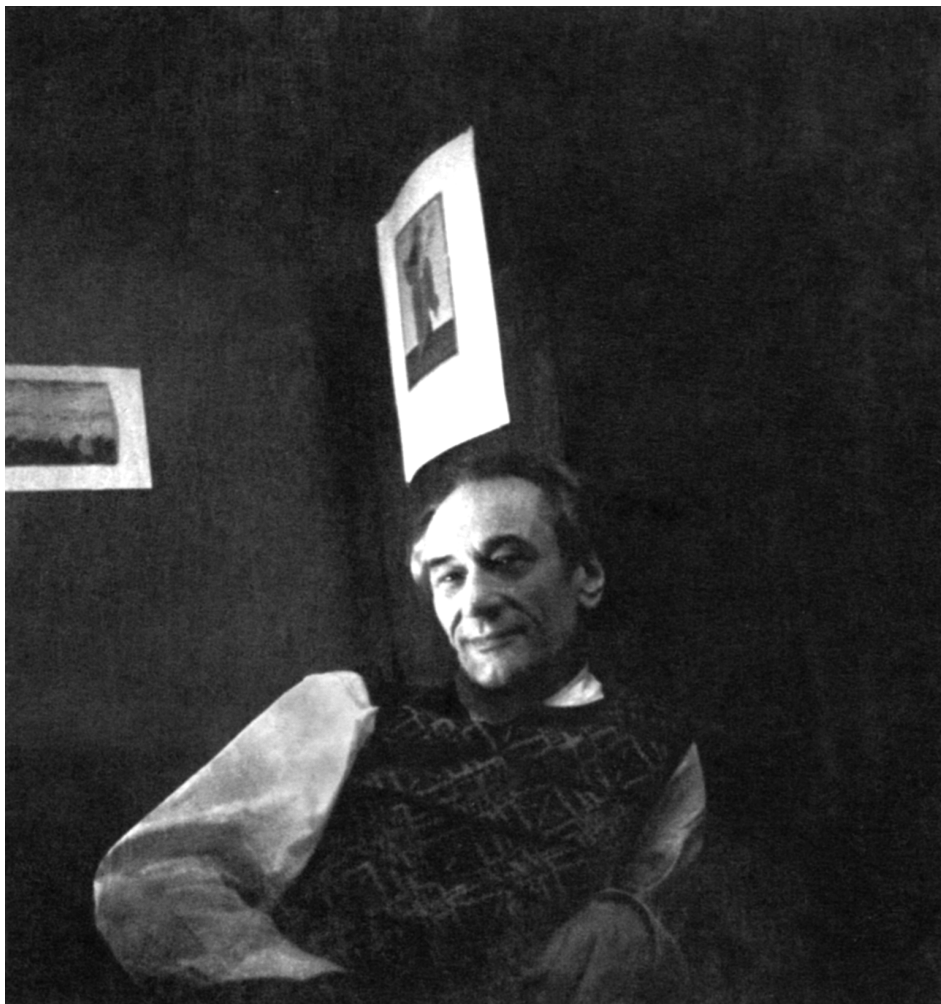

RŮŽE SVĚTA

Daniil Leonidovič Andrejev, 1958.

Vybrané spisy
Daniila Andrejeva
svazek 1

Daniil Andrejev

RŮŽE SVĚTA

Pavel Mervart
2011

© A. A. Okuněv, 2011
Translation © František Neužil, Marzia Ferrari-Paton, Xenie Mrůčková, Jaroslav Havelka,
Irina Zálišová, 2011
© Pavel Mervart, 2011

ISBN 978-80-87378-06-9
ISBN 978-80-87378-07-6 (celek)

OBSAH

Dopis českým čtenářům (A. Andrejevová)	9
Předmluva k českému vydání (A. Kolcov)	11
Kniha I. RŮŽE SVĚTA A JEJÍ MÍSTO V DĚJINÁCH	19
Kapitola 1. RŮŽE SVĚTA A JEJÍ BEZPROSTŘEDNÍ ÚKOLY	21
Kapitola 2. VZTAH KE KULTUŘE	39
Kapitola 3. VZTAH K NÁBOŽENSTVÍM	51
Kniha II. O METAHISTORICKÉ A TRANSFYZICKÉ METODĚ POZNÁNÍ	67
Kapitola 1. NĚKTERÉ ZVLÁŠTNOSTI METAHISTORICKÉ METODY	69
Kapitola 2. TROCHU O TRANSFYZICKÉ METODĚ	83
Kapitola 3. VÝCHOZÍ KONCEPCE	97
3.1 <i>Rozvrstvenost</i>	97
3.2 <i>Původ zla – Světové zákony – Karma</i>	100
3.3 <i>K otázce svobody vůle</i>	106
3.4 <i>Bytí a vědomí</i>	110
3.5 <i>Různohmotná struktura člověka</i>	111
3.6 <i>Metakultury</i>	112
Kniha III. STRUKTURA ŠÁDÁNAKÁRU. SVĚTY VZESTUPNÉ ŘADY	121
Kapitola 1. SAKUÁLA PROSVĚTLOVÁNÍ	123
Kapitola 2. ZATÓMISY	131
Kapitola 3. STŘEDNÍ VRSTVY ŠÁDÁNAKÁRU	151
Kniha IV. STRUKTURA ŠÁDÁNAKÁRU. INFRAFYZIKA	167
Kapitola 1. ZÁKLAD	169
Kapitola 2. SVĚTY ODPLATY	177
Kapitola 3. ŠRÁSTRY A WICRAOŘI	189
Kniha V. STRUKTURA ŠÁDÁNAKÁRU. STICHIÁLIE	201
Kapitola 1. DÉMONICKÉ STICHIÁLIE	203
Kapitola 2. SVĚTLÉ STICHIÁLIE	213
Kapitola 3. VZTAH KE ZVÍŘECÍ ŘÍŠI	221
Kniha VI. VYŠŠÍ SVĚTY ŠÁDÁNAKÁRU	239
Kapitola 1. KE SVĚTOVÉ SALVATEŘŘE	241
Kapitola 2. LOGOS ŠÁDÁNAKÁRU	249
Kapitola 3. ŽENSTVÍ	265

Kniha VII. K METAHISTORII STARÉ RUSI	277
Kapitola 1. KYJEVSKÁ RUS JAKO METAHISTORICKÝ JEV	279
Kapitola 2. KŘESŤANSKÝ MÝTUS A PRAROSSÍANSTVÍ	295
Kapitola 3. EPOCHA PRVNÍHO WICRAORA	305
Kniha VIII. K METAHISTORII MOSKEVSKÉHO CARSTVÍ	313
Kapitola 1. STRÍDÁNÍ WICRAORŮ	315
Kapitola 2. EGREGOR PRAVOSLAVÍ A INFRAFYZICKÝ STRACH	327
Kapitola 3. ZAPLŇOVÁNÍ PROSTORU MEZI KULTURAMI	335
Kapitola 4. RODOMYSL PETR A DÉMONICKÝ ZÁSAH DO JEHO MISE	341
Kniha IX. K METAHISTORII PETĚRBUŘSKÉHO IMPÉRIA	347
Kapitola 1. DRUHÝ WICRAOR A VNĚJŠÍ PROSTOR	349
Kapitola 2. DRUHÝ WICRAOR A VNITŘNÍ PROSTOR	362
Kapitola 3. ODVOLÁNÍ SANKCE	369
Kapitola 4. HRDINSKÝ ČIN	377
Kniha X. K METAHISTORII RUSKÉ KULTURY	387
Kapitola 1. DAR ZVĚSTOVATELSTVÍ	389
Kapitola 2. POSLÁNÍ A OSUDY	401
Kapitola 3. POSLÁNÍ A OSUDY (POKRAČOVÁNÍ)	413
Kapitola 4. POSLÁNÍ A OSUDY (DOKONČENÍ)	425
Kapitola 5. PÁD ZVĚSTOVATELE	435
Kniha XI. K METAHISTORII TOHOTO STOLETÍ	455
Kapitola 1. TŘETÍ ŽRUGR USEDÁ NA CARSKÝ TRŮN	457
Kapitola 2. ZÁPAS S DUCHOVNOSTÍ	467
Kapitola 3. TEMNÝ PASTÝŘ	479
Kapitola 4. K METAHISTORII NAŠICH DNÍ	511
Kniha XII. MOŽNOSTI	525
Kapitola 1. VÝCHOVA ČLOVĚKA K UŠLECHTILOSTI	527
Kapitola 2. VNĚJŠÍ OPATŘENÍ	547
Kapitola 3. KULT	557
Kapitola 4. KNÍŽE TMY	571
Kapitola 5. STRÍDÁNÍ EÓNŮ	587
Stručný slovník jmen, pojmů a názvů, které se nejčastěji vyskytují	
v textu	597
Rejstřík pojmů	603
Jmenný rejstřík	611
K prvnímu vydání knihy (I. Zálišová)	629
Ediční poznámka	633

DOPIS ČESKÝM ČTENÁŘŮM

Draží přátelé!

Především chci vyjádřit svou radost: Váš překlad je první vydání Růže Světa za hranicemi Ruska.

Velmi stručný příběh vnější stránky života Daniila Andrejeva je následující: syn v před-revolučním Rusku významného spisovatele Leonida Andrejeva Daniil se narodil 2. listopadu r. 1906 v Berlíně.

Po náhlé smrti matky – vzápětí po porodu – si dítě do Moskvy odvezla sestra zemřelé.

Daniil vyrostl v Moskvě, v dobrosrdečné atmosféře patriarchální pravoslavné rodiny a zůstal pravoslavným křesťanem do poslední chvíle svého 52-letého života.

Svá díla nikdy nepublikoval, vzhledem ke zásadnímu rozporu své tvorby s tehdejší bezduchou epochou. Psal však od dětství.

Po ukončení školy navštěvoval Vyšší literární kurzy. Na živobytí si vydělával skromnou prací písmomalíře tabulek pro muzea.

V r. 1937 začal psát velký román Poutníci noci o duchovních hledáních ruské inteligence v době, které se nyní říká „totalita“.

Koncem r. 1942 byl mobilizován a jako voják zabezpečovacích jednotek prošel s prvními oddíly bojové armády Ledovou trasou Ladožským jezerem do obklíčeného Leningradu.

Po válce se vrátil k práci nad románem.

V dubnu r. 1947 orgány bezpečnosti (MGB) zatkly Daniila, mne a řadu známých a příbuzných. Po roce a půl vyšetřování podle §58–10 (antisovětská propaganda), §58–11 (antisovětská skupina) a §19–58–8 (teror, příprava atentátu na Stalina – což, přirozeně, neexistovalo) dostal D. Andrejev 25 let vězení, já 25 let koncentračního tábora, příbuzní a známí dostali 10 až 25 let koncentráku. Všechna jeho díla, dopisy, deníky byly spáleny. Skutečnou příčinou vazby byl román, který se četl v úzkém kruhu přátel, verše a výrocky – jak se tenkrát říkalo – „razgovory“.

Trest si Daniil Leonidovič odpykával ve Vladimířské věznici. V r. 1956 ve všech vězeních a táborech pracovala revizní komise pro „politické“, která snížila trest na 10 let. D. Andrejev se vrátil na svobodu smrtelně nemocný po rozsáhlém infarktu, který prodělal ve vězení v r. 1954.

Zemřel 30. března r. 1959 v Moskvě.

Jakým obsahem bylo naplněno toto jednoduché, tragické schéma? Tvorbou.

Tvorba byla jeho životem, jeho dechem. Psal vždy, i ve vězení. Zrekonstruoval hodně veršů, napsaných před vězením (román ovšem nebylo možné obnovit). Hlavně však napsal nanečisto

tří své základní knihy: poetický soubor Ruští bohové, poetické drama Železné mystérium a Růži Světa, kterou čtete.

Tyto texty mi odevzdal velitel Vladimířské věznice.

Během 23 měsíců života na svobodě, darovaných Daniilovi Bobem, práci nad těmito díly ukončil.

Základem těchto knih je osobní duchovní zkušenost autora. Nejspíš by se to dalo nazvat starým slovem „duchovnictví“, „vizionářství“. Není to v žádném případě teologie, ani filosofie; je to vysoká poezie (tj. vyšší pravda) – v prastarém, původním smyslu toho slova.

Alla Andrejevová

PŘEDMLUVA K ČESKÉMU VYDÁNÍ

Vážení čtenáři,

držíte v rukou druhé české vydání pozoruhodného díla na Západě téměř neznámého ruského myslitele Daniila Andrejeva – jednoho z nejzáhadnějších a nejhlubších tvůrců ruské kultury dvacátého století. V jeho vlasti, v Rusku, se počet výtisků *Růžička Světa* již přiblížil k milionu a kniha nachází stále nové a nové čtenáře. Doufáme, že i ve vaší zemi bude dílo Daniila Andrejeva přijato a vyplní se to, co napsal sám autor:

Začal jsem psát knihu v tíživém období tyranie, deptající dvě stě milionů lidí. Začal jsem ji psát ve vězení, kterému říkali politická izolace. Psal jsem ji tajně. Rukopis jsem schoval a dobré síly, lidé i ne-lidé, ji ukrývali během prohlídek. A denně jsem čekal, že rukopis bude zabaven a zničen, stejně jako byla zničena má předchozí práce, které jsem věnoval deset let života a jež mne přivedla do vězení pro politické věznění... Jsem těžce nemocen, mé dny jsou sečteny. Bude-li rukopis zničen nebo ztratí-li se, nestihnu jej obnovit. Avšak dostane-li se někdy alespoň ke několika lidem, jejichž duchovní žízeň je přiměje přečíst si rukopis až do konce, nehlédě na všechny těžkosti, pak se myšlenky v něm uložené stanou semeny, z nichž vyklíčí výhonky v čizích srdcích.

Čím je tak zajímavé hlavní dílo Daniila Andrejeva? Především svojí unikátností v rámci světové kultury – nic podobného ani rozsahem, ani hloubkou uchopení problematiky uspořádání světa, filosofie života, dějin a budoucnosti lidstva zde jednoduše ještě nebylo. Je jisté možné, že se zpočátku radě čtenářů bude zdát rozdíl mezi myšlením Daniila Andrejeva a jinými světónázory, včetně vědeckého vnímání světa, nebo tradičními náboženstvími, ohromný. Ovšem přemýšlivé a pozorné pročtení *Růžička Světa* odhaluje překvapující skutečnost – obraz myšlení Daniila Andrejeva a jeho ideje nikterak neprotířečí dokázaným vědeckým faktům, a dokonce předpovídají nové vědecké objevy. Totéž lze říci o vztahu k tradičním náboženstvím. Co se týče chápání historie a objasnění pozorovaných procesů velké politiky, nemá koncepce Daniila Andrejeva konkurenci.

Podívejme se, aniž bychom zabíhali do podrobností, na nejdůležitější přednosti koncepce Daniila Andrejeva (zkráceně ji budeme nazývat *Růžička Světa*) ve vztahu k jiným světónázorovým koncepcím. Především je to výrazná a jasná převaha ohledně uplatnění nejvyšších požadavků mravního ideálu, které mohou poskytnout lidská vůle k dobru a teoretická filosofie myšlenkovému systému,

včetně náboženského. Srdcem i základem *Růžce Světa* je autorovo pevné následování mravního ideálu a principů nejvyšší etiky. V tomto směru spojuje *Růžce Světa* to nejlepší z náboženského a filosofického myšlení. Bůh a stvořitelské síly jsou v popisu Daniila Andrejeva právě síly dobra, a to ze své podstaty a nejen podle názvu. Z nich nepocházejí ani nemoci, ani utrpení, ani smrt, ani trest, je jim cizí žízeň po moci a touha totálně kontrolovat svět. Proti Zlu stojí nekompromisně a s plnou silou. Činnost protibožských sil, jejich boj s principem dobra – to je pravá příčina lidského utrpení, jak na tomto, tak i na onom světě, důvod dlouhých období při evoluci forem života, příčina tragédie světa zvrátat, který nedokázal dosáhnout úrovně rozumu. Zlo, zlá vůle přítomná v části živých stvoření není žádnou „dialektickou ani jinou nutností“ a nemůže být ničím obhájena.

Mravní principy „Bůh je světlo a není v něm žádné tmy“, „Bůh je láska“ byly vyhlášeny již v knihách Nového zákona. Ale Starý zákon a dogmatika konfesí historického křesťanství jim protirečí ze samé své podstaty; vnější shoda a souhlas obou principů se děje jen pomocí svévolného ztotožnění Dobra a těch věcí, které ve skutečnosti splňují všechna kritéria Zla.

Zcela přesvědčivě řeší Daniil Andrejev problém teodiceji, tedy otázku zodpovědnosti Boha za přítomnost zla a utrpení ve světě. Jak známo, na stěžejní otázku neposkytují tradiční představy téměř všech teistických náboženství přesvědčivou odpověď. Daniil Andrejev jasně odmítá myšlenku o Boží „všemohoucnosti“ (přesněji suverénní moci, a to nejen aktuální, která by mohla být podmíněčně omezena z vlastního rozhodnutí, ale i potenciální vše-moci). Odmítá, že by Bůh stvořil duchovní jednotky – monády – jako bytosti záměrně omezené, kontrolované a závislé na jeho vůli. Duchovní monády jsou Bohem stvořeny se stejnými, potenciálně dosažitelnými kvalitami a schopnostmi, jakými vládne on sám. Daniil Andrejev ukazuje, že Bůh-Prvostvořitel nedrží svět v podřízenosti a nekontroluje duchovní podstatu monád nebo jejich stvořitelské dílo. Záměr Božstva vzhledem ke stvoření světa se realizuje pouze prostřednictvím sakrální přirozenosti tvořivých monád a nikoliv zabezpečením jejich „kontroly“. Stvoření světa, v němž je fyzický, trojrozměrný vesmír pouze jednou nevelkou částí a jednou z mnoha jinomateriálních vrstev, není završeno a neproběhlo v jediný okamžik (nebo v průběhu několika biblických dní) kdysi dávno pouze prostřednictvím Boha, ale probíhá neustále tvorbou všech světlych monád, které svobodně následují Boží záměr. Pokud se v tomto tvořivém procesu projevila nějaká vada v přirozenosti monád, která za určitých podmínek nevylučuje možnost pro část z nich se svobodně rozhodnout pro zlo, a i když je možnost vyloučit odpadnutí nově Bohem stvořených monád, pak neexistuje žádná zázračná síla, která by mohla izolovat od Boha odpadlé síly od ostatního světa proti jejich vlastní vůli a navzdory jejich skutkům.

Je ještě jeden důležitý aspekt etické kvality *Růžce Světa* – odmítnutí ideje vlastní abrahámovskému náboženskému myšlení o podřízenosti a poddání se vůli Boží. Bůh od nikoho neočekává podřízenost a neřídí individuální osud. Pro věřící, kteří hledají v náboženství totální péči ze strany vyšších sil, je takový

názor naprosto nekonformní, pokud jej srovnáme s postojem „odevzdání se do vůle Boží“. *Růžička Světa* hovoří o něčem jiném – člověk se nemá snažit podřídit se vyšším silám, ale směřovat k ideálu dobra; to automaticky znamená dobrovolné a ničím nevy nucené následování vůle Boží a všech s Bohem spojených sil vůli člověka.

V *Růžičce Světa* je kladen výjimečný důraz na tvorbu a rozvoj tvůrčích sil každé osobnosti. Všechny živé bytosti jsou potenciálními tvůrci, demiurgy stvoření. Starým náboženstvím nebylo dokonce slovo „tvorba“ v dnešním významu vůbec známo. Například abrahámovská náboženství mají sklon považovat Boha za monopolního Tvůrce bytí a myšlenku na jakoukoliv účast v tomto procesu v jiné roli než v úloze „služebných duchů“ vnímají jako „útok“ na Boží majestát. Podobná „božská totalita“ je *Růžička Světa* cizí.

Růžička Světa představuje středovou polohu mezi spiritualismem a uznáním božské podstaty hmoty. Neuznává extrémní názory manicheismu, gnosticizmu, buddhismu nebo mnišské a asketické odmítání světa v křesťanství. Spolu s tím rozeznává ve světě upadlou přírodu, v níž působí temné principy, a varuje před nebezpečím rozbití duše tělesnými instinkty. Zákony hmoty v našem světě musí být proměněny úsilím každého z nás v tomto životě i po něm. Myšlenka „útěku ze světa“ bez ohledu na duchovní základy této snahy není mravně obhajitelná a skrývá v sobě nebezpečí egoismu osobního spasení.

Růžička Světa odlišuje od historického křesťanství etická hloubka ve vztahu ke světu zvířat, která je vlastní hinduismu a buddhismu. Ovšem metafyzické pojetí zvířat je zcela jiné. Zvířata nejsou jakousi vzniklou či stvořenou nižší formou života, do které může v budoucím životě upadnout i člověk, obtížený špatnými skutky. Je rovněž jasné, že svatý Bůh, v němž „není tmy“, nemůže stvořit zákony boje za existenci a vzájemného požívání, nemůže stvořit parazity. Mimo jakoukoliv etiku je vědomé stvoření forem života tak výrazně omezených biologickými zákony v možnostech vlastního vnitřního rozvoje. *Růžička Světa* přináší přesvědčivé vysvětlení tragédie živočišné říše, a to takové – což je důležité –, které není v rozporu s vědeckými poznatky.

Nosným sloupem Andrejevova systému v oblasti historiosofie, nebo přesněji metahistorie je nikým hlouběji nerozpracovaná myšlenka, podpořená dobrým obeznámením s biblistikou, o nezavršenosti a tragickém přerušení poslání Ježíše Krista na zemi, jehož cílem nebyla smrt, ale proměna lidstva – duchovní, mravní a konečně celé fyzické podstaty a veškerého biologického života. To bylo ono Království Boží (v aramejštině, kde se nepovažuje za vhodné zmiňovat Boha, Království nebeské) na zemi, o jehož přiblížení hovoří Kristus v evangeliích. Tento přístup mnohé objasňuje počínaje otázkou, proč mesiášská očekávání Židů v 1. století n. l. nepřipouštěla možnost popravy Mesiáše, očekávali „spásu“ (i když špatně chápanou jako vojenské vítězství nad Římem, kdy Mesiáš představoval typického vládce a vojenského vůdce), ale žádné „vykoupení krví“ ze strany Mesiáše. V řečtině jsou skutečně „vykoupení“ a „spása“ označovány jedním slovem. V evangeliích je dokonce místo (L 21, 28), kde je Kristem použito v tradičním

významu a vztahuje se k době Druhého příchodu, ovšem v Pavlových listech stejné řecké slovo získává pro judaismus zcela netradiční smysl a je spojeno s popravou Krista. Přístup Daniila Andrejeva dovoluje pochopit, proč byl první Kristův příchod nedostatečný a proč je z důvodu nutné přeměny lidstva nezbytný druhý příchod, zcela jiného typu, vzdálený kvůli neočekávanému boji s temnými silami na dobu, kterou nebudou schopny tyto síly předvídat.

Už ze dvou uvedených příkladů lze vidět, že přístup Daniila Andrejeva je do značné míry kritický k celé řadě tvrzení v Písmu a hlavně vůči dogmatice, vzniklé v průběhu historického procesu. Přitom se Daniil Andrejev téměř nepouští do polemiky s těmi nebo jinými myšlenkami historického křesťanství a k bohoslužebné praxi přistupoval s hlubokou úctou a už od dětství miloval chrámy a liturgii.

Bohužel zkušenost ukazuje, že nelze říci novou myšlenku, aniž by vyvolala něčí odpor. Důležitější je ovšem jiná otázka: má Daniil Andrejev pravdu? Copak neexistuje i v naší době řada lidí, kteří si nárokují vizionářskou zkušenost? Copak neexistovaly teosofie a antroposofie? Čím se od nich liší Daniil Andrejev?

Odlišuje se v mnohém. Především je Daniil Andrejev naprosto cizí takzvané „ezoterice“ (v současném chápání tohoto slova), tedy množství vulgárních pseudo-náboženských hnutí, odvolávajících se na existenci jakýchsi tajných starobylých nauk a praktikujících svévolným, zcela negramotným způsobem religionistické učení a pramenné bádání spočívající v dezinterpretaci nejrůznějších náboženských učení.

Růžže Světa je sestavena jako jednoduší systém s ambicemi odrážet objektivní skutečnost a – jak ukázala zkušenost polemiky v Rusku – schopný ústát kritiku nejvyšší úrovně. Objektivně se jedná o složitý a nejjednodušší systém díky struktuře pojmů a jejich vzájemných vztahů, ale při vši složitosti vykazuje neobvyklou úroveň logiky a absence vnitřních rozporů. A přestože je známo, že touha zmírnit rozpory a protimluvy vede k reinterpetaci i těch nejpochybnějších textů, neobsahuje v sobě *Růžže Světa* nutnost pouštět se do slovní ekvilibristiky kvůli udržení vlastního názoru. Důležitější než vnitřní protimluvy je skutečnost, že myšlenky Daniila Andrejeva nejen neprotiřečí empirické realitě a vědou uznaným faktům, ale mnoha nitkami jsou s touto skutečností spojeny, objasňují ji a mnohé vědecké objevy předpověděly. Mimochodem v poemě *Železné mysterium* (1950–1956) se Daniil Andrejev zmiňuje o „intraprotonových silách“ v souvislosti s možnými vědeckými objevy v blízké budoucnosti, ačkoliv v roce 1956 nebyla hypotéza kvarků ještě zveřejněna a proton byl považován za elementární částici. V dochovaném úryvku ze ztraceného románu *Poutníci noci* přemýšlí jeden z hrdinů, astronom, o rozšíření fyzického vesmíru (příčinou tohoto rozšiřování není podle obecně přijímané teorie rozšiřování z jakéhosi centra, ale roztahování samotného prostoru v každém bodě) a přichází na myšlenku o vzdalování těch nejvzdálenějších galaxií s rychlostí převyšující rychlost světla a následkem toho jejich vypadnutí za horizont našich pozorovacích možností, zcela ve shodě s teorií relativity. Na toto téma bylo na začátku 21. století napsáno mnoho statí,

ale jen těžko jej lze nalézt v literatuře čtyřicátých a počátku padesátých let, kdy dokonce ještě nebyly objeveny skutečně na miliardy světelných let vzdálené objekty – kvasary.

Rada nových archeologických nálezů podporuje tvrzení Daniila Andrejeva ohledně starých kultur. Týká se to např. harappské civilizace nebo ještě starší, v době Daniila Andrejeva neznámé neolitické kultury, jejichž ruiny odhalili indiští archeologové v roce 2002 na mořském dně a které datovali do poloviny 8. tisíciletí př. n. l.

Růžže Světa nekonstatuje pouze fakt boje dobra a zla na tomto světě, ale popisuje, jakým způsobem tento boj probíhá a jak se odráží v lidských dějinách. Metahistorická metoda Daniila Andrejeva se snaží objasnit smysl globální lidské historie – politické i kulturní – a dává jej do souvislosti s množstvím konkrétních historických faktů. Sám Daniil Andrejev znal dějiny natolik dobře, že téměř bezchybně operoval s historickými fakty v době, kdy sestavoval text *Růžže Světa* v podmínkách vězení a neměl přístup k nezbytné literatuře. Zdůrazňoval, že metahistorická metoda poznání je uzavřena pro toho, kdo nedisponuje jistou zásobou nutných znalostí o dějinách. A protože dostatečné a přesné poznání dějin lidstva v komplexní podobě neexistovalo až do přelomu 18. a 19. století, je logické, že se autor typu Daniila Andrejeva a kniha jako *Růžže Světa* nemohli dříve objevit.

V naší době módní monistický a „holistický“ přístup ke stvoření, spojený s populární „ezoterikou“ nejen není ze své podstaty schopen dát uspokojivou odpověď na otázku teodiceje, ale ani nedokáže objasnit nic z lidského světa a lidských dějin a omezuje se na uvádění zdánlivých paralel s kvantovou fyzikou, volnými funkcemi nebo podobnými věcmi. Na druhou stranu ani dualistické vysvětlení světové reality prostřednictvím boje dobra a zla se nekonstruuje jednoduše a podobné pokusy mohou narazit na řadu úskalí, která diskreditují samotný přístup. Velmi jednoduché je axiomaticky označit nějaký posvátný text nebo učení jako „dobro“, na vše protikladné a nesouhlasné hledět jako na „zlo“ a ztratit tak veškeré spojení s etickými kritérii. Následování etických imperativů bez ohledu na okolnosti, logiku událostí a budoucích následků rovněž vždy nevede k zmenšení síly zla ve světě. Problém je v tom, že se velmi často nelze bránit zlu naprosto čistými metodami, a tak vzniká neodvratitelná nutnost vybrat menší zlo.

Etický dualismus Daniila Andrejeva, vyjádřený na stránkách *Růžže Světa*, nevede k naivním a nepravděpodobným konstrukcím. Metahistorie vždy přímo ovlivňuje světové politické události, ale například nepřátelství dvou států nelze nikdy vnímat jako boj absolutně zlé síly s absolutně dobrou. Veškerá velmocenská státnost, ať by se zaštiťovala jakoukoliv ideologií, v sobě nese temný princip a podstatu tohoto principu Daniil Andrejev podrobně objasňuje. V takových podmínkách je možný zápas jak jednoho zla s jiným, tak boj většího a menšího zla.

K velké lítosti nelze ani jedno z velkých lidských náboženství nazvat čistou a neposkvřenou nádobou dobra a světla. Veškerá vlivná náboženství se nutně stávají polem vzájemných protikladů, a aby zlo nemohlo ani v jednom okamžiku převládnout, musí být učení od počátku eticky čistým; ale to se v lidské historii

nikdy nestalo. Bez ohledu na to jsou základy všech světových náboženství položeny božskými silami Dobra a nikoliv démonickými. Jestliže například v katolicismu středověku a počátku novověku vzrostly síly inferiálního zbarvení, spojené s inkvizicí, mučením a zabíjením heretiků a „čarodějnic“, pak toto temné období nemění obecně dobré směřování křesťanství jako celku a katolicismu jako nejvýznamnější větve křesťanství.

Velká světová náboženství jsou všechna v *Růžji Světa* vnímána jako dobro poskytnuté lidem, přičemž jejich rozvoj je chápán jako završený proces. Nemají již potenci nových myšlenek, schopných oslovit masu – zvláště v podmínkách nové epochy vědecko-technického pokroku, mnohonásobně rozšiřujícího lidské představy o světě a odhalující principiální neslučitelnost s představami a postuláty prakticky všech starých náboženství. V tomto směru se jasně vyjevuje ústřední praktický význam knihy Daniila Andrejeva, s nímž autor přichází od jejich prvních stran (možná tím chtě nechtě vytváří jistou bariéru pro její přijetí). Nový, světlý, duchovně náboženský vzestup člověka by mohl být realizován na základě myšlenek, které má kniha *Růžje Světa* lidem přinést. V ideálním případě by se *Růžje Světa* stala univerzální Církví-společenstvím, snažícím se kolem sebe shromáždit tradiční náboženství.

Vznik a realizace *Růžje Světa* v lidstvu nemohou být ze samé povahy metahistorie Daniila Andrejeva podmíněny pouze napsáním stejnojmenné knihy. Zaprvé je nutné, aby v jedné ze zemí, které jsou schopny samostatné politiky a tvorby vlastní ideologie, vznikly vnitropolitické podmínky, díky nimž by bylo možné duchovně náboženské obrození. Daniil Andrejev připomíná různé možnosti v budoucím Rusku, osvobozeném od Stalinovy moci a překonávajícím stalinské dědictví. Při analýze průběhu sovětské historie není těžké rozpoznat, že tento proces událostí byl přerován odstraněním N. S. Chruščova v roce 1964 a příchodem k moci L. I. Brežněva a zastavením potřebných reforem k demokratizaci sovětského systému. Druhá možnost byla spojena s reformami M. S. Gorbačova, zahájenými v roce 1985, ale i zde, jak lze lehce vidět, utrpěl dobrý úmysl neúspěch v roce 1991 v souvislosti s vnitřním bojem o moc v Rusku a přibližně v roce 1987 zrodem alternativní státnosti uvnitř země s novou, „demokratickou“ ideologií. Nemůžeme se na tomto místě věnovat podrobnému rozboru historických událostí poslední třetiny 20. století a jejich souvislosti s metahistorií. Připomínáme to pouze proto, aby mohl být očividný fakt neexistence *Růžje Světa* v současném světě a lidstvu dán do souvislosti s vnitřní logikou koncepce Daniila Andrejeva.

Rozsah dědictví Daniila Andrejeva měřený na tiskové stránky je nevelký (všechna jeho dochovaná díla se vměstnají do čtyř svazků) a naprosto nesrovnatelný například s objemem rukopisných prací jeho současníka N. A. Berďajeva. Ovšem ideový obsah textů Daniila Andrejeva, počet nových nápadů a myšlenek, vyžadujících hlubší rozbor, překonávají jakákoliv očekávání, vycházející ze znalosti a zkušenosti s náboženskou a metafyzickou literaturou. Dokonce i poetická díla Daniila Andrejeva se vymykají z obecně přijaté představy o poezii; téměř

všechny básně přinášejí čtenáři nejen obrazy a pocity, ale i naprosto konkrétní, jasně definované ideje a představy, jejichž část je vyložena i v *Růžích Světa*. Ale stejně jako básně Daniila Andrejeva v sobě nesou více, než je možné očekávat od poetického útvaru, tak i naopak v *Růžích Světa* přechází autor místy k jazyku metafor a poetických obrazů, hlavně v případech, kdy je třeba popsat přístupnějším způsobem složitější podstatu jiných vrstev bytí.

Jako každé komplexní učení, snažící se rozkrýt hlavní, ústřední otázky bytí, vyžaduje *Růžích Světa* mnohé od toho, kdo ji chce brát vážně. Kromě jiného z ní přímo vyplývá negativní hodnocení globálních procesů a tendencí posledních desetiletí v oblasti politiky, kultury a společenské morálky. Člověk, kterého plně ovládá současná západní civilizace a život v atmosféře nově se transformujících „hodnot“, více a více se vzdalujících od hodnot tradičních, a tím i od veškeré světlé duchovnosti v kultuře, bude sotva schopen nechat se proniknout myšlenkami *Růžích Světa*. V každém případě bude v sobě muset mnohé změnit.

* * *

Na závěr několik slov o životě a osudu autora *Růžích Světa*. Daniil Andrejev byl synem významného ruského spisovatele Leonida Andrejeva. Okolnosti jeho narození v roce 1906 v Berlíně byly velmi tragické: na horečku omladnic zemřela záhy jeho matka. Pro otce to byla nesmírná tragedie. Syna poté nebyl schopen ani vidět a zanechal jej v Berlíně svému osudu. Dítě zachránila matčina starší sestra, která za ním přijela do Berlína a odvezla jej do Moskvy. Tam Daniil Andrejev vyrostl a byl vychován v rodině matčiných příbuzných. Od dětství měl náboženské sklony a byl hluboce věřící. Po revoluci zůstal na rozdíl od svého staršího bratra Vadima v Sovětském svazu. Celé jeho formování jako myslitele a básníka probíhalo v podmínkách stalinského politického systému, který byl pro podobné životní hledání naprosto nepřátelský. Neměl nejmenší naději, že by mohl publikovat a žít se svojí tvorbou, a velmi dobře si to uvědomoval. Tím spíše byla tato nepravděpodobná možnost zcela pohřbena po uvěznění v roce 1947 kvůli obvinění z přípravy atentátu na Stalina, které se opíralo pouze o obsah románu Daniila Andrejeva *Poutníci noci*, kde mezi mnoha myšlenkami a obrazy byly popsány podobné úmysly ze strany jisté skupiny (autorem blíže nekonkretizované). Obětí represí se kromě Daniila Andrejeva stala jeho žena Alla, s níž mohl prožít pouze dva roky po propuštění z armády, a také okruh lidí, kterým Daniil Andrejev četl úryvky ze svého románu. Román *Poutníci noci* byl oficiálně určen ke zničení a obsah tohoto díla, které se mohlo stát klíčovým pro ruskou literaturu 20. století, je pro nás ztracen.

Velkou část svých básnických děl a také hlavní práci – *Růžích Světa* – vytvořil Daniil Andrejev až ve vězení. Po propuštění byl již nevléčitelně nemocen a žil pouze dva roky. Tato doba stačila na to, aby provedl definitivní redakci *Růžích Světa*. Publikovaná však byla až v roce 1991. Pokus Ally Andrejevové doručit rukopis na Západ Daniilovu bratru Vadimovi se ukázal jako neúspěšný; z poslaného

díla nebyl publikován ani řádek a rukopisy zůstaly v archivu anglického města Leeds. Podle všeho proto, že obsah *Růžže Světa* a její závěry se ostře rozcházely s politickými a náboženskými názory Vadima Andrejeva. Žádné jasné vysvětlení však Alla Andrejevová nezískala.

Daniil Andrejev nemohl očekávat, že za svá díla a obětavou práci získá bohatství nebo slávu. Jeho mravní étos je ve vzpomínkách přátel, blízkých mu ke konci života, hodnocen jako nesmírně vysoký. Tyto okolnosti zvyšují stupeň důvěry k němu jako autorovi *Růžže Světa* – knihy, jejíž obsah předpokládá vysoký stupeň autorovy odpovědnosti.

Alexej Kolcov

KNIHA I.

RŮŽE SVĚTA A JEJÍ MÍSTO
V DĚJINÁCH

RŮŽE SVĚTA A JEJÍ BEZPROSTŘEDNÍ ÚKOLY

Tato kniha byla započata, když se nad lidstvem již vznášelo nebezpečí neslýchané pohromy, kdy si generace, začínající se jen pozvolna vzpamatovávat ze všech útrap druhé světové války, s hrůzou uvědomila, že se nad obzorem stahují stále temnější podivná mračna – předzvěst ještě hrozivější katastrofy, mnohem ničivější války. Začal jsem psát knihu v tíživém období tyranie, deptající dvě stě milionů lidí. Začal jsem ji psát ve vězení, kterému říkali politická izolace. Psal jsem ji tajně. Rukopis jsem schovával a dobré síly, lidé i ne-lidé, ji ukryvali během prohlídek. A denně jsem čekal, že rukopis bude zabaven a zničen, stejně jako byla zničena má předchozí práce, které jsem věnoval deset let života a jež mne přivedla do vězení pro politické vězně.

Kniha *Růže Světa* je dokončena o několik let později, kdy se již nebezpečí třetí světové války nevznáší jen coby hrozivá mračna nad obzorem, nýbrž se rozprostírá nad námi zastírajíc zenit a rychle se odtud snáší dolů na všechny světové strany.

Třeba k tomu nedojde? Tuto naději chová v koutku duše každý a bez této naděje by se ani nedalo žít. Někteří se jí snaží podpořit logickými důvody a aktivitou. Jiným se daří přesvědčit sebe sama, že nebezpečí je příliš zveličováno. Další lidé se snaží na to vůbec nemyslet, ponoření do starostí svého malého světa s tím, že se stane, co se má stát. Jsou ale i tací, v jejichž duši jiskra naděje skomírá, a kteří žijí, pohybují se a pracují jen ze setrvačnosti.

Rukopis *Růže Světa* dokončuji na svobodě,¹ v podzimní zlatavé zahradě. Ten, pod jehož útlakem strádala v tomto světě celá země, již dávno sklízí podle zásluh v jiných světech plody toho, co zasel na tomto. Nicméně poslední stránky rukopisu schovávám stejně, jako jsem schovával první, a do obsahu knihy nesmím zasvětit žádnou živou duši. Stejně jako dříve nemám jistotu, že kniha nebude zničena, že v ní obsažená duchovní zkušenost bude předána alespoň někomu.

Je možné, že se tyranie už nikdy nevrátí? Je možné, že si lidstvo navždy zapamatuje tu hrůznou historickou zkušenost Ruska? Tuto naději nosí v srdci všichni, bez ní by se těžko žilo.

Ale já patřím k těm, kteří jsou smrtelně raněni dvěma neštěstími: světovými válkami a tyraníí jediného vládce. Takoví lidé nevěří, že se lidstvo zbavilo zdroje válek a tyraníí, nebo že ten zdroj bude vykořeněn brzy. Může se zabránit nebezpečí konkrétní tyranie, konkrétní války, ale za nějaký čas vzniká hrozba dalších. Obě tyto pohromy pro nás představovaly svým způsobem apokalypsy – odhalení moci světového Zla a jeho věčného zápasu se silami Světla. Lidé jiných epoch by nás zřejmě nepochopili; náš strach by jim připadal přehnaný, náš životní pocit jako chorobný. Není ale přehnaná ta představa o historických zákonitostech, která byla vnucena lidské bytosti za půlstoletí trvajícího pozorování a spoluúčasti na událostech a procesech nevidaného rozsahu. Stejně tak nemůže být chorobný ten závěr, který se zformoval v lidské duši pod vlivem jejich nejčistších a nejhlubších stránek.

Jsem těžce nemocen, mé dny jsou sečteny. Bude-li rukopis zničen nebo ztratí-li se, nestihnu jej obnovit. Avšak dostane-li se někdy alespoň k několika lidem, jejichž potřeba duchovna je příměje přechíst si rukopis až do konce, nehledě na všechny těžkosti, pak myšlenky v něm uložené se stanou semeny, z nichž vyklíčí výhonky v cizích srdcích.

A nehledě na to, zda se tak stane ještě před třetí světovou válkou nebo až po ní, anebo k rozpoutání třetí světové války v nejbližší době vůbec nedojde – kniha stejně nezemře, pokud alespoň jedna spřízněná duše projde jejími stránkami kapitoly za kapitolou. Protože otázky, na něž se snaží odpovědět, budou lidi vzrušovat ještě v daleké budoucnosti.

Tyto otázky nejsou zdaleka vyčerpány problematikou války a státního zřízení. Nic však nezviklá mé přesvědčení, že největší nebezpečí, které lidstvu hrozí nyní a nepřestane je ohrožovat ani v nejbližších stoletích, je velká sebevražedná válka a absolutní celosvětová tyranie. Možná že třetí světovou válku naší epochy lidstvo odvrátí nebo alespoň přežije, stejně jako přežilo první i druhou. Možná že nějak přežije tyranii mnohem rozsáhlejší a krutější než ta, kterou jsme přežili my. Může se stát, že za sto, dvě stě let vzniknou pro národy nová, o nic méně ničivá nebezpečí než tyranie a velká válka. To je možné. Avšak žádné úvahy, žádná představitost ani intuice nejsou s to zobrazit budoucí nebezpečí bez alespoň nějaké spojitosti buď s nebezpečím fyzické likvidace lidstva v důsledku války, nebo s nebezpečím jeho duchovního zániku v důsledku absolutní celosvětové tyranie.

Kniha je zaměřena především proti těmto dvěma zlům. Zlům základním a prvořadým. Je namířena proti nim nikoli jako pamflet, ne jako usvědčující satira ani jako kázání; jak sebeostřejší satira, tak i sebezanícenější kázání se mívá účinkem, soustředí-li se pouze na pranýřování zla a dokazuje, že dobré je dobré a špatné je špatné. Jsou bezvýsledné, pokud se nezakládají na znalosti podstaty takové životní filosofie, univerzálního učení a takového účinného programu, které by se šířily myšlenkou a vůlí a byly schopny od lidstva odvrátit tato dvě kardinální nebezpečí. Posláním mého života je podělit se o svou zkušenost s jinými, poodhalit historické a metahistorické perspektivy,² celou řadu dilemat, která stojí před námi nebo se ještě musí objevit, panoráma světů různé materiálnosti, těsně spojených

s námi v dobrém i zlém. To jsem se snažil realizovat pomocí slovesného umění, formou umělecké prózy a poezie, avšak specifika tohoto žánru mi nedovolovala rozvinout koncepci v celé její šíři, vyložit ji jasně, v dostupné formě a vyčerpávajícím způsobem. Vyložit tuto koncepci o existenci jinomateriálního tak, aby bylo zřejmé, že se právě v ní skrývá klíč k současným historickým procesům stejně jako i k osudu každého z nás, je posláním této knihy. Pokud ji Pán ochrání před zkázou, bude vložena, jako jedna z mnoha cihel, do základů *Růže Světa*, do základů všelidského Bratrství.

Po mnoho staletí určitá instance usiluje o to, stát se jedinou důkladnou silou sjednocující lidi a chránící je před nebezpečím války všech proti všem, před nebezpečím podlehnutí chaosu. Takovou instancí je stát. Od dob zániku rodového zřízení se stát jevil ve všech historických etapách nezbytnou nutností. Dokonce hierokracie, snažící se nahradit jej mocí církevní, se měnily v obdobu téhož státu. Při upevňování společnosti se stát řídil principem násilí, přičemž nebylo dosaženo takové úrovně mravního rozvoje, aby se společnost upevňovala na jakémkoli jiném principu. Takové úrovně není samozřejmě dosaženo dodnes. Stát doposud zůstává jediným osvědčeným prostředkem proti sociálnímu chaosu. Je však zřejmé, že lidstvu jsou vlastní etické principy vyššího rázu, schopné nejen podporovat, ale i zdokonalovat sociální harmonii; kromě toho, což je ještě důležitější, se rýsují cesty zrychleného vývoje těchto principů.

V politické historii moderní doby lze snadno rozlišit dvě celospolečenské navzájem protikladné tendence.

Jedna z nich usiluje o nadměrný rozvoj státního principu jako takového, o zpevnování všestranné závislosti jedince na státu, přesněji na té instanci, která ovládá státní aparát: straně, armádě, vůdci. Státy fašistického nebo nacionálně socialistického typu jsou nejmarkantnějším příkladem takových fenoménů.

Druhý proud jeví, který vznikl již v 18. století, ne-li dřív, představuje humanistickou tendenci. Jeho zdroj a hlavní etapy tvoří anglický parlamentarismus, francouzská *Deklarace lidských práv*, německá sociální demokracie a konečně osvobozenecský boj proti kolonialismu. Vzdáleným cílem tohoto proudu je povolit pouta násilí v životě národů a přetvořit stát z převážně policejního aparátu chránícího národní či třídní nadvládu v aparát všeobecné ekonomické rovnováhy a ochrany práv osobnosti. Historická skutečnost zná rovněž další originální útvary, zdánlivě vypadající jako hybridy. Jejich podoba je přizpůsobená tak, aby co nejlépe sloužila dosažení vytčeného cíle, v podstatě však to jsou fenomény prvního typu. Je to pouze taktika, maskování, nic víc.

A přesto, nehledě na protichůdnost těchto dvou tendencí, je spojuje jeden rys, charakteristický pro 20. století, a sice celosvětová orientace. Vnější patos nejrůznějších hnutí naší doby tkví v jejich konstruktivních programech národního zřízení, ale vnitřní patos moderní historie vězí v živelném úsilí o světovost.

Nejmocnější hnutí první poloviny našeho století se vyznačovalo internacionálním své doktríny a planetárním rozmachem. Achillovou patou hnutí jemu protikladných, tedy rasismu a nacionálního socialismu, byl jejich úzký nacionalismus,

přesněji řečeno přísně rasistické či národností ohraničení oněch sfér blahobytu, jejichž vidinou vábila a okouzlovala. Avšak i tato hnutí usilovala o světovládu, a to s obrovskou energií. V současné době se kosmopolitický amerikanismus snaží vyvarovat chyb svých předchůdců.

O čem svědčí toto znamení doby? Neznamená to snad, že se celosvětovost z abstraktní ideje stala všeobecnou potřebou? Neznamená to snad, že se svět stal nedělitelným a těsným jako nikdy? Neznamená to, že důkladné a definitivní řešení všech existujících problémů je možné jen za podmínky, že k tomu dojde v celosvětovém měřítku?

Despotické formace přitom plánovitě uskutečňují princip krajního násilí nebo ho částečně maskují vychytralou kombinací metod. Tempo se zrychluje. Vznikají takové státní kolosy, na jejichž vytvoření by dříve byla potřebná staletí. Každý je ze své podstaty dravec a každý se snaží vnutit lidstvu právě svojí moc. Jejich vojenská a technická síla se stává závratnou. Již tolikrát uvrhly svět do víru válek a tyraní, kde jsou záruky, že tak neučiní zas a znovu? Nakonec pak nejsilnější zvítězí v celosvětovém měřítku, i kdyby se měla třetina planety změnit v měsíční krajinu. Tím se cyklus dovrší, aby se uvolnilo místo pro zlo ze všech největší: pro jednotnou diktaturu nad zbylými dvěma třetinami světa. Nejdříve to bude možná oligarchie, potom, jak už to bývá ve druhé fázi, diktatura jedince. A to je hrozba, nejstrašnější ze všech, které nad lidstvem visí: hrozba všelidské tyranie.

Vědomá či neuvědomělá předtucha této hrozby vede hnutí humanistického zaměření ke konsolidaci svých snah. Žvatlají cosi o kulturní spolupráci, mávají hesly pacifismu a demokratických svobod, hledají pofiderní záchranu v neutralitě, anebo vylekaní agresivitou nepřítele, se sami vydávají jeho cestou. Žádné z nich si ale nevytklo za cíl tu všem pochopitelnou ideu nutnosti etické kontroly nad činností států. Některé společnosti traumatizované hrůzami světových válek se snaží sjednotit s tím, že by posléze politické sjednocení obsáhlo celou planetu. Ale k čemu by to v současné době vedlo? Nebezpečí válek by vskutku alespoň dočasně ustoupilo. Ale kde je záruka, že se taková supervelmoc nebude opírat o mravně zaostalé vrstvy, kterých je na světě stále víc, než je mílo, oživovat v nich nevymýcené trýznitelské instinkty a touhu po moci, a nepřeroste opět do diktatury a nestane se nakonec takovou tyraní, ve srovnání s níž budou všechny předšlé vypadat jako zábavná hříčka?

Je pozoruhodné, že právě náboženské konfese, které dříve než ostatní hlásaly internacionální ideály bratrství, se nyní ocitají v pozadí všeobecné snahy o celosvětovost. Možná, že se v tom odráží pro ně tak charakteristické soustředění pozornosti na nitro člověka, opovržení vším vnějším, kam řadí i problém sociálního uspořádání lidstva. Jestliže však nahlédneme hlouběji a vyslovíme nahlas to, co se říká obvykle pouze v úzkém kruhu lidí žijících náboženským životem, pak můžeme odhalit cosi, s čím jsme nepočítali. To je – vzniklá ještě za dob římského impéria – mystická hrůza z nastávajícího sjednocení světa, jakási stálá starost o lidstvo.³ To je předtucha, že se ve sjednoceném všelidském státě skrývá jakási léčka, ze které jediný východ povede k absolutní samovládě jedince,

k panství „knížete světa zdejšího“, k posledním kataklyzmatům dějin a k jejich katastrofálnímu konci.

Vskutku, kde jsou záruky toho, že se v čele superstátu neocitne veliký ctižádostivec a důvěra ve vědu a její pravdy mu neposlouží jako nástroj transformace tohoto superstátu do podoby monstrózního stroje pro mučení a duchovní mrzačení, o němž tady mluvím? Pochybuje dnes někdo o tom, že se již nyní vytvářejí předpoklady pro vytvoření dokonalé kontroly chování a myšlení lidí? Kde jsou meze těch děsivých perspektiv, které rýsuje naše představivost jako výsledek křížení dvou faktorů: teroristické samovlády s technikou 21. století? Absolutní tyranie vylučuje i tu poslední tragickou šanci osvobození, kterou je zničení tyranie zvenku jako výsledek vojenské porážky. Nebude s kým bojovat, všichni budou podrobení. Pak celosvětová jednota, o níž snilo tolik generací, která si vyžádala tolika obětí, se obrátí svou démonickou stranou: svou *beznadějností* v tom případě, pokud se řízení této jednoty chopí chráněnci temných sil.

Díky trpké zkušenosti se lidstvo přesvědčuje už dnes, že ani sociálně-ekonomické hnutí vedené pouhým rozumem, ani úspěchy vědy samy o sobě nejsou s to provést lidstvo mezi Scyllou a Charybdou – tyranii a světovými válkami. Ještě horší je však to, že nové sociálně ekonomické systémy se po získání moci rovněž halí do hávu politického despotismu a začínají též rozpoutávat a podněcovat světové války. Věda se mění v jejich pokornou služebnici mnohem poslušnější a spolehlivější, než byla církev pro feudální vládce. Tragédie spočívá v tom, že vědeckou činnost nedoprovázela od samého prvopočátku hluboce promyšlená mravní výchova. Přístup k této činnosti měl kdokoli, bez ohledu na úroveň vlastního mravního vývoje. Není divu, že každý úspěch vědy a techniky se nyní obrací proti skutečným zájmům lidstva. Motory s vnitřním spalováním, rádio, letectví, atomová energie – to vše v jistém aspektu bije do živého masa národů. Rozvoj spojů a vymoženosti techniky pak dovolují policejnímu režimu kontrolovat intimní život a soukromé myšlenky každého jedince, a betonují tak základy pro vampyrická monstra diktatur.

Dá se říci, že historická zkušenost vede lidstvo k pochopení toho zřejmého faktu, že nebezpečí budou odvrácena a sociální harmonie bude dosažena nikoli díky rozvoji vědy a techniky, ani v důsledku vývoje jiného státního principu, ani pomocí diktatury „silné osobnosti“. Nepomůže zde ani uchopení moci pacifistickými organizacemi sociálně demokratického typu, se kterými vítr historických změn mává zprava doleva, od bezmocného krasodušství do revolučního maximalismu. Je nezbytné uznat tady pouze jednu cestu: zřízení nějaké čisté a nepodplatitelné, vysoce autoritativní instance nad Celosvětovou federací států, a sice instance e t i c k é, mimostátní a nadstátní, neboť stát je neetický ve své podstatě.

Jaká to bude idea a jaké učení, které pomůže vytvoření podobné kontroly? Jaké hlavy ho rozpracují a zpřístupní obrovské většině obyvatel? Jakým způsobem taková instance, odmítající násilí, získá celospolečenské uznání a dostane se na úroveň nad Federaci států? Pokud se bude řídit principem postupného nahrazování násilí čímśi jiným, pak čím konkrétně a v jakém pořadí? A jaká

doktrína bude schopná vyřešit všechny s tím spojené problémy v celé jejich neuvěřitelné složitosti?

Tato kniha se snaží do jisté míry na tyto otázky odpovědět, i když její celkový záběr je širší. Předtím je však vhodné zformulovat, v čem nebo v kom vidí toto učení svého hlavního nepřítele.

Z historického hlediska spatřuje své nepřátele v jakýchkoli impériích, stranách a doktrínách, které usilují o násilné pokoření jiných a nastolení jakékoli formy či druhu despotického společenského uspořádání. Ve smyslu metahistorickém tímto jednoznačným nepřítelem je Antibůh, tyranizující duch, Velký Trýznitel, který se v životě naší planety projevuje tak různorodě. V současnosti, kdy se hnutí, o němž mluvím, teprve pokouší vzniknout, ale i později, kdy začne hrát rozhodující úlohu v dějinách, bude existovat pro něj jediný nepřítel: snaha o tyranii a kruté násilí v jakékoli podobě, i kdyby vznikla uvnitř hnutí samotného. Násilí se může uznat za vhodné pouze v případě krajní nouze, ve zjemněné podobě a jen do té doby, než nejvyšší instance připraví lidstvo prostřednictvím zdokonalené výchovy a za pomoci milionů vznešených mozků a vůlí k záměně donucovacích metod za dobrovolné, okřiků vnějšího zákona za hlas hlubokého svědomí a státu za bratrství. Jinými slovy, dokud samotná podstata státu nebude přetvořena a bezduchý aparát státního násilí nenahradí živoucí bratrství všech.

Není však důvodu předpokládat, že by takový proces musel nutně trvat dlouho. Historická zkušenost velikých diktatur, které s neskutečnou energií a plánovitostí podrobily obyvatelstvo obrovských zemí jednotnému a přísně promyšlenému systému výchovy a vzdělání, nepochybně prokázala, jak mocná páka se skrývá v takovém druhu působení na psychiku generací. Generace se stále víc blížíly té podobě, kterou si přály mocenské vrstvy. Příklad: nacistickému Německu se toho podařilo dosáhnout dokonce v průběhu jedné generace. Samozřejmě, nic jiného než hněv a odpor nemohou v nás tyto ideály vyvolat. Nejenom ideály, ale i podobnou metodiku musíme téměř celou odmítnout. Avšak páku, která byla přitom objevena, musíme uchopit a pevně sevřít. Blíží se věk vítězství široké duchovní osvěty, rozhodujících objevů nové, v současnosti se jen rýsující pedagogiky. Pouhých několik desítek škol nového druhu by dokázalo utvářet generaci, schopnou plnit povinnosti nikoli z donucení, ale dobrovolně, ne ze strachu, ale díky tvůrčímu impulzu a lásce. V tom spočívá smysl výchovy *člověka uslechtilé podoby*.

Představuji si mezinárodní organizaci, politickou a kulturní, která si vytkne za cíl přetvořit podstatu státu pomocí důsledné realizace reformy ve všech směrech. Rozhodující krok k dosažení tohoto cíle je vytvoření Celosvětové federace států jako nezávislých členů s tím, že nad Federací bude zřízena zvláštní instance, o níž jsem se již zmiňoval, která má uskutečňovat kontrolu nad činností států a řídit jejich nekrvavou a bezbolestnou transformaci zevnitř. Právě v té nekrvavé a bezbolestné cestě spočívá celá podstata, v tom se liší od revolučních doktrín minulosti.

Hádat, jaká bude struktura takové organizace nebo jaký bude mít název, se mi zdá předčasné a zbytečné. Zatím se domluvíme, že budeme používat názvu Liga

přetvoření podstaty státu, abychom nemuseli pokaždé opakovat dlouhý popis. Co se týče její struktury, předpokládám, že ti, kteří se ujmou její organizace, budou zkušenější a praktičtější než já: budou to veřejní činitelé a nikoli básníci. Mně osobně připadá, že by Liga měla mít své pobočky ve všech zemích, přičemž každá pobočka se bude vyznačovat několika aspekty: kulturním, charitativním, výchovným a politickým. Takový politický aspekt každé pobočky se stane z hlediska organizačního a strukturního národní stranou Celosvětové náboženské a kulturní reformy. Liga bude v sobě spojovat všechny tyto stránky.

Jak konkrétně, kde a v čím středu dojde ke vzniku Ligy, samozřejmě nevím a vědět nemohu. Je však zřejmé, že období od jejího vzniku po vytvoření Federace států a etické instance nad nimi je třeba pokládat za období přípravné. Během něj Liga bude vynakládat veškeré úsilí na rozšiřování svých idejí, formování svých řad, rozšíření organizace, výchovu dorůstajících generací a vytvoření uvnitř sebe takové budoucí instance, již bude moci být časem svěřená celosvětová řídicí úloha.

Stanovy Ligy nebudou bránit lidem různých filosofických a náboženských názorů být jejími členy. Vyžaduje se pouze ochota aktivně se účastnit realizace jejího programu, odhodlání nenarušovat její zásadní morální ustanovení.

Ve víru společenského života a politického zápasu Liga musí dosahovat úspěchů nikoli za cenu ústupků vůči mravnímu kodexu, ale právě díky jeho dodržování. Její pověst musí být neposkvřněná, nezištnost nepochybná, autorita vzrůstající, neboť se její řady budou neustále doplňovat a posilovat lepšími silami světa.

Cesta k celosvětovému sjednocení vede nejspíš po žebříčku různých stupňů mezinárodní solidarity, skrze spojení a splynutí regionálních sdružení. Posledním stupněm takového žebříčku se mi zdá být celosvětové referendum nebo plebiscit, čili některá z forem svobodného vyjádření všeobecné vůle. Je možné, že to povede k vítězství Ligy pouze v několika jednotlivých zemích. Ale samotný historický běh událostí bude hovořit v její prospěch. Sjednocení alespoň poloviny Zeměkoule dovrší významný posun ve vědomí národů. Uskuteční se druhé, možná i třetí referendum, a o desetiletí dříve nebo později hranice Federace splynou s hranicemi lidstva. Potom bude skutečně možné realizovat celou řadu rozsáhlých opatření s cílem přetvořit konglomeráty států v monolit, který se bude postupně měnit pod vlivem dvou současných procesů: vnějšího, politického a sociálně ekonomického, a vnitřního, výchovného a eticko-náboženského.

Z toho všeho je zřejmé, že činitelé Ligy a jejích národních stran budou moci bojovat pouze slovem a vlastním příkladem, a to pouze s takovými ideologiemi a doktrínami, jež se snaží uvolnit cestu pro jakékoliv diktatury nebo udržet tyto diktatury u moci. Své historické předchůdce, byť i působili v úzce nacionálním měřítku, bude Liga spatřovat ve velkém Mahátmovi Gándhími a ve straně jím inspirované. Tento blahoslavený muž se jako první státní činitel v novodobé historii přičinil o vznik čistě politického hnutí na základě vysoké etiky a vyvrátil obecně panující názor, že politika a morálka jsou neslučitelné. Avšak národní rámeček, v němž působil Indický národní kongres,⁴ Liga rozšíří k hranicím planety,

příčemž jejím cílem bude další historický stupeň nebo řada stupňů ve srovnání s těmi, jež si před sebe kladla veliká strana osvobození Indie.

Jistě se najde řada lidí, kteří budou tvrdit, že metodika Ligy je nepraktická a ne-reálná. Ach, ti stoupenci politického realismu! Neexistuje nemravnost ani sociální ohavnost, jež by se nepřikrývala oním ubohým fikovým listem. Není více ubíjející a k zemi strhávající břemeno než diskuse o politickém realismu coby protiváze všeho okřídleného, všeho zaníceného, všeho duchovního. K politickým realistům patřili mimochodem i ti, kteří svého času tvrdili dokonce v samotné Indii, že je Gándhí fantasta a snílek. Museli však zatnout zuby a kousnout se do jazyku, když Gándhí a jeho strana právě pomocí vysoké etiky dosáhli osvobození země a pak ji vedli k dalšímu rozkvětu. Nikoli k vnějšímu rozkvětu, který práší lidem do očí černým prachem čísel růstu těžby uhlí nebo radioaktivním prachem pokusných výbuchů vodíkových pum, ale ke kulturnímu, etickému a estetickému, tj. k duchovnímu rozkvětu, který beze spěchu, ale vytrvale přináší s sebou také rozkvět materiální.

Obviňovat Ligu z nereálnosti metod budou rovněž ti, kdož nejsou schopni vidět v člověku lepší stránky a jejichž psychika zhrubla a svědomí ochablo v atmosféře hrubé státní svévole. Přidají se k nim i ti, kdo netuší, jaké posuny v masovém vědomí nás čekají již v příštích letech. Traumatizace v důsledku válek, represí a nejrůznějšího násilí již dokonce nyní dává do pohybu rozsáhlé hnutí za společnou existenci a za mír. Neustále se objevují a nepřestanou se objevovat události, ničící pocit bezpečí, pocit pohodlí a klidu, podtínající kořeny důvěry v existující ideologie a v jimi hájený řád věcí. Odhalení neslýchaných hrůz za pompézními fasádami diktatur, názorné příklady toho, na čem byla budována a čím byla zaplácena jejich dočasná vítězství, jejich zdánlivé úspěchy, to vše vysušuje duši jako rozžhavený vítr a duchovní žízení se stává nesnesitelnou. Za odstranění nebezpečí velikých válek, za cesty k sjednocení světa bez krveprolití, za blahoslaveného světloноše, který se postaví do čela sjednoceného lidstva, za oslabení násilí páchaného státy a za zesílení ducha bratrství – za to se modlí věřící a sní o tom nevěřící našeho věku. A je nanejvýš věrohodné, že všeobjímající nespoutané učení, jak mravní, politické, filosofické, tak i náboženské, přemění tuto touhu generace ve všelidové tvůrčí nadšení.

Skutečnost, že poslední významné náboženské hnutí lidstva, protestantská reformace,⁵ se událo před čtyřmi sty lety, a poslední náboženství světového významu islám čítá třináct století existence,⁶ je někdy využívána jako argument ve prospěch názoru, že náboženské období již má lidstvo za sebou. Posuzovat však potenciální možnosti náboženství jako takového a nejen jeho jednotlivých forem je nutné nikoli podle toho, jak dávno vznikly jeho poslední významné formy, ale na základě toho, zda nezašla evoluce náboženství do slepé uličky, existuje-li možnost sloučit náboženské tvůrčí myšlení s nespornými tezemi vědy. Zároveň podle toho, jsou-li na obzoru takového světonázoru perspektivy správného pochopení reality života nových epoch a existuje-li možnost účinného a progresivního působení náboženství na tuto realitu.

Vskutku, od dob posledního většího náboženského hnutí mezinárodního významu uplynulo kolem čtyř set let. Jenže ani před protestantskou reformací podobná hnutí po mnoho století neexistovala. Jde však vůbec o to? Cožpak ještě není zřejmé, že jistý proud ideové tvůrčí práce lidstva vstřebával do sebe během posledních staletí skoro všechny duchovní a rozumové síly? Těžko bychom očekávali, že by zároveň s tak prudkým pokrokem vědeckým, technickým a sociálním, spolu s vytvářením takových kulturních hodnot, jakými jsou literatura, hudba, filosofie, umění a věda posledních staletí, lidstvo našlo v sobě síly vytvořit navíc též univerzální náboženské systémy.

Přelom 20. století je právě tím obdobím, kdy byl dovršen rozkvět velikých literatur a umění, velké hudby a filosofie. Sféra sociálně politického vlivu vtaňuje čím dál tím jistěji nikoliv nejduchovnější představitele lidského rodu, ale právě ty nejméně duchovní. Vzniklo obrovské duchovní vakuum, které ještě před padesáti lety neexistovalo, a hypertrofie vědy není schopná je naplnit. Obrovské zásoby lidské geniality se na nic nepoužívají, pokud je možné zvolit tento výraz. Právě v tomto lůně tvůrčích sil zraje ke zrození předurčená interreligie všeho lidstva.

Bude-li moci náboženství, nikoli jeho staré formy, ale to náboženství konce, kterým je nyní obtěžkán svět, odvrátit ta nejhorší ze všech nebezpečí hrozící lidstvu: světové války a světovou tyranii? Nejspíš nebude schopno odvrátit nejbližší světovou válku. Dojde-li ke třetí světové válce, pak k tomuto neštěstí dojde zřejmě dříve, než se Liga vůbec stačí ustavit. Avšak její nejbližší cíl tkví právě v odvrácení veškerých válek, jejichž nebezpečí bude hrozit poté, jakmile se vytvoří jádro budoucího internáboženství, stejně jako v odvrácení světové tyranie. Je takové náboženství vůbec schopno dosáhnout maximální harmonie mezi svobodnou osobností a zájmy lidstva, harmonie optimální z hlediska současné etapy dějin? – To je pouze jiný aspekt téhož nejbližšího cíle. Bude pomáhat všestrannému rozvoji tvůrčích schopností daných člověku? – Jistě, kromě vlastností démonických, tj. schopností k tyranii, trýznění a seberealizaci na úkor ostatních živých bytostí. Vyžaduje pro své vítězství krvavé oběti jako jiná hnutí světového zaměření? – Nikoli, kromě těch případů, kdy hlásající budou možná nuceni vlastní krví dokázat věrnost idejím. Jsou jeho teze v rozporu nikoli s filosofickou doktrínou materialismu (té samozřejmě odporují ve všech bodech od A do Z), ale s objektivními a všeobecně platnými tezemi současné vědy? Ani v jednom písmeně či bodě. Dá se po jeho vítězství předpovídat možnost nastolení režimu, který by pronásledoval jinak smýšlející (disidenty), který by vnucoval jistá dogmata filosofii, vědě a umění? – Právě naopak, cesta, kterou nabízí, vede od částečného omezení svobody smýšlení na začátku k neomezené svobodě myslí posléze. Co pak zbývá z domněnky, že náboženství není schopné zodpovědět naléhavé otázky doby, a tím spíše prakticky je vyřešit?

Podobnou výčitku můžeme naprosto oprávněně adresovat spíše vědě než náboženství. Totiž právě systém názorů, který se neohlíží ani doprava ani doleva za hranice označené současným vědeckým poznáním, není schopen odpovědět

na ty nejzákladnější a nejjednodušší otázky. Existuje Prapříčina, Tvůrce, Bůh? Není známo. Existuje duše nebo něco jí podobného a je nesmrtelná? To věda neví. – Co je to čas, prostor, hmota, energie? Názory na to se prudce rozcházejí. Je svět věčný a nekonečný, nebo naopak je omezen v čase a prostoru? Věda nemá podklady pro jednoznačnou odpověď na tyto otázky. Proč bych měl činit dobro a ne zlo, když se mi líbí zlo a trestu mohu uniknout? Odpovědi jsou naprosto nerosozumitelné. – Jak využít vědu s cílem vyhnout se válkám a tyranii? Odpověď žádá. – Jak dosáhnout sociální harmonie s co nejnižším počtem obětí? Jsou předkládány navzájem se vylučující návrhy, shodující se pouze v jediném, že jsou ve stejné míře vzdáleny přesné vědě. Na podobných vratkých, subjektivních, skutečně pseudovědeckých základech přirozeně vznikala pouze učení třídního, rasového, národního a stranického egoismu, tj. právě taková, která jsou povolána ospravedlňovat diktatury a války. Charakteristickým rysem podobných učení je nízká úroveň duchovnosti. To znamená, že hledaná etická instance se nemůže stavět na takzvaném vědeckém světovém názoru, jenž v podstatě ani neexistuje, ale na základě napojení na duchovní svět, na vnímání paprsků, proudících odtud k srdci, rozumu a svědomí a na realizaci odkazu činné a tvůrčí lásky ve všech sférách života. Mravní úroveň plně odpovídající vyjmenovaným vlastnostem se jmenuje blahoslavenství.

Rozšířen je též další předsudek, a sice pohled na náboženství jako na jev ve své podstatě reakční, obzvláště v naší době. Mluvit však o reakčnosti nebo zastaralosti náboženství vůbec bez ohledu na jeho konkrétní formy je stejně nesmyslné, jako dokazovat reakčnost umění vůbec nebo filosofie vůbec. Kdo uvažuje dynamicky a vidí evoluční řady faktů a procesy, jež tyto řady utvářejí, ten dokáže jak v umění, tak v náboženství a v jakékoli sféře lidské činnosti objevit přítomnost reakčních a progresivních forem. Reakčních forem náboženství můžeme potkat plno a dokonce více, než bychom chtěli, to se však nikterak netýká onoho rodícího se náboženství konce, jemuž je tato kniha věnována. Neboť v našem století nebylo a není cílů a metod progresivnějších než ty, které jsou spojené s tímto náboženstvím. Co se týče nároků vědecké metody na jakousi svrchovanost, pak vědecká metoda stejně není s to vytlačit ze života metodu uměleckou a religiózní v širokém smyslu toho slova, stejně jako kdysi ji samotnou nemohla vytlačit agresivní religiozita. Neboť ony metody se liší jedna od druhé nejen tím, *jak*, ale i tím, *co* se jimi poznává. V minulém století pod dojmem prudkého pokroku vědy a techniky prorokovaly zánik umění. Uplynulo sto let a věnc umění nejenže nezahynul, leč obohatil se ještě o umění filmové. Před čtyřiceti nebo třiceti lety se mnohým v Rusku zdál v důsledku vědeckého a sociálního rozvoje nezvratným zánik náboženství. A přece věnc náboženství nejenže nezahynul nehledě na všechny na to vynaložené prostředky, ale právě pod vlivem vědeckého a sociálního pokroku se obohacuje tím, že místo seskupení jednotlivých okvětých lístků světových náboženství učiní z nich jediný duchovní květ – *Růži Světa*.

Ze všeho výše uvedeného vyplývá, že náboženské hnutí, které obsáhne svým světonázorem a praxí pozitivní zkušenost lidstva a z negativní se poučí tak statečně a upřímně, jak to nedokážou jiné společenské proudy; hnutí, které za své nejbližší cíle prohlašuje přetvoření státu v bratrství, sjednocení země a výchovu člověka ušlechtilé podoby; hnutí, které uchrání svůj ideál a metodiku od znetvoření vysokou hrází mravnosti – takové hnutí nemůže nebýt uznáno za progresivní, perspektivní a tvořivě mladé.

Hráz mravnosti! Na jakých však základech se taková mravnost vytvoří? Mluvil jsem o blahoslavenství. Cožpak není utopií blahoslavenství celých společenských kruhů a nejen jednotlivců?

Zde by se mělo upřesnit, co se rozumí pod blahoslavenstvím. To není bezpodmínečně výsledek mnišské askeze. Blahoslavenství je vyšším stupněm mravního vývoje člověka. Kdo tento stupeň překoná, už není blahoslavený, ale svatý. Formy blahoslavenství jsou pak různorodé, závisí na času, místě a lidské povaze. Obecně se dá říci, že blahoslavenství je – v negativním aspektu – takový stálý stav člověka, končící jen jeho smrtí, kde jeho vůle je osvobozena od impulzů ješitnosti, rozum od posedlosti materiálními zájmy a srdce od vření nahodilých, kalných, duši ponižujících vášní. V pozitivním aspektu je pak blahoslavenství prodchnutím činnou láskou k Bohu, lidem a světu veškeré vnější a vnitřní činnosti člověka.

Psychologické klima pro vznik mravní instance, založené na blahoslavenství, sotvakde může být připraveno lépe než ve společnosti sjednocené v očekávání jejího vzniku a zaměřené na to celým svým založením. A právě takovou společností musí být Liga. V jejich řadách se mohou ocitnout dokonce i ateisté. Nejnadanější, činorodé a nadšené členy sjednotí do *jádra* Ligy její hlavní teze – nutnost nadstátní celosvětové etické instance. Pro takové jádro bude charakteristická atmosféra neustálé duchovní tvorby, činné lásky a čistoty. Lidé tvořící takové jádro budou patřičně vzdělání, aby chápali nejen nebezpečí hrozící každému v důsledku uvolnění impulzů sebestřednosti, ale též nebezpečí příliš povrchního pochopení nábožensko-mravních hodnot, které vede k etickému formalismu, pokrytectví, duševní prázdnotě a farizejství.

Nikdo, kromě Boha, neví, kde a kdy zaplápolá první plamínek *Růže Světa*. Předurčenou zemí je Rusko, ale tragické události mohou zkomplikovat realizaci tohoto mystického aktu a způsobit jeho přesun do jiné země. Předpovězené období jsou šedesátá léta našeho století, ale ničivá kataklyzmata jej mohou odsunout na celou řadu let. Je možné, že první plamínek zaplápolá vůbec ne v prostředí Ligy přetvoření podstaty státu, ale v jiném, doposud neznámém okruhu lidí. Ať zde či jinde, v té či jiné zemi, o desetiletí dříve či později, ale interreligiózní, všelidská církev nových dob, *Růže Světa*, se objeví, vznikne, nastoupí svou historickou cestu. Bude to výsledek duchovní činnosti mnohých, pospolitá tvorba lidí, kteří předstoupili k přijímání sestupujícího zjevení.

Náboženství, interreligie, církev – přesného vyjádření nedosáhnou žádným z těchto slov. Celá řada zásadních rozdílů od starých náboženství a církví časem způsobí

vznik nových slov ve vztahu k ní. Mimoto tato kniha uvede do oběhu tak rozsáhlou zásobu nových slov, že zpočátku je lepší použít popis zvláštních rysů toho, co se bude jmenovat *Růžce Světa*.

Nejde o uzavřenou náboženskou konfesi, ať už pravou či nikoli. Nejde ani o mezinárodní náboženskou společnost typu teosofické, antroposofické či zednářské,⁷ složených do kytice z jednotlivých květů náboženských pravd, eklekticky nasbíraných na různých náboženských loukách. To je interreligie nebo panreligie ve smyslu univerzálního učení, odhalujícího pohled na dříve vzniklá náboženství jako na odrazy různých vrstev duchovní skutečnosti, různé segmenty planetárního kosmu.* Tento pohled obsahuje Šádánakár⁸ jako celek a součást božského všeobjímajícího kosmu. Jsou-li stará náboženství okvětními lístky, pak *Růžce Světa* je květem s kořenem, stonkem, kalichem a celým sdružením okvětních lístků.

Další rozdíl je univerzální charakter záměrů *Růžce Světa* a jejich historická konkrétnost. Úlohu přetvoření sociálního těla lidstva si nekladlo žádné náboženství kromě středověkého katolicismu.⁹ Ale ani papežský úřad, který se usilovně snažil uzavřít středověký chaos přehradami hierokracie, nedokázal oslabit vykořisťování nemajetných majetnými ani snížit pomocí rozsáhlých reforem sociální nerovnost, ani celkově zvýšit blahobyt. Avšak vinit z toho katolickou hierarchii by nebylo spravedlivé, pro podobné změny nebylo ještě ani materiálních ani ekonomických, ani technických prostředků. Ne náhodou se zlo od věků až do nových dob pocít'ovalo jako neodstranitelné a věčné, a katolicismus v podstatě oslovoval stejně jako ostatní náboženství pouze „vnitřního člověka“, učil osobnímu zdokonalování. Časy se však změnily, objevily se materiální prostředky. Záslouhou celého historického procesu, a ne pouze *Růžce Světa*, se nemusí sociální změny hodnotit jen jako vnější, odsouzené k neúspěchu a nezasluhující úsilí, ale mohou se těsně propojit se zdokonalováním vnitřního světa člověka. Nyní jde o dva paralelní procesy, které by se měly navzájem doplňovat. Často slyšíme: „Křesťanství se nepovedlo.“ Ano, kdyby patřilo celé minulosti, pak by bylo možné říci, že ani v sociálním, ani ve smyslu celosvětově mravním se nepovedlo. „Náboženství se nevydařilo.“ Ano, pokud by se náboženská tvorba lidstva vyčerpala tím, co je již vytvořené, pak by se náboženství v právě zmíněném smyslu skutečně nevydařilo. Zatím však je na místě hovořit o tom takto: stará náboženství nemohla dosáhnout podstatného zmenšení sociálního zla, jelikož nedisponovala nezbytnými pro to materiálními prostředky, což vyvolalo jejich negativní postoj vůči veškerým podobným pokusům. Tím byla připravena nenáboženská etapa civilizace. V 18. století

* Planetárním kosmem se rozumí souhrn vrstev různé materiality, odlišného počtu prostorových a časových koordinátů nezbytně spojených se sférou Země jako planety. Planetární kosmos je zeměkoule v celé složitosti hmotných (a nejen fyzických) vrstev svého bytí. Podobné mohutné systémy má spousta nebeských těl. Jmenují se brambfatury. Brambatura Země se jmenuje Šádánakár. (K těmto a podobným slovům, zde používaným poprvé nebo používaným v novém smyslu viz slovníček na konci knihy.) – Poznámky pod čarou patří autorovi.

se probudilo sociální svědomí. Sociální disharmonie byla konečně pocítěna jako cosi nepřipustného, urážlivého, co je nutné překonat. Samozřejmě to bylo spojené s tím, že se začaly objevovat nezbytné materiální prostředky. Jenže stará náboženství to nedokázala pochopit, nechtěla tyto prostředky použít a postavit se do čela procesu sociálních přeměn, a právě v této zkosnatělosti, v té mentální lenosti, v té ideové strnulosti a omezenosti je jejich nejtěžší vina. Náboženství se v tomto smyslu zdiskreditovalo staletí trvající neschopností, proto se nelze divit opačnému extrému, do kterého se Evropa a po ní i další kontinenty dostaly: změny společnosti čistě mechanickými prostředky za úplného odmítnutí duchovní stránky téhož procesu. Takže se nelze divit ani výsledkům: otřesům, jaké dosud neviděl svět, rozsahu obětí, jaké se člověku nezdají ani ve zlém snu, takovému poklesu morálky, jehož samotná možnost ve 20. století zůstává strašnou a tragickou záhadou. Stará náboženství nesou ve značné míře odpovědnost za hloubku a vytrvalost následného nenáboženského období, za duchovní osud miliónů duší, jež se kvůli zápasu za spravedlivé uspořádání světa postavily do opozice vůči náboženství vůbec, a tím vytrhly kořeny svého bytí z lůna světové duchovnosti. Avšak pravá náboženská činnost je svým způsobem služba společnosti, a pravá služba společnosti je současně náboženskou činností. Žádné religiózní konání, ani hrdinství, mnišství, nelze izolovat od celku, od práce ve prospěch všeobecného prosvětlování. Žádná společenská činnost, kromě démonické, nemůže nepůsobit na zvětšení souhrnu dobra ve světě, nemít religiózního smyslu. Tep sociálního svědomí, účinný sociální soucit s neštěstím a radostí, neustálé praktické úsilí ve jménu přetvoření společenského těla lidstva – v tom je druhá odlišnost *Růže Světa* od pradávných náboženství.

Třetí odlišnost je v dynamičnosti jejich názorů. Již dříve existovala náboženství, jimž nebyly cizí metahistorické představy, například judaismus či rané křesťanství; avšak příliš vzdálena od nás a přitom příliš krátká jsou ta období jejich formování, kdy se pokoušela duchovně proniknout do plynoucího historického procesu. Během těch krátkých, napůl zapomenutých epoch zůstávala neuvěřitelná zjevení Apokalypsy utajena před zraky lidí za závojem nedořečených alegorií, šifra obrazů připouštěla nejrůznější vysvětlení. Ke skutečnému pochopení historického procesu nedošlo. Historická zkušenost byla malá a omezená, zeměpisný přehled mizivý, mystický rozum nebyl připraven k pochopení vnitřních zákonitostí metahistorie a nepředstavitelné složitosti Šádánakáru. Avšak vzniku *Růže Světa* předcházela éra hegemonie vědy, která v základech otrásla představami o vesmíru, národech, kulturách a jejich osudech. Předcházela tomu též epocha zásadních změn a sociálních zlomů, epocha revolučních a planetárních válek. Obě řady těchto jevů nadzvedly psychologické vrstvy, strnulé po tolik století. Do půdy zorané železnými zuby historických katastrof padají semena metahistorických zjevení. Duchovní pohled proniká planetárním kosmem coby pohyblivým systémem různorodých světů, který střemhlav letí k zářivému cíli a den ze dne se mění, věky od věků se přetváří a produchovňuje. Začíná se rýsovat řada budoucích epoch v celé neopakovatelné svéráznosti, ve spletení zápasících v ní metahistorických sil. *Růže*

Světa se snaží následovat, shromážďovat a vykládat toto poznání. Jako souhrnný mystický rozum současného lidstva bude uvažovat o minulosti, současnosti a budoucnosti historického procesu, aby ho mohla začít tvůrčím způsobem řídit. Pokud se dá hovořit o jakýchkoli dogmatech jejího učení, pak je to dogmatika hluboce dynamická, různorodá, schopná dalšího obohacování a rozvoje, dlouholetého zdokonalování.

Odtud pramení další, čtvrtá odlišnost *Růžce Světa*: perspektiva řady duchovně historických úloh, docela konkrétních a principiálně realizovatelných. Vyjmenuji ještě jednou nejbližší z nich: sjednocení Země do Federace států s etickou kontrolní instancí nad ní, rozšíření materiálního blahobytu a vysoké kulturní úrovně na obyvatelstvo všech zemí, výchova generací ušlechtilé podoby, sjednocení křesťanských církví a svobodná unie se všemi náboženstvími světlého zaměření, proměna planety v zahradu a států v bratrství. To jsou ale pouze první úkoly. Jejich realizace otevře cestu k vyřešení mnohem vážnějších úkolů: k produhovňování přírody.

Takže interreligiózní a univerzální charakter sociálních snah, jejich konkrétnost, dynamičnost názorů a posloupnost celosvětových historických úkolů – to jsou rysy, jimiž se *Růžce Světa* odlišuje od všech náboženství a církví minulosti. Nekrvavost cest, bezbolestnost reforem, dobro a něha ve vztahu k lidem, vlny srdečnosti, které šíří kolem sebe – to jsou rysy, které ji odlišují od všech politicko-sociálních hnutí jak minulosti, tak i současnosti.

Je jasné, že podstatu státu, stejně jako etickou podobu společnosti nelze přetvořit v okamžiku. Okamžitě a úplné odmítnutí donucovacích prostředků je utopie. Avšak tento prvek bude časem mizet ve společenském prostoru. Každá kázeň se skládá z donucovacích prvků a z uvědomění, přičemž na vzájemném vztahu těchto dvou prvků mezi sebou závisí ten či onen druh kázně. Nejvyšším procentem donucování a takřka naprostou absencí uvědomělosti se vyznačuje kázeň otrokářských hospodářství, vězení a koncentračních táborů. Poněkud větší procento uvědomělosti je ve vojenském drilu. Pak, podle míry oslabení donucovacího prvku v kázeňských systémech, roste a zaměňuje ho kategorický imperativ vnitřní sebekázně. Na výchově právě tohoto impulsu bude postavena celá nová pedagogika. O jejích principech a metodách, rovněž jako o metodách převýchovy a obrození zločinců se bude pojednávat mnohem později, v jedné z posledních kapitol. Avšak již nyní se zdá být zřejmé, že stimul vnějšího donucování bude nejrychleji zanikat ve vnitřních koncentrických kruzích *Růžce Světa*. Totiž zejména tyto vnitřní kruhy se naplní lidmi bytostně ztotožněnými s jejími úkoly a etikou, kteří již nepotřebují vnější donucování. Právě takoví lidé budou jejím svědomím, a kdo jiný než právě oni mají obsadit křesla Nejvyššího Sněmu?

Je vůbec možné ocenit výchovný význam takovýchto společenských zřízení, když na vrcholu společnosti stojí a tvoří ti nejdůstojnější? Nikoli ti, jejichž volní princip přebujel na úkor jiných duševních schopností a jejichž síla tkví v nevybíravosti prostředků, nýbrž ti, v nichž se harmonicky rozvinutá vůle, rozum, láskyplnost, čistota záměrů a hluboká životní zkušenost snoubí s výrazným

duchovním nadáním a koho nazýváme blahoslavenými. Docela nedávno jsme viděli příklad. Viděli jsme osudnou hodinu Indie a velikána ducha Gándhího.¹⁰ Naskytl se nám fantastická podívaná: člověk, který neměl prázdnou státní moc, jemuž nebyl podřízen jediný voják, dokonce ani jediný osobní sluha, bez střechy nad hlavou a chodící v bederní roušce, se stal svědomím, duchovním a politickým vůdcem tří set milionů lidí. Jediné jeho tiché slovo stačilo, aby se tyto miliony spojily ke společnému nekrvavému boji za osvobození své země, přičemž po prolití krve nepřítel následoval půst a smutek po celé Indii. Není těžké si představit, jak tragicky by se tato historická cesta indického lidu zdeformovala, kdyby v rozhodující okamžik na místě tohoto askety stál v čele člověk jednostranně volního typu jako Mussolini nebo Stalin, takzvaná „silná osobnost“, mistr demagogie a politických intrik, maskující svou despoticou podstatu tirádami o blahu národa! Jak skvěle by mohl využít nejnižších pudů lidu, přirozené nenávisti k dobytélům, závisť vůči bohatým. Jaké vlny ohně a krve by zaplavily Indii, potopily by ostrovy vysokého etického vědomí po tisíciletí upevňované a hýčkané nejlepšími syny velikého národa! A jaká tyranie by se nakonec vztyčila nad zmučenou zemí s využitím sklonu k poslušnosti, zakořeněného zde po staletích otroctví! Gándhí nasměroval osvobozovací a tvůrčí entuziasmus národa na jinou cestu. To je v moderní historii první příklad té síly, která postupně vystrídá meč a bič státní moci. Touto silou je skutečná důvěra lidu tomu, kdo dokázal svou morální výši. To je autorita blahoslavenství.

Předvídám spoustu námitek. Jedna z nich je následující: ano, to bylo možné v Indii s jejími neopakovatelnými zvláštnostmi, s čtyři tisíce let čítající náboženskou minulostí, s etickou úrovní jejího národa. Jiné národy mají jiné dědictví a indická zkušenost nemůže být přenesena do žádné jiné země.

Správně, každý národ má své dědictví. A dědictví Indie způsobilo, že její národ se stal průkopníkem na této cestě. Ale téměř každý národ viděl doma nebo poblíž diktatury a tyranie nejrůznějších odstínů, všemožně ideologicky maskované, a každý se mohl přesvědčit, do průrvy jakých katastrof vleče zemi zaslepená moc, neprosvětlená požehnáním, neodpovídající dokonce ani požadavkům průměrné morální úrovně. A přece vedení státu je hrdinství a průměrná morální úroveň k tomu nestačí. Mnohé národy se o tom rovněž přesvědčily, protože tam, kde se místo diktátorů střídají politické strany, tam se mění jako v kaleidoskopu diplomati a generálové, šéfové a advokáti, demagogové a podnikavci. Jedni ziskuchtivější, jiní ideovější, avšak nikdo z nich není schopen uvést do života nového, čistého a planoucího ducha, vyřešit aktuální celonárodní problémy. Ani jednomu z nich nikdo nemůže důvěřovat více než sobě samotnému, protože žádný z nich se ani nezamýšlel nad tím, co je to blahoslavenství a duchovnost. Jsou to těkající stíny, spadané listy uchvácené vírem dějin. Budou rozváty ohnivým dechem železných a nelítostných diktatur, pokud *Růžce Světa* nevstoupí včas na světové jeviště; jestliže se *Růžce Světa* objeví, rozplynou se ve vycházejícím slunci velké ideje, protože srdce lidu důvěřuje jednomu blahoslavenému více než stovce současných politiků.

Avšak působení na lid a jeho osud bude ještě mohutnější a světlejší, jestliže se tři nejvyšší nadání – blahoslavenství, dar náboženského zvěstování a umělecká genialita – spojí v jednom člověku.

Mnoho, velmi mnoho projevů náboženství se zcela vztahuje k jeho minulým stadiím. Jedním z takových projevů je zřejmě rovněž moc, kterou mají přísně vymezená, apodikticky vyjádřená, rozvoji nepodléhající statutární dogmata. Zkušenosti posledních staletí a rozvoj osobnosti vedly k tomu, že lidské stvoření pocítuje podmíněnost a omezenost jakékoli dogmatiky. Proto ať jsou teze *Růžže Světa* jakkoli adogmatické a prodchnuty duchem náboženské dynamiky, pro velmi mnoho lidí bude zatěžko přijmout dokonce i je. Avšak veliké množství lidí se ozve na její volání, jelikož se bude spíše než k intelektu obracet k srdci a najde odezvu v geniálních výtvorech slova, hudby, divadla, architektury. Umělecké obrazy obsáhnou více aspektů než aforismy teosofie nebo filosofické úvahy. Ponechávají více svobody pro představivost; umožňují, aby si každý vysvětlil učení tak, aby to bylo přirozenější a pochopitelnější právě jeho individualitě. Proudění zjevení plynou různými cestami, z nichž umění je když ne nejčistší, pak nejširší z nich. Proto všechny druhy umění a nádherný kult ovinou *Růžží Světa* svými znějícími a zářícími hávy. A proto by bylo nejpřirozenější, kdyby v čele *Růžže Světa* stanul ten, kdo v sobě spojil tři veliká nadání: dar náboženského zvěstování, dar blahoslavenství a dar umělecké geniality.

Možná se takový člověk ani neobjeví, nebo přijde později. Je možné, že v čele *Růžže Světa* nestane on, ale kolektiv nejdůstojnějších. Avšak kdyby Prozřetelnost seslala takového velikého ducha do našeho století – a ona ho již seslala, a démonické síly by ho nedokázaly odstranit –, znamenalo by to pro celou zemi nesmírné štěstí. Protože nikdo jiný než mistr slova, který se stal blahoslaveným a jasnovidcem, pozvednutý do výše celosvětového řízení společenskými a kulturními přeměnami, nemá na lidstvo mocnější a světlejší vliv. Právě takovému člověku a pouze takovému může být svěřeno neobyčejné a v historii doposud nevidané dílo: etická kontrola nad všemi státy Federace a vůdcovství nad národy na cestě transformace těchto států na bratrstvo všech lidí.

Ó, jak krutě jsme my Rusové doplatili na to, že jsme poskytli bezmeznou důvěru silnému člověku, jehož mnozí z nás pokládali za dobrodince lidstva. Neopakujeme tuto chybu! Jsou neklamně znaky, jimiž se odlišuje člověk hodný této mise od zlého génia národa. Poslední je ponurý, ten první je veselý duchovní veselostí. Jeden upevňuje svou moc prostřednictvím poprav a trestů; druhý se nebude domáhat moci ani jeden den svého života, avšak když ji přijme, neprolije ničí krev. Jeden uplatňuje po celé jemu podřízené zemi kult své osobnosti, tomu druhému je odporné a směšné vlastní oslavování. Jeden je nepřístupný, druhý je otevřen pro všechny. Jeden je sžírán neskutečnou touhou po životě a moci a schovává se před domnělým nebezpečím za neproniknutelnými stěnami, druhý je prost životních pokušení a tváří v tvář nebezpečí zachovává klid, neboť jeho svědomí je čisté a víra je neochvějná. To jsou dva protipóly, představitelé dvou nesmířitelných principů.

Samozřejmě že v Nejvyšším Sněmu by byl tento vyvolený pouze prvním mezi sobě rovnými. Ve všem by se opíral o společnou spolupráci a toto společenství by kontrolovalo jeho vlastní aktivitu. Na svůj mimořádný post by se mohl dostat pouze po přísném prověření. Takové hodnosti by nemohlo vyhovovat ani mládí, ba dokonce ani zralý věk; pouze stáří. Pokušení a vlnobití vášní již musí být dávno překonány. Co se týče samotné volby, ta se má, dle mého názoru, uskutečnit pouze tou či jinou formou plebiscitu. Ale i v letech vlády nejvyššího pověřence by Sněm kontroloval jeho činnost. Jeho vychýlení z cesty by znamenalo předání moci tomu, kdo si to více zaslouží. Vůbec veškeré s tím spojené otázky by musely být důkladně promyšleny, nebezpečí předvídaná, rozhodnutí pozorně zvážena a poté zdokonalena. Avšak dokud nejvyšší pověřenec bude důsledně pokračovat po vytčené cestě, bude představovat mystické spojení mezi živoucím lidstvem a horním světem. Bude zvěstovatelem vůle Prozřetelnosti a spasitelem duší, který má zdokonalit miliardy lidí. Vložit do rukou takového člověka otěže duchovní a světské moci není nebezpečné.

Ríká se, že se takoví lidé vyskytují jednou za pět set let. Já navíc dodám: osobnost takového formátu se souhrnem právě takových vlastností dříve existovat nemohla. Einstein se nemohl objevit mezi Maory 19. století;¹¹ Dostojevského v té podobě, v jaké ho známe, by bylo marné hledat mezi poddanými Tutanchamona či Theodoricha. Tehdy by se vyznačoval jiným souhrnem vlastností a mnohé z nich by neměl možnost v životě vůbec uplatnit. Člověk, o jakém hovořím, by dokonce ani v nepřítli od nás vzdálené minulosti nemohl uplatnit schopnosti, kterých se mu dostalo, a současníkům by zůstaly skryty jeho skutečný formát a potence. Nutné podmínky se už zřejmě rýsují právě nastupující epochou; *Růže Světa* je dále dotvoří, aby společenská a kulturní atmosféra zajistila nejvyššímu pověřenci řetěz následníků hodných tohoto úřadu.

Lze též namítnout: dokonce ani všechny uvedené schopnosti nepostačují k výkonu takové neobyčejné činnosti; je zapotřebí mít široký, střízlivý a praktický státnický um. Jakpak by ne. Onen činitel narazí na tisíce nejrůznějších problémů; bude potřebovat jak znalosti a zkušenosti, tak i erudici – ekonomickou, finanční, právní, dokonce i technickou. Ale éra Aristotelů je dávno pryč, znalosti encyklopedického záběru jsou v naší době nemyslitelné. A činnost toho, o kom mluvím, je stejně nemyslitelná izolovaně od pospolitého rozumu, od Nejvyššího Sněmu. Budou se na ní podílet nejschopnější mozky, lidé zkušení co do vrtochů státnického života, odborníci ze všech oblastí vědění. Od nejvyššího pověřence se nebude vyžadovat encyklopedická erudovanost ani přízemní hospodářský cit, ale moudrost, která chápe člověka na první pohled, která okamžitě nalézá podstatu těch nejsložitějších otázek a která ani na okamžik nezapomíná na hlas svědomí. Nejvyšší pověřenec musí stát na takové morální výši, aby láska a důvěra vůči němu nahrazovaly jiné metody vládnutí. Donucování a násilí páchané na cizí vůli mu způsobují muka, používá je jen v krajních případech.

A přece je to jen jedna z možných variant, i když, dle mého osobního názoru, ta nejvíce vítaná. Lze si velmi snadno představit i jinou možnost: takové vedení *Růže*

Světla, takový vzájemný vztah se zákonodárnými orgány a vládou Federace, kdy princip kolektivity nebude nikým a ničím omezen. Doba pro tvorbu ústavy budoucnosti je vzdálená a nikoliv my, nýbrž šťastní potomci budou muset volit jednu z mnohých variant.

Není to ale potom teokracie? Nemám rád slovo „teokracie“. Teokracie znamená vládu Boží: aplikovat ji na jakákoliv společenská či státní zřízení je absurdní z hlediska ateisty a rouhačské z hlediska věřícího. Žádnou teokracii dějiny neznají a znát nemohou. Církevní stát papežů či dalajlámů je třeba nazývat nikoli teokracií, nýbrž hierokracií, vládou duchovenstva. Zřízení, o kterém mluvím, je přímým protikladem každé hierokracie; církev se nerozplývá ve státě, který ji pohltil a jejímž jménem vládne, ale i celý konglomerát států a církví se postupně rozpouští ve všelidském bratrství, v interreligiózní církvi. Křesla v nejvyšších orgánech zákonodárných, výkonných i kontrolních obsazuje nikoliv nejvyšší církevní hierarchie, nýbrž nejlepší představitelé všech národů, všech konfesí, všech společenských vrstev, všech profesí.

Ani hierokracie, ani monarchie, ani oligarchie, ani republika: něco nového, kvalitativně odlišného od všeho, co doposud existovalo. A to – světové uspořádání lidstva usilující o osvětlení a prosvětlení všeho pozemského života. Nevím, jak ho potom nazvou; nejde o název, ale o podstatu. Jeho podstatou je práce ve jménu oduševnění člověka, oduševnění lidstva, oduševnění přírody.

VZTAH KE KULTUŘE

Pozvolna vzniká nový vztah ke všemu: existence *Růžže Světa* by neměla nejmenšího smyslu, pokud by jenom opakovala již něco dříve řečeného. Nový vztah k sobě a přehodnocení vyžadují doslova všechny jevy od významných po nepatrné – proces kosmický, proces historický, zákonitosti světa a spojení světů různé materiality, mezilidské vztahy a cesty rozvoje osobnosti, státy a náboženství, živočišná říše a živly, zkrátka všechno, co vyjadřujeme pojmem „kultura“, a všechno, co sjednocujeme v pojmu „příroda“. Vzniká nový vztah ke všemu, to však neznamená, že všechny staré vztahy se stávají bezcennými nebo se znehodnocují; v mnoha případech vzniká pouze takový zorný úhel, pod nímž mohou zmizet kontrasty mezi různými vztahy z minulosti, začínají se vzájemně doplňovat a musí se vnímat jako různé řady aspektů jedné a téže nebo mnoha realit. To se často používá například při zkoumání starodávných náboženství a za nimi se skrývajících skutečností.

V podstatě je celá tato kniha věnována takovému novému vztahu ke všemu, jenže podobné téma je příliš rozsáhlé a složité na to, aby bylo třeba jen zhruba naznačeno v jedné kapitole. Po této kapitole „vztah ke kultuře“ následuje „vztah k náboženstvím“, ale není zde radno očekávat rozsáhlý výklad těchto témat. Všechny dvanáct knih tohoto díla se věnuje přehodnocení vztahu k různým kulturním územím, k různým historickým jevům, k různým náboženským systémům, k různým přírodním říším. První kapitoly zde slouží pouze jako jakýsi úvod. Obsahují pouze stručný výklad některých základních principů.

V popředí kultury v našem století stojí věda. Vědecká metoda usiluje o hegemonii; proto tato kapitola začíná charakteristikou vztahu *Růžže Světa* právě k vědecké metodě. Je nezbytné si říci bez okolků: nehledě na nesčetné iluze, vytvářené v tomto smyslu přívrženci vědecké metody, tato nikdy nebyla, nebude a ani nemůže být jedinou poznávací metodou, ani jedinou metodou osvojení hmoty. Nemluvě o metodě umělecké, se kterou se vědecká metoda zvysoka a s nelibostí dělí o své vedoucí postavení, sluší se připomenout, že jsou již dávno položeny

základy takové metodiky poznání a osvojení si hmoty, jejíž zvládnutí je těsně spjaté s duchovním zdokonalováním člověka, s prosvětlováním jeho mravní podoby. V budoucnu je dokonce patrný náznak takových historických období, kdy se této metodice dostane jakéhosi prvenství. Nemám tady na mysli pojmy magie a okultismus, tolik zdiskreditované v důsledku řady nedorozumění, ale spíše pojem duchovního konání. Různé systémy a školy tohoto druhu jsou ve všech vysoce rozvinutých náboženstvích. Po staletí byly rozpracovávány praktické způsoby působení vůle na lidský organismus a na vnější hmotu a člověk byl k tomu přiváděn pouze po dlouhé mravní přípravě a mnohostranném prověření. Tím se stovky a možná i tisíce lidí pozvedávaly k tomu, čemu se lidově říká „konání zázraků“. Tato metodika, vyvolávající černou nenávist dnešních maloměšťáků, vyžaduje velké úsilí a vyznačuje se principem, jenž není vlastní vědě – principem zdokonalování a transformace vlastní bytosti, v důsledku čehož se fyzický i éterický obal osobnosti stává poddajnějším, elasticitějším a poslušnějším nástrojem vůle, než je tomu u nás. Tato cesta vede k takovým zdánlivě neskutečným jevům jako tělesný průnik skrze objekty trojrozměrného světa, létání vzduchem, chůze po vodě, okamžité překonávání obrovských vzdáleností, vyléčení nevyлéčitelných a slepých od narození a konečně k tak velice vzácnému a nejvyššímu jevu jako vzkříšení mrtvých. Je tady nabíledni zvládnutí zákonů naší hmoty a podřízení nižších zákonů vyšším, nám zatím neznámým. Pokud tedy většina z nás ve 20. století stihne prožít celý život, aniž by se setkala s nespornými příklady podobných jevů, neznamená to, že podobné jevy neexistují, ani to, že jsou principiálně nemožné, avšak pouze to, že kulturní, sociální a psychologické podmínky bezreligiózního historického období natolik ztěžují výzkum a osvojení této metodiky (obzvláště na Západě a ještě více v zemích socialistického společenství), že redukuje počet podobných případů na nepatrné množství. Ještě budeme mluvit o tom, jaké vskutku pro lidstvo osudové události před dvěma tisíci let zavinily, že pouze jednotlivci a ne množství lidí vstupují na tuto cestu poznání a osvojení hmoty. Psychologická atmosféra ateistické doby postupně stále více a více brzdila pohyb na této cestě. V současnosti je osvojení této metodiky maximálně ztíženo a v některých zemích je prakticky nemožné. Nejsou však důvody k domněnce, že tak pomalá a vysilující bude tato cesta navždy: ateistická doba není nekonečná, žijeme na jejím konci. Je zatěžko si představit něco stejně těžkopádného, nedokonalého, hrubého a politováníhodného jako úspěchy moderní techniky ve srovnání s úspěchy té metodiky, o které vyprávím. Kdyby na její rozvoj a osvojení byly vrženy stejné prostředky a nesčetné lidské rezervy, jaké se dnes zabývají rozvojem metodiky vědecké, pak by se v základech změnilo spektrum lidského života, naší tvorby, poznatků, společenského zřízení a mravní podoby. Psychologická atmosféra epochy *Růžže Světa* vytvoří pro rozvoj právě této metodiky ty nejlepší podmínky. To je však záležitost budoucnosti, a přitom nepřilíš blízké. Dokud to nenastane, jsme odkázáni používat převážně jinou, méně dokonalou a daleko nevedoucí metodiku, která však dnes panuje všude.

Zde je základ celkového postoje *Růžce Světa* vůči vědě a technice v daném historickém období. Věda, důkladně hromadící fakta, v nich nalézá sem tam zákonitosti, aniž by chápala jejich podstatu nebo směr, ale zvládá je mechanicky, neschopná předvídat ani další objevy ani sociální důsledky svého vývoje. Tato věda je již dávno přístupná každému bez ohledu na jeho morální kvality. Výsledky máme před očima a nad vlastní hlavou. Především, žádnému člověku není zaručeno, že na něho a jeho spoluobčany nebude v libovolný okamžik vržena rozhodnutím vysoce inteligentních jedinců vodíková bomba nebo jiný, ještě více ohromující úspěch vědy. Je proto přirozené, že jedním z prvních opatření *Růžce Světa* poté, co se dostane ke kontrole činností států, bude vytvoření Nejvyšší vědecké rady, která se sama vyčlení uvnitř *Růžce Světa*. Rada se bude skládat z osobností skutečně vědecké kompetence a vysokých mravních kvalit a vezme pod svou kontrolu veškerou vědeckou a technickou činnost hlavně ve smyslu plánování a ochrany.

Vše, co patří k ochraně životních zájmů lidstva, se zdá být alespoň v podstatě dosti jasné a sotva je nutné to zde rozebírat. Co se týče problémů spojených s ochranou zájmů živočišné a rostlinné říše, o tom bude pojednáno v odpovídajících částech knihy, věnovaných světu zvířat a světu stichálií. To je totiž patrně jediná oblast, kde názory *Růžce Světa* jsou neslučitelné s názory většiny současných vědců. Ten rozpor se však netýká nějakých závěrů vědy, ale pouze některých jejích dílčích praktických metod, které jsou nejen v očích *Růžce Světa*, ale též v očích skoro každého religiozně mravního učení a dokonce skoro každého humánního člověka neslučitelné s elementárními požadavky dobra.

Žádné jiné body střetu, kromě těchto čistě metodologických rozporů, mezi *Růžcí Světa* a vědou nejsou a být nemohou. Nemají styčné body. Jsou *o různých*. Patrně není náhodná ta okolnost, že většině významných vědců 20. století jejich erudice nepřekážela věřit, nepřekážela sdílet a dokonce i vytvářet skvělé spiritualistické systémy filosofie. Einstein i Planck, Pavlov i Lemaître, Eddington i Milne byli bez ohledu na sféru svých vědeckých výzkumů lidmi hluboce věřícími, i když každý po svém. Samozřejmě tady nemám na mysli ruské vědce sovětského období, kdy někteří z nich byli nuceni se hlásit k materialismu z důvodů každému jasných, úplně jiných než filosofických. Necháme však na pokoji filosofii a politiku; v ryze vědeckých sférách *Růžce Světa* netvrdí nic takového, co by věda měla právo popřít. Naopak je evidentní, že věda zatím mlčí o těch skutečnostech, které *Růžce Světa* hlásá. Ani to však není dlouhotrvající jev. Je nepředstavitelné, že by se budoucí snahy *Růžce Světa* řešit sociální, kulturní a etické úkoly ze strany vědeckých autorit setkaly s jakýmikoliv podstatnými námitkami.

Předpokládám, že předmětem diskuse již nebude samotná idea plánování vědy, ale hranice tohoto plánování a jeho provádění v praxi. Nebude patrně nezajímavé speciálně prozkoumat praktiky plánování a koordinace vědeckých prací v některých státech ve 20. století. Použit ale bude možné pouze jednotlivé detaily, protože Federace se bude skládat z mnoha velkých a malých, teprve spojených států na různých stupních ekonomického rozvoje, zformovaných v lůně různých kultur,

s rozdílným sociálně politickým uspořádáním. Některé z nich, s větším stupněm socializace ekonomiky, se snadno zapojí do společného nezbytného procesu celosvětové socializace. Jiné, zvyklé na anarchii ve výrobě, budou zapojovány postupně. Zároveň s rozmanitostí kulturních typů to bude vytvářet zpočátku nezvyklou pestrost světové ekonomiky a navzájem působících kulturních systémů. Dlouho se též budou ozývat zastaralé národnostní antagonismy. Nepovede se hned sladit potřeby jednotlivých zemí a jednotlivých vrstev obyvatelstva v rozvoji, například těchto či oněch odvětví průmyslu tam či jinde, nebo v odbytu jejich výroby. Od těch, kdo budou stát v čele Vědecké rady a samotné *Růžže Světa*, se bude vyžadovat pro spravedlivé řešení těchto problémů jakási nová psychologická vlastnost, a sice schopnost překonat ve svém nitru převahu místních, tolik zatím přirozených kulturních a rasových vazeb, tedy naprostá národnostní nezaujatost. Kolik úsilí, jaká autorita a dokonce sebeobětování bude potřeba k oslabení alespoň některých zastaralých antagonismů, například anglo-arabského, rusko-polského nebo arménsko-tureckého!

Jakým chováním si vyslouží Němci, Angličané, Rusové nebo Američané zapomnění toho nepřátelství, které vyvolali vůči sobě u tolika národností? Jakých výchovných prostředků bude zapotřebí ke zrušení komplexu uražené ješitnosti, který mnoha malým a středním národnostem překáží v přátelském vztahu ke svým sousedům a vyrůstá do agresivních snů o dosažení vlastní velikosti na úkor velikosti jiných? To je však pouze jedna strana úlohy. Mnohé západní národy budou muset zničit v sobě sebemenší stopy pradávného pocitu své převahy nad jinými. Rus bude muset pochopit, že jeho země není vrcholem stvoření a v žádném případě není lepší než mnohé jiné. Angličan bude muset vykonat titánskou vnitřní práci, aby mohl přestat živelně dávat přednost zájmům obyvatel Britských ostrovů před zájmy obyvatel Indonésie nebo Tanzanie. Od Francouze se bude požadovat schopnost mít na srdci zájmy Paraguaye nebo Thajska stejně tak jako své vlastní, Číňan nebo Arab musí oprostít své srdce a rozum od tolik století podporované a kdysi spravedlivé, nyní však zastaralé nedůvěry k Evropanům a naučí se věnovat potřebám Belgie nebo Řecka neméně pozornosti než potřebám Džeholu nebo Súdánu. Obyvatelé latinskoamerických republik se budou muset zbavit zvyku starat se pouze o sebe a budou se muset zúčastnit přerodění světového bohatství s přihlédnutím k potřebám Afgánistánu, Kambodže a dokonce i Jakutska. Občané Spojených států se musí rozpomenout, že se pokládají za křesťany a že křesťanství je neslučitelné se zvířecí nenávistí vůči jakékoli rase, třeba i černé. Je to velmi, velmi těžké, pochopitelně, hrozně těžké. Ale zbavit se války a tyranii je možné pouze skrze tuto psychologickou přeměnu sebe sama. A je samozřejmostí, že žádný člověk bez dovršení podobné operace na sobě nemůže počítat se svou účastí na práci celosvětových plánovacích orgánů. Nezbytně nutné bude učit se národnímu sebeobětování, ne vlastní krví samozřejmě, ne životem svých synů, ale pouze dolary. Neboť nejbohatší země čeká úkol podělit se určitým způsobem o své přírodní zdroje s národy Východu a Jihu, podělit se nezištně, bez jakýchkoli snah udělat z této pomoci výhodný

byznys. Zkrátka každý, kdo se bude podílet na řízení *Růžce Světa*, se musí cítit především jako součást kosmického celku, potom jako součást lidstva a teprve poté jako součást národnosti. A ne obráceně, jak nás tomu učili a učí dodnes.

Protože společný cíl *Růžce Světa*, přesněji toho obrovského duchovního procesu, který začal před tisíci lety a jehož pouhou etapou *Růžce Světa* je – tedy, cíl tohoto procesu je prosvětlování Šádánakáru. Nejbližší epochální úloha pak je poskytnout každému člověku bez výjimek důstojný materiální blahobyť, základní životní jistoty, všude docílit elementární etické úrovně mezilidských vztahů. Pak se začne okamžitě uskutečňovat teze o tom, že každý bez výjimky má právo na práci, odpočinek, volný čas, klidné stáří, kulturní obydlí, využívání všech demokratických svobod, uspokojování základních materiálních a duchovních potřeb.

Teprve v posledních kapitolách knihy budu schopen vysvětlit ta konkrétní opatření, ten systém důsledných reforem, které podle mého názoru naplní uvedené principy skutečným životem. Zatím tedy mluvíme pouze o principech. To proto, aby ten, v němž tyto principy nevyvolávají odezvu, neztrácel čas a síly dalším čtením a sympatizující s nimi pochopil vnitřního ducha *Růžce Světa* ještě před konkrétními úvahami o cestách uvedení těchto ideálů do života.

Tak by se dal formulovat princip vztahu *Růžce Světa* k vědě a technice potud, pokud je možné to udělat bez zabředávání do metahistorické a transfyzičké hloubky. To by měla být role vědecké metody v nejbližších epochách.

Uplyne několik desetiletí. Progresivní vzrůst výrobních sil dosáhne úrovně, která se právem bude nazývat všeobecným dostatkem. Podmínky života, dostupné zatím jen občanům vysoce rozvinutých zemí, se rozšíří do nejdívovějších koutů Země. Neskutečné obnosy dnes věnované na zbrojení budou věnovány na mírové účely, a tím nepředstavitelně zrychlí tempo ekonomického progresu. Období, kdy všechny země dosáhnou úrovně všeobecného základního vzdělání, nastane pravděpodobně ještě dříve; posléze i střední všeobecné vzdělání se bude jevit již nedostatečným. Obrisy inteligence splynou s obrisy lidstva. Rozvoj stále nových a nových druhů komunikace, jejich všeobecná dostupnost a komfort zničí fakticky problém mezinárodního a mezikulturního prostranství. Pracovní den úměrně svému zkracování uvolní nové rezervy času. Fyziologie vyvine zařízení, pomáhající lidskému mozku rychle a spolehlivě si zapamatovat přijímané vědomosti. Bude více volného času. Na aktuálnosti ztratí otázky, které dnes vzrušují většinu lidí – otázky hospodářství, výroby, zdokonalení výrobků, průmyslové techniky, dalšího zlepšení podmínek života. Je docela pravděpodobné, že budoucím generacím bude nepochopitelné a divné, že jejich předchůdci se mohli vášnivě věnovat řešení podobných nudných a plochých problémů. Rezervy budou využity na vytvoření hodnot vyššího stupně, jelikož materiální základ života nebude podléhat výkyvům při svém rozsahu a absolutní stabilitě.

Technické a ekonomické problémy již nebudou předmětem prvořadé pozornosti. Budou je řešit odpovídající skupiny s tím, že veřejnost s nimi bude seznamována ne více než například s otázkami veřejného stravování či vodovodu.

Lidské nadání se zaměří na to, co bude dáno touhou po vědomostech, láskou ke všemu živému, potřebou vyšších forem tvorby a oddanosti krásy.

Touha po poznání, která kdysi táhla objevitele k plavbám neznámými moři a k putování panenskými pevninami, vrhne je možná před příchodem *Růžže Světa* do kosmonautiky. Jenže cizí planety jsou nehostinné; po několika průzkumných expedicích tyto výpravy přestanou. Pak sama touha po poznání začne měnit své zaměření. Budou rozpracovány systémy výchovy a rozvoje orgánů potenciálně uložených v lidské bytosti: orgánů duchovního zraku, duchovního sluchu, hloubkové paměti, schopnosti samovolně oddělit své vnitřní struktury jiné materiality od vlastního fyzického těla. Začnou výpravy do jinomateriálních světů, do rozesutupujících se vrstev Šádánakáru. To bude věk Magellanů planetárního kosmu, věk Kolumbů ducha.

Jaký systém názorů na osobnost, na její hodnoty, práva a povinnosti, na cesty jejího zdokonalování napomůže k nastolení nové psychologické atmosféry, urychlí příchod tohoto zlatého věku?

Absolutní hodnota osobnosti spočívá ve skutečnosti, že obsahuje schopnosti tvorby a lásky, stejné přirozenosti s Božstvím. Její relativní hodnota je závislá na tom, na jakém stupni své cesty vzhůru se nachází, jaké vlastní úsilí a úsilí Prozřetelnosti bylo vynaloženo na dosažení tohoto stupně, a také na tom, nakolik se jí daří projevit v životě schopnosti společné s Bohem tvorby a lásky. Pozemský úsek kosmické cesty stoupající monády¹² představuje etapu, kdy se její schopnosti k tvorbě a lásce již mohou a musí rozšiřovat jak na přírodní, tak na uměle vytvořené prostředí: musejí ho zdokonalovat, tj. překonávat v tom prostředí tendenci k izolované existenci částí a částic pro sebe a na úkor jiných. Právě v takové tendenci spočívá zlo, ať už se projevuje jakkoli. Je bezmezně různorodé co do forem a rozsahu, ale v základě je vždy totéž: snaha prosadit sebe na úkor jiných a všeho ostatního.

Pro dávná náboženství byl měřítkem relativní hodnoty osobnosti stupeň plnění nařízení mravního kodexu daného náboženství. Náboženství asketického zabarvení za nejvyšší stupeň pokládala svatost, kterou chápala jako nejčistší podobu mnišské oddanosti nebo mučednictví pro víru. Láska přitom ustupovala do pozadí. Mnišská nebo mučednická oběť se uskutečňovala ne kvůli lásce k lidem a ke všemu živému, leč kvůli touze po znovuspojení s Bohem a úniku od posmrtných muk. Mám tady samozřejmě na mysli dominující směr, vyjma takových nádherných osobností – apoštolů lásky jako byl sv. František, Rámádžuna nebo Milaräpa. Zdá se nám to nemožné, ale ve většině adeptů těchto náboženství ani mučení hříšníků v pekle nevyvolávalo snahy prosvětlit světové zákony, včetně zákona odplaty neboli karmy. Věčná odplata za jeho dočasné porušení se zdála spravedlivým aktem Božství nebo v každém případě (jako v brahmanismu) neporušitelným a absolutně nepřekonatelným zákonem. Jako svíce hořel Buddha ohněm soucitu, avšak i on učil pouze tomu, jak uniknout z kruhu železných zákonů světa, a ne tomu, jak je prosvětlit a přeměnit. Co se týče tvůrčí síly, vůbec se nevnímala jako vrozená monádě, takový pojem ani neexistoval. Podceňovaly se konkrétní

druhy tvorby dostupné člověku, vyjma náboženské tvorby v úzkém smyslu: duchovní konání, bohosloví, kazatelství, chrámová architektura, kult.

Jiná náboženství bez sklonu k asketismu, jako islám a protestantství, pozměnila tento ideál, rozšířila ho a současně ponížila tím, že ho učinila dostupnějším, lidovějším až na pouhé dodržování několika příkázání vůči Bohu, státu, nejbližšímu okolí, rodině a konečně vůči sobě sama. Musím zopakovat, že ani jedna, ani druhá skupina náboženství si nikdy nekladla úlohy přeměny společnosti, a tím spíše přírody. V souladu s tím i představy o formování osobnosti zůstávaly omezené a úzké. Je přirozené, že nakonec podobné úlohy byly v krajně zjednodušené podobě vytyčeny nenáboženskými učenými. Hlásal se zjednodušený a protikladný etický ideál, mechanicky spojující některé progresivní rysy s takovými, které byly v rozporu s dávno uznaným etickým minimem. Vytáhla se stará teze „účel světí prostředky“ a začala se používat prakticky, aniž by se veřejně hlásala. Při hodnocení a charakterizování historických jevů se naprosto ignorovala jejich morální kvalita. Ortel se pronášel pouze na základě obecně progresivního nebo reakčního zaměření daného jevu. Nikomu nevadilo, že to vede k ospravedlnění krvavé činnosti mnohých despotů minulosti, a dokonce takových do nebe volajících masových vraždění jako jakobínský teror nebo opričnina. Byly smeteny úspěchy sociálního pokroku dosaženého v minulosti jako svoboda slova, tisku nebo náboženské propagandy. Generace vychované v podobné atmosféře ztrácely postupně i samotnou potřebu těchto svobod, což je symptom, který hovoří o ohromujícím duchovním regresu společnosti výrazněji než jakékoli tirády. Přiblížit se k ideálu v té podobě, kterou nabízela realita, znamenalo znehodnotit i to pozitivní, co v něm pozitivního bylo. Neboť vpředu se rýsovalo jen panství materiálního přesycení, získaného za cenu zřeknutí se duchovní svobody. Hekatomby milionů lidských životů by přišly nazmar a miliardy duší, které se vzdaly svého božského prapůvodu pro misku čočovice, by byly svržené do nižších vrstev Šádánakáru.

Doufejme, že se strašné poučení nemine účinkem.

Učení *Růže Světa* poukazuje na absolutní *hodnotu* osobnosti, na její božský prapůvod: právo na osvobození od tíhy bídy, od útlaku agresivních společností, na blahobyť, na všechny druhy svobodné tvorby a její zveřejňování, na náboženská hledání, na krásu. Právo člověka na důstojnou existenci a užívání vymožeností civilizace je natolik přirozené, že si samo o sobě nežádá odmítnutí ani svobody, ani duchovnosti. Přesvědčovat, že tady se ukrývá jakési osudové dilema, že se pro dosažení pouze přirozeného, samozřejmého blaha musí obětovat osobní duchovní a sociální svoboda, znamená uvádět lidi v omyl.

Učení ukazuje i na *povinnosti* osobnosti: na postupné rozšíření sféry toho, co je zahrnuto její láskou; na růst, násobení a prosvětlování všeho, co je formováno její tvůrčí silou. Tvorba je tedy právem i povinností. Dodnes nemohu pochopit, jak se mohlo stát, že se tato vskutku božská vlastnost člověka nedočkala patřičného ocenění v žádném ze starých náboženství, kromě některých forem mnohobožství, zejména helénského. Ždá se, že pouze v Heladě uměli zbožňovat nejen umělecká díla, ale samotnou tvůrčí činnost – tvůrčí a ne řemeslnou, jako v jiných

formách polyteismu – a velké osobnosti umění korunovali vavříny. Je smutné a divné, že po zániku Helady tvůrčí dar přestal být předmětem pozornosti náboženství, neuvažovalo se o něm ani z ontologického, ani z metafyzického či mystického hlediska. Pod vlivem jednostranně pojaté semitské ideje o tom, že po šesti dnech činnosti nastalo zklidnění Božského tvořivého ducha, bohoslovecké úvahy raději úplně obcházely dokonce i otázku o následné tvořivosti samotného Boha. Tak rčení Boží, zaznamenané v Janově *Zjevení*, „Tvořím vše nové“⁴¹³ – zůstalo jedinečným vzletem, jediným prohlédnutím. Vůči lidské tvorbě se pak vytvořil naprosto nedůvěřivý vztah, jako kdyby pýcha, které může podlehnout člověk-tvůrce, byla nebezpečnější a zhoubnější, než tvůrčí neplodnost. Bohužel, neméně žalostný názor na lidskou tvorbu se ustálil též v náboženstvích indického původu.

Poslední století západních kultur, velice bohaté na projevy geniality ve všech uměleckých směrech, ve vědě a filosofii, nás mnohému naučily. Kromě jiného nás naučily hluboké úctě k lidské tvorbě a lidské práci. Jenže ateistický duch těchto století způsobil právě to, čeho se obávala stará náboženství: člověk-tvůrce začal být pyšný na svůj tvůrčí dar, jako kdyby byl zdrojem tohoto daru samotného. Zajímavé je, že tato vlastnost spíše sídlila v duších druhořadých osobností vědy a umění než u skutečných géniů, a tím spíše duchovních zvěstovatelů. Podrobnějšímu výkladu těchto problémů ve smyslu učení *Růžce Světa* bude v dané knize věnováno několik speciálních kapitol.

V každém případě tvorba, stejně jako láska, není výsadním darem několika vyvolených. Vyvoleným jsou vlastní blahoslavenství a svatost, hrdinství a moudrost, genialita a talent. To je však pouze realizace potenci, vlastních každé duši. Bouře lásky, nevyčerpatelné prameny tvorby kypí za prahem vědomí každého z nás. Náboženství konce se bude snažit zbořit tuto přehradu, vpustit živou vodu do života. Jím vychované generace rozkvetou tvůrčím přístupem ke všemu, samotná práce se stane nikoliv přítěží, leč projevem horoucí touhy vytvářet nové, vytvářet lepší, tvořit vlastní. Všichni stoupenci *Růžce Světa* se budou těšit z tvůrčí práce, učit této radosti děti a mládež. Tvořit všude: v literatuře i v budování měst, ve vědě a zahradnictví, zvelebování života, jeho zjemnění, v bohoslužbě a v umění mysteriálů, v lásce muže a ženy, ve výchově dětí, v rozvoji lidského těla i v tanci, v prosvětlování přírody i ve hře.

Protože každá tvorba, kromě démonické, konané ve jménu svém a pro sebe, je spolutvorbou s Bohem, jelikož tím se člověk zvedá nad sebou, *zbožšťuje* srdce své a jiných.

Ve smyslu osobního duchovního sebezdokonalování většina lidí jde pomalou a širokou cestou. Tato cesta vede přes sňatky a plození dětí, přes účast na aktivitách různých forem, přes úplnost a rozmanitost životních dojmů, přes radosti a pozitivky života. Existuje však i Úzká cesta: patří těm, kteří nosí v duši zvláštní dar, vyžadující přísné omezování sebe sama – dar svatosti. Nejsou pravdivá náboženství, vyzdvihující Úzkou cestu jako jedinou správnou či nejvyšší. Stejně nemají pravdu ty společenské nebo náboženské systémy, které ji vůbec zamítají nebo

kladou překážky těm, kdo se cítí povoláni právě k této cestě. Sotva budou v době *Růžce Světa* kláštery zaplněny, ale přece jenom budou, aby každý, koho duchovní žízeň žene na Úzkou cestu, mohl pracovat na probuzení takových vlastností své duše, které vyžadují dlouholetou práci v tichu a o samotě. Pokud se člověk vydá po Úzké cestě ze strachu před odplatou nebo kvůli snu o osobním, ješitném, uzavřeném styku s Božstvím, jeho vítězství nemají cenu. Není žádné Božství, umožňující svým věrným služebníkům za odměnu blaženě pozorovat jeho majestátnost. Nazírání vyšších sfér je *výstup osobnosti ze sebe sama* a sjednocení s Jediným, jenž objímá všechny monády a na němž spočívá svět. Proto stoupence *Růžce Světa* přiměje vstoupit na Úzkou cestu nikoli duchovní egoismus, ani touha po osobní záchraně při chladné lhostejnosti k jiným, ale přesvědčení, že na Úzké cestě přicházejí takové dary, kterými blahoslavený bude světu pomáhat ze své samoty účinněji než stovky ve světě žijících; dary, jež se po smrti stávají takovou silou, že se před ní sklánějí i mohutné démonické hierarchie.

Vůbec nejsou zapotřebí strašné přísahy, doprovázející postřižiny. Není důvod odsuzovat a pomlouvat toho, kdo po uplynutí řady let sešel z cesty. Vstupující bude nejdříve dávat pouze dočasný slib: na tři, na pět, na sedm let. Jen po úspěšném dovršení takových etap může, pokud chce, dostat právo složit slib na delší období. Vědomí nenávratnosti, tušení nenapravitelné chyby ho nebude mučit ani sloužit za zdroj zoufalství a bouřlivých výbuchů nepřekonaného; bude vědět, že po uplynutí doby může zvolit návrat do světa, zvolit jakýkoliv způsob života, jakoukoliv práci, mít rodinu, děti, aniž by si zasloužil od někoho odsouzení či pohrdání.

Snažil jsem se předvídat vztah *Růžce Světa* k vědeckým a nevědeckým metodám poznání, k osobnosti, k jejím právům a k přijetí povinnosti, k lidské tvorbě a práci, nyní i ke dvěma základním duchovním stezkám: Široké a Úzké. Pro úplnost představ o vztahu ke kultuře bylo by vhodné zastavit se u názorů *Růžce Světa* na umění v širokém smyslu slova. Tato důležitá otázka však má tolik aspektů a je mi osobně natolik blízká, že jsem se rozhodl věnovat jí celou řadu kapitol v některé z dalších částí knihy. Proto, než přistoupím k otázce vztahu *Růžce Světa* k jiným náboženstvím, řeknu o umění blížíci se éry pouze pár slov.

Jakými rysy se může vyznačovat umění, které vytvoří lidé blízcí duchu *Růžce Světa*, v přicházejících epochách, kdy slunce zlatého věku zabarví pouze okraj obzoru?

Bylo by naivní snažit se uhodnout nebo vymezit různorodost uměleckých směrů, žánrů, škol, stylistických metod, kterými se zaskvěje oblast kultury ke konci tohoto století. Bude se však, zdá se mi, utvářet jakýsi převládající styl, nevyčerpávající, samozřejmě, všechny umělecké směry (v podmínkách maximální svobody to je nemožné, a ze stejného důvodu to dokonce ani není potřebné), styl naopak povolán stát se v umění a literatuře poslední třetiny století jakousi, jak se nyní říká, magistrálou. V tomto stylu najde své místo vnímání věcí vlastní *Růžce Světa* – *pronikavý* vhled, rozlišující skrze vrstvu fyzické skutečnosti jiné, jinomateriální nebo duchovní vrstvy. Takové pojetí světa bude vzdáleno záměrnému optimismu,

který se bojí porušit vlastní netečnost pohledem na temné a tragické stránky bytí. Tvůrci tohoto umění nebudou přehlížet bídný a strašný rub života. Touha zapomenout na krvavou stezku historie, na reálnost hrozivých, infrafyzických vrstev Šádánakáru, na jejich kruté zákony, které drží v poutech nelidských muk bezpočetné davy nešťastníků, byla by pro ně projevem slabosti ducha. Stejně jako snaha zapomenout na ty hrozivé pády pospolitého ducha lidstva, které se připravují silami Antiboha a téměř nevyhnutelně se v historii realizují, když zlatý věk bývá u konce svého pohybu vpřed. To však nemůže zabránit jejich lásce ke světu, k zemi, nezmenší to jejich radosti, které vyvěrají z přírody, kultury, tvorby, služby společnosti, z lásky a přátelství – naopak! Cožpak vědomí skrytého nebezpečí pro toho, koho milujeme, oslabuje žár lásky? Budou existovat nádherné bytosti nebývalé plnosti životního projevu, čistoty a radosti. V lůně všech umění již existujících i těch, co teprve vzniknou, se zrodí díla budoucích tvůrců podobná jiskrnému vodotrysku. Budou vyprávět o lásce všestrannější než je ta naše, o mladosti, o radostech domácího krbu a o společensky prospěšné činnosti, o rozpínání lidského ducha, o rozšíření hranic vnímání, o stichlých přátelstev s lidmi, o stále blízkosti zatím neviditelných přátel našeho srdce – co já vím, o čem všem, co bude vzrušovat lidi budoucích epoch a co nejsme s to si ani představit.

Zdá se mi, že takové umění, které je mužné svojí odvahou a ženské svou svrchovanou láskou, představuje moudré spojení radosti a něhy vůči lidem a světu s proniknutím k jeho tajemstvím a může být nazváno pronikavým realismem¹⁴ nebo metarealismem. A snad ani není třeba zdůrazňovat, že umělecké dílo nemusí být zrovna příkladem pronikavého realismu, aby se z něho mohli radovat a obdivovat se mu lidé, jimž není cizí duch *Růžve Světa*. Budou vítat vše, co bude poznamenáno talentem a alespoň některou z vlastností, jako je cit pro krásu, šířka rozhledu, hloubka záměru, ostrost pohledu, čistota srdce, radost duše.

Přijde doba, kdy se etická a estetická úroveň společnosti a samotných činitelů umění stane takovou, že jakákoliv potřeba omezení odpadne a svoboda umění, literatury, filosofie a vědy se stane úplnou. Stane se to až poté, kdy se *Růžve Světa* ujme kontroly nad státy. Do období tohoto ideálního stavu uplyne však několik desetiletí. Ne moudrost, ale jenom jinošská nezralost by mohla zrodit myšlenku, že společnost již dosáhla oněch výšin rozvoje, kdy absolutní svoboda nemůže zrodit osudové a nenapravitelné zlo. Zpočátku budou muset místní pobočky Světové umělecké rady kromě jiných příjemnějších funkcí uskutečňovat i tuto jedinou kontrolu na cestě uměleckého díla k veřejnosti. To bude, odpusťte mi ten žert, „labutí píseň“ cenzury. Zpočátku, kdy ještě nebudou překonány národnostní antagonismy a rasové předsudky, agresivní organizace budou tyto předsudky využívat. Proto se bude muset vydat zákaz jakékoliv propagace nepřátelství mezi různými skupinami obyvatel. Později zůstane kontrola nad knihami a učebními pomůckami, popularizujícími vědecké a filosofické ideje, avšak pouze proto, aby nebyly nehodnotné, lehkovážné či zkreslující objektivní fakta, tj. aby neuváděly nekvalifikovaného čtenáře v omyl. Kontrola nad uměleckými díly se udrží, zdá se mi, ve smyslu požadavku minimální umělecké hodnoty, chránícího knižní

trh před záplavou nevkusu, esteticky nevzdělané makulatury. Nejdéle se patrně udrží bezpodmínečný zákaz pornografie. Postupně s uvolněním každého z těchto zákazů je budou nahrazovat jiné mechanismy. Stačí, aby po zveřejnění nekvalitního díla Světová umělecká rada nebo Světová vědecká rada zveřejnila svůj autoritativní posudek o něm. Samozřejmě nebude jednoduché vypracovat takový systém obsazování křesel v těchto radách, který by zabránil, aby do činnosti jimi řízené nezasáhli lidé s úzce stranickými a úzce školáckými názory, nesnášenliví přívrženci jednoho uměleckého směru či filosofické koncepce anebo obhájci tvůrčích zájmů některé omezené národnostní nebo generační skupiny. Nemyslím však, že by nebylo možné v psychologické atmosféře *Růže Světa* podobný systém vypracovat.

Aniž by se přesně vymezovaly pojmy kultury a civilizace, dá se říci, že kultura není nic jiného, než celkový objem tvorby lidstva. Pokud je tvorba nejvyšší, nejcennější a nejposvátnější schopností člověka a je projevem božského jádra jeho ducha, pak není a nemůže být na zemi nic cennějšího a posvátnějšího než kultura. Tím cennější, čím je duchovnější daná kulturní vrstva, daná kulturní oblast, dané dílo. Kultura celospolečenská teprve vzniká; doposud jsme viděli jako dokončené a zformované pouze kulturní útvary jednotlivých nadnárodů, tj. takových skupin národností, které jsou sjednoceny právě společně vytvářenou svéráznou kulturou. Každá z takových kultur se však zdaleka nevyčerpává tou svojí sférou, která přebývá v našem trojrozměrném prostranství a rozvíjí se. Ti, kteří vytvářeli tuto kulturu zde, pokračují i po smrti ve své tvorbě samozřejmě pozměněné v souladu s jinými podmínkami onoho světa nebo oněch světů, kterými pak prochází duše člověka-tvůrce. Vzniká představa milionových sdružení podobných duší, nebeských zemí a měst nad každým nadnárodem světa a taky představa *A r i m o j i* – nyní vznikající nebeské země celospolečenské kultury veškerého lidstva.

Podobný princip vztahu ke kultuře je nový a nezvyklý. Právem by se mohlo poznamenat, že při následném prohloubení může přerůst do rozsáhlé mytologémy, pokud bychom nebyli zvyklí slovem mýtus označovat něco, za čím se neskrývá žádná realita. Tady se naopak jedná o realitu obrovských rozměrů, která se v podobné mytologémě přece jenom odráží, i když zamlžené a nedokonale. Atmosféra *Růže Světa* a jejího učení vytvoří předpoklady k tomu, aby se tato mytologéma kultury stala dostupnou každému. Nehledě na to, že v celé ezoterické složitosti může tuto koncepci pojmut jen omezený počet individuálních vědomí, přece její duch, a ne litera, se stane dostupný téměř všem. Když se zamyslíme nad psychologickými perspektivami, které slibuje zvládnutí podobné koncepce masami, pak se už nezdá neskutečnou naděje na vytvoření systému, který by chránil všechny oblasti kultury před vměšováním lidí bez vnitřního oprávnění k jejich řízení.

VZTAH K NÁBOŽENSTVÍM

Jak často používáme slovo „pravda“ a jak vzácně se snažíme tento pojem definovat! Ale necht' nás neodrazuje, že v podstatě opakujeme Pilátovu otázku,¹⁵ a pokusíme se podle svých schopností se v tomto pojmu vyznat.

Pravdivými nazýváme takovou teorii či učení, které podle našeho názoru vyjadřují nezkreslenou představu o jakémkoli objektu poznání. Přesněji řečeno, pravda je nezkreslený obraz jakéhokoliv objektu poznání v našem vědomí. Kolik je na světě objektů poznání, tolik může být pravd.

Jenže objekty poznání jsou poznávány *námi* a ne *samy sebou*. To znamená, že pravda o jakémkoli objektu poznání námi poznávaném musí být uznána za pravdu *relativní*. *Absolutní pravda* je pak odrazem objektu poznání, který je jakýmsi subjektem poznání „v sobě“. Takové poznání je principiálně možné pouze tehdy, když je zvládnut protiklad objektu a subjektu, když se subjekt poznání ztotožňuje s objektem.

Absolutní univerzální pravda je nezkreslený odraz ve vědomí Veškerenstva, poznáního „v sobě“. *Absolutní relativní pravdy* jsou nezkreslené odrazy některé „v sobě“ poznání části Vesmíru.

Přirozeně, že Absolutní pravda Veškerenstva může vzniknout pouze ve vědomí souměrného s ní subjektu poznání, subjektu vševědoucího, schopného se ztotožnit s objektem, schopného poznávat věci nejen „od sebe“ ale i „v sobě“. Takový subjekt poznání se jmenuje Absolutno, Bůh, Slunce Světa.

Bůh „v sobě“ jako objekt poznání se dá poznat pouze sám sebou. Jeho Absolutní pravda, jakož i Absolutní pravda Vesmíru, je dostupná pouze Jemu.

Je jasné, že jakákoliv *dílčí* pravda, nezávislá na velikosti objektu poznání, je nám přístupná pouze ve své *relativní* podobě. Podobný agnosticismus se však nemá chápat bezvýhradně: každý jednotlivý subjekt poznání, každá monáda má možnost poznávat nejen „o sobě“, ale i „v sobě“, vzhledem k sounáležitosti se s Absolutním subjektem. Je tedy na místě pouze agnosticismus stadiální (úsekový).

Dílčí pravdy mohou mít několik nebo i mnoho variant – osobních, individuálních podob jedné dílčí relativní pravdy. Přitom objekty poznání malých rozměrů (v porovnání se subjektem) se odráží ve vědomí řady příbuzných subjektů úplně či skoro identicky. Právě příbuznost mnoha subjektů mezi sebou podmiňuje to, že i osobní podoby té či jiné pravdy jsou příbuzné. Pokud by tomu tak nebylo, lidé by neměli šanci si navzájem vůbec porozumět. Jenže čím je větší objekt poznání ve srovnání se subjektem, tím více variant vyvolá. Relativní pravdy Vesmíru a relativní pravda Božská jsou zdrojem tolika osobních variant, kolik je vnímajících subjektů.

Je potom jasné, že veškeré naše „pravdy“ jsou, přísně vzato, pouze přiblížením se k pravdám. Čím je objekt poznání drobnější, tím lépe ho může naše poznání pojmut, tím kratší je vzdálenost mezi jeho absolutní pravdou a naší relativní pravdou o něm. Ve vzájemném vztahu měřítek subjektu a objektu je totiž mez, za kterou vzdálenost mezi absolutní a relativní pravdou začíná znovu narůstat. Například mezi absolutní pravdou nějaké elementární částice a naší relativní pravdou o ní je celá propast. A mezi Absolutní pravdou Vesmíru, Absolutní pravdou Božskou a našimi relativními pravdami o nich je propast naprosto nepřekonatelná.

Vyjadřuji tady myšlenky, které by, zdá se, měly být po Kantovi všem známé a obecně platné. Jenže pokud by byly v povědomí každého nábožensky cítícího a nábožensky smýšlejícího člověka, pak by se nevyskytovaly žádné pretenze na osobní či kolektivní poznání Absolutní pravdy, žádné pretenze na absolutní pravdivost jakékoliv teorie nebo učení.

Jak je již řečeno výše, Absolutní pravda je doménou pouze Vševědoucího subjektu. Pokud by takovou pravdu měl některý lidský subjekt, například kolektivní vědomí konkrétní historické církve, projevilo by se to objektivně v bezvýhradné vševědoucnosti tohoto kolektivního vědomí. Právě fakt, že podobnou vševědoucnost nemá ani jeden lidský kolektiv a ani jedna osobnost, znovu potvrzuje neopodstatněnost pretenzí jakéhokoliv učení na absolutní pravdivost. Pokud by stoupence *Růžže Světa* napadlo někdy nárokovat si absolutní pravdivost jejího učení, bylo by to stejně neoprávněné a nesmyslné.

Stejně neopodstatněné a nesmyslné je však tvrzení, že všechna nebo některá učení jsou *lživá*. Nejsou *úplně lživá* učení, a ani nemohou být. Pokud by se objevil názor, postrádající alespoň zrnko pravdivosti, nemohl by se stát učním, tj. být předávaný někomu jako souhrn představ: zůstal by vlastnictvím toho, kdo ho přivedl na svět, což se právě stává například s filosofickými nebo pseudovědeckými konstrukcemi některých duševně nemocných. Lživá v pravém slova smyslu mohou být pouze jednotlivá *dílčí* tvrzení, kterým dodává iluzi pravdivosti světlo, propůjčené od částečně pravdivých tezí, sousedících s nimi ve společném systému. Existuje však jistá proporce množství a významnosti dílčích pravdivých a lživých tezí, kdy souhrn lživých tvrzení začíná znehodnocovat zrnka pravdy, obsažená v daném učení. Dále následují učení, kde lživá tvrzení nejen znehodnocují pravdivý element, ale převádějí celý systém do řady negativních duchovních

veličin. Podobná učení je zvykem nazývat učení „levé ruky“.¹⁶ Budoucí učení Antíboha, které patrně poznamená poslední etapu světové historie, se utvoří tak, že světlo od dílčího elementu pravdy bude nehledě na jeho minimální váhu přidávat nádech pravdivosti celému systému lživých tvrzení. Právě toto způsobí, že učení bude ovíjet lidské vědomí pavučinou lži silněji a beznadějněji, než jakékoliv jiné.

Náboženství nepatřící k učení „levé ruky“ se vzájemně liší nikoli pravdivostí jednoho z nich a lživostí ostatních, nýbrž podle naprosto jiných parametrů, a sice:

za prvé, nalézají se na různých stupních svého vzestupu k absolutní pravdě, tj. na ubývání subjektivního, dobového elementu v nich. Tento stadiální rozdíl se může podmíněně nazývat rozdílem vertikálním;

za druhé, liší se tím, že mluví o různém, odráží různé druhy objektů poznání. Tento druh rozdílů segmentárních se může podmíněně nazývat rozdílem horizontálním.

Na žádný z těchto rozdílů se nesmí ani na chvíli zapomenout při rozboru otázky o vztahu *Růžce Světa* k jiným náboženstvím.

V rozvoji vědy pozorujeme nepřetržitý proces shromažďování relativních dílčích pravd a jejich zdokonalování, zpřesňování. Na dalším stupni se obyčejně zamítnou nikoli řady dříve shromážděných faktů, ale pouze jejich zastaralý výklad. Případy, kdy stará řada faktů se zpochybňovala a zamítala, jak se to například stalo s alchymíí, jsou relativně vzácné. Bohužel, v historii náboženství panují jiné zvyky. Místo následného střídání úvah o nepochybných duchovních faktech nejčastěji vidíme, jak se na dalším stupni náboženského rozvoje odmítají významné skutečnosti dříve dosažených relativních, dílčích pravd, a nové skutečnosti s nějakým množstvím starých pravd se vydávají za absolutní. Tento postřeh obzvláště platí ve vztahu k nahrazení takzvaných barbarských náboženství systémy monoteismu.

Je jasné, že zachovávání podobných tradic v podmínkách rozšiřujícího se obzoru 20. století by nás přivedlo maximálně k vytvoření ještě jedné sekty. Uplatnění vědecké metodiky v náboženství by bylo samozřejmě hrubou chybou stejně nezákonnou, jako uplatnění metod umění ve vědecké oblasti. Je však načase převzít dobrý postup vědců, nezamítat, ale přehodnocovat dříve dosažené relativní pravdy.

Ze všeho uvedeného vyplývá, že žádná učení, kromě učení „levé ruky“, vyznačujících se především svým zkázonosným působením na duši, nemohou být úplně zavržená. Mají se uznat za nepostačující, zatížená subjektivními lidskými nánosy: dobovými, třídními, rasovými, individuálními. Ale zrnko relativní pravdy, zrnko poznání „od nás“ té či jiné oblasti transfyzičského světa je v každém náboženství, a každá taková pravda je cenná pro celé lidstvo. Přitom je přirozené, že objem pravdivosti systémů zformovaných jako výsledná zkušenost mnoha individuí, je zpravidla větší než u systémů pokrývajících malé skupiny. Výjimkou mohou být mladé systémy, stoupající možná k širokému povědomí a přirozeně procházející obdobím komorní či omezené skupinové existence.

Podobně všeobecně rozšířené systémy se v dané koncepci jmenují mýty a budou podrobně vysvětleny o něco dál. V pozadí mýtů stojí vždy ta či jiná transfyzičská

realita,¹⁷ jenže nemůže zůstat nezkráslená a nepoškozená vnesením spousty „lidského, příliš lidského“.¹⁸ Metodika uvolnění transfyzičského jádra mýtů ze zajetí lidských slupek sotva může být alespoň nyní přísně a přesně zformulována. Zatím se nepodařilo vypracovat k tomu nezbytný mechanismus kritérií, postačující pro všechny případy. Je navíc pochybné, zda podobný složitější psychický úkol se řeší pomocí pouhého *ravja*. Pravda, je možné sestavit na základě teleologie historie jistou klasifikaci náboženství, která by umožnila vyčlenit vysoce rozvinutá náboženství do zvláštní skupiny a přesvědčit se, že existují teze, společné pro celou tuto skupinu náboženství, obhajované s různou silou a čistotou. Patří mezi ně teze o jedinečnosti Boha, o početnosti různých duchovních hierarchií, o množství různorodých světů, o nekonečném množství stávajících monád a také o existenci jakéhosi obecného mravního zákona, který se vyznačuje odměnou na tomto či jiném světě za činy vykonané člověkem během života. Ve všem ostatním, dokonce ve výkladu zde uvedených obecných tezí, si mýty buď odporují navzájem, nebo hovoří různě.

Nehledě na to, že v mnoha případech individualita subjektu přináší do představ o poznávaném něco vnějšího, ryze lidského, na druhou stranu existuje množství případů, kdy nějaká duchovní pravda může být vnímána pouze určitým druhem poznávacího vědomí. Individualita se stává faktorem, který poznání nebrzdí, ale naopak činí ho vlastně reálně možným. Teleologický proces v náboženské historii lidstva spočívá částečně právě v tom, aby se pod vlivem historických a biografických faktorů kultivovalo vědomí jednotlivé osobnosti, národa, rasy, epochy a bylo schopné vnímat dané pravdy, dané transfyzičské reality. Jiným individualitám, národům, rasám a epochám se takto specificky kultivované vědomí mohlo zdát divné, zkráslené nebo nezralé, spojené s aberacemi různého druhu.

Ze stovek možných příkladů vezmu zatím jeden, ale velice významný: ideu převtělování.¹⁹ Tato idea hluboce vlastní hinduismu a buddhismu je přítomná též v ezoterickém judaismu (kabbala),²⁰ ale je odmítána ortodoxním křesťanstvím a islámem. Může podobná „nevšeobecnost“ této ideje dokazovat, že jde o rasovou či stadiální aberaci indického vědomí? Patrně se musíme především naučit při srovnání dogmat různých náboženství oddělovat hlavní od druhořadého, obecné od dílčího. „Obecné“ a hlavní jakéhokoliv tvrzení spočívá v semeni ideje a vyznačuje se neuvěřitelnou stabilitou v čase: zaseté do půdy různých kulturních prostředí dává různé výhonky, různé varianty daného tvrzení. Pokud vůbec uznáme existenci teleologického směru v historii, pak se to musí nejdříve projevit v existenci právě takových stabilních duchovních semen, tj. v obecně rozšířených a miliony vyznávaných *základech ideje*.

Jádro ideje převtělování spočívá v učení o jakémsi Já, které se utváří během vesmírné pouti a prochází postupnými existencemi v našem fyzickém světě. Vše ostatní, tj. duchovně-hmotná podstata a struktura uskutečňovaného převtělování, konkrétní závislost převtělování na zákonu karmy, rozšíření principu převtělování na svět zvířat anebo odmítání takového rozšiřování – to vše jsou jen varianty, verze základní ideje. Je pochopitelné, že se v těchto variantách můžeme setkat se

skutečnými aberacemi více a častěji než v jádru ideje, neboť teleologické síly pracovaly mnoho staletí, aby ho indický lid mohl vnímat. Mimořádné úsilí bylo vynaloženo na to, aby se zúžila přehrada mezi všedním vědomím a hloubkovou pamětí, která uchovává vzpomínky na putování duše před jejím posledním vtělením. Chybnost církevních dogmat nespočívá většinou v jejich obsahu, ale ve snaze představit dogmatem hlásaný zákon jako všeobecný, univerzální, kosmický co do svého významu, a proto platný pro celé lidstvo, které bez něj nedojde spásy. Vše výše uvedené nás přesvědčuje o skutečnosti duchovní zkušenosti, kterou odráží idea převtělování; taková cesta existuje. V podstatě této ideje není nic principiálně nepřijatelného pro křesťanství nebo islám, snad kromě toho, že se o ní nezachovaly žádné výroky zakladatelů křesťanství ani islámu (což mimochodem nic nedokazuje, neboť do Evangelia a Koránu se, jak známo, nedostalo zdaleka vše, „co se hlásalo“). Rozhodně však z ničeho nevyplývá, že cesta převtělování je jediná možnost a jediná reálná cesta utváření individuálního ducha. Vědomí indického lidu, které bylo kultivováno pro pochopení cesty tohoto typu, absolutizovalo svůj objev, jak to už v takových případech bývá, a stalo se hluchým ke vnímání cest jiného typu. Totéž s opačným znaménkem potkalo židovský a arabský národ: jejich vědomí pojalo pravdu o jiné cestě utváření ducha, kde vtělení do fyzické vrstvy se uskutečňuje pouze jednou, a stejně neoprávněně absolutizovalo tento druhý typ cesty. Napomohlo tomu i to, že v různých metakulturách lidstva může obecně převládat jeden či druhý typ. Důsledkem byl vznik zdánlivě neřešitelného rozporu mezi dvěma skupinami světových náboženství. Ve skutečnosti jsou však obě tyto antagonistické ideje v základě pravdivé, znázorňují dva možné typy cest a pro odstranění „rozporu“ je zapotřebí pouze, aby každá strana ustoupila z nároků na univerzální platnost či výjimečnost své ideje.

Neoprávněná absolutizace některého tvrzení je tedy jednou z historických příčin zdánlivě nesmiřitelných rozporů mezi náboženstvími.

Další příčina je následující.

Jedním ze základních křesťanských dogmat je, jak známo, učení o Trojjedinosti Boží. Zakladatel islámu toto dogma odmítl, protože v něm shledal reminiscenci mnohobožství, a hlavně proto, že jeho vlastní duchovní zkušenost neobsahovala pozitivní odkaz na podobnou pravdu. Sotva však má cenu ve 20. století opakovat argumentaci křesťanských bohoslovců, kteří svého času dokazovali a vysvětlovali zásadní rozdíl mezi dogmatem Trojjedinosti a mnohobožstvím. To je natolik elementární, že se dá předpokládat, že se ani nyní mezi muslimskými mysliteli nenajdou tací, kteří by se vyznali v otázkách křesťanské věrouky a přitom trvali na tomto mylném tvrzení. Co se týče druhého argumentu, že duchovní zkušenost Mohameda neobsahovala potvrzení Trojjedinosti: ten nemá logické opodstatnění. Naprosto žádná zkušenost nemůže obsahovat potvrzení všech pravdivých ideí vzniklých dříve během kolektivního lidského poznávání Boha a světa. Každá osobní zkušenost je omezená; pouze velemoudrost Vševědouceho obsahuje celý souhrn pravd „v sobě“. Proto skutečnost, že Mohamed nezažil žádnou duchovní zkušenost ve prospěch Trojjedinosti, nemůže sama o sobě sloužit jako argument

k zamítnutí této ideje dokonce ani v očích ortodoxních muslimů. Místo tvrzení „Prorok po poznání jednoty Boží se přesvědčil o nepravdivosti učení o Trojici“²¹ by se mělo správněji říci: „Prorok po poznání dokonalé jednoty Boží nedostal svědectví o Trojnosti Jediného.“ Je přirozené, že křesťanská věrouka nejenže nemá žádných námitek proti muslimskému učení o Jednotě, ale dokonce s ním naprosto splývá. Pouze doplňuje tuto tezi ideou, která už jen svou stabilitou po dva tisíce let a svým vlivem na miliardy lidí poukazuje na pravdivost svého jádra. V čem spočívá rozpor hlavních dogmat těchto dvou náboženství? Cožpak to není ze strany jednoho z nich svévolná a neoprávněná negace toho, k čemu nenašlo potvrzení ve vlastní pozitivní zkušenosti?

Nyní vidíme druhou historickou a psychologickou příčinu zakořeněných rozporů mezi věroukami: neoprávněná negace cizího tvrzení pouze na základě toho, že chybí pozitivní údaje o této otázce.

Bohužel, rozporů na základě tohoto logického a gnozeologického nesouladu je nescísně. Uvedeme k posouzení ještě jeden, každému známý případ: islám (sunnitský) a protestantství odmítají oprávněnost kultu svatých.²² Skoro všechna ostatní náboženství jej přijímají a v té či oné formě uskutečňují. Jako námitka proti tomuto kultu se uvádí, že člověk nepotřebuje žádné prostředníky mezi sebou a božstvím a že duchovní uctívání a modlitby směřující ne k Bohu, ale k těm, kdo byli lidmi, jsou hříšné, neboť vedou k zbožšťování člověka. Co však vlastně znamená ten proslulý výrok: „Člověk nepotřebuje prostředníky“? Pokud je nepotřebuje ten, kdo tuto myšlenku hlásá, odkud bere to právo mluvit za druhé, natož za celé lidstvo? Kdo jej zplnomocnil? Snad ne ty miliardy lidí, jež takřka ve všech zemích a ve všech náboženstvích cítily živou každodenní potřebu takových prostředníků, což vlastně psychologicky umožnilo existenci kultu svatých? Pokud se my, kteří necítíme potřebu čehokoli (jsou lidé, kteří nepotřebují hudbu), budeme všemi, kteří tuto potřebu mají, cítit pohoršení jako hloupými fantasty, zistiťnými lháři či temnými omezenci, co tím dokážeme, mimo vlastní nevědomost? Druhým důvodem je nesprávnost prokazování božských poct a modliteb těm, kdo byli lidmi. Ale božské pocty jim vzdávány nejsou (ve smyslu monoteistickém), nikdo je nesrovnává s Bohem: myšlenka naprosto absurdní a pro lidi vychované v křesťanských zemích neodpuštělně diletantská. Existuje, pravda, v hinduismu představa avatárů – vtělení Višnu do lidské podoby; to jsou však avatáři, a v žádném případě svatí. Svatí jsou uctíváni právě jako lidé, kteří dokázali překonat svoji lidskost, či jako vykonavatelé Boží vůle, vyslanci světa horního. Protestantství odmítá vůbec pojem svatosti. Zde se však ukazuje, že je to spor spíše o detaily než o podstatu věci: vždyť, odmítajíce asketický mnišský ideál, Luther ani Kalvín nezavrhovali význam světského blahoslavenství nehledě na to, že je chápali na jednu stranu šířeji než katolicismus a na druhou stranu jako poněkud méně důležité – tj. odmítali Úzkou cestu jako takovou. Mohamed, umíraje, zakázal svým stoupencům obracet se k jeho duchu s modlitbou. To poukazuje na čistotu a upřímnost jeho úmyslů, ale odporuje zásadám nábožensky mravního pojetí světa vůbec. Pokud blahoslavenství jako nejvyšší odevzdanost sebe sama lidstvu

ve jménu Božím představuje bezúhonnou a nezištnou službu Jemu (a je-li možno takto chápat blahoslavenství, pak je směšné odmítat její existenci a výskyt, i když vzácný, v životě), pak si nelze představit duši blahoslaveného, která by se po smrti spokojila nečinnou blažeností. Vší silou své duše, včetně těch, jež se odhalují pouze po smrti, bude blahoslavený uskutečňovat pomoc živým a těm, kteří se nacházejí níže na svém vzestupném vývoji. Je to stejně přirozené jako pomoc dospělého dítěti, a stejně málo jako taková pomoc ponižuje ty, jimž je určena. To bylo stěží neznámo proroku Mohamedovi. Dá se předpokládat, že některé krajnosti a zbytečnosti v kultu svatých, které pozoroval u křesťanů, ho donutily zakázat svým stoupencům jakékoli ustanovení tohoto druhu. Možná předpokládal, že tento zákaz vyvažuje okolnost, že zesnulí spravedliví budou poskytovat svoji neviditelnou pomoc věřícím, aniž by o to byli upomínáni. Tak či onak, ale rozhodně každé učení obhajující duchovní nesmrtelnost a vysoký mravní zákon může pouze proti logice a vlastním zásadám připouštět, že duch spravedlivého bude po jeho smrti nečinný a lhostejný k žijícím. Odmítání kultu svatých, lépe řečeno blahoslavených, má logiku pouze z jednoho pohledu – materialistického. Naproti tomu absolutizace kultu svatých jako všeobecně povinného je stejně neoprávněná. Bývají dlouhé etapy na cestě duše, dokonce na cestách celého národa, kdy skutečně nejsou zapotřebí žádní „prostředníci“. Kdy duše vědomě či podvědomě cítí, že upevnění její samostatnosti, síly, svobody, duchovní vůle vylučuje možnost obrátit se pro pomoc k někomu jinému kromě samotného Boha. Proč a jakým právem bychom pak vnucovali takové osobnosti účast v kultu svatých?

Podstatně složitějším se jeví základní protiklad mezi křesťanstvím a jinými náboženstvími: tvrzení o božství Ježíše Krista jako dogma, jeho uctívání jako vtělené hypostáze Trojice. Je všeobecně známo, že ostatní náboženství buď přiznávají Ježíšovi místo proroka v řadě jiných proroků, anebo ho ignorují, a občas dokonce energicky popírají jeho misi prozřetelnosti. Křesťanství pak na základě slov svého Zakladatele o tom, že nikdo nepřichází k Otci jinak než skrze Syna, odmítá možnost spásy všem nekřesťanům.

Zdá se však, že se zbavíme spousty nepochopení a hrubých zjednodušování idejí, pokud se pokusíme zjistit o všech výrocih Krista, které se nám dochovaly, zda mluvil Ježíš v daném případě jako osobnost, jako konkrétní historická osoba, která žila v té které zemi od a do určitého data, anebo zda jeho rozum a ústa transformují do lidských slov hlas Boha, kterého On slyší v sobě. Každý výrok Krista si žádá právě takového rozboru, zda mluví jako Zvěstovatel pravd duchovního světa anebo jako člověk. Nebot' si nelze představit, že by Ježíš v každém okamžiku svého života mluvil pouze jako Zvěstovatel a nikdy jenom jako člověk. Sotva se dá pochybovat, že Jeho bolestný výkřik na kříži „Otče, Otče, proč jsi mne opustil?“²³ je zobrazení muk jedné z těch chvil, kdy Ježíš, člověk, prožíval tragédii opuštěnosti, tragédii přerušení spojení svého lidského já s Božským Duchem. V jeho učení, vysvětleném během Poslední večeře, je stále slyšet, jak se za zájmenem první osoby předpokládá Bůh-Syn, Vesmírný Logos. Takovéto rozdělení Kristových

výroků na dvě skupiny by se mělo provádět se všemi Jeho slovy, zachovanými v Evangelii. V tomto případě je evidentní, že se i Jeho slova o tom, že nikdo nepřichází k Otci jinak než skrze Syna, mají chápat ne v tom zamlženém, zúženém, zhmotnělém a nelítostném smyslu, jako že se nezachrání ani jedna lidská duše kromě křesťanů, leč v tom velkorysém, vskutku duchovním, kosmickém smyslu, že každá do konce naplněná monáda se ponořuje do hlubin Boha-Syna, Srdce a Demiurga vesmíru a pouze skrze tento všedokonávající akt se vrátí ke svému zdroji, k Bohu-Otci, nepochopitelně se ztotožňujíc s Ním a s celou Svatou Trojicí.

Jeden z významných činitelů nábožensko-filosofické obce Brahmi Samadhi, Kešab Čandra-Sen, vyslovil velice hlubokou myšlenku: řekl, že moudrost hinduistů, mírnost buddhistů, statečnost muslimů – to vše je od Krista.²⁴ Patrně v daném případě chápal pod tím jménem ne historickou postavu Ježíše, ale Logos, jenž se v Ježíši Kristu vyjádřil převážně, leč ne výjimečně. Tato myšlenka, podle mého mínění, naznačuje cestu k takovému názoru, na jehož základě se mohou vzájemně pochopit křesťanství a mnohé směry východních náboženství.

Myslím též, že některé výrazy zakořeněné v křesťanském bohosloví, skoro mechanicky námi opakované, avšak nepřijatelné pro jiné formy víry, je nutné přehodnotit a upřesnit. Jak například chápat slovo „vtělení“ ve vztahu k Ježíši Kristu? Cožpak i nyní to chápeme tak, že Logos vesmíru se obalil látkou daného lidského těla? Můžeme připustit, že cestou teologické přípravy jedné generace za druhou byl vytvořen takřkájící tělesný nástroj, individuální fyzický organismus, lidský mozek schopný pojmut Rozum vesmíru? Je pro nás únosná disproporce měřítek: sblížení kategorií kosmických v tom nejzazším smyslu s kategoriemi lokálně planetárními, úzce lidskými? Tato disproporce je však neúnosná ne proto, že přesahuje hranice našeho chápání, ale naopak proto, že v ní je příliš patrný produkt myšlení na určitém, dávno překonaném kulturním stupni, kdy se vesmír zdál být miliardkrát menší, než je ve skutečnosti, kdy se zdály být reálně možnými pád pevné nebeské báně na zem a strašidelné krupobití hvězd, utržených z háků, na kterých visí. Nebylo by proto přesnější mluvit ne o vtělení Logu v bytost Ježíše Krista, ale o Jeho projevení se v Něm za pomoci veliké, Bohem zrozené monády, která se stala planetárním Logem Země? Nazýváme Krista Slovem. Jenže hovořící se nevtěluje, ale vyjadřuje sebe slovem. Bůh se nevtěluje, ale vyjadřuje sebe v Kristu. Právě v tomto smyslu je Kristus vskutku Slovem Božím. Pokud je tomu tak, padá další překážka dohody křesťanství s některými jinými náboženskými směry.

Dotkl jsem se letmo pouze čtyř rozdílů mezi náboženstvími. Vyjma jediného, posledního, pramenícího z diskutabilnosti a možná z nedostatečné jasnosti formulací, nedostatečné krystalizace myšlenek, ostatní jsou založeny na odlišnostech duchovní zkušenosti velkých vizionářů, na tom, že při nazírání některých objektů z různých míst Šádánakáru pod rozličným duchovním úhlem vidí pozorovatelé daný objekt v různých aspektech. Prozatím můžeme nazvat takové neshody protiklady horizontálními, chápající pod tím právoplatnost obou názorů a jejich zdánlivou, nikoli skutečnou rozpornost.

Ještě příklad. Od té doby, co existují křesťanství a islám, vedou zápas s tím, co pokládají za barbarství. Jak plynula staletí, lidstvo nasáklo myšlenkou nesmiřitelnosti, neslučitelnosti monoteismu s polyteismem, jako kdyby to byl axiom. Průzkum toho, proč a jak se to stalo, by nás odvedl příliš daleko. Podstatné je něco jiného: na základě čeho náboženství se semitským kořenem, která uznávají existenci duchovních hierarchií a ještě ve středověku rozpracovala dopodrobna učení o nich — angelologii a démonologii —, proč omezují rozmanitost těchto hierarchií na počet těch, které byly začleněny do těchto středověkých schémat? Je alespoň stín důslednosti v jejich zásadním odmítnutí pravdivosti jakékoli zkušenosti o duchovních hierarchiích? Rozhodně pro to nejsou žádné důvody, kromě odkazu na mlčení Evangelii a Koránu. Právě vzhledem k nedostatečnosti důvodů pro hromadnou negaci církev během prvních staletí křesťanství tolik odmítala bohy olympského panteonu a ztotožňovala je s démony a čerty semitských kanonických textů. Přitom se v rozporu se skutečností ignorovala povaha těchto božstev, kterou vstřebala duchověda polyteismu. Libovolně se jim přisuzovaly rysy, které je snižovaly a špinily, nebo se úmyslně zdůrazňoval příliš antropomorfní element, vnášený subjektem poznání, polyteistickým lidstvem, a tou dobou zachovaný již jen v nižších, lidových variantách. Jako kdyby uznání existence hierarchií přírody, velkých stichálií nebo věducích duchů národů mohlo ohrozit Jednotu Boha-Stvořitele a Zakladatele vesmíru, pramene a ústí světového proudu života více než uznání jiných jeho nádherných dětí — andělů a archandělů, a také těch démonů, o kterých se pojednávalo v kanonických poučeních Bible!

Bohužel, toto prastaré nedopatření není vysvětleno dodnes. Už dávno nic nezbylo z antického polyteismu, ale krutá, jednostranná netolerantnost, zbavená veškeré moudrosti, se projevuje pokaždé, kdy křesťanské církve, nebo alespoň ti, kteří mluví jejich jmény, vyjadřují své názory na problémy hinduistických, čínských, japonských či tibetských systémů. Stejně netolerantní jsou další dvě náboženství se semitským kořenem. Je zde nabíledni typický případ horizontální rozdílnosti náboženství: aniž by se vzájemně střetávaly v nedozírném duchovním kosmu, křesťanství a hinduismus, buddhismus a islám, judaismus a šintoismus mluví o *odlišném*, o takříkajíc různých duchovních zemích, různých segmentech Šádánakáru. Lidská omezenost to vysvětluje jako protiklady a prohlašuje jedno z učení za pravdivé a ostatní za lživá. — „Jestliže je jeden Bůh, pak jiní bohové jsou takříkajíc samozvanci: jsou to buď čerti, nebo hra lidské fantazie.“ Jaká dětinská myšlenka! Bůh je jeden, ale bohů je hodně. Různý smysl tohoto slova v obou případech jasně ukazuje ruština použitím jednou velkého a jednou malého písmene. Pokud opakování tohoto slova v různých významech někoho děsí, ať je zaměněn jiným, když mluví o polyteismu. Např.: „velcí duchové“, „velké hierarchie“, nic se tím však nemění, kromě toho, že použití slova „duch“ může v řadě případů vést k nedorozuměním, neboť mnozí z těchto bohů nejsou duchové, ale mohutné bytosti, které se hmotně vtělily, i když v jiných, transfyzičických vrstvách jsoucna.

Všechny tyto na nedorozuměních založené rozpory mezi náboženstvími připomínají jedno přirovnání, se kterým jsem se kdysi setkal v náboženské literatuře, i když si nepamatuji, kde konkrétně: jako kdyby několik cestovatelů stoupalo z různých stran stejné hory, vidělo a zkoumalo její různé stráně, a po návratu se hádalo o to, kdo z nich viděl reálnou skutečnost a kdo výplody vlastní obrazovornosti. Každý by přitom soudil, že hora je právě taková, jakou se mu zdála být z jeho strany, a že svědectví jiných cestovatelů o jiných jejích sklonech jsou nepravdivá, absurdní a představují past na lidské duše. Tak tedy, první závěr vyplývající ze srovnání rozporů mezi náboženstvími obsahuje řešení, jak odstranit rozdíly „horizontální“, tj. ty které jsou založené buď prostě na nedorozumění nebo na rozdílnosti objektů náboženského poznání, či patří do různých oblastí zkušenosti.

Nejen polyteismus, ale ani animismus či pranimismus se však nevyčerpávají kalnými, náhodnými, subjektivními obrazy, které vznikaly ve vědomí právěkého lidstva: i za nimi stojí transfyzičká realita. Prozřetelnost je právě proto Prozřetelností, že nikdy neponechala národy a rasy jako hračku v rukou fantazií a iluzí bez jakékoli možnosti dotknout se vyšší skutečnosti. Nikoli Bůh, ale temná, zlá síla by se musela uznat za pravého vůdce lidstva, pokud bychom připustili, že právěké lidstvo desítky tisíc let nemělo možnost prožít cokoli duchovního nebo alespoň jinomateriálního, dotknout se čehosi jiného kromě fyzického světa a vlastních fantazií. Dejme tomu, ale čím může duchovní zkušenost „divocha“ obohatit nás, kteří přece ve srovnání s ním stojíme na tolik vyšším stupni duchovního poznání? Přece právě tím, čeho tenkrát dosáhla v oněch podmínkách ta neopakovatelná psychika, co však nebylo předáno, ztratilo se, nebylo vstřebáno dalšími formami duchovního poznání do jejich pokladnice. Speciální výzkum magických představ a zkušeností pralogického myšlení by z tohoto hlediska pomohl nejen „rehabilitovat“ tuto prastarou víru v jejích podstatných rysech, ale našel by jí i místo v nyní se utvářejícím syntetickém náboženském světovém názoru. Pak by se například zjistilo, že představy australského kmene Arunta²⁵ o jednotné vitální substanci, nepřetržitě a všude se přelévající v materii z bytosti do bytosti, z předmětu na předmět (na takových představách spočívá v podstatě celé náboženství tohoto kmene) – představují prastaré poznání lidstva o transfyzičkém kosmu. To je živé, silné vnímání jednotné vitální síly, jednoznačnější než kdykoliv potom. Australané ji nazývají arungvilita, vysoce rozvinutý brahmanismus ji nazývá prána, a jak ji pojmenuje za dvacet nebo třicet let světová věda, to se teprve dozvíme.

Tento rozpor, jenž vzniká mezi prastarými kulty věřícími tezi arungvility-prány,²⁶ a většinou pozdějších náboženských učení, které ji odmítají, je možné považovat za rozpor stadiální, rozpor „vertikální“, rozpor mezi různými stupni náboženského poznání. I zde se však setkáváme se stejnou chybou, se stejným nesprávným přístupem k cizí zkušenosti, se kterým jsme se seznámili při rozboru otázky odmítání kultu svatých či ideje Trojjednosti islámem. Za všemi důvody, uváděnými proti prastarému zjevení, se skrývá tatáž naivní úvaha: pokud o arungvilitě-práně nic neříkají mnou uznávané kanonické texty, znamená to, že neexistuje. Úvaha přinejmenším nebezpečná, protože v takovém případě se musí odmítat

skutečnost nejen arungvilty-prány, ale také radiových vln, elementárních částic a množství chemických elementů a galaxií, dokonce například planety Uran, neboť o tom všem kanonické texty zachovávají naprosté mlčení.*

Tím pádem zjistíme naléhavou nutnost počítat s tím, s čím se nepočítalo v době, kdy se utvářely staré, tzv. klasické konfese, a sice se zkušeností prastarého duchovního poznání, a také s tím, s čím se nemohlo počítat tenkrát vzhledem k samotnému běhu událostí (zkušeností mnoho staletí trvající evoluce náboženství na všech světadílech, zkušeností světové historie a zkušeností vědy). Materiál zkušeností tohoto druhu nás učí přistupovat ke všem dogmatům a tezím dynamicky, umět pochopit každou tezi jako článek řetězu religiózně-historického rozvoje a umět ho rozštěpit na dvě nebo dokonce i na tři vrstvy. Nejhlubší vrstvou je základ ideje, obsahující relativní dílčí pravdu. Druhou vrstvou tvoří specifické zabarvení, rozpracování a detailní rozbor ideje podle míry oprávněnosti jejího individuálního, rasového nebo dobového aspektu, neboť právě a pouze taková rasová nebo dobová povaha duše umožnila tomuto národu vůbec danou ideu vnímat. Povrchní třetí vrstva – to je slupka, aberace, nezbytný kal lidských vědomí, jíž proniká světlo zjevení. To znamená, že zkušenost všech stupňů rozvoje včetně polyteistické, animistické aj. musí být uvolněna ze své vnější vrstvy, ze slupky, znovu promyšlena a pojata do světónázoru *náboženství konce*. Samozřejmě princip takové práce je zde sotva naznačen, systémy kritérií je nutno propracovat, avšak takové přehodnocení „náboženského dědictví“ je úkol obrovský, který si žádá společné práce mnohých a mnohých. V současnosti pro ni navíc nejsou ani kádry, nemluvě o jiných nutných podmínkách. Pakliže je ovšem tento úkol velký, je lépe přistoupit alespoň k přípravné práci co nejdříve. Není žádoucí podceňovat potíže, ale jsou všechny předpoklady doufat v to, že v podmínkách dobré vůle, energie a iniciativy řídicích osobností budou postupně překonány všechny propasti rozdělující nyní náboženství. Tím pádem při zachování svéráznosti a neopakovatelnosti každého náboženství se budou moci všechna učení „pravé ruky“ spojit časem do jakési unie.

Je známo, že mnozí Japonci vyznávající křesťanství zůstávají současně věrní ortodoxnímu šintoismu. Katolíkové, protestantové, dokonce i pravoslavnému to vadí, není s to pochopit, jak je to psychologicky možné, dokonce pocítuje v tom jevu cosi rouhavého. Je to však možné bez jakéhokoli rouhání a je to konečně přirozené, protože zkušenost křesťanství a zkušenost šintoismu se liší horizontálně: jedná se o různé věci. Šintoismus je národní mýtus. To je aspekt světového náboženského zjevení, který se obrací k japonskému národu a jen k němu. To je smysl duchovní, lépe řečeno transfyzičké reality japonského národa a projevuje

* Evangelium sice nehovoří o arungviltě-práně přímo, ale podrobně popisuje řadu příběhů, kdy Kristus a později i apoštolové užívali tuto sílu. Bylo by zcela nepochopitelné, jak by mohli křesťanští teologové objasnit podstatu jinomateriálního mechanismu, který využívali původci zázračných uzdravení, pokud by odmítali přítomnost životní síly, která je ve všem a všude.

se v jeho historii a kultuře. V šintoismu nelze najít odpovědi na otázky kosmického, planetárního nebo obecně lidského charakteru: o Tvůrci světa, o původu zla a utrpení, o cestách kosmického rozvoje. Mluví pouze o metafyzické historii Japonska, o její metakultuře, o hierarchiích, které národ vedou, o nebeském chrámu prosvětlených duší, které vystupují do vyšších světů Šádánakáru právě z Japonska. Synkretismus Japonců, tj. současné uznávání šintoismu a katolicismu, šintoismu a buddhismu, není psychologický paradox, ale naopak první náznak toho, jak se musí harmonicky navzájem doplňovat zkušenosti a pravdy různých náboženství.

Jednou z historických úloh *Růžce Světa* je uskutečnění unie mezi křesťanstvím a jinými náboženstvími a kulty. Nejdříve je však samozřejmě nutné dosáhnout znovusjednocení křesťanských církví. *Růžce Světa* bude provádět bohosloveckou, filosofickou, psychologickou, kulturní a organizační přípravu takového sjednocení s neutuchajícím nadšením. Dokud se nesjednotí křesťanství, dokud Osmý všeobecný sněm²⁷ (nebo několik sněmů za sebou) nepřehodnotí celý objem staré dogmatiky a nepřidá do něj řadu tezí, založených na duchovní zkušenosti posledního tisíciletí, dokud nejvyšší autorita sjednoceného křesťanství nepodpoří teze učení *Růžce Světa*, do té doby mohou být tyto teze rozšiřovány, vyhlášovány atd., ale nemají být navlečeny do uzavřených a definitivních forem a doporučovány všem křesťanům k vyznání.

Ve sjednocení křesťanských konfesí a v následné unii všech náboženství světa ve jménu všeobecného soustředění se na zdokonalování lidstva a produchovňování přírody chápe *Růžce Světa* svůj nadnáboženský charakter, svou interreligiozitu.

Náboženská výjimečnost je jejím stoupcům nejen cizí, ale naprosto nemožná. Její moudrost učí souvěrectví se všemi národy a jejich nejvyššími ideály.

Ve struktuře *Růžce Světa* se proto předpokládá řada koncentrických okruhů. Mimo všeobecnou církev by se neměli octnout stoupců žádného náboženství „pravé ruky“, přičemž na vnějších kruzích jsou ti, kteří zatím nedosáhli vědomí jednoty náboženství. Střední kruhy sjednotí méně aktivní a méně tvůrčí stoupence *Růžce Světa*. Na vnitřních kruzích pak budou ti, jejichž smyslem existence se stala uvědomělá a svobodná tvorba v Bohu.

At' křesťan vstupuje do buddhistického chrámu s rozechvělou úctou: tisíce let národy východu odříznuté od pramenů křesťanství pouštěmi a horskými hřbety poznávaly díky moudrosti svých učitelů pravdu o jiných končinách horního světa. Závojem vykuřovadel tam prosvítají postavy vysokých vládců jiných sfér a velkých zvěstovatelů, kteří promlouvali k lidem o těchto světech. Západní člověk do těchto světů nepronikl, at' se tedy jeho rozum a duše naplní bohatstvím zde schraňovaných vědomostí.

At' muslim vchází do hinduistického chrámu s mírným, čistým a přísným pocitem: nehledí na něho zde falešní bohové, ale všeobecně uznávané obrazy velkých duchů, pochopených a vášnivě milovaných národy Indie. At' přijmou tedy svědectví o nich jiné národy s radostí a důvěrou.

A důsledný šintoista ať nepřejde lhostejně a s opovržením kolem nenápadné budovy synagogy: tam jiný velký národ, který obohatil lidstvo hodnotami nejcennějšími, stráží svou zkušenost o pravdách, sdělených duchovním světem pouze jemu a nikomu jinému.

Růže Světa se dá přirovnat k obrácené květině, jejíž kořeny jsou v nebi a kalich je na zemi u lidí. Její stonek je zjevením, skrze ně plynou duchovní šťávy, živí a posilují okvětní lístky – vonný chorál náboženství. Uprostřed okvětních lístků má však i své vlastní učení. Toto učení není pouze mechanickým spojením největších moudrostí různých theosofemů minulosti. Nový vztah uplatňuje *Růže Světa* nejen k náboženskému dědictví, ale i k přírodě, k historii, k osudům lidských kultur, k jejich úlohám, k tvorbě, k lásce, k cestám kosmického vzestupu, k postupnému prosvětlování Šádánakáru. V jiných případech je tento vztah nový proto, že dříve o něm sice mluvili jednotliví činitelé minulosti, ale poprvé vystupuje jako *náboženství* a je akceptován a vyznáván *církví*. V jiných případech je vztah *Růže Světa* nový ve vlastním slova smyslu, protože jej nevyslovil nikdo předtím. Tento nový vztah plyne z nové duchovní zkušenosti, bez které by místo *Růže Světa* vznikl možná pouze racionální a neplodný náboženský eklektismus.

Dříve však, než přejdeme k obsahu této duchovní zkušenosti, k základům daného učení, musíme si vysvětlit, na jakých poutích duše se tato zkušenost získává a jakými metodami si její získávání můžeme ulehčit nebo urychlit.

- 1 D. L. Andrejev dokončil práci nad knihou, kterou začal ve Vladimírské věznici, v době, kdy byl s A. A. Andrejevovou v obci (nyní město) Horký Pramen v Apšeronském okrese Krasnodarského kraje.
- 2 Tento termín D. L. Andrejev zřejmě přejal u S. N. Bulgakova, lze se s ním také setkat u N. A. Berďajeva.
- 3 Zde i dále se jedná o Zjevení svatého Jana a v něm vyslovená proroctví.
- 4 Indický národní kongres – největší indická politická strana, založená v prosinci roku 1885.
- 5 Protikatolické hnutí reformace, jehož centrem bylo dnešní Německo, vzniklo v první polovině 16. století; zvláštní význam pro jeho zahájení mělo vystoupení Martina Luthera 31. října 1517 ve Wittenbergu, kde vyhlásil teze proti obchodu s odpustky.
- 6 Islám vznikl v 7. století v Arábii.
- 7 Teosofie (dosl. bohopoznání) – učení o možnosti postihnout Boha mystickou intuicí a díky zjevení, které je dostupné zasvěceným. D. L. Andrejev zde má na mysli teosofické názory spojené s činností Teosofické společnosti, založené v roce 1875 Je. P. Blavatskou. Antroposofie – učení, které tvrdí, že pokud člověk v sobě rozvíjí mystické schopnosti nadpřirozeného vnímání, může dosáhnout vlády nad přirozeností a přírodou. Učení založil R. Steiner, který na začátku 20. století vytvořil Všeobecnou antroposofickou společnost. Zednářství – nábožensko-filosofický směr, existující do naší doby; je pro něho typické zakládání „tajných lóží“.
V rukopise *Růžže Světa* (RAL) se uchoval tento zápis: „Blavatská – tísnivé působení: 1) nesmírně temné předtuchy RS, 2) hypnóza některých nižších forem indické filosofie, 3) různé běsovské záležitosti od Duggura až po Cebrumr... Steiner – nešťastný zbloudílec, nakonec se dostane do Olirny. Padal do magmatu: samozvanectví a svedení z cesty tisíce duší. Byl dobrý, a to zkrátilo muka.“
- 8 Viz Stručný slovník jmen, pojmů a názvů, které se nejčastěji vyskytují v textu na konci svazku (dále jen Stručný slovník jmen...); existuje předpoklad, že se jedná o anagram slova карандаш.
- 9 Upevnění papežské moci ve středověku umožnilo realizovat její nároky na politický vliv a posílilo teokratickou ideu, takže za papeže Innocenta III. (1198–1216) byla velká část katolické Evropy podřízena jeho moci; a teprve na konci 13. století začal význam papežského stolce upadat.
- 10 Hovoří se zde o protikoloniálním hnutí v letech 1946–1947, kdy Mahátmá Gándhí vyhlásil heslo „Pryč z Indie“, které směřovalo proti anglické vládě, a ve stejné době vystupoval proti násilným metodám boje a krvavým střetům mezi hinduisty a muslimy.
- 11 Maoři – původní obyvatelstvo Nového Zélandu, které se v první polovině 19. století do obsazení ostrova Velkou Británií nacházelo na úrovni prvobytně pospolné společnosti.
- 12 Monáda – z řec. „jednotka, jedno“; viz Stručný slovník jmen...; pojem monády vznikl v antice, zřejmě u Pythágora, a rozvinul se v novověku (např. Miluláš Kusánský aj.). Monáda se stala klíčovým pojmem ve filosofickém systému G. Leibnize (*Monadologie*, 1714) a později byla zpracována ve filosofii 19. – 20. století.
- 13 Viz Zj 21, 5.
- 14 Viz také kapitolu „Сквозящий реализм“ v práci *Некоторые заметки по стиховедению*, in: АНДРЕЕВ Д., *Собрание сочинений*, sv. 4, Moskva 2006, s. 89–106.
- 15 Jedná se o otázku, kterou Pilát položil Kristu: „Co je pravda?“ (J 18, 38).

- 16 V indické teologii jsou nauky „levé ruky“ ty, které vedou k nemorálnímu jednání; levé je protikladem k pravému a podle dávného přesvědčení se nachází na straně „nekřtěné“ ruky.
- 17 Srov. u A. F. Loseva: „Mýtus je nutná, přímo lze říci transcendentálně nutná kategorie myšlení a života; není v něm nic náhodného, zbytečného, umělého, vymyšleného nebo fantastického. Je to pravá a maximálně konkrétní realita.“ (Лосев А. Ф., *Из ранних произведений*, Москва 1990, s. 397.)
- 18 Narážka na titul knihy F. Nietzscheho *Lidské, příliš lidské* (1878).
- 19 Idea převtělování duší z jednoho těla do druhého, včetně do zvířecího nebo dokonce rostlinného, je vlastní mnoha archaickým náboženstvím a zvláštní vývoj prodělala ve filosoficko-náboženských tradicích Indie, v brahmanismu, buddhismu a hinduismu; známá je rovněž ze starého Řecka (orfismus, pythagorejství).
- 20 Kabbala – středověké nábožensko-mystické judaistické učení; také připouští převtělování duší.
- 21 Jedná se očividně o narážku na následující výrok z Koránu: „A hle, pravil Bůh: ‚Ježíši, synu Mariin, zdaž jsi to byl ty, kdo řekl lidem ‚Vezměte si mne a matku mou jako dvě božstva vedle Boha?‘ I Odpověděl: ‚Sláva Tobě! Nebylo na mne, abych říkal něco, k čemu jsem neměl právo...‘“ (súra 5, ajját 116, přel. I. Hrbek); muslimští teologové však odmítají, že by se zde hovořilo o Trojici.
- 22 Na rozdíl od protestantismu většina směrů v islámu uznává kult svatých, který muslimští teologové zakládají na 63. ajjátu 10. súry Koránu, kde se mluví o „přátelích Božích“ (přel. I. Hrbek).
- 23 Viz Ž 21, 2; Mt 27, 46; Mk 15, 34.
- 24 Brahmí Samadhi (Společnost Brahmy) – náboženská reformační společnost založená roku 1828 Rammohanem Rajem, hlásajícím univerzální náboženství, které by spojilo hinduismus, islám a křesťanství; Kešab Čandra-Sen stál v čele Společnosti.
- 25 Arunta – malý australský kmen, na konci 19. století bylo jeho příslušníků jen několik stovek.
- 26 Prána (sanskrt. „dýchání“) – termín z hinduistického náboženství, který označuje životní sílu; prána je rovněž blízká pojmu „světová duše“, o sjednocení s níž usiluje.
- 27 Hovoří se tu o budoucím Osmém všeobecném sněmu, na němž by mohlo dojít ke sjednocení křesťanských církví; pravoslavné církve uznávají pouze sedm všeobecných sněmů, z nichž poslední 2. níkájský proběhl v letech 783–787.

KNIHA II.

**O METAHISTORICKÉ
A TRANSFYZICKÉ METODĚ
POZNÁNÍ**

NĚKTERÉ ZVLÁŠTNOSTI METAHISTORICKÉ METODY

Všeobecně je znám výraz „náboženský cit“. Tento výraz je nesprávný: náboženský cit „jako takový“ neexistuje, existuje nedozírný svět náboženských citů a prožitků, nekonečně rozmanitých, často vzájemně kontrastních, lišících se emocionálním obsahem, objektem svého zaměření, silou, napětím a, abych tak řekl, svou barvou. Ten, komu chybí vlastní náboženská zkušenost a soudí o ní pouze na základě svědectví jiných, si vůbec nedokáže představit šíři a rozmanitost tohoto světa: když schází osobní zkušenost, jsou tato svědectví téměř vždy přijímána s nedůvěrou, předsudky, se sklonem vykládat je nikoliv v souladu s tvrzením svědků samotných, nýbrž s dogmatickými postuláty protináboženských schémat.

Rozmanitost světa náboženských citů odpovídá rozmanitost metod náboženského poznání. Vykládat tyto metody znamená psát fundamentální dílo z dějin a psychologie náboženství. K úloze této knihy nemá takovýto úkol žádný vztah. K úloze knihy náleží – jako jedna z jejích komponent – snaha poskytnout představu o *některých* metodách náboženského poznání, a to právě o těch, které, jak se mi zdá, mají v probíhající historické etapě největší tvůrčí význam.

Bylo by osudným nedorozuměním, kdyby kdokoli začal autora této knihy podezřívat, že aspiruje na úlohu jednoho ze zakladatelů velikého díla – historického, kulturního a společenského – vytvoření toho, co se zde označuje slovy „Růže Světa“. Všechno je úplně jinak. *Růže Světa* se může zjevit a zjeví se pouze v důsledku společné práce obrovského množství lidí. Jsem přesvědčen, že nejenom v Rusku, nýbrž i v mnohých jiných oblastech Země – v prvé řadě, jak se zdá, v Indii a Americe – probíhá tentýž proces: do lidského vědomí vtrhává tatáž grandiózní transcendentní skutečnost, zpočátku do vědomí jedinců, později stovek; aby se nakonec stala majetkem milionů. Ano, právě teď, v této minutě prožívají lidé, kteří o sobě navzájem zatím vůbec nic nevědí, lidé, jež někdy dělí obrovské vzdálenosti a jindy zas jen stěny několika domů – ohromující průlomy do vědomí, nazírají transfyzičné výšiny a transfyzičné hlubiny a někteří z nich usilují o to,

aby každý v souladu s osobními schopnostmi a duševním založením vyjádřili, či alespoň přibližně zobrazili tuto zkušenost v dílech slovesných, malířských a hudebních. Nevím kolik, zdá se mi však, že již nemálo lidí stojí v tomto proudu zjevení. A mým úkolem je vyjádřit toto zjevení tak, jak je prožívám právě já, a nic víc. Z toho plyne, že nebudu hovořit o vědecké či umělecké stavbě myšlení a poznání, nýbrž o takové, jejíž pochopení vyžaduje určité přeskupení představ, jež panují v Rusku během posledních čtyřiceti let.

Domnívám se, že seriózní průnik badatelů, stojících na úrovni soudobé fyziologie a psychologie, do obrovské apokalyptické literatury, do autobiografických svědectví duchovních autorů a některých náboženských činitelů, kteří měli zkušenost tohoto druhu, nezaujaté zkoumání a zobecnění materiálu, rozptýleného v dílech srovnávací religionistiky, že tedy tohle všechno povede časem k vypracování vědecké metodiky, na jejímž základě by se podařilo založit fundament gnozeologie náboženského a zvláště pak metahistorického poznání. Lze si představit vznik vědecko-pedagogické praxe, jež si klade za cíl ovládnout mechanismus tohoto poznání, poskytnout osobnosti, jež tento proces vnímala dosud pasivně, prostředky k tomu, aby jej mohla alespoň částečně vyvolávat a řídit. To však je záležitost budoucnosti, přičemž nikoli budoucnosti blízké. Zatím je nepochybné pouze to, že rozmanitost tohoto procesu závisí na subjektu i objektu poznání. Nelze obsáhnout neobsáhnutelné, mohu zde mluvit pouze o té variantě procesu, s níž jsem se sám setkal. Budu se muset odhodlat i k tomu, abych v knize posílil autobiografický prvek, byť bych se tomu snažil za jiných okolností vyhnout.

V centru pozornosti přitom budou tři druhy náboženského poznání: metahistorické, transfyzičné a kosmické. Stanovit přesnou hranici mezi těmito druhy není vlastně ani možné a ani to není třeba.

Především: co se zde vlastně rozumí metahistorií?

Sergej Bulgakov – snad jediný ruský myslitel, který se tomuto problému postavil tváří v tvář – praví, že metahistorie je „noumenální stránka toho univerzálního procesu, jenž se jednou ze svých podob pro nás odkrývá jako historie“.* Myslím si však, že použití kantovské terminologie na problematiku tohoto druhu stěží pomůže objasnit podstatu věci.¹ Pojmy noumenálního a fenomenálního byly vypracovány jinou formou vědomí, byly vyvolány jinými filosofickými potřebami. Objekty metahistorické zkušenosti lze do systému této terminologie vtisknout pouze způsobem Prokrustovým.

Ještě méně oprávněné by bylo srovnávat metahistorii s jakýmkoli druhem filosofie dějin. Filosofie dějin je právě filosofii; metahistorie je vždy mytologická.

Termín „metahistorie“ se používá v této knize ve dvou významech.

* Tato charakteristika by však neměla být vnímána jako pokus předem v pozitivním smyslu ohodnotit objektivní význam popisovaného psychologického jevu. O tom budu mluvit později.

Za prvé – jako souhrn procesů, probíhajících ve vrstvách bytí odlišné materiálnosti, které jsou ponořeny do odlišných časových proudů a druhů prostoru a probleskují procesem, který vnímáme jako dějiny. Zatím se nalézá mimo pozornost vědy, mimo její zájmy a její metodologie. Tyto transcendentní procesy jsou tím nejtěsnějším způsobem spjaty s historickým procesem, do značné míry jej determinují, v žádném případě však s ním nejsou totožné a neúplněji se odhalují cestou právě té specifické metody poznání, kterou je třeba nazvat metahistorickou.

Druhým významem slova „metahistorie“ je nauka o těchto procesech odlišného bytí, rozumí se samo sebou, že nauka nikoliv ve vědeckém, nýbrž právě v náboženském smyslu.

Není nic divného na tom, že pro různé jednotlivce je možnost poznat tyto procesy podmíněna řadou psychologických a možná i fyziologických předpokladů. Máme zde zřejmě co do činění s jistým vrozeným sklonem, který můžeme stejně tak málo vyvolat či zničit, jako je tomu například u vrozených muzikálních schopností. Samotná tato schopnost však může být během života buď potlačena, nebo prostě zůstat nevyužita jako hřivna zakopaná do země, nebo se může naopak rozvíjet, a to někdy dokonce i mimořádně zrychleně. Vědecko-výchovná soustava, která se nám zdá být možná v budoucnosti, by napomáhala právě rozvoji této schopnosti. Zatím je třeba prostředky pozitivního působení na tuto schopnost hledat téměř poslepu a je pravděpodobné, že by během celého života nedošlo k pozoruhodnému rozvoji této schopnosti, kdyby jisté síly nepůsobily vstříc našim snahám a nepřevzaly by tu obrovskou práci rozvoje odpovídajících orgánů vnímání. Zdá se však velmi pravděpodobné, že ke vzniku procesu metahistorického poznání je kromě vrozených vlastností a aktivní pomoci sil Prozřetelnosti nezbytné i cosi, co získáme vlastními silami, například – přítomnost třeba skromné, avšak bezpodmínečné zásoby historických vědomostí. Pro člověka zcela nevzdělaného, který nijak neprožívá své sepětí s historickým proudem jevů, ať žije v australské poušti nebo uprostřed soudobého gigantického města, je metahistorická metoda poznání uzavřena. Úloha vědeckého faktoru v rozebíraném psychologickém procesu, přesněji řečeno v přípravě toho procesu, se zatím omezuje na podíl při shromažďování právě této zásoby historických poznatků. Proces samotný či alespoň ta jeho varianta, jež je mi známa, nemá k vědeckým formám poznání ten nejmenší vztah. Opakuji to a zdůrazňuji.

Tento proces sestává ze tří na sebe navazujících stadií.

První stadium spočívá v okamžitém vnitřním aktu, jenž probíhá bez účasti vůle subjektu, a jak by se zdálo, bez zjevné předběžné přípravy, ačkoli je samozřejmě, že k této přípravě musí docházet, byť třeba za prahem vědomí.

Obsahem tohoto aktu je prožitek (i když jen bleskový) podstaty velkých historických fenoménů, zahrnující ohromná historická pásma, který nelze ani rozčlenit na jakékoli pojmy, ani vyjádřit slovy. Formou takového aktu se stává dynamicky kypícími obrazy nadmíru nasycená minuta či hodina, kdy se osobnost cítí jako ten, koho po dlouhém pobytu v tichém a temném pokoji najednou postavili pod otevřené nebe doprostřed bouře, jež vyvolává hrůzu svou grandiózností a silou

a téměř oslepuje, avšak zároveň naplňuje pocitem úchvatné blaženosti. Předtím nemá osobnost nejmenší představu o takové plnosti života, o samotné možnosti takovéto plnosti. Synteticky jsou současně postiženy celé epochy, celý, je-li se tak možno vyjádřit, metahistorický kosmos těchto epoch s velkými, v něm zápasícími principy. Bylo by chybou předpokládat, že tyto obrazy musí mít nezbytně zrakovou formu. Ne, zrakový prvek je v nich sice zahrnut, tak jako možná i prvek sluchový, ovšem tyto obrazy se k těmto prvkům vztahují přibližně tak, jako se kupříkladu oceán vztahuje k vodíku, jenž je součástí vody. Je velmi těžké nastínit představu o tomto prožitku, když nemáme žádnou přesnou analogii s čímkoli jiným, známějším.

Tento prožitek má ohromující účinek na veškeré duševní rozpoložení. Jeho obsah natolik převyšuje vše, co do té doby zahrnovalo vědomí osobnosti, že po mnoho let pak žíví duševní svět toho, kdo ho zakusil. Stane se jeho nejcenějším vnitřním bohatstvím.

To je první stadium metahistorického poznání. Myslím, že ho lze nazvat metahistorickým osvícením.

Výsledek osvícení zůstává uchován v hlubině duše, uchován nikoli jako vzpomínka, nýbrž jako cosi živého a žijícího. Celé roky se odtud postupně pozvedají do vědomí jednotlivé obrazy, ideje, celé koncepce, více jich však zůstává v duševních hlubinách a ten, kdo to prožil, ví, že žádná koncepce nemůže nikdy postihnout a vyčerpat tento metahistorický kosmos, který se před ním pootevřel. Právě tyto obrazy a ideje se stávají objektem druhého stadia procesu.

Druhé stadium nemá tak momentální charakter jako první: představuje určitý řetěz stavů – řetěz, jenž proniká týdny a měsíce a projevuje se téměř každý den. Je to vnitřní nazírání, napjaté vžívání, soustředěný vhled – někdy radostný, někdy mučivý – do historických obrazů, jež však nejsou uzavřeny v sobě, nýbrž jsou vnímány nerozdílně od jiné, metahistorické skutečnosti, jež za nimi stojí. Výraz „vhled“ zde používám záměrně a slovem „obrazy“ opět rozumím nejen zrakové představy, nýbrž představy *syntetické*, jež zahrnují zrakový prvek pouze do té míry, pokud může mít nazírané zrakově představitelnou podobu. Přitom je navýsost důležité to, že obsahem takového nazírání jsou ve značné míře i jevy z vrstev materiálnosti s odlišnými rozměry; je samozřejmé, že vnímat je mohou nikoli fyzické orgány zraku a sluchu, nýbrž jakési jiné, jež existují ve struktuře naší bytosti a jsou obvykle oddělené jakoby hluchou stěnou od denního vědomí. A jestliže se prvé stadium procesu vyznačovalo pasivním stavem osobnosti, jež se stala jakoby bezděčným divákem fascinující podívané, pak ve druhém stadiu osobní vůle může do jisté míry usměřňovat například volbu toho či onoho objektu nazírání. Častěji však, a to právě v nejpłodnějších hodinách, se obrazy zjevují mimovolně a vyzařují, abych tak řekl, takovou magicky přitažlivou sílu, odhalují tak hluboký smysl, že hodiny nazírání se proměňují na oslabené podoby minut osvícení. Při určitých tvůrčích vlohách subjektu se tyto obrazy mohou v některých případech stát pramenem či jádrem, osou uměleckých děl; a nechť

by byly některé z nich jakkoli temné a drsné, vznešenost těchto obrazů je taková, že lze těžko nalézt slast rovnou té, kterou vyvolává jejich nahlížení.

Myslím, že toto druhé stadium procesu lze nazvat právě metahistorickým nazíráním.

Takto vytvářený obraz se podobá plátnu, na němž jsou jasné jednotlivé postavy a možná že i celková kompozice, další postavy jsou však mlhavé, a některé mezery mezi nimi nejsou ničím zaplněny; některé části pozadí a další náležitosti pak zcela chybí. Vzniká potřeba ujasnit si nezřetelné souvislosti, vyplnit zbylá prázdná místa. Proces vstupuje do třetího stadia, jež je nejvíce nezávislé na působení mimoosobních a mimorozumových principů. Proto je jasné, že právě ve třetím stadiu se dělá nejvíce chyb, nesprávných závěrů, příliš subjektivních výkladů. Hlavní překážka spočívá v nevyhnutelně překrucujícím vměšování rozumu, jehož se zbavit úplně je patrně nemožné. Je možné něco jiného: když se podaří zachytit vnitřní podstatu metahistorické logiky, lze naopak přetvořit v jejím duchu i způsob myšlení.

Toto třetí stadium procesu se dá přirozeně nazývat metahistorickým pochopením.

Metahistorické osvícení, metahistorické nazírání a metahistorické pochopení tak lze zafixovat jako tři stadia oné cesty poznání, o níž je řeč.

Zmíním se o možnosti ještě jednoho druhu stavů, jež představují modifikaci stavů prvního stadia. Jde o osvícení zvláštního typu, jež je spojeno s prožíváním metahistorických principů démonické povahy. Některé z nich disponují nesmírnou silou a širokou sférou působení. Stav, který by bylo správně nazvat infrafyzickým průlomem psychiky, je krajně trýznivý a z větší části je nasycen pocitem zvláštní hrůzy. I po tomto stavu však následují, jako je tomu v ostatních případech, stadia nazírání a pochopení.

Mé knihy, které jsem napsal či píši v čistě poetickém duchu, jsou založeny na osobní zkušenosti metahistorického poznání. Koncepce, jež je základem těchto knih, je zcela odvozena z této zkušenosti. Odkud jsem tyto obrazy vzal? Kdo a jak mi vsugeroval tyto ideje? Jaké mám právo hovořit s takovým přesvědčením? Mohu dát nějaké záruky opravdovosti své zkušenosti? – Nyní, zde, v jedné z úvodních částí knihy *Ružže Světa*, odpovídám na tyto otázky, jak umím. V autobiografických podrobnostech není pro mne nic přitažlivého, snažím se je zredukovat na minimum. K tomuto minimu však samozřejmě patří krátké sdělení o tom, kde, kdy a za jakých okolností jsem prožil hodiny metahistorického osvícení.

První událost tohoto druhu, jež sehrála v rozvoji mého vnitřního světa obrovskou, v mnohém dokonce určující roli, se stala v srpnu roku 1921, kdy mi nebylo ještě ani patnáct let. Stalo se to v Moskvě, v době, kdy jsem se nesmírně rád toulal bez cíle po ulicích a neurčitě snil. Na sklonku dne jsem se zastavil u zábřadlí v jednom z parčíků, obklopujících chrám Krista Spasitele a pozvedajících se nad nábrežím. Moskevští starousedlíci si ještě vzpomínají, jaký nádherný pohled se odtud otevíral na řeku, Kreml a Zamoskvorečí s desítkami zvoníc a různobarevných kopulí. Bylo už asi sedm hodin, v chrámech zvonili k večerní pobožnosti.

Událost, o níž hovořím, otevřela přede mnou, či přesněji řečeno nade mnou tak bouřlivý, oslepující, nepostizitelný svět, propojující historickou skutečnost Ruska s čímsi nezměřitelně větším nad ní, že jsem se mnoho let vnitřně živil obrazy a idejemi, jež odtud postupně připlouvaly do mého vědomí. Rozum se s nimi velmi dlouho nedokázal vypořádat, pokoušel se vytvářet nové a nové konstrukce, jež měly harmonizovat rozpornost těchto idejí a vysvětlit tyto obrazy. Proces příliš rychle vstoupil do stadia pochopení, přičemž téměř minul přechodné stadium nazírání. Konstrukce se ukázaly být chybné, rozum se nemohl vyrovnat s idejemi, jež do něho vtrhly, a bylo zapotřebí více než tří desetiletí, nasycených doplňující a prohlubující zkušeností, aby byla hlubina, jež se mi v raném mládí pootevřela, správně pochopena a objasněna.

Druhou událost tohoto druhu jsem prožil na jaře roku 1928 v Pokrovském chrámu v Levšině, když jsem poprvé zůstal po velikonoční půlnoční na první ranní pobožnost: tato pobožnost, jež začíná asi ve dvě hodiny v noci, se vyznačuje jak známo tím, že se během ní čte – jedinkrát v roce – první kapitola Evangelia sv. Jana: „Na počátku bylo slovo“. Evangelium ohlašují všichni kněží a jáhnové, kteří se účastní bohoslužby, z různých konců chrámu, jeden po druhém, verš po verši, v různých jazycích – živých i mrtvých. Tato bohoslužba je jedním z vrcholů pravoslavného – a vůbec křesťanského a celosvětového – kultu. Můžeme-li pobožnost, jež ji předchází, srovnat s východem slunce, pak tato bohoslužba – to je opravdové duchovní poledne, plnost světla a světové radosti. Vnitřní událost, o níž hovořím, byla svým obsahem a zabarvením zcela jiná než událost první: byla mnohem širší, byla spjata jakoby s panoramatem celého lidstva a s prožíváním celosvětové historie jako jednoho mystického proudu. Slavnostní pohyby a zvuky přede mnou probíhající bohoslužby mi umožnily pocítit ten nejvyšší kraj, ten nebeský svět, v němž se celá naše planeta stává velkým Chrámem a kde nepřetržitě probíhá v nepředstavitelné vznešenosti věčná bohoslužba prosvětleného lidstva.

V únoru roku 1932, v období mé krátkodobé služby v jedné z moskevských továren, jsem onemocněl a v noci jsem v horečce získal jistou zkušenost, v níž většina neuvídí pochopitelně nic jiného než halucinaci, pro mne je to však zkušenost ohromující svým obsahem a bezpodmínečnou svou přesvědčivostí. Bytost, které se týkala tato zkušenost, jsem ve svých knihách označil a označuji i zde výrazem „třetí wicraor“. Podivné, zcela neruské slovo „wicraor“⁶² jsem si nevymyslel, ale vtrhlo mi tehdy okamžitě do vědomí. Smysl této obrovité bytosti, jež se snad podobá nestvůrám z mořských hlubin, nesrovnatelně je však předčí svými rozměry, bych velmi zjednodušeně vymezil jako démona velmocenské státnosti. Tato noc pro mne dlouhou dobu zůstávala jedním z nejmučivějších prožitků, které jsem poznal z vlastní zkušenosti. Myslím si, že pokud přijmeme termín „infrafyzické průlomky psychiky“, lze ho k tomuto prožitku velmi dobře použít.

V listopadu 1933 jsem náhodou – právě že zcela náhodou – zašel do jednoho malého chrámu ve Vlasjevské uličce. Četli tam akafist velebnému Serafimu Sarovskému. Sotva jsem otevřel vstupní dveře, zaplavila mou duši teplá vlna sborového

nápěvu. Ovládl mne stav, o kterém se mi velmi těžko hovoří, zvláště tímto protokolárním stylem. Neodolatelná síla mne donutila padnout na kolena, ačkoli se mi tento akt nikdy předtím příliš nelíbil: duševní nezralost mne vedla k závěru, že v tomto pohybu je obsaženo cosi otrockého. Nyní však mi pokleknutí nestačilo. A když mé ruce ulehly na vetšy, tisíce nohou pošlapaný kobereček, otevřely se jakési tajné dveře duše a nezadržitelně vytryskly slzy s ničím nesrovnatelného blaženého nadšení. Abych řekl pravdu, není pro mne tak důležité, jak znalci různých druhů extází a vzletů nazvou a do jaké rubriky zařadí to, co se stalo poté. Obsahem těchto minut byl vzestup do Nebeské Rusi, prožitek Synklétu jejich prosvětlených bytostí, pocit nadpozemského tepla z duchovních proudů, jež se lily z onoho středu, který oprávněně a přesně nazývám Nebeským Kremlem. Veliký duch, jenž kdysi prošel po naší zemi v podobě Serafima Sarovského a nyní je jedním z nejzářivějších světél Ruského Synklétu, se ke mně přiblížil a sklonil, přikryl mne pláštěm proudících světelných paprsků a laskavého tepla jako štólu. Téměř celý rok, dokud tento chrám neuzavřeli, jsem chodil každé pondělí k akafistům blahoslavenému Serafimu a – jak podivuhodné – tento stav jsem prožíval pokaždé znovu a znovu, s neslábnoucí silou.

Na počátku roku 1943 jsem se účastnil přechodu 196. střelecké divize po ledě Ladožského jezera a po dvoudenní cestě Karelskou šíjí jsem vešel pozdě večer do obklíčeného Leningradu. Během cesty po vylidněném, temném městě k místu dislokace jsem prožil stav částečně připomínající svým obsahem ten dávný, chlapecký, u chrámu Spasitele; byl však zabarven zcela jinak, drsně a temně, jako by protrhl specifické ovzduší frontové noci – zpočátku skrze ni prosvítal a potom ji pohltil. Uvnitř něj temnělo a blýskalo soupeření nesmiřitelných principů, jejichž ohromující měřítka a veliká démonická podstata, šklebící se za jedním z nich, vnukaly chvění hrůzy. Viděl jsem třetího wicraora jasněji než kdykoli předtím, a jenom třpyt přibližujícího se jeho nepřitele – naší naděje, naší radosti, našeho ochránce, velikého vůdčího národního ducha naší vlasti – zachránil můj rozum před nenapravitelným zlomem.*

Nakonec jsem něco podobného, ale již zcela osvobozeného od metafyzické hrůzy, prožil v září roku 1949 ve Vladimíru. Bylo to zase v noci, – v maličké vězeňské cele, když můj jediný spoluvězeň spal, a pak několikrát později, v letech 1950–1953, také po nocích, ve společné vězeňské cele. Pro *Růži Světa* byla zkušenost získaná na této cestě poznání nedostatečná. Samotný pohyb po této cestě mne však přivedl k tomu, že jsem se stal časem schopným vědomě vnímat působení

* Tento prožitek jsem se pokusil vyjádřit v poemě *Leningradská apokalypsa*, avšak zákonitosti umění vyžadovaly jaksi rozdělit látku tohoto prožitku na jednotlivé nitky. Vzájemně protikladné obrazy, jež se zjevily současně, bylo třeba zobrazit v časové posloupnosti a vnést do celkového obrazu řadu prvků, které sice tomuto prožitku neprotivědí, ve skutečnosti v něm však nebyly. K těmto svévolným dodatkům patří pád bomby na Inženýrský palác (pádu této bomby jsem nebyl přítomen) a také zranění hrdiny poemý.

některých sil Prozřetelnosti, a hodiny těchto duchovních setkání se staly dokonalejší formou metahistorického poznání, než byla ta, kterou jsem právě popsal.

Poměrně častý je prožitek putování po jiných sférách planetárního kosmu, a mnohým je znám výstup éterického těla z fyzické schránky, která se nalézá v hlubokém spánku. Když se však poutník navrací k bdělému vědomí, nemá žádné jasné vzpomínky na to, co viděl. Ty jsou uchovány pouze v hlubinné paměti, jež je u obrovské většiny lidí zcela oddělena od vědomí. Hlubinná paměť (její centrum je anatomicky umístěno v mozku) je pokladnicí vzpomínek na před-existenci duše i na její transfyzičká putování podobná popisovanému. Psychologické klima některých kultur a staletá nábožensko-fyziologická praxe v tomto směru, jako v Indii a v buddhistických zemích, napomohly tomu, že se bariéra mezi hlubinnou pamětí a vědomím zeslabila. Oprostíme-li se od levné skepse, pak si všimneme, že právě v těchto zemích je často možné slyšet, a to dokonce i od docela prostých lidí, že oblast předexistence není pro jejich vědomí zcela uzavřena. V Evropě, kde působilo zpočátku křesťanství a později ateistické vědy, nenapomáhalo oslabení překážky mezi hlubinnou pamětí a vědomím nic, kromě individuálních snah vzácných jedinců.

Musím říci zcela otevřeně, že já osobně jsem neprojevil ani tyto snahy, a to z toho prostého důvodu, že jsem nevěděl, jak k tomu přistoupit, a neměl jsem nikoho, kdo by mne v této oblasti vedl. Zato však existovalo něco jiného, za co mohu pravděpodobně vděčit úsilí neviditelných realizátorů vůle Prozřetelnosti, totiž – jakási pootevřenost, jakási uzouňká šterbina ve dveřích mezi hlubinnou pamětí a vědomím. Ať to zní pro převážnou většinu lidí jakkoli nepřesvědčivě, nemám v úmyslu skrývat ten fakt, že slabé, útržkovité, pro mne však zcela věrohodné záblesky z hlubinné paměti se do mého života promítaly od dětských let, v mládí zesílily a nakonec ve čtyřicátém sedmém roce mého života začaly ozařovat dny mé existence novým světlem. To neznamená, že by již došlo k úplnému rozevření orgánu hlubinné paměti – do toho bylo ještě daleko, avšak význam obrazů, které odtud přicházely, se pro mne stal tak hmatatelně jasným a tyto obrazy samy se časem staly tak zřetelnými, že se mi zcela nepochybně ozřejmil kvalitativní, principiální rozdíl mezi nimi a obyčejnými vzpomínkami a také činností obrazotvornosti.

Jak se mohu s díky nesklonit před osudem, který mne na celé desetiletí uvedl do podmínek, jež proklínají téměř všichni, kteří je zakusili, a jež nebyly zcela lehké ani pro mne, jež však zároveň posloužily jako mohutný nástroj k pootevření duchovních orgánů mé bytosti? Právě ve vězení s jeho izolací od vnějšího světa, s jeho neomezeným volným časem, s jeho půldruhým tisícem nocí, které jsem probděl, leže na pryčně uprostřed svých přátel, právě ve vězení pro mne začala nová etapa metahistorického a transfyzičkého poznání. Hodiny metahistorického osvětlení se staly častějšími. Dlouhé řady nocí se změnily v nepřetržité nazírání a pochopení. Hlubinná paměť začala do vědomí posílat stále zřetelnější obrazy, ozařující novým smyslem jak události mého osobního života, tak i události dějin a současnosti. A nakonec, když jsem se ráno probudil po krátkém, leč

hlubokém spánku, věděl jsem, že spánek byl naplněn nikoli sny, nýbrž něčím zcela jiným: transfyzickým putováním.

Dochází-li k takovým putováním po démonických vrstvách, navíc bez vůdce a pod vlivem temných záměrů vlastní duše či na základě zrádného volání démonických principů, pak si člověk po probuzení nic zřetelného nepamatuje; po transfyzickém putování mu však v duši zůstane přitažlivý, marnivý, sladce strašný pocit. Z tohoto pocitu mohly jako z jedovatého semínka vyrůst takové činy, jež duši v jejím posmrtném životě nadlouho přivážou k těmto světům. K takovým blouďením u mne docházelo v mládí a sváděla k takovým činům; a já nemám zásluhu na tom, že má další životní pout' na zemi mne odváděla dál a dál od těchto pádů do propasti.

Dochází-li k sestoupení s vůdcem – jedním z bratrů Synklétu země či Synklétu Světa –, má-li toto sestoupení prozřetelný smysl a význam, pak poutník někdy také zakouší po probuzení stejný slastně hrůzný pokušitelský pocit, zároveň si ho však *uvědomuje právě jako pokušení*; a nejen to: ve svých vzpomínkách získává protiváhu tomuto pokušení: pochopení strašlivého smyslu existence těchto světů – jejich skutečné tváře a nikoliv masky. Nesnaží se vrátit se do těchto nižších vrstev prostřednictvím etického pádu v duchu svého bdělého bytí, nýbrž činí získanou zkušenost objektem náboženského, filosofického a mystického pochopení, nebo dokonce materiálem svých uměleckých děl, jež mají potom spolu s dalšími významy jasný výstražný smysl.

Ve čtyřiceti sedmi letech svého života jsem si vzpomněl a pochopil některé ze svých transfyzických poutí, jež jsem předtím vykonal; do té doby měly vzpomínky na ně charakter mlhavých, cárům podobných, do žádného celku se nespojujících chaotických poloobrazů. Nová putování však často zůstávala v paměti tak zřetelně a věrohodně, tak vzrušovala celou bytost prožitkem poodhalivších se tajemství, jak nezůstane v paměti žádný sen, ani ten nejvýznamnější.

Existuje ještě dokonalejší typ takovýchto putování po planetárním kosmu: týž výstup éterického těla, tatáž pout' s velkým vůdcem po vrstvách vzestupné či sestupné řady, avšak s úplným uchováním bdícího vědomí. Tehdy si poutník poté, co se vrátí, přináší vzpomínky ještě nespornější, vyčerpávající. To je možné jedině v tom případě, jsou-li již duchovní orgány široce rozevřeny a závory z hlubinné paměti navždy strženy. To je již opravdové jasnozření. Je samozřejmé, že toto jsem nezakusil.

Z evropských spisovatelů se na tomto podílel, pokud je mi známo (je možné, že se mýlím), zatím pouze Dante. Vytvoření *Božské komedie* bylo jeho posláním. K úplnému otevření jeho duchovních orgánů však došlo až na konci života, kdy se ohromná práce na poémě již blížila ke konci a Dante pochopil chyby, nepřesnosti, snížení smyslu, přílišnou antropomorfnost obrazů, na opravu se mu však již nedostávalo času a sil. Soustava, kterou vyložil, však přesto může být v základních rysech přijata jako panoráma různohmotných vrstev románsko-katolické metakultury.

Na něco takového jsem se neodvážil ani pomyslet, potkalo mne však veliké štěstí: mohl jsem besedovat s některými z těch, kteří již dávno od nás odešli a nyní

přebývají v Synklétu Rusi. Zcela ohromujícího prožitku jejich reálné blízkosti se téměř nesmím dotknout perem. Nesmím vyslovit ani jejich jména, blízkost každého z nich se však zabarvovala do neopakovatelně jedinečného tónu citů. K setkáním docházelo i ve dne, ve vězeňské cele plné lidí a já si musel lehnout na pryčnu tváří ke stěně, abych skryl proud slz uchvacujícího štěstí. Blízkost jednoho z velkých bratrů vyvolávala zesílený tlukot srdce a slavnostní rozechvění. Dalšího vítala celá má bytost vřelou, něžnou láskou jako drahocenného přítele, jenž vidí mou duši, miluje ji a přináší mi odpuštění a útěchu. S přiblížením třetího jsem měl potřebu pokleknout před ním jako před mocnou bytostí, jež mne nerosvratelně převyšuje, jeho blízkost byla doprovázena přísným pocitem a neobyčejným zostřením pozornosti. A nakonec přiblížení čtvrtého vyvolalo pocit jásavé radosti – světové radosti – a slzy nadšení. O mnohém mohu zapochybovat, o mnohém ve vnitřním životě mohu mít podezření, že není pravé, ne však o těchto setkáních.

Viděl jsem je samotné v čase těchto setkání? Ne. Rozmlouvali se mnou? Ano. Slyšel jsem jejich slova? Ano i ne. Slyšel jsem, jenže ne fyzickým sluchem. Jako by hovořili odněkud z hlubin mého srdce. Mnohá jejich slova, zvláště pro mne nové názvy různých vrstev Šádánakáru a hierarchií jsem před nimi opakoval, ve snaze je co nejpřesněji vyjádřit zvuky lidské řeči, a ptal jsem se: je to tak správně? Některé z názvů a jmen bylo třeba upřesňovat několikrát; jsou i takové, jejichž více či méně přesné zobrazení v našich zvucích se mi nalézt nepodařilo. Mnohá z nadpozemských slov, jež pronášeli velcí bratři, byla doprovázena světelnými jevy, nebylo to však fyzické světlo, přestože je možné je v některých případech porovnat se záblesky, v jiných se zářemi, v dalších pak s měsíčním svitem. Někdy to už ani vůbec nebyla slova v našem smyslu, nýbrž jakoby celé akordy fonetických souzvuků a významů. Taková slova nebylo už vůbec možné přetlumočit do našeho jazyka, bylo nezbytné vzít ze všech významů jeden, ze všech souhlásků znějících slabik jednu. Rozmluvy však spočívaly nikoliv v jednotlivých slovech, nýbrž v otázkách a odpovědích, v celých větách, vyjadřujících velmi složité ideje. Tyto věty se nerozčleňovaly na slova, vznikaly jako záblesky, jež se otiskly na šedivém listě mého vědomí a ozářily neobyčejným světlem to pro mne nejasné a temné, čeho se týkala má otázka. Spíše to ani nebyly věty, ale čisté myšlenky, jež mi byly předávány bezprostředně, beze slov.

Cesta metahistorického osvícení, nazírání a pochopení tak byla doplněna trans-fyzickým putováním, setkáními a rozmluvami.

Duch našeho století nebude váhat s otázkou: „Necht’ je to, co autor popisuje, věrohodné pro subjekt, který to prožil. Může to však mít větší objektivní význam než zkušenost pacienta léčebny pro duševně choré? Kde jsou záruky?“

Co je ale podivné: copak ke všem jevům duchovního života, ke všem jevům kultury přistupujeme s požadavkem záruk? A ne-li ke všem, pak proč právě k těmto? Vždyť přece od umělce či skladatele také nevyžadujeme záruky „věrohodnosti“ jejich hudebních inspirací a malířských vizí. Záruky neexistují ani při předávání náboženské a zvláště metahistorické zkušenosti. Zkušenosti druhého uvěří beze

všech záruk ten, jehož duševní založení je mu alespoň zčásti blízké; ten, komu je toto založení cizí, neuvěří a bude vyžadovat záruky, a když je dostane – stejně je nepřijme. Pouze věda trvá na povinném přijetí svých tvrzení, zapomíná přitom, jak často byly závěry dnešní vyvráceny závěry dne příštího. Jiným oblastem lidského ducha – umění, náboženství, metahistorii – je taková povinnost cizí, jsou to oblasti neomezeně svobodné.

Směšovat však tyto oblasti mezi sebou, předpokládat například, že metahistorická forma poznání je jakousi originální a vzácnou odrůdou umělecké tvorby – to by byla ta nejprimitivnější chyba. V některých bodech se mohou dotýkat, to ano. Je však možný metahistorický poznávací proces zcela oproštěný od prvků umělecké tvorby a jsou možné i procesy umělecké tvorby, jež nemají žádný vztah k metahistorii – a ty jsou vskutku nespočetné.

Ze všech druhů náboženství až dosud pouze některé formy jsou vskutku obohaceny metahistorickým poznáním. Je zajímavé si povšimnout, že v ruském jazyce má slovo „zjevení“ (rus. *otkrovenije*) naprosto stejný význam jako řecké slovo „apokalypsis“, což však tomuto slovu vůbec nezabránilo, aby se na ruské půdě pevně neusadilo. U každého z těchto dvou slov se přitom zafixoval zvláštní smyslový odstín. Význam slova zjevení je obecnější; chceme-li se uzavírat do úzce konfesního rámce, musíme mezi historické případy zjevení zahrnout i takové události, jako byla víze a vytržení Mohamedova a dokonce i osvětlení Gautámy Buddha. Apokalypsa – to je pouze jeden z druhů zjevení: zjevení nikoliv oblastí univerzální harmonie, nikoliv sféry absolutní plnosti, a dokonce ani okruhu hvězdných či jiných kosmických hierarchií. Je to zjevení o osudech národů, království, církví, kultur, lidstva a o těch hierarchiích, které se v těchto osudech projevují nejúčinněji a bezprostředně: zjevení metahistorie. Apokalypsa není tak univerzální jako zjevení kosmické, stojí *hierarchicky níže*, je subtilnější a je nám také blíže. Právě v důsledku toho však odpovídá na žhavé otázky osudu, jež je vržen do ohně historických kataklyzmat. Vyplňuje trhlinu mezi postižením univerzální harmonie a disonancemi historického a osobního bytí.

Je známo, že takováto zjevení obohatila pouze nemnohé národy a v nemnohých staletích: apokalyptika vznikla v judaismu, jak se zdá, kolem 6. století před Kristem, ovládla rané křesťanství a nejdéle se držela ve středověkém judaismu, živená žhavou atmosférou jeho mesianismu.

V křesťanství, zvláště pak v křesťanství východním, byla apokalyptická forma poznání téměř úplně ztracena ještě na počátku středověku, neočekávaně vzplála matným, mihotavým, čadivým plamenem v prvním století velkého ruského rozkolu. Není se zde možné pouštět do rozboru složitých a početných příčin této ztráty, nelze však nezaznamenat její souvislost s tím antihistorismem náboženského vědomí a světa náboženských citů, který poutá naši pozornost již u byzantských církevních otců a přímo ohromuje u představitelů ruského pravoslaví, a to dokonce i u těch největších, u těch, o jejichž svatosti a nejvyšší duchovní zkušenosti nelze pochybovat. Antihistorismus se stává jakoby závažným kánodem náboženského myšlení. Je poučné vzpomenout na nevyřešené konflikty mezi

oficiálním antihistorismem ruského církevního pojetí světa a vrozeným iracionálním tíhnutím k apokalyptické formě poznání, k metahistorii v duchovních a tvůrčích biografických světských pravoslavných spisovatelů a myslitelů: Gogola, Chomjakova, Leont'jeva, Dostojevského, Vladimíra Solovjova, Sergeje Bulgakova.

Útěcha je však v tom, že dotek s metahistorií může proběhnout i zcela jinak, než to zde bylo rozebráno. Svědčí o tom *ten prvek metahistorické zkušenosti*, který lze objevit často pod obrovskou vrstvou antihistorismu, ať už zdánlivého či skutečného. Pocit, který dokázal skvěle vyjádřit Ťutčev, kdy se osobnost cítí být účastnící jakéhosi historického mystéria, účastnící v tvorbě a zápase velikých duchovních, lépe řečeno transfyzičických sil, jež se mohutně projevují v osudových chvílích dějin. Copak by Jana z Arku mohla uskutečnit svůj heroický čin, kdyby neměla tento pocit? Copak by mohl sv. Sergij Radoněžský – celým svým postojem ke světu opravdový poustevník a asketa – na sebe vzít tak rozhodný, dokonce vůdčí podíl na politických bouřích své doby? Copak by se bez tohoto pocitu mohli nejvýznamnější z papežů po staletí pokoušet uskutečnit ideu celosvětové hierokracie a Loyola vytvořit organizaci, jež se zcela vědomě snažila ovládnout mechanismus historického utváření lidstva? Mohl by Hegel vytvořit bez tohoto pocitu, pouze prací rozumu *Filosofii dějin* a Goethe druhou část Fausta? Copak by vůbec bylo myslitelné sebeupalování rozkolníků, kdyby v nich ledový vítr eschatologické, metahistorické hrůzy zcela nezmrazil veškerou přichylnost k tomuto světu, jenž, jak se jim zdálo, se již zcela ocitl pod vládou Antikristovou? Mlhavý metahistorický pocit, jenž není prosvětlen nazíráním a pochopením, vede často k pokřiveným koncepcím, k chaotickým činům. Necítíme snad jakýsi metahistorický patos v křiklavých tirádách vůdců Francouzské revoluce, v doktrínách utopického socialismu, v kultu lidstva Augusta Comta či ve výzvách ke všeobecné obnově cestou zničení všech základů – výzvách, jež měly v Bakuninových ústech odstín, který nutí vzpomínout si na vášnivá provolání judských proroků, ačkoliv řečník 19. století vkládá do těchto provolání nový smysl, jenž je zcela protikladný světonázoru starověkých proroků? Bylo by možné položit ještě stovky takovýchto otázek. Okamžité odpovědi na ně povedou ke dvěma důležitým závěrům. Za prvé, že spodní vrstvu apokalyptických prožitků lze v celkovém objemu jak západní, tak i ruské kultury objevit v nespočetném množství jevů, a to dokonce i těch, jež jsou jí na první pohled cizí. Za druhé se ukáže, že metahistorický pocit, metahistorická zkušenost, neuvědomělá, mlhavá, chaotická a rozporná se často vplétá do tvůrčího procesu: jak uměleckého, tak náboženského, sociálního a dokonce i politického.

Při výkladu o metahistorické metodě poznání jsem poznenáhlu přešel k metodě transfyzičické: putování a setkání, o nichž jsem vyprávěl, náleží již zčásti k oblastem transfyzičického poznání. Hovořil jsem již přece o tom, že tyto jevy nelze vždy přesně klasifikovat; nebylo by to vůbec zapotřebí, pokud by nebylo nutné vnést určitou jasnost do složité a málo prozkoumané řady problémů.

Možná že někteří vysloví údiv nad tím, proč tak často užívám termín „transfyzičický“ místo obecně pochopitelného slova „duchovní“. Slovo „duchovní“ v jeho přesném smyslu je však třeba vztahovat pouze k Bohu a monádám. Termín

„transfyzický“ se naopak užívá ve vztahu ke všemu, co disponuje materiálností, avšak odlišnou od materiálnosti naší, ke všem světům, jež existují v prostorech s jiným počtem souřadnic a v jiných časových prouděch. Pod transfyzikou (ve smyslu objektu poznání) chápu veškerý souhrn takovýchto světů nezávisle na procesech, jež tam probíhají. Procesy, jež jsou spjaty s utvářením Šádánakáru, tvoří metahistorii; procesy spjaté s utvářením Kosmu – metaevoluci; poznání metaevoluce je poznáním kosmickým. Slovo „transfyzika“ ve smyslu náboženského učení označuje učení o struktuře Šádánakáru. Objekty metahistorického poznání jsou spjaty s dějinami a kulturou, transfyzického – s přírodou naší vrstvy a jiných vrstev Šádánakáru, kosmického – s Kosmem. Z toho plyne, že ty jevy, které jsem nazval transfyzickými poutěmi a setkáními, mohou být v závislosti na svém obsahu zařazeny buď k metahistorickému druhu poznání nebo ke druhu transfyzickému či ke druhu kosmickému.

Po této krátké poznámce již nic nebrání přejít ke zkoumání dvou ostatních druhů náboženského poznání – pochopitelně však pouze v těch jejich variantách, jež jsou mně osobně známy.

TROCHU O TRANSFYZICKÉ METODĚ

Zdálo by se, že vztah lidí k přírodě je nekonečně rozmanitý, individuální, někdy i vnitřně antinomický. Když však prozkoumáme evoluci tohoto vztahu ve všeobecné historii kultury od vynálezu písma až do dnešních dní, můžeme objevit několik jeho typů, lépe řečeno – fází. Dovolím si zde velmi zjednodušeně, v obecnějších rysech načrtnout tři až čtyři velmi důležité fáze tak, jak si je představuji. Není to skutečný obraz toho, jak se tento vztah měnil v kulturách a staletích, nýbrž pouze několik letmých tahů štětcem, jejichž význam spočívá spíše v tom, aby uvedly čtenáře do problému, nežli aby u něj vytvořily historickou představu o této otázce.

Nejranější fázi charakterizuje to, že vesmír se zdá být krajně miniaturním a Země jediným obývaným světem. Tento svět má však kromě naší fyzické vrstvy i celou řadu dalších vrstev, jež jsou také materiální, jejich materiálnost však má jinou povahu a jiné vlastnosti; to je první přiblížení k transfyzické skutečnosti Šádánakáru. Všem těmto vrstvám chybí – stejně tak jako vrstvě naší – vývoj. Jsou stvořeny jednou provždy a obývají je dobré a zlé bytosti. Člověk je pro tyto bytosti středem jejich zájmu a, abych tak řekl, jablkem sváru. Člověk sám si Přírodu neuvědomuje jako něco, co leží mimo něho, a nestaví se k ní do protikladu. Je samozřejmé, že jednotlivé projevy Přírody vyvolávají různé pocity – strach, uspokojení, úctu. Avšak Příroda jako celek není, jak se zdá, téměř vnímána, nebo je vnímána v rovině čistě estetické, a i to jen jednotlivými lidmi, kteří jsou vysoce obdařeni uměleckým citem. Proto lze mezi uměleckými památkami těchto epoch jen zřídka nalézt přírodní lyriku a ještě vzácnější je krajinomalba. K této fázi patří ve svém celku kultury starověku a i některé pozdější kulturní formy Východu. Z náboženského hlediska je pro první fázi charakteristický polyteismus.

Pro druhou fázi jsou typické ty monoteistické soustavy, které buď Přírodu zcela ignorují a neprojevují o ni žádný zájem, nebo jí jsou nepřátelské. Rozvoj osobnosti vede k představě, že člověk se může zdokonalovat. Naproti tomu Příroda neprojevuje žádné příznaky vývoje, je strnulá a statická, immorální a nerozumná,

je v moci démonických sil – a ta část lidské bytosti, jež náleží Přírodě, vyžaduje, aby byla buď zotročena duchem, nebo ducha zotročuje sama. To je fáze *vzdoru přírodě*. Prošly jí národy křesťanské, buddhistické i hinduistické; na ní se zastavilo židovství (dokud bylo totožné se svým národním náboženstvím). Židovství se však podobně jako národy islámské ani tak nesnažilo zápasit s Přírodou, jako spíše přecházelo kolem ní. Semitský cit pro Přírodu byl vůbec ubohý. Už dávno bylo zaznamenáno, jak velmi málo byli tímto citem obdařeni autoři biblických knih a Koránu ve srovnání s těmi, kdo vytvářeli velké epeje Hellady a zvláště Indie. Semité odváděli Přírodě povinnou daň, posvěcovali náboženskou sankcí reprodukci rodu, ve své duchovní filosofii a umění se jí však snažili s nápadnou důsledností ignorovat. Pro ně bylo fakticky nemožné sochařství a portrétní malířství, jelikož se báli zbožštit člověka a nenáviděli zbožštění živlu. Tato tendence vzdorování přírodě přešla stejně jako další prvky křesťanství a semitismu do Evropy, potlačila přírodní kulty germánského a slovanského pohanství a vládla až do konce středověku. I Východ však musel projít touto fází, byť ji poznamenal svým svérázným způsobem. Asketismus krajních projevů bráhmanismu, zápas buddhismu za vysvobození lidského Já z panství Přírody – to vše je příliš dobře známo, než abychom se u toho zastavovali: jestliže tedy v první fázi nebyla Příroda jako celek téměř uvědomována a v jednotlivých svých projevech se poetizovala a zbožňovala, pak ve fázi druhé byla chápána jako nepřátelský princip, jenž je ovládán démonickými silami.

Třetí fáze je spjata s epochou nadvlády vědy a ochuzením náboženských citů. Člověk třetí fáze přejímá od křesťanství princip zápasu s přírodou, osvobozuje jej od náboženského smyslu, vzdává se překonání přírodních elementů ve vlastní bytosti a zdůvodňuje čistě utilitární přístup k Přírodě. Příroda je za prvé: objekt rozumového (vědeckého) zkoumání, za druhé: zástup bezduchých sil, který je třeba v souladu s lidskými potřebami pokořit. Fyzický obzor se nezměrně rozšiřuje; poznání struktury a zákonů naší vrstvy dosahuje závratných hlubin; a právě v tom je hodnota třetí fáze. Zbytečné je však vykládat o lásce přírodovědců k přírodě. Intelektuální lásku lze pocítovat pouze k intelektuální produkci: rozumem lze milovat ideu, myšlenku, teorii, vědeckou disciplínu. Lze milovat fyziologii, mikrobiologii, dokonce i parazitologii, ne však lymfu, bakterie, blechy. Láska k přírodě může být projevem fyziologickým, může být projevem estetickým a může být nakonec i projevem etickým a náboženským. Je pouze jediná oblast, jejímž projevem láska být nemůže: oblast intelektu. Jestliže někteří přírodovědci i milují přírodu, pak tento cit nemá žádnou souvislost ani s jejich oborem, ani s vědeckou metodikou poznání Přírody vůbec: jde o cit buď fyziologický, nebo estetický.

Civilizované (alespoň západní) lidstvo však nedosáhlo nejvyššího stupně kontrapozice ve vztahu k Přírodě ve 20. století, jak by se mohlo zdát na první pohled, nýbrž ve století 17., 18. a na počátku století 19. Móda nebyla nikdy tak vyumělkovaná jako v době napudrovaných paruk. Nikdy nebylo to, co je pro člověka nejbližší součástí Přírody, totiž jeho vlastní tělo, znetvořováno tak nerozumně a nepřírozeně, jako tomu bylo v epoše Versailles.³ Na slunci se opalujícího či

naboso chodícího aristokrata doby Ludvíků si nedokážeme představit stejně tak, jako si nedovedeme představit Spart'anku období řecko-perských válek⁴ v korzetu a botách na vysokém podpatku. V tom všem se projevoval vztah k Přírodě, jenž geneticky kořenil v křesťanském asketismu, nahradil však v průběhu vývoje duchovní snobismus snobismem civilizace, náboženskou pýchu pýchou rozumu a ke všemu, co nebylo poznamenáno pečeti rozumovosti, necítil nic jiného než výsměšné pohrdání. Rousseauova filosofie znamená obrat;⁵ muselo však uplynout půldruhé století, svět musel vstoupit do epochy měst-gigantů, aby stesk po Přírodě začal být pochopitelným většině lidí. Básníci jezerní školy v Anglii,⁶ Goethe a romantikové v Německu, Puškin a zvláště Lermontov v Rusku milovali Přírodu velkou estetickou a někteří i panteistickou láskou. Vznikla barbizonská malířská škola⁷ a ke konci 19. století si estetická láska vybojovala neochvějně právo na existenci v kultuře; ve 20. století se rozvinula i láska fyziologická. Zrakové nazírání již začalo být nedostatečné: vznikla potřeba pocítovat živly hmatem a motoricky, celým povrchem těla a pohybem svalů. Této potřebě zčásti odpovídaly turistika a sport; v první polovině našeho století pak do každodenního života vešla pevným krokem pláž s jejím fyziologickým rozplynutím člověka v slunečním světle, teple, vodě, hře. Tatáž pláž, která by se v době Ronsardově či Watteauově zdála být nepřistojným excesem šilenců a ve středověku by asi byla srovnávána s rejem čarodějnic na Lysé hoře či s černou mší. Představíme-li si Torquemadu, jak se náhle jako divák ocitl na pláži v Ostende či Jaltě, pak lze stěží pochybovat o tom, že by se v hlavě tohoto ochránce lidských duší ihned zrodila myšlenka na okamžité auto-dafé tisíců těchto nestydatých kacířů. Zmenšení propasti mezi člověkem a živly za poslední století možná nic neilustruje tak názorně jako evoluce oděvu. Kabát a pokrývka hlavy, jež stabilně doprovázely „vzdělaného“ člověka dokonce i v pravé letní poledne, začaly být používány pouze v souladu s klimatickou nezbytností. Před padesáti lety se zdálo být neslušné vyjít z domu bez rukavic; nyní je používáme, jen když je chladno. Namísto tříčtvrtečních kabátů a škrobených náprsenek, v nichž v souladu s bontonem chodili naši předkové dokonce i v třiatřicetistupňovém vedru, začaly život dobývat košile bez rukávů a s rozhalenkou. Nohy trpící ve vysokých botách pocítily kouzlo tenisek a opáneků. Ženy se osvobodily z hrůzy korzetů, v létě se začaly běžně nosit šaty zkrácené zdola a otevřené shora a dlouhé šaty se udržely pouze v roli večerní toalety. Děti, jejichž pradědové se ve stejném věku dokonce i v červenci důležitě procházeli v gymnazijních bundách a s furažkou na hlavě, běhají bosky, pouze v plavkách, až do černa zlíbané sluncem. Člověku světového města, jenž se od Přírody oddělil na takovou vzdálenost jako nikdy předtím, se zastesklo po jejich „žhavých objetích“ a vrací se k ní, zatím ještě téměř podvědomě, instinktivní tělesnou láskou, v nahromaděné historické zkušenosti své duše si však nese semena nového, dokonalejšího vztahu k Přírodě. To je čtvrtá fáze.

Čili čtyři fáze: pohanská, asketická, vědecky-utilitární a instinktivně-fyziologická.

Shrnout to můžeme následovně: Ke druhé polovině našeho století se ve vzdělaných a polovzdělaných vrstvách národa, patřících k románsko-katolické, němec-

ko-protestantské a ruské kulturní zóně, zformovaly dva vztahy k přírodě, jež si zatím vzájemně téměř nepřekážejí. První z nich je starý: utilitárně hospodářský a vědecký, zcela prostý lásky. Ten soustředil svůj pohled na využívání v Přírodě obsažených energetických zdrojů a vše poměřuje kritériem hmotné výhody pro lidstvo či, což je ještě horší, pro některé z jeho antagonistických částí; z tohoto hlediska také ospravedlňuje sport, pláž, turistiku. Stoupenci tohoto vztahu ze zájmu o to, „jak je to uspořádáno“, klidně zaživa kuchají kočky a psy a pro uspokojení atavistického loveckého instinktu číhají na zajíce a koroptve. Je možné, že v prvním případě mají na mysli i lásku k lidstvu: neboť z montblanků psích mrtvol získávají nakonec zrníčka poznání, dejme tomu podmíněných reflexů. Právě tím se, jak je známo, vzdělává hledající rozum a rozvíjí se medicína. Lásky k Přírodě však zde není ani stín. A nejen to: takovýto vztah k Přírodě je amorální, jelikož nebere ohled na žádné zájmy jiných živých bytostí než člověka a na celou Přírodu pohlíží jako na dojnou krávu. – Tento vztah se začíná poněkud zlepšovat postojem novějším: podvědomou egoisticky fyziologickou láskou k Přírodě, jež je někdy komplikována estetickými nánosy. Tento vývoj však ještě nedospěl k pochopení toho, že se zachováním starých odstínů lásky k přírodě – samozřejmě s vyloučením amorálně utilitárního postoje k ní – je možné a nutné nezměrně obohatit tento vztah smyslem etickým a náboženským. Nikoli smyslem panteistickým, kdy člověk pouze nejasně pociťoval, že v Přírodě je přítomna jakási neosobní rovnoměrně rozlitá božská síla – ne. To tu již bylo a prvobytný praanimismus je důkazem toho, že panteistický cit civilizovaných lidí je v podstatě transformací pravěkého prožitku arungvilty-prány. Ne: před námi je něco jiného. Před námi je vztah nesrovnatelně mravnější a obsažnější, upřesněný, rozvinutý a vytríbený, mnohem radostnější a aktivnější. Může být založen pouze na té zkušenosti, kdy člověk bezprostředně pociťuje skrze Přírodu bohaté a rozmanité světy stichíálí. Pociťuje, tj. vstupuje do styku s nimi, stále jasněji chápe možnosti šťastného a tvořivého přátelství s nimi, naše překrásné povinnosti i naše hořké, prastaré viny vůči nim.

Nejasný pocit viny vůči Přírodě, zvláště vůči zvířatům, se již začal projevovat. Vznikly společnosti ochrany zvířat, lásku k nim začala podporovat dokonce i školní pedagogika, ochranu zelených porostů si vzal na starost takový slavný zdroj lásky, jakým je stát. Vycházel však přitom bohužel jenom z úvah o hospodářském užítku, a co se týká ochrany zvířat, filantropové dostali od přírodovědců tvrdou lekci: po vášnivých diskusích získala vivisekce ve vědě místo jako jedna z vůdčích metod. Tato hanba lidského rodu, jež se zdůvodňuje prospěchem lidstva, se pevně usadila na univerzitách, v laboratořích a dokonce i právě v oné obecné škole, jež učí děti milovat kočičky a pejsky.

Jaký vztah k Přírodě má světový názor, jenž se může stát základem učení *Růžce Světa*?

Zdá se mi, že nehledě na obsírnost této otázky není těžké pochopit, v čem bude spočívat hlavní specifikum tohoto vztahu. Vnímání *Růžce Světa* se přece vyznačuje především *pocitem průzračnosti fyzické vrstvy*, prožitkem vrstev transfyzičky

prosvěčujících skrze ni, horoucí láskou k tomuto prožitku a jeho starostlivým pěstováním. Tento pocit zahrnuje sféru kultury a dějin – a odlévá se do metahistorického učení; obrací se ke Slunci, Měsíci, hvězdnému nebi – a stává se základem učení kosmického, neboli metaevolučního; zahrnuje pozemskou přírodu – a nalézá svůj výraz v učení o stichiáliích. Učení o stichiáliích se pak stává větví obecnějšího učení o struktuře Šádánakáru – učení transfyzického.

Ať jsou odvěké představy o stichiáliích (duších živlů v nejširším smyslu) jakkoli zkvaly vedlejšími nánosy omezené lidské obrazotvornosti a rozumu, ať obrazy přírodních božstev v panteonech polyteistických náboženství pokrývuje nevím kolik aberací – v samotném základě těchto věrouk leží pravda.

Je však samozřejmé, že již musíme postihovat a uctívat světy stichiálií zcela jinak, než se to dařilo národům ve starověku. Zkušenost pozdějších stadií nás obohatila, rozšířila poznatky a zostrila mystické myšlení.

Hlavní rozdíly naší víry ve stichiálie od víry našich dávných předků spočívají v následujícím.

Dávní předkové antropomorfizovali své představy o živelných božstvech; my již nepocítíme potřebu přidávat stichiáliím člověku podobný obraz.

Dávní předkové se na tyto světy dívali jako na něco jednou provždy daného a neměnného; my si uvědomujeme jejich evoluci, byť odlišnou od evoluce našeho organického světa, a budeme se snažit postihnout její cesty.

Dávní předkové mohli prožívat spojení s jednotlivými vrstvami stichiálií, nejasně je však od sebe vzájemně rozlišovali a už vůbec jim nepřišlo na mysl zkoumat cesty utváření těchto monád. Neměli vlastně jasnou představu o početnosti těchto vrstev. Pro nás se početnost a vzájemná souvislost těchto vrstev a cesty utváření monád je obývajících stávají objektem transfyzického poznání.

Dávní předkové nebyli schopni nakreslit celkový obraz planetárního kosmu; my mnohem přesněji diferencujeme každou vrstvu a zahrnujeme ji se všemi jejími specifickými zvláštnostmi do celkového panoramatu Šádánakáru.

Dávní předkové nemohli sladit víru v tyto světy s vírou v jediného Boha; pro nás není mezi těmito vírami žádný rozpor.

A ještě je třeba doplnit, že naši dávní předkové spatřovali své duchovní povinnosti ve vztahu ke stichiáliím pouze v jejich uctívání s cílem dosáhnout jejich náklonnost a přízeň – a v ničem jiném. My se budeme snažit uskutečňovat naše spojení s nimi v připravenosti účastnit se jejich her a tvorby, zapojit jejich blahodárný vliv do našeho života – v příslušných kapitolách ukážu možné cesty k dosažení tohoto cíle – a nakonec i poskytnout pomoc světlým stichiáliím při práci na prosvětlení stichiálií temných.

Takovýto vztah k Přírodě spojuje pohanskou radost ze života, monoteistickou duchovnost a šíří poznání vědecké éry, všechny tyto prvky se přetvářejí ve vyšší jednotu vlastní duchovní zkušenosti rodičící se komplexního náboženství.

Často se mylně předpokládá, že každý náboženský světový názor je nepřátelský životu tím, že nahrazuje hodnoty našeho světa hodnotami světů jiných. Takové zobecnění není odůvodněné o nic víc než například tvrzení, že malířské

umění odvádí od života, tvrzení formulované pouze na tom základě, že takovým bylo vskutku zčásti malířství středověké. Neprátelské životu je náboženské krédo pouze určité fáze, a i to pouze v krajních projevech. Ten postoj ke světu, o němž hovořím, neodvádí od světa, nýbrž učí milovat jej horoucí a nezištnou láskou. Nestaví do protikladu „světy jiné“ tomuto světu, nýbrž vnímá všechny tyto světy jako velkolepý celek, jako náhrdelník na hrudi Božstva. Copak se nám kříšťálová lampa líbí méně z toho důvodu, že je průzračná? Copak budeme méně milovat náš svět proto, že skrze něj prosvěcují světy jiné? Pro člověka, který takto cítí, je i tento život dobrý a ani smrt nemusí být nepřítelem, nýbrž dobrým průvodcem, předurčuje-li důstojně prožitý život na zemi přechod do jiných, ne méně, nýbrž více nasycených, bohatších a nádhernějších forem světu.

Avšak prostřednictvím čeho, jakými cestami dosahuje člověk tohoto pronikavého vnímání světa? Přichází toto vnímání nezávisle na úsilí naší vůle jako šťastný dar osudu, nebo jej můžeme v sobě samých a v celých pokoleních vědomě vychovat?

Spojené úsilí mnoha lidí není zatím na takovouto výchovu zaměřeno, a proto radost pronikavého vnímání světa zůstává vskutku milostí Boží, jejímž získání nevěnujeme téměř žádné úsilí. Pouze naši neviditelní přátelé srdce, nositelé vůle Prozřetelnosti, se úpornou prací snaží otevřít v někom z nás orgány takového vnímání; většinou se jim daří pouze pootevřít tyto orgány na úzkou štěrbinu, jež se někdy znova uzavírá. Ale i toto pootevření stačí k tomu, aby již začalo prosvítání ve fyzickém světě světů jiných a aby ten, kdo byl tímto vnímáním světa obdařen, začal být podoben slepci, jemuž se navrací zrak.

Vyvolat tento proces zcela mimovolně v sobě či v jiném člověku je stěží možné, alespoň nyní. Je však možné usilovat o to, aby v každém z nás či našich dětech probíhala tato práce vstřícní práci sil Prozřetelnosti; jako když někdo v psychofyzických vrstvách začne prokopávat tunel najednou z obou stran: ze strany naší i ze strany přátel našeho srdce.

Kolosální úkol této pedagogiky lze nyní pouze předpovědět jako jednu z úloh budoucí kulturní éry. Je zapotřebí ještě ohromné předběžné práce na zkoumání a systemizaci zkušeností. Podrobněji se u toho zastavím v jedné z posledních částí knihy. Nyní sdělím pouze několik nezbytných informací o dvou až třech možných variantách této metodiky. Rozumí se samo sebou, že tyto a mnohé další varianty, o nichž hovořit nebudu, mohou být spojeny a mohou pomáhat jedna druhé.

Existuje jedna základní podmínka, bez níž by žádná snaha v tomto směru k ničemu nevedla. Je jí vlastní připravenost člověka dosáhnout toho, aby mu skrze tu kříšťálovou nádobu, kterou nazýváme Přírodou, prosvítaly jiné světy. To znamená, že tento proces je dostupný buď pro ty, kteří sami připouštějí možnost existence světů stichlých (bez toho si lze přát nikoliv zprůhlednění fyzické vrstvy, nýbrž jen naopak, aby z toho nic nebylo, aby má vědecká skepse triumfovala), nebo pro děti, pokud tuto důvěru k živlům a lásku k Přírodě od útlého věku upevňují dospělí. Je přirozené, že ten, kdo předem odmítá bytí těchto světů, nebude

ztrácet čas a síly na podobné pokusy. A i kdyby chtěl jako pokus vyvinout jisté úsilí v tomto směru, ničeho by nedosáhl, neboť by se jeho vlastní nedůvěra neustále extrapolovala na získané výsledky a on sám by tyto výsledky připisoval autosugesci či něčemu podobnému. Krok vpřed – krok vzad. Přeshlapování na místě.

Takže, je-li nezbytná vnitřní podmínka splněna, je třeba se postarat o vytvoření nezbytných podmínek vnějších. Je lehké domyslet si, že se mluví o takových obdobích (půldruhého měsíce, či dva měsíce během roku), kdy se současný člověk může osvobodit od práce na chléb vezdejší a dovolit si ocitnout se o samotě uprostřed Přírody. Myslím si, že v létě jsou podmínky příznivější, neboť právě v létě, při vysokém slunci na obloze, rozvoji rostlinstva a obnažení zemského povrchu i vodních ploch, se aktivita stichiálií mnohokrát znásobuje tím, že se na ní podílejí stále nové a nové vrstvy. A to ani nemluvíme o tom, že obvykle právě v létě odjíždějí obyvatelé měst na dovolenou, čili získávají alespoň na měsíc možnost bezprostředního styku s Přírodou. I když je třeba přímo říct, že za měsíc se daleko nedostaneš, a pouštět se do takových pokusů během dvoutýdenních dovolených je už vůbec naprosto zbytečné. Uznávám také, že některým z nás je zimní příroda individuálně bližší, a v takových případech je samozřejmě třeba vzít tento přirozený sklon v úvahu.

Možná že někdo ode mne očekává nějaké přesné instrukce ohledně toho, v kolik hodin vstávat, v kolik jít spát a jakého denního rozvrhu se držet. Raději bych se vyhnul podobným malicherným doporučením. V čem tkví problém? V tom, abychom vešli nikoliv jako ničitelé, ani jako zvědaví badatelé, nýbrž jako synové, kteří se po dlouhém bloudění v cizině vracejí do rodného domu. Pro řešení tohoto problému bude jedné individualitě přirozenější a užitečnější jedno, druhé pak něco jiného. Chtěl bych jen říci, jaké podmínky pomáhaly právě mně osobně.

Na tu dobu jsem si vždy zvolil, jak se dnes říká, „základnu“ v pěkném a rozumí se samo sebou, málo lidnatém místě a snažil se především vyhnout se znečištění duše a rozumu nejrůznějšími malichernými životními starostmi. Bylo třeba oslabit pouto s velkým městem, méně poslouchat rádio a snažit se co možná nejdéle se obejít bez novin, pokud se samozřejmě svět nenacházel ve stavu velmi zneklidňující nerovnováhy. Svůj způsob života jsem musel krajně zjednodušit, oděv jsem si na sebe bral pokud možno co nejlehčí a na existenci obuvi jsem zapomněl docela. Koupal jsem se dvakrát až třikrát denně v řece, v jezeru či v moři, přičemž jsem si k tomu našel takové místo, kde jsem mohl na tu dobu zůstat s Přírodou tváří v tvář. Bylo třeba číst takové knihy, jež by přispívaly k pokojné, laskavé náladě a pomáhaly by časem myšlenkám vžívat se do hloubi Přírody. Přírodovědecká literatura nemohla být v takových dnech užitečná, neboť naladuje na zcela odlišnou vlnu; zaměstnání exaktními vědami a technikou odvádí stranou ještě víc. Lepší jsou dobré verše, někteří klasikové umělecké literatury: Turgeněv, Dickens, Erckmann-Chatrion, Thákur (nikoliv ovšem takoví jako Stendhal, Zola, Swift či Šcedrin). Je dobré pročítat v této době klasická díla dětské

literatury, například *Toma Sanyera* či *Děti kapitána Granta* a literaturu o dětech. Také častý styk, hry a besedy s dětmi v této době mohou jen pomoci. Je možné, že některé jednou instrukcí polekám, je však bohužel naprosto striktní – je třeba na minimum zredukovat masitou a rybí stravu a zřít se hojného pití vína. A jeden požadavek zcela bezpodmínečný: nesmí vás ani napadnout zabývat se lovem či rybolovem.

V této atmosféře se začínaly mé cesty, které nechci nazývat slovy „procházky“ či „exkurze“. Byly to celodenní cesty od úsvitu do soumraku, nebo na tři-čtyři dny spolu s nocováním – do lesů, na toulky po lesních stezkách a polních pěšinách, loukami, polesími, vesnicemi, farmami, pomalými říčními přívozy, s náhodnými setkáními a nenucenými besedami, s noclehy tu u ohně nad řekou, tu na louce, tu ve stohu, tu kdesi na venkovském seníku. Vše možně jsem se vyhýbal blízkosti strojů, rozhovorům na technická témata a čtení takovéto literatury, jen jsem někdy používal mechanickou dopravu. Poté následoval návrat na osamělou „základnu“, několik dní oddechu a naslouchání křiku kohoutů, ševlu listů v korunách stromů, hlasům dětí hospodářů, čtení klidných, hlubokých a čistých knih – a znova odchod na toulky. Tento způsob života může někdy vyvolat nepochopení, úsměšky; nelze počítat s pochopením, a lidé, kteří se zabývají zemědělskými pracemi, mají dokonce sklon vidět v takovém podivínovi naprázdno se potloukajícího lenocha: většina rolníků dosud pokládá za něco pořádného pouze svou vlastní práci. To nemusí přivádět do rozpaků. Je třeba umět pohrdnout cizím míněním, cítíš-li, že máš pravdu.

Tato doporučení se však týkají jen vnějšku. Je možné chodit celé léto až do vyčerpání po lesích a polích a vrátit se s prázdnou. Vnější podmínky musejí být doplněny jistým úsilím rozumu a citu. V čem toto úsilí spočívá?

V tom, že se člověk postupně učí vnímat šum lesního oceánu, kolébání trav, plynutí oblaků a řek, všechny hlasy a pohyby viditelného světa jako cosi živé, hluboce rozumné a jemu přátelské. Bude zesilovat pocit, který do sebe postupně pojme všechny noci a dny, který bude dominovat střídání jiných myšlenek a citů: pocit, že se zakláníš naznak a noříš hlavu níž a níž do konejšivé hlubiny, zářící tichým světlem, – věčné, milující, rodné. Pocit jasné radosti, moudrého klidu bude pohlcovat každý sebemenší záchvěv marnosti; v takových dnech je dobré ležet, aniž bys počítal čas, na břehu řeky a bez cíle pozorovat chladivou vodu blyštící se v slunci. Nebo si lehnout někam doprostřed starého boru, poslouchat varhanní hru korun stromů a klepání datla. Je třeba důvěřovat tomu, že stichiálie *Liurny* se z nás radují a začínají hovořit s naším tělem, jakmile se ponoří do jejich tekoucího těla; že stichiálie *Faltory* či *Arašamfu* nám zpívají písně šelestem listů, bzukotem včel a teplými vlnami vzduchu. Když se budeš za soumraku vracet z daleké procházky po lukách, vonících čerstvě pokoseným senem, zvedat se do teplého vzduchu pahorků a sestupovat do chladivých údolí a když tichá mlha počne zalévat vše až na vrcholky stohů, je dobré svléci košili a nechat si laskat rozpálené tělo mlhou od těch, kdož ji tvoří nad usínajícími loukami.

Mohl bych uvést ještě stovky takovýchto okamžiků od opalování na písku až po sbírání jahod, takových zčásti činností, zčásti rozjímání, o nichž se však i bez instrukcí dovítí ten, kdo vstoupí na tuto lehkou a světlou cestu. Vždyť tento způsob života je přece možné provozovat nejenom ve středním Rusku, nýbrž v přírodní krajině jakékoliv jiné země, od Norska až po Etiopii, od Portugalska až po Filipíny a Argentinu. Budou se tedy měnit pouze detaily, ty se ovšem mohou měnit i v mezích jedné krajiny v souladu s osobními sklony. Hlavní je vytvořit uvnitř sebe toto světlo a lehkost a opakovat taková období každý rok, pokud je to jen možné.

Co to je za nesmysl – pomyslí si jiní. – Jako bychom neměli vyčerpávající údaje o tom, proč a jak vznikají mlhy, vítr, rosa. Copak neznáme mechaniku vzniku deště, řek, rostlinstva? A takové pohádky se s vážnou tváří předkládají v polovině 20. století! Autor zřejmě nikoliv náhodou naráží na to, že si lépe porozumí s dětmi: zralému člověku nesluší poslouchat takovéto výmysly.

Tito absolutisté vědecké metody poznání se mýlí: není zde ani ten nejmenší rozpor s vědou. Podtrhuji: s objektivní a seriózní vědou, nikoliv s filosofickou doktrínou materialismu. Vždyť jestliže by existovala nějaká rozumná mikroskopická bytost, zkoumající můj organismus a sama do něj vstupující, měla by důvod říci v tom okamžiku, kdy jsem pohnul rukou, že tato kupa hmoty, sestávající z takových a takových molekul, sebou trhla proto, že se zkrátily některé její části – svaly. Zkrátily se proto, že v motorických centrech proběhla taková a taková reakce, jež zase byla vyvolána takovými a takovými chemickými příčinami. A to je vše! Je to jasné jak boží den. A je pochopitelné, že takovýto vykladač by se velmi rozhořčil, kdyby mu poukázali na to, že „kupa“ se pohnula proto, že takové bylo přání jeho majitele, přání svobodné a vědomé, že svaly, nervy, chemické procesy atd. nejsou nic jiného než převodní mechanismus jeho vůle.

Zkoumáním tohoto mechanismu se zabývá fyziologie. To nevadí existenci psychologie – vědy o tom vědomí, jež tento mechanismus využívá.

Zkoumáním přírodních živlů jakožto mechanismů se zabývá meteorologie, aerodynamika, hydrologie a řada dalších věd. To nemá a nebude vadit tomu, aby časem vzniklo učení o stichiáliích, o těch vědomích, jež používají tyto mechanismy.

Osobně u mne všechno začalo v horký letní den roku 1929 poblíž městečka Tripolje na Ukrajině. Byl jsem slastně unaven z dlouhé procházky po širých polích a srážech s větrnými mlýny, odkud se rozevíral majestátný výhled na jasná modrá ramena Dněpru a na písčné ostrovy mezi nimi. Vystoupil jsem na hřeben dalšího pahorku a najednou jsem byl doslova oslepen: přede mnou se bez hnutí pod vodopádem slunečního světla prostíralo nedozírné moře slunečnic. V téže vteřině jsem pocítil, že nad touto nádherou se jakoby chvěje neviditelné moře jakéhosi jásavého, živého štěstí. Stoupl jsem si na samý okraj pole a s tlukoucím srdcem jsem si přitiskl dvě strapaté slunečnice k oběma tvářím. Hleděl jsem před sebe na ty tisíce pozemských sluncí, téměř jsem ztrácel dech láskou k nim a k těm,

jejichž jásoť jsem cítil nad tím polem. Cítil jsem něco podivného, jako by mne tyto neviditelné bytosti uváděly jako vzácného hosta s radostí a hrdostí na svou podivuhodnou slavnost, podobnou mystériu i hostině. Opatrně jsem postoupil o dva kroky kupředu do houštiny rostlin, zavřel jsem oči a poslouchal jejich doteky, jejich sotva slyšitelný zvonivý šustot, vnímal všude planoucí božský žár. Tím všechno začalo. Vzpomínám si sice na prožitky tohoto druhu, jež se vztahují k ranějším létům jinošským a dětským, tehdy však ještě tyto prožitky nebyly tak uchvacující. Ale i dříve i později – nikoliv každý rok, někdy však i po několikaletém za jedno léto – se uprostřed přírody, pokaždé o samotě, zrodily okamžiky podivné, opojné radosti. Zjevily se většinou tehdy, když jsem už měl za sebou stovky verst, jež jsem prošel pěšky a kdy jsem se nečekaně ocitl v místech mně neznámých, jež byla poznamenána hrdostí a nespoutaností svobodně se rozvíjejícího rostlinstva. Zachvácen od hlavy až k nohám nadšením a chvěním jsem se prodíral cestou necestou divokými travinami, sluncem vyhřátými bažinami, švihajícími keři a nakonec jsem padl do trávy, abych ji mohl vnímat celým tělem. Hlavní bylo to, že jsem v oněch minutách zjevně pocíťoval, jak mne milují a skrze mne plynou neviditelné bytosti, jejichž bytí je tajemným způsobem spjato s tímto rostlinstvem, s vodou, půdou.

V následujících letech jsem většinou trávil léto v oblasti brjanských lesů, kde jsem prožil mnohé, co naplňuje radostí můj život, obzvláště rád však vzpomínám na svá setkání se stichiáliemi *Ljurny* – těmi, které jsem tehdy pomyslně nazýval dušemi řek.

Jednou jsem se vydal na osamělou exkurzi a celý týden jsem se toulal po brjanských lesích. Bylo sucho. Dým lesních požárů se táhl vlákny modravé mlhy a někdy se nad borovicovými masívy pozvedaly bělavé, pomalu se měnící chomáče dýmu. Dlouhé hodiny jsem musel kráčet po horké písčité cestě a nepotkal jsem ani pramen, ani potůček. Žár dusivý jako ve skleníku vyvolával mučivou žízeň. Měl jsem s sebou podrobnou mapu této oblasti a věděl jsem, že brzy musím narazit na malinkou říčku – tak malinkou, že ani na této mapě nebylo u ní vyznačeno žádné jméno. A vskutku: charakter lesa se počal měnit, sosny vystřídaly javory a olše. Najednou sklouzla rozžhavená, do nohou pálicí cesta dolů, vepředu se zazelenala louka, obešel jsem hromadu dřeva a uviděl jsem několik desítek metrů před sebou záhyb vytožené říčky: cesta ji přetínala v místě brodu. Jaká to perla světa, jaké nádherné Božské dítě se mně smálo v ústrety! Říčka byla široká několik kroků, celou ji příkrývaly nízko visící větve starých jív a olší, jakoby protékala zelenými jeskyněmi, hrála miliardami slunečních záblesků a sotva slyšitelně zurčela.

Těžký batoh jsem hodil do trávy, v chůzi jsem ze sebe shodil jednoduchý oděv a vešel jsem do vody až po prsa. A když se rozpálené tělo ponořilo do té chladné vláhy a na mých ramenou a tváři se rozechvěla hra slunečního světla a stínu, tehdy jsem pocíťoval, že jakási neviditelná bytost, utkaná nevím z čeho, objímá mou duši s takovou nevinnou radostí, s takovou směřující se veselostí, jako by mne už dávno milovala a dávno čekala! Celá byla jakoby nejměkčí duší této

řeky – celá podobná prameni, celá v chvění, celá laskající, celá sestávající z chladu a světla, bezstarostného smíchu a něžnosti, z radosti a lásky. A když jsem po dlouhém přebývání mého těla v jejím těle a mé duše v její duši ulehl se zavřenými očima na břeh do stínu košatých stromů, cítil jsem, že mé srdce je tak osvěžené, tak omyté, tak blažené, jak by mohlo být někdy v prvních dnech stvoření, na úsvitu času. A já jsem pochopil, že to, co se se mnou stalo, nebylo tentokrát obyčejným koupáním, nýbrž opravdovým omýváním v nejvyšším smyslu tohoto slova.

Někdo možná řekne, že on také pobýval v lesích a koupával se v řekách, že chodíval po lesích a polích, že i on naslouchal tokání tetřeva a pocíťoval stav splývání s přírodou, nikdy však nepocítil nic, co by se podobalo stichiálím. Řekne-li to lovec, není se čemu divit: v tomto ničiteli přírody stichiálie spatřují nepřitele a hanobitele a není lepší způsob, jak znemožnit jejich blízkost, než vzít s sebou do lesa loveckou pušku. Řekne-li to nelovec, pak nechť si pozorně vzpomene na ty týdny svého života, jež strávil uprostřed přírody, a sám odhalí, kdy, kde a kolikrát narušil ty podmínky, na něž jsem od samotného začátku upozorňoval.

Je pochopitelné, že nelze předem určit časovou délku etap tohoto poznání: termíny závisejí na mnohých okolnostech, objektivních i osobních. Dříve či později však *přijde první den*: náhle pocítíš celou Přírodu tak, jako by to byl první den stvoření a země stála blažená v rajske kráse. Může to nastat v noci u ohně, nebo ve dne uprostřed žitného pole, večer na teplých schůdcích zápraží, či ráno na orosené louce, obsah té hodiny však bude vždy týž: závatná radost prvního kosmického prozření. To ještě neznamená, že se otevřel vnitřní zrak: neuvidíš zatím nic kromě obvyklé krajiny, celou svou bytostí však prožiješ její vrstevnatost a prosycenost duchem. Tomu, kdo prošel tímto prvním prozřením, budou stichiálie ještě dostupnější; jakýmsi schopnostmi duše, jež v jazyce nemají jméno, bude stále častěji slyšet každodenní blízkost těchto podivuhodných bytostí. Podstata „prvého prozření“ je však již zároveň i v čemsi vyšším. Vztahuje se nejen k transfyzickému poznání, nýbrž i k tomu, pro něž se mi nepodařilo nalézt jiný název, než je slovo „kosmický“. V odborné literatuře popisovali tento druh stavů mnozí autoři, Wiliam James ho nazývá průlomem kosmického vědomí. Zdá se, že u různých lidí může mít velmi odlišné zabarvení, jeho podstatou však zůstává prožitek kosmické harmonie. Metodika, kterou jsem popsal v této kapitole, je do určité míry schopna tento okamžik přiblížit, nelze však spoléhat na to, že tyto radosti budou častými hosty domu naší duše. Tento stav může ale na druhé straně zachvátit duši i bez jakékoliv vědomé přípravy: tento případ popisuje například ve svých *Vzpomínkách* Rabíndranáth Thákur.⁸

Lehce se může stát, že člověk, který uprostřed Přírody nejednou prožil pocit všeobecné harmonie, si pomyslí, že to je právě to, o čem hovořím. Ne. Průlom kosmického vědomí – to je událost kolosálního subjektivního významu, jakých může být v životě jednoho člověka jen velmi omezený počet. Přichází nenadále. Není to nálada, není to slast, není to štěstí, není to dokonce ani ohromující radost – je to cosi víc. Ohromující účinek bude vykazovat ne tato událost samotná,

nýbrž spíše vzpomínka na ni; a ta je naplněna takovým blaženstvím, že je v souvislosti s ní přesnější hovořit nikoliv o ohromení a otřesu, nýbrž o prosvětlení.

Tento stav spočívá v tom, že Vesmír – nikoli pouze Země, nýbrž právě Vesmír – se jakoby odhaluje ve svém nejvyšším plánu, v oné božské duchovnosti, jež jím proniká a jej objímá, snímajíc všechny mučivé otázky o utrpení, boji a zlu.

V mém životě k tomu došlo za úplňkové noci na 29. července 1931 zase v brjanských lesích, na břehu nevelké řeky Něrussy. Většinou se snažím, abych byl uprostřed přírody sám, tentokrát jsem se však stal účastníkem nevelké exkurze. Bylo nás několik: většinou mladí lidé včetně jednoho začínajícího malíře. Každý měl na ramenou batoh s jídlem a malíř měl ještě cestovní album na náčrtky. Nikdo na sobě neměl oblečeno nic víc než košili a kalhoty a někteří si sundali i košili. Šli jsme neslyšně a rychle husím pochodem, jak chodí černoši po zvířecích stezkách v Africe – nebyli jsme lovci, ani vyzvědači, ani hledači užitečných nerostů, byli jsme prostě přátelé, kterým se zachtělo přenocovat u ohně ve slavných zátokách Něrussy.

Jak moře nedozírný borový les vystřídal les listnatý, jak tomu v brjanských lesích vždycky bývá podél toků řek. Do výšky se vzpínaly staleté duby, javory, jasany, palmám podobné osiky s korunami v závratné výši, udivující svou štíhlostí a výškou; těsně u řeky se stříbřitě leskly okrouhlé stany dobrodusných jív; visících nad zátokami. Les se přibližoval k řece s jakousi láskyplnou opatrností: jednotlivými skupinami stromů, hájky, pasekami. Nikde žádná vesnice ani hájovna... Pustinu narušovala jenom naše sotva znatelná stezka, kterou zde zanechali sekáči, a okrouhlé kužely stohů, jež se sem tam tyčily uprostřed luk v očekávání zimy, kdy je převezou na saních do Čuchrajů či do Něporeně.

K zátočinám jsme došli v předvečerních hodinách horkého, bezoblačného dne. Dlouho jsme se koupali, pak jsme sbírali klestí, dva metry od tíše plynoucí řeky jsme pod příkrovem tří starých jív rozdělali oheň a uvařili prostou večeři. Stmívalo se. Zpoza dubů vyplul nízký červencový měsíc v úplňku. Pomalu zmlkly rozhovory a vyprávění, přátelé jeden za druhým usnuli kolem praskajícího ohně, jen já jsem zůstal bdít u ohně, tichounce komíhaje širokou větví jako ochranou před komáry.

A když luna, neslyšně plynouc za hustou krajkou z listoví rozložitých větví jívy, vstoupila do mého zorného pole, počaly se ty hodiny, jež snad navždy zůstanou nejkrásnějšími v mém životě. Lehl jsem si naznak do kupy sena, zatajil jsem dech a slyšel jsem, jak Něrussa plyne nikoli vzadu, několik kroků za mnou, nýbrž jakoby skrze mou vlastní duši. To byla první neobyčejná věc. Do proudu, jenž mnou protékal, se slavnostně a neslyšně vlilo vše, co bylo na zemi, a vše, co mohlo být na nebi. V blaženosti, kterou stěží snese lidské srdce, jsem vnímal jakési pomalé otáčení harmonických sfér, plynoucích ve vesmírném chorovodu, avšak skrze mne; a vše, co jsem si mohl pomyslet nebo představit, se spojilo do jásavé jednoty. Tyto prastaré lesy a průzračné řeky, lidé spící u ohňů a jiní lidé – národy blízkých a dálných zemí, ranní města a hlučné ulice, chrámy se svatými

obrazy, moře stále se vlnící i stepi s kolébající se trávou – to všechno bylo vskutku ve mně a já byl ve všem.⁹ Ležel jsem se zavřenýma očima. A bílé hvězdy, překrásné a vůbec ne takové, jaké je obvykle vidíme, veliké a kvetoucí, také plynuly se vši tou světovou řekou jako bílé vodní lilie. Ačkoliv slunce nebylo vidět, zdálo se, že i ono plyne kdesi nedaleko mého obzoru. Všechno to nebylo však proniknuto jeho září, nýbrž světlem jiným, které jsem předtím nikdy nespatriil – všechno to, co plynulo skrze mne a zároveň mne kolébalo jako dítě v kolébce s nekonečnou láskou.

Když se pokouším vyjádřit slovy prožitky podobné těmto, vidím mnohem zřetelněji než kdykoli předtím chudobu jazyka. Kolikrát jsem se pokoušel předat prostředky poezie a umělecké prózy druhým to, co se se mnou stalo oné noci. A vím, že jakýkoli můj pokus – tedy i tento – nikdy nedá druhému člověku pochopit ani opravdový význam této události mého života, ani jeho rozměry, ani jeho hloubku.

Později jsem se všemi silami pokoušel vyvolat tento prožitek znovu. Vytvářel jsem tytéž vnější podmínky, za nichž k němu došlo v roce 1931. Mnohokrát jsem v následujících letech nocoval přesně na témže místě, za týchž nocí. Vše bylo zbytečné. Tento zážitek ke mně přišel stejně tak nenadále až po dvaceti letech, a to ne za měsíční noci na lesní řece, nýbrž ve věžeňské cele.

To však je ještě pouhý začátek. To ještě není to prosvětlení, po němž se člověk stává jakoby jiným, novým – prosvětleným v tom nejvyšším smyslu, který do tohoto slova vkládají veliké národy Východu. To prosvětlení je nejsvatější a nejtajemnější: je to rozevření duchovních očí.

Většího štěstí, než je úplné rozevření vnitřního zraku, sluchu a hlubinné paměti, na *Zemi není*. Štěstí hluchého a od narození slepého, jenž ve zralém věku náhle prožije rozevření tělesného zraku a sluchu – to je jen matný stín.

To mohu opakovat jenom na základě toho, co jsem zaslechl, pokud se tak lze vyjádřit. V poémě Edwina Arnolda *Světlo Asie* je pozoruhodná stránka, kde se popisuje stav, který učinil jednoho hledajícího tím, kdo je nyní znám celému lidstvu jako Gautáma Buddha.¹⁰

Zde je tento popis.

Hovoří se o vstoupení Buddha do stavu „abhídzny“ – hlubokého vhledu „do sfér, jež nemají název, do nekonečných soustav světů a sluncí, jež se pohybují s ohromující pravidelností, myriády za myriádami, kde každé kosmické těleso je samostatným celkem a současně je i částí celku – jedním ze stříbřitých ostrovů v safírovém moři, jež se pozvedají v nekonečném úsilí k přeměnám. Viděl Vládce Světla, kteří drží světy neviditelnými pouty a sami se pokorně pohybují kolem mohutnějších kosmických těles, přecházejí od hvězdy ke hvězdě a vrhají neustálou zář života z věčně se měnících center až k nejzazším hranicím prostoru. To vše viděl v jasných obrazech, všechny cykly a epicykly, celou řadu kalp a mahákalp¹¹ – až ke hranici času, kterou nemůže ani jeden člověk postihnout rozumem. Sakuálu za sakuálo¹² pronikal do hlubin i výšin a viděl za hranice všech sfér, všech forem, všech zářících kosmických těles, každého zdroje pohybu. To ne-

zvrtné a mlčky působící Veliké, díky němuž se má tma rozvíjet ve světlo, smrt – v život, prázdnota – v plnost, neforemnost – ve formu, dobro – v něco lepšího, lepší – v nejdokonalejší; toto nevyslovitelné Veliké je silnější než samotní bozi: je neměnné, nevyjádřitelné, prvotní. Je to Moc tvořící, ničící a znovu obnovující, usměřňující všechny a všechno k dobru, kráse a pravdě.“

Co k tomu říká? Doufat alespoň v nejtajnějším koutku duše v to, že i tebe jednou osvítí taková hodina, by bylo nikoli pýchou, nýbrž obyčejným dětinstvím. A přece je útěcha v tom, že každá lidská monáda, bez nejmenší výjimky, dříve či později, byť dokonce po téměř nekonečných časech, možná že i v zcela odlišné, nikoli lidské formě v jiném světě, dosáhne tohoto stavu, překoná jej a nechá jej za sebou.

Naší věcí je, abychom se s druhými rozdělili o to nejlepší, co v nás je. Nejlepší ve mně je to, co jsem prožil na cestách transfyzičského a metahistorického poznání. Proto píši tuto knihu. Ve dvou předešlých kapitolách jsem ukazoval, jak jsem uměl, nejdůležitější milníky své vnitřní cesty. Vše, co bude následovat, bude výkladem toho, co jsem na této cestě pochopil o Bohu, o jiných světech a o lidstvu. Budu se snažit, abych se již více nevracel k otázce o tom, *jak* jsem to pochopil; nastal čas hovořit o tom, *co* jsem pochopil.

VÝCHOZÍ KONCEPCE

3. 1 ROZVRSTVENOST

Pojem „naše fyzická vrstva“ má stejný význam jako pojem astronomického vesmíru a je, jak známo, charakterizován tím, že jeho prostor má tři souřadnice a čas, v němž existuje, souřadnici jednu. Tato fyzická vrstva nese v terminologii *Růžže Světa* název *Enróf*.

V aréně soudobé vědy a v aréně soudobé filosofie stále ještě trvá spor o nekonečnosti či konečnosti Enrófu v prostoru, o jeho věčnosti či ohraničenosti v čase a také o tom, zahrnuje-li Enróf veškeré stvoření, vyčerpávají-li jeho formy všechny formy bytí.

Objev pojmu antihmoty¹³; vznik a dokonce i umělé vytváření fyzicky hmotných částic, jež předtím přebývaly ve světě záporné energie, z fyzické prázdnoty; experimentální potvrzení teorie, že fyzická prázdnota Enrófu je zaplněna oceánem částic jiné materiálnosti – všechna tato fakta představují milníky cesty, po níž pomalá věda směřuje od představ klasického materialismu k představám, jež se výrazně odlišují od nich stejně jako od pozic staré idealistické filosofie. Je velmi pravděpodobné, že zmatek, který do této problematiky vnáší stoupenci materialistické filosofie, kteří tvrdí, že všichni její odpůrci pouze opakují překonané názory starého idealismu, je jedním ze zoufalých pokusů v oné poslední bitvě, kterou vede materialistická filosofie, než, jak se říká, odejde do propadliště dějin, když vzdává jednu pozici za druhou a přitom se zároveň snaží ujišťovat, že vlastně právě tohle dávno tvrdili a předpovídali klasikové materialismu. Velmi zajímavé bude například pozorovat, k jakým chytristikám se tato filosofie uchýlí v nedaleké budoucnosti, bude-li pod tlakem faktů nucena zavést do okruhu svých pojmů pojem antihmoty.

Prvotnost hmoty ve vztahu k vědomí, principiální poznatelnost celého vesmíru a zároveň jeho nekonečnost a věčnost – tyto naivní teze materialismu, jež byly vypracovány v predešlých stadiích vědy, se v oběhu mohou ještě udržovat

pouze cestou příliš velkého přehánění a hlavně díky zásahům sil, které mají vztah spíše k policejní než k filosofické soustavě. Zkoušku soudobé vědy však nevydrží ani mnohá teze klasických náboženství. Nové metahistorická a transfyzičká poznání se nekryje s oblastí vědeckých poznatků, není s vědou v podstatě v ničem v rozporu a v některých otázkách předbíhá její závěry.

V základu koncepce *Růžce Světa* leží pojem vrstevnatosti Veškerenstva. Pod každou vrstvou se přitom chápe hmotný svět, jehož materiálnost se od jiných liší buď počtem prostorových, nebo počtem časových souřadnic. Vedle nás koexistují například přilehlé vrstvy, jejichž prostor se měří týmiž třemi souřadnicemi, jejichž čas má ovšem nikoliv jeden rozměr, jako je tomu u nás, nýbrž rozměrů několik. To znamená, že v těchto vrstvách teče čas několika paralelními proudy rozličných temp. Událost v takové vrstvě probíhá synchronně ve všech jejích časových rozměrech, střed událostí se však nalézá v rozměru jednom či dvou. Je samozřejmé, že je velmi nelehké si to představit. Obyvatelé takovéto vrstvy sice jednají převážně v jednom či dvou časových rozměrech, existují však ve všech těchto rozměrech a všechny tyto rozměry si také uvědomují. Tato synchronnost bytí dává zvláštní pocit plnosti života, který my neznáme. Nyní trochu předběhnu výklad a doplním, že velký počet časových souřadnic ve spojení s minimálním počtem souřadnic prostorových (jedna až dvě prostorové souřadnice) se pro obyvatele takových vrstev stává naopak zdrojem utrpení. Je to shodné s vědomím omezenosti svých prostředků, s palčivým pocitem bezmocné zloby, se vzpomínkou na lákavé možnosti, jichž Subjekt není schopen využít. Podobný stav v Enrófu by někteří z nás nazvali „trást se vzteky“ či mukami Tantalovými.

Počet časových rozměrů převyšuje, až na výjimky typu Enrófu, o mnoho počet rozměrů prostorových. Zdá se, že v Šádánakáru neexistují vrstvy, jež by měly více než šest prostorových rozměrů. Počet časových rozměrů však v nejvyšších vrstvách bramfatury dosahuje ohromné cifry – dvě stě třicet šest.

Bylo by nesprávné domnívat se na základě přenášení specifických zvláštností Enrófu na jiné vrstvy, že všechny bariéry, oddělující jednu vrstvu od druhé, jsou nezbytně stejně tak málo proniknutelné jako přepážky, které oddělují Enróf od vrstev jiných rozměrů. Je pravda, že se vyskytují zábrany, které omezují jednu vrstvu a činí ji ještě méně proniknutelnou a ještě silněji ji izolují od ostatních. Takových je však málo. Mnohem více je takových seskupení vrstev, uvnitř kterých vyžaduje přechod z vrstvy do vrstvy od bytosti nikoli smrt či velmi obtížnou materiální transformaci, jako je tomu u nás, nýbrž pouze zvláštní vnitřní stavy. Jsou i takové vrstvy, z nichž je přechod do vrstev sousedních podmíněn ne větší mírou úsilí, než řekneme přechod z jednoho státu pozemského Enrófu do jiného. Několik takovýchto vrstev se spojuje do soustavy. Zvykl jsem si pomyslně nazývat každou takovou soustavu vrstev či řadu světů indickým termínem *sakuála*. Vlastně je třeba ještě dodat, že spolu se sakuálami se objevují i vrstvy zcela osamocené, jako je kupříkladu Enróf.

Vrstvy a celé sakuály se mezi sebou liší rozlehlostí svého prostoru. Zdaleka ne všem je vlastní rozměr kosmický, jaký má Enróf. Ať je jakkoli těžké si to představit,

přece však prostor mnohých z nich končí na hranicích sluneční soustavy. Další jsou ještě lokálnější: jsou jakoby uzavřeny v hranicích naší planety. Nemálo je dokonce i takových, které jsou spjaty nikoli s planetou vcelku, nýbrž s některou z jejích fyzických vrstev či oblastí. Samozřejmě že v těchto vrstvách není nic, co by bylo podobné nebi.

Všechny vrstvy každého nebeského tělesa jsou mezi sebou spjaty společnými metahistorickými procesy tak, že vytvářejí obrovskou, těsně vzájemně působící soustavu a většinou mají jakoby pár nepřátelských duchovních pólů. Již jsem říkal, že takovéto soustavy se nazývají bramfaturami. Celkový počet vrstev se v některých z nich omezuje na jednotky, v jiných pak dosahuje několika set. Ve sluneční soustavě nyní existují kromě Šádánakáru, jehož celkový počet vrstev nyní činí dvě stě čtyřicet dva, bramfatury Slunce, Jupitera, Saturnu, Uranu, Neptunu, Měsíce a také některých satelitů velkých planet. Bramfatura Venuše je v zárodku. Ostatní planety a měsíce jsou v jiných svých vrstvách stejně tak mrtvé jako v Enrófu. Buď jsou to ruiny zhybnuvších bramfatur opuštěných všemi monádami, nebo to nikdy bramfatury nebyly.

Vrstevnaté soustavy materiálností, do jisté míry analogické bramfaturám, ale nesrovnatelně kolosálnější, zahrnují některé hvězdné skupiny. Jedná se například o většinu hvězd Orionu či o soustavu dvojitě hvězdy Antares s mnohými planetami; ještě kolosálnější jsou soustavy galaxií a celého vesmíru. To jsou makrobramfatury. Je známo, že existují makrobramfatury s ohromným počtem vrstev různé materiálnosti – až do osmi tisíc. V makrobramfaturách není nic, co by se shodovalo s krajní hmotnou rozředěností, takzvanou „prázdností“ Enrófu.

Lehce lze pochopit, že makrobramfatury se nalézají zcela mimo dosah dokonce i těch největších duší, jež nyní obývají Enróf. Nikdo o nich nemůže bezprostředně získat žádné konkrétní údaje, kromě vzdálených předtuch. Tyto zprávy k nám někdy přicházejí od velikých duchů Šádánakáru, nezměrně větších, než jsme my, prostřednictvím neviditelných přátel našeho srdce. I tyto informace jsme však schopni vnímat jen velmi obtížně. Tak jsem téměř nebyl schopen pochopit podivnou a truchlivou zvěst o tom, že v makrobramfaturách naší galaxie existuje materiální vrstva, kde je prostor, avšak chybí čas – něco jako díra v Čase, v níž však přitom existuje vlastní pohyb. To je oblast věčných muk velkých démonů, říše temné věčnosti, nikoli ale ve smyslu nekonečně se vlekoucího Času, nýbrž ve smyslu absence jakéhokoli Času.* Takováto věčnost není absolutní, neboť Čas může vzniknout i tam, a právě v tom je jeden z úkolů ohromných cyklů kosmického utváření. Neboť pouze vznik času umožní, aby byli z tohoto galaktického pekla vysvobozeni velcí trpitelé, kteří jsou tam uvrženi.

Molekuly a některé druhy atomů jsou součástí nepatrných soustav – mikrobramfatur, přičemž existence některých z nich v čase je mizivě malá. Jsou to ale

* Poznávám jen tak mimochodem, že naše filosofické myšlení si až dosud jen málo uvědomovalo rozdíl dvou významů slova „věčnost“.

světy dosti složité a není správné pouštět ze zřetele to, že elementární částice jsou živé bytosti, z nichž některé mají svobodnou vůli a jsou zcela rozumné. Komunikace s nimi, a tím spíše osobní, bezprostřední proniknutí do mikrobramfatur, jsou prakticky nemožné. Ani v jedné z vrstev Šádánakáru není v současné době ani jediná bytost, jež by toho byla schopna: tento úkol je nad síly dokonce i Planetárního Logu. Pouze v makrobramfaturách Galaxie působí duchové moci a velikosti tak nedozírné, že jsou schopni současně se spouštět do množství mikrobramfatur: k tomu se takový duch musí při zachování vlastní jednoty současně vtělit do milionů těchto nepatrných světů a projevit se v každém z nich se vši úplností, byť během mizivě malých jednotek času.

Celou dobu mluvím o různých materiálních vrstvách, neboť duchovní vrstvy neexistují v podobě vrstev. Rozdíl mezi duchem a hmotou je spíše stadiální než principiální, i když se duch tvoří pouze Bohem, emanuje z Něj a materiálnosti se vytvářejí monádami. Duch ve svém prvotním stavu není oděn do žádného roucha, které bychom mohli nazvat hmotným, představuje substanci, kterou nepřesně a jen na úrovni prvního přiblížení můžeme srovnat s nejjemnější energií. Duchovní jsou pouze Bůh a monády – nespočetné množství Bohem zrozených a Bohem stvořených vyšších Já, nedělitelných duchovních jednotek; ty se mezi sebou liší stupněm svého vrozeného potenciálního rozsahu, nevyčerpatelnou rozmanitostí svých hmotných příkrovů a cest svého života. Monáda, jež se vysoko pozvedla, může být tam i zde, v mnoha bodech světa současně, není však všudypřítomná. Duch Boží je však všudypřítomný vskutku. Přebývá dokonce i tam, kde není žádných monád, například v ruinách bramfatur opuštěných všemi monádami. Bez Něj nemůže existovat nic, dokonce ani to, co nazýváme mrtvou fyzickou hmotou. A kdyby ji Duch Boží opustil, přestala by být – ne ve smyslu přechodu do jiné formy hmoty nebo energie, nýbrž úplně.

3. 2. PŮVOD ZLA – SVĚTOVÉ ZÁKONY – KARMA

Budeme-li mýtus o vzpouře a pádu Lucifera zkoumat ve vztahu k duchovní historii Šádánakáru, ztratí smysl. V metahistorii naší planety nikdy nedošlo k událostem, které by mohly být odraženy v událostech tohoto mýtu. Jednou, velmi dávno, se však stalo něco jiného, o čem se uchovaly vzpomínky, byť i velmi zkreslené, v některých jiných mýtech, například v legendě o vzpouře Titánů. O tom je pak třeba hovořit v jiné souvislosti. Co se pak týká legend, spojených se vzpourou a pádem Lucifera, tyto události se odehrály kdysi v celokosmickém prostoru, v měřítcích té makrobramfatury, jež zahrnuje kosmos a převyšuje všechny kategorie našeho rozumu. Odehrálo se něco, co se odlilo do tohoto mýtu, když to jasnovidci starověku převedli do roviny lidských pojmů určité historické epochy. Pojmy této epochy odumřely, měřítko našich představ se nezměrně rozšířila, a pokud nyní chceme postřehnout v tomto mýtu nesmrtelné a pravdivé semě

ideje, musíme přehlédnout všechno to, co do něj vnesla tato historická epocha, a zastavit se pouze u jednoho ústředního faktu tohoto mýtu. Je přirozené, že vědomí i těch nejmoudřejších z oněch dob zaostává za nynějšími představami o objemu a struktuře kosmu tak daleko, že poznání kosmického, jež do jejich vědomí prosakovalo díky úsilí neviditelných přátel jejich srdcí, bylo vtlačováno do těsného objemu jejich empirické zkušenosti, jejich silného, ne však obohaceného a vybroušeného umu. Vlastně ani dnes nemá úkol o nic lehčí ten, kdo se pokouší vyjádřit v lidských pojmech a slovech alespoň ohlas kosmického tajemství o vzpouře takzvaného Světlohoše. Takový pokus by sestával ze dvou stadií: za prvé – hledání v oceánu našich pojmů, které blíže než ostatní odrážejí tuto transcendentní skutečnost; za druhé – v hledání v oceánu našeho jazyka slovních spojení, která by pak byla schopna alespoň nějak vyjádřit tyto unikající pojmy. Taková práce je však spjata s organickým růstem osobnosti a její kosmické zkušenosti. Nelze ji urychlovat na základě vlastního rozmaru. Myslím si, že já sám se nalézám teprve na začátku této práce. Z tohoto důvodu nemohu říci o kosmických událostech tohoto řádu nic víc než to, že otevřeně konstatuji fakt, k němuž kdysi došlo: v pradávných hlubinách času jistý duch, jeden z největších, jehož nazýváme Luciferem či Světlohošem, vyjádřil svobodu volby, jež je neoddělitelně vlastní každé monádě, tím, že odpadl od svého Tvůrce, aby vytvořil jiný kosmos dle svého vlastního záměru. Přimklo se k němu mnoho dalších monád, velkých i malých. Tyto monády počaly budovat jiný vesmír v rámci tohoto vesmíru. Pokoušely se vytvářet světy, tyto světy však nebyly pevné a hroutily se, neboť tím, že odpadly od Boha, tím, že se vzbouřily, monády odvrhly lásku – jediný spojující, stmelující princip.

Univerzální plán Prozřetelnosti vede množství monád k vyšší jednotě. Podle toho, jak monády stoupají po stupních bytí, zdokonalují se i formy jejich spojení, láska k Bohu je stále více sblížuje navzájem. A když se každá z nich noří do Slunce Světa a tvoří společně s Ním, pak se uskutečňuje jednota nejdokonalejší: splynutí s Bohem bez ztráty svého neopakovatelného Já.

Kosmický záměr Luciferův je protikladný. Každá z monád, která se k němu přimkne, je jen jeho dočasnou spojenkyní a jeho potenciální obětí. Každá démonická monáda, od největších až po nejmenší, hýčká sen – stát se vládkyní Vesmíru; pýcha jí našeptává, že právě ona je potenciálně nejsilnější ze všech. Řídí se svého druhu „kategorickým imperativem“, který lze do jisté míry vyjádřit formulí: *Jsem Já a je ne-Já; všechna ne-Já se musí stát Mnou*. Jinými slovy, všechno a všichni musejí být pohlceni tímto jediným, absolutně se sebeutvrzujícím Já. Bůh sebe odevzdává; protibožský princip se snaží v sobě vše pohltnout. Právě proto je především vampýrem a tyranem, a právě proto je tyranská tendence vlastní libovolnému démonickému Já, přičemž vytváří i jeho neoddělitelný rys.

Proto se démonické monády dočasně spojují mezi sebou, v podstatě jsou však soupeři na život a na smrt. Když jejich skupina dobude lokální moc, brzy se tento rozpor odhaluje, začíná vzájemný boj, ve kterém zvítězí nejsilnější.

Tragika průběhu kosmického zápasu je pro demony podmíněna i tím, že Hospodin tvoří nové a nové monády, kdežto démoni nejsou schopni stvořit ani jedinou a vzájemný poměr sil se stále zvětšuje v jejich neúspěch. K novému odpadnutí nedochází a již nikdy k němu nedojde, to je absolutně zaručeno a já hluboce lituji, že výjimečná obtížnost tohoto problému mi nedovoluje nalézt nezbytnou řadu pojmů k tomu, abych jej vyložil alespoň trochu srozumitelně. Démonické monády mají v každém případě prastarý původ, všechny jsou dávnými účastníky veliké vzpoury. Pravda, později nastala a i nyní nastávají – nikoli odpadnutí, nýbrž něco, co se odpadnutí vnějškově podobá: vysoce uvědomělá bytost, někdy i celá skupina bytostí, se dočasně staví do protikladu k vůli Prozřetelnosti. Tuto volbu proti Bohu však provádí nikoli samotná monáda, nýbrž nižší Já, duševně omezené vědomí. Činnost proti Bohu proto probíhá nikoli v duchovním světě, nýbrž ve hmotných světech, jež jsou ovládány dle vůle samotných démonů zákonem odplaty. Vzpoura je tím předem odsouzena k porážce a ten, kdo se jí dopustil, vstupuje na dlouhou cestu vykoupení.

Démonické síly samotné si v průběhu zápasu začaly postupně uvědomovat neúspěšnost pokusů vytvořit vlastní vesmír. Proto sice pokračovaly ve vytváření jednotlivých světů a vyvíjely nesmírné úsilí na upevnění své existence, zároveň si však před sebou postavily i další cíl: ovládnout světy již existující, nebo nyní vytvářené silami Prozřetelnosti. Jejich cílem tedy je nikoliv zničení světů, nýbrž jejich ovládnutí, ovšem zničení světů je přesto objektivní důsledek takového ovládnutí. Světy, jež jsou zbaveny sjednocujícího principu lásky a tvořivosti, spojené pouze rozporuplným principem násilí, nemohou existovat příliš dlouhou dobu. Existují rozpadající se galaxie. A až astronomická pozorování mimogalaktických mlhovin zahrnou delší období než nyní, procesy těchto světových katastrof se poodhalí zraku vědy. Existují mrtvé a hynoucí planety: Mars, Merkur, Pluto – ruiny bramfatur; všechny monády Světla byly vyhnány z těchto soustav, jež se podrobily démonické moci, poté následovala závěrečná katastrofa a démonické hordy, zmítající se bez domova v kosmickém prostoru, začaly hledat nový objekt pro svůj vpád.

Jsou ale makrobramfatury a celé galaxie, do nichž se silám Vzbouřeného vtrhnout nepodařilo. Uvnitř naší galaxie je soustavou, jež se zcela osvobodila od démonických principů, Orion – makrobramfatura neobyčejné mohutnosti duchovního Světla. Ten, kdo bude pozorovat velkou mlhovinu Andromédy, spatří na vlastní oči další galaxii, která nikdy nepoznala démonické vpády. Je to svět, který od začátku až do konce stoupá po stupních vzrůstající blaženosti. Mezi miliony galaxií Vesmíru je takovýchto světů nemálo, naše Galaxie k nim však bohužel nepatří. Síly Vzbouřeného, jež byly dávno vyvrženy z makrobramfatury vesmíru, vedou ve světech naší Galaxie nepřetržitý, neustálý, miliony forem nabývající zápas proti silám Světla. Arénou tohoto zápasu se stal i Šádánakár.

Ten se stal takovou arénou ještě v oněch dávných dobách, kdy Země byla v Enrófu napolo rozžhavenou koulí a velké hierarchie makrobramfatur teprve vytvářely další vrstvy Šádánakáru, jejichž počet se ještě dal vyjádřit jednomístným

číslem. Tehdy ještě neexistoval zákon vzájemného požívání: ve světech bytostí, které jsou nám nyní známy pod společným jménem andělů, vládl princip lásky a přátelství všech. Neexistoval zákon smrti: každý přecházel z vrstvy do vrstvy cestou hmotné transformace, jež byla prosta utrpení a nevylučovala možnost návratu. V těchto světech, které tehdy měly pouze tři prostorové rozměry, a byly tedy téměř tak hutné jako Enróf, neexistoval zákon odplaty: chyby, jež se staly, byly napravovány s pomocí vyšších sil. Odlesky vzpomínek na to se z pokladnic hlubinné paměti pozvedaly do vědomí starověkých mudrců, zamřené a zjednodušené jejich vědomím však vedly ke krystalizaci legendy o ztraceném ráji. Ve skutečnosti to však nebyl ráj, nýbrž nádherný úsvit, a to nikoli nad pozemským Enrófem, který tehdy ještě zcela postrádal organický život, nýbrž nad světem, který se nyní nazývá Olirna. Odlesky toho úsvitu se uchovaly v paměti těch nemnohých lidských monád, které se objevily v Šádánakáru daleko dříve než většina monád, čili v něm začínaly svou cestu v dobách dávnějších než pravěk, a to ne v Enrófu, nýbrž v andělské Olirně. Toto společenství praandělů můžeme v jistém smyslu nazvat prvním lidstvem Šádánakáru.

Veliký démon, jeden z pomocníků Luciferových jménem Gagtungr, vtrhl do Šádánakáru spolu s pluky démonů menších měřítek. Byl to dlouhý a úporný zápas, který byl ověnčen částečným Gagtungrovým vítězstvím. Vyhnat síly Světla z bramfatury se mu nezdařilo, ale podařilo se vytvořit několik démonických vrstev a přeměnit je na nepřístupné citadely. Podařilo se mu zasáhnout do procesu vzniku a rozvoje života v pozemském Enrófu a vtisknout říši zvířat svou pečeť. Planetární zákony, s jejichž pomocí začínaly síly Světla vytvářet v Enrófu organický život, byly k nepoznání znetvořeny. Je lživé a rouhavé připisovat Božstvu zákony vzájemného požívání, odplaty a smrti. „Bůh jest Světlo a není v NĚm nijaké tmy.“¹⁴

Od Boha plyne pouze spása, pouze radost a požehnání. A ohromují-li nás zákony světa svou krutostí, je tomu tak proto, že se v naší duši pozvedá hlas Boha proti tvorbě Velkého Trýznitele, vzájemný zápas démonických monád, vítězství silnějšího, a ne toho, kdo má více pravdu, a svržení poraženého do víru utrpení – tento zákon luciferských sil se odrazil ve tváři organického světa Enrófu, vyjádřil se zde v zákonu „boje o existenci“. Jakékoli utrpení bytostí, jakákoli její bolest a trýzeň produkují určitý druh vyzářování – zde v Enrófu i tam, ve světech posmrtné existence. Jakýkoli její cit, jakékoli vzrušení její duševní povahy nemohou neprodukovat odpovídající vyzářování. Vyzářování zloby, nenávisti, požívačnosti, chlípnosti zvířat a lidí proniká do démonických vrstev, nahrazuje úbytek životních sil u rozličných skupin jejich obyvatel. Tyto paprsky však stěží stačí na to, aby nahradily úbytek životních sil právě u jednotlivých démonických pospolitostí. Zato vyzářování utrpení a bolesti – nazývá se gawach – je schopno sytit gigantické davy démonů téměř všech druhů a vrstev. Gawach je v podstatě jejich potrava. Gagtungr položil svou tlapu na zákony Šádánakáru a znetvořil je tak, aby zrodil a rozmnožil utrpení. Činil je tíživými, krutými, nesnesitelnými. Zabránil tomu, aby se v Enrófu prosadil zákon transformace; jako vyrovnávající

síla obou bojujících principů vznikla smrt a stala se zákonem. Zabránil principu všeobecného přátelství; jako rovnováha obou sil vzniklo vzájemné požírání a stalo se zákonem života. Démonické síly zasáhly nakonec i do života dalších vrstev Šádánakáru – těch, skrze něž vedla cesta bytostí, které se alespoň jednou vtělily v pozemském Enrófu. Tyto vrstvy byly přeměněny ve světy odplaty, kde vládnou trýznitelé a živí se mukami tryzněných. Mezi různými druhy gawachu má zvláštní význam ten, který je spjat s vytékáním fyzické krve. Když krev lidí a zvířat vytéká z organismu, vyzařuje v prvních minutách žhavé paprsky zvláštní síly. Některé třídy démonů mají proto zájem ani ne tak na smrti živých bytostí, ani ne tak na posmrtném strádání jejich duší, nýbrž právě na krveprolití. Ani jedno krveprolití v dějinách neprobíhalo a neprobíhá bez námi neuvědomované sugesce těchto transcendentních krvežíznivců. A krvavé oběti v některých starověkých kultech byly hrozné nejen svou krutostí, ale i tím, že živily pochopitelně nikoli bohy, nýbrž právě tyto demony.

Planetární Logos – první a největší monáda Šádánakáru – vytvořil pro doplnění sil Světla novou vrstvu a položil základ novému lidstvu. Enróf byl ponechán říši zvířat. Novou vrstvu obydli *Titáni*, kteří připomínali vnější podobou nás, byli však obrovští a velkolepí. Ve světě, který připomínal Enróf, ale byl zatím ještě zšeřelý, se jejich zářící postavy pohybovaly na pozadí šedomodrého, olověného nebe, po svazích a úbočích hor, které zdokonalovaly. Lidstvo Titánů čítalo několik tisíc jedinců. Pohlaví neměli, zrození nových Titánů nebylo nijak spjato se spojením dvou starších. Gagtungr však dokázal vyvolat jejich vzpuru proti Prozřetelnosti. Idea spočívala v tom, že Titáni jsou sémě a jádro nového světového principu, třetího, jenž stojí v protikladu jak k Bohu, tak i k démonům. Toužili po absolutní svobodě svých Já, nenáviděli však krutost a zlobu démonů. Vzpouza byla završena tím, že síly Gagtungra využily zákona odplaty a zavlekly duše Titánů do hlubokých mučení. Jejich mučení tam trvalo déle než milion let, dokud se jim za pomoci sil Prozřetelnosti nepodařilo dostat se ze zajetí. Většina z nich koná nyní svou pout' mezi námi, kde se vyznačují rozměrem své osobnosti a zvláštní, zasmušilou, nikoli však temnou povahou. Tvorba Titánů je poznamenána mlhavou vzpomínkou na zápas s Bohem, je jakoby ožehlá pravěkým ohněm a ohromuje svou mohutností. Od démonických monád se jejich duch odlišuje tíhnutím ke Světlu, pohrdáním nízkostí a žízni po božské lásce.*

V posledních tisíciletích před Kristem byla Gagtungra síla tak veliká, že v transcendentních vrstvách mnohých metakultur lidstva byl dočasný charakter odplaty změněn. Trýzněným byl zcela uzavřen východ z oblastí věčných muk a byla jim vzata naděje.

* Mezi osobnostmi světové kultury bych mohl uvést několik takových jmen: Aischylos, Dante, Leonardo, Michelangelo, Goethe, Beethoven, Wagner, Ibsen, Lermontov, Lev Tolstoj.

Tento zákon odplaty, železný zákon mravních příčin a následků – těch následků, které se mohou projevit i v daném životě, ve vší úplnosti se však projevují v posmrtném životě a dokonce i v následujících vtěleních – lze nazvat indickým termínem *karma*. Karma je stejná síla vytvářející rovnováhu mezi dvěma protikladnými vůlemi jako zákon smrti a zákon boje o existenci.

Pokud by démonické síly nenarážely stále na odpor ze strany svých nepřátel, byly by zákony ještě těžší, neboť démonickým cílem zákonů je rodit gawach a paralyzovat projevy jimi ovládaných duší Světla. Zákony mají i druhou stránku, tou je jejich očist'ující význam. To je pozůstatek prastarých světlých zákonů svět tvořících překrásných hierarchií. Cílem těchto hierarchií a všech světlých sil Šádánakáru je změkčení a prosvětlení zákonů; cílem sil démonických je ještě větší jejich utažení.

Záměrem Prozřetelnosti je spasení všech obětí. Záměrem Gagtungra je přeměna všech v oběti.

Boholidstvo následující světové periody bude dobrovolným sjednocením všech v lásce. Dáblolidstvo, kterému se nebude možné, jak se zdá, vyhnout na konci probíhající periody, bude absolutní tyranii jednoho.

Kosmos je arénou utvářejících se monád. Antikosmos je celosvětový svazek démonických soků a uskupení poškozených světlých monád, které démonické síly vězní ve světech, nad nimiž vládnou. Těmto vězňům je odňat jejich nejsvětější atribut: svoboda volby.

Gagtungra nepřivádí do rozpaků rozdíl mezi jeho rozměry a rozměry vesmírného Lucifera: jako všechny démonické monády chápe svou malost pouze jako stadium. Od jeho Já je neoddělitelná slepá víra ve svůj neomezený růst a vítězství. Každá z těchto monád věří ve svůj příští makrogalaktický triumf, ať je v současnosti jakkoli miniaturní a v hierarchii vzbouřených zaujímá místo jakkoli podřadné. Proto je každá z těchto monád – včetně Gagtungra – tyranem nejen v ideálu, nýbrž i v každém z vývojových stadií, a to v té míře, v jaké to dovoluje moc, které v tomto stadiu dosáhla. Tyranie vyvolává tak hojně vytváření gawachu jako žádný jiný princip vlády. Napájení gawachem zvětšuje zásobu démonické síly. Kdyby začal démon nahrazovat úbytek svých sil vstřebáváním jiných psychických paprsků – paprsků radosti, lásky, obětavosti, náboženské úcty, nadšení, štěstí –, přerodilo by to jeho přirozenost a přestal by být démonem. Právě to však démon nechce. A proto může ovládnout odstředivé síly uvnitř jemu podřízených démonických pospolitostí pouze a jedině tyranii. A právě proto někdy v metahistorii dochází (a odráží se to i v historii) k aktům odpadnutí a zpětného vzbouření jednotlivých démonických monád proti Gagtungrovi. Síly Světla nemohou takováto povstání v žádném případě podpořit, neboť každá z těchto monád je potenciálně stejným planetárním démonem, a kdyby se stala silnější než Gagtungr, byla by ještě větším trýznitelem, než je on. Nelze však zároveň zapomínat na to, že nejsou výjimečné případy vzbouření jednotlivých démonických monád nejen proti Gagtungrovi jako takovému, nýbrž proti démonickému světovému pořádku vůbec. Takováto vzbouření nejsou ničím jiným než obrácením

démonických monád ke Světlu a je jasné, že jim Providenciální síly poskytují v tom případě všestrannou pomoc.

Právě v důsledku uvedených příčin jsou tyto záměry při vši satanské chytrosti Gagtungrových planetárních záměrů vratké, neboť planetární démon má jen mizivé šance na to, aby zkontroloval a ovládl všechny démonické monády světa a v budoucnu i samotného Lucifera.

Neuhasitelná touha po světovládě je však pro Gagtungra pramenem těch radostí, které je jedině schopen pochopit: tyto radosti prožívá pokaždé, kdy se mu i sebenepatrnější částečné vítězství zdá být krokem, přibližujícím ho ke konečnému cíli. Tato vítězství spočívají v zotročení jiných monád či jejich duší: démonických – jakožto zpola spojenců, zpola otroků, světlých – jakožto vězňů a objektů mučení. Pokud je Gagtungr vůbec schopen představit si kosmickou budoucnost, kreslí sám sebe jako jakési slunce, kolem něhož obíhají nespočetné monády v koncentrických kruzích, a jedna monáda za druhou do tohoto slunce padá a je jím pohlcována – a postupně začíná obíhat kolem něj celý Vesmír, svět za světem se noří do nestvůrně rozrostlé hypermonády. Démonický rozum není schopen si představit, co bude dál. Menší z těchto monád si nejsou schopny načrtnout ani takovou apoteózu. Neochvějně věří ve své konečné vítězství nad Vesmírem upínají svou vůli a mysl k bližším, lehčeji představitelným stadiím.

3.3. K OTÁZCE SVOBODY VŮLE

Existuje určitý předsudek, jistý svérázný rozumový návyk, jenž je v naší době vlastní nemalému množství lidí, neboť byl po celá čtyři desetiletí usilovně vnášen do vědomí celých národů. Je to takový myšlenkový pochod, který vede přemýšlejícího k závěru, přerůstajícímu časem v axiom, dogma, jako by náboženství odnímalo člověku jeho svobodu, vyžadovalo slepou pokoru vyšším silám, stavělo jej do naprosté závislosti na těchto silách. A jelikož jsou tyto síly pouhými přízraky, upevňuje se ve skutečnosti závislost na velmi reálných lidských instancích, jež se pokoušejí vykořisťovat nevědomost mas. Právě v tom spočívá „náboženské otroctví“, z něhož lidstvo vysvobozují věda a materialistická filosofie.

Polemizovat s touto úvahou znamená napsat traktát kladoucí si za cíl vyvrácení základů materialistické filosofie. Takové traktáty jsou již napsány, a nejsou-li dosud v Rusku dostatečně známy, způsobují to okolnosti, jež nemají ani tak vztah k filosofii jako spíše k politice.

Co se týká tvrzení, že každé náboženství jakoby vyžaduje pokoru před vyššími silami, pak není pochyby o tom, že některé náboženské doktríny vskutku kázaly předurčení a faktickou absenci svobody vůle u člověka: to je fakt a já bych se chtěl nejméně ze všeho snažit bránit všechny náboženské formy bez rozdílu. Aplikovat tento příznak na veškeré náboženství vcelku však není o nic správnější než tvrdit, že například světová umělecká literatura je reakční celou svou podstatou,

a pro své zdůvodnění se odvolávat na jednotlivé reakční spisovatele a jednotlivé reakční školy.

Chtěl bych okamžitě vysvětlit nesprávnost takového obvinění ve vztahu ke koncepci *Růžže Světa*.

Především bych si dovolil vyjádřit jisté rozpaky: žádná věda a žádná filosofie,* tedy ani filosofie materialistická, přece nezpochybňuje fakt závislosti lidské vůle na množství hmotných příčin. Právě materialistická filosofie trvá na bezpodmínečné závislosti výlučně na faktorech ekonomické povahy. A přece se nikdo nepohoršuje nad tímto ponížením člověka před přírodní a historickou nutností. Nikdo nenaříká nad otroctvím člověka v poměru k zákonu tíže, zákonu zachování hmoty, zákonu evoluce, zákonům ekonomického vývoje atd., všichni chápou, že v rámci těchto zákonů zůstává dostatečný prostor pro projevení naší vůle.

Tato koncepce přitom nepřidává ani jeden nový, doplňující faktor k vyčíslené sumě faktorů, určujících naši vůli. Podstata není v jejich počtu, nýbrž v jejich výkladu. To nedozírné a nekonečně rozmanité, co je spojeno výrazem „vyšší síly“, působí na naši vůli ani ne tak cestou nadpřirozených vpádů, nýbrž spíše prostřednictvím právě těch zákonů přírody, evoluce atd., o nichž jsme právě teď mluvili jako o objektivních faktech. Tyto řady faktů ve velké míře určují naše vědomí, a nejenom vědomí, nýbrž i podvědomí a nadvědomí. Odtud vznikají ty hlasy svědomí, povinnosti, instinktu atd., které v sobě slyšíme a jež zřejmým způsobem určují naše chování. Takový je mechanismus spojení mezi „vyššími silami“ a naší vůlí. Je ovšem pravda, že někdy může docházet k jevům, jež se mohou subjektivně zdát narušením zákonů přírody ze strany „vyšších sil“. To se nazývá zázrakem. Avšak tam, kde k těmto jevům vskutku dochází a nejedná se o aberace, tam jde nikoliv o narušení přirozených zákonů „zvůlí“ vyšších sil, nýbrž se jedná o projev těchto sil skrze řadu jiných zákonů, které nám nejsou dosud jasné.

To, co se nám často zdá monolitní, prostou, jednoznačnou hybnou silou našich činů – například svědomí –, je ve skutečnosti výsledkem složitých spojení různých řad. Svědomí je v podstatě hlas naší monády. Jeho přístup do sféry našeho vědomí je však podmíněn působením jiných faktorů: vnější okolnosti, například určitá příhoda, která dala popud k tomu, abychom tento hlas monády uslyšeli – to je projev působení sil Prozřetelnosti.

Volbu člověka tak předurčují tři řady sil. Síly Prozřetelnosti, které ke svým cílům využívají zákonů přírody a dějin jako nástrojů a postupně je prosvětlují; síly démonické, které využívají stejných zákonů a snaží se je stále více tížit; a vůle naší vlastní monády, kterou do našeho vědomí vnášejí hlasy srdce a rozumu za pomoci sil Prozřetelnosti.

Budeme-li proto zkoumat zákony přírody a dějin jako mechanické, bezduché nutnosti, či naopak jako nástroj těch či oněch živých, personálních podstat duchovní či jinomateriální povahy, stupeň naší svobody se tím ani nezvýší, ani nesníží.

* Kromě subjektivního idealismu.

Z hlediska koncepce *Růžce Světa* není tedy stupeň svobody lidské volby menší než z hlediska materialismu, řady ji určujících faktorů jsou však jinak pochopeny a přesněji rozčleněny.

A neuráží-li materialistu omezení naší svobody zcela neosobními a bezduchými zákony přírody, čím by nás pak měla ponížovat omezení naší svobody vůle silami Prozřetelnosti? Urážet nás může pouze omezení naší svobody vůle silami démonickými, a také nás i uráží; jenomže to jsou přece právě ti naši odvěcí nepřítelé, které se stále snažíme zkrotit, obrátit a prosvětlit. A tuto urážku přestaneme prožívat teprve tehdy, až se staneme nedostupnými jejich působení. Evoluce života ve světě vytváří řady bytostí od minimálního stupně svobody v nejprostších formách (do zárodečného vědomí mikroba nedoléhá hlas monády téměř vůbec a jeho chování určují převážně démonické síly, působící prostřednictvím zákonů přírody jakožto převodového mechanismu). Vyšší živočichové jsou již mnohem svobodnější než mikrob, amplituda jejich samovolných činů je již mnohem širší; u člověka pak vzrůstá nesrovnatelně.

Odpůrci náboženství jako takového poukazují na to, že náboženství vyžaduje zřeknutí se osobní vůle, vyžaduje pokoru naší vůle před Vůlí Boží. Ve vztahu k některým náboženstvím minulosti mají pravdu. *Růžce Světa* ale není náboženské učení minulosti. Je to náboženské a sociálně etické učení budoucnosti. *Růžce Světa* nepožaduje žádné „pokorné odevzdání“ naší vůle do Vůle Boží, neboť reálné je pouze to, co člověk koná dobrovolně, a nikoliv z přinucení.

Ze svatyní komplexního náboženství nebude zaznívat požadavek otrocké pokory před vůlí Božstva. Bude odtud znít výzva ke všeobecné lásce a k svobodné tvorbě a pokračování Božího díla.

Hospodin – to je neměnné a nevyjádřitelné vyšší prvotní zaměření, to je moc tvořícího ducha, jenž působí ve všech duších, neumlká dokonce ani v hlubinách démonických monád a usměrňuje všechny světy, od mikrobramfatur až po supergalaxie k čemusi dokonalejšímu, než je dobro, k čemusi vyššímu, než je blaženost. Čím vyšší je stupeň každého Já, tím úplněji se jeho vůle ztotožňuje s tvořivou vůlí Hospodinovou. A když Já, jež počalo svou kosmickou pout' z nejprostších forem živé hmoty, mine stupně člověka, demiurga národů, demiurga planet a hvězd, demiurga galaxie,¹⁵ pak se skrze Boha-Syna noří v Otce a vůle jeho se plně ztotožňuje s vůlí Otcovou, síla jeho – se silou Otcovou, obraz jeho – s obrazem Otcovým a tvořivost jeho – s tvořivostí Otcovou.

Spoluúčast na Díle Božím je světlá tvorba všech monád vzestupného proudu Vesmíru počínaje člověkem, stichiáliemi a prosvětlenými zvířaty až po demiurgy galaxií, giganty nepředstavitelného majestátu.

Právě proto se zde tak často objevuje slovo „demiurg“, jež se v prastarých náboženstvích téměř nepoužívá. Demiurgové – to jsou všichni ti, kdož tvoří k slávě Boží, z lásky ke světu a jeho Stvořiteli.

Ten je nanejvýš milosrdný.

„Je všemohoucí“ – dodávala stará teologie.

Je-li však On všemohoucí, pak je i odpovědný za zlo a strádání světa, tudíž není milosrdný.

Zdálo by se, že začarovaný kruh tohoto rozporu nelze prolomit.

Hospodin však tvoří ze Sebe. Všem monádám, jež pramení z Jeho hlubin, jsou neoddělitelně vlastní atributy těchto hlubin, tedy i absolutní svoboda. Božská tvorba tudíž sama omezuje Tvůrce, vymezuje jeho moc tou hranicí, za níž leží svobody a mohutnosti Jeho stvoření. Svoboda je však svobodou právě proto, že zahrnuje možnost rozličných voleb. A v bytí mnohých monád se vymezila jejich zápornou volbou, jejich utvrzením pouze sebe sama, jejich odpadlictvím od Boha. Z toho plyne to, co nazýváme zlem světa, z toho plyne strádání, odtud kruté zákony světa, odtud ovšem i to, že zlo a utrpení mohou být překonány. Zákony chrání svět před přeměnou v chaos. Samotní démoni je musejí brát na zřetel, aby se světy nerozpadly v prach. Proto démoni nevyvracejí zákony, nýbrž je ztěžují. Zákony jsou slepé. A prosvětleny mohou být nikoli v okamžiku, nikoli zázrakem, nikoli vnějším zásahem Božím, nýbrž nesmírně dlouhou kosmickou cestou, na níž od Boha odpadlé monády překonávají svou zlou vůli.

V Bohu jsou všeobjímající láska a nevyčerpatelná tvořivost slity v jedno. Všechno živé včetně člověka se k Bohu přibližuje skrze tři božské vlastnosti, jež jsou mu vrozeny: svobodu, lásku a spoluúčast na Božím Díle. Tvorba v souladu s Bohem je cíl, láska je cesta, svoboda je podmínka.

Démonické monády jsou svobodné jako všechny ostatní, jejich láska je však hluboce defektní. Je zaměřena výlučně dovnitř: démon miluje pouze sebe. A jelikož je veškerá mocná zásoba lásky, jež přebývá v jeho duchu, soustředěna na toto jediné, miluje démon sám sebe silou natolik obrovskou, že toho není schopen žádný člověk.

Démonické monády nemohou ztratit ani schopnost tvořit. Tvorba v souladu s Bohem však v nich nevyvolává nic jiného než krajní nepřátelství. Každý démon tvoří pouze kvůli sobě a ve svém jménu.

Tvořivost člověka se stává tvorbou v souladu s Bohem od toho okamžiku a v té míře, v níž je jeho nezdolný tvůrčí impuls zaměřen jeho vůlí a vírou nikoli na dosažení různých egoistických cílů – slávy, uspokojení, hmotného úspěchu, služby krutým a nízkým učením –, nýbrž na službu Bohu lásky.

Právě tyto tři rysy – svoboda, láska a spoluúčast na Boží tvorbě – určují vztah *Růžže Světa* k umění, vědě, výchově, manželství, rodině, přírodě a dokonce i k takovým prvkům života jako jeho dobré a šťastné uspořádání, které všechna náboženství přehlížejí.

3.4 BYTÍ A VĚDOMÍ

To, co jsem až dosud řekl, nás vede k novému pohledu na dlouholetý spor o primát vědomí či bytí.

„Vědomí určuje bytí“ – formulovaly idealistické školy. V následující ateistické etapě kultury byla tato formule obrácena naruby, její materiál však zůstal nedotčen. A tento materiál spočíval v kontrapozici dvou členů, a proto nová formule převzala primitivismus své předchůdkyně.

Otázka je složitější než tato formule. Zároveň je však i jednodušší, než byly neskladné konstrukce premis a závěrů, které byly v 18. a v 19. století navrstveny proto, aby z nich byl odvozen závěr tak skromný.

„Bytí určuje vědomí“ – „vědomí určuje bytí“. Čí bytí? Čí vědomí? Jednotlivé konkrétní osoby? Lidstva? Světa? Živé, uvědomělé hmoty? Jak je to všechno popletené, jak nepřesné.

Vědomí jednotlivé konkrétní osobnosti (pro zjednodušení budeme mluvit pouze o člověku) je určeno nikoli jakýmsi vědomím a nikoli bytím jako takovým, nýbrž *soubrem faktorů*:

- a) jejím vlastním fyzickým bytím;
- b) bytím jejího přírodního a kulturního prostředí;
- c) vědomím množství lidí, kteří žili kdysi a žijí nyní, neboť tato vědomí určila do značné míry svými snahami kulturní prostředí, v němž osobnost žije, a působí na její bytí a vědomí;
- d) vědomím jiných bytostí, jež ovlivnily přírodní prostředí a transformovaly je;
- e) bytím a vědomím hierarchií tvořících svět;
- f) nadvědomým, avšak individuálním obsahem, vrozeným monádě dané osobnosti;
- g) bytím-vědomím Jediného, v němž bytí a vědomí splývají v jedno a nejsou odlišnými, vzájemně protikladnými kategoriemi.

Klade-li se otázka nikoli na jednotlivou osobnost s jejím bytím a vědomím, nýbrž na Veškerenstvo, přesněji řečeno – na vznik vědomí v organické přírodě jakýchkoli světů, je jasné, že jelikož vesmír určuje Jediný, mizí tento protiklad bytí a vědomí jenom z té příčiny. Jelikož vesmír je určován tvořivostí Bohem stvořených monád, ztrácí naprosto smysl otázka, ve kterém konkrétním momentu se po období nevědomé existence objevilo vědomí. Neboť kdyby nebylo Bohem stvořených monád s jejich vědomím a bytím, nemohla by vzniknout ani žádná hmota, ani organická, ani neorganická.

Primitivnost klasických formulí by se nyní mohla stát terčem dobráckých žertů, kdyby jedna z nich, jež se stala filosofickým dogmatem politické despotie, nenesla vinu na nesčíslných neštěstích tím, že jako zátka ucplala dýchací cesty myšlení mnoha lidí – zahradila přístup duchovnosti do sféry jejich vědomí. Druhá z klasických formulí, stejně tak chybná, je přece jen méně nebezpečná, jelikož je duchovnější. To však vůbec nenesímá vinu ze starých náboženství s jejich filosofickými

přístupy: tolik staletí se věnovala scholastickému mudrování – a ani na krok se nepřiblížila k otázce primátu bytí či vědomí.

3. 5 RŮZNOHMOTNÁ STRUKTURA ČLOVĚKA

Mezi početnými vrstvami Šádánakáru je mnohorozměrný svět, kde přebývají lidské monády – nedělitelné a nesmrtelné duchovní jednotky, vyšší Já lidí. Jsou tvořené Bohem a pouze Bohem, některé (nemnohé) jsou tajemně Bohem rozené. Monády vstupují do Šádánakáru oděné tou nejjemnější hmotou; bylo by správnější nazývat ji energií: je to substance, která proniká celý Šádánakár. Odívá se do ní nutně každý individuální duch, který vstupuje do naší brambatury. Svět, v němž přebývají naše monády, se nazývá *Iroln*.

Úkolem každé monády, vyjma monád démonických, je tvořivá práce, vedoucí k prosvětlení Vesmíru; mezi lidmi se démonické monády nevyskytují. Lidské monády vykonávají tuto práci v nižších světech, jež náležejí jejich prosvětlující tvorbě. Tím si pro sebe vytvářejí hmotná roucha a skrze tato roucha působí na prostředí odpovídajících vrstev.

Monáda vytváří především *šelt* z materiálnosti pětirozměrných prostorů a poté *astrální tělo* z materiálnosti prostorů čtyřrozměrných. Obě tato roucha se v naší představě často spojují pod pojmem „duše“. Šelt je materiální nosič monády se všemi jejími božskými vlastnostmi a její nejbližší nástroj. Nikoliv samotná monáda, jež zůstává v pětirozměrném Irolnu, nýbrž právě šelt je oním „Já“, které začíná své putování nižšími vrstvami. Šelt je tvořen samou monádou; na tvorbě astrálního těla se podílí velká stichiálie – Matka Země. Ta se podílí na tvorbě astrálních těl všech bytostí Šádánakáru – lidí, andělů, daimónů, zvířat, stichiálií, démonů a dokonce i velkých hierarchií, když se spouštějí do těch vrstev, kde je existence astrálního těla nutná. Toto tělo je nejvyšší nástroj šeltu. Jsou v něm soustředěny schopnosti duchovního zraku, sluchu, čichu, hlubinné paměti, schopnosti létat, komunikovat se synkléty, daimóny, stichiáliemi a anděly, schopnosti vnímat kosmická panoramata a perspektivy.

Dále: Matka Země, oplodněná duchem Slunce, vytváří pro vtělující se monádu *éterické tělo*; bez něj není možný život v tří- a čtyřrozměrných světech. A když šelt se všemi svými rouchy, včetně éterického, opouští v Enrófu nejpoprchnější, nejkrátkodobější, poslední ze svých obalů – fyzické tělo, zůstává v Enrófu pouze mrtvola. Fyzické tělo pro nás vytvářejí andělské hierarchie, které vytvářejí samu hmotu, a velká stichiálie lidstva *Lilith*, která z této trojrozměrné materiálnosti sochá řetěz rodu. Působení samotné monády v tomto aktu skrze šelt spočívá v tom, že monáda dává danému článku rodu individualitu.

Tak se dovršuje proces sestoupení; začíná vzestup.

Formu fyzického těla může monáda přijímat jednou nebo opakovaně. Éterické tělo se znova vytváří pouze v případě, kdy byl jeho nositel působením zákona

odplaty donucen vykonat cestu po kruzích obrovských muk. Na cestě vzestupu doprovází éterické tělo svého nositele po všech světech Prosvětlení až do zatómisů – příbytků prosvětleného lidstva, nebeských měst metakultur. Éterické tělo sestává z životní substance, jež není univerzální, nýbrž se ve všech troj- a čtyř-rozměrných světech liší. Tuto substanci by vzhledem k památce na pravěké zjevení lidstva bylo správné nazvat arungvilita-prána.

Astrální tělo doprovází svého nositele výše, až k sakuále Vysokého Předurčení. Ještě výš pak zůstává pouze úplně prosvětlený šelt, který splynul s monádou. Oděna do nejjemnějšího šeltu monáda tehdy opouští Iroln a začíná svůj vzestup do nejvyšších světů Šádánakáru.

Další části knihy budou pojednávat o všech těchto vrstvách, mnohé z nich budou popsány, jak jen to bude možné. Nejsem však bohužel schopen podrobněji vysvětlit otázky vzájemného působení různých obalů monády, jejich stavby a funkcí.

3. 6 METAKULTURY

Struktura Šádánakáru, k jejíž kolosální problematice bude už brzo třeba přejít, zůstane nepochopitelnou v samotných svých základech, pokud si předběžně neosvojíme, co je to nadnárod, metakultura a transmýtus.

Pod názvem „nadrárod“ budeme rozumět souhrn národů, které jsou spjaty společně vytvářenou kulturou, nebo jeden národ, jestliže svoji kulturu vytvářel sám a pokud tato kultura dosáhla vysokého stupně výraznosti a individuality.

Rozumí se přitom, že dokonale izolované kultury neexistují, jsou vzájemně spjaty, vcelku je však každá kultura zcela svérázná a bez ohledu na vliv, který má na ostatní kultury, zůstává ve vší své plnosti vlastnictvím pouze jednoho nadnároda, svého tvůrce.

Pojem nadnároda bych snad ani do své koncepce nemusel zavádět, kdyby kromě historického neměl také metahistorický význam. Metahistorický význam spočívá v tom, že specifikum nadnároda není omezeno kulturní sférou v Enrófu, ale projevuje se i v mnohých jinohmotných vrstvách vzestupné i sestupné řady, protože působení jen jednoho daného nadnároda zahrnuje některé oblasti těchto vrstev. Nelze přece zapomínat, že nadnárodem označujeme nejen souhrn osobností, které k němu patří nyní, nejen naše současníky, ale velmi mnoho z těch, kteří k němu náleželi dříve, třeba na úsvitu jeho dějin, a později ve své posmrtné existenci působili a působí v transfyzičických vrstvách spjatých s tímto nadnárodem. Nad lidstvem se tyčí žebřík vrstev, které jsou společné pro všechny nadnárody. Nad každým z nich ale tyto vrstvy mění své zbarvení, svoji tvářnost, svůj obsah; existují dokonce i takové vrstvy, které jsou pouze nad jedním nadnárodem. Přesně tak je to i ve vztahu k démonickým světům sestupné řady, které existují jakoby pod nadnárodem. Značná část Šádánakáru se tak skládá z jednotlivých

vrstevnatých segmentů; vrstvu Enrófu v každém ze segmentů zaujímá jen jeden nadnárod a jeho kultura. Tyto vrstevnaté segmenty Šádánakáru nesou název *metakultury*.

Každý nadnárod má svůj mýtus. Tento mýtus se ani zdaleka nevytváří pouze v dětském období jeho dějin – naopak. A jelikož tradiční chápání pojmu „mýtus“ není totožné s významem, který se do něj vkládá v této knize, budu jej muset důkladně vysvětlit.

Když hovoříme o přesně koordinované soustavě ideově nasycených obrazů, které ztělesňují nějakou rozsáhlou internacionální teorii a našly svůj výraz v legendách a kultu, v teosofémách a filosofémách, v památkách písemnictví a výtvarného umění, a konečně i v mravním kodexu – máme na mysli mýty velkých mezinárodních náboženství. Jsou čtyři takové mýty: hinduistický, buddhistický, křesťanský a muslimský.

Když hovoříme o přísně koordinované soustavě ideově nasycených obrazů, které vymezují vztah jednoho určitého nadnároda k Enrófu, k transfyzickým a duchovním světům, o soustavě, jež přijala formu určitého náboženství a hraje v dějinách daného nadnároda velmi důležitou úlohu, která se ale téměř nerozšířila za jeho hranice, – máme na mysli *národní náboženské mýty jednotlivých nadnárodů*. Patří sem mýtus egyptský, staroíránský, židovský, starogermánský, galský, aztécký, incký, japonský a některé další.

Pokud máme na mysli svět obrazů, které jsou stejně ideově nasyceny a jsou snad také spojeny, byť ne tak těsně, s myšlenkami náboženské a mravní povahy, ale nezformovaly se do uspořádaného systému, čili neodrážejí společné mravní, transfyzické, metahistorické či kosmické pravdy, spojené především s obsahem a posláním určité kultury – potom stojíme před *obecnými mýty nadnárodů*. Takové jsou mýty nadnároda jihozápadního, tj. románsko-katolického, nadnároda severozápadního, tj. germánsko-protestantského, nadnároda ruského.*

Poslední, čtvrtou skupinou jsou nakonec *obecné mýty národní*: mýty jednotlivých národností, které jsou součástí nadnároda a vytvořily ve svém rámci, jako doplněk k celkovému nadnárodnímu mýtu, svou specifickou variantu, zcela lokální; ta nevytváří žádný přesně vymezený systém, žádné náboženství. Jako příklad lze uvést pohanské mýty slovanských, finských, tureckých plemen, a také mýty některých izolovaných a zaostalých plemen indických. Mýty národností se v podstatě objevují v zárodečném stavu u velmi mnohých etnických útvarů, zřídka však mají výraznou tvář.

Slovo „mýtus“ nebudeme aplikovat na žádné jiné jevy v dějinách kultury.

* Vývoj mýtů již v některých kulturách – například v řecko-římské či babylonsko-asyrsko-kanaánské – překročil stadium „obecného“, nevytvořil však systém natolik přesný, aby bylo možné přiřadit olympský a babylonský mýtus ke skupině národně náboženských mýtů nadnárodů.

Tři poslední skupiny mýtů jsou spojeny se zvláštnostmi jednotlivých kultur. Prvá skupina – mýty mezinárodních náboženství – je mysticky spjata (až na jednu výjimku) s těmi vrstvami Šádánakáru, které jsou už nad oněmi segmentárními články, které nazýváme metakulturami.

Zdá se mi, že pojem národně-náboženských mýtů lze pochopit bez obtíží. Pojem společné mýty nadnárodů je třeba pro větší jasnost doplnit o několik definic.

Definice induktivní:

Obecný mýtus nadnároda je souhrnem jeho představ o transfyzičském kosmu, o tom, jak se na tomto kosmu podílí daná kultura i každé Já*, které je součástí této kultury, představ, které si tato kultura vytvořila a odlíla je do forem řady nábožensko-filosofických idejí, řady uměleckých obrazů, sociálně etických pojmů, státně-politických ustanovení a nakonec i řady celonárodních životních norem, realizujících se v obřadech, ve zvycích, v každodenním způsobu života.

Definice deduktivní:

Obecný mýtus nadnároda vzniká, když si *nadnárod* prostřednictvím svých nejtvůřivějších představitelů začíná *uvědomovat* jakousi *druhou realitu* nad ním stojící, jejíž součástí je i jeho bytost a která obsahuje klíč k jeho vzniku a kořeny jeho osudu. Vědomí této skutečnosti je zakaleno vedlejšími příměsmi, které pocházejí z neuspořádané lidské povahy.

Onu druhou realitu, která je objektem transfyzičského i metafyzického, uměleckého i filosofického uchopení, lze podmíněně označit termínem *transmýtus*.

Rozumí se samo sebou, že stupeň odlišnosti mýtu a transmýtu může být velmi rozdílný. Omezenost těch, kteří vnímali transmýtus prostřednictvím intuice, snů, uměleckých vnuknutí, náboženského rozjímání, metahistorického osvícení; národní, dobové, třídní a osobní zvláštnosti vědomé i podvědomé sféry jejich bytosti, která se na tomto procesu aktivně podílí; nemožnost nalézt ve slovech či obrazech trojrozměrného umění přesné analogie pro vyjádření reality světů s jinými rozměry – cožpak to vše mohlo vést jinam než k nekonečným aberacím, k zaplnění mýtu masou nahodilého, nepřesného, antropomorfního, primitivizujícího nebo prostě neúspěšného? Ovšem mýtus je dynamický, pohybuje se v čase, rozvíjí se, mění podoby a jeho pozdější fáze se zpravidla přibližují k transmýtu, jelikož i samotná vnímající vědomí se stala v průběhu staletí jemnějšími, bohatšími, prozíravějšími, širšími.

Současně se však rozvíjí i samotný transmýtus. Transcendentní skutečnost je plna kypícího pohybu, o její statickosti nemůže být ani řeči. Tak jako se odlišují opevněná města doby Merovejců od současné Paříže, liší se i krajiny, stavby a veškerý obsah transmýtu v době jejich vzniku a na konci jejich metahistorického vývoje.

* Pojem „daná kultura“ zde přitom nemusí být pochopen přesněji, než tomu bylo například u Řeků a Římanů, kteří stavěli sami sebe do protikladu k celému ostatnímu lidstvu coby barbarům.

Ve všech stádiích rozvoje nadnárodního transmýtu jsou ale spolu s vnímajícím jej národem Enrófu přítomny dvě další reality, dvě další vrstvy, dva póly metakulturní sféry. Kolem nich a mezi nimi se nalézají i další vrstvy, každá z nich však vznikla později nebo prodělala zásadní změny; některé zmizely. Neochvějné a dlouhověké jsou pouze tři oblasti: v Enrófu – nadnárod; v prostoru s jiným počtem rozměrů nad ním – příbytek jeho prosvětlených duší, svatá města, nebeská země metakultury; a dole, ve světech sestupné řady – protipól této nebeské země: citadela vybudovaná ve světech spojených s hlubinnými vrstvami ve fyzickém těle planety. To je centrum démonických sil dané metakultury. Nebeské země a vše, co je v nich, se nazývají *zátómisy*; podzemní citadely jsou *šrástry*.¹⁶

V mýtech se z těchto dvou pólů obyčejně jasněji a přesněji odrážejí právě zátómisy. Obrazy šrástrů se zdaleka ne vždy odlévají do ukončených forem. Zátómisy lze naproti tomu coby příbytky synklétů metakultur potkat v mýtech všech nadnárodů, a to v mýtech náboženských i obecných. Tak třeba Eanna¹⁷ Babyloňanů: podle názorů Sumerů a Akkadů byl zikkurat¹⁸ ve městě Erech¹⁹ podobou této hory bohů, Eanny Nebeské, Babyloňané později spatřovali analogický smysl v hlavní kultovní stavbě jejich velikého města – v sedmistupňovém chrámu Esagile.²⁰ Podobný je Olymp Řeků. Taková je Sumera (Meru) Indů²¹ – indický Olymp, na jehož svazích září nebeská města hinduistických bohů. Podobné jsou obrazy Ráje – Edenu v metakultuře byzantské a románsko-katolické, Džannet²² – v metakultuře arabsko-islámské, Šan-Ti²³ – v metakultuře čínské, Monsalvat – v metakultuře severozápadní, Kitež – v metakultuře ruské.

Když se pokoušíme rozeznat skrze dmoucí se oblaka umění, věrouk, mytologií a národních systémů nebeskou zemi severozápadní metakultury, neměli bychom ani na okamžik zapomínat, že nadnárody nikdy nezavršují tvorbu svých mýtů, dokud existují v Enrófu. Mění se formy výrazu; jako tvůrci vystupují na historickou arénu nové skupiny lidí. Úkol vytvářet mýty přechází od anonymních tvůrců folklóru a obřadů k učencům a umělcům, k jejichž jménům se upínají vlny lásky celého národa. Mýtus žije, prohlubuje se, naplňuje se novým obsahem, odhaluje ve starých symbolech nový smysl a zavádí symboly nové, které odpovídají jednak vyššímu stadiu celkového kulturního vývoje svých tvůrců, jednak živému metahistorickému vývoji samotného transmýtu.

Nebeská země severozápadní kultury před námi vyvstává v obraze Monsalvatu, věčně zářícího horského vrcholu, kde rytíři-světci po staletí strážejí v číši krev Vtěleného Logu, kterou Josef z Arimatie zachytil při ukřižování a předal poutníku Titurelovi, zakladateli Monsalvatu. Nedaleko od Monsalvatu se tyčí přízračný zámek postavený čarodějem Klingsorem: to je centrum sil, které odpadly od Boha a neustále se úporně snaží zničit sílu a moc bratrstva strážců nejvyšší svatyně a tajemství. To jsou dva póly obecného mýtu severozápadního nadnároda od bezejmenných tvůrců starých keltských plemen přes Wolframa von Eschenbach až po Richarda Wagnera. Předpoklad, že otevření tohoto obrazu je jakoby završeno Wagnerovým *Parsifalem*, je sporný, a jak se zdá, i předčasný. Transmýtus Monsalvatu roste, stává se stále grandióznějším. Doufejme, že z masy severozápadních

národů se ještě pozvednou myslitelé a básníci, jimž metahistorická osvěcení umožní postihnout a zobrazit nebeskou zemi Monsalvatu takovou, jaká je nyní.

Není těžké pochopit, že většina i těch nejmohutnějších lidských obrazů severozápadního mýtu není a ani nemůže být bezprostředně spjata s obrazem Monsalvatu. Očekávat trvalé bezprostřední pouto by znamenalo projevit úzký a formální přístup, a dokonce i naprosté nepochopení toho, co to je obecný nadnárodní, a nejen nábožensko-národní mýtus.

Konec konců, libovolná lidská postava, kterou vytvořil velký spisovatel, umělec, skladatel a která žije ve vědomí a podvědomí milionů a stává se vnitřním majetkem každého, kdo tento obraz vnímá tvořivě – libovolný takový obraz je obraz mýtický. Kriemhilda a Ofélie, Macbeth a Brandt²⁴, Rembrandtova Ester²⁵ a Goethova Markétka, Egmont a Mr. Pickwick²⁶, Jan Kryštof²⁷ a Jolyon Forsyte²⁸ jsou mýtičtí ve stejné míře jako Lohengrin a Parsifal. V čem však spočívá souvislost mezi uměleckými obrazy a filosofickými i sociálními idejemi severozápadní kultury s póly severozápadního mýtu – s Monsalvatem a zámekem čaroděje Klingsora?

Póly každého nadnárodního mýtu jsou opásány množstvím kruhů, celými světy obrazů, jejichž spojitost s centrem nespočívá v syžetové závislosti, nýbrž ve vnitřní příbuznosti, v tom, že můžeme tyto obrazy myslet a chápat je metahistorickým nazíráním v srdci mýtu či vedle něj.

Faust není samozřejmě Merlin²⁹; byronovský Kain³⁰ není Klingsor; Peer Gynt není Amfortas, hauptmannovského Emanuela Quinta³¹ by už na první pohled bylo prostě podivné srovnávat s Parsifalem. Obraz Gundry, který má takový význam v srdci mýtu, nezískal, jak se zdá, žádnou rovnocennou paralelu na jeho okrajích. Na druhé straně v srdci severozápadního mýtu nenajdeme žádné předobrazy Hamleta a Leara, Markétky či Solveig.³² Jejich pohled je však obrácen právě tam; na jejich oděvech lze pozorovat narudlý odlesk – snad Grálu, snad čarodějnických klingsorovských ohňů. Tyto kolosální figury, které se tyčí na různých stupních uměleckého realismu, v různých stadiích mystického prosvětlení, jsou podobny sochám, střezícím výstup po stupních schodiště do oné svatyně, kde přebývá nejvyšší tajemství severozápadních národů – svatyně, jež posílá do zemí, zachvácených houstnoucím soumrakem, duchovní vlny Prozřetelnosti a dobré vůle.

Copak záblesky paprsků této svatyně – nebo paprsků opačného pólu téhož mýtu, ďábelského zámku Klingsorova – rozeznáváme pouze v legendách o rytířích kulatého stolu? Či pouze v bayreuthských mystériích?³³ Pokud pro nás Monsalvat přestal být pouhým poetickým obrazem mezi jinými poetickými obrazy, pouhou kouzelnou pohádkou či hudební melodií a nabyl svého pravého významu – významu vyšší skutečnosti –, rozeznáme jeho odlesk na gotických opatstvích i na stavebních ansámblech baroka, na plátnech Ruisdaela i Dürera, v krajinách Rýna i Dunaje, Čech i Bretaně, ve vitrážích ve tvaru růže za oltáři kostelů i v drsně prostém kultu luteránství. Tento odlesk zahlédneme i v bezbožných, bezduchých parcích paláců Krále Slunce i v obrysech měst, jež se tyčí zpoza oceánu jako celé Pamíry mrakodrapů. Spatříme jej v lyrice romantiků i v dílech velkých dramatiků, v zednářství i jakobínství,³⁴ v systémech Fichteho a Hegela, dokonce i v doktrínách

Saint-Simona a Fouriera. Bylo by zapotřebí speciální práce, aby se poukázalo na to, že moc soudobé vědy, zázraky techniky, stejně jako ideje socialismu a dokonce i komunismu na jedné straně – a nacismu na straně druhé – do sebe pojmají sféru mýtu o Monsalvatu a Klingsorově zámku. Nic, žádné vědecké objevy našich dní, včetně ovládnutí atomové energie, nevyvedou severozápadní lidstvo za hranice načrtnuté prorockou symbolikou tohoto mýtu. Myslím si, že ten, kdo přečte tuto knihu, si vzájemné souvislosti, jež nebyly dosud odhaleny, ujasní.

O jedné z metakultur s jejím mýtem a transmýtem jsem začal mluvit pouze proto, abych konkrétními obrazy pomohl pochopit ideu o nebeských zemích lidstva, přebývajících v prosvětlených vrstvách na vrcholech metakultur, a zamyslet se nad jejich antipody – pevnostmi od Boha odpadnuvších principů, které aktivně vytvářejí svůj antikosmos a zápasí se silami Světla ve všech nadnárodech Enrófu, ve všech vrstvách, ve všech metakulturních zónách.

Žebřík vrstev Šádánakáru ale nekončí tam, kde se završují segmenty metakultur: dále se zdvihají pětirozměrné a šestiřozměrné světy, jež rovněž nalezly svůj mlhavý odraz v mýtech a náboženstvích lidstva. Na mnohé z těchto vrstev lze také v tomto smyslu aplikovat název „transmýty“. V užším a vyšším smyslu se však slovo „transmýtus“ pojí se zvláštní sakuálou: je to soustava světů s pěti prostorovými rozměry a s obrovským počtem časových souřadnic. Je to pět grandiózních, překrásných a průzračných pyramid, které jakoby září zevnitř slunečním jasnem a neochvějně se tyčí nad Enrófem. Nejenom Enróf, nýbrž i nebeské země metakultur se odtud zdají být hluboko dole, v soumraku. Tyto světy jsou nejvyššími aspekty tří (nikoli čtyř!) velkých mezinárodních náboženství a dvou náboženství, jež v důsledku řady historických příčin neprolomila svou národní uzavřenost, zároveň však na sobě nesou odlesk jak svých zatómisů, tak i této, nesrovnatelně vyšší, sakuály. O této sakuále se bude podrobně hovořit v jedné z následujících částí.

Chtěl bych uvést ještě jednu předběžnou poznámku. Myslím si, že mnozí, kteří čtou tuto knihu, upadnou do rozpaků: proč jsou všechna nová slova a jména, která označují země transfyžického světa a vrstvy Šádánakáru, dokonce i názvy téměř všech hierarchií – neruská? Je to proto, že ruská metakultura je jedna z nejmladších: když začal vznikat její Synklét, bylo už všechno nazváno jinými. V těchto slovech se lze nejčastěji setkat se zvuky, připomínajícími sanskrt, latinu, řečtinu, hebrejštinu nebo arabštinu, někdy jde i o jazyky ještě starší, které zatím ani jeden filolog nezná. Rozumí se samo sebou, že je neznám ani já; na jejich podivnou fonetickou podobu usuzují jedině podle těchto jednotlivých slov.

Zdá se mi, že nyní bylo řečeno vše, bez čeho by následující části knihy mohly zůstat ne zcela pochopeny. Před námi jsou čtyři části, které jsou téměř celé věnovány popisu struktury Šádánakáru – svého druhu transfyžická geografie. Teprve až si utvoříme představu o dějišti a účastnících metahistorického mystéria, byť alespoň přibližnou, můžeme přejít k těm částem, které jsou věnovány samotným metahistorickým procesům, zvláště pak metahistorii Ruska a jeho kultury a také metahistorii současnosti. To je spjato s úkoly, s konkrétním programem *Růžce Světa*, s výkladem těch historických cest, na nichž je možné nekrvavé sjednocení

KNIHA II

lidstva do jednotného organismu, s dosažením všeobecného blahobytu, s výchovou pokolení zušlechtěného typu, s přetvořením planety na zahradu a celosvětového státu v bratrství. Odtud bude postaven most k posledním kapitolám: k některým vzdáleným historickým prognózám, k problematice vrcholných kataklyzmat světových dějin a k nezbytnému, byť i katastrofickému přechodu Enrófu do jiné, vyšší materiálnosti, do jiné vrstvy bytí. Poslední stránky jsou věnovány kosmickým perspektivám, které se přitom otvírají.

- 1 Hovoří se zde o pojmu „noumenální“, kterým Kant označoval jako možnou, ale pro člověka nepostižitelnou realitu – „věc o sobě“.
- 2 Wicraor – snad se toto pojmenování vztahuje k hebrejskému *jezer ha-pa* – „tíhnutí ke zlu“.
- 3 Park ve Versailles byl vytvořen za Ludvíka XIV. poté, co se Versailles staly královskou rezidencí; jako v každém parku byla v něm příroda podřízena přísnému plánu, ve kterém převažoval „geometrický“ princip, a geometrický charakter mělo i pečlivě ošetřované rostlinstvo.
- 4 Řecko-perské války probíhaly mezi řeckými městskými státy a Persií v letech 500–449 př. n. l.
- 5 Ve filosofii J. J. Rousseaua měl významné místo odmítavý postoj k civilizaci, která zkazila lidskou „přírozenost“, a také kult přírody.
- 6 Jezerní škola – sdružení anglických romantických básníků W. Wordsworthe, S. Coleridge a R. Southeye, které vzniklo na konci 18. a na počátku 19. století.
- 7 Barbizonská malířská škola – skupina francouzských malířů z let 1830–1860, nazvaná podle vesničky nedaleko lesa Fontainebleau.
- 8 R. Thákur ve svých *Vzpomínkách* několikrát hovoří o působení přírody na něho a jeho nálady. Možná, že má D. L. Andrejev zde na mysli následující řádky: „Za listy stromů vstávalo Slunce. Díval jsem se, díval – a náhle z mých očí spadla clona. Uviděl jsem, že celý svět je ozářený zázračným světlem a omývají ho vlny radosti z krásy.“
- 9 Srov. slova z básně F. I. Tutčeva „Šedomodré stíny se smísily...“: „Vše ve mně a já ve všem“.
- 10 V originále poéma *Světlo Asie aneb Velké zřeknutí se* (1890) pojednává o Buddhovi a učení buddhismu. D. L. Andrejev cituje nepřesně a s vynechávkami prozaický překlad A. N. Anněnského; viz *Свет Азии: Поэма Эдвина Арнольда*, пер. А. Анненской, под ред. В. Лесевича, Санкт Петербург 1890, s. 124–125.
- 11 Světové periody. Kalpa – perioda od vzniku do zničení světa, jeden den Buddha; existují rozdílné názory na délku jejich trvání – od 1 344 000 pozemských let do 1 280 000 000 a 8 640 000 000 let.
- 12 Systémy světů. V citovaném originálu „sakval za sakvalem...“; sakval je zde evidentně čakkavala – galaxie; podle představ buddhismu je vesmír tvořen z nekonečného počtu čakkavál, které jsou organizované do triád. Andrejevův termín „sakuála“ viz *Stručný slovník jmen...*
- 13 Hypotéza o existenci antisvětů a antihmoty byla vyslovena britským fyzikem P. Diracem v roce 1933; dosud není zcela potvrzena. D. L. Andrejev byl s touto hypotézou obeznámen.
- 14 1 J 1, 5.
- 15 Demiurg (z řečtiny, doslova „ten, kdo vytváří věci pro lid“) – tvůrce, tvořící počátek; D. L. Andrejev při používání tohoto termínu částečně navazuje na platónskou tradici, který jej poprvé zavedl do filosofie a ve svém díle *Timaios* nazval demiurgem tvůrce vesmíru, věcí, stvořitele nižších bohů, světové duše a nesmrtelné části lidské duše.
- 16 Šrástry (sanskrt.) – staré posvátné knihy, traktáty.
- 17 Eanna – chrám boha nebes Anu a jeho dcery Innany (Ištar) v Uruku.
- 18 Zikkurat – vícestupňová kultovní věž v Babylonii; v podobném architektonickém stylu je postaveno i Leninovo mauzoleum v Moskvě.
- 19 Erech – starohebrejské pojmenování jednoho z nejstarších mezopotamských měst, je připomínáno v Bibli, v klínopisných textech jako Uruk, nyní Varka.

- 20 Esagila – chrámový komplex se sedmistupňovým zikkuratem („babylonská věž“) v Babylonu.
- 21 Sumeru – Meru, jinak též zvaná Sumeru-parvátí (hora Sumeru): v indické mytologii posvátná hora v Himálajích, na jejímž vrcholku se nachází Brahmovo město, ztotožňována s Rudra-Himálajemi v Garvale, kde pramení řeka Ganga.
- 22 Džanna (arab. zahrada) – u muslimů nejčastější pojmenování ráje.
- 23 Šan – první známý státní útvar staré Číny.
- 24 Hrdina stejnojmenné dramatické poémy H. Ibsena (1865).
- 25 Hovoří se zde o Rembrandtově obrazu *Artaxerxes, Haman a Ester*.
- 26 Hrdina Dickensova románu *Kronika Pickwickova klubu*.
- 27 Hrdina stejnojmenného románu (1904–1912) R. Rollanda.
- 28 Hrdina Galsworthyho trilogie *Sága rodu Forsyťů*.
- 29 Merlin – zde hrdina středověkého legendistického cyklu o králi Artušovi, čaroděj, věštec a básník.
- 30 Zde hrdina Byronovy mystérie *Kain* (1821).
- 31 Hrdina románu G. Hauptmanna *Blážen v Kristu Emanuel Quint*.
- 32 Hrdinka Ibsenovy dramatické poémy *Peer Gynt* (1867).
- 33 Jedná se o uvedení oper R. Wagnera v bayreuthském divadle, otevřeném v roce 1876 operou *Prsten Nibelungů*.
- 34 Jakobínství – politické sdružení přívrženců revoluční diktatury a teroru, členů Jakobínského klubu během Velké francouzské revoluce.

KNIHA III.

STRUKTURA ŠADÁNAKÁRU

—

SVĚTY VZESTUPNÉ ŘADY

SAKUÁLA PROSVĚTLOVÁNÍ

Nevím, kde a kdy zemřu tentokrát, vím však, kde a kdy jsem umíral naposledy předtím, než jsem se roku 1906 narodil pro život v Rusku.¹ Tento poznatek nemá samozřejmě obecný význam a může zajímat pouze ty, kdož jsou schopni mít důvěru k mému svědectví a kteří přitom cítí karmické pouto s mým osudem. Svým objektivním významem je však mé vědění o některých etapách cesty mezi mou předposlední a nynější existencí širší, mohu a musím povědět o tom nejpodstatnějším z toho, nač se mi podařilo si postupně vzpomenout. Bylo by vlastně lépe říci nikoliv „podařilo se mi“, nýbrž „pomohli mi připomenout“.

Někdy jsem potkával lidi, kteří měli schopnost poodhalit hloubku své paměti, ani jeden z nich se však neodvážil o tom téměř s nikým hovořit; a nikoho z nich také ani ve snu nenapadlo zachytit tyto vzpomínky v písemné formě. Zavinilo to přesvědčení, že takové přiznání může vyvolat pouze výsměch, a přirozený duševní stud, bouřící se proti tomu, aby jiní a cizí lidé posuzovali to, co je intimní a nedotknutelné a co zároveň nelze ani dokázat. Dlouho jsem se tak na věc díval i já a i teď se pouštím do takového pokusu bez nejmenší radosti. Jenomže ono vlastně nic z toho, o čem vyprávím v téhle knize, nemá pramen, který bych mohl dokázat, a proto již nevidím důvod, abych právě o průlomech do hlubinné paměti pomlčel; to jsem buď knihu vůbec nemusel začínat, nebo – když už jsem se do ní pustil – musím mluvit o všem, bez ohledu na bázeň. K tomu mne posiluje naděje na to, že čtenáři, kteří mi nedůvěřují, odpadli již po prvních kapitolách a můj další výklad budou sledovat pouze lidé naladění příznivě.

Naposledy jsem zemřel asi před třemi sty lety v zemi, jež stála v čele prastaré a mohutné metakultury. Celý můj nynější život mne od dětství trápí stesk po této staré vlasti; možná že je tak palčivý a hluboký proto, že jsem v této zemi neprožil život jeden, nýbrž dva, a oba byly velmi bohaté.

Když jsem před třemi sty léty odcházel z Enrófu, poprvé jsem se na své cestě do Šádánakáru osvobodil od nutnosti spouštět se po smrti za vykoupením do hlubin těch vrstev, v nichž mučedníci rozvazují – někdy celá staletí či tisíciletí

– karmické uzly, jež zavázali za svého života. Poprvé jsem směl a dokázal rozvázat uzly ještě v Enrófu, když jsem dlouhými mukami a těžkými ztrátami zaplatil za chyby a excesy, jichž jsem se dopustil v mládí. A poprvé jsem umíral s lehkou duší, byť mne dle náboženských názorů té země měl očekávat posmrtný život vskutku strašlivý. Věděl jsem však, že vyloučením z kasty a čtyřicetiletým životem mezi párii jsem všechno vykoupil. Smrt byla lehká a plná naděje.

Byla to prorocká naděje, která nezklame. Zatím jsem si nedokázal vzpomenout na nic z prvních hodin či prvních dnů mého nového bytí. Zato si vzpomínám na několik oblastí té nové vrstvy, v níž jsem dlouhou dobu poté přebýval.

Tato vrstva je společná všem metakulturám a zároveň je velice pestrá: příroda prastaré, tropické, ohromné metakultury, jež do sebe dvakrát pojala můj pozemský život, byla podobná přírodě v Enrófu, byla jen měkčí – bez extrémů krutosti a velkoleposti, bez prudkých tropických lijáků a zhoubného sucha pouští. Vzpomínám si, jak bílá oblaka, podobná věžím neobyčejně mohutných a slavnostních tvarů, stála téměř nehybně nad horizontem a vzpínala se do středu nebe: mýjely noci a dny a gigantické zářivé věže stále stály nad zemí a téměř neměnily obrysy. Nebe samo nebylo ani světlé, ani tmavě modré, nýbrž jasně zelené. I slunce tam bylo hezčí než u nás – hrálo různými barvami, pomalu a plynule je měnilo, a já teď nedokážu vysvětlit, proč toto zabarvení zdroje světla neurčovalo zabarvení toho, co jím bylo osvětlováno, krajina zůstávala téměř stejná a převládaly v ní barva zelená, bílá a zlatá.

Byly tam řeky a jezera; i oceán tam byl, já jsem ho však neviděl: jednou či dvakrát jsem byl pouze na mořském pobřeží. Byly tam hory, lesy a otevřené prostory připomínající step. Rostlinstvo těchto oblastí bylo téměř průzračné a tak lehké, jako jsou pozdě na jaře lesy v severních zemích Enrófu, kdy se teprve začínají odívat listům. Také horské hřbety a dokonce i sama půda se zdály být stejně lehounké a napolo průzračné. To vše bylo jakoby éterickým tělem těch živlů, jejichž fyzické tělo tak dobře známe v Enrófu.

Tato vrstva však neznala ani ptáky, ani ryby, ani zvířata: jejími obyvateli byli lidé. Říkám lidé, a mám tím na mysli ne ty lidské bytosti, jež známe z Enrófu, nýbrž ty, které vytváří posmrtná existence v prvním ze světů Prosvětlování. Mohl jsem se nakonec přesvědčit, že útěcha, kterou čerpáme ze starých náboženství v myšlenkách o setkáních s blízkými, není legenda či klam, pokud nás jenom to, čeho jsme se dopustili za života, nezavedlo do hořkých vrstev vykoupení. Někteří z blízkých mne uvítali a radost z našeho setkání se stala náplní dlouhých období mého života v této vrstvě. Je prastará, kdysi ji obývalo andělské pralidstvo a nazývá se *Olirna*. Zdá se mi, že toto muzikální slovo bylo dobrým nápadem těch, kdo dali této vrstvě jméno. Styk s blízkými nebyl ničím zkalen, neobsahoval smutek, malichernost či nepochopení, jež na něj vrhají stín na tomto světě. Byla to ideální komunikace, zčásti za pomoci řeči, více však mlčky, což známe jen z komunikace s nemnohými, s nimiž jsme spjati láskou obzvláště hlubokou, ve chvílích duchovního splynutí.

Byli jsme zcela zproštěni existenčních starostí, jež mají v Enrófu tak nesmírný význam. V mírném podnebí obydlí nebylo zapotřebí. Zdá se mi, že v Olirních některých jiných metakultur tomu tak zcela není, přesně si to ale nepamatuji. Potravu dodávalo nádherné rostlinstvo, za nápoje sloužily prameny a potoky, které měly, jak si vzpomínám, různou chuť. Oděv, přesněji řečeno to překrásné, živé, matně zářící, co se v Enrófu pokoušíme nahradit výrobky z vlny, bavlny či lnu – vyrábělo samo naše tělo, to naše éterické tělo, které si zde vůbec neuvědomujeme, které se však v posmrtném životě stane stejně zřetelným a zdá se být stejně důležitým, jako je pro nás tělo fyzické. Jak ve světech Prosvětlování, tak v Enrófu není bez něho možný žádný život.

A přece mi od prvních chvil života v Olirně nakapal pár kapek jedu stesk po těch, jež jsem zanechal v Enrófu. Zůstaly tam děti a vnukové, přátelé a má staříčká manželka – ta bytost pro mne nejdražší, kvůli níž jsem porušil zákon kasty a stal se nedotknutelným. Poté, co se přetrhla nit života, jež mne k nim poutala, prožíval jsem stále obavy o jejich osud; brzy jsem se naučil rozeznávat jejich mlhavé obrysy bloudící po trnitých stezkách Enrófu. Za nějakou dobu jsem již uvítal svou ženu přesně tak mladou, jakou byla kdysi, avšak ještě krásnější. Její cesta v Enrófu se završila několik let po mé a nyní již ani nejmenší stín nedolehl na radost z našeho setkání.

Nové orgány vnímání se odkrývaly jeden za druhým – nešlo o ty zrakové a sluchové orgány, jež jsou v éterickém těle zcela totožné s odpovídajícími orgány těla fyzického – ne! Tyto zrakové a sluchové orgány fungovaly od prvních minut mého přebývání v Olirně a právě jimi jsem Olirnu vnímal; šlo o to, co nazýváme duchovním zrakem, duchovním sluchem a hlubinnou pamětí; o to, co se v Enrófu pokoušejí odhalit nejmoudřejší z moudrých; o to, co se tam odhaluje pouze jednotlivcům z milionů; o to, co se v Olirně odkrývá postupně u každého. Duchovní zrak a sluch překonává překážky mezi mnohými vrstvami; život těch, které jsem zanechal na zemi, jsem vnímal právě těmito orgány – nejasně sice, ale přece.

Těšil jsem se z rozzářené přírody – takovou krásu jsem v Enrófu nikdy nespatriil, jedno však bylo zvláštní: cosi mi v té přírodě scházelo a já jsem brzy pochopil co – rozmanitost života. Se smutkem jsem vzpomínal na zpěv a štěbetání ptáků, bzukot hmyzu, mihotání ryb, překrásné formy a neuvědomělou moudrost vyšších živočichů. Až zde jsem si ujasnil, jak mnoho znamená pro nás, pro náš styk s přírodou, svět zvířat. Ti však, kteří věděli více než já, mne těšili naději, že prastarý, mlhavý sen lidstva o tom, že existují vrstvy s moudrými zvířaty, obdařenými rozumem, není jenom sen, nýbrž předtucha pravdy – takové vrstvy vskutku existují a jednou do nich vejdu i já.

Později, zcela nedávno, mi připomněli některé zóny, které jsou v Olirních všech metakultur. Mluvili o oblastech podobných kopcovitým stepím. Někakou dobu se tam nalézají ti, kteří byli v Enrófu příliš uzavřeni do svého já, jejichž karmické uzly jsou rozvázány, duše je však ještě příliš úzká a těsná. Mezi průzračnými, tichými návršími a pod nádherným nebem jim teď už nic nebrání zbavit

se tohoto nedostatku, pojmout do sebe paprsky a hlasy kosmu, rozšířit hranice svého já. Mluví se i o zónách Olirny podobných hornatým krajinám: v údolích tam na sobě pracují ti, kteří dokázali uvěřit, přesněji řečeno, věrohodně procítnout transcendentno teprve až v posmrtném životě. Hledí odtud na vrcholky hor, jež však nevidí tak, jak je vidíme my, nýbrž v duchovní slávě. Panují tam mohutní duchové a naplňují vědomí rozjímajících prameny své síly. Během dnů a roků bezprostředního vnímání vrstevnatosti vesmíru a slavnostní velikosti jiných světů se rozvíjejí schopnosti duše, paralyzované bezvěrectvím. Na to si však nevzpomínám příliš jasně, což je možná proto, že jsem tam byl pouze jako host, a soudě podle pramenů informací, nemám jistotu, že tyto údaje nejsou zjednodušeny proto, abych jim porozuměl, čili že nejsou znehodnoceny.

Čas jsem kromě styků s lidmi a potěšení z přírody věnoval především práci se svým tělem: musel jsem ho připravit k transformaci, neboť z Olirny do dalších, vyšších světů nevede cesta smrti, ale cesta proměny. A já pochopil, že verše Evangelia, jež vyprávějí o nanebevstoupení Ježíše Krista, naznačují něco podobného. Vzkříšení z mrtvých změnilo podstatu jeho fyzického těla a při nanebevstoupení z Olirny se toto fyzické tělo proměnilo podruhé spolu s tělem éterickým. Mne, jakož i všechny ostatní čekala proměna pouze éterického těla; proměna podobná té, kterou kdysi viděli apoštolově svým zrakem, jenž pronikal do Olirny, ale nepronikl ještě do světů ležících za ní. Jak jinak by mohli evangelisté vyjádřit přechod Spasitele z Olirny do těchto vyšších světů, ne-li jako jeho nanebevstoupení? A já, který jsem byl vychován v přísném bráhmanismu, jsem začal chápat, jakou podivuhodně bezednou pravdou je pro mne křesťanský mýtus.

I obraz velkého zrádce, který jsem dosud pokládal pouze za legendu, se pro mne stal skutečností: dozvěděl jsem se, že se nalézá zde, uprostřed moří Olirny, v hlubokém osamění, na pustém ostrově. Více než šestnáct století trvala jeho cesta plná muk. Byl vržen tíhou karmy, jež neměla obdobu, do nejhlubší ze všech vrstev utrpení, jež předtím ani poté nespátřily žádného jiného člověka, a odtud jej pozdvihl ten, jehož zradil na zemi, avšak teprve poté, kdy Zrazený získal ve svém posmrtném životě tak nezměrnou duchovní sílu, která k tomu byla potřebná a kterou v Šádánakáru nikdo předtím nezískal. Velký zrádce stoupal stále výš, pozdvihován silami Světla po stupních očistců, až vykoupil svou zradu a dosáhl nakonec Olirny. Dosud nevešel ve styk s jejími obyvateli, připravuje se na ostrově k dalšímu vzestupu. Viděl jsem zdaleka ten ostrov: je drsný, v jeho středu jsou nakupeny podivné skály s vrcholy nakloněnými k jedné straně. Vrcholy jsou špičaté, barva skal je velmi tmná, místy černá. Jidáše samotného však v Olirně nikdo dosud nespátřil: v noci je nad ostrovem vidět pouze zář jeho modliteb.

V budoucnosti, až v Enrófu nastane vláda toho, jehož nazývají Antikristem, přijme Jidáš z rukou Zrazeného veliké poslání, znovu se zrodí na zemi a po naplnění svého poslání přijme mučednickou smrt z rukou knížete Tmy.

Nemohu objasnit, jakým úsilím jsem dosáhl své vlastní transformace a co se vlastně v tom okamžiku dělo s mým tělem. Dokážu si teď vzpomenout pouze na to, co se tehdy odehrávalo před mýma očima: mnoho lidí, možná stovky, kteří

mne přišli doprovodit na velkou cestu. Když někdo z těch, kteří žijí v Olirně, dosáhne proměny, vždy to způsobí radost i jiným lidem; tuto událost obklopuje slavnostní, světlá a šťastná nálada. K proměně došlo zřejmě za dne, na jakémsi návrší a pod širým nebem, jako tomu vždy bývá v indické Olirně. Vzpomínám si, jak řady ke mně obrácených lidských tváří se jakoby začaly pomalu nořit do mlhy a poněkud vzdalovat v prostoru; přesněji řečeno, zřejmě já sám jsem se od nich vzdaloval, když jsem stoupal nad zemí. V dálce na obzoru jsem dosud viděl zpola průzračný, jako z chryzolitů utvořený horský hřeben a najednou jsem zpozoroval, jak z hor začíná vycházet podivuhodná zář. Chvějící se duhy se přehouply a zkřížily na nebi, podivuhodná nebeská tělesa rozličných barev stála v zenitu a velkolepé slunce je nedovedlo zastínit. Vzpomínám si na pocit ohromující krásy, nadšení a okouzlení, jež nelze s ničím srovnat. Když můj pohled sklouzl dolů, uviděl jsem, že davy těch, co mne šli vyprovázet, zmizely, celá krajina se zcela proměnila a já pochopil, že okamžik mého přechodu do vyšší vrstvy již minul.

Byl jsem předem upozorněn, že v této vyšší vrstvě pobudu jenom krátce, neboť všichni příchozí jí opouštějí během několika hodin, že však po celou tu dobu bude celá tato vrstva, které bylo dáno jméno *Fairos*, zachváčena jásotem obráceným ke mně proto, že jsem této vrstvy dosáhl. Je to velký svátek, který je přichystán každé duši stoupající vzhůru – a nikoliv pouze duši lidské, nýbrž i duším jiných monád Šadánakáru, jež se pozvedají po stupních vedoucích k Prosvětlení, dokonce i duším vývojově nejdokonalejších zvířat. V určitém smyslu slova je *Fairos* hranicí cesty: po jejím překročení může ještě docházet ke vtělením v Enrófu, ovšem již pouze s určitým posláním. Později není vyloučen duchovní pád, není vyloučena vzpoura či dokonce vědomá zrada Boha, nikdy však již není možné se slepě zřítit do mravní propasti, na věky věků je z množství možností vyloučena ta paralyza duchovního poznání, která se v různých epochách projevovala v psychice žijících v Enrófu, měnila svoje formy a názvy a v našem století se vymezuje převážně, byť ne zcela vyčerpávajícím způsobem, jako materialismus.

Budeme-li hledat ve známých jevech analogii tomu, co můžeme vidět ve Fairu, nemůžeme se zastavit u ničeho jiného, než je sváteční iluminace. Je zbytečné mluvit o tom, že ty nejvelkolepější iluminace v Enrófu nejsou ve srovnání s Fairem ničím jiným než několik našich lamp vedle souhvězdí Orionu.

Viděl jsem množství bytosť v jejich dvojité či trojitě prosvětlených podobách: zjevily se tu z vyšších vrstev prodchnuty pocitem společné radosti. Smysl pro společnou radost je Prosvětleným vlastní v mnohem větší míře než nám; každá duše, jež dosáhla Fairu, rodí tento jásavý pocit v milionech těch, kteří jím prošli už dřív. Jak mám sdělit citový stav, který mne zachvátil, když jsem spatřil zástupy Prosvětlených, radujících se z toho, že mé nicotné já dosáhlo tohoto světa? Nebyla to vděčnost, nebyly to šťastné rozpaky a nebyl to ani duševní otřes – spíše to bylo něco podobného tomu blaženému vzrušení, kdy se smrtelníci v Enrófu oddávají nezadržitelným a neslyšným slzám.

Nevzpomínám si na okamžik a formu přechodu do následující vrstvy. Ohromující prožitek Fairu ve mně vyvolal pocit hlubokého vyčerpání a jakoby zjihnutí všech tkání duše. Vše, co si teď mohu v paměti obnovit z toho, co jsem prožil v dalším vzestupném stadiu, se redukuje na jeden pocitový stav, který však trval velmi dlouho, možná celé roky.

Zářivý klid. Není to rozporné slovní spojení? S hojností světla se u nás spojuje představa činnosti, nikoli odpočinku, pohybu, a ne klidu. Tak je tomu u nás – v Enrófu. Všude však tomu tak není. Ani samotné slovo „zářivý“ není tak přesné, jak by bylo třeba. Neboť svit *Nértisu* je zářivý a zároveň i nevyslovitelně měkký; okouzující něha našich nocí za úplňku se v něm spojuje se zářivou lehkostí vysokého jarního nebe. Jako by mne něco uspávalo, něco něžnějšího než ta nejtišší hudba, rozpouštěl jsem se ve sladké dřimotě, cítil jsem se jako dítě, které po dlouhých měsících plných urážek, strádání a nezaslouženého hoře kolébá matka na svých kolenou. Ženská laskavost byla rozlita ve všem, dokonce i ve vzduchu, láskyplné teplo pak vyzařovali především ti, kteří mne obklopovali, jako by se s neúnavnou láskou starali o nemocné a vyčerpané. Byli to ti, kteří dříve než já vstoupili do ještě vyšších vrstev a sestoupili odtud do *Nértisu* k takovým jako já, aby je obklopili laskavostí, láskou, štěstím.

Nértis – země velkého spočinutí. Mé éterické tělo se zde nepozorovaně, bez námahy, pouze díky úsilí mých důvěrných přátel pomalu měnilo, stávalo se stále lehčím, stále víc prostoupené duchem a poslušné mých přání. Právě v *Nértisu* se naše tělo stává takovým, jakým je v zatómisech, nebeských zemích metakultur. A mohl-li by mne spatřit někdo z blízkých, kteří zůstali v Enrófu, pochopil by, že jsem to já, postihl by nevysvětlitelnou shodu nové podoby s tou, kterou znal, byl by však do hloubky srdce otřesen nadpozemským jasem proměněného.

Co se uchovalo z minulé podoby? Rysy obličeje? Ano, nyní však zářily věčným, nadpozemským mládím. Tělesné orgány? Ano, avšak na spáncích jako by svítily dva něžně modré kvítky – orgány duchovního sluchu. Čelo bylo ozdobeno kouzelným blyštivým kamenem – orgánem duchovního zraku. Orgán hlubinné paměti umístěný v mozku zůstal neviditelný. Stejně tak neviditelnou byla i proměna, k níž došlo ve vnitřních tělesných orgánech, neboť vše, co bylo dříve uzpůsobeno k úkolům přijímání potravy a rozmnožování, bylo odstraněno či od základu změněno a přizpůsobeno novým úkolům. Přijímání potravy se stalo podobným aktu dýchání a doplňování životních sil probíhalo díky světelnému vyzařování stichiálií. Rozmnožování tak, jak ho chápeme, v žádném ze světů vzestupné řady neexistuje. Existuje tam cosi jiného a o tom budu vyprávět, až dojdou ke kapitole o Nebeské Rusi.

Po uplynutí dlouhé doby jsem začal pociťovat stále přibývajících, radostné narůstání sil, jako by se rozpínala tajemná a dlouho očekávaná křídla. Není nutné, abyste mne chápali úplně doslova. Nemluvím o tom, že by se objevilo něco, co mi připomíná křídla létajících bytostí Enrófu, ale o odhalení schopnosti pohybovat se bez překážky ve všech směrech čtyřrozměrného prostoru. Zatím to byla jenom možnost – tak jako dosud jsem setrval v nehybném klidu, avšak možnost

letu se přeměnila z neurčitého snu v jasnou, přede mnou se otevírající perspektivu. Od svých nejbližších přátel jsem se dozvěděl, že se můj pobyt v Nértisu chýlí ke konci. Zdálo se mi, že něco podobného kolébce, v níž jsem nehybně ležel, se pomalu jakoby rozhoupává nahoru a dolů, přičemž se mi každé nové zhoupnutí vzhůru zdálo být vyšší než předešlé. Tento pohyb rodil předtuchu ještě většího štěstí, jež mám zažít. A já jsem pochopil, že se již nalézám v další vrstvě – *Ghótimně*, posledním ze světů sakuály Prosvětlování. Byly to jakési kolosální květy, jejichž rozměry je nezbavily udivující něhy, mezi nimi se odkrývaly bezedné výšky a dálky devíti barev. O dvou z nich, ležících za hranicemi našeho spektra, zde mohu říci jenom tolik, že dojem, který vyvolává první z nich, lze nejspíše přirovnat k barvě nebeské modři, kdežto dojem z druhé barvy vzdáleně připomíná dojem, který v pozemském životě vyvolává barva zlatá.

Obrovské květy Ghótimny vytvářejí celé lesy, sklánějí se a napřimují, houpají se a kolébají, a tento jejich pohyb se podobá té nejtišší hudbě nepředstavitelných rytmů, pokojné a nikdy neunavující, jako je šum pozemských lesů, hudbě, jež je plná nevyčerpatelného smyslu, hřejivé lásky a účasti s každým z těch, kteří tam žijí. Pohybovali jsme se s lehkostí a klidem, jichž nemůže dosáhnout žádná bytost v Enrófu, jako kdybychom plavali v libovolném ze čtyř prostorových rozměrů, nebo jsme otáleli u květů a besedovali s nimi, neboť jsme začali chápat jejich jazyk a ony chápaly nás. Zde na nebesky sivých lukách či vedle obrovských, jemně zářících zlatých lístků nás navštěvovali ti, kdož do Ghótimny sestupují ze zatómistů, aby nás, své mladší bratry, připravili na následující etapu cesty.

Ghótimnu nazývají Sadem Vysokých Osudů, neboť se zde nadlouho předurčují osudy duší. Objevilo se přede mnou rozcestí: zjeví se každému, kdo vstoupí do této vrstvy. To, co je zde zvoleno, již nelze dlouhá staletí změnit ani v jediném z mnohých světů, pro něž se zde rozhodují. Mohl jsem si svobodně vybrat jedno z dvojího: buď vstoupit do Nebeské Indie, navždy ukončit cestu převtělování, nahradit ji cestou vzestupných přeměn v jinohmotných vrstvách; nebo ještě jednu a možná i několik dalších existencí v Enrófu, ne již však jako důsledek nerozvázané karmy – ta byla rozvázána –, nýbrž jako prostředek k uskutečnění jistých, pouze mně daných a mnou svobodně přijatých úkolů. A přestože zní slovo „mise“ v ruském jazyce knižně a je zbaveno poezie, budu jej i nadále používat pro označení takových speciálních úkolů, jež jsou dávány jednotlivé duši k uskutečnění v Enrófu. Tíha odpovědnosti toho, kdo přijal poslání, vzrůstá mnohokrát, neboť poslání je vždy spjato nejenom s osudem jeho nositele, nýbrž s osudem velmi mnoha duší, osudem celoživotním i posmrtným, někdy i s osudem celých národů a celého lidstva. Toho, kdo dobrovolně či ze slabosti zradí své poslání, očekává odplata a vykoupení v nejhlubších a nejstrašnějších vrstvách. To neznamená, že ten, kdo prošel sakuálou Prosvětlování, více již nemůže na zemi zradit, mravně klesnout. Je vyloučeno pouze to, aby se slepě zřítíl do propasti na základě neznalosti existence Boha; to, co pod paprsky Nértisu a Ghótimny dřímá na dně duše, se může v noční temnotě Enrófu probudit a strhnout nositele poslání dolů, nebo odvést jeho pozornost stranou. Pokud se tyto poklesky nedotknou podstaty jeho poslání,

síly Prozřetelnosti jej pozdvihnou z jakékoli propasti, aby se posláni mohlo přece jen uskutečnit.

Zjevila se mi možnost sestoupit zpátky, tentokrát do jiné metakultury, mně dosud neznámé a cizí, ještě zcela mladé, avšak s velkolepou budoucností. Tento obrovský masiv s rozmanitými vrstvami, který jsem z dálky matně vnímal, vypařoval cosi zneklidňujícího, bouřlivého a pochmurného. Posláni, které jsem přijal, mělo mít vztah k velikému cíli, daleko přesahujícímu hranice této metakultury, který měl v daleké budoucnosti obejmout svět. Pro účast na tomto posláni se již připravovaly tisíce duší.

Zvolil jsem si právě tuto možnost. Nyní jsem chápal, že jsem si na bedra naložil takové břímě, které již nebudu moci libovolně shodit.

A z Ghótimny Indie jsem byl přenesen do Ghótimny Ruska: tam se měla zakončit moje příprava ke splnění posláni, jež si zvolilo mé Já. Zakolísání, akty vzpoury a zrady jsou možné i po světlych životech, neboť se v duši může probudit to, co za slunečního svitu spalo. Takové poklesky se objevily i na mé cestě po Ghótimně. To je však třeba osvětlit v některých dalších kapitolách knihy. Teď přišel čas pohovořit o zatómisech, nebeských zemích metakultur.

Jestliže jsem o sakuále Prosvětlování mohl vyprávět jako o něčem osobně prožitém na základě toho, nač jsem si dokázal vzpomenout, pak o sakuále zatómisů může paměť uchovat pouze řídké, útržkovité obrazy, jež se zafixovaly mnohem později, v období mých transfyzičských putování, která jsem vykonal ve spánku odtud, z Enrófu Ruska. Tyto mlhavé obrazy doplňoval další neocenitelný pramen poznání – transfyzičská setkání a rozhovory. Autobiografická metoda je pro výklad tohoto materiálu nepřijatelná. I následující kapitoly budou mít bohužel protokolární a suchou povahu, jako je tomu v kapitole o výchozí koncepci.

ZATÓMISY

Do jisté míry jsou vrcholky metakultur zvané zatómisy shodné s geografickými obrysy odpovídajících kulturních zón Enrófu. Prostor všech zatómisů je čtyřrozměrný, každý zatómis se však od jiných liší pouze jemu vlastním počtem časových souřadnic. Materiálnost této sakuály stvořila jedna z andělských hierarchií – Mocnosti;² zatómisy samotné pomalu vytvářejí společné úsilí hierarchií, hrdinů, géniů, světců a těch nejširších, tvořivou schopností obdařených národních pospolitostí, pokud pokračuje dějinné utváření nadnároda, který je zbudoval – a později, kdy je již cesta dějinami tohoto nadnároda zakončena a miliony jeho nesmrtelných monád pokračují ve svém vzestupu od jednoho vrcholu světového poznání a tvořivosti ke druhému.

Zakladatelem každého zatómisu je někdo z velkých lidských duchů.

Panoráma těchto vrstev jen velmi vzdáleně připomíná naši přírodu. Lze říci, že z prvků pozemské krajiny jsou ke krajině zatómisů nejbližší nebe s oblaky. Našim oceánům a mořím odpovídají zóny jakoby světlých par, lehce proniknutelných a svítících: to jsou duše mořských stichiálií. Řekám v Enrófu odpovídají jejich duše, útvary nevýslovné krásy, kterou slova „zářící mlhoviny“ nedokážou ani zdaleka vystihnout. Rostlinstvo se jen vzdáleně podobá našemu: to jsou duše stichiálií, o nichž bude dále řeč. Myslím, že postačí, když řeknu, že v zatómisech se nalézají duše některých stichiálií v období mezi inkarnacemi.

Střídání dne a noci probíhá v těchto vrstvách naprosto stejně, jako je tomu u nás, neboť je podmíněno tímž otáčením planety kolem své osy. Počasí se střídá příjemně s překrásným. Vyšší lidstvo – synkléty metakultur – to je naše naděje, naše radost, opora a touha. Spravedliví, rodomyslové a hrdinové sem vcházejí téměř ihned po své smrti v Enrófu a po rychlé pouti skrze světy Prosvětlení. O naprosté většině těchto duší nám nic nepoví žádná dějepisná kniha: tyto duše prošly svou pozemskou poutí, aniž by zanechaly stopu v letopisech či v legendách – zanechaly svůj otisk pouze v paměti těch, kdož je znali nebo o nich slyšeli od přímých svědků. Byli to neznámí hrdinové našeho života; myslet si něco

jiného, totiž představovat si synklét metakultury v podobě jakéhosi společenství „veličin“ by bylo důkazem, že náš mravně-mystický rozum dosud spí hlubokým spánkem.

Jiné, zejména nositele zvláštních schopností, kteří třeba padli po smrti do hlubin očistců, síly světla odtud pozvedají, zkracují lhůty jejich výkupného očistění a tyto duše vstupují do synklétu.

Někteří umělečtí géniové, ještě více však rodomyslů a hrdinů a všichni světci dokázali již v Enrófu rozvázat své karmické uzly, vykoupit tíži svých vin, proto smrt pro ně byla široce rozevřenou branou zatómisů.

Další zastihla smrt ještě nepřipravené pro nejvyšší stupně, zatížené břemenem své karmy. Ti museli nejdříve projít řadou stupňů v horních očistcích – horních v poměru ke strašným kruhům magmatu a zemského jádra a dolních ve vztahu k nám. Tisíce takových duší, jež nakonec dosáhnou Ghótimny, nevolí další sestup do Enrófu, nýbrž práci a veliký zápas v bratrstvech zatómisů.

Třetí nezatížili své duše v Enrófu žádnými poklesky, avšak jejich obzor, objem vědění, jejich pocit kosmického sice vzrostly po Olirně, jsou však stále nedostatečně velké. Cesta z Olirny pro ně znamenala začátek občas dlouhé pouti, jež může někdy trvat i celá staletí, dokud nezískají schopnost pojmout poslání a moudrost synklétu. Pro tyto duše tedy období mezi poslední smrtí v Enrófu a vstupem do synklétu neznamena vykoupení, nýbrž obohacení a rozvoj.

Cesta převtělování není vůbec univerzální zákon. Většina monád se však pohybuje přece jen po této cestě. Tyto monády prošly již řadou zrození v jiných národech Enrófu, v jiných metakulturách, dokonce i v jiných tisíciletích a v jiných koncích země, před lidským cyklem mnohé procházely svou cestu v jiných říších Šádánakáru. Jejich šelty možná náležely bytostem rostlinné a živočišné říše. Jiné monády znaly v pradávných zapomenutých dobách ztělesnění v lidstvu Titánů, mezi praanděly či daimóny. Vzpomínky na tuto řadu zrození jsou uchovány v jejich hlubinné paměti; objem duchovní osobnosti takových monád je pak zvláště veliký, vír vzpomínek je zvláště hluboký, jejich budoucí moudrost zvláště široká. Nositelé nejvyšších darů umělecké geniality, kterým věnuji několik hlav v jiné části této knihy, měli všichni za sebou podobný řetěz převtělení. A naopak: světci křesťanských metakultur, v protikladu ke světcům některých východních metakultur, znají většinou jinou cestu. Ta přivádí do Enrófu jen jedenkrát, zato na pouti po jiných vrstvách ukazuje jejich zraku takové výšiny světa, že paměť o tom plane v jejich duších jako hvězda, jejíž paprsky jsou schopny zpřetrhat všechna pouta tmy v jejich srdci v době jejich jediného života v Enrófu.

Činnost synklétu je nekonečně rozmanitá a široká a v mnohém pro nás i nepostížitelná. Mohl bych ukázat na tři její stránky: pomoc, tvořivost a zápas.

Pomoc všem, kdož ještě nedosáhli zatómisů. Andělé tmy, vládcové očistců, by po celá staletí drželi své oběti v zajetí, nebýt neúnavného úsilí synklétu. Magma a hrůzné světy zemského jádra by mučedníky zdržovaly až do třetí světové periody (nyní končí teprve perioda první). Kdyby nebylo synklétu, byli by obyvatelé Enrófu obklopeni neproniknutelným pancířem duchovní tmy.

Avšak tato práce, jež vykupuje jedny, ulehčuje břímě druhým, přináší včasnou záštitu třetím, obohacuje čtvrté a prosvětluje páté – to je pouze jedna stránka. Druhou je tvorba autonomních hodnot, jejichž význam je neměnný. My se ovšem můžeme na tvorbu synklétu dívat a především ji pochopit pouze v minimálním stupni. Sdělit její smysl pomocí našich pojmů je pak zcela vyloučeno.

Poněkud lépe lze pochopit třetí stránku činnosti synklétu – jejich zápas s démonickými silami. Je možné říci, že synkléty musí bojovat tělesně, jejich zbraně však nemají samozřejmě nic společného se zbraněmi, jak je známe z Enrófu. Zbroj synklétu je rozmanitá; závisí jak na dokonalosti ovládnutí vlastní bytosti, tak i na tom, proti komu je zaměřena. Její obecný princip se však dá charakterizovat jako koncentrace volních paprsků paralyzujících nepřítele. Bratři synklétu nemohou zahynout v boji. Může dojít k něčemu jinému: v případě porážky je očekává dlouhé zajetí v kobkách démonických pevností.

Krajina zatómisů je zvláštní čímsi, co lze pokládat za ekvivalent měst, která jsou však samozřejmě velice málo podobná městům našim, a to tím spíše, že v zatómisech nenalezneme obydlí v přesném smyslu slova. Účel konstrukcí je zcela specifický: jde převážně o místa, v nichž bratři synklétu vcházejí ve styk s jinými světy a s duchy jiných hierarchií. Budovy, kde probíhá tato komunikace v jejich nejvyšších formách s monádami stichiálií, se nazývají šeritály. A přece lze v architektuře zatómisů nalézt nám známé architektonické styly, ovšem na mnohem dokonalejší úrovni. Je to výsledek paralelních procesů, které je nelehké, leč nutné pochopit. Podstata je v tom, že nádherné architektonické stavby Enrófu vlivem vyzářování mnohých lidských psychik získávají duši, přesněji řečeno: astrál, a tyto astrály přebývají v zatómisech. V zatómisech jsou však i takové stavby, jaké v Enrófu žádného dvojníka nemají, například právě šeritály. Jsou i takové stavby, které tvůrci Enrófu postihli, pochopili a chystali se je uskutečnit na zemi, dějiny však tomu postavily do cesty nepřekonatelné překážky.

Bratři synklétů se mohou spouštět do světů sestupné řady až k magmatům a vystupovat do velmi vysokých vrstev, které se označují jako Nejvyšší Aspekty Transmýtů světových náboženství. V každém zatómisu vládne proměněný jazyk odpovídající země Enrófu, a není to jen jazyk zvukový, nýbrž i světelný. Je zvláštní, že na tyto jazyky lze aplikovat i náš pojem slovního „fonde“; při tom je ale třeba uvést, že tento fond se velmi liší od fondu našeho, neboť odpovídá jiné, nesrovnatelně bohatší pojmové zásobě. Všechny metakultury mají kromě těchto jazyků i jeden jazyk společný: odtud pocházejí názvy vrstev, bytostí a hierarchií. Rychlost a lehkost osvojování rozličných jazyků v zatómisech nelze vůbec srovnat s obdobným procesem v Enrófu: probíhá bez jakékoliv námahy, samo sebou. Společný jazyk zatómisu se obecně nazývá jazykem Synklétů Světa, není to však zcela přesně: Synklét Světa, o němž budu hovořit mnohem později, zná takové formy komunikace, jež nemají nic společného se žádným zvukovým jazykem. Při sestupech z výšin do zatómisu metakultur bratří Synklétů Světa orientovali utváření jednotného jazyka zatómisu, a proto je podmíněný název tohoto jazyka spojen s jejich jménem.

V zatómisech přebývají kromě synklétů ještě i jiné bytosti: budoucí andělé. Jsou to nejnádhernější stvoření Boží, a jestliže si vzpomeneme na sirény a alkonosty z našich legend, pak se přiblížíme k představě o těch, jejichž přítomnost zkrášluje život v zatómisech Byzance a Ruska: k představě o bytostech, jimž bylo předurčeno stát se poté „slunečními archanděly“. Jiné zatómisy obývají jiné bytosti, neméně krásné.

A tak jsem se dostal k výčtu zatómisů.

Je jich devatenáct.

Maif – nejstarobylejší ze zatómisů, nebeská země a synklét atlantské metakultury, jež v Enrófu existovala přibližně od dvanáctého do devátého tisíciletí před narozením Kristovým.

Atlantida³ se nalézala na skupině ostrovů, z nichž největší a všem ostatním vévodící připomínal rozměry Sicílii. Obývala ji rudá rasa. Byla to otrokářská společnost, jež se zpočátku skládala z několika malých států a později se spojila v despotii. Světonázor byl polyteistický s obrovskou vrstvou magie. Na panteon a kult vrhalo stín uctívání démonů, jež bylo jeho součástí. Z nám dobře známých kultur by se Atlantida nejvíce blížila k Egyptu a zčásti k Aztékům, byla však pochmurnější a těžší. V umění dominovaly architektura, sochařství a tanec. Tuto civilizaci nelze v žádném případě nazvat vysokou, přestože Atlant'ané využívali řetězce drobných ostrovů mezi Atlantidou a Amerikou a udržovali spojení s tímto kontinentem, odkud pocházeli. Později se jim podařilo dostat se i do západní Afriky. Legenda o Atlantidě dosáhla Egypta,⁴ a to prostřednictvím dnes neznámé súdánské civilizace, jejíž stopy však ještě mohou být v budoucnu odhaleny. Etickým představám Atlant'anů vládly obrazy nemilosrdných a požívačných božstev, v kultu hrálo velkou roli rituální lidojedství.⁵ V posledním období vznikla zpola ezoterická náboženská hnutí světlého zaměření. V důsledku velké aktivity démonických principů byl však obraz vcelku dosti temný. Největší ostrov i menší ostrovy jej obklopující zanikly v řadě seismických katastrof.⁶ Nevelké skupiny obyvatel se zachránily v Americe, jedna skupina se zachránila v Africe, kde se rozptýlila v černošském obyvatelstvu Súdánu. Maif, existující již asi patnáct tisíciletí nad jednou oblastí Atlantického oceánu, dosáhl nyní ohromné mohutnosti Světa.

Emblematický obraz:

Rudý chrám na černém pozadí; před ním – čtyři postavy v bílém s pozdviženýma rukama.⁷

Postavy označují kultury čtyř světlých božstev: právě prostřednictvím těchto kultů proudila do atlantické kultury duchovnost.

Linat – zatómis takzvané Gondwány, pokud budeme pod tímto názvem chápat ne ten bájný kontinent, který existoval dlouho před člověkem v Indickém oceánu, nýbrž metakulturu, jejíž ohniska v Enrófu byla na Jávě, Sumatře, v Jižním Hindustánu a v některých městech, která se nyní nalézají na mořském dně. Doba existence gondwánské kultury – více než šest tisíc let před Kristem.

Byla to skupina států – obchodnických oligarchií na otrokářském základě, přičemž silně rozvinuté námořnictví Gondwány⁸ vtáhlo do obchodní a kulturní výměny pobřeží Indočínského poloostrova, Cejlon a mnohé ostrovy Indonésie. Panoval zde polyteismus a v podstatě stejné druhy umění jako v Atlantidě; tanec se rozvinul do divadla mystérií. Gondwána však neznala krvelačnost a démonickou kultovní krutost. Byl to senzitivní, sangvinický národ, toužící po životě, s velkými uměleckými schopnostmi a velkým napětím v sexuální sféře. Mystika pohlaví pronikala náboženský kult i každodenní život a v epoše rozkvětu gondwánské kultury dosáhla velkolepého vývojového stupně. Takovou nádheru neznala ani Atlantida, dokonce ani Babylon či Egypt. Myslím, že gondwánskou rasu lze nazvat protomalajskou. Hnědá kůže v každém případě pevně obepínala jejich široké lícní kosti a plné rty, prodloužené oči byly zlehka zešikmené, postavy urostlé a svalnaté se širokými rameny, štíhlým pasem a velmi pevnými lýtky. Byl to národ krásný plnokrevnou a vášnivou jižní krásou.

Po několika tisíciletích vznikla v téže oblasti hindomalajská kultura, jež v němčem zopakovala svou předchůdkyni, byla však mnohem oduševnělejší.

Emblematický obraz Linatu.

Žena ve fialovém a muž v zeleném se vzájemně objímají kolem ramen – na zlatém pozadí, pod rudou dolní polovinou slunečního disku.

Fialová barva zde označuje spojení barvy modré – tj. sil Světového Ženství, které tak mohutně vproudily do lidských dějin poprvé právě v gondwánské meta-kultuře – s barvou rudou, která symbolizuje živelnost, ne však ve smyslu stichiálií Přírody, nýbrž ve smyslu nadměrné aktivity některých stichiálií spjatých s lidstvem. Zelená barva označuje podobným způsobem sílu aktivity stichiálií Přírody. Zlaté hieratické pozadí hovoří o tom, že za tímto národem již stála rozvinutá duchovní realita.

Ialu (zdá se mi, že má ještě jméno *Athéam*) – zatómis staroegyptské meta-kultury.⁹

Tato kultura svými velkolepými rozměry zcela zastínila Atlantidu a ještě v období své historické existence vytvořila obrovský synklét a fascinující zatómis. Démonickým silám se však ve čtrnáctém století před naším letopočtem podařilo dosáhnout významného vítězství, kdy síly Prozřetelnosti učinily prostřednictvím velkého rodomysla a proroka Achnatona poprvé ve světových dějinách krok k osvícení národního vědomí existencí Jediného Boha.¹⁰ Kdyby se Achnatonova reforma byla podařila a setkala se s důstojnými nástupci a pokračovateli, bylo by se Kristovo poslání uskutečnilo o několik století dříve a ne na Jordánu, nýbrž v údolí Nilu.

Poznamenávám, že egyptská víra v Nebeský Nil byla založena na prožitku té nejvyšší skutečnosti. Velkolepá řeka protékající Ialu – mýtickou zemí Blažených, čili zatómisem meta-kultury – má mnoho proudů: je to velká oduševnělá stichi-álie pozemského Nilu i Pospolitá ideální Duše egyptského národa.

Emblematický obraz:

Bílá loď s plachtami na modré řece, tekoucí ke slunci.

Eanna – zatómis starobabylonsko-asyrsko-kanaánské metakultury, která vznikla zřejmě ve čtvrtém tisíciletí před Kristem. Sedmistupňové chrámy-hvězdárny, které se staly vrcholy a centry velkých měst Mezopotámie, reprodukovaly v Enrófu jako odrazy grandiózní nebeské město, které se budovalo synklétem tohoto zatómisu. Zikkuraty ve městech babylonských a korporace kněží vyššího zasvěcení, které v těchto mystických observatořích přijímaly vyzařování světlých kosmických sil, se však neubránily přijetí mimořádně aktivního vyzařování galaktického Antikosmu, jehož střed je v Enrófu totožný se soustavou hvězdy Antares. To stále více zakalovalo náboženství, jež mělo i bez toho dvojakou povahu, vlévalo do bytostí subtilní jed, zatěžovalo jejich duchovní strukturu břemenem pochyb a negace.

Babylonská metakultura byla první, v níž se Gagtungrovi podařilo dosáhnout v podzemní čtyřrozměrné vrstvě, sousedící s babylonským šrástrem, ztělesnění mohutné démonické bytosti, wicraora, jehož potomci hráli a hrají v metahistorii lidstva obrovskou a velmi zhoubnou úlohu. Byl to právě wicraor, který ve značné míře zavinil onen obecný duchovní úpadek, kterým byla poznamenána tato kultura v Enrófu. Nehledě na porážku bohyně podzemní říše Ereškigal a vítězství Aštarty, která vedena obětavou láskou sestoupila do transfyzičických světů utrpení Babylonu, přece jen představám o posmrtném životě lidských duší, vyjma duší panovníků a kněží, vládla pesimistická, téměř nihilistická malomyslnost a skleslost: intuitivní pochopení paralyzující moci démonických sil.

Emblematický obraz:

Sedmistupňový bílý zikkurat.

Sedm stupňů značí těch sedm vrstev, které babylonský nadnárod dokázal prožít, jasně si je uvědomit a nábožensky postihnout.

Šan-Ti – zatómis čínské metakultury, jež v Enrófu existuje od druhého tisíciletí před našim letopočtem až do dnešního dne.¹¹ Významné posílení tohoto zatómisu začalo několik posledních století před Kristem, kdy konfuciánství vytvořilo dlouhodobý mravní kodex a životní způsob, jež napomohly vzestupu etické úrovně celého národa.¹² Svobodnému rozvoji nejvyšších stránek duše nebylo však poskytnuto dosti prostoru. Konfuciánský zákon postupně zkostrnatěl a stal se spíše brzdou než cestou k vzestupu. Tím lze objasnit to, že objem a síla čínského zatómisu nejsou bez ohledu na jeho starobylost tak veliké, jak by bylo možné očekávat. Rozšíření buddhismu rozprostřelo nad zeměpisnou Čínu jiný zatómis,¹³ který koexistuje se Šan-Ti a který do sebe v posledních staletích pojal mnohem více prosvětlených duší než zatómis národně čínský.

Emblematický obraz:

Překrásná ženská tvář v koruně tvaru lotosu.

Suméra (nebo *Méru*) – není mi známo, které z těchto jmen je správnější.

Zatómis indické metakultury – nejmohutnější ze všech zatómisů Šádánakáru. Již v pradávce mytologii byl vrcholek hory Suméry ověnčen městem Bráhmovým a na jejích svazích se prostírala města dalších hinduistických božstev, avšak Nebeská Indie se neomezovala jejich počtem, ale zahrnovala několik velkých oblastí souše rozdělených moři. Nebeská Indie nyní stojí nad mnohem širší zeměpisnou oblastí, než jsou hranice indického státu. V průběhu čtyř tisíc let vedla duchovní činnost indických národů, nadaných v náboženské oblasti mimořádnými schopnostmi, k tomu, že se od ní oddělily dvě metakultury a staly se samostatnými systémy. Nebeskou Indii samotnou pak naplnil tak obrovský počet prosvětlených, že ve 20. století převýšil vliv jejího synklétu sílu démonických principů: Indie se stala jedinou kulturou Enrófu, jež se rozvíjela cestou vysoké etiky. Ještě mnohem dříve zabránila duchovní moc indického synklétu silám Gagtungra vytvořit v indické metakultuře vrstvy bezvýchodných muk, jak se jim to podařilo v metakulturách jiných. Před Kristem byla tato metakultura jedinou, v níž se nalézaly očiště a jež svým dolním zakončením nedoléhala až k magmatům.

Méru má dvě velká střediska: nad Himalájemi a nad pohořím Nilgiri ve střední Indii, a pak mnoho menších středisek. V Enrófu má kromě toho indický synklét pevný opěrný bod v podobě určitého stále se měnícího společenství lidí, které se přemísťuje z jedné historické epochy do druhé po určité geografické křivce: před druhou světovou válkou se toto společenství nalézalo na Pamíru, nyní se nalézá v jižní Indii.

Krajina Nebeské Indie je shodná s krajinou Nebeského Ruska, příroda je však nádhernější: projevuje se jak tropický charakter odpovídajících zemí Enrófu, tak i mnohem delší doba existence tohoto zatómisu. Celým zatómisem protéká Nebeská Ganga: pro indickou metakulturu má stejný dvojí význam jako Nebeský Nil pro metakulturu egyptskou.

Emblematický obraz:

Tři bílé, nad sebou ležící horské hřebeny, ověnčené zlatými městy. Smysl prvního hřebene – zatómis, druhý a třetí představují vyšší světy, nejvyšší aspekty Hinduistického transmýtu.

Zerván – zatómis staroíránské (mazdaistické) metakultury.¹⁴

Bylo to náboženství velmi vznešené a čisté, avšak nedostatečná přesnost ideje jediného Boha nedovolila vytvořit podmínky nezbytné pro to, aby se poslání Kristovo mohlo uskutečnit v Íránu. Pozdější pokus íránské metakultury kompenzovat tento neúspěch vytvořením nového mezinárodního náboženství – manichejství – skončil novým neúspěchem, neboť k tvořivému vědomí jeho zakladatelů získala přístup démonická involtace.¹⁵ Íránská metakultura vyčerpala svůj vzestupný pohyb ještě před vpádem muslimů. V následujících stoletích se pro ni stala jediným opěrným bodem v Enrófu párská obec v Indii. Je přirozené, že počet těch, kteří vstupují přes světy Prosvětlování do Zervánu, je nyní velmi malý a *Zerván* sám se nyní téměř odtrhl od geografických zón Enrófu.

Emblematický obraz:
Obětiště s planoucím ohněm.

Olymp – zatómis antické řecko-římské metakultury. Tímto jménem se nazývá jak srdce zatómisu, veliký hrad prosvětlených, vskutku spjatý se zeměpisnou polohou hory Olymp, tak i celá nebeská země řecko-římské metakultury. Tento zatómis byl místem pobytu a arénou činnosti těch nadlidských hierarchií, které našly odraz v obrazech řecko-římského panteonu; během prvního tisíciletí po Kristu se postupně stal příbytkem synklétu. Hierarchie, které tam kdysi přebývaly, vykonaly v uplynulých staletích obrovskou cestu vzestupu a nyní pobývají a působí ve světech nekonečně vyšších, stále však současně stojí nad Olympem a účinně involtují jeho synklét.

Apollón je jméno demiurga řecko-římské metakultury. Pallas Athéna je jméno Pospolité ideální Duše tohoto nadnároda.

Emblematický obraz:
Bílý antický chrám na hoře, na pozadí blankytného nebe.

Nichórd – zatómis židovské metakultury, teprve nižší vrstva synklétu Izraele.

Zakladatelem Nichórdu byl velikán lidského ducha Abrahám. Staří učitelé židovství byli involtováni demiurgem tohoto nadnároda, čistotě této involtace však zpočátku bránilo působení stichiálií spjatých s „geniem loci“ hory Sinaj, později působení židovského wicraora. Přesto je však třeba vidět pod „Já“ biblických knih Všemohoucího. Monoteismus byl nezbytný pro celé lidstvo jako podmínka, bez níž by se v Enrófu nemohla uskutečnit úloha Kristova. Vnesení monoteistické ideje do národního vědomí bylo dosaženo za cenu kolosálního vypětí sil, což na dlouhou dobu Nichórd vyčerpalo. Odtud pramení ne vždy vítězný boj s démonickými silami i tragický charakter židovských dějin. Ve století, které bylo završeno životem a smrtí Ježíšovou, byla tato geograficky nepatrná zóna arénou nejostřejšího zápasu mezi silami Gagtungra a silami Božskými. Na jiném místě o tom budu vyprávět podrobněji. Vzkříšení Kristovo bylo v Nichórdu uvítáno velikým jástem: vztah židovského synklétu k Planetárnímu Logu je zcela stejný jako v ostatních zatómisech, jiný ani být nemůže. Avšak ty, kteří vstupují do Nichórdu, předtím očekávají objevení pravdy Kristovy, kterou na zemi nepochopili – objev ohromující, jehož smysl nemohou mnozí dlouho postihnout. Záhuba Jeruzaléma a židovského království se v Nichórdu projevila smutkem, avšak s vědomím logičnosti toho, co se stalo: agresivní; ale slabý židovský wicraor nemohl dopadnout jinak poté, co se pustil do nesmířitelného boje s demiurgem nadnároda v létech Kristova kázání na zemi. Poté, co Hadrianus definitivně rozdrtil Židy,¹⁶ již židovští wicraori nebyli a nejsou. Za wicraorem však stála ještě jedna, mnohem strašnější démonické hierarchie – zplozenec Gagtungra, skutečný soupeř demiurgův; ten dále působil na židovstvo i v epoše rozptýlení. Středověký judaismus se dále formoval za působení dvou polárně protikladných vlivů: tohoto démona a Nichórdu. Nyní se již Nichórd doplňuje velmi malým počtem nových

bratří, kteří však vstupují do světa Prosvětlování právě skrze judaismus. Obnovení izraelského státu ve 20. století nemá k Nichórdu žádný vztah; obnovovaný chrám není nic víc než divadelní představení. Nový izraelský wicraor se neobjevil, podobnou úlohu však hraje jedna z bytostí, o níž budu mluvit v kapitole o egregorech; hlavní hnízdo démonických sil má na něho velký vliv.

Nichórd je dosud zeměpisně spjat s okrskem Palestiny.

Emblematický obraz:

Stavba tvaru stanu obklopená stromy s obrovskými rudými plody. Smysl: stan je svatyně Zákona, symbol toho, že se poprvé v dějinách podařilo udržet zjevení Jediného; stromy s plody – Země Zaslíbená, jež neočekává nadnárod na zemi, ale v zatómisu.

Ráj – podmíněný název zatómisu byzantské metakultury. Jako i ostatní zatómisy křesťanských metakultur je to jedno ze schodišť, vedoucích z různých stran k nebývalé vysokému světu zvanému Nebeský Jeruzalém. Tento zatómis není nic jiného než Nejvyšší Aspekt Křesťanského Transmýtu; tuto otázku osvětlím poněkud později.

Ráj je prastará, mohutná vrstva, která zčásti existuje i nad Ruskem. Jeho zakladatelem byl veliký lidský duch, který byl v Enrófu Janem Křtitelem.

Vítězství Ježíše Krista, byť se uskutečnilo pouze částečně, vyvolalo nesmírné popuzení sil v démonických světech. Jejich snahy se například zaměřily na to, aby nebylo možno přeměnit oblasti věčných muk byzantské metakultury na dočasné očištění. Tyto snahy byly korunovány úspěchem, a byzantská kultura v Enrófu na to doplatila. To, že v ní scházely očištění a hříšníci se po smrti museli nevyhnutelně spouštět až do beznadějných muk magmatu a Jádra, způsobilo, že duchovně nejvíce obdařeni lidé Byzance prožívali trvalý pocit hrůzy i z toho nejmenšího hříchu; právě to vyvolalo do značné míry krajnosti asketismu.

Jihoslovanské národy se metahistoricky nalézají v oblasti mezi byzantskou, římskokatolickou a muslimskou metakulturou. Jejich synkléty jsou v Ráji.

Emblematický obraz:

Potok v kvetoucí zahradě, lidé ve zlatých oděvech. Oděv symbolizuje proměněné tělo, zlatá barva – proniknutí silami Otce Světů.

Edem – podmíněný název zatómisu románskokatolické metakultury, jeden z žebříků k Nebeskému Jeruzalému. K této metakultuře náleží i několik národů s odlišným etnickým kořenem: Poláci, Maďaři, Češi, Irové, Chorvati.

Zakladatelem Edemu byl veliký lidský duch, který byl v Enrófu apoštolem Petrem.

Emblematický obraz je též jako u Ráje, převládající barvou je však světle modrá. To značí, že katolictví je silně prosynceno principem Světového Ženství.

Monsalvat – zatómis metakultury evropského severozápadu, amerického severu, také Austrálie a některých částí Afriky. Zeměpisně nejobširnější a nejčlenitější

ze všech zatómisů. Zakladatelem Monsalvatu byl veliký lidský duch Titurel, spjatý s Kristem dlouho před ztělesněním Spasitele v Palestině. Stejně jako Lohengrin a Parsifal není ani on legendárním hrdinou, nýbrž v Enrófu kdysi reálně existujícím člověkem (byť ne v Palestině). Grál obsahuje Kristovu éterickou krev, prolitou na Golgotě.

Rozdělení vrstev Edemu a Monsalvatu je založeno hlavně na nacionálně-kulturních rozdílech mezi románskými a germánskými národy. Do posmrtných osudů lidí západní Evropy vnášela mnoho korektur buď větší zbožnost, nebo světský charakter jejich činnosti, a to tím spíše, že Monsalvat vznikl o několik století později než Edem. Francie se nalézá v přechodném postavení, její tragédie je v tom, že nemá svůj synklét. Ve svém posmrtném životě stoupaly některé monády do Edemu, jiné do Monsalvatu. Střed Monsalvatu, který byl dříve spjat se systémem Alp, se na konci středověku přemístil daleko na východ a nyní je spojen s Pamírem (to má složité příčiny). Nad Evropou a Amerikou však září mnoho dalších, menších metaměst. Některá z nich se nacházejí nad nevelkými rozlohou, avšak duchovně mohutnými centry Enrófu, jako jsou Heidelberg, Cambridge, Výmar.

Emblematický obraz:

Bílý chrám gotického slohu na horském vrcholu; na pozadí chrámu – nachová zářící číše.

Žunfléja – zatómis etiopské metakultury, která po dva tisíce let existovala v mimořádně nepříznivých historicko-geografických podmínkách jakožto ostrůvek křesťanství mezi dvěma nepřátelskými oceány – islámem a primitivním pohanstvím černošských kmenů. Tato metakultura nemohla realizovat ani jednu desítku svých možností. Nyní probíhá bolestný metahistorický proces – Žunfléja se přesouvá do jiné sakuály: do sakuály metakultur, jež byly v Enrófu tragickým způsobem nedostavěny. Mimořádně šťastnou shodou okolností by ještě bylo možné tento proces zvrátit.

Emblematický obraz:

Bílá kruhová budova s vlajícími závoji. Smysl: budova – zatómis, závoje – jemné až nejjemnější materiálnosti.

Džannet – zatómis muslimské metakultury.

Islám se od ostatních světových náboženství liší tím, že mu chybí nejvyšší aspekt transmýtu, to znamená, že v mimořádně vysoké sakuále světa nejvyšších transmýtů světových náboženství nenajdeme svět, který by byl speciálně spjat s islámem. To se promítlo do ubohosti muslimské mytologie v tom, že většina transfyzičeských obrazů a syžetů, které islám rozpracoval, nemá samostatnou povahu, je převzata většinou z židovství a křesťanství. V poměru ke křesťanství představuje islám regres, dává však zároveň možnost vzestupného pohybu pro duši, napomáhá tomu, aby do života přitékaly duchovní síly a za období své historické existence vytvořil sice nevelký, avšak výrazný zatómis a velkolepý synklét.

Emblematický obraz:

Bílá mešita mezi dvěma symetricky skloněnými palmami; lidé v zeleném a bílém. Smysl: mešita – zatómis, palmy – dva základní věroučné proudy v islámu.

Sukhavátí – „Západní ráj Amitábhy-Buddhy“ – zatómis metakultury spjaté se severním buddhismem, takzvanou Mahájánou.¹⁷ Panuje nad Tibetem a Mongolskem, nad Japonskem a Čínou, koexistuje se Šan-Ti a s národním japonským zatómisem Nikisakou. Sukhavátí se v 9. století oddělil od mateřské indické metakultury, když se ohnisko buddhismu definitivně přemístilo z Indie do Tibetu a Číny. Zvláště zesílil o tři až čtyři staletí později, kdy himálajská metakultura, jež začala svou cestu velkolepým způsobem, počala upadat, a tibetsko-čínská centra buddhismu získala vedoucí úlohu. Zatómis Sukhavátí je jedním z nejlidnatějších a nejsilnějších. Je to jedno ze dvou schodišť k vysokému světu „Nejvyššího aspektu buddhistického transmýtu“, které nese jméno Nirvány a o němž budeme hovořit později.

Emblematický obraz:

Záře nad lotosy.

Ajréng-Daljang – zatómis nádherné, u nás v Rusku dosud málo známé hindomalajské metakultury. Tato metakultura se asi v 5. století oddělila od metakultury indické a zahrnovala bráhmanisticko-buddhistické říše Jávy, Indočínského poloostrova a Cejlonu. Jedno období byla historicky vyjádřena v říši Sailendra, která toto území sjednotila, později však byla velmi oslabena odtržením Jávy, jež připadla islámu a na konci 19. století lačným démonům – wicraorům Evropy. V indočínských královstvích dosud přežívá, příznivé historické klima by však mohlo vyvolat její nový rozkvět.

Emblematický obraz:

Smějící se děti v zahradě chrámu-paláce.

Nebeské Rusko – o tomto zatómisu budu o několik řádek dále vyprávět podrobněji než o jiných.

Zatómis *černošské* metakultury. O něm nevím bohužel téměř nic, ani jeho jméno. Je známo, že je mladý a dosud velmi slabý. Po zhroutilí súdánské kultury s náboženstvím, jež připouštělo vyzářování duchovnosti nejenom na vládnoucí elitu, nýbrž i na masy černošských národů rovníkové Afriky, ztratili černoši na dlouho možnost vzestupné posmrtné cesty. Ta se znovu pootevřela před několika staletími ve spojitosti s tím, že některá plemena dosáhla toho vývojového stadia, kdy matné polyteistické představy již jsou schopné pojmut první projevy duchovnosti. Přispělo k tomu i rozšíření islámu a křesťanství, i když bohužel velmi slabé. Metahistorický význam měl také fakt vzniku Libérie, jež vytvořila v rovníkové Africe nevelké, avšak pevně chráněné ohnisko křesťanské duchovnosti. S černošským zatómisem je také spjato černošské osídlení Ameriky. Představitelé

bílé rasy vystupují do tohoto zatómisu jen ve zcela výjimečných případech. Když například Harriet Beecher-Stowe dosáhla Monsalvatu, vzdálila se odtud do černošského zatómisu, kde měla její činnost po dlouhou dobu obrovský význam a její postavení se zčásti podobalo postavení královny, zčásti postavení nejvyšší světice.

Emblematický obraz:

Schodiště vedoucí od jezera k oranžové okrouhlé budově. Smysl: jezero – materiálnost nadnároda, budova – zatómis. Oranžová barva – spojení sluneční zlaté s jasně červenou těch stichiálií, které nejsou spjaty s říší přírody, nýbrž s lidstvem.

Poslední z velkých zatómisů se nalézá ve stavu tvoření. Je to *Arimója*, budoucí zatómis všelidské metakultury, spjaté se vznikem a rozkvětem budoucího celoplanetárního náboženství *Růžce Světa*. Materiálnost Arimóji se stejně jako v ostatních zatómisech vytváří hierarchií andělských Mocností; velký lidský duch, který byl při svém posledním vtělení na Zemi Zarathuštrou, řídí utváření toho, co si dovolím podmíněně nazvat výrazem „veliký nákres“.

Emblematický obraz:

Bílý chrám s mnoha věžemi a s hlavní věží uprostřed, s kolonádami a schodišti, obklopený řadou ohromných strunných nástrojů podobných zlatým lyrám. Smysl: věže – zatómisy lidstva, ústřední věž – Arimója; kolonády – světy daimónů, andělů, stichiálií, osvícených zvířat; lry – všechny národy zeměkoule.

Nebeské Rusko.

Emblematický obraz:

Na vysokém břehu nad blankytnou říční zátokou se tyčí růžovo-bílé město s mnoha chrámy.

Nebeské či Svaté Rusko je podobně jako jiné zatómisy spjato s geografii trojrozměrné vrstvy a je přibližně shodné s obrysy naší země. Jeho velká střediska odpovídají některým našim městům; mezi nimi jsou oblasti prosvětlené nádherné přírody. Největším střediskem je Nebeský Kreml, který se nachází nad Moskvou. Jeho svatyně září nadpozemskými odstíny bílé a zlaté barvy. Nad meta-Petěrburgem¹⁸ je jakoby zavěšena v oblacích tohoto světa grandiózní socha jezdce ženoucího se vpřed: to není zobrazení konkrétní osoby, ale emblém, vyjadřující zaměření metahistorické cesty. Menší střediska jsou rozeseta po celém zatómisu; mezi nimi jsou i metakulturní vrcholy jiných národů, jež spolu s ruským vytvářejí jednotný nadnárod. Zde přebývají synkléty Ukrajiny, Gruzie, Arménie, a nyní se k tomuto zatómisu začíná přidružovat také synklét národa bulharského spolu se svými nebeskými městy. Celkový počet obyvatel Nebeské Rusi mi znám není, vím však, že v Nebeském Kremlu se nyní nalézá asi půl milionu prosvětlených.

Demiurg Jarosvět se projevuje v nebi a v vzduchu tohoto světa tak, jako by se průzračný oceán duchovní mohutnosti rozléval od obzoru k obzoru a zaléval srdce. Tato mohutnost se soustřeďuje v chrámech demiurga, jeho obraz se rýsuje, jeho hlas se stává srozumitelným a vzniká komunikace mezi ním a prosvětlenými – komunikace, jež jim dodává sílu a nejvyšší moudrost.

Stejně tak se projevuje i další hierarchie, jež je shodná s demiurgem – velcí vůdčí duchové jednotlivých národů, náležejících k naší metakultuře. K nim patří i duchové starší než Jarosvět, je zde i mladý vůdčí duch Ukrajiny.

Není zde však Návna – ideální Pospolitá Duše ruského národa, nejsou zde ani její sestry – pospolitě duše dalších národů: jsou zajaty v kobkách státosti, v citadele velmocenského démona, wicraora, v podzemním světě ruského antilidstva; a Nebeského Ruska dosahují pouze svými vzdálenými zvuky, zeslabenými záblesky.

Moře světélkujících éterů – to jsou duše stichiálií, jež září barvami, které si nedovedeme představit; omývají tam stavby, které by bylo možné přirovnat k modravým a bílým horským skalinám.

O tomto světě pje ruská církev, když vyprovází na poslední cestu zesnulé, kteří brzo stanou před Boží tváří, odkud není návratu, aby jim Pán dopřál pokoj v „místě světlém, v místě bohatém na chléb živý, v místě klidném, kde není ani žalu, ani vzdechů, kde je pouze život věčný“.

Noví příchozí vstupují do Nebeského Ruska skrze zvláštní svatyně, a mají při tom podobu dětí, ale ne novorozenců. Stav nově příchozích je totiž shodný právě se stavem dětství; dospívání nahrazuje růst prosvětlenosti a duchovní síly. Není ani početí, ani zrození. Nejsou zde rodiče, ale ti, kdo přijímají, a ti také připravují podmínky, jež jsou nutné pro prosvětlené duše, které stoupají z Ghótimny. V podobách některých bratrů synklétu lze uhádnout rysy, které jsme znali z doby jejich života v Enrófu: nyní jsou tyto rysy prozářeny světlem; září duchovní slávou, jsou zjemnělé a odlehčené. Září i jejich oděv, který vytváří proměněné tělo. Mohou se volně pohybovat ve všech čtyřech rozměrech prostoru; tento pohyb připomíná vznášení ptáků, předčí ho však lehkostí, volností a rychlostí. Křídla nejsou. Vnímání prosvětlených jsou dostupné mnohé vrstvy: sestupné očistce, magmy, hrůzná Gaššarva, vzestupné – světy Prosvětlování, kruhy andělů, daimónů a stichiálií, světy involtací jiných bramfatur, světy Nejvyšších Aspektů světových transmýtů. Mohou vstupovat do temných šrástrů – světů antilidstva, jejichž obyvatelé je vidí, nemohou je však umrtvit; mohou vstupovat i do našeho Enrófu, lidé jsou však schopni je vnímat jedině duchovním zrakem.

Láska mezi mužem a ženou v Enrófu, pokud byla hodná toho, aby byla nazvána velikou, pokračuje i zde, je osvobozená od všeho tíživého, prohloubená a zvětšená. Mezi některými trvá i tělesná blízkost, je však zcela odpoutána od úlohy zachování a pokračování rodu a s tělesnou blízkostí v Enrófu nemá v podstatě nic společného. Mnohé tělesné orgány zde zcela mění svou strukturu, účel a smysl, mimo jiné i orgány spojené s přijímáním a zpracováním potravy, neboť proces obnovy životních sil je zde podoben dýchání. Růst duchovnosti vede prosvětleného postupně k další velké proměně těla, jež směřuje do vyšších světů, do Nebeského Jeruzaléma a ještě výš – až do Synklétu Světa a Elity Šádánakáru.

V zatómisech není nic podobného naší technice, ta je nahrazena čímsi, co mohou Enrófané jen velmi těžce pochopit. Je možné říci, že princip nespočívá v konstruování mechanických pomůcek z odlišné hmoty, nýbrž v rozvoji

rozmanitých schopností vlastní bytosti. Z odlišné hmoty se zde vytváří jenom to, co lze do jisté míry přirovnat k dílům našich prostorových druhů umění.

Všude zde září duše chrámů, které buď již existovaly, nebo mají ještě vzniknout. Mnohé chrámy však mají účel nám těžko pochopitelný. Jsou zde svatyně pro komunikaci s anděly, se Synklétem Světa, s daimóny, s nejvyššími hierarchiemi. Několik velkých chrámů je určeno pro setkání s Ježíšem Kristem, který sem někdy sestupuje ve viditelné lidské podobě, jiné pro setkání s Matkou Boží. Nyní se tam staví chrám zvláště velkolepý: má se stát příbytkem toho Velkého Ducha Ženství, který obdrží astrální a éterické tělo sňatkem mezi Ruským demiurgem a Ideální Pospolitou Duší Rusi. Již od dětství jsem si zvykl nazývat tento chrám chrámem Slunce Světa, tento název je však nesprávný. Bylo by logičtější vztáhnout tento název k jiné stavbě, ještě grandióznější, která má být zbudována v Arimóji. Chrám, který je budován v Nebeském Kremlu, se nazývá příbytkem *Zventy-Sventány*, později objasním, co toto jméno značí. Je to velká Podstata Ženství, která se již stala bytostí jednoho z nejvyšších světů Šádánakáru. V Enrófu se nikdy nevtělí, zrodí se však v Nebeském Rusku a vezme na sebe lidskou podobu. Nebude to naše carevna ani bohyně, ale světlo, milost a božská krása.

Schodiště podivuhodných světů, prosvítajících jeden druhým, stoupá od oltáře v chrámu Ženství, v chrámech Krista, v chrámech demiurga Jarosvěta. Schodiště stoupá do Nebeského Jeruzaléma a nakonec do předsálí Světové Salvaterry.

Občas se v Nebeské Rusi rodí velcí lidští duchové – ti, kteří zakončili svou cestu v Šádánakáru, dosáhli jeho nejvyšších světů a nyní spoluutvářejí Planetární Logos. Aby pomohli těm, co stojí na nižších stupních, opouštějí Elitu Šádánakáru, uskutečňují poslání, která by nepochopil ani ten nejvyšší mystický rozum člověka, sestupují cestou zrození sem, do zatómisů. Nabývají zde stejně zářících těl jako bratři synkléty, které však nesrovnatelně předčí rychlostí vstupu do plnosti duchovní síly měřítky svého Já. Jejich cesty v zatómisech jsou podobny cestám géníů mezi ostatním lidstvem, synkléty však vědí předem o jejich zrození a očekávají je s radostí a jásem.

Ti, kteří byli na Zemi géníi a zvěstovateli, pokračují po svém vykoupení, prosvětlení a transformaci ve svém díle zde, v zatómisech.

Vzrůstá blaženost samotných gamajunů a sirén, když vidí epepeje, které tam tvoří velké duše, jež prošly svou poslední pozemskou cestu v podobách Děřžavina a Puškina, Lermontova a Gogola, Tolstého a Dostojevského, Rubljoa a Surikova, Glinky a Musorgského, Kazakova a Baženova. Zářivé vlny fantastických melodií se místy zvedají jakoby ze srdce nebeských hor: uvádějí duši do stavu takového duchovního nadšení, jaké by rozervalo pozemské srdce, zdvíhají se a proměňují, podobny oblakům provolávajícím slávu, a klesají v lásce a tiché radosti.

Veliký stavitel, který kdysi v Moskvě na Vrabčích horách zahájil stavbu chrámu Těla, Duše a Ducha¹⁹ a zažil krach svého záměru, vyhnání, zapomnění a bídu, tvoří nyní to nejvyšší, co se nalézá v Nebeském Kremlu: vnitřní prostory v příbytku *Zventy-Sventány*.

My, kteří jsme obeznámeni s dějinami své Vlasti, však známe jen nepatrný počet prosvětlených Nebeského Ruska. Jména ostatních naší paměti nic neřeknou.

V kláštřech Kyjevské a Moskevské Rusi i v kláštřech pozdější doby šly nenápadně svou životní stezkou sice ne pochodně svatosti, ale tiché duše, jež byly méně obdařeny schopnostmi, mlčky a smířlivě přinášely svůj vklad k náboženské tvorbě, k pospolitě duchovní práci.

Ve všech epochách putovali po cestách Ruska podivíni a hledači, vypravěči a banduristé, bezejmenní tvůrci pohádek a duchovních veršů, písní a legend, vyprávění o lidech své doby a jejích ideálech, které se ztratily a jež nikdo nezapsal. A byli skvělí malíři ikon, mistři filigránu a reliéfů, byli tesaři – stavitelé okouzlujících paláců, pokorných dřevěných kostelíků a vesele vyzdobených selských stavení, do své práce zamilovaní zedníci, truhláři, hrnčíři, tkalci, zlatníci, písaři, kteří pracovali v dílnách, artělech, celách i pod širým nebem a jejichž díla s pečutí radosti, tvorby a horoucí lásky k životu obveselovala a působila radost celým pokolením. Kde mohou být nyní tito tvůrci a co mohou nyní vytvářet, ne-li věčné hodnoty Svaté Rusi?

Ve všech epochách ruských dějin tisíce mužiků, selská chudina, feudální rolníci i prostí členové knížecí družiny, prostě a čistě prožili svůj život, vykonávali svou práci při setí a žatvě jako povinnost danou Bohem, s posvátnou úctou a vděčností k Matce Zemi, a umírali smrtí prostou a jasnou, s vírou a odpuštěním pro všechny.

Ve všech těchto epochách nesly tisíce matek svůj kříž, vychovávaly lidi, aby byli hodni jména člověk, a v tom spatřovaly smysl svého života. Copak to není jedna z nejvyšších forem tvořivosti?

Když se začaly budovat školy, stovky lidí se vzdaly navyklého okruhu a způsobu života a odcházely – bylo by výstižnější říci sestupovaly – do nejnižších lidových vrstev, aby se na celý život zahrabaly v těch nejhorších zapadákovcích, uprostřed temné nevzdělanosti, kde nebylo ani možné prohodit s někým pár živých slov: to vše pro osvětlení nevzdělaných.

A co lékaři, kteří samotní měli na starosti celý újezd? Doktoři – hrdinové při epidemiích? A co ti revolucionáři, které nevedl fanatismus, nenávisť ani touha po moci, nýbrž živá láska k lidem a smutek při pohledu na utrpení lidu? A co ti z kněží, kteří dle míry Bohem jim daných schopností byli vzorem jasného a čistého života a vypěstovali v mnoha prostých srdcích to nejlepší, co v nich bylo?

Není možno vyčíslit ty pozemské cesty, které, když na ně poutník vstoupí, vedou dříve či později k synklétu. Je to jen otázka času, stadií, která je ještě nutno překonat na cestě k tomuto cíli. K cíli, jenž se ve vědomí člověka neprojevuje zcela zřetelně, avšak je znám nesmrtelné monádě a přitahuje ji.

Jen si nepředstavujte Nebeské Rusko jako nekonečnou řadu jednotvárných a přísných chrámových bohoslužeb a modliteb! Vždyť tam jsou takové duchovní radosti, o jakých se nám ani nezdá; jsou tam žerty i smích a také hry, zvláště mezi dětmi. Mohl bych vyjmenovat několik jmen činitelů ruské kultury a dějin,

kteří za posledních čtyřicet let vstoupili do Nebeského Ruska. Ten, komu je toto sdělení k smíchu, necht' se směje. Dávno jsem si zvykl na to, že mne pokládají za blázna. Tady jsou jména alespoň několika z těch, kterých se netýkala sestupná posmrtná existence a kteří ihned po smrti vstoupili skrze světy Prosvětlení do synklétu: Leskov, Rimskij-Korsakov, Ključevskij, Gumiljov, Vološin, Rachmaninov, Anna Pavlovová, Sergej Bulgakov, Jan Kronštadský, patriarcha Tichon, carevič Alexej Nikolajevič, několik tvůrců a tisíce hrdinů, kteří zahynuli Stalinovou rukou. Pouze pár jmen z těch, kteří vešli do synklétu po krátkém přebývání v horních očistcích: Fet, L. Andrejev, Alexandr Blok, Šaljapin, Alexandr II., Konstantin Romanov, akademik Pavlov.

Znám několik jmen z řady prosvětlených, kteří se v Nebeském Rusku povznegli do závratných výšin: Puškin, Lermontov, Gogol, Lev Tolstoj, Alexej Konstantinovič Tolstoj, Dostojevskij, Aksakovové, Vitberg, Kutuzov a rytec z 18. století Čemesov, který není příliš znám a brzy zemřel.

K velké proměně, jež vede do Nebeského Jeruzaléma a do Synklétu Světa, se v současné době více než ostatní přiblížili Lermontov, Vladimír Solovjov, car Ivan VI., a také dva duchové, jejichž jména vyvolala můj údiv, která však byla pronesena zcela zřetelně: Ševčenko a Pavel Florenskij.

Za celou dobu existence ruského zatómisu vstoupilo skrze něj do Synklétu Světa několik desítek lidí, z nichž jsou známa tato jména: Vladimír Svatý, Jaroslav Moudrý, Antonij a Feodosij Pečerstí, letopisec Nestor, družiník Sergij – autor *Slova o pluku Igorově*, Alexandr Něvský, Sergij Radoněžský, Andrej Rubljov, Nil Sorský, Lomonosov, Alexandr Blahoslavený, Amvrosij Optinský a Serafim Sarovský.

Zrak, jenž láme omezení našeho prostoru, rozlišuje v dálce za sférou ruské metakultury nebeské země jiných metakultur, stejně tak zářivé, plné neopakovatelného svérázu. Příprava v lásce a vzájemném pochopení k tvorbě nebeské země všelidstva, svaté Arimóji – toť pouta, jež nyní spojují synkléty a hrady metakultur. Když největší z dětí lidstva završí duchovní tvoření ve svých svatých hradech, vycházejí za metakulturní hranice: jakoby z různých stran se pozdvihují do Synklétu Světa a tak se setkávají, a to ještě mnohem dříve, než ho dosáhnou. Světem jejich setkání je bílý palác *Gridrutva*, kde tvoří společný plán vzestupu lidstva. Další vzestup je přivádí do takových vrstev, kde jejich moudrost a moc překonává moudrost a moc demiurgů. Nejvyšší plán Prozřetelnosti, který můžeme v dějinách rozlišit v jednotlivých plánech demiurgů, odráží jejich tvůrčí práci. To je Synklét Světa, který spoluvytváří se vši jasností duchovního vědomí sám Planetární Logos. Arimója se ve čtyřrozměrných světech začala tvořit teprve nedávno, její historický odraz na Zemi bude smyslem a cílem budoucího století. S tímto cílem se také vlévaly síly Věčné Panny – Matky Boží z transkosmických sfér do nejvyšších vrstev Šádánakáru – síly soustředěné do jediné božské monády. S tímto cílem se také v Nebeském Rusku staví nebývalý chrám, aby do sebe pojal Tu, Ježíš zrození ve čtyřrozměrných světech je cílem a smyslem budoucího sňatku Ruského demiurga a Pospolité Duše. Historicky se skrze uskutečnění tohoto velkého Ducha Ženství v *Růžji Světa* počne přetváření státnosti všech

národů do celoplanetárního bratrství. Ruskému Synklétu v tom pomáhají a budou pomáhat všechny synkléty metakultur, Synklét Světa pak převezme od nich štafetu a bude pokračovat v jejich práci, až vytvoří boholidstvo na celém světě.

V Šádánakáru je však kromě devatenácti velkých zatómisů i další sakuála zatómisů: jsou to zatómisy metakultur, jež byly v Enrófu z tragických příčin nedostavěny. Jestliže se ukazuje, že síly Prozřetelnosti dané metakultury nemohou odolat náporu démonických principů, pak se její zatómis přesouvá do vrstvy této sakuály. Její kulturní a někdy i státní útvary se pomalu rozpouštějí v lidském okolí, wicraoři hynou, podzemní šrástry postupně degenerují a pomalu, v mukách odumírají; avšak zatómis pokračuje ve svém rozvoji, synklét pokračuje ve své tvorbě a stupňuje ji. Duše takovéto metakultury, které ještě nedosáhly úrovně, na níž se jim zatómis otevírá, mohou procházet stupni potřebného zdokonalování vně Enrófu, nebo prodělávat inkarnace v jiných metakulturách a zemích, nakonec však dosáhnou právě svého zatómisu. Jsou i takové případy, kdy kulturně historická základna v Enrófu postupně stárne, stále však ještě existuje, a proto s ní zatómis uchovává aktivní pomocné pouto. V takových případech se za příznivých podmínek ještě může zatómis navrátit do bývalé sakuály a nadnárod k historickému životu. Něco takového nyní probíhá s Žunfléjou, o níž jsem se již zmiňoval.

Nyní se krátce zmíním o patnácti zatómisech této druhé sakuály.

Nambata – zatómis starosúdánské metakultury, která se rozvíjela v krajně nepříznivých podmínkách a velmi pomalu, přesněji řečeno se spíše krčila v údolí Nigeru, v oblasti jezera Čad a v Kordofanu od devátého do pátého tisíciletí před Kristem. Zahynula působením odstředivých sil, jež ji vyčerpaly nekonečnými válkami. První pokus v lidských dějinách o sjednocení antagonistických a přitom etnograficky velmi pestrých národností společným mezinárodním náboženstvím (pochopitelně politickým) se nepodařil vinou zesíleného démonického působení skrze panteon tohoto náboženství s povahou velmi dvojakou. Archeologické pozůstatky této kultury mohou být ještě objeveny.

Emblematický obraz:

Nazí lidé tmavé pleti v kruhu na jasně zeleném pozadí.

Cen-Tiň – zatómis pramongolské metakultury – pramongolské nikoli v etnografickém, nýbrž v teritoriálním smyslu. Její národ náležel ke žluté rase, antropologicky i duchovně byl však blíže národům Gondwány než pozdějšímu Mongolsku. Ve čtvrtém a třetím tisíciletí před naším letopočtem osídlil severní Čínu a Poamuří a přecházel od kočovného k usedlému způsobu života. Vznikla již nevelká města. Počátek této kultury byl velkolepý. Vedoucí hierarchií nebyl demiurg nadnároda, nýbrž jistá mohutná démonická bytost, která se měla obrátit a již se obracela ke Světlu. Gagtungr ji zahubil a nadnárod byl rozdupán hordami ze Střední Asie.

Emblematický obraz:

Okřídlený drak obracející hlavu ke Slunci v záplavě jeho paprsků.

Pred – zatómis drávidské metakultury,²⁰ což je název pouze podmíněný, neboť se na ní podílely národnosti rozličného etnického původu, blízké například Sumerům.²¹ K pozdním útvarům této metakultury se vztahují města Mohendžo-Daro a Harappa.²² Katastrofa (na počátku druhého tisíciletí před našim letopočtem) byla důsledkem jak vnitřních, nejasných mně příčin, tak i příčin vnějších: vpádu Árijců.

Emblematický obraz (viděl jsem ho nezřetelně):

Růžová pagoda.

Asgard – někdy jej nesprávně nazývají populárnějším jménem Valhalla²³: zatómis starogermánské metakultury, jejíž růst v historické vrstvě byl paralyzován rozvojem křesťanství. Ke katastrofě došlo ve dvanáctém století.

Emblematický obraz:

Zlatý palác v oblacích.

Tokka – zatómis staroperuánské (předíncké) metakultury, jež se historicky rozvíjela několik století před a po Kristu. Možná že není proč se rmoutit, že tento útvar v Enrófu zahynul, neboť působení démonických principů v něm bylo příliš silné.*

Emblematický obraz:

Kamenná socha sedící pumy.

Bon – zatómis starotibetské kultury, kterou zbořil buddhismus, její elementy však organicky vešly do kultury Mahájány.²⁴

Emblematický obraz:

Rudý a modrý blesk, zkřížené nad oranžovým císařským trůnem. Smysl: modrý blesk – buddhismus s jeho duchovností, rudý blesk – předbuddhistické, tibetské náboženství, ve velké míře otrávené démonismem. Trůn – císařská moc, hynoucí v důsledku zkřížení těchto dvou sil.

Gauripúr – zatómis maličké himálajské metakultury, která se příliš brzy oddělila od Indie, ale měla ohromné možnosti. Právě zde byly kdysi zažehnuty nejjasnější ohně buddhismu; v lůně tohoto učení zde probíhaly ty metahistorická procesy, jež z něho vytvořily náboženství v plném smyslu toho slova, čili učení nejen mravní, nýbrž i transfyziké a duchovní.

Mravní stránka buddhismu se v Himálajích pozdvihla na stupeň známý pouze nejčistším vzorům křesťanství.

* Tato kultura měla vysoko pozdvihnout práci na prosvětlení zvířecí říše, historicky však došla k jejímu zbožštění a degradovala v široce rozšířeném lidojedství.

Himálájská metakultura zahynula pod náporom démonů velmocenské stát-
nosti, který šel ze dvou stran: ze severu a ze západu útočili wicraoři turečtí, z jihu
pak wicraoři impéria Velkých Mogulů. Nyní tato metakultura pomalu dohasíná
v Nepálu.

Emblematický obraz:

Horský vrchol s korunou pod souhvězdím Orionu.

Junkij – zatómis mongolské metakultury, která se ihned stala kořistí neobyčej-
ně mohutného wicraora. Katastrofa nastala ve třináctém století.

Emblematický obraz:

Vlnící se linie kopců a nad ní srážka dvou oblaků, bílého a rudého.

Jiru – zatómis staroaustralské metakultury, jež existovala ve Střední Austrálii
dva tisíce let v naprosté izolaci od ostatního lidstva. Společnost došla do otro-
kářské formace. Metakultura zahynula v důsledku přílišné aktivity démonických
stichiálií – duchů pouští a neproniknutelných křovin. V průběhu mnoha staletí
zápasila mezi sebou v této kultuře dvě náboženství – „pravé a levé ruky“: poly-
teistické a démonické. Démonické náboženství přinášelo lidské oběti právě těm
zlým stichiáliím, jež hubily metakulturu. Nakonec toto náboženství převládlo
a boj proti postupu pouští a křovisek byl prohlášen za hřích. Kultura v Enrófu
vyhasla díky vnitřnímu vysychání. Z umění bylo nejrozvinutější malířství. Do jisté
míry připomínalo malířství keltské, bylo však zajímavější a svěžejší. Ostatky civi-
lizace budou nalezeny, nebude však podle nich možné rekonstruovat její obraz,
neboť jich bude příliš málo.

Emblematický obraz:

Oblak nad vulkánem, to je však ve skutečnosti nadnárod a jeho synklét.

Taltnom – zatómis toltécko-aztécké metakultury.

Emblematický obraz:

Hrdinská tvář ověččená sluncem.

Kértu – zatómis yukatánské (mayské) metakultury.

Emblematický obraz:

Modrý had kolem zlatého stromu. Smysl: had nebyl zdaleka u všech národů
symbolem temných principů. Zlatý strom – duchovní (transfyzický) svět. Modrý
had – nadnárod, který se spirálovitým vývojem pozvedá k duchu.

Intil – zatómis incké metakultury, jejíž zánik v Enrófu, ač se to zdá být podiv-
né, uchránil svět před velkým nebezpečím (o tom budu hovořit v jedné z dalších
částí knihy).

Emblematický obraz:

Postava v rudém, s mitrou na hlavě a s rukama pozdvíženými ke sluneční-
mu disku. (Rudá barva je zde znakem panovnické moci, mitra pak velekněžské
důstojnosti.)

Daffam – zatómis indiánské metakultury z oblasti Velkých jezer.*

Emblematický obraz:

Skupina vojáků míří kopími na srpek ubývajícího měsíce.

Lea – zatómis polynéské metakultury, kterou zahubila její přílišná zeměpisná rozptýlenost. Její zbytky dohořívají na Havaji, Tahiti a dalších skupinách ostrovů.

Emblematický obraz:

Zlatá hora na ostrově v modrém moři.

Nikisaka – zatómis japonské metakultury, která byla podvkrát těžce raněna – buddhismem a europeismem – a nemohla rozvinout své možnosti. Šintoismus je v podstatě uctívání Nikisaky jako japonského synklétu. Bohyně Amaterasu není při správném chápání tohoto obrazu nic jiného než Návna Japonska. Proces přesouvání Nikisaky do sakuály metakultur v Enrófu tragicky nedostavěných probíhá právě teď, *Růžce Světa* může podstatně napomoci upevnění tohoto zatómisu: návrat je pro něj ještě možný.

Emblematický obraz:

Kvetoucí višně nad vodojemem.

* Tato kultura byla předurčena k boji s měsíčním démonem ženské podstaty – Vogléou. Odtud mimořádná cudnost tohoto národa. S tím je spojeno i odmítání městské civilizace.

STŘEDNÍ VRSTVY ŠADÁNAKÁRU

Dříve než se pokusím načrtnout panoráma démonických sakuál, jež mají tak kolosální význam pro transfyziку a metahistorii Šádánakáru, a stejně tak sakuál stichiálií, z nichž některé jsou s démonickými principy těsně spjaty – bude účelné pojednat o několika sakuálách vzestupné řady, které jako by následovaly sakuály zatómisů. Tyto sakuály jsou velmi rozmanité, všechny dohromady však vytvářejí střední vrstvy Šádánakáru.

Je samozřejmé, že čím jsou vrstvy položeny výš, tím obtížnější je jejich poznání, tím méně analogií s Enrófem lze nalézt v jejich krajinách, v podobě a formě bytostí, jež je obývají, v obsahu jejich života. Devět desetin z toho, co tam lze spatřit či jiným způsobem vnímat, zůstane nepochopeno a ve většině případů je třeba se omezit na protokolární sdělení o elementárních faktech, nepokoušet se odhalit ani jejich zákonitosti, ani hlubší smysl. Tato kapitola proto neskýtá čtenáři téměř nic jiného než suchý výčet několika sakuál a vrstev, z nichž se skládají.

Vzpomínám si například, že v mystice judaismu figuruje pojem „egregory“;²⁵ těžko však mohu posoudit, zda a do jaké míry je tento termín totožný s tím obsahem, který do něho vkládám zde, a to již z toho důvodu, že židovské teosofémy znám velmi povrchně. Ať tak či onak, pod egregory zde chápu útvary odlišné materiálnosti, jež vznikají z některých psychických emanací lidstva nad velkými kolektivy. Egregorům chybí duchovní monády, mají však dočasně zkoncentrovaný volný náboj a ekvivalent uvědomělosti. Svůj egregor má každý stát, dokonce i Lucembursko. Tyto bytosti jsou v podstatě statické a neagresivní. Většina egregorů se neúčastní boje mezi démonickými silami a silami Prozřetelnosti Šádánakáru; jsou však některé, které se přimykají k silám démonickým.

S rozpadem egregorů mizí i ekvivalenty jejich vědomí, jež se rozplývají v prostoru. Neprožívají to jako utrpení.

Pokud lze hovořit o krajině těchto vrstev, pak jsou pro sakuály egregorů charakteristické nažloutlé klubkovité prostory, v nichž egregory představují oblasti poněkud hustší, než je okolní prostředí.

Sedm vrstev, jež vytvářejí tuto sakuálu, lze vyjmenovat v následující posloupnosti.

Zatív – egregory původních plemen, jež umírají buď současně s rozpouštěním plemena v národě, či s jeho fyzickou likvidací. Zde byly egregory nejstarších kulturně-státních útvarů lidstva, které se již rozptýlily v prostoru.

Žag – oblast státních egregorů. Kromě toho se zde nalézají i egregory některých velkých společensko-politických útvarů současnosti, například strany Indického národního kongresu.

Foraun – egregory církví. Vytvářejí se z těch temně éterických vyzařování lidských pospolitostí, která se spojují v církvích. Vyzařuje je každá duše, jež dosud nedosáhla svatosti, jako příměs svých náboženských stavů. To pramení ze světských záměrů, hmotných zájmů, honby za mamonem, z vášnivých stavů – prostě z toho všeho, co církevní otcové zvali „péčí o život vezdejší“. Tyto egregory se často stávají velkou brzdou a břemenem na vzestupné cestě církví. Časem bude ve Forauně i egregor *Růžve Světa*. Je to nevyhnutelné, neboť církev budoucnosti založenou na planetárním náboženství budou vytvářet nejenom světcí, nýbrž stovky milionů lidí, kteří se nalézají na různých stupních cesty.

Udgrogr – egregory anticírkví, masových politických stran novověku.

Vrstvu, jejíž název mi není znám, obývají egregory zrozené psychickou činností démonických obyvatel šrástrů. Stejně tak neznám název vrstvy s egregory, které vznikají v důsledku psychické činnosti světa daimónů, toho druhého, světlejšího lidstva, o němž povím několik slov na následujících stranách.

Poslední z egrogorních vrstev se jmenuje *Cebrumr*. Je dosud prázdná. Zde bude časem egregor příští anticírkve, v níž se uskuteční démonické kvazi-náboženství uctívání Gagtungra – jádro a základ příštího ďáblolidstva (na konci prvního eónu).

V sakuále, jež se skládá ze tří- až čtyřrozměrných prostorových vrstev s obrovským počtem časových souřadnic, přebývá jiné, vyšší lidstvo Šádánakáru. Mé informace o něm jsou bohužel velmi chabé. V panoramatu Šádánakáru, které jsem si vytvořil, zůstává u úvah o tomto lidstvu prázdné místo. Toto lidstvo se nazývá *daimónové*. Prochází stejnou vývojovou cestou jako my, začalo ji však mnohem dříve a prochází jí úspěšněji. Zdá se, že rozhodujícím faktorem je přitom to, že spásitelská mise Ježíše Krista, jež byla Gagtungrovým úsilím hned ze začátku přerušena a dosáhla pouze částečného vítězství, byla ve světě daimónů zcela dovršena. Chronologicky se to stalo mnohem dříve, než se Kristus vtělil do člověka v podobě Ježíše. Jeho vítězství ve světě daimónů odstranilo nejtěžší překážky, jež Gagtungr nahromadil na jejich vzestupné cestě, a v současné době nás tyto bytosti velmi předstihly. Utvářely se ve zkrácených lhůtách a s daleko menšími obětmi. Projevy sociální disharmonie už u nich dávno nenalezneme a jejich síly jsou zaměřeny na duchovní a estetické zdokonalování a na pomoc jiným vrstvám, například lidstvu v Enrófu.

Daimóni jsou okřídlení lidé, kteří se svou podobou částečně shodují s anděly, liší se však od nich kromě mnoha dalšího i dvojpohlavností. Základní vrstva jejich

přebývání, jež odpovídá našemu Enrófu, nese jméno *Žeram*. Příroda, podobná naší, je tam dovedena do úrovně vysoké umělecké a estetické dokonalosti, technická civilizace je prodchnuta vnitřní moudrostí poznáním sil a vrstev Šádánakáru a rozvojem nejvyšších schopností. Daimóni znají vše podstatné o lidstvu Enrófu.

Od doby, kdy byla v *Žeramu* dovršena úloha Krista, byli daimóni osvobozeni od posmrtných sestupů do démonických světů odplaty. A mnohopatrová sakuála očistců, kterou ze zkušenosti známe, avšak většina z nás na ni zapomíná, byla pro ně nahrazena jedinou vrstvou – její jméno je *Urm* –, kde někteří z nich procházejí po smrti osvobozujícím očišťením. Paralelou zatómisů našeho lidstva je pro ně *Kartiála* – svět prosvětlených daimónů, jejich nebeská země. Odtud se odkrývá vzestup do sakuály Vysokého Předurčení a nakonec do Synklétu Světa.

Mezi mnohými úkoly, které daimóni *Kartiály* mají v jiných světech Šádánakáru, spočívá jeden v jejich aktivní účasti v zápase s *wicraory* a s antilidstvem šrástrů; druhý úkol pak v inspirujícím a tvořivě zaměřeném působení na tvůrce naší umělecké kultury. Jestliže se někteří básníci obracejí k daimónům jako ke svým inspirátorům, a druzí se za inspirací obracejí k múzám, pak to není poetický rozmar, nýbrž svědectví o skutečných transfyzičických faktech. Nevím, zda v zatómisu Olympu existovalo devět sester Apollónových – je to docela možné; ale o tom, že daimónové ženské podstaty – múzy, nebo mužské podstaty – sókratovští daimóni v úzkém smyslu toho slova – napomáhali k odkrytí tvůrčích hlubin v osobnosti našich umělců a myslitelů, o tom nelze vůbec pochybovat. Pouze materialistická slepota může ignorovat nekonečné množství svědectví o této skutečnosti ze života básníků, spisovatelů, hudebníků, filosofů, počínaje Sókratem či ještě dříve, a konče Gogolem a Alexandrem Blokem.

Když splní většina daimónů-inspirátorů svou úlohu, odstoupí od těch, které inspirovala. Někdy vzniká dvojjednota – jev krajně řídký a velmi obtížně vysvětlitelný.

Nejsou vzácné ani takové případy, že lidské šelty vplétají do řetězů svých vtělení jedno vtělení ve světě daimónů. Toto vtělení má zafixovat světlé úspěchy duše.

Sakuálu daimónů však obývá ještě jedna rasa, menší počtem, jež zaostala ve svém vývoji a je daimóny jakoby ochraňována. Není mi zcela jasná historie objevení této rasy v těchto světech. Zdá se, že to jsou titíž daimónové, kteří kdysi dávno sešli z cesty a ztratili křídla a kompenzují si újmu, kterou si způsobili, cestou zvláštního vykoupení. Tyto bezkřídlé bytosti se téměř ničím neliší od člověka. Zde se dostávám k faktu, který vyvolá téměř v každém, kdo čte tuto knihu, nutně výbuch negace či dokonce hněvu. Jestliže však nelze vyhodit z písně slova, pak ani nelze vyhodit myšlenky z této knihy. Takže ty bytosti, o nichž mluvím jako o nižší rase daimónů, lze částečně vymezit jako metapředobrazy některých hrdinů světové literatury a umění v Enrófu. Stává se, že intuice umělců v Enrófu, která je však vlastní pouze géniům, nahlíží svým zrakem až do *Žeramu*, uvidí některou z těchto bytostí a zachytí tento odraz v umění. Tento odraz se stává jako by magickým krystalem, který koncentruje vyzařování lidí v okamžicích tvůrčího

vnímání; tyto paprsky stoupají do Žeramu a dávají metapředobrazu sílu k rozvoji. Jestliže k tomuto odrazu nedochází, rozvoj se zpomaluje, a v některých případech musí předobraz dokonce opustit sakuálu daimónů a začít pomalou cestu v Enrófu.

Většina malířských a sochařských portrétů, které byly vytvořeny v našem světě, metapředobrazy nemá: jsou to portréty lidí, nic víc. Avšak taková díla jako například Mona Lisa jsou *keromé* svého lidského prototypu spjata právě s předobrazy ze Žeramu, jež byly postiženy intuicí génia. Z toho plyne neobyčejný význam těchto skvostů a síla jejich působnosti. Je třeba litovat toho, že Leonardo vytvořil Monu Lisu takovým způsobem, že předobraz byl poněkud potlačen a portrét do sebe pojal některé prvky z Dugguru – jednoho ze světů démonických stichiálií, v důsledku čehož předobraz poklesl ze Žeramu v Urm, neboť tato vrstva hraje roli očištky jak pro daimóny, tak i pro metapředobrazy. Pra-Mona Lisa byla posmrtnými díly Leonardovými opět pozdvížena do Žeramu a nyní se nalézá v jedné z vrstev Vysokého Předurčení. Venuše Milétská se již nalézá v Synklétu Světa, neboť duše helénské ženy, která umělci v Enrófu posloužila jako model pro tuto sochu, se po historickém konci řecko-římské kultury v Enrófu pozdvihla skrze Olymp právě do Kartiály daimónů, spojila se se svým metapředobrazem a započala vzestup do vyšších vrstev. To očekává všechny duše takových meta-portrétů.

S malířskými díly mytologického, historického, psychologického a užitého žánru je to ještě složitější a rozmanitější. Podobizna kněžny Morozovové²⁶ od malíře Surikova měla metapředobraz v Žeramu, podobně jako některé druhořadé postavy z tohoto obrazu, a díky umělcovu dílu se pozdvihla do Kartiály. Surikov nyní zároveň vytváří v Nebeském Kremlu fascinující variantu tohoto obrazu.

Repinův obraz *Ivan Hrozný zabíjí svého syna* zavázal takový uzel,²⁷ že jej Repin až dosud nerozvázal; bude muset být rozvázán v Drukkargu – šrástru antilidstva Rusi, protikladném Nebeskému Kremlu, kde se nyní Hrozný nalézá jako zajatec a otrok.

Ještě horší je to s Vrubelovým *Svrženým Démonem* – fantastickým a unikátním případem démonického infraportrétu.²⁸ Vrubel se musel za rozvázáním tohoto uzlu spustit do Gaššarvy k andělům tmy. Je strašné to říci, avšak možná by bylo lépe, a to bez ohledu na genialitu tohoto díla, kdyby bylo v Enrófu zničeno.

Krajinomalba získává bez ohledu na obrovský kulturní a psychologický význam jen málokdy i význam transfyzičský. Dochází k tomu v těch případech, kdy se umělci podaří buď strhnout diváka svým vnímáním světa stichiálií, jež pronikají přírodou Enrófu, nebo zvláštním spojením čar a barev naznačit krajiny nějaké jiné vrstvy. Z ruských umělců se to podle mého názoru nejlépe podařilo Rerichovi a někdy i umělci tak spornému, lépe řečeno popíranému či dokonce nemohoucímu, jako Čiurlionis.

Co se týče umělecké literatury, pak za postavami převážně většiny děl metapředobrazy nestojí. S výjimkou několika zanedbatelných případů je jich kupříkladu zbavena téměř veškerá sovětská literatura. Metapředobrazy nemají také

postavy historického žánru, jako jsou například puškinský Boris²⁹ či shakespearovský Caesar. Macbeth však metapředobraz má, neboť se nejedná o prózu. Metapředobraz vede v díle k ostrému odklonu od historické fakticity ve smyslu získání takové hloubky a měřítka postav, že neodpovídá historickému prototypu. To není ani v Puškinově dramatu, ani v Shakespearově *Caesarovi*; právě to dokazuje, že v těchto věcech není metahistorická hloubka.

Poté co tvůrčí umělec v Enrófu zemře, metapředobrazy jeho děl se s ním setkají v Žeramu a hovoří s ním, neboť karma umělecké tvorby ho táhne k nim. Mnozí, velmi mnozí umělci géniové museli po své smrti pomáhat předobrazům v jejich vzestupu. Dostojevskij věnoval obrovské množství času a sil na pozdvižení svých metapředobrazů, neboť sebevražda Stavroginova a Svidrigajlova,³⁰ kterou tvořivě a metamagicky stanovil, uvrhla pra-Stavrogina a pra-Svidrigajlova do Urmu. K danému okamžiku již Dostojevskij všechny své hrdiny pozdvihl: Svidrigajlova do Kartiály, Ivan Karamazov a Smerďakov³¹ dosáhli Magirnu, jednoho ze světů Vysokého Předurčení. Tam se nalézají i Sobakjevič, Čičikov³² a další Gogolovi hrdinové, Pierre Bezuchov, Andrej Bolkonskij, kněžna Marie a Nataša Rostovová,³³ kterou Tolstoj velkým úsilím pozdvihl z Urmu. Goethova Markétka již přebývá v jedné z nejvyšších vrstev Šádánakáru a Don Quijote již dávno vstoupil do Synklétu Světa, kam brzo vejde i Faust.

Chci využít této příležitosti, abych řekl několik slov o transfyzičtém významu divadelního umění. Záporný postoj k tomuto druhu umění ze strany křesťanského náboženství byl vyvolán tím – ať už to historici kultury a dokonce i náboženští kazatelé vysvětlují jakkoli –, že křesťané starověku a středověku svou, mohu-li to tak říci, náboženskou intuicí podvědomě cítili, že scénické umění sousedí s prastarým organismem, který je spjat částečně s Lilith a zčásti i s jedním ještě temnějším démonickým světem: o několik stránek dál budu tento svět, který se nazývá Duggur, charakterizovat úplněji. Duggur je spjat se sexuální sférou lidstva, a i když to ve středověku zcela přesně nepostihovali, přesto pocítovali z jeho příšerného vyzářování strach, odpor a stud. Divadelní jednání ve vlastním slova smyslu může být svým transfyzičtým významem velmi rozličné, dokonce i polárně protikladné. Šaljapin jednal velice pravdivě, když se postil a modlil poté, co na jevišti odezpíval a odehrál roli Mefista.³⁴ Divadelní představení *Život člověka* bylo škodlivé pro autora, pro herce i pro diváky,³⁵ neboť mu scházelo to, co ve starověku nazývali katarzí. Scénické akty, jež vedou herce i diváka skrze katarzi – duchovní vzestup a alespoň krátkodobé prosvětlení –, jsou hluboce oprávněné. Co se týká metapředobrazů, pak význam divadelních představení Enrófu je pro ně tento: dokud byl Smerďakov v Urmu, kam byl uvržen magickým působením tvořivosti Dostojevského, bylo pro něj předvádění jeho role na lidské scéně tíživé, brzdící, mučivé, nyní je mu lhotejné. Hraní světlých rolí či rolí, jež procházejí katarzí, je vždy dobré pro všechny, tedy i pro metapředobrazy.

U sakuály daimónů můj výklad opouští na čas čtyřrozměrné světy: nyní je před námi osamocená, prostorově již pětirozměrná vrstva, která není zahrnuta do žádné sakuály – *Fongaranda*.

Musím předem upozornit na jednu věc: dostali jsme se k pojmům velmi nezvyklým. Neboť Fongaranda – to je vrstva přebývání šeltů velkých architektonických děl. Zde získávají schopnost pohybu a růstu; jejich změna spočívá ve zdokonalování. Jejich podoba je blízká podobě prosvětlených stichiálií, forma architektonických děl však není tak proměnlivá a chybí jí schopnost vzájemného tělesného pronikání. Je třeba pochopit, že architektonická díla, která v Enrófu vytvořili geniální stavitelé, jsou odrazy Fongarandy. Intuice geniálních architektů postihla odlesky Fongarandy, což dalo architektonickým dílům v Enrófu éterické tělo: toto tělo se jako nádoba naplňuje z mnohaletého vyzařování tisíců a milionů lidských bytostí. Jestliže uběhla dostatečná doba a toto tělo se vytvořilo, záhuba tělesné nádoby pak již nemá transfyzičtý význam: šelt, který přebýval ve Fongarandě, získal éterické tělo a přešel do jednoho ze zatómisů. Po střídání eónů, světových period, kdy zatómisy přestanou existovat, se šelty těchto monád spolu se svými zcela proměněnými obaly spojí v jedné z vrstev Vysokého Předurčení se svými monádami a vejdou posléze do Elity Šádánakáru.

Ve Fongarandě přebývají převážně šelty staveb chrámového a palácového typu. Je zde například jeden grandiózní předobraz pravoslavných klášterů, jeden předobraz egyptských pyramid, zikkuratů, gopuramů jižní Indie,³⁶ katolických opatství, rýnských zámků. Jsou zde však i šelty některých jednotlivých budov – například chrámu svatého Petra, Vasilije Blaženého, čínského Chrámu Nebes, dokonce Versailleského paláce a paláce v Carském Selu. Jsou i takové šelty, jakým je šelt londýnského Parlamentu a Admirality v Petěrburgu.

Po těchto pro nás nezvyklých představách, jako je svět Fongarandy, se nám budou představy spjaté se sakuálami andělů zdát pravděpodobně známými a dokonce i obvyklými. Tyto sakuály jsou dvě. První, nižší, sestává ze tří vrstev a také se i tak nazývá: andělé nižšího okruhu. V podstatě jde o časově první lidstvo Šádánakáru, jež kdysi obývalo vrstvy hutnější materiálnosti, ač ne v Enrófu; tato doba předcházela době Titánů. Nejsme schopni pochopit a postihnout obsah jejich nynějšího života v prosvětlených světech, dokážeme postihnout pouze tu stránku jejich činnosti, jež má bezprostřední vztah právě k nám. První z těchto vrstev obývají *cherubíni*, ochránci lidí, majících světlá posláná. Jsou to právě ochránci, a ne inspirátoři – těmi jsou daimóni. O andělech strážných slyšíme od dětských let a není naší vinou, že jsme si mysleli, že takový anděl stojí za pravou plecí každého z žijících. Jejich podoba je však skutečně taková, jak ji popisuje legenda, a krajina jejich světa má nádherné barevné odstíny, jež nejsme schopni vnímat a jež vzdáleně připomínají barvu růží a šeříků.

Druhá vrstva – bílé zlatisté prostředí, jímž pronikají svazky světla – náleží *serafínům*, ochráncům některých lidských pospolitostí: církví, náboženských obcí, některých etických společenství, několika málo měst – těch, jejichž duchovní celistvost a mravní čistota mají zvláštní význam v očích principů Prozřetelnosti. Jsou epochy, kdy stráž serafínů obklopuje nějaké město, neboť v něm dochází k té či oné metahistorické události, nebo v něm probíhá metahistorický proces, který si vyžaduje zvláštní pomoc a ochranu. Poté co tento proces končí, po

střídání epoch, se stráž serafínů vzdaluje. Tak tomu bylo nad Kyjevem za knížete Vladimíra Svatého, nad Moskvou za knížete Daniila a Ivana Kality, několikrát nad Jeruzalémem, Římem a mnoha dalšími městy. Vzácný případ, kdy stráž serafínů neopouští město po dobu několika století, představuje Benárés, město kolosálního metahistorického významu. Je samozřejmé, že z úzkého hlediska křesťanské konfese nemohou podobné informace vyvolat nic jiného než nepochopení. Svým vzhledem jsou serafínové podobni šestikřídlým andělům.

Sakuála se dovršuje světem takzvaných *Trůnů*, jejichž podoba je shodná s našimi představami o archandělech a prostředí, jež obývají: je modrozelené, proniknuté paprsky světla. Trůny jsou ochránci národů. Je jich mnoho; duchovní utváření každého národa ochraňuje celý zástup těchto zářivých bytostí.

Při přechodu ke druhé sakuále – Andělům Nejvyšší Rady – jsem zbaven možnosti ulehčit její pochopení alespoň tak chudými obrazy jako u předešlé. Mohu říci jenom to, že jsou to příbytky světlých hierarchií obrovské síly, právě těch, jež utvářejí materiálnost tří-, čtyř- a pětirozměrných vrstev Šadánakáru.

První jsou *Astrály* známé v křesťanské mystice pod názvem *Mocnosti* – to jsou tvůrci materiálnosti Enrófu. Dále následují *Síhy*, tvůrci materiálnosti sakuály daimónů, pak *Panstva*, tvůrci materiálnosti světů Prosvětlování (kromě Olirny). Sakuálu Andělů Nejvyšší Rady korunuje svět *Počáteků*, jež tvoří materiálnost zatómisů, a svět *Archandělů* – těch, jimiž se po proměně stávají sirény, alkonostové a gamajunové Ráje, Edenu, Monsalvatu, Žunfléji a Svatého Ruska – všech zatómisů křesťanských metakultur. Ti tvoří materiálnost světů Vysokého Předurčení. Materiálnost andělských světů samotných, podobně jako materiálnost nejvyšších vrstev Šadánakáru, tvoří hierarchie metabramfatury.

Vím, že tato posloupnost není v souladu s tradicemi křesťanské angelologie, a to nehledě na shodné názvy. Je mi líto, že je tomu tak. Nepíší však za sebe a nemohu dělat nějaké změny, dokud mi to nepřikáže jediný Hlas, jemuž plně důvěřuji.

Výklad dospěl až do sakuály „Vysokého Předurčení“. Tyto světy jsou společné lidem, andělům, daimónům, stichiálím a dokonce i prosvětleným zvířatům. Vznášejí se vysoko nad těmi segmenty Šadánakáru, které se nazývají metakulturami. Je jasné, že mé poznatky o těchto světech jsou velmi chabé, neřku-li ubohé.

Nevím ani, zda přesně znám jméno prvního z nich – zní jako *Usnorm*, nedovedu ho však nikterak přesněji zachytit. I zde se projevuje rotace planety kolem vlastní osy, tehdy tam zřejmě byla noc, neboť si matně vzpomínám na velkolepou zářící mlhovinu – jako by se před mým zrakem poprvé otevřelo tvořivé lúno našeho vesmíru. To byl Ástrafairos, veliký střed naší Galaxie, který je pro nás Enrófany ukryt za temnými oblaky kosmické hmoty.

Také jsem viděl rozseté nekonečné množství hvězd, ale jinak než u nás: nebyly to hvězdy, nýbrž bramfatury. Nebyly to zářící body, nýbrž soustavy koncentrických sfér, jež se prosvěcovaly jedna skrze druhou; jakmile se zrak zastavil na jedné z nich, stala se ihned ohromnou a zřetelnou, jako by se přiblížila; nyní se mi zdá, že se všechny pomalu otáčely a zněly harmonickou zvonkohrou. Je ale možné,

že se mi to zdá až teď – a právě v tom je vliv představy o harmonii sfér, jež nepochází z mého nitra, ale z lidských vyprávění. V každém případě tyto harmonie pouze prostupovaly skrze vlny grandiózního chóru, který zde zněl kolem mne, vlny, jež se vzdouvaly do takové výšky a hloubky, jakou jsem nemohl ani pocho-
pit, ani změřit zrakem. To jsou mé vzpomínky na vrstvu, jež je všeobjímajícím chrámem, předurčeným pro věčnou bohoslužbu lidstva.

A nejenom lidstva! Zdá se mi, že zde byly přítomny miliony bytostí a – nevím kolik – pravděpodobně více než polovina z nich nebyla nikdy lidmi a neměla se jimi stát. Byly zde projasněné duše stichiálí a prozářené duše zvířat, byli zde podivuhodní daimóni i andělé různých řádů. Když čteme v *Apokalypse* proroctví o vysoce rozumných zvířatech, jak obklopují oltář a konají bohoslužbu³⁷ – pak je to možná symbol, avšak zároveň to je i náznak reality, které v době autora *Apokalypsy* ještě nebylo. Neboť Unsorm jako univerzální chrám je uskutečněním záměru právě toho velikého lidského ducha, který byl při svém posledním vtělení na zemi apoštolem Janem.

A jestliže tam těch, kteří se modlili, byly miliony, pak povolání k oltáři Chrámu se počítali na tisíce, neboť každý, kdož dosáhne sakuály Velkého Předurčení, se v Unsormu stává jedním z povolaných, jehož pak střídá další.

Ty nejvznešenější a nejušlechtlejší bohoslužby v chrámech světových náboženství jsou jen slabé odlesky a ozvěny věčné liturgie Unsormu. Ano, součástí liturgie je slovo – je to však jazyk Synklétu Světa, který nelze přeložit do našich jazyků; v něm jsou slova nejenom jednotlivými zvuky, ale i jakoby smyslovými akordy, některá slova jsou pak zároveň i záblesky a přelivy světla. Na této liturgii se jako prvek podílí i pohyb, nebeský předobraz svatého tance, Unsorm má však pět rozměrů a pohyb neprobíhá na horizontální rovině, jako je tomu u nás, nýbrž ve všech pěti prostorových rozměrech. Na liturgii se jako prvky podílejí i světlo a barva, popsat však tyto barvy na základě sedmi barev, které jsme schopni vnímat, není vůbec možné. Co mohu říci o těchto světelných symfoniích, proti nimž se zdá být jednotvárnou a chudou i iluminace Fairu? Co mohu říci o duchovních vůních? O vůních Unsormu, které vycházejí z obrovských, plovoucích a kolébajících se kadidelnic a pozvedají se až k samotnému Ástrafairu? ... Je to první svět, kde přichází vnímat již ne hmotné, nýbrž čistě duchovní paprsky: vyzařují je nejvyšší transkosmické sféry, které by bylo možno nazvat empirejem, pokud pod tímto slovem nemáme na mysli fantastický „svět nehybných hvězd“, nýbrž kosmos objímající příbytek čistého Ducha, čili Svaté Trojice.

Světy Vysokého Předurčení jsou zastávkami mezi zatómisy: mezi Kartiálou daimónů a Changvillou prosvětlených zvířat na jedné straně a světy Nejvyšších Transmýtů Světových Náboženství na straně druhé. Nad Unsormem se nalézá *Gridruttva*, v níž se vytváří tvůrčí plán lidstva. Za ní následují: *Alikanda*, jež je podobná kalichu květu, *Tovíja*, podobná pění, jinovatce, bílé zahradě, padajícím sněhu, za ní je *Ró* – obrovské zpívající krystaly: jejich ozvěnou jsou ta nejkrásnější hudební díla v Enrófu, v Olirně, dokonce i v zatómisech. Tyto tři vrstvy jsou příbytky lidských monád, jež se znovu spojily se svými dušemi.

Vrstva *Magirn* je podobna hlubinně ozářených moří – je to přibytěk monád, metapředobrazů, jež se znovu spojily se svými šelty a astrálními těly. V *Kaermisu*, který můžeme vymezit jako „odčarované sfingy“, se se svými vzniklými dušemi spojují monády zvířat, v *Dejtrastu* se nalézají monády daimónů, v *Sibráně*, o níž nemohu říci ani slovo kromě toho, že to jsou fantastické jásající chóry, se nalézají monády andělů. V *Fljauru*, který může naznačit slovo „protuberance“, přebývají monády stichiálií. Do sakuály světa Vysokého Předurčení také patří *Niatos*: je to fialový vrch, kde se svými šelty spojují monády našich bývalých nepřátel – démonů, kteří se obrátili ke světlu. Zmínil jsem se o mohutném démonickém duchu, velikánu „drakovi“ pramongolské kultury. Gagtungr jej uvrhl do jedné ze strašných vrstev, jež nese název Děšť Věčného Stesku, síly Prozřetelnosti jej odtud již dávno pozdvihly a on už dlouho září ve světě fialového vrchu jako jedna z jeho nejkrásnějších hvězd.

Pokud jsem tomu porozuměl, pak k této sakuále náleží jen zčásti kolosální a velkolepý *Iroln*: monády lidí před jejich spojením s jejich vzniklými dušemi. Je to první svět, kam sestupuje osobní duch každého člověka přicházející do Šádánakáru z Otcova lůna. Vypadá, jako když teče a otáčí se množství sluncí. A teď nevím: zdá se mi, že tento svět již nemá pět, nýbrž šest prostorových rozměrů, a to, že jsem tento svět zahrnul do sakuály Vysokého Předurčení, je asi můj omyl, plod aberace.

Výše se na hierarchickém žebříčku Šádánakáru prostírají jedna za druhou sakuály kosmických involtací. Co to znamená? Na mnohamilionových dějinách Šádánakáru se aktivně podílelo působení jiných bramfatur: silnějších než je naše, nebo stojících před námi ve svém rozvoji, nebo těch, které jsou souměřitelné s naší bramfaturou měřítky a stupněm vzestupu a zároveň nejsou v prostoru od nás tak daleko, čímž vstupují do interakce se Šádánakárem. Materiálnost světů involtací vytvářejí světlé síly jiných bramfatur; obývají je ty nejvyšší bytosti, které bez obtíží překonávají kosmické prostory: jsou to příchozí z jiných bramfatur, velcí pomocníci a přátelé světlých sil v Šádánakáru.

O některých sakuálách involtací nemohu říci vůbec nic kromě několika názvů. Existuje kupříkladu sakuála involtací Orionu. Orion je soustava bramfatur gigantické síly, jež se zcela osvobodila od démonických principů; v životě Galaxie hraje kolosální roli. Je samozřejmé, že výčet názvů deseti vrstev, z nichž se tato sakuála skládá, nemůže svou chudobou vyvolat v čtenáři nic jiného než rozčarování. Nevím, možná se tato jména budou jednou hodit. Jumarója. Odgiána. Ramn. Vuálra. Ligéja. Fiánna. Erámo. Veatnór. Zaolita. Natólis.

I když jsou fyzikální podmínky Jupitera a Neptuna velmi odlišné od našich, je třeba uvědomit si, že mnohé z těchto planet a jejich satelitů mají bramfatury. Jupiter obývají dokonce i v naší vrstvě, v Enrófu, vysoce rozumné bytosti, jež se však od nás tak liší a žijí v podmínkách v pro nás tak nepředstavitelných, že v rovině Enrófu s nimi nikdy nebudeme moci navázat kontakt. Tento kontakt však existuje v pětirozměrných vrstvách obou bramfatur. Elita Jupitera a jeho satelitů vytvořila uvnitř Šádánakáru dvě vrstvy svých involtací, jednu vrstvu

vytvořil Saturn a jeho satelity, jednu Uran a jednu Neptun. Všechny utvářejí sakuálu planetárních involtací.

Zvláštní místo mají tři vrstvy – Iora, Achnos, Gebn: je to sakuála proměněné planety *Daia*, která již v Enrófu neexistuje. Tato planeta kdysi obíhala mezi Martem a Jupiterem. Demiurgická činnost na ní již dávno způsobila vyhnání démonických sil na protikladnou bramfaturu jejího satelitu. *Daia* vstoupila do svého *třetího éónu*, čili byla fyzicky proměněna a zmizela ze světového Enrófu.

Satelit se katastroficky rozpadl (asteroidy jsou jeho úlomky), démonické pluky se rozptýlily v kosmickém prostoru. Až bude naše vědecké vybavení natolik dokonalé, abychom mohli pozorovat planety jiných hvězdných soustav, budeme někdy svědky náhlého zmizení některé z těchto planet, jež se odehraje v několika hodinách. Je pravděpodobné, že vědci vykonstruují pro objasnění tohoto jevu řadu duchaplných hypotéz, dříve než uznají, že v těchto případech dochází právě k tomu, co se kdysi stalo s planetou *Daiou*.

Sakuála slunečních involtací čítá devět vrstev.

Opět jenom názvy: Ráos. Flérmos. Tramnos. Gímnos. Aréja. Nigvéja. Trímóija. Dérajn. Iordis.

A čtyři názvy pro involtace Středu Galaxie – Ástrafairu: Grezuár, Maléin, Viruána, Ljuvárn.

K sakuálám involtací se jen částečně vztahuje soustava, kterou by bylo správnější nazvat bramfaturou, ačkoli je nyní součástí Šádánakáru, kde se ztrácí v jeho pětirozměrných a šestirozměrných vrstvách. To je bramfatura Měsíční.

Nevím přesně, kdy se v Enrófu završil rozvoj měsíčního lidstva – selenitů; v každém případě k tomu došlo velmi dávno, téměř před milionem let. Vývoj tam však šel mnohem pomalejším tempem, ač od vytvoření organického života na měsíčním povrchu do vzniku rozumných bytostí bylo třeba mnohem méně času, než bylo zapotřebí k podobnému procesu u nás. Vůbec myšlenku na to, že světy fyzicky menších měřítek se musejí rozvíjet rychleji, nelze vždy aplikovat na jednotlivá období rozvoje organického života v nich, a tím méně na rychlost rozvoje rozumných bytostí. Wellsova intuice o zevnějšku těchto bytostí, které popsal ve svém poutavém románě, je ohromující, zvláště když vezmeme na zřetel racionalistické zabarvení a vědátorskou povrchnost jeho myšlení. Uhodl i jejich hmyzu podobný vzhled, i měkce elastickou povahu jejich tělesných tkání, i schopnost jejich těl měnit formu v závislosti na druhu činnosti, i vysokou úroveň jejich technických úspěchů, a dokonce i to, že nakonec bylo částečně využito i nitro planety.

Tragédie selenitů spočívala ve vítězství *Vogléy* – měsíčního démona ženské podstaty. Může vyvolat rozpaky, jak se v této racionální civilizaci mohla projevit činnost démonického principu právě ženské podstaty? Existuje však zvláštní druh racionality, a to právě ženská racionalita, jež není zdaleka všude vyjádřena tak slabě, jako je tomu v našem lidstvu. U selenitů se projevila s obzvláštní silou například tím, že jejich technika byla svými principy mnohem magičtější než lidská.

Etapy duchovního a kulturního sestupu byly následující: d'áblolidstvo – degenerace – zánik pod tíhou techniky. Stupňující se bezduchovnost vedla k tomu, že selenité divočeli, nedokázali zvládnout svou vlastní techniku a zahynuli hladem a zimou. Svět Vogléy je však až dosud součástí Měsíční bramfatury. Mimořádně dlouho se nacházel ve zvláštní poloizolaci, byl ve válečném stavu jak se silami Světla, tak s Gagtungrem. V poslední době se však mezi ním a planetárním démonem Šádánakáru rýsuje kompromis, a dokonce svazek – konsolidace sil pro vyhnání Světla ze Šádánakáru. Jedna démonická vrstva Šádánakáru zvaná Duggur – o ní budu mluvit později – je těsně spjata s emanacemi Vogléy. Tato modrošedá lstivá démonka nyní obnovuje zvláštní vrstvu – měsíční peklo, kam budou se souhlasem Gagtungra uvrhovat oběti Dugguru; až dosud sklízely některé z těchto obětí osud ještě strašnější – vyvržení ze Šádánakáru do prázdnoty Galaxie.

V protikladu ke světu Vogléy se nalézají tři ostatní vrstvy Měsíční sakuály. Ze zatómisů lze na tváři Luny spatřit *Soldbis*: je to svět, který obývá mnoho prosvětlených, těch, kteří ve své době tragicky zaostali, jejich poslední inkarnace v Enrófu připadla do epochy měsíčního d'áblolidstva a degenerace a celou další ohromnou epochu museli věnovat nápravě a postupnému prosvětlování v Soldbisu. Dalším světem je *Laal* – měsíční elita. Velmi mnoho selenitů se již pozdvihlo ještě výš, mezi Elitu Šádánakáru. A nakonec třetí, nejsvětější z měsíčních světů – *Tanit*, příbytek měsíční bohyně.

Jestliže podrobíme jemnému rozboru to, co cítíme v měsíčních nocích, pak se můžeme přesvědčit, že náš prožitek má tyto komponenty: prvním je předtucha harmonie; to na nás působí Soldbis a Laal. Druhým je něžný smutek po nejvyšším; to nás k sobě zve Tanit. A třetím komponentem je touha propadnout sexuální vášni; to nás mučí a zkouší Vogléa. Bojí se Slunce a prchá vždy před jeho paprsky na odvrácenou stranu Luny. V době úplňku se k nám natahují pouze oslabené emanace Vogléy – ty, jež proniknou masou zemského satelitu. Když však měsíce ubývá, Vogléa se přesouvá spolu s tmou na tu jeho stranu, jež je obrácena k Zemi; a právě proto tak bolestně, temně a těžce působí na sféru podvědomí mnohých z nás ubývání Měsíce a bezměsíčné noci novoluní.

Výklad struktury Šádánakáru dosáhl nakonec té grandiózní sakuály, kterou musím označit tak strašně těžkopádnou definicí jako světy toho, co by bylo možné nazvat Nejvyšším Aspektem svrchovaných náboženství, jejich nejčistším transmytem.

Před mnoha lety, ještě dávno před Vlasteneckou válkou, když jsem byl ještě zcela mlád, se mi zjevil nepochopitelný, překrásný a stále se vracějící obraz: jako bych v nekonečné dálce viděl modravou pyramidu z křišťálu, skrze niž prosvítá slunce. Cítil jsem, že tento obraz má ohromný význam, zalévaly mne vlny blaha, síly a krásy, jež vyzařoval, pochopit jeho smysl jsem však nedokázal. Později jsem si dokonce myslel, že je to odlesk Světové Salvaterry, transformovaný mým omezeným lidským vědomím. Dětská myšlenka! Ten, jehož duše se dotkl odlesk Světové Salvaterry, se stává světcem a prorokem. A je samozřejmé, že její odlesk se nepodobá ničemu pozemskému.

Až po mnoha letech, v podstatě teprve nedávno jsem si ujasnil, že tato pyramida není osamocena, že se vlastně jedná o pyramid několik; celkem jich je pět a šestá se nikdy v Šádánakáru neobjeví. Světle modrá je však opravdu jenom jedna: ostatní mají jiné barvy a nelze říci, která je nejkrásnější. Je samozřejmě, že transmýty jsou „v sobě“ pro nás transcendentní; je možné, že „v sobě“ nejsou podobné žádné geometrické formě. Mého vědomí se však dotkly právě jako obrovské křišťálové pyramidy a patrně to, že jsem spatřil právě tento obraz, má hluboký smysl.

Později mne ohromilo i něco jiného: jedna z pyramid, menší svými rozměry a barvy neskutečně bělostná, je nejvyšší transmýtus náboženství, které bych osobně nikdy nezařadil k počtu náboženství světových nebo nejvyšších: transmýtus zoroastrismu. Tyto mé rozpaky se dosud nerozptýlily. Zatím si nedovedu ujasnit, jakým způsobem se toto lokální náboženství, jež v Enrófu již dávno vymizelo, a jak se mi zdá, není ani příliš bohaté na mytologii, stává odrazem takové kolosální a pouze jí vyznávané skutečnosti. Tento svět se zove *Azur*.

Lépe rozumím jiné pyramidě, zlaté, jejíž rozměry jsou také poměrně malé. Je to nejvyšší aspekt judaismu, který ponechává kdesi dole protikřesťanskou nesmiřitelnost svého pozemského dvojníka, ubohého a matného. To je ten zlatý svět nebeské slávy, který prosvítal ve vizích velkých mystiků kabbaly, v prozřeních proroků a pro nějž není kropotlivá příze Talmudu nic jiného než prach údolí pro vládce horských výšin. Zlatá pyramida nese jméno *Ae*.

Obrovská pyramida, jejíž barva připomíná barvu šerťáku, představuje nejvyšší aspekt hinduistického transmýtu. Tento složitý svět je vrstevnatý, jeho vnější vrstvou je konečný cíl Védanty a Jógy, nejvyšší vrstvou je konečný cíl Synklétu Indie, na nějž naráží indická filosofie jménem *Nirúddha*. O další vrstvě zvané *Eroia* – a ještě o jedné, jejíž jméno nesmím vyslovit – mohu říci jenom tolik, že i když tyto světy obývají také ti, kdo byli kdysi lidmi, jsou zde spíše hosty. Poslední vrstvou šerťákové pyramidy je *Šátrittva*, kterou obývají mnohé hierarchie hinduistického panteonu. Jen zčásti a v jednotlivých případech však lze hovořit o totožnosti obrazů tohoto panteonu a hierarchií transmýtu. Pod jedním a týmž jménem Kálí-Durgí totiž kupříkladu v Enrófu uctívají instance zcela odlišných úrovní, měřítek a stupňů kosmické hierarchie: od „Afrodité Indické“ až po Věčnou Panu – Matku Vesmíru.

Neméně velká zelená pyramida se skládá ze dvou vrstev a představuje svět nejvyššího aspektu buddhismu. Rozšířeným omylem je, že buddhismus – alespoň buddhismus jižní – je učení ateistické. Ve skutečnosti však samozřejmě na nejvyšších stupních hínajíány³⁸ i džinismu³⁹ není po ateismu ani stopy. Počínaje Gautámou a Mahávírou však byli myslitelé a kazatelé přesvědčení, že pro lidové masy bude lépe zdůrazňovat nepodstatnost otázky o Bohu ve věci duchovní spásy, aby nebylo na Boha přenášeno to úsilí, jež musí vyvinout člověk sám. Jak by také jinak mohli o Bohu smýšlet ti, jejichž *Nirvána* je první ze dvou vrstev veliké zelené pyramidy? Druhá vrstva pak náleží *dhyánir-bódbhisattvám*, hierarchiím, ke kterým směřují národy buddhistických metakultur. Je třeba brát velmi vážně

tvrzení duchovních pastýřů Tibetu o tom, že většina dalajlámů jsou převtělení dhyáni-bódhisattvové Avalókitéšvary. Doslovné chápání tohoto tvrzení by ukázalo, že naše vědomí dosud nepřesáhlo tu jasnost, které lze dosáhnout v rámci jisté konfese. Jestliže bychom však pochopili, že teze o převtělení Avalókitéšvary v nástupnické řadě dalajlámů je forma narážky na to, že většina dalajlámů byla inspirována touto velikou hierarchií, narážky, jež musela být přizpůsobena úrovni lidového chápání – pak bychom nebyli daleko od pravdy. Předposlední z tibetských dalajlámů již nebyl zcela inspirován, nyní vládnoucí dalajláma byl podvržen, proto se i chová tak, jak se chová.

Světle modrá pyramida, jež mne vábila dvanáct let, to je Nebeský Jeruzalém – nejvyšší transmýtus křesťanství. Tvoří ho to, co stojí za těmi postuláty křesťanského učení, jež jsou společné katolíkům, pravoslavným, luteránům i budoucím vyznavačům *Růžce Světa*. Řekl jsem „postuláty“, to však není zcela přesné, neboť to, co je společné všem, téměř nelze vyjádřit slovy. Nebeský Jeruzalém je nejvyšší vrstva synklétů křesťanských metakultur; ale ani to ještě není Církev. Církev – to jsou nejvyšší vrstvy Šádánakáru. A dříve než se dostanu v tomto výkladu k nim, musím se vrátit zpět, hluboko dolů, do ohně a tmy, neboť bez pochopení démonických sakuál, strašných a děsivých ve své mohutnosti, se nelze správně přiblížit myšlenkou ani k nejvyšším vrstvám Šádánakáru.

- 1 V rukopisných poznámkách existuje následující zápis: „Osobní. Předchozí existence > Atlantida – Java Gondwána – (byl daimón) – Indie za Guptů: zaklínač hadů. Setkání s Nairi: I, II – a IV: Travankor, 18. století: bráhma-bádník: Scéna u řeky (v poémě) se skutečně udála. Ale dívka později <...> (Ju). Kvůli její lásce ses zřekl pochybných výhod. Vyloučen z kasty a vyhnán. Objevoval se i v jiných vrstvách, ale v jedné z nich se Ju dopustil těžké chyby. – Dar básnické geniality byl ztracen, ještě když jsi umíral v Travankore – ... a u. rozhodli pro tebe ještě před sto lety. Osvobodit Ju stálo ohromné úsilí. Padal ještě níže než je Agra. Iv. Šidlovskij. Srdce se zastaví. Sám se k tobě vrhne. Bude nesmírně milovat a ty jeho také. Bude možná jeho silou při putování s uč. Proto se odpustí vše pod podmínkou, že nepokazí misii. Stane se úžasným umělcem: výzdoba jednoho ze skvělých chrámů Slunce Světa Světlo na věky věků. V 2. eónu bude uzel z Nairi přeměněn v harmonii tak, jak si to nyní nelze ani představit.“
- 2 Podle církvi přijatého díla sv. Dionýsia Areopagity *O nebeských hierarchiích* se andělé rozdělují na tři hierarchie: k první patří serafové, cherubíni a trůny; k druhé panství, síly a mocnosti; ke třetí počátky, archandělé, andělé. *Růžce Světa* tuto hierarchii představuje poněkud jinak.
- 3 Zprávy o Atlantidě mají hlavní pramen v Platónových dialozích *Timaios* a *Kritias*. Podrobnosti v díle D. L. Andrejeva odpovídají Platónovým popisům. Kromě vědeckých hypotéz o Atlantidě existuje i svěbytná „ezoterická“ tradice (např. Je. P. Blavatská v díle *Tajná doktrína* nebo N. K. Rerich v knize *Mýty Atlantidy*).
- 4 Platón v dialogu *Timaios* tvrdí, že o Atlantidě vyprávěli Solónovi egyptští kněží.
- 5 O Poseidonovu kultu u Atlant'anů a o jejich původní „božské přirozenosti“, která se postupně vytratila a změnila se v „bezuzdnou žádostivost a sílu“ Platón v dialogu *Kritias* vypráví. Je. M. Blavatská píše o „nectných Atlant'anech, velikých čarodějích“.
- 6 Platón hovoří o zániku Atlantidy v důsledku „nevídaných zemětřesení a povodní“.
- 7 Srovnej Platónův dialog *Kritias*: „Kámen bílé, černé a rudé barvy dobývali z útrob prostředního ostrova.“
- 8 Gondwána – hypotetický kontinent (nazvaný podle historické oblasti ve střední Indii) existující v oblasti jižní polokoule.
- 9 Ialu (též Jaru) – ve staroegyptské mytologii záhrobní svět, rovněž místo přebývání všech „blažených“, planiny ráje.
- 10 Achnatonova reforma – hovoří se zde o zrušení kultu hlavního boha Amona-Re a zavedení kultu jediného boha Atona za faraona Amenhotepa IV., který přijal nové jméno – Achnaton (milý Atonovi). Po jeho smrti se však egyptské kněžstvo vrátilo k předchozím kultům.
- 11 Počátek čínské kultury je kladen na přelom 3. a 2. tisíciletí př. n. l.
- 12 Konfucianství – filosofické učení, které vzniklo na přelomu 6. a 5. století př. n. l. a vyvinulo se ve filosoficko-náboženský systém. Státní kult Konfucia byl zaveden roku 59 a trval do roku 1928.
- 13 Buddhismus, který vznikl v polovině 1. tisíciletí před n. l. v Indii, se rozšířil do jihovýchodní a střední Asie a na Dálný Východ. V 5. století pronikl do Číny, v 7.–14. století se zformoval lamaismus v Tibetu, na konci 16. století se rozšířil mezi Mongoly a v 17. století pronikl na území tehdejšího Ruska.
- 14 Zerván (avest.) – v iránské mytologii bůh – personifikace času a osudu, rovněž hlavní bůh náboženského proudu zervanismu, který zápasil s mazdaismem. Mazdaismus neboli náboženství mágů – náboženství starého Íránu v 9.–4. století př. n. l., které koexistovalo se zoroastrismem a v některých prvcích se s ním prolínalo.

- 15 Involtace – lat. involuta = zatemnění.
- 16 Hovoří se zde o porážce protirímského židovského povstání v letech 132–135 v Judeji.
- 17 Mahájána – sanskrt. doslova „velký vůz“, široká cesta spásy; jeden ze dvou směrů buddhismu, který na rozdíl od hínajány tvrdí, že ke spasení mohou dojít nejen mniši.
- 18 Město na Něvě je známo pod několika historickými pojmenováními: Sankt-Petěrburg (1703–1914), Petrograd (1914–1924), Leningrad (1924–1991); od roku 1991 opět Sankt-Petěrburg. V této knize jsme se rozhodli nepoužívat u nás nejběžnější pojmenování – Petrohrad, ale z metahistorického hlediska vhodnější Petěrburg.
- 19 Jedná se o grandiozní projekt A. L. Vitberga, zasvěcený vítězství ve Vlastenecké válce roku 1812; projekt získal carovo schválení v konkurzu z roku 1815, ale chrám, k němuž byl položen základní kámen v roce 1817, nebyl postaven. Takto tlumočí ideu chrámu Gercen, který se s architektem přátelil: „Vitbergův chrám byl stejně jako hlavní křesťanské dogma trojediný a nedělitelný. Spodní svatyně, vysekaná do hory měla tvar paralelogramy, trojky pro tělo, jeho exteriér představoval těžký portál držený sloupy egyptského typu; ztrácel se v hoře, v divoké, nekultivované přírodě. Tento chrám byl ozáren lampami ve vysokých etruských svítilnách, denní světlo na něho slabě padalo skrze průzračný obraz Narození Páně. V této kryptě měli být pochováni všichni hrdinové, padlí v roce 1812 a věčná panychida měla být sloužena za zabité v bitvě, na stěnách měla být vyryta všechna jejich jména od vojevůdců až po řadové vojíny.
- Na tomto hrobě, na tomto hřbitově se do všech stran rozprostíral rovnoramenný řecký kříž – půdorys druhého chrámu – chrámu rozejatých rukou, života, utrpení a práce. Sloupořadí vedoucí k němu byla vyzdobena sochami starozákonních postav. U vchodu stáli proroci. Stáli vně chrámu a ukazovali cestu, po které jim nebylo dáno jít. Uvnitř tohoto chrámu byly zobrazeny celé dějiny Evangelii a Skutků apoštolů.
- Nad ním, jako koruna, zakončení a uzavření stál třetí chrám v podobě rotundy. Tento chrám jasně ozářený, byl chrámem Ducha, nenarušitelného pokoje, věčnosti, což bylo vyjádřeno jeho kruhovým půdorysem. Tady nebyly ani obrazy ani sochy.
- Předávám zde zpaměti hlavní Vitbergovu myšlenku, ovšem tu měl rozpracovanou do nejmenších podrobností a naprosto ve všem sledovala křesťanskou teodiceu...“
- 20 Drávidé – národy osídlující jižní Indii a částečně Srí Lanku, Malajsií, Barmu a další země jihovýchodní Asie.
- 21 Sumerové – starověký národ osídlující jih Mezopotámie.
- 22 Mohendžo-Daro a Harappa – rozvaliny center harappské civilizace, objevené roku 1921; tato civilizace existovala od poloviny 3. tisíciletí př. n. l. do 17./16. století př. n. l. v údolí Indu a na severozápadě Indie.
- 23 Ásgard – staroislandský „pevnost Ásů“, ve skandinávské mytologii opevněné sídliště nebeských bohů-ásů; Valhalla – síň v Ásgardu, kde jsou hoštěni padlí bojovníci.
- 24 Buddhismus se v tibetské říši, která existovala od 7. do 9. století, stal státním náboženstvím v roce 787, i když později byla období, kdy byl pronásledován.
- 25 Eggregory – snad z latinského *agregia* = slavné skutky, zásluhy, hrdinské skutky. V ezoterické a mystické literatuře jsou chápány jako „vůdci duší, duchové energií a skutků“; v některých směrech východních filosofí jsou popisovány jako bytosti astrálního nebo božského světa, planetární duchové; přijímá se pojetí egregorů energicko-formativních prostor (zásobníků, rezervoárů atp.), které vytvářejí jako důsledek psychoenergetických spojení stejná světónázorová pojetí založená na konkrétním vzoru.
- 26 Obraz V. I. Šurikova *Bojarka Morozovová* – obraz ruské šlechtičny odmítající církevní reformu ruské pravoslavné církve v době patriarchy Nikona a cara Alexeje Michajloviče (polovina 17. století).

- 27 Repinův obraz *Ivan Hrozný a jeho syn Ivan* namalovaný roku 1885.
- 28 Poslední obraz M. A. Vrubela věnovaný tématu démona. Její vynikající popis zanechal D. L. Andrejev v románu *Poutníci noci*.
- 29 Jedná se zde o Borise Godunova, ruského cara a hrdinu stejnojmenné tragédie A. S. Puškina.
- 30 Hrdinové Dostojevského románu *Bévi* (1871–1872).
- 31 Hrdinové Dostojevského románu *Bratři Karamazovi* (1879–1880).
- 32 Hrdinové Gogolova románu *Mrtvé duše* (1842).
- 33 Hrdinové Tolstého románu *Vojna a mír* (1863–1869).
- 34 F. I. Šaljapin zpíval árii Mefista v Gounodově operě *Faust* a Boitově operě *Mefistoteles*; o dojmech, které zpěvák v těchto rolích vyvolával, napsal L. N. Andrejev v roce 1902: „...dívá se na mě samotný Mefisto se vši pichlavostí svých rysů a satanské chytrosti, se vši svojí ďábelskou zlobou a tajemnou nedořečeností...“
- 35 Dekorace výtvarníka V. J. Jegorova k divadelní hře L. N. Andrejeva *Život člověka* (1906) v MCHT byly vytvořeny v zvláštním stylu (premiéra 12. prosince 1907): bílé obrysy na černém sametu; hra byla napsána v očekávání Daniilova narození a předsmrtného onemocnění jeho matky, jejíž památce byla věnována.
- 36 Gopurramy (sanskrt.) – ve středověké indické architektuře věže nad bránami do indických chrámů.
- 37 Žj 4, 6–10.
- 38 Hínajána – sanskrt. „malý vůz“, „úzká cesta“; spolu s Mahájánou jeden ze směrů buddhismu, ve kterém je hlavní důraz pro spásu přikládán osobnímu úsilí.
- 39 Jedno z indických náboženství, které vzniklo v 6. století př. n. l. Jeho podstatou je učení o věčné duši, která odpovídá za vše vykonané podle zákonů karmy. D. L. Andrejev napsal v dopise A. A. Andrejevové 5. dubna 1955: „...prostudoval jsem si skvělou (zvláště ve vztahu k etice) filosofii džinismu...“

KNIHA IV.

STRUKTURA ŠADÁNAKÁRU

INFRAFYZIKA

ZÁKLAD

Jeden z faktů, které si zatím náboženské vědomí dostatečně jasně neuvědomilo, spočívá v tom, že Trojjedinost Jediné Bytosti se jakoby opakuje nebo reprodukuje i v některých jím stvořených monádách. Hrubý výraz „ďábel je opice boží“ má hluboký a rozmanitý smysl; jeden z jeho nejdůležitějších významů spočívá právě v tom, že veliké démonické monády komolí a převracejí vnitřní tajemství Božství – jeho Trojjedinost. Nemohu samozřejmě nic říci o podstatě trojjedinosti Lucifera: tyto instance tak nekonečně převyšují možnosti našeho chápání, že si v souvislosti s nimi nemůžeme uvědomit nic víc, než že existují, že v pradávné době odpadly a že vedou neustálý zápas s Bohem.

Za příznivých podmínek může být poněkud lépe pochopena podstata Gagtungra, velkého démona Šádánakáru, bez ohledu na jeho gigantické rozměry. Hlavní je, že se stává jasnou jeho trojjedinost, i když příčiny této trojjedinosti, její původ a cíl – pokud vůbec nějaký cíl má – zůstávají neodhaleny.

Především se ukazuje, že zde máme co do činění s jakýmsi rouhavým paralelismem s hypostázemi Přesvaté Trojice. Avšak otázka podstaty Božské Trojjedinosti je jedním z nejhlubších bohosloveckých problémů, kterého se alespoň dotknu až v jiné části knihy, proto nemohu v této kapitole osvětlit ani podstatu paralelismu, o němž se zmiňuji. Mohu jen říci, že Gagtungr se snaží stavět do protikladu k První hypostázi Božské Trojjedinosti svou první osobu Velkého Trýznitele, proti druhé hypostázi vystavuje podobu, kterou nejlépe charakterizuje jméno Velká Nevěstka. Třetí hypostázi Trojice stojí tváří v tvář antipod jménem Urparp: je to realizátor démonického plánu; v určitém smyslu by ho bylo možné nazvat *principem formy*. Tato stránka velké démonické bytosti se odhaluje v životě různých vrstev Šádánakáru jako formující princip, který aktivně přetváří jejich určení v souladu se záměry a cíli Trýznitele. Jméno Velké Nevěstky je Fokerma – tato stránka démonické bytosti vsává, vtahuje duše a osudy na oběžnou dráhu Gagtungrovu. První osoba, Velký Trýznitel, nositel nejvyšší vůle, moci a přání, se jmenuje Gisturg a představuje největší hlubinu démonického Já.

Jeho nepředstavitelně hrůzostrašnou podobu spatřil duchovní zrak pouze nemnohých lidí, kteří pronikli do temných výšin Digmatu – světa, který obývá. Jeho černá křídla se prostírají od obzoru k obzoru, sám on jakoby leží nad zuřícím světle fialovým oceánem a pozvedá svou temně šedou tvář k zenitu, kde plápolá infrafialová záře, houpají se a mizí protuberance a v zenitu samotném se blyští svítící těleso nepředstavitelné barvy, vzdáleně připomínající fialovou. Běda tomu, na koho zamíří Gagtungr svůj pohled a kdo se s tímto pohledem setká s otevřenými očima. Ze všech nositelů temného poslání mezi lidmi, kteří byli později zavlečeni do Digmatu, myslím jediný Torquemada našel v sobě sílu vzpomenout v tento okamžik Jméno Boží. Ostatní monády se staly otroky d'áblnými na bezpočet věků.

Kromě Gagtungra se v Digmatu nalézají také vyvolenci zla: monády několika lidí, kteří se spojili se svými démonizovanými šelty, a stejně tak i nemnohé duše některých bytostí démonické povahy, k nimž patří například velcí jigvové, temní vůdci antilidstva, kteří již ukončili svou cestu v rozmanitých hutných hmotných vrstvách. Zde připravují plán zápasu s Bohem, zde se plazí před Gisturgem, těší se z blízkosti Velké Nevěstky, hledí do tváře Urparpovi a napájí se tak z propasti poznání zla.

V Šádánakáru je ještě vyšší démonická vrstva: je to mnohorozměrný Šog, jehož materiálnost vytvořili velcí démoni makrobramfatur. Sem plynou z hlubiny Vesmíru mohutné proudy involtace a inspirace sil odporujících Bohu, přičemž kromě Gagtungra nikdo nesmí vstoupit do této vrstvy; ostatní jsou na ni schopni hledět jen zvnějšku, a to jen velmi zřídka. V těch chvílích vnímají svítící těleso nepopsatelné barvy, shodné s fialovou, které plane v zenitu Digmatu jako pulzující oblouk, klenoucí se od obzoru k obzoru. To je antikosmos Galaxie, jenž v sobě soustřeďuje sílu samotného Lucifera. Oblouk se někdy prohýbá dovnitř a síly Luciferovy se vlévají do Šogu. Gagtungr je vstřebává a pozvedá svá křídla k černému nebi. Tak to alespoň vnímají ti, kdo vidí Šog zvnějšku. Samy o sobě jsou jevy a formy tohoto světa pro nás transcendentní.

V Šádánakáru jsou ovšem i jiné vrstvy, odkud lze vidět antikosmos Galaxie, avšak z poněkud jiného zorného úhlu. Antikosmy všech bramfatur včetně Šádánakáru jsou dvourozměrné: jsou to jakoby nekonečné roviny. Všechny se mezi sebou protínají v jedné a téže přímce, kterou lze nazvat démonickou osou Galaxie. Pokusím se to lépe znázornit na určitém prostorovém modelu. Vezměme si knihu, postavme ji hřbetem svisle nahoru, rozhrňme její stránky a pomyslně prodlužme rovinu každé stránky donekonečna. Všechny tyto roviny se budou vzájemně protínat pod různými úhly, zároveň však v jedné vertikální přímce, nalézající se uvnitř hřbetu. Kosmickým předobrazem této průsečíkové linie je právě démonická osa Galaxie, její antikosmos. Je samozřejmě viditelná každé bytosti obývající libovolný z těchto dvourozměrných rovinných světů, a je také vidět z odpovídající vrstvy Šádánakáru.

Dvourozměrnou vrstvu Šádánakáru někdy nazývají peklem, tento termín se však sem zcela nehodí: tato vrstva není oblastí utrpení lidských duší v jejich

posmrtném životě, nýbrž příbytkem většiny démonických bytostí naší planety. Lze ji nazvat antikosmem Šádánakáru, ani to však není zcela přesné, neboť v protikladu k Božskému Kosmu stojí nejen tato vrstva, nýbrž všechny démonické světy; tato vrstva je pouze, abych tak řekl, démonickou citadelou. Její skutečné jméno je *Gaššarva*.

Bytosti, které tam přebývají, lze pokládat, chcete-li, za ztělesněné, avšak pojem ztělesnění je velmi relativní. Monády těchto bytostí se vždy nalézají vysoko v Digmatu či Šogu, jejich šelty se však ztělesňují a vláčejí svou existenci většinou na jednorozměrném Dně Šádánakáru – ve strašlivém světě.

Gaššarva je jádrem soustavy, kterou vytvářejí démonické síly Šádánakáru jako protiváhu Božskému Kosmu, jež ho má nahradit. Tento svět má jistou velkolepost, je však pochmurný a každý z nás by jej musel pokládat za hrůzný. Velké množství časových souřadnic při dvou prostorových rozměrech vytváří zvláštní stav *duchovního zalknutí*. Pro každou monádu je vstup do tohoto světa velmi trýznivý: navozuje pocit, že tělo svírá těsný železný korzet. Čím menší je počet prostorových souřadnic, tím je i hmotnost světa hutnější. Prostředí tohoto světa je však přece jenom podobné vzduchu a půdě, jež je zcela plochá a stejnorodá, je tvrdší, než je jakýkoliv materiál Enrófu. Není zde nic podobného rostlinstvu. Zdrojem světla je samo vyzařování bytostí a několik umělých staveb, přičemž zelenou a modrou barvu zde nevnímají, zato však vnímají dvě barvy infračervené. Jednu z nich budu podmíněně nazývat barvou infračervenou, přičemž zdůrazňuji, že tato barva nemá žádný vztah k barvě ultrafialové. Dojem, který tato barva vyvolává, se nejvíce přibližuje tomu, kterým na nás působí velmi hustá, temná a přitom zároveň i intenzivní barva lila.

Z Digmatu se antikosmos Galaxie jeví jako zářící nebeské těleso barvy, kterou nelze popsat ani si představit. Z Šogu jej vidí v podobě titánského, plápolajícího a pulzujícího infračerveného oblouku, klenoucího se od obzoru k obzoru. Z Gaššarvy se zdá být součástí obzoru, který vysílá rovnoměrné infračervené záření z nekonečně vzdálených prostorů.

Všechny obyvatele Gaššarvy spojuje Gagtungrova tyranie a zároveň cosi jako svazek společných zájmů. Gagtungra samozřejmě nenávidí, ne však tak, jako nenávidí Boha. Zde se nacházejí vládci nejnižších očistců, magmatu a jádra – sakuál Odplaty.

Vrubelův *Svržený Démon* má dvojitý význam, dvě významové vrstvy: je to vzpomínka na pohled do Digmatu, na Gagtungra, jenž rozprostřel svá křídla od obzoru k obzoru; zároveň je to i metaportrét, přesněji řečeno infraportrét jednoho z démonů mnohem menšího významu. Jde o jednoho z vládců očistců. Nazývají se andělé tmy, a tento název je zcela v souladu s jejich zjevem: jsou zčásti podobní člověku, mají široká křídla podivuhodné krásy, z jejich nachového zabarvení lze vytušit cosi z důstojnosti vládce. Na Vrubelově plátně jsou však tato nádherná křídla zlomena: tímto detailem postihla geniální intuice umělce osudový nedostatek obyvatel Gaššarvy. Ve skutečnosti jejich křídla nejsou poškozena, mají však strašlivým způsobem omezenou možnost je používat, neboť v sice průzračném,

avšak velice hustém prostředí této vrstvy se lze pouze pomalu prodírat kupředu, nikoli však létat. Andělé tmy mají jako popel šedivou tvář, jež je odpuzující a strašná, a zračí se v ní v celé nahotě jejich dravá a nelitostná povaha. Jako vládci nejnižších očistců kompenzují úbytek životních sil tím, že pijí gawach lidí, které do očistců vtáhla jejich karma. Pronikají z Gaššarvy do těchto očistců, kde nalézají řídkší prostředí, jež jim dovoluje létat – je to let nerovný, jakoby ve skocích, ze strany na stranu, avšak přece jenom let.

Žádnou podobnost s člověkem nemají další obyvatelé Gaššarvy, vládci magmatu. Ty nazývají ryfry. Nejvíce se každý z nich podobá pohybuující se řadě pahorků. Mají cosi jako tvář, avšak velmi rozmazanou.

Čtenář mne možná obviní z nedostatku obraznosti či z toho, že jsem věren křesťanské tradici právě v těch podrobnostech, jež jsou nejméně věrohodné. Já se však snažím právě hru obrazotvornosti z těchto stránek zcela vytlačit, a čím jsou chudší na fantazii, tím lépe.

A z křesťanské tradice zde zůstává nikoliv to, čemu bych já osobně dával přednost, ale to, co potvrdila má duchovní zkušenost. Potvrdily se bohužel i obrazy některých bytostí, jež předpověděla křesťanská démonologie. Ač se to zdá být divné, existují i bytosti podobné slavným čertům, a představte si, že mají dokonce ocas i rohy. Přebývají v Gaššarvě a mají tu pochybnou čest být vládci *Jádra* – sakuály sestávající z oblastí nejstrašnějších muk Šádánakáru. Vůbec se ukazuje, že mnohé z legend, na které jsme zvyklí dívat se s úsměvem nebo v nich vidět pouze symbolický smysl, je třeba chápat zcela doslova. To je zkouška, kterou rozum našeho století nemůže v žádném případě zvládnout.

Okruh obyvatel Gaššarvy je svérázný a pestrý. Znáám z nich ještě mohutné demony ženské podstaty, které jsem si zvykl nazývat podmíněně Velgy. Jsou to giganti. V dějinách se někdy projevují jako inspirátorky anarchie a rozmnožovatelky obětí. V jejich případě je nutno zcela zapomenout na jakoukoli podobnost s lidmi či s netvory našeho světa: jsou to spíše jakési obrovské, černé a fialové příkrývky, jež se svíjejí a rozvinují. Zdá se mi, že každý národ má pouze jednu Velgu; v každém případě v Rusku je pouze jedna – velmi prastará. Jejich inkarnace v Gaššarvě – pokud se dají za inkarnace pokládat – trvají někdy celá staletí.

Tyto bytosti kdysi obývaly povrch Země, nikoli však Enróf, nýbrž vrstvu přibližně stejné hutnosti, jež byla i Enrófu vzdáleně podobná. Tato vrstva, kterou kdysi na samém počátku dějin Šádánakáru vytvořil Gagtungr, již dávno přestala existovat. Vnější formy démonických bytostí byly v tomto světě poněkud jemnější a byly vůbec trochu jiné. Nemohly se tam však cítit pány: tísnilo a svíralo je světlo. Pod jeho vlivem se jejich přirozenost počala měnit, přestávala být v souladu s jejich démonickou podstatou. V Gaššarvě mají nyní rovněž těžký život, mohou tam však být samy sebou.

Sídlí tam ještě i další bytosti, já je však neznám. Zato však vím, že se tam nalézají někteří z těch, kdož byli v Enrófu lidmi: nositelé zvláštního temného poslání. Vlastně zde nijak netrpí. Jde o něco jiného: síly Gagtungra je v Gaššarvě starostlivě připravují na další inkarnaci v lidstvu.

Na základě jakého motivu může lidský šelt přijmout takové poslání? – d'Antes je přijal ze strachu. Po smrti byl skrze všechny vrstvy svržen až na Dno Šádánakáru, odtud jej síly Urparpu pozdvihly do Gaššarvy, a po nějaké době se znovu zrodil v Enrófu. Nevím, zdali už opět umřel, zcela nedávno však existoval v Rusku, kde plnil další temné poslání, při němž zahubil několik velkých talentů. Někdy přijímají temné poslání i dobrovolně, z touhy po moci, z touhy po krvi, z vrozeného tíhnutí ke zlu. Tak tomu bylo například s Tamerlánem, jenž po smrti prošel stejnými kruhy jako d'Antes, avšak mnohem pomaleji. Poté co byl nakonec pozvednut do Gaššarvy, přijal ze zoufalství další temné poslání. Bylo mnohem méně významné než první: Gagtungr se rád zlomyslně vysmívá všem, včetně svých loutek.

Síly Světla musí nezřídka sestupovat do Gaššarvy. Tyto sestupy jsou mučivé, jsou však vyvolány nutností: vyžadují to okolnosti boje s vojskem Gagtungrovým. Obyvatelé Gaššarvy vidí své nepřátele, jak k nim pronikají; zabránit však tomu nemohou.

Démonický Základ zahrnuje ještě jeden svět: svět jednorozměrného prostoru a jednorozměrného času. To je Dno Šádánakáru, oblast muk a utrpení démonických šeltů a nemnoha lidí – nositelů temných poslání.

Dno vzniklo na samém začátku existence naší bramfatury úsilím Gagtungra a dalších temných sil, ještě mohutnějších než on. Tato materiálnost je nejhutnější ze všech. Materiálnost Enrófu je jí do určitého stupně podobná pouze v jádru hvězd nebo v takových zrůdných tělesech naší Galaxie, jako jsou „bílé trpaslící“.¹ Je těžko si představit, jak může v takových podmínkách probíhat pohyb. Na Dně Šádánakáru pohyb existuje, bytosti obdařené vědomím však způsobuje nesku-tečná muka. Je vyvolán nezbytností udržovat životní síly, neboť v opačném případě bude bytost vtažena do jakési propasti, jež vede do míst ještě hrůznějších: na Dno Galaxie.

Všechno to napomáhá ujasnit si relativitu pojmu „ztělesnění“. Démoni, kteří jsou ztělesnění v Gaššarvě či v jiných troj- nebo dokonce čtyřrozměrných vrstvách, se po smrti ponořují na Dno, kde je očekává nové tělo, nejhutnější z možných. Takový je zákon karmy, který se svým ostřím obrací proti démonům samotným. Mukami a utrpením, jež na Dně vyzařují, si obnovuje své životní síly sám Gagtungr. Vzbouřit se proti zákonu karmy? V období jejich ztělesnění ve všech dalších vrstvách je přece právě tento zákon pro ně zdrojem životních sil. Povstat proti němu – to znamená zavrhnout gawach jako pokrm, to znamená postavit se proti celému démonickému stavu, proti celému antikosmu – to znamená přestat být démony.

Takové Dno má každá bramfatura Galaxie, vyjma ty, jež se osvobodily od démonických principů; čili je jich nesmírně mnoho. A tak jako se dvourozměrné kosmické roviny mnohých antikosmů či gaššarv protínají ve společné přímce, tak se protínají v jediném společném bodě všechny kosmické přímky, jež spojují tato galaktická dna. Ten se nalézá v soustavě hvězdy Antarés. Není vůbec náhodou, že tato hvězda, jež se jinak jmenuje Srdce Škorpiona, sloužila v mnohých

mytologémách starověku jako ztělesnění zlověstných, dokonce ďábelských sil. Obrovská planetární soustava této hvězdy, to je centrum pluků Galaxie, vzbouřených proti Bohu, jejich příbytek v trojrozměrném světě; je to také titánská metabramfatura démonů, antikosmos naší Mléčné dráhy v té míře, v jaké se tento antikosmos v Enrófu projevuje. Již jsem mluvil o tom, že bramfatury, v nichž zvítězili démoni, nemají dlouhý život, a velká planeta – satelit hvězdy Antarés, která nyní involtuje Dno Šádánakáru, se brzo rozpadne, na její místo však přijde planeta jiná. A ta, která involtovala v epoše vzniku Šádánakáru, zahynula již před miliony let.

V našich šířkách bývá hvězda Antarés vidět v pozdním jaru a v létě nízko nad jižním obzorem a mnozí si dobře pamatují její ostré paprsky barvy červeného vína. Ze Dna Šádánakáru není vidět ani Slunce, ani jiná nebeská tělesa – nic, kromě nehybné Antarés, o níž se Dno opírá jedním svým koncem. Odtud se zdá být infračervená. V protikladném směru prostor tohoto jednorozměrného světa hasne spolu s přiblížením povrchu zemské sféry. Na té straně není vidět nic. Tam se také skrývá propadliště na Dno Galaxie, v němž není čas.

Je těžké si představit, jakým způsobem se nejhutnější ze všech těl stává něčím neuvěřitelně prostým: čímsi jako černá přímka. Ještě těžší je si představit, že tyto bytosti si uchovávají ekvivalent zraku a dokonce i hmatu. A zřejmě vůbec nejtěžší je pochopit, jakým způsobem mohou vůbec tyto bytosti vidět v maximálně hustém prostředí. A z toho prostředí si doplňují své životní síly. Mohou mezi sebou komunikovat, avšak velmi omezeně. Jejich utrpení nelze vylíčit.

Nejen Dno, ale i všechny světy démonického Základu vznikly, jak jsem již o tom hovořil, v období ochlazování fyzického těla Šádánakáru. Před vznikem organického života v Enrófu se Gagtungrova činnost klonila k pokusům vytvořit pro démonické síly obyvatelnou vrstvu na zemském povrchu, a když se to nepodařilo, upevnit a rozvinout Gaššarvu a další vrstvy spjaté s nejnižšími vrstvami kůry, magmatu a jádra planety. Když v Enrófu vznikl organický život, jeho činnost se zaměřila na ovládnutí říše zvířat – to se mu zčásti podařilo – a na ztížení zákonů demiurgů. V důsledku Rovnováhy těchto dvou sil se zformovaly základy těch zákonů Přírody a Karmy, v nichž žijeme.

Náboženstvím semitského původu je vlastní touha vložit odpovědnost za krutost zákonů na Boha. Je to zvláštní, ale krutost těchto zákonů, alespoň zákona odplaty, nevyvolávala vůbec žádný protest, ani si ji jako krutost neuvědomovali. Dokonce i světci křesťanských metakultur se s klidem pro nás nepochopitelným smířovali s představou věčných muk hříšníků. Absurdita věčné odplaty za dočasné zlo jejich rozum nevzrušovala a jejich svědomí se nepochopitelným způsobem uspokojovalo myšlenkou věčné nezvratnosti, beznadějnosti těchto zákonů. Tento stav rozumu a svědomí však již dávno minul. Myšlenka, že by tento Zákon v té podobě, jak existuje, byl vytvořen z Boží vůle, se nám zdá rouhavá.

Ano, ani jediný vlas nepadne bez vůle Otce nebeského, ani jediný list na stromě se nezachvěje. To však nelze chápat v tom smyslu, že veškerý světový Zákon ve svém souhrnu je projevem Vůle Boží, nýbrž v tom smyslu, že utváření

svobodných vůlí, které představuje Vesmír, je sankcionováno Bohem. Z existence mnoha svobodných vůlí vyplývala možnost odpadlictví některých z nich; a z tohoto odpadlictví pak vyplýval jejich boj se silami Světla a vytvoření antikosmu, stojícího v protikladu ke kosmu Tvůrcovu.

Hned na začátku vzniku živého života v Enrófu položil Gagtungr a jeho stav svou tlapu na zákony tohoto života. Změnit zákony středních vrstev se démonickým silám nepodařilo, mnohé druhy a třídy zvířecí říše a některé vrstvy stichilí se však ocitly v jejich moci – úplně či částečně. Z toho plyne dvojakost toho, co nazýváme přírodou: krása, oduševnělost, harmonie, družnost na jedné straně všeobecné vzájemné požívání živých bytostí na straně druhé. Copak není zřejmé, že obě tyto stránky jsou stejně reálné? Opovází se snad alespoň jeden rozumný a svědomitý člověk tvrdit, byť jakkoliv přírodu miluje, že její harmonie překrývá a zastírá to bezbřehé moře strádání, které zjevuje tatáž příroda nepředpojatým zrakům? A copak se najde člověk, který by nehledě na moře strádání, tak zjevné a nepopíratelné, jež nás neustále ohlušuje steny a nářkem živých bytostí, alespoň někdy neprožíval přírodu jako nepochopitelnou a navzdory všemu existující nesrovnatelnou harmonii a úchvatnou krásu? Proč došlo k tomu, že tento osudový rozpor nebyl dosud pochopen a vyřešen? Není to snad právě proto, že se náboženské myšlení na Západě nalézá již po dvacet staletí v zajetí myšlenky o absolutní všemohoucnosti Boží a na Východě nedovoluje filosofický monismus přiblížit se pochopení její dvojakosti?

SVĚTY ODPLATY

V epoše prvobytných pospolitostí se démonické síly snažily brzdit jejich vývoj a věnovaly se přípravě vrstev transfyzičických magmatů a jádra k přijetí milionů duší příštího lidstva. Poněkud později, již v historických dobách, byly vytvořeny šrástry a sakuála wicraorů. Většina očistců vznikla ještě později.

Výklad světů odplaty se začíná od očistců, neboť jsou nám bližší než další z těchto světů; jsou to souměřitelné pojmy, jež jsou pro nás obvyklé, sestupná posmrtná cesta začíná právě od očistců. Ve většině případů tam také končí.

Slovo „očistec“ je převzato z katolictví, s katolickými představami má však panoráma toho, o čem bude řeč, pouze částečnou souvislost. Na tyto vrstvy by bylo možné také aplikovat termín „šeoly“², můj výklad však v žádném případě nebude opakovat judaistické obrazy těchto stínových zemí zemřelých.

Očistce rozličných metakultur se navzájem poněkud liší; dokonce i každý z nich, pokud jej bereme jednotlivě, prožívá v průběhu staletí značné změny. Vytvořily se také v různých epochách. Ve starověkých metakulturách, včetně Byzance, nebyly očistce vůbec. Přesněji řečeno – na jejich místě byly světy beznadějněho utrpení; dozvuk mystického poznání o oblastech věčných muk je jasně slyšet ve většině starověkých náboženství.

Nejstarší z očistců náleží indické metakultuře; právě tento synklét dosáhl poprvé v lidské historii takové mohutnosti Světla, nezbytné k tomu, aby bylo možno vzdorovat silám Gagtungra, jež se snažily přeměnit v oblast věčných muk sakuálu určitých vrstev vykupitelského posmrtného života, kterou indická metakultura zdědila po pralidstvu daimónů a titánů. Později byly na očistce proměněny některé vrstvy metakultur judaismu, křesťanství a islámu: rozhodující význam zde mělo vzkříšení Ježíše Krista, jeho sestoupení do démonických světů a po něm následující, mnoho staletí trvající zápas křesťanských synklétů s démony za zmírnění zákona Odplaty. V byzantské metakultuře však tento zápas nebyl korunován vítězstvím. Odpor nepřátelského stavu byl příliš silný; v důsledku toho se byzantská metakultura odtrhla od Enrófu. Již jsem se mimochodem zmiňoval

o mnohovýznamnosti té okolnosti, že byzantské pravoslaví nepřijalo ideu očistců, jež se objevila v západní církvi. Zápalnou látku tohoto asketického maximalismu, kterým plál byzantský náboženský duch až do samého konce svých dějin, je třeba hledat v hrůzných perspektivách *věčných* muk, očekávajících hříšnou duši. Ano, před duchovními zraky Byzance se eschatologická hlubina rozevírala se všemi krajnostmi své démonické krutosti. Je třeba se podívat nikoliv zoufalým excesům asketismu v této zemi, ale spíše tomu, že k těmto excesům nedocházelo ve všech metakulturách zbavených očistců.

V ruské metakultuře byl první šeol vytvořen v 12. století přetvořením z oblasti věčných muk silami Kristovými. Během doby poněkud změnil svou podobu; změnila se i ta karmická břemena, která stahují umírající do onoho světa. Mechanická stránka zákona Odplaty zůstává ovšem vždy a všude nezměněna: spočívá v tom, že porušení mravních zákonů zvyšuje tíhu éterického těla hříšníka. Pokud žije, zůstává zatížené éterické tělo jakoby na povrchu trojrozměrného světa: fyzické tělo přitom hraje úlohu záchranného kruhu pro tonoucího. Jakmile však smrt přetne pouto mezi tělem fyzickým a tělem éterickým, začíná se éterické tělo nořit hlouběji a hlouběji jednotlivými vrstvami, pokud nedosáhne rovnováhy s okolním prostředím. Takový je základní mechanismus, ale existují bytosti, které dozírají na to, aby bezchybně fungoval – *strážcové karmy*. Je to zcela zvláštní kategorie mezi rozličnými démony Šádánakáru, a sice přivandrovalci. Když byly démonické pluky planety Daja vyhnány z její bramfatury pryč na bramfaturu jejího satelitu a tento satelit brzy poté skončil, rozpadl se na prstence mrtvých úlomků – asteroidů, jeho démoničtí obyvatelé se rozptýlili v kosmickém prostoru a hledali nové útočiště. Část z nich vtrhla do Šádánakáru a uzavřela jakousi smlouvu se silami Gagtunga. Jsou to bytosti vysoké inteligence, avšak se sférou citů chladnou jako led. Jsou jim stejně cizí nenávisť a láska, zloba a soucit. Vzaly si na starost mechanismus karmy a obnovují své životní síly emanací duševních muk těch lidí, kteří jsou po životě v Enrófu nuceni spouštět se do Skrivnu, Ladréfu a Moródu – svrchních vrstev očistců. Rozměry těchto bytostí jsou obrovské; jsou napolo průzračné a šedé jak matné sklo, jejich těla mají obdélníkový tvar a jejich tlama je, ač je to zvláštní, podobaná tlamě hlídacích psů: mají špičaté uši a bystře pozorující oči. Se silami Světla zápasí pouze tehdy, když se tyto síly snaží zmírnit zákon karmy a přeměnit očistce.

První z očistců se jmenuje *Skrivnus*. Je obrazem bezbožného světa a bezbožné společnosti beze všech příkras. Krajina je bezbarvá; nehybné moře olovnaté barvy. Zakrslá tráva, nízké keře a mechy připomínají do určité míry naši tundru. Tundra se však alespoň na jaře pokrývá květy; z půdy Skrivnu však nevyroste ani jediný kvítek. Domovem pro milionové masy těch, kteří byli lidmi, jsou zde kotliny mezi nevysokými, avšak nepřístupnými srázy. Skrivnus nezná ani lásku, ani naději, ani radost, ani náboženství, ani umění; neviděl nikdy ani děti. Nekonečnou práci přerušuje jen spánek, ten je však beze snů a práce je zbavena tvořivostí. Na úbočích stále bdí jakési strašidelné bytosti; čas od času odtud shodí hromadu předmětů, jež jakoby kloužou ve vzduchu. Každý předmět si sám najde toho,

kdo s ním má pracovat: opravovat nikomu nepotřebné haraburdí, umývat jakési ušpiněné sklenice, přehrabovat se v kovových úlomcích. Práce i spánek se většinou odbývají v dlouhých barácích, jež jsou uvnitř přepaženy ve výši pasu.

Vzhled obyvatel si plně uchovává lidskou podobu, rysy však ztrácejí svou určitost. Připomínají koblihy, jak jsou téměř totožné. V duši obyvatel však nejenom že zůstává vzpomínka na existenci v Enrófu, ale hryže ji jako sen o ztraceném ráji. Největším trápením, kterého se nelze ve Skrivnu zbavit, je nuda a beznaděj otrockosti; je tu nekonečná práce a absence jakýchkoli perspektiv.

Neboť jediná reálná možnost, jak se odtud dostat, představuje nikoliv perspektivu, nýbrž hrůzný sen, hrozbu visící jako Damoklův meč. Východ ze Skrivnu spočívá totiž v tom, že se na moři objeví černý koráb podobný jakési bedně, který rychle a nehlučně připlouvá ke břehu. Obyvatele Skrivnu zachvacuje přitom panická hrůza, neboť ani jediný z nich neví, nebude-li to právě on, jehož černý koráb pohltí ve svém podpalubí. Černý koráb posbírání několik lidí z těch, které břímě karmy odsuzuje k utrpení v hlubších vrstvách, a odplouvá. Vězňové v podpalubí nemohou sledovat cestu, po níž se černý koráb vydal. Cítí jen, že horizontální pohyb střídá najednou sestup po spirále, jako by koráb uchvátil vír Malströmu.

Na Skrivnus se omezují vykupitelská muka těch, kteří nezatížili své svědomí památkou na těžké hříchy či zločiny, jejichž vědomí však bylo v Enrófu oddělené od vůle a vlivu jejího šeltu neproniknutelnou zdí každodenních starostí a péče o čistě hmotné statky.

Další vrstva je podobná předešlé, je však temnější, jako by ustrnula v neurčitém soumraku na pomezí večerní noci. Nenajdeme zde ani stavby, ani lidské masy, každý však cítí neviditelnou přítomnost mnoha jiných bytostí: stopy pohybů shodné s otisky nohou prozrazují jejich přítomnost. Tento očištěc se nazývá *Ladréf* a krátkodobý pobyt v něm zakoušejí desítky milionů lidí. Je to důsledek malověrnosti, jež nedovoluje duchovním silám proniknout do lidské přirozenosti a odlehčit éterické tělo.

Ten, kdo musí sestoupit ještě hlouběji, vnímá sestup subjektivně tak, jako by usnul a najednou se probudil ve změněné situaci. Démonické bytosti, které jsou vykonavatelé karmy, ho ve skutečnosti přenášejí v době bezvědomí ve spánku do odlišného časového proudu, ačkoliv počet prostorových souřadnic – tři – zůstává ve všech šeolech neměnný.

Ten, kdo má vykoupit svou karmu, se ocitá uprostřed naprosté temnoty, kde slabě světélkuje pouze půda a nepatrné ekvivalenty rostlin. Někde dodávají svítící skály krajinně pochmurnou krásu. Je to poslední vrstva, kde se ještě nalézá to, co nazýváme obecně Přírodou. Další vrstvy budou mít pouze urbanistickou krajinu.

Zde, v *Moródu*, vládne absolutní ticho. Každý, kdo přebývá v tomto světě, vůbec nevnímá ostatní obyvatele a je přesvědčen o svém naprostém osamění. Stesk naprostého zapomenutí jej svírá jako železný krunýř. Je marné rvát si vlasy, modlit se, volat o pomoc, hledat – každý je ponechán o samotě se svou vlastní duší. A duše je zločinná, její paměť je poskvřena na zemi spáchanými zločiny,

a pro takovou duši není nic hroživějšího než samota a ticho. Zde každý pochopí smysl a měřítko zla, jež vykonal na zemi, a pije až do dna číši hrůzy ze svého zločinu. Nic neodtrhne nešťastníka od tohoto neustálého dialogu se sebou samým, dokonce ani boj o existenci. Neboť žádný takový boj zde není, pokrmu je kolem hojnost, vždyť za pokrm slouží některé druhy půdy. Oděv? V Moródu, jako ve většině vrstev, vyzařuje éterické tělo látku, jež ho odívá: tu, kterou my nahrazujeme oděvem. A jestliže je ve světech prosvětlování tento oděv nádhernej a zářící, pak tvůrčí nemohoucnost obyvatel Moródu dovoluje vytvářet pouze éterické hadry. Je vlastně třeba podotknout, že takovýto žebrácký rubáš odívá astrálně éterickou bytost kajícího již v Ladréfu.

Toho, jehož svědomí nemůže očistit ani Moród, již nečeká sestup do další vrstvy, nýbrž náhlý a hrozivý pád do ní: podobá se to nenadálému uvíznutí v močále, který pomalu vsakuje do sebe nejdříve nohy, pak trup a nakonec hlavu.

Vyprávění dosáhlo *Agru*, vrstvy černých par, mezi nimiž se nalézají ostrovní krůpěje černých zrcadlových obrazů velikých měst Enrófu. Tato vrstva, podobně jako všechny očiště, nemá kosmickou rozlehlost. Proto zde není ani slunce, ani hvězdy, ani měsíc: nebe zde vnímají jako hutnou klenbu opředenou stálou nocí. Některé předměty svítí samy, matně světélkuje i země, jako by byla prosycena krví. Převládá zde jen jedna barva: v Enrófu ji nemůžeme vidět a dojemem tato barva nejspíše připomíná barvu temně nachovou. Myslím, že je to právě ono neviditelné světlo, které se ve fyzice nazývá infračervené.

Trochu vím něco o Infra-Petěrburgu. Vzpomínám si, že je tam také velká jako tuš černá řeka a budovy vyzařující krvavě rudou zář. Částečně se to podobá iluminacím našich nocí o svátcích, avšak v té nejodpudivější formě. Vnější podoba těch, kdož padli do tohoto světa, připomíná do jisté míry vzhled trpaslíků: lidská podoba je dosud zachována, formy jsou však zmrzačené a ubohé. Výška je menší, pohyby jsou zpomalené. Tělo již nevyzařuje žádnou éterickou látku, jež by nahrazovala oděv; vládne nemohoucí nahota. Jednou z muk *Agru* je pocit bezmocného studu a nazírání vlastní ubohosti. Další muka tkví v tom, že zde začínají poprvé pociťovat trpký soucit se sobě podobnými a začínají chápat svůj díl odpovědnosti za jejich tragický osud.

Třetí mukou těchto nešťastníků je strach. Plodí jej to, že v *Agru* se nalézají ještě další bytosti, jež mají dravou démonickou povahu: nazývají se volgry. Když jsme se přiblížili k budově, kterou vytváří temné éterické tělo Inženýrského zámku, uviděl jsem na jeho střeše nehybně sedět obrovskou bytost, velikou asi jako ještěr z druhohorní éry. Byla ženského pohlaví, měla odulé, pytlí podobné tělo a šedou kůži pokrytou bradavicemi. Ubožáčka se toužebně přitiskla tváří k věži, objala ji pravou tlapou a nehybně hleděla vpřed očima, jak se mi zdálo, zcela prázdnými. Byla hluboce nešťastná. Myslím, že se jí chtělo zoufale křičet nebo výt, neměla však ani ústa, ani tlamu. Soucit s ní však v sobě vlastně tajil nebezpečí: tento lstivý dravec vyhlížel svou obět', a tou se mohl stát kdokoliv z těch, kdož byli lidmi. Ubozí gnómové se se zvířecím strachem před volgrami schovávali v koutech, nebo se bez dechu kradli kolem budov, jež si tyto zrůdy oblíbily. Být

sežrán, přesněji řečeno vysát volgrou pomocí její pórovité kůže, to znamená zemřít v Agru a objevit se později ještě níže, v Bustviči či ve strašném Rafagu. Později jsem uviděl, že volger je velké množství, že jsou částečně rozumné a že hrubá a temná civilizace, jež je vlastní Agru, je právě jejich dílem. Téměř ještě vůbec neměly mechanické nástroje ulehčující práci. Ručně budovaly z jakéhosi materiálu, jenž se podobal stvolům gigantických kalifornských stromů, stavby, které jsem viděl kolem, a každý kousek tohoto materiálu velmi těsně přiléhal k ostatním a světélkoval matně nachovou, téměř nic neosvětlující září. V čem spočívala souvislost mezi stavbami lidských měst Enrófu a stavbami volger v Agře, zůstalo pro mne záhadou.

Zvukovou řeč volgry samozřejmě neměly, měly však jakousi řeč gest. Stavby zřejmě budovaly proto, aby se mohly schovat před krátkými prudkými lijáky, jež se spouštěly každou chvíli. Lijáky byly černé.

Je podivné také i to, že volgry nemají dvě pohlaví, nýbrž tři. Mužský jedinec oplodňuje jedince středního pohlaví, který určitou dobu chová zárodek ve svém těle a pak ho předává příští matce.

Někde se do této civilizace vmísily zcela temné, ztichlým ostrovům podobné budovy. Volgry se k nim vůbec neodvažovaly přiblížit: zřejmě jim bránilo cosi, co bylo skryto mým zrakům. Tyto budovy se tyčily v místě Isakijevského chrámu a některých dalších chrámů Petěrburgu: byla to jediná útočiště před volgrami, kde se mučedníci Agru mohli alespoň na krátkou dobu cítit v bezpečí. Kdo je postavil? Kdy? Z jakého materiálu? Nevím. Hlad však nedovoloval nešťastníkům ukrývat se po delší dobu v těchto útulcích, vyháněl je pryč, aby hledali jedlou plíseň, jež pokrývala základy tohoto smutného města.

Jestliže není kajícínkovi, který se dostal sem, těžkou karmou souzeno, aby se stal kořistí volgry a ocitl se v dalším ze světů sestupné řady, pak ho dříve či později čeká proměna pozdvihující vzhůru. Ten, kdo končí svou cestu za vykoupěním, se postupně tělesně mění. Roste jeho výška, znovu u něj začínají prostupovat rysy tváře, které měl dříve, a volgry si nedovolí se k němu přiblížit. Proměna samotná probíhá s pomocí bratří z Nebeského Ruska: sestupují do Agru a obklopují toho, jenž ukončil zkoušku. Z gnómů při tom mohou být pouze ti, kdož budou brzy pozvednuti stejným způsobem. Když pozorují tuto událost zvnějšku, zdá se jim, že bratří synklétu pozvedají osvobozeného na svých křídlech či na záhybech zářivých příkrývek. Volgry hledí na tuto událost z dálky s mystickým chvěním a strachem, nejsou však schopny nic pochopit.

Schodiště vzestupu není uzavřeno před žádnou démonickou monádou, ani před volgrami. K takovému obrácení je však třeba ostrého jasného vědomí, jež se zde téměř nikdy neobjevuje.

Jindy zde potkáte něco zcela opačného: krajinu místy zpestřují světélkující skvrny, jež se podobají obrovským shnilotinám. Mají v sobě cosi z nazelenalé barvy umrlců. To do Agru prosvítá jiná vrstva, která je umístěna níže: *Bustvič*. Tam vše hnije, nikdy však nic neshnije do konce; muka Bustviče spočívají právě ve stavu, v němž se spojuje hnití zaživa s duchovní letargií. V Bustviči rozvazují

uzly karmy ti, jejichž duše je zatížena ničím neprojasněnými tělesnými chťíci a za svého pozemského života si nedokázala vytvořit žádnou duchovní protiváhu. Zajatce zde hryže odpor k sobě samému, neboť jeho éterické tělo se zde mění v jakési kalné bláto. Neboť, ať to zní sebehrozněji a sebeodporněji, Bustvič není v podstatě nic jiného než exkrementy volger.

K duševním mukám se zde přidružují muka tělesná: schopnost zajatců k pohybu je velmi omezena a stejně tak i jejich schopnost sebeobranu. A sebeobranu nezbytně potřebuje každý z nich, neboť společně s nimi obývají tuto vrstvu – mezi dvěma přetělováními v jednom z démonických stichálálních světů, zahaleny do temně éterických těl – duše drobných, člověku podobných démonů: mají zde podobu lidočervů a svými rozměry připomínají kočku. Zaživa, pomalíčku, po kousíčkách požívají v Bustviči ty, kdo kdysi byli v Enrófu lidmi.

V další kopii Inženýrského paláce (je taková i v Bustviči) se v té době, tj. v roce 1949, nalézal imperátor Pavel I. Prošel již cyklem muk v hlubších vrstvách a nyní byl pomalu pozvedán do Drukkargu – šrástru ruského antilidstva. Tvrdost neštěstí, jež ho postihlo, mne ohromila. Vysvětlili mi však, že jestliže by z něho nebyla snata část břemene utrpením, které prožil v noci dvanáctého března, kdy byl zavražděn, a on by byl pokračoval ve své tyranii až do svého přirozeného skonu, bylo by jej břímě vlastních činů stáhlo ještě hlouběji, až by dosáhl Propulku – jedné z nejstrašnějších oblastí věčných muk.

Za Bustvičem následuje očištěc jménem *Rafag*: zde se zacelují karmické důsledky zrady a zisťné oddanosti tyranům. Rafag představuje muka nepřetržitého sebevyčerpání, cosi připomínající takové jevy naší vrstvy, jako je utrpení cholery. Je to poslední vrstva, jejíž krajina alespoň vzdáleně připomíná naše města; útočiště, která se jako spásný maják objevují v Bustviči a Agru, tady však už nenalézáme. Podpurná síla společných modliteb lidstva do Rafagu již neproniká: hlouběji mohou dosáhnout pouze síly synklétů a nejvyšších hierarchií Sádánakáru.

Ve třech posledních, nejnižších očištěcích vládnou andělé tmy.

První z těchto vrstev *Šim-big* představuje pomalu plynoucí řeku, jež teče nepopsatelně pochmurným světem, uzavřeným pod vysokou klenbou. Je těžké pochopit, odkud vychází jakési bezbarvé a mrtvolně tlumené světlo. Drobounek mrholení padá jako krupice na řeku, na jejímž povrchu se objevují malinké bublinky. A už ne oděv trpících duší, nýbrž duše samotné ve svých degradovaných éterických tělech se podobají tmavěhnědým cárům. Pobíhají sem a tam, chytají se všeho možného, jen aby nespady do řeky. Netrápí je jen hrůza: ještě větší muka spočívají v pocitu studu, jenž nikde není tak silný jako v Šim-bigu, a v palčivém stesku po skutečném těle, po měkkém teplém světě – vzpomínky na radosti života na zemi.

Zde se posiluje soucit.

Zcela blízko je vidět ústí řeky. Řeka i celý tento svět podobný tunelu náhle končí, jako končí tunel metra při výjezdu na estakádu. Vody však nikam neústí; rozpouští se spolu s břehy a klenbou v šedivé beztvare prázdnostě. Tam již není

žádného těla ani náznak jakékoliv půdy či prostředí. Nehasne tam pouze jedno: jiskra sebeuvědomování. Tento očištěc se jmenuje *Dromn* – iluze strašného nebytí.

A jestliže v Šim-bigu procházeli vykopením ti, kteří mají na svědomí několik lidských životů, třeba i životů zločinců odsouzených k trestu smrti nebo na které bylo sepsáno zrádné udání, pak v Dromnu se nalézají ti, kteří z našeho pohledu porušili Zákon mnohem méně. Podivná je ta aritmetika karmy! Do Dromnu nezavlékají ani zločiny, ani krveprolití, nýbrž pouze karmické důsledky aktivního bezvěrectví, agresivní popírání duchovnosti, aktivní podporování lživé ideje o smrtelnosti duše. Tajemství tohoto podivného a, zdálo by se, neúměrného trestu spočívá v tom, že tyto volní akty ještě za pozemského života v Enrófu jakoby naprosto ucpávají dýchací cesty duše. Éterická látka proto ztěžkne ještě více, než tomu bývá v důsledku jednotlivých zločinů, hodnocených izolovaně. Zajatci Dromnu se zdá, že nikde není nic, není ani on sám – právě tak, jak se mu to jevilo za života. A on se až po dlouhé době a s obrovským úsilím dokáže vyrovnat s ohromujícím faktem, že ani zde, v absolutní prázdnotě, navzdory úsudku a zdravému rozumu nehasne vědomí Já. Přitom začíná matně chápat, že vše by mohlo být jinak, kdyby si toto nebytí – či polobyetí – nevybral sám.

Avšak namísto dobrovolného zapomení, jež zabarvovalo pobyt v Dromnu, se pomalu začíná tláčit obava. „Já“ cítí, že je jakoby taženo kamsi šikmo dolů, a začíná se z bodu proměňovat v protáhlou figuru, směřující dolů. Nejsou zde žádné orientační body, které by umožnily rozeznat, zda padá pomalu nebo se stále větší rychlostí. Pouze zoufalý nářek intuíce svědčí hlasitěji než všechny logické důkazy o tom, že se „já“ pohybuje nikoliv nahoru či do strany, nýbrž právě a jediné dolů. A tam se již ukazuje jakýsi narůžovělý prostor. Několik okamžiků se mu tato barva může padajícímu zdát dokonce přívětivou. Pak však nešťastným „já“ pronikne mrazivá myšlenka: pochopí, že beznadějně padá do rozžhaveného, tichého, jakoby železného moře. Tíha padajícího rychle vzrůstá; a již se dotýká doruda rozpaleného povrchu *Fukabirnu* a noří se do něj. Kromě žhavého tělesného utrpení tkví muka právě v hrůze z pádu do věčné trýzně – pádu, který se zdá být nezvratným.

Fukabirn je poslední vrstva v sakuále očištěců. Po ní začíná sakuála transfyzičických magmatů: tyto lokální světy koexistují v trojrozměrném prostoru, avšak v odlišných časových proudech, s pásy rozžhavené látky v planetárním obalu. Opakují a zdůrazňují: ve všech metakulturách kromě indické neměla muka těchto světů konce, dokud do nich nesestoupil s osvobozujícím posláním Ježíš Kristus, což se v církevní věrouce nazývá sestoupením Spasitele do pekel. Od tohoto okamžiku mohou síly Světla, i když je to stojí nezměrné úsilí, vytrhnout trpící z těchto propastí po uplynutí lhůty, jež je nezbytná pro rozvázání uzlů osobní karmy.

Prvním z magmatických pásem je *Okerus*, vazké dno Fukabirnu.

Již v Dromnu nezůstaly kolem šeltu žádné staré obaly a začala vznikat nová tělesná bytost. V Okru končí její utváření, nejedná se však o nic, co by alespoň

vzdáleně připomínalo lidskou podobu: je to něco podobného kouli z oživlého infrakovu.

Za co jsou muka Fukabirnu a Okru, za co? Ó, zde již není mnoho trpících. Ve Skrivnu a Ladréfu strádaly miliony, zde – stovky, a možná i jenom desítky. Odsouzení ideového nepřítele ke strašnému mučení, odsouzení nevinných, týrání bezbranných, mučení dětí – to vše se vykupuje mukami v Okru a Fukabirnu.

Ten, kdo trpí zde, si jasně vzpomíná na náboženská učení, jež slyšel na zemi, na to, že byl předem varován. Tělesná muka zde subjektivně pocit'ují jako díku-vzdání, již si však začínají uvědomovat dvojakou povahu Zákona a to, že odpovědnost za jeho krutost nenese Bůh, nýbrž démonické síly. Vědomí se projasňuje, a v tom je právě projev Prozřetelnosti v Zákoně, projev jeho prastarého základu, který demiurgové vytvořili ještě předtím, než do Sádánakáru vtrhl Gagtungr. Projasňování vědomí a svědomí, růst duchovní touhy – to je ta stránka Zákona odplaty, kterou světlé síly uhájily před silami temnými a díky níž se Zákon přece jen nestal absolutním zlem.

Infrazytická substance magmatu je velmi podobná jejich fyzické substanci. Jejich zajatci si zpočátku uchovávají volnost pohybu, není tady zatím však potřeba vyvíjet úsilí pro zachování existence: životní síla je mechanicky odebírána z okolního prostředí. To vše se týká i dalšího magmatického pásma – *Gvegru*, což je nehybné prostředí rozžhavené doruda.

Chtěl bych však připomenout, že jakékoli utrpení v Enrófu oslabuje posmrtná muka převážně ve smyslu zkrácení jejich trvání, občas také i ve smyslu jejich „kvality“. Délku vykupitelského trestu duše po smrti určuje v podstatě množství obětí, které utrpěly v Enrófu škodu hříšným jednáním. Masový charakter zločinu určuje snížení odplaty: Okrus může být například nahrazen Ukarvairém, Gvegr – Propulkem. Podstata věci je v tom, že tělesná muka, jež počala ve Fukabirnu a vzrostla v Okru a Gvergu, dosahují vrcholu v následující vrstvě zvané *Ukarvair*: to je zuřící magma. Tam vykupují své duše ti, kteří překrucovali velké a světlé myšlenky, kteří nesou odpovědnost za to, že tisícům a milionům zmrzачili jejich transfytické cesty. Jsou zde i ti, kteří nesou vinu na hnusných zločinech, jež se v našem suchém a mrtvém jazyce zvou vědomým sadismem, tj. na činech, při nichž utrpení jiných nejenže vyvolávalo pocit rozkoše, ale zločinec si zároveň zřetelně uvědomoval i nemravnost svého prožitku. Toto vědomí toho však zločinci nezabránilo znovu a znovu prožívat slast a rozkoš.

Čas zde našťestí plyne daleko rychleji. Velmi známému spisovateli naší doby, který byl vinen pochopitelně nikoliv vědomým sadismem, nýbrž podvržením ideálů, překrucováním idejí, tím, že otrávil vědomí mnohých lží, se kupříkladu zdálo, že zde nepobyl deset let podle času v Enrófu, nýbrž jen několik dní.

Dále následuje *Propulke* – magma tvrdé: svět vykupitelských muk masových katů, kteří zavinili krvavé války a utrpení celých národů. Volnost pohybu mizí. Tělo je jakoby zazděno do kamenné stěny, je stlačeno ze všech stran. Duševní muka jsou zde však strašnější než muka tělesná. Je to takové žhavé pokání, taková touha po Bohu, jež není možná v žádné z vyšších vrstev. Do Propulku však

naštěstí upadají jen nemnozí. Je třeba hovořit o tom, že právě zde se nalézají takoví jako Ježov či spolupracovníci Berijovi? Divné je to, že zde až donedávna trpěl Maljuta Skuratov a v Propulku západních metakultur dosud nerozvázali uzly své osobní karmy nejenom Robespierre a Saint-Just, nýbrž ani někteří z inkvizitorů 16. století.

Magmatickou sakuálu završuje vrstva, jež nese název *Yrř*: to je magma super-těžké. Tělesná muka zde zcela blednou před mukami duchovními. Yrř byl vytvořen pro ty, jež bychom naším právnickým jazykem mohli nazvat recidivisty: pro ty, kteří již jednou prožili pád do magmatických vrstev, navrátili se do Enrófu a znovu se zde zatížili velkými zločiny.

Magmatické vrstvy skončily.

Pod nimi se začíná sakuála světů, jež odpovídají fyzickému jádru planety, sakuála společná všem metakulturám.

První je *Biaské*, infračerveně jeskyně, nejhorší z rudých předpekli, kdybychom se takto pokoušeli vymezit celý žebříček vrstev od Fukabirnu do Biasku. Forma se zde mění, objevuje se jakási podoba hlavy a čtyř nohou. Ztrácí se však dar řeči, neboť rozmlouvat není s kým: každý z vězňů je zcela izolován od ostatního světa a vidí pouze své mučitele, kteří jsou podobní, ač se to zdá být velmi podivné, slovným čertům. My, kteří zde v Enrófu sedíme v relativním bezpečí, si můžeme jak chceme dělat legraci z víry v existenci těchto rohatých potvor, ani svému smrtelnému nepříteli však nepřejí, aby se s nimi blíže seznámil. A jelikož je obětí, které uvrhnou do Biasku, všeho všudy několik desítek a čertů, kteří potřebují jejich gawach, je ohromné množství, gawach se vymačkává z obětí všemi způsoby, které si lze vymyslet. Oběťmi Biasku jsou ti, kdož v Enrófu způsobovali rozklad ducha. Tento zločin je tak tvrdě hodnocen proto, že tito lidé karmicky velmi škodí tisícům lidských duší. Dokonce ani kat, jehož rukou fyzicky zahynuly stovky lidí, nepůsobí takovou škodu jako ti, o nichž praví Evangelium: „Kdo svede jediného z těch maličkých, kteří věří ve Mne, pro toho by lépe bylo, kdyby mu na šíji pověsili mlýnský kámen a utopili jej na dně mořském.“ (Mt 18, 6.) A i kdyby byli Jaroslavskij či Bědnjy ve svém soukromém životě dobrými lidmi, ani to by je nezachránilo před posmrtným údělem, jenž očekává ty, kdož rozkládali ducha.

Pod Biaskem se šklebí *Amiuc* – vertikální škvíry. Padající se jakoby zastaví zavěšen v naprosté nemohoucnosti. A jelikož štěrbin vedou do Gaššarvy, nešťastník zůstává viset přímo nad hnízdištěm démonických sil Šadánakáru. Zde se nalézají ti, kdož se zločinů vědomého sadismu dopustili v obrovském měřítku.

Z vertikálních štěrbin Amiucu však do stran vybíhají i boční slepé chodby. To je *Ytreč*, planetární noc, jež trvá od začátku utváření Šadánakáru až do konce existence naší planety v Enrófu, čili do konce druhého (příštího) eónu. Zde pobývali jenom někteří, například Ivan Hrozný. A dál je ještě jedna, zcela zvláštní vrstva: právě ona odpovídala činu Jidáše Iškariotského. Nazývá se *Žuršč* a kromě Jidáše do ní nikdo nikdy nevstoupil.

Je samozřejmé, že o utrpeních ve vrstvách jádra si nemůžeme udělat ani tu nejvzdálenější představu.

Vyprávění dospělo až k poslední vrstvě – hřbitovu Šádánakáru. Nepodařilo se mi přesně uslyšet jeho jméno: někdy se mi zdálo, že zní jako *Sufel*, jindy se mi zdálo správnějším *Sufeth*, a otázka tak zůstala nevyřešena. Sem, do nejnižších oblastí věčných muk, jsou uvrženi ti, kdož byli zatvrzelí ve zlu. Zde monády opouštějí své skořápky, zbytky šeltu, a vypadávají ze Šádánakáru, aby mohly začít všechno znova v jiných nepředstavitelných soustavách prostorů, časů a forem. A přece je to lepší než propadnout skrze Dno Šádánakáru na Galaktické Dno: zde monáda alespoň nevypadne z Kosmického Času.

Šelt však zůstává živý, je to nižší „já“, které si uvědomuje sebe sama; v Sufethu se sotva hýbá a postupně vydechuje zbytky životních sil. To je ta *druhá smrt*, o níž se mluví v Písmu svatém.³ Jiskra vědomí se mihotá až do konce a míra jejich muk převyšuje obrazotvornost samotných démonů. Sem nemůže dosud proniknout nikdo ze Světa, dokonce ani Planetární Logos. Bratří synklétů vidí občas Sufeth, ne však zevnitř, ale ze sousedních vrstev. Tehdy spatří pouštinu, nad níž stojí jako matně fialové slunce Gaššarva – antikosmos Gagtungra.

Za celé lidské dějiny se naštěstí našlo jen několik stovek monád, jež byly uvrženy do Sufethu. Z nich pouze několik zanechalo stopu v dějinách, neboť všechny velké monády sestupného zaměření jsou vtahovány do Gaššarvy. V Sufethu jsou ti, kdo nejsou potřební ani Gagtungrovi. Z historických osobností vím pouze o jednom – o Domitianovi, který se ve svém dalším vtělení po pádu do Propulku stal maršálem Gillosem de Rais, tím, jenž byl zpočátku spolubojovníkem Jany z Arku a později se stal sadistickým zločincem, dopřávajícím si koupele z vnitřností dětí, které zavraždil. Byl uvržen do Yrlu, avšak během další inkarnace v Enrófu se znovu pošpinil velkými zločiny v době inkvizice. Po svém třetím skonu potřeťi propadl všemi vrstvami předpeklí, dosáhl Sufethu a byl vyvržen ze Šádánakáru jako škvára.

Dobře vím, že humanistické vědomí našeho století by chtělo potkat zcela jiné obrazy než ty, které malují v této kapitole. Jedny odstraší to, že mé svědectví jim bude příliš připomínat, bez ohledu na všechny rozdíly, populární obrazy, jejichž pramenem je historie křesťanství. Jiné bude šokovat divošská krutost zákonů a hmotná povaha hrůzných muk v oblastech věčného utrpení. Prvních bych se však chtěl ptát: „Vážně si myslíte, že učení církevních otců neobsahuje nic než hru polekané obrazotvornosti?“ Pouze vědomí nenáboženské jako traktor či soustruh může předpokládat, že kupříkladu obsah *Božské komedie* může vyčerpat vysvětlení, že jde o sumu uměleckých postupů, politické nenávisti a poetické fantazie. V první části Dante ukázal posloupnost sestupných vrstev, jež byly ve středověku přítomny v infrafyzice románskokatolické metakultury. Je třeba se naučit rozlišovat příměsi, které byly do tohoto obrazu vneseny uměleckými požadavky či v důsledku aberací vlastních epose, od vyjádření skutečné transfyzické zkušenosti, bezpříkladné a otřesné. Myslím, že nebude zbytečné ukázat, že ten, kdo byl Dante, náleží nyní k několika největším duchům lidstva, k těm, kteří jsou schopni proniknout až na samé Dno Šádánakáru.

A těm, kteří jsou rozhořčeni krutostí zákonů, mohu říci jen jedno: tak přece pracujte na jejich prosvětlení! Je samozřejmé, že s myšlenkovými návyky humanistického století by byly více v souladu představy nikoli o mukách fyzických, nýbrž, abych tak řekl, o mukách duševních: výčitkách svědomí, stesku po neaplněné lásce atd. Tyto barbarské zákony se bohužel vytvářely bez ohledu na nálady inteligence 20. století. Pravda, duchovní muka mají také nemalý význam v sestupných vrstvách. V podstatě jen největší zločinci dějin se podrobují takovým tělesným mukám, která jsou hroznější než jakákoliv naše fyzická bolest, neboť éterická bolest převyšuje bolest fyzickou silou i dobou trvání. Posuďte však sami: když si představíme množství muk, která tito lidé způsobili svým obětem v Enrófu – jaké výčitky svědomí, či jak myslel Dostojevskij, jaký stesk z nemožnosti milovat by vyvážily tyto hory muk na vahách necitelného zákona karmy?

Přidat se k těm, kteří pracují na změkčení tohoto zákona, může každý z nás.

ŠRÁSTRY A WICRAOŘI

Přistupuji k zobrazení světů, jež mají pro lidstvo s jeho historií a pro celý Šádánakár význam zcela jedinečný, neboť právě tyto světy vytvořily démonické síly jako bezprostřední nástroj k uskutečnění světového plánu Gagtungra.

Jsou to vlastně dvě řady, dvě těsně spjaté sakuály infrafyzičeských vrstev.

Již jsem se letmo zmínil o tom, že každá metakultura v sobě zahrnuje jakýsi záporný pól v poměru ke svému zatómisu, jakousi citadelu démonických sil, kde se jakoby v černém zrcadle převráceně odrážejí svaté hrady synklétů. Řeč je o šrástrech, příbytcích antilidstva.

Šrástry jsou rozličné oblasti jednotného čtyřrozměrného prostorového světa; každý z nich však má svůj neopakovatelný počet časových souřadnic. Prsteneček šrástrů je metageologicky spjat s nejnižšími vrstvami zemské kůry, s jejími kompenzačními výběžky, a stojí jako temný dvojník-antipod v protikladu k Eanně, Olympu, Ráji, Monsalvatu, Nebeskému Rusku a dalším zatómisům. Kompenzační výběžky, které vyvažují horské masivy na zemském povrchu, jsou svými vrcholy a hřebeny obráceny do středu planety. V Enrófu jsou tyto oblasti bez života a mrtvé: bazalt, láva a nic víc. Ve čtyřrozměrném světě však tomu tak není. Níže ke středu pod nimi leží prázdnota – rezavá, matně oranžová dutina, plnící přelévajícími se vlnami světla a horka. Na rubu kůry vládne rovnovážná síla přitažlivosti k zemské kůře a přitažlivosti ke středu země, přičemž pojmy nahoře a dole nejsou totožné s našimi. Na podzemním oranžovorezavém nebi tam nehybně stojí infračervená a infračervená, až skoro černá, nebeská tělesa: tak odtud vnímají Gaššarvu a oblasti muk zemského jádra. V paprscích těchto lun žijí a upevňují své citadely ty mnohamilionové pospolitosti a ty nestvůrné hierarchie, jež se našim zrakům jeví ve velmocích, státních tyraniích a beztvářích upírech světových dějin.

Jaká příroda a jaká krajina převažuje na tomto rubu světa? Modrou a zelenou barvu zde neznají: zrak obyvatel by je nemohl vnímat. Zato tu mají dvě barvy,

k jejichž vnímání nejsou uzpůsobeny naše oči. Je zde i jakási obdoba rostlinstva, avšak žhavá a ohavná: kupy masivních, temně rudých keřů a místy velké, ševelící květy z plamene. Povrch je velmi nerovný; mezi masivy souše jsou rozeseta jezera a moře bílé a narůžovělé lávy. Krajina má svérázný geologicko-urbanistický charakter: gigantická mnohamilionová města. V Infra-Rusku je například největší z měst spjata s téměř celým kompenzačním výběžkem Anti-Uralu, další odpovídá Kavkazu a nyní se budují i města na kompenzačních výběžcích hor Kazachstánu a Ťaň-šanu. Města jsou i pod našimi nížinami, avšak řidčeji, neboť tyto oblasti jsou z větší části zaplněny lávou.

Antilidstvo se v podstatě skládá ze dvou ras čili plemen, jež se od sebe velmi liší. Vůdčí roli mezi nimi mají drobné, avšak vysoce rozvinutým intelektem obdařené bytosti, jež se pohybují po kruhu převtělování ve šrástrech, kde nabývají čtyřrozměrný tvar, který poněkud připomíná náš vzhled. Jejich tělo, odpovídající našemu tělu fyzickému, se nazývá karroch: utváří se z materiálů těchto vrstev, jež vytvořily nejvyšší démonické hierarchie. Obyvatelé šrástrů mají dvě horní a dvě dolní končetiny, avšak s jiným počtem prstů než my; kromě toho ještě mají cosi jako kožené létací blány. Jejich červené, stéblovitě oči, jež hledí z obou stran válcovité hlavy, jejich myši šedivá kůže a vytáhlá ústa podobná trubce by mohly v člověku vyvolat odpor. Tyto bytosti však mají pronikavý intelekt, vytvořily vysoce rozvinutou civilizaci, jež v některých směrech předčí civilizaci naši. Nazývají se *jigvové*.⁴ Jigvové se poprvé objevili ve šrástru babylonsko-asyrské metakultury. Ve starších šrástrech existovala jiná rasa, předkové nynějších raruggů, o nichž povím později. Samotný původ jigvů však zcela nechápu: máme zde co do činění s představami tak podivnými, že je rozum není schopen přijmout. Jde o to, že ačkoliv se mezi lidmi nevyskytují monády, jež by byly démonické svou podstatou, jsou případy – ovšem velice vzácné –, kdy se člověk na své další cestě dobrovolně stával jigvou. Kromě přání je k tomu zapotřebí kolosální jasnosti vědomí a unikátního rozvoje specifických schopností. Takovým byl zakladatel antilidstva, osobnost, jež zcela reálně existovala v Jerichu a Babyloně, kde byl žrecem Nergalovým a za sebou měl dlouhou řadu ztělesnění ve starších kulturách a v lidstvu titánů.

Jigvové se zrodili ze spojení této bytosti s Lilith. Ta je někdy schopna – velmi zřídka a pouze z Gagtungrovy vůle – nabývat ženské podoby v hutnějších světech. Když se zjevila v Babylonu, lidským zrakům se zdálo, že se zjevila náhle a z ničeho. Spatřili ji tři lidé: budoucí praotec jigvů a ještě dva, z nichž jeden zešlél a druhý byl popraven. Ten, kvůli němuž na sebe vzala tuto přízračnou fyzickou podobu, se s ní spojil svým astrálním a později i éterickým tělem. Potom se celá v objetí plamene uchýlila do husté infrafyziké vrstvy, kde vyvrhla ze svého lůna první smečku jigvů. Zakladatel této rasy se již více nevtěloval ani ve šrástrech, ani v Enrófu. Nyní se nalézá v Digmatu a má významný podíl na rozpracování a uskutečňování démonického plánu.

Jigvové mají zvukový jazyk jednoslabičné skladby. Z našich jazyků se zdá být foneticky nejbliže čínskému, avšak díky trubicovité stavbě úst u jigvů dominují mezi samohláskami zvuky jako „o“ „u“ „ü“.

Někdy používají i oděv, častěji však chodí obnažení. Nadměrný intelektualismus těchto bytostí vykleštil jejich sexuální sféru. Způsob rozmnožování je podobný lidskému, je však odpudivější. Souloží jakoby mimochodem, necítí při tom žádnou potřebu uchýlit se do soukromí, neboť jsou zcela zbaveni studu. City lásky, oddanosti, soucitu se u nich nalézají v zárodečném stavu. Místo rodiny mají krátkodobé svazky a pro své potomky mají důkladně vybavená a dokonale promyšlená zařízení na výchovné cepování.

Morálka je otrocká. Společnost se skládá ze dvou tříd: z vyšší třídy inteligence, k níž patří vědci, inženýři, a pokud se zde dá tohoto slova použít – administrativa, a z podřízující se většiny, jež jedná pouze na základě příkazů vedení. I samotné vedení je vlastně přísně podřízeno vůli takzvaných „velkých jigvů“ (je to jakási kasta velekněží-vládců) a vůli strašných netvorů ze sousední vrstvy – wicraorů.

V každém ze šrástrů je prakticky neomezeným vládcem velký jigva. Šrástry nejsou monarchie a pochopitelně ani teokracie: jsou to satanokracie. Princip dynastického následnictví moci je jigvům zcela cizí. Následník se vybírá a připravuje desítky let s podivuhodnou racionalitou a prozíravostí. Jasnost vědomí velkých jigvů je obrovská: ačkoliv celý svět vnímají převráceně, pod démonickým zorným úhlem, jsou schopni vidět až do antikosmu Galaxie; stále je involtuje sám Gag-tungr. Po smrti se velcí jigvové pozvedají přímo do Digmatu.

Bylo by nesprávné tvrdit, že ve šrástrech máme co do činění s ekvivalentem naší vědy a techniky: naše věda a technika jsou spíše ekvivalentem vědy a techniky jigvů. Odlišné podmínky a zákony těchto vrstev vyžadovaly jiný obsah jejich vědy v porovnání s naší, avšak metody vědeckého výzkumu a technické principy jsou velmi podobné našim. Pravda, jigvové nás na této cestě daleko předstihli a znají takové metody a způsoby, jež se prolínají s naší magií a mnohým z nás by se zdály být kouzelnictvím. Využívají však také principy šroubu, kola, rakety. Mají lodě k plavbě po infralávových jezerech. Ač se to může zdát divné, mezi šrástry se zcela normálně cestuje, je velmi rozvinuta turistika – samozřejmě ne s estetickými, nýbrž pouze s poznávacími cíli. Vysoce rozvinuté je i letectví, ačkoli jigvové jsou sami schopni se pohybovat velkou rychlostí, přičemž balancují dolů hlavou a sedají na stropy a stěny budov jako mouchy.

Věda dala jigvům možnost proniknout i na povrch Země. V jejich infrafyzické vrstvě je tento povrch mrtvý a pustý, jako pro nás povrch Měsíce. A jelikož prostor sakuály šrástrů hasne na hranicích sluneční soustavy, toto nebe nezná hvězdy. Jigvové však planety a slunce uviděli, ovšem zcela jinak, než je vidíme my. Teplota ve šrástrech je velmi vysoká (pro nás by byla nesnesitelná), a proto se Slunce zdálo jigvům matnou infračervenou skvrnou, jež vyzařuje teplo pro ně zcela nedostatečné. Bez ohledu na všechna ochranná opatření proti chladu jigvové-pionýři na zemském povrchu trnitě strádali; tento povrch se pro ně zatím hodí stejně tak málo k obývání, jako pro nás hlubiny Antarktidy. Mají však určité vyhlídky na osvojení tohoto povrchu, a to ne ve své vlastní, ale v naší vrstvě.

Vědecká aparatura jim totiž již umožnila zachytit stíny Enrófu. Je možné a zřejmě i nevyhnutelné, že nám dají časem o sobě vědět, dojde ke kontaktům, tím

však budou samozřejmě ovlivňovat lidstvo směrem pro nás nežádoucím. Vždyť nejtoužebnější sen, který je spojuje, je to, aby se jejich vláda rozšířila s pomocí wicraorů a Gagtungra na všechny vrstvy Šádánakáru. Lze předpovědět, že příští veliký Antibůh, jehož Gagtungr připravuje k tomu, aby se již v nedaleké budoucnosti zrodil mezi lidmi, vytvoří v Enrófu skupinu pololidí – polojigvů. Z toho se začne množit rasa jigvů v naší vrstvě. Jigvové se budou množit rychle jako ryby a podle záměrů Antiboaha budou chtít postupně nahradit lidi, aby se zemský povrch změnil v příbytek d'áblolidstva.

Jigvové se pohybují po kruhu převtělování ve šrástrech, v obdobích mezi převtěleními prožívají jedno a totéž: jejich šelt padá spolu s astrálem na Dno (v supertěžkém Dně není možné vtělení bez astrálu), opisuje tečnu skrze magma a Gaššarvu, aniž by se jich dotkl. Při tomto pádu se jejich éterická těla bleskurychle rozptylují na kapky. Případy prosvětlení jsou mezi jigvy velmi vzácné, a tehdy se samozřejmě jejich posmrtný život mění. O Bohu mají všichni, kromě některých velkých jigvů, zcela převrácené představy jako o světovém tyranovi, jenž je mnohem strašnější než Gagtungr. Kristus, o Némž slyší od velkých jigvů, se v jejich představách dostává do situace antikrista – je pro ně vzbouřencem a krajně nebezpečným despotou; všechno je zde prostě postaveno na hlavu. Je proto přirozené, že jejich kult spočívá především v extatické démonoslužbě, jejíž vyzářování stoupá ke Gagtungrovi.

Tato civilizace se však neomezuje na vědu a techniku: zahrnuje i některé druhy umění. Před grandiózním kuželovitým chrámem k uctívání démonických sil v hlavním městě ruského antilidstva Drukkargu, což je vlastně hora vyhloubená zevnitř, se tyčí monstrózní monument: prajigva jedoucí na raruggovi. Jestliže přejdeme k našim délkovým měřítkům (což v některých případech lze udělat), pak můžeme říci, že oči jigvy jsou na této gigantické soše zobrazeny jasně červenými kameny velikosti našeho jednoposchoďového domu a temně rudé oči rarugga jsou ještě mnohokrát větší.

Rozvoji umění však překáží racionální zaměření psychiky jigvů a jejich slabá emocionalita. Celkově zmrzačené estetické představy zaměřily jejich umění takovým směrem, že na ně nelze použít naše estetická kritéria. Nejvíce je ve šrástrech rozvinuta architektura. Města se utvořila ze staveb nadlidských rozměrů, jež však mají holé geometrické formy. Částečně lze říci, že jsou to zevnitř vyhloubené skály, jež jsou zvenčí obloženy. Krychle, kosočtverce a komolé jehly se blyští obložení v červené, šedé a hnědé barvě. Stavební styl ve šrástrech lze vzdáleně přirovnat ke konstruktivismu v lidské architektuře. Světlé síly Fongarandy musely zesílit své inspirativní působení na tvořivé podvědomí lidí, aby se lidské stavitelství nepodřídilo sugesci, jež stoupala ze šrástrů, a nezměnilo města Enrófu v ubohé kopie stereometrických měst jigvů. A tam v těchto městech zní stále hlučná hudba, která by se našemu uchu zřejmě zdála kakofonická, jež však někdy nabývá takových rytmických konstrukcí, které by byly schopny přivést do varu i některé z nás. Ještě větší roli hraje v jejich životě tanec, pokud lze vůbec toto slovo na jejich odporne bakchanálie použít. Jejich démonoslužby představují

spojení světelných efektů, ohlušujícího kvílení obřích nástrojů a extatický tanec za letu ve čtyřrozměrném prostoru, přecházející v davové šílenství: právě to přitahuje anděly tmy a energii, jež se při tom uvolňuje, do sebe chtivě nasává Gagtungr.

Šrástry obývají kromě jǫgvů ještě i další bytosti, domorodci tohoto převráceného světa – raruggové, starobylá rasa, jež vzhledem připomíná zčásti kentaury, zčásti anděly tmy, nejvíce je však asi podobná druhohorním ještěřům, kteří se vznesli do vzduchu. Ovšem ne tak, jak se kdysi v Enrófu vznesli do vzduchu pterodaktylové s netopyřímí křídly: křídla raruggů jsou ohromná a vyrůstají po stranách nesmírně velkého těla. V podmínkách zákona přitažlivosti, jenž vládne v Enrófu, by tak masivní létající organismus nemohl existovat.

Jejich shoda s ještěry není náhodná: raruggové jsou právě takovíto ještěři, po dlouhých inkarnacích v tělech dinosaurů, tyranosaurů a pterodaktylů vstoupili někteří nejdravější druhohorní ještěři na cestu dalšího rozvoje v infrafyzických vrstvách. Během uplynulých milionů let dosáhli jistého stupně rozumnosti, tato úroveň intelektuálního rozvoje je však ještě velmi vzdálená vytríbenému intelektualismu jǫgvů. Jejich tělesná síla a emocionální napětí duševního života jsou však tak neuvěřitelně vysoké, že po dlouhém boji za tuto vrstvu bytí byli jǫgové přinuceni smířit se s těsným susedstvím raruggů. Po určité době byl mezi oběma rasami vytvořen zvláštní modus vivendi, jež se pak změnil ve svazek. Nyní raruggové představují cosi jako inteligentní koňskou jízdu šrástrů, jejich jezdeckou armádu. Jǫgové sami se válek účastní jen v krajních případech; většinou jim náleží vedení, zvláště po technické stránce. Nemotorné mozky raruggů se stále nedokáží vypořádat s vojenskou technikou. Jejich neuvěřitelná krvežíznivost, bojovnost a nebojácnost jsou však nezbytnými podmínkami vítězných válek v této vrstvě. Prastaré představy o pekelných okřídlených koních jsou dozvukem poznatků o bytí raruggů.

A války jsou na rubu světa dvojího druhu. V minulosti se dějiny těchto satanokracií redukovaly do značné míry na vzájemné soupeření a ozbrojený boj. Je samozřejmé, že ne všechny války lidstva měly souvislost s válkami v tomto temném světě, ovšem naše velké války jistě měly. Během nejtěžších válek prodělaly některé šrástry katastrofické změny a jiné dokonce zanikly. Nyní je situace složitější: nejvyšší démonické instance usilují o to, aby byl mezi šrástry upevněn mír. Má to velmi složité příčiny, jež dále postupně vyložím. Vskutku nesmiřitelný boj se nevede mezi šrástry, nýbrž mezi jǫgvy, raruggy a wicraory na jedné straně a synkléty zatómisů, anděly, daimóny a samotnými demiurgy nadnárodů na straně druhé.

Poté, co metakultura dovršuje svůj existenční cyklus v Enrófu, v jejich šrástrech se vlekou smutné dny, podobné trvalé hladové agonii. Takové šrástry již Gagtungr více nepotřebuje a jsou ponechány svému osudu.*

* Názvy šrástrů metakultur, jež jsou dovršeny v Enrófu: Dabb – šrástr Atlantidy, Bubgišč – šrástr Gondwány, Seth – Starého Egypta (ve staroegyptské mytologii bůh

Jigvové a raruggové degradují, vzestupný pohyb vědy a techniky končí. Zničení odpovídajících agresivních státních útvarů v Enrófu vede k ukončení přísunu základního druhu potravy pro wicraory a jigvy – potravy, o níž povím trochu podrobněji o kousek dál. Degenerující obyvatelé šrástrů se musejí dát na drobné krádeže – musejí prostě začít krást potravu u úspěšných sousedů, nebo se dát na „vegetariánství“. Takový je osud některých šrástrů, jejichž metakultury sice ještě v Enrófu existují, jejich wicraoři se však ve vzájemném boji vyhubili a velická podzemní města jsou zničena.*

Nyní existují čtyři silné a aktivní šrástry. Je to *Fur-čžu*, prastarý šrástr Číny, který nedávno dostal nový vývojový impuls; *Junukamm* – šrástr románsko-katolické metakultury, který sice velmi zeslábl a zaostal, ale je dosud aktivní**; *Drukčarg* – šrástr ruské metakultury a *Mudgabr* – nejmohutnější ze všech šrástrů, rub veliké severozápadní kultury. Zakladatelem Mudgabru byl člověko-jigva Klingsor; za svého posledního vtělení v Enrófu byl jedním z anonymních inspirátorů popravy Ježíše Krista, vědomým stoupencem Gagtungra pod maskou farizeje a vlastence. Anti-Monsalvat, který posléze založil, již dnes ničím nepřipomíná ty naivní patriarchální obrazy, které přešly se zpožděním ze středověkých legend do operních dramát Wagnerových. Nikde nepokročila věda a civilizace jigvů tak daleko, jako je tomu právě v Mudgabru. Poznávám na okraj, že to byli právě jigvové z tohoto šrástru, kteří jako první dokázali proniknout na pustý a mrtvý v jejich světě povrch Země.

Život šrástrů je však nejtěsnějším způsobem spojen s existencí démonických bytostí zcela jiného druhu a měřítek, které obývají sousední sakuálu, jež aktivně působí na sakuálu šrástrů. Jigvové a raruggové nejsou dosud schopni pronikat do těchto vrstev, avšak obyvatelé sousední sakuály – *wicraoři* – mohou vstupovat a také vstupují, přesněji řečeno – vlézají do měst jigvů.

Jsou to bytosti mohutné, jež hrají v historii a metahistorii úlohu stejně tak obrovskou, jako jsou jejich tělesné rozměry. Kdybychom si hlavu tohoto tvora

„cizích zemí“ = pouští, personifikace zlého principu), Tartar – šrástr řecko-římské metakultury, Nergal – babylonsko-asyrské, Dévan – šrástr Íránu, Zing – židovstva, Babylon – Byzance. Tento poslední název je myslím založen na nepřesném výkladu symbolů Apokalypsy. Pod „Babylone“ Zjevení je třeba chápat nikoliv byzantský šrástr, nýbrž d'áblolidstvo Příštího.

* Aru – šrástr hindomalajské metakultury, Allfokk – muslimské, Tugibd – indické. Dva posledně jmenované šrástry mohou být ještě obnoveny ve spojitosti s tím, že se objevil wicraor novoundický a novomuslimský.

** Za inkvizicí stál bezprecedentní metahistorický jev – nejstrašnější ze zplozenců Gagtungrových. Takový se nezrodil dříve ani později v žádné z metakultur. Tento zplozenc planetárního démona přebýval v Gaššarvě a zápasilo s ním obrovské množství světých sil; poslední úder mu až v 18. století zasadil velký lidský duch Jan Bohoslovec. Nyní byl zplozenc Gagtungrův vyvržen ze Šádánakáru na Galaktické Dno. Papežství není zcela prosté involtace démonických sil, a proto ještě beze zbytku neodsoudilo tuto strašlivou historickou etapu.

představili na místě Moskvy, jeho chapadla by sahala až k moři. Wicraoři se pohybují s ohromnou rychlostí, mají dar řeči a jsou velice chytří. Jejich původ je složitý a dvojaký. Každý druh wicraorů se na světě objevil jako plod spojení kaross, čili lokálních, národních projevů Lilith, „Všeobecné Afrodité“ lidstva, s demiurgy nadnárodů. Ve většině případů byly tyto bytosti zplozeny vůlí demiurgů, aby chránily nadnárod před vnějšími nepřáteli. Poprvé se objevily v metakultuře babylonské: její demiurg se pokusil postavit tohoto svého zplozence proti bojovným egregarům Egypta a Médie, jež ohrožovaly samotnou existenci babylonského nadnároda. Karossy, které jsou národně kulturními výrazy Lilith, však v sobě nesou proklaté semě Gagtungrovo, jež vložil v pradávných dobách do jejího éterického těla. A semě Gagtungrovo předurčilo to, že již první wicraor, který zpočátku plnil vůlí demiurga, se velmi brzy přerodil v transfyzičského nositele velmocenské státnosti Babylonu. Jeho agresivita donutila demiurgy dalších nadnárodů, aby proti dobyvateli také použili krajní prostředky na obranu svých zemí. Opatření spočívala v tom, že zplodili podobné bytosti, schopné vzdorovat babylonskému wicraorovi. Tak se tyto nestvůry objevily v íránské a židovské metakultuře a pak i ve všech ostatních.

Rozmnožování těchto krajně agresivních a hluboce nešťastných bytostí probíhá cestou připomínající pučení. Tito netvoři nemají pohlaví. Každý potomek se ihned stává smrtelným nepřítelem svého rodiče a jeho potenciálním vrahem.

V metakulturách tak vznikly jakési dynastie wicraorů, v nichž se následníkem stane ten, jenž zavraždí svého rodiče a sežere jeho srdce. Ve většině metakultur existuje současně pouze jeden wicraor, nebo wicraor-rodic a jeden či několik potomků, kteří vedou se svým otcem zuřivý boj. Boj a vzájemné vyvražďování wicraorů je snad nejstrašnější podívanou v metahistorii.

Během historické existence Ruska se vystřídali tři panující wicraoři, každý z nich však měl potomky, které se mu podařilo sežrat dříve, než sám zahynul.

V metakultuře Severozápadu vznikla odlišná situace: vytvořilo se tam několik dynastií wicraorů současně, a právě tato okolnost měla obrovské historické důsledky pro celý svět, neboť existence několika takových dynastií bránila a brání spojení severozápadního nadnároda do jednoho celku. Právě tato okolnost se stala předpokladem všech velkých evropských válek i obou válek světových.

Wicraoři obývají pustý svět, podobný tundře, který se rozpadá na jednotlivé zóny v souladu s hranicemi metakultur. Každý wicraor může vstupovat nejenom do sousedních zón (když zvítězí nad sousedními wicraory), ale i do šrástrů: vlézá tam jako mlhavá hora. Jigvové a raruggové se před ním chvějí jako před pánem a vládcem, když slyší jeho hlas; zároveň v něm však spatřují velkého ochránce proti jiným šrástrům a proti silám Světla. Jak by bez něho mohli bojovat proti vojskům synklétů a proti samotnému demiurgovi? Různé kolize bojů wicraorů mezi sebou a zápasu každého wicraora proti demiurgovi a synklétu dané metakultury představuje většinou transfyzičskou stránku procesu, který vnímáme jako proces politický a historický.

Wicraoři vidí Enróf matně, lidi a naši krajinu mlhavě a zkrlesně, ale milují náš svět s horoucí a neuhasitelnou vášní. Chtěli by se zde vtělit – a nemohou.

Gagtungra vidí tváří v tvář a třesou se před ním jako otroci. Velké jigvy pokládají ve své omezenosti pouze za vykonavatele své vůle; ve skutečnosti však velký jigva vidí výš a hlouběji než oni a snaží se využít požívačnost, válkychtivost a sílu wicraorů pro zájmy antilidstva.

Co uchovává životní síly wicraorů? Mechanismus tohoto procesu není vůbec jednoduchý. Wicraor vyzařuje v gigantickém množství zvláštní psychickou energii, jež proniká do Enrófu. V lidské psychice ji vnímá oblast podvědomí a v lidské společnosti se projevuje v podobě komplexu národně státních pocitů. Uctívání svého státu (nikoliv národa či země, nýbrž právě státu a jeho síly), prožívání sebe sama jako účastníka grandiózní činnosti státní velmocí, kult císařů či vůdců, žhavá nenávisť ke svým nepřátelům, hrdost na hmotný blahobyt a vnější úspěchy svého státu, nacionální samolibost, bojovnost, krvežíznivost, dobytelský entuziasmus – to jsou všechno city, které se již projevují v mezích lidského vědomí a mohou růst, bobtnat, nabývat hypertrofované podoby jenom díky této wicraoriální energii. Psychika lidí přitom zároveň obohacuje tyto, abych tak řekl, energetické náboje svými vlastními příměsemi, jež jsou vlastní pouze jí. Vzniká zvláštní psychické vyzařování lidských mas, jež má dvojakou povahu a zpětné působení. Noří se do zemské kůry, proniká do sousedních infravrstev a na půdě šrástrů se objevuje v podobě vazké rudé rosy. Jigvové ji sbírají pro wicraory – v tom je jejich hlavní povinnost, kterou k nim mají – a na zbytcích si pochutnávají sami: hladovění při rostlinné potravě je nejenom tíží, ale nemůže je ani uchránit před degradací.

Je možné, že zjednodušuji či ne zcela správně vykládám mechanismus tohoto procesu, avšak jeho podstata – to, že se wicraoři živí psychickým vyzařováním národů, spjatým právě s emocemi státního komplexu – to je nejenom seriózní fakt, nýbrž i příčina nespočetných neštěstí.

Jigvové nemohou vstupovat do vrstev wicraorů, vidí je jakoby zvnějšku, matně, stínově. Schovávají se ve šrástrech, pozorují bitvy mezi wicraorem a demiurgem a snaží se ze všech sil nalít do rozžutné tlamy démona co nejvíce výživné rosy. Demiurga přitom nevidí, avšak právě tato neviditelnost čehosi mohutného a světlého, jež je schopno bojovat se samotným démonem velmocností, jim vnuká pocit hrůzy a ostrého nepřátelství. Vědí, že wicraorova záhuba vede spolu se záhubou státního útvaru v Enrófu (to by mohlo dokonce vyvolat jejich jásoť, pokud by na místě starého státu vznikl stát mladší, silnější) k záhubě celé dynastie wicraorů či k rozpadu šrástru. V každém případě je tím předurčen zánik válečnických států dané metakultury na mnoho let.

Jelikož se snažím říci vše, co vím, dokonce i to méně důležité, uvádím v poznámce jména zaniklých dynastií wicraorů* a v textu dynastií dosud existujících.

* Unidr – wicraoři Babylonie, Asýrie a Kartága; Forsuf – Makedonie a Říma; Fošč – židovstva; Ahriman – Íránu (ač je použitím tohoto jména démona velmocenské státnosti velmi podivné); Charada – wicraoři Indie; Efror – chalífátů, starého Turecka a turecko-muslimských impérií. Jména wicraorů Byzance, středověkých států jihovýchodní Asie spjatých se šrástrem Aru, avšak dosti slabých, mi nejsou známa.

A tak: Istarra – wicraor Španělska; Nissuš – mongolsko-mandžusko-japonská dynastie; s ní zatím koexistuje Laj-Čžoj, kříženec Nissuše s ruským Žrugem; sám Žrug; a nakonec Vaggag – společné jméno pro wicraory Severozápadu, bydlicí po několika současně ve své vrstvě. Nyní jsou tři: anglický (Ústr), francouzský (Bartrad) a do jejich vrstvy vržená ratolest Žrugra – jugoslávský Čarmič. Všichni tito wicraoři již nejsou první svého rodu: jejich dynastie se objevily v minulých stoletích. Ve 20. století však vznikly dynastie zcela nové jako důsledek novodobého spojení demiurgů s karossami metakultur. Jsou to: Šostr – wicraor novoarabský, jenž se zrodil po zhroucení Osmanské říše a jenž se touží projevit v tom či onom muslimském státě, počínaje kemalistickým Tureckem; Avardal – wicraor novoinický, jenž se zrodil před několika lety právě v důsledku oné osudové nutnosti chránit metakulturu; Stebing⁵ – wicraor Spojených států amerických, v jehož vnější podobě je cosi z tygra a na hlavě má zlatý kužel; a ještě Ukurmija – wicraor novogermánský, který se zrodil po pádu Třetí říše a záhubě staré dynastie wicraorů. Demiurg Severozápadu byl nucen opakovat osudový krok, neboť neměl jinou možnost. Nový výtvar je méně sverpý, než byl jeho předchůdce: vynakládá se obrovské úsilí, aby byl inspirován z vysokých světů Světla. Jako prvním z wicraorů se před ním otevírá možnost vzestupné cesty, v jeho zjevu je cosi caesarovského, cosi lvího. Dosud ani jeden z wicraorů nepoznal jinou posmrtnou existenci, než je pád do *Uppumu* – speciálního pekla wicraorů. Říkají mu „Děšť Věčné Tesknoty“, vytvořil ho kdysi Gagtungr pro draka pramongolské metakultury, který se počal obracet ke světlu. Později byl Uppum pevně uzamčen a vysvobození odtud není možné, alespoň ne v tomto eónu.

Zbývá mi ještě zmínit se o *Drukkargu* – jediném ze šrastrů, na něž se mi vzpomínky vtírají do paměti denně. Centrum hlavního města Drukkargu tvoří stavba vysoká přibližně kilometr: obětiště. O soše prajigvy, jedoucím na rarugovi s rozepjatými křídly, jsem již hovořil; a jestliže je vzdálenou podobou této sochy v Enrófu Měděný jezdec, pak s chrámem k uctívání démonických sil je transfyzičsky spjato něco zcela jiného – budova, kterou známe: mauzoleum.

Hlavní město je opásáno prstencovou citadelou, složenou z koncentrických kruhů. V jednom z nich je uvězněna Návna, ideální Pospolitá Duše Ruska. Za třetího Žrugra se její situace zhoršila: byla nad ní vybudována hutná klenba. Nyní její zářivý hlas sotva proniká ven jako modravá záře na povrchu stěn vězení, která je pro jigvy a raruggy neviditelná. A mimo Drukkargu její hlas slyší jen věřící v pozemském Rusku a prosvětlení v Nebeském Rusku. Kdo je vlastně Návna?⁶ Je tím, co sjednocuje ruské lidi do jednoho národa; tím, co volá a táhne ruské duše výš a výš; tím, co dodává ruskému umění neopakovatelnou příchut'; tím, co stojí nad nejčistšími a nejvyššími ženskými obrazy ruských legend, literatury a hudby; tím, co rodí v ruských srdcích stesk po vysokém, zvláštním, pouze Rusku předurčeném – tím vším je Návna. Její pospolitost vytváří cosi stoupajícího od každé ruské duše vzhůru, co do ní vstupuje, v ní se uchovává a splývá s jejím vlastním Já. Je to možné říci i tak, že v Návně přebývá určitá energie ducha, již

má každý člověk, který je součástí národního organismu. Návna je nevěsta demiurga Ruska a zajatkyň Žrugrů.

Stejně jako ostatní wicraori nemůže mít ani Žrugr děti, kromě žrugritů, kteří se od něj kdysi oddělili. Přesto však existuje cosi jako vzdálená podoba manželství mezi ním a karossou Ruska jménem *Dingra*, jež spočívá v tom, že Žrugr vysává individuální ruské duše, přesněji řečeno šelty, v době, kdy spí lidským spánkem, a pak je vrhá do lůna karossy Dingry, kde se tyto duše transformují, mrzačí a duchovně odpohlavňují. My ostatní to pak vnímáme jako psychický přerod těch našich spoluobčanů, kteří se stali aktivními budovateli citadely.

V Drukkargu jsou kromě jigvů a raruggů ještě i další obyvatelé, jejichž život a činnost se v ruském Enrófu pevně spojily s výstavbou velmocenského státu, kteří měli velkou moc a ovlivňovali osudy milionů duší. Zde jsou jako věžňové a otroci, kteří bez oddechu staví citadelu jigvů. Zde se kupříkladu nachází od samého počátku svého posmrtného života Ivan III.⁶ a téměř všichni ostatní monarchové, vůdcové, aktivní budovatelé státnosti. Výjimky? Ano, jsou i výjimky. Jsou to na jedné straně tyraní: než vejdou do Drukkargu, musí celá staletí vykupovat svou osobní karmu v hlubokých mučírňách. Někteří z nich již prošli těmito kruhy a nyní se nalézají zde, například Ivan Hrozný. Jiní, jako Pavel I. či Arakčejev se teprve pozvedají z magmatických hlubin. Jsou však i jiné výjimky, nepatrné svým počtem: to jsou monarchové, kteří si ještě za svého pozemského života dokázali vytvořit protiváhu své osobní karmě velmocenského státníka, protiváhu pomocí horoucí víry, velkého milosrdenství a dobroty a někdy i mučednictví. Vzpomeňme jen na Vladimíra Svatého, Vladimíra Monomacha, Alexandra Něvského, Fjodora Ivanoviče. Vzpomeňme na ty, pro něž se moc, sotva se jim octla v rukou, stala pouze pramenem utrpení, ztrát a dokonce záhuby: Fjodora Godunova, Ivana Antonoviče. Mnozí budou asi překvapeni tvrzením, že Mikuláše II. zachránila před Drukkargem tragédie, kterou prožil v Jekatěrinburgu. Zcela odlišný význam má jedna z největších postav ruské metahistorie – Alexandr I. Jemu je v této knize věnována zvláštní kapitola.

Takovýchto věžňů je v Drukkargu asi tři sta. Jsou to lidem podobné bytosti obrovských rozměrů, jež připomínají postavy pravěkých titánů. V jejich zjevu však není nic zářivého. Naopak: jejich tváře jsou popelavé, jako by je zevnitř spaloval hlubinný oheň, jejich těla jsou oděna do hrubých, temně nachových tkání. Jsou přikováni k sobě navzájem a jejich práce se podobá kladení kamenů, budování dalších a dalších pater citadely. Změnou je krátký polospánek. Pokrmem je jim infrarostlínstvo. Vládne jim strach z wicraora: v případě neposlušnosti či vzpoury je může podobně jako jigvy uvrhnout na Dno Šádánakáru. Dějiny Drukkargu již znají takové případy.

Podobně jako v Drukkargu, přebývají i v Mudgabru jako zajatci-titáni Karel V., Napoleon, téměř všichni monarchové, vůdcové, státní činitelé Severozápadní Evropy a Severní Ameriky. V Junukamě pracují jako nosiči kamenů Řehoř VII., Ignác z Loyoly, většina papežů. Torquemada, který prožil staletí v Biasku a Propulku, byl zatím pozdvížen pouze do nejnižších očišťů.

A ve zvláštních, zcela nedostupných kobkách drží vládcové Drukkargu ty z bratří synklétu, které zajali v době válek mezi silami šrástrů a silami Světla. Zahubit je nemůže nikdo – ani wicraoři, ani jigvové. Jsou jakoby doživotními vězni, očekávají nevyhnutelný – dřívější či pozdější – zánik této pevnosti antilidstva.

KNIHA IV.

- 1 Konečné stadium života hvězd, hustá a žhavá plynová hmota.
- 2 Še'ol (hebrej.) – nevědomý stav, místo přebývání mrtvých, podsvětí, ve Starém zákoně překládáno jako „hádés“, „peklo“, „podsvětí“.
- 3 Zj 20, 14.
- 4 Ve strojopisu dále následovala přeškrtnutá pasáž: „To, co je mi známo o jigvech, jsem už vyložil v prozaické poémě *Život na rubu světa*. Nemám zde místo opakovat všechny podrobnosti na toto téma. Řeknu jen to nejdůležitější.“
- 5 Zřejmě z anglického *stabing*, zde ve významu „rozdávající rány“.
- 6 Ve strojopisu následoval přeškrtnutý text: „A co vlastně znamená, že je pospolitá? Duši má každý národ: bez ní představuje jen prostý shluk jedinců, nebo jen chaotický propletenec individualit. Takové Duše jsou veliké monády ženské přirozenosti; sestupují do vytvářených zatómisů od samotného počátku historické národní existence.“

KNIHA V.

STRUKTURA ŠADÁNAKÁRU

STICHÍALIE

DÉMONICKÉ STICHIÁLIE

Mezi odlišnými různě hmotnými vrstvami vytvářejícími Šádánakár jsou čtyři Msakuály spjaté s tím, co nazýváme Přírodní živly. Jak a prostřednictvím čeho jsou spjaté?

Zde se dotýkám teze, kterou lze vyložit dosti obtížně. Jde o to, že smysl a význam určité oblasti trojrozměrného světa, jenž zaujímá například zasněžené vrcholky hor, se vůbec nevyčerpává tím, co postihuje vnímání našich pěti smyslů jako vrcholy, které se skládají z ruly, žuly a dalších hornin a jsou pokryty firnem a ledovci. Ukazuje se, že tato trojrozměrná zóna je nadto jakoby polosférou, které odpovídá jiná polosféra s odlišným počtem prostorových souřadnic. Zasněžené horské hřbety bez života, neutrální a neplodné ve své mrtvé velkoleposti – to je jen jedna ze dvou polosfér neboli dvou vrstev těsně spjaté soustavy. Druhá polosféra či přesněji řečeno druhá vrstva této soustavy má odlišné rozměry. Tato vrstva je zemí ztělesněných duchů ohromující velikosti, podobných vládcům zasněžených vrcholů. Tato vrstva se nazývá *Orliontána*. Je to právě prosvítání Orliontány skrze kůru trojrozměrné látky, jež vyvolává dojem velebného klidu, mohutnosti a zářivého jasu, jaký vyvolávají zasněžené vrcholky v každém, kdo je jen trochu schopen přijímat inspiraci sil transfyzičského světa skrze krásu. Orliontána nazíraná duchovním zrakem – to jsou vrcholy hor v duchovní slávě. Vrcholy dostupné našemu tělesnému zraku jsou plody mohutného, miliony let trvajících tvořivého bytí těchto bytostí – *stichiálií* Orliontány. Když se lidská duše, zatížená důsledky dlouhého bezvěrectví, odebere do samoty poloprůzračných hor Orliny, pak právě pohled do vrstvy Orliontány pomáhá odstranit poslední stopy slepé uzavřenosti a omezenosti duše a napájí ji pochopením různorodosti a duchovní velkoleposti Vesmíru.

V protikladu k Orliontáně má však většina vrstev stichiálií lokální povahu, čili jejich prostor nemá kosmický rozměr. Přesněji řečeno, tento prostor se ani nerozkládá k hranicím sluneční soustavy jako světy šrástrů. Proto většina z těchto vrstev nezná nebesa. Samotné vrstvy stichiálií jsou podobny jakýmsi oázám,

mezi nimiž je poušť. Podobně jako šrástry se vzájemně liší počtem časových souřadnic. Stichiáliemi se nazývají ty monády, které v Šádánakáru procházejí cestu utváření převážně v říši Přírody. Přitom nelze zapomínat na to, že i lidstvo je aspektem svérázné říše přírody. Tento aspekt vyjadřují, byť ne zcela vyčerpávajícím způsobem, právě živelné síly, jež v lidstvu kypí. Není proto divu, že existují stichiálie spjaté nikoliv s přírodou v obecně uznávaném smyslu slova, nýbrž s lidstvem, s jeho živelnou, přírodní stránkou.

Mnohé stichiálie tvoří duchovní „Já“ světlé povahy, existují stichiálie povahy démonické a jsou i stichiálie tvořící jakousi přechodnou skupinu – jejich podstata byla v průběhu vývoje dočasně zatemněna. Všechny typy stichiálií však spojuje jedno: jejich cesta je výjimečně těsně spjata s říší Přírody. To ale neznamená, že monáda některé ze stichiálií nemůže na některém z úseků své cesty přijmout inkarnaci v těle člověka, daimóna či anděla. Samozřejmě že může. Vždyť i některé lidské monády si pro sebe začaly v pradávných časech vytvářet formu z hutnějších materiálností nikoliv v lidských vrstvách, nýbrž ve vrstvách stichiálií či v sakuále andělů. Byla to však pro ně relativně krátká etapa. Stejně tak krátkodobé jsou pro některé stichiálie jejich inkarnace v lidských či libovolných jiných formách.

Pokud z daného okruhu vyloučíme říši zvířat a svět stromů, dá se pokládat za nejhutnější formu stichiálií jejich skutečné ztělesnění v těch sakuálech, které nesou jejich jméno. Přírodní živly v Enrófu – voda, vzduch, půda, rostlinstvo, minerální vrstvy magmatu i „životodárná síla“, arungvila-prána, jejíž přítomnost je nezbytnou podmínkou jakéhokoliv organického života v Enrófu, nejsou většinou tělem stichiálií, ale pouze vnějším prostředím, v němž přebývají, jež pronikají, jímž pohybují a jež přetvářejí – arénou a materiálem jejich tvořivosti, radosti a hněvu, jejich boje, hry a lásky. Vlastní tělo stichiálií má většinou těkavou podobu: hranice formy jsou nestálé a schopné vzájemného pronikání. To se však netýká všech stichiálií a o každém takovém případě se zmíním zvlášť.

Stichiáliemi démonické povahy začínám jenom proto, že se touto svou démoničností přimykají k infrafyzickým vrstvám, které již chceme, sláva Bohu, opustit. Poté řeknu pár slov o přechodné skupině, čímž budu moci s lehkým srdcem udělat tečku za popisem bídných a temných vrstev, a po charakteristice vrstev světlých stichiálií zakončit přehled bramfatury v nejvyšších světech, jež duchovně září v její nedostižné výši, v nejsvětější svatyni Šádánakáru.

Existuje oblast bouřlivých a strašlivých stichiálií magmat, které budou prosvětleny snad nejpozději ze všech: *Šartamachum*. Tuto oblast je třeba chápat jako zónu vtělení bytostí, jejichž šelty se mezi inkarnacemi nalézají v infraželezném oceánu Fukarnu, ovšem neprožívají přitom muka podobná lidským duším, které do něj padly. Fyzikální magmata jsou, jak jsem se již zmínil, vnějším prostředím jejich inkarnací v Šartamachumu, arénou a materiálem jejich tvorby, hněvu a boje. V období vulkanické činnosti, zemětřesení a geologických katastrof se stichiálie Šartamachumu vytrhují z podzemních hlubin této vrstvy na její povrch; v Enrófu tím vyvrhují na zemský povrch potoky lávy a všemu živému přinášejí jen zhoubu. To je však jen nepřímý a téměř nahodilý důsledek jejich činnosti. Živé bytosti

tyto stichálie nezajímají, neboť je prostě nevnímají, a kdyby je vnímaly, nepochopily by je. Přímý smysl jejich činnosti musíme hledat v rovině zcela odlišné. Bude nám jasnější, jestliže si představíme, co by se stalo se zeměkoulí, kdyby činnost Šartamachumu skončila již před miliony let. Činnost těchto stichálií je ze subjektivního hlediska pouze řáděním vzbouřených živlů, divokým šílenstvím bez jakékoli kontroly, kterým právě vědomí vlastní síly a beztrestnosti způsobuje potěšení. Objektivně dochází k tomu, že toto řádění vyvolává změny zemského povrchu v Enrófu, procesy tvorby horských masivů, změny převládajícího mořského nebo kontinentálního klimatu, následnou evoluci v rostlinné a živočišné říši a vytváří nakonec předpoklady ke vzniku člověka. Síly Prozřetelnosti tak mění zlobnou a nespoutanou činnost démonických stichálií v činnost zčásti užitečnou a pozitivní.

Jsou však i takové stichálie, z jejichž činnosti se dosud nepodařilo vytěžit nic pozitivního. Jsou to například stichálie močálů, bažin, tropických porostů. Bydlí ve vrstvě jménem *Gannix*, která se podobá té nejčernější vodní hlubině. Mezi inkarnacemi v Gannixu jejich duše přebývají v nejtemnějším ze světů zemského jádra – v Ytreči. A co se týče Gannixu, cožpak mnohé národy nepocit'ovaly na úsvitu svých dějin jeho existenci do chvíle, kdy jim jiné duchovní snahy zaclonily a uhasily tento prožitek? A cožpak některé národy nepocit'ují existenci Gannixu až dosud? Pověsti o zákeřných bytostech bez vlastní podoby, které berou na sebe různé tváře a lákají člověka do zpropadených míst, jsou spojeny právě s tímto světem. Gannix se tají i v močálech a bažinách sibiřské tajgy a středního Ruska. Tragický zánik australské kultury zavinily jak stichálie pouští, tak i černé rojící se stichálie Gannixu, stahující vše do temných hlubin.

Člověku i všem dalším živým tvorům jsou stejně nepřátelské stichálie písečných masivů. Vrstva jejich vtělení se jmenuje *Svix* a je podobná písečné bouři. Stichálie pouští mezi inkarnacemi v této vrstvě přebývají v Šim-bigu, kde zesilují muka těch, kteří procházejí tímto infrafyzičným tunelem, tím, že se k nim přísávají v podobě vichrů. Poušť ve stavu klidu, kdy jsou stichálie Svixu unaveny či ponořeny do spánku, zjevuje lidským zrakům prostor tak velebný, dálky tak pokojné a čisté, nad nimiž se nebe klene v nádheře tak božské, že snad nikde v Enrófu nenalezneme oblast vhodnější pro nazírání Jediného. Je snadné pochopit, proč přísný monoteismus vznikl a upevnil se právě v zemích s velkými pouštěmi. Poušť má však dvojakou povahu. A dokonce i na stránkách takových pomníků zjevení Nejvyššího, jako jsou Bible a Korán, lze nalézt stopy písečných smrtí zatmívajících nebe, stopy stichálií Svixu, jež zatemňují Jeho tvář.

V hlubokých skrytých světech zemského jádra se v mezidobí mezi inkarnacemi nalézají duše i dalších stichálií: pochmurných, hrubých, temných a chtivých stichálií mořských hlubin. Jejich svět *Nugurt* se dočká prosvětlení až velmi pozdě, na konci druhého eónu. Jestliže však síly Šartamachumu vyvrhávají na zemský povrch ve chvílích sopečných výbuchů, pak výpary Nugurtu se zvedají ze tmy mořských hlubin zcela nenápadně skrze světlem prozářený svět nádherných stichálií vrchních vrstev moře. Na širém oceánu jsou paprsky Nugurtu silnější

než v oblasti mělkých mořských pánví vzhledem k masivnější tloušťce temných hlubinných vrstev. Toto záření nám není sice fyzicky nebezpečné, má však pustošivý a tíživý účinek na duševní rozpoložení naší bytosti. Mohli by se o tom z vlastní zkušenosti přesvědčit mnozí námořníci, pokud by jejich myšlení bylo vyzbrojeno transfyzikální analýzou.

Existuje ještě jeden svět démonických stichiálií, který stojí jakoby stranou, neboť není spjat se živly Přírody, ale se živelností lidskou. Tato vrstva se nazývá *Duggur* a tento název si je třeba zapamatovat, neboť tam panují démoni velkých měst Enrófu, kteří jsou naší duši nejnebezpečnější.

Ze strukturálního hlediska představuje *Duggur* jako Agr a Bustvič oceánu podobnou sféru temných, nikým neobývaných výparů, s řídké rozsetými ostrovy, které jsou prostorově spjaté s velkoměsty trojrozměrného světa. Krajina je výrazně urbanistická, dokonce ve větší míře než ve šrásrech, neboť zde nejsou ani hory, ani lávová moře, ani rostlinstvo, avšak ani kolorit tmy a temně rudé záře. Najdeme tam celé spektrum našeho světa s převahou tónů matně modrých, sivých, šedivých a namodralých tónů měsíčního svitu. Z *Dugguru* lze spatřit dokonce i nebe, z nebeských těles však pouze Lunu, neboť její prostor zhasíná nedaleko za hranicemi měsíční bramfatury. Ani Luna zde vlastně nemá takovou tvář, na niž jsme zvyklí, neboť ze všech vrstev její bramfatury vidí obyvatelé *Dugguru* pouze tu, kterou obývá Vogléa – velký měsíční démon. Ruský jazyk nemá odpovídající slovo ženského rodu; když však mluvíme o světech podobných *Dugguru*, je takové slovo nanejvýš potřebné. A přestože slovo „démonka“ je nezvyklé a nelahodí uchu, musím jej použít.

Démonky velkých měst naší vrstvy jsou v *Dugguru* zatíženy svou gigantickou hmotností. Jejich inkarnace jsou částečně podobné člověku, pokud se dá mluvit o podobnosti člověku v případě obrovské hory masa, téměř neschopné pohybu.

V každém z měst *Dugguru* je taková démonka pouze jedna; obyvatelstvo měst sestává z drobných démonů obojího pohlaví, kteří se svými rozměry a vzhledem téměř neliší od lidí. Rojí se kolem své vládkyně podobni včelám, které se rojí kolem královny-matky; jejich cílem je však jenom zčásti pomáhat jí, hlavním cílem je rozkoš – a jejím smyslem a cílem není pokračování rodu (ten pokračuje i bez ní), nýbrž ukojení chťiče svých poddaných. Pro démonky byly zbudovány grandiózní příbytky, v každém z měst *Dugguru* jeden – má tvar komolé pyramidy a připomíná nestvůrné obětiště. *Duggur* není pouze grandiózní, je svým způsobem i velkolepý a v každém případě přepychový. Zde je jako ve šrásrech jakási obdoba lidské techniky, svou úroveň však srovnatelná pouze s technikou velkých měst starověku. Společenská organizace se rozvíjí velmi zvolna a začíná jevit zárodečné příznaky toho, co můžeme jazykem lidských pojmů nazvat samosprávou. Sociálně ekonomickou základnou však zůstává otroctví, přičemž otroky jsou zde ti, kdož se sem zřítily z lidstva či z některých světů jiných stichiálií. Postavení drobných démonů v *Dugguru* připomíná postavení patricijů a jezdců ve starém Římě. Nelze říci, že by byli nějak zvlášť krutí, jsou však v nejvyšší míře chlípni, jako žádná jiná bytost v Enrófu. Základy vlády velkých démonek by zde nemohly

otřást žádně vzpoury, neboť tato vláda není založena na strachu, ale na smyslném chtíči, který k nim cítí miliony poddaných, a na rozkoši, kterou dostávají jako odměnu za svou poslušnost a lásku.

Duggurské démonky se tělesně oddávají celým davům současně a v jejich příbytcích, což jsou paláce a chrámy pro démonoslužby zároveň, probíhají nepřetržité, nám téměř nepochopitelné orgie k slávě démonické vládkyně Luny, té, jejíž vliv pocítujeme někdy i my lidé za městských měsíčních nocí: tento vliv se připojuje ke vznešenému a čistému vlivu světlé Tanit a vyvolává v lidské bytosti touhu po takových formách sexuální rozkoše, které nelze v Enrófu nalézt. V Dugguru tyto formy existují. Vypracovali zde téměř nekonečnou škálu těchto forem, rozmanitějších než kdekoli v Šádánakáru. Vliv Tanit sem vůbec nedosahuje, o slunečním svitu zde nemají nejmenší představu, vše je ponořeno do modravého soumraku či do namodralého svitu Luny, hrajícího fialovými záblesky; nic nebrání řádění vášní, jež vyvolává měsíční démonka Vogléa. Stoupají k ní výpary z nepřetržitých orgií v palácích-obětištích Dugguru, a Vogléa je nasává, jenže nespočetné obyvatele těchto měst nemůže ukojit nic, neboť je trápí ještě hlubší druh chlípnosti, který téměř nikdo z nás nemůže pochopit – smyslnost mystická, jež je táhne k čemusi i pro ně nepostižitelnému: k Velké Nevěstce. Ta je jejich božstvem, jejich touhou a snem. Nejvyšší kult je zasvěcen jí. Ve dnech svátku Velké Nevěstky se démonky-vládkyně oddávají otrokům. Mystický chtíč však může být ukojen pouze v Digmatu, příbytku Gagtungrově, a je to dostupný pouze vyvolencům.

Obnova životních sil nespočetných obyvatel Dugguru probíhá na úkor naší vrstvy, odkud nasávají tak zvaný *Aithos*, což je vyzářování lidského a částečně i zvířecího smyslného chtíče, který v podobě bělavých vazkých potoků pomalu plyne ulicemi Dugguru. Tento pokrm je v souladu s podstatou jejich bytosti: smyslný chtíč je smysl, cíl, obsah a patos jejich života. Intenzita rozkoše, kterou prožívají, je mnohem vyšší, než jsme schopni prožívat my. Pohybují se po kruhu převtělování a je to pro ně vskutku beznadějný kruh: v každém období mezi inkarnacemi se jejich duše ponořují do Bustviče, nabývají podoby člověko-červů a zažíva požívají lidi-mučedníky v tomto věčně hničícím světě. A přece je rozkoš, kterou jim poskytuje chlípný, byt' i neukojitelný mystický chtíč po Velké Nevěstce, v jejich očích tak veliká, že jsou ochotni zaplatit za šílenství smyslných orgií v Dugguru pobyt v Bustviči.

Jediným nebeským tělesem a sluncem Dugguru je Luna, proto je tato vrstva po většinu času ponořena do hlubokého soumraku. Tehdy přichází čas pro umělé osvětlení – dlouhé řady matně modrých a lehce fialových luceren se táhnou nekonečným řetězcem podél nabubřelých, masivních budov. V architektuře převládá okrouhlá linie, která však nezabavuje její formy těžkopádnosti. Vnitřní a vnější uspořádání budov je nevkusně ztřeštěné a hrubé, ohromuje však svým bohatstvím a do očí bijící velikolepostí. Stavitelé, umělci i vědci, nemluvě vůbec o dělnících, náležejí do třídy otroků. Základní démonické obyvatelstvo Dugguru je

právě tak impotentní z rozumového a uměleckého hlediska, jako je obdařeno smyslným chtíčem.

Pro lidskou duši pád do Dugguru tají strašlivé nebezpečí. K pádu dochází v tom případě, jestliže během života v Enrófu duši sužovala a rozkládala smyslná touha po transcendentním – ta mystická chlípnost, kterou zakoušejí drobní démoni Dugguru k Velké Nevěstce. Ani pobyt v Bustviči nedokáže pro takovou duši obnovit žádoucí rovnováhu mezi ztěžklým éterickým tělem a okolním prostředím. Duše se se svými obaly propadá do Rafagu, kde ji očekává další pád: právě do toho světa, o němž mlhavě snila na Zemi. Tam, v Dugguru, ji odívají karrochem – velmi hutným hmotným tělem, které je podobné tělu fyzickému, ale je vytvořeno z materiálnosti démonických světů, jež je zrozena temnými hierarchiemi metabramfatury a Gagtungrem. Záchrana duše z otroctví v Dugguru silami Světla naráží na obrovské překážky. Je však přece jenom jeden akt, který závisí na lidské duši samotné a který před ní může otevřít cestu ke spáse: sebevražda. Sebevražda je hříšná v Enrófu, neboť materiálnost je zde vytvořena silami Prozřetelnosti a je určena k prosvětlování, ale v démonických vrstvách je ospravedlnitelná, neboť vede k rozpadu karrochu a osvobození duše. Nedojde-li však k tomuto aktu a světlé síly pomoci jsou poraženy, pak se duše po smrti v Dugguru dostává opět do Bustviče a odtud zase do Dugguru – tentokráte však již ne v roli otroka, ale v úloze vyvolence. Šelt se postupně demonizuje, ustrne v bludném kruhu inkarnací mezi Duggurem a Bustvičem a může se stát, že se jej monáda nakonec zřekne. Tehdy upadne do Sufethu, hřbitova Šádánakáru, a zemře tam navždy, monáda pak opustí naši bramfaturu, aby znovu začala svou cestu kdesi na jiném konci Vesmíru. Většina těch naštěstí nepočtených duší, jež navěky zahynuly v Sufethu, byla právě obětí Dugguru.

Popis Dugguru můžeme zakončit malou poznámkou. V Dugguro-Petěrburgu, stejně jako v Drukkargu a v Nebeské Rusi stojí dvojník – lépe by bylo říci trojník – obrovské sochy Jezdce. Zde však tento jezdec jede nikoliv na raruggovi, jako je tomu v hlavním městě ruského antilidstva, a nejede pochopitelně ani na nadoblačném bílém koni, jako je tomu v nebeském Petěrburgu. Zde se jedná o sochu zakladatele tohoto pekelného města s bouřlivě plápolající a silně kouřící pochodní v pozdvížené ruce. Odlišnost této figury je i v tom, že nejede na koni, ale na obřím hadovi. Možná že teď čtenář této knihy pochopí, o čem a o kom hovořil Alexandr Blok v následujících verších, jež jsou vskutku prorocké:

A přejdou hluché večery.
 Drak vznese se nad města krovky.
 V Petrově ruce sevřený.
 Zatančí plamen pochodňový.
 Zazáří šňůry luceren.
 Vitríny v dlažbě zablýskají.
 V náměstí třpytu zšeřelém

Pár za párem se řadou dají.
 A všechny pláštěm skryje mha,
 V žádoucím zraku zrak si prodlí.
 Nevinnost v koutě ubohá
 Necht' dlouze o milost se modlí!
 Tam na skále veselý car
 Kadidlem čpícím mávl silou
 A jako řízou oblékal
 Měst dýmem lampu přitažlivou.
 Teď na můj pokyn! Běžte v lov!
 Cesty jsou Lunou ozářeny! Město je plné hlasů, slov,
 Křiklavě – muži, strunně – ženy.
 On za své město půjde v seč,
 A když se zardí před denicí,
 Pak v ruce zdvihlé vzplane meč
 Nad metropolí ztichající.¹

Že v ruce zakladatele Dugguru vzplane dříve či později místo pochodně tres-tající meč, meč karmy – to je jasné. A každá lidská duše, která pobyla v tomto temném měsíčním městě, si to musí alespoň matně připomenout. Není však zcela jasné něco jiného: do jaké míry sám Blok chápal vzájemnou souvislost mezi Duggurem a naším světem. Pokusím se o tom říci pár slov v kapitolách knihy, věnovaných problematice metahistorického významu umělecké geniality.

V jisté spojitosti s Duggurem jsou vrstvy stichiálií, které nepatří k démonické, ale již k přechodné skupině. Jejich monády se podobně jako monády světlých stichiálií nalézají v jednom z nádherných světů „Vysokého Předurčení“, ve Fljauru. Protože však na jejich podstatu dolehl během vývoje stín, cesta jejich inkarnace vede do vrstev Nibrusků, Maniku, Kattaramy a Ronu, očiště a oblasti věčných muk jim nahrazuje Duggur; tam vláčí své dny v otrockém stavu. Vzestupný posmrtný život je zpočátku přivádí do Šalemu – pro ně je totožný s naší Olirnou – a dále skrze Fairos a Usnorm do Fljauru, kde se spojují se svými monádami.

Nibruskové představují jakési střední bytosti mezi drobnými démony Dugguru a tím, co si staří Římané představovali pod názvem „genius loci“. Neobejde se bez nich ani jedno lidské sídlo. Není mi dosud jasné, jak a proč mají tyto bytosti zájem o tělesnou stránku lidské lásky a především o rození dětí. Je možné, že určitá vyzářování lidské duše ve stavech vlastních kojeneckému a ranému dětskému věku mají nějaký vztah k tomu, jak Nibruskové obnovují své životní síly. V každém případě jejich zájem nevyvolává žádných pochyb. Starají se o to a napomáhají tomu, aby se v naší vrstvě muži i ženy sbližovali mezi sebou, bouřlivě se těší z našich dětí, pilně se kolem nich otáčejí a snaží se je dokonce uchránit před nebezpečími, které my sami nevidíme. Jsou však náladoví, impulzivní a mstivi. Nelze jim vždy důvěřovat.

At' jakkoliv mudrci naší doby, kteří sami sebe vsadili do materialistické samoty, z výšin své omezenosti ironizují pověry divochů, je přece v pohádkách o domácích skřítcích, lárech a penátech,² o dobromyslných a hravých duších ochránců domácího krbu obsažena hluboká pravda. Starověké pohanství ji znalo mnohem lépe než my, lépe než židé a mohamedáni, lépe než křesťané, kteří si o těchto neškodných bytostech vymysleli spousty pomluv a nesmyslů, udivujících svou nespravedlností. Tyto povídky plodí pouze jeden duch – ten, jenž je vlastní fanatikům monoteismu, maloměšťákům a úzkoprským moralistům, kteří prohlašují za nečisté vše, co není v souladu s jejich kánonem. Starověk měl k těmto bytostem vztah mnohem objektivnější a viděl v nich věrné přátele – láry a penáty!... Oblast těchto drobných stichiálií, jež se uchylují k lidským příbytkům, se nazývá *Maniku*. Krajina tohoto světa se podobá pokoji a nepostrádá útulnost. Zvenčí je však tma a zima, a běda, když se tyto bytosti ocitnou mimo své teplé úkryty. Formy jejich vtělení se odlišují od většiny stichiálií, není v nich nic těkavého a proměnlivého – naopak: stejně jako Nibruskové a obyvatelé Dugguru mají hutné, pevně stavěné tělo, či spíše tělíčko. Jsou miniaturní, veselí a laškovní, někteří i aktivně dobří. Jsou svého druhu filantropové, kteří rádi poskytují lidem drobné služby tak, aby o tom nikdo nevěděl. Někteří z nich vyvádějí občas lidem neškodné šprýmy. Obecně lze říci, že se k různým lidem chovají různě, dům se však snaží ochraňovat a pečovat o něj, jak mohou. Neboť když dům zahyne, zahynou i jejich útočiště ve vrstvě *Maniku* a osiřelí bezdomovci většinou umírají. Jen některým se podaří získat nový útulek.

O *Kattaramě*, oblasti stichiálií říše minerálů, spjatých s vrchní částí zemské kůry, nemohu říci téměř nic: nemám odpovídající osobní zkušenost a mí neviditelní přátelé mi o tomto světě pověděli jen pár slov. Dozvěděl jsem se jen, že krajina *Kattaramy* vytváří podzemní prázdnoty mezi zářícími metaminerály a že je krásná pohádkovou krásou, která by se nám však zdála přece jen neživotnou. Obyvatelstvo *Kattaramy* je rozmanité (vzpomeňme „Paní Měděné hory“³ na jedné straně a trolly⁴ na straně druhé) a kontakt s těmito stichiáliemi v sobě někdy skrývá nebezpečí. Ještě méně znám *Ron*: má krajinu podobnou *Kattaramě*, obohacenou odrazem nebe – právě jen odrazem. Je to oblast horských stichiálií, pestrý svět bytostí, často znepřátelených mezi sebou.

Poslední či přesněji řečeno nejvyšší vrstvou této sakuály je *Šalem* – svého druhu *Olirna* pro stichiálie čtyř předešlých vrstev. Jeho krajinu lze částečně srovnat s obrovskými duby v pustině. Ve středu oblasti převládají modrozelené tóny, na okrajích tóny nažloutlé a šedivé. Stichiálie se zde stávají úplně světlými, královsky velebnými, neočekává je zde smrt, ale proměna, jež vede do *Fairu* a *Usnormu*; tuto proměnu získávají za cenu téměř naprosté tělesné nehybnosti. Nehybnost kompenzuje stav hlubokého a soustředěného duchovního rozjímání, do něhož jsou stichiálie ponořeny. Některé národy našeho světa, které vnímaly existenci těchto bytostí, je chápaly jako duchy jednotlivých hor, vodopádů, pramenů a míst. Ve skutečnosti to nejsou duchové, ale zcela hmotné bytosti, a nerozlučné sepětí mezi nimi a místy *Enrófu* je pouhé zdání. Je podmíněno jejich nehybností, kterou

si ve starověku vysvětlovali v souladu s úrovní svého chápání takovýchto pravd. Pravda tkví v tom, že jestliže pramen vyschne, vodopád ustrne a hora se rozpadne v důsledku zemětřesení, pak stichíálie Šalemu zůstanou nehybně na svých místech, dokud je jejich vnitřní práce na vlastní bytosti nedovede k okamžiku proměny.

SVĚTLÉ STICHIÁLIE

Unavil jsem čtenáře výčtem dalších a dalších vrstev, zaváděním nových a nových názvů. Nyní jich už zůstalo jen pár – přehled struktury Šádánakáru se chýlí ke konci, chci však, aby všichni pochopili, že stále nová a nová jména jsem neuváděl pro zábavu či pro nějaký svůj vrtoch. Dnes tato jména mohou znít nezvykle a naprostě většinou se mohou zdát pustou hrou mé fantazie, přijde však doba, kdy každý školák bude tato jména znát stejně přesně, jako zná dnes názvy latinskoamerických republik nebo čínských provincií. Kdybych o tom nebyl pevně přesvědčen, nikdy bych si nedovolil obracet pozornost čtenáře k těmto jménům a názvům. Jaký má kupříkladu smysl sestavovat „geografii“ a „geologii“ nějaké planety ze soustavy Aldebaránu, pokud se na ni nikdo nikdy nedostane a i naši potomci ji budou moci rozpoznat pouze v podobě slabě svítící hvězdičky? Kdo potřebuje takový výmysl? Jenže jestli metageografie Šádánakáru je dnes potřebná pouze jednotlivcům, brzy ji budou potřebovat stovky a jednou i miliony lidí. Vždyť před takovými dvěma sty lety, v době paní z Hlupákova,⁵ potřebovali i normální geografii jen jednotlivci.⁶

Jsem nesmírně šťasten, že jsme ukončili náš sestup do démonických světů a že před námi jsou vrstvy nádherných bytostí, bezpodmínečně nakloněných člověku. Popisovat světlé, tím spíše pak transcendentní, je však vždy mnohem obtížnější než popisovat temné či zruďné. Obávám se, že ani já se nevyhnu údělu písícičích: lehce nalézat barvy a slova pro obrazy temné a truchlivé, ale trpět nedostatkem vyjadřovacích prostředků při doteku s nadpozemskou září.

Monády světlých stichiálií září a blyští se ve vznešeném Fljauru a vysílají odtud své šelty jako paprsky do zatómisů, aby tam soustředily kolem sebe prosvětlenou hmotu: to jsou jejich duše, oděné do astrálních přikrovů. V obdobích mezi vtěleními zůstávají tyto duše tam. Když se inkarnují ve světech světlých stichiálií, pak soustředí ují kolem sebe hmotu hutnější substance – éterickou. Právě tyto světy popisují v dané kapitole. Ani jedna ze světlých stichiálií s výjimkou stichiálií Arašamfu nezná rozmnožování, stejně jako nezná ztělesnění v Enrófu. Každá z nich

se samostatně odívá do tkání čtyřrozměrného světa: taková inkarnace nevyžaduje rozmnožování. Po řadě inkarnací prožívá každá stichiálie místo smrti transformaci, která jí přivádí do Fairu a Usnormu.

Tyto stichiálie vnímají Enróf včetně lidí hmatem a jedním ze smyslů, které nemáme. Je samozřejmé, že člověk jim není lhostejný: jejich vztah ke každému z nás určuje náš poměr k Přírodě. Již jsem hovořil o tom, že živly Enrófu lze nejlépe pochopit jako vnější prostředí jejich přebývání. Zdá se mi, že až dosud se jenom poezii a hudbě podařilo vyjádřit tuto vzájemnou souvislost stichiálií a živlů, tento podivuhodný život v radosti, hře a lásce. Vzpomeňme jen geniální stránky Wagnerova *Šelestu lesa* – to není vítr, který se tam prohání nad mořem stromů a kvetoucími loukami – to se líbají samotné stichiálie navzájem a líbají větrem nádhernou zemi.

Německé pohádky o elfech⁷ – to vůbec nejsou pohádky: vrstva obývaná dobrosrdečnými, okouzujícími maličkými bytostmi, jež se podobají elfům, vskutku existuje. Tak ji také můžeme nazvat: *Země Elfů*.

Svrchní tenoučka vrstvička zemské kůry, kde se ukrývají kořeny a semena rostlin, má v transfyzičeských světech odpovídající kouzelnou zemi *Darainny*, oblast ušlechtilých duchů, kteří pěstují kořeny a semena. Její krajina se může zdát kouzelná: semena a kořeny tiše září těmi nejněžnějšími odstíny světle modré, stříbrné a světle zelené barvy; kolem každého zrnka něžně bliká živá aura. Obyvateli *Darainny* jsou maličké bytůstky, jež se podobají bílým čepičkám; nahoře má každá ještě jednu menší čepičku na místě hlavičky. Tyto bytůstky mají i pár něžných a hbitých končetin – něco mezi rukama a křídly. Tichounce plavou vzduchem, šelestí záhyby svých čepiček – to je jejich řeč, forma jejich vzájemné komunikace – a sklánějí se nad semeny a kořeny jako nad kolébkami. Jsou jim známy ty tajuplné procesy, díky nimž vyrůstá z maličkého semínka obrovský strom se vši složitostí svých forem. Kdyby nebylo jejich pomoci, temné síly by získaly přístup k těmto kolébkám a již dávno by změnily zemský povrch na neproniknutelná křoviska hrůzných podob, vampyricky dravých a ohavných ekvivalentů rostlinstva.

Jestliže se začneme nořit do pudy *Darainny*, narazíme nakonec na Ron či Kattaramu.

Nejnižší vrstvě lesů – mechům, trávám, keřům – všemu, co nazýváme mlázím, odpovídá vrstva jménem *Murochamma*, příbytek stichiálií stromů se jmenuje *Arašamf*.

Nejsou to dryády. Je možné, že existovaly bytosti podobné těm, jež staří Řekové nazývali dryádami, ale já je neznám. Stichiálie *Murochammy* a *Arašamfu* se vůbec nepodobají lidem ani vůbec žádné bytosti naší vrstvy. V zatómisech existují duše jednotlivých stromů: jsou rozumné, přenádherné a moudré. Bratři synklétů s nimi běžně komunikují: vyměňují si navzájem ideje, pocity a životní zkušenosti. V *Arašamfu* se však tyto duše odívají do éterických těl a noří se do polospánku. Stromy Enrófu jsou jejich fyzickými těly. Každá ze stichiálií *Arašamfu* prošla množstvím vtělení; celkový počet let existence v Enrófu lze pro mnohé z nich vyčíslit obrovskými ciframi, jež se blíží k milionu. Krajinu *Arašamfu* tvoří zelenkavé,

tiše se kolébající jazyky příjemně vonícího studeného plamene. Některé z nich působí ušlechtilé jako světci a jsou nám příznivě nakloněné. Jsou trpělivé, klidné a pokorně moudré. Někdy mezi nimi dochází k čemusi slavnostnímu: sklánějí se k sobě navzájem, všechny k jedné straně. Krajina se mění v éterický les vzájemně se protínajících plamenů, jež se tiše sklánějí, napřimují a pronášejí sborem jakési díkuvzdání. Někdy se na tom podílí i vrstva Murochammy, kterou představuje stejný zelenkavý prostor, avšak ještě hustší, temnější, teplejší a ještě laskavější.

Každý z nás si snadno vzpomene, jak za letního úsvitu či za jarního poledne vanou tiché větry líbající zemi. Líbají na zemi trávy, nivy a cesty, stromy, hladinu řek a jezer, lidi a zvířata. To jsou stichiálie vrstvy zvané *Vajita*,⁸ které se radují ze života. Radují se z nás a z rostlin, z vody a Slunce, radují se z chladné, horké, měkké, tvrdé, osvětlené či potemnělé země, hladí ji a laskají. Kdybychom dokázali uvidět Vajitu na vlastní oči, zdálo by se nám, že jsme ponořeni do zelenkavých, vonných hravých vln; zcela průzračných, chladivých a zároveň teplých a hlavně – živých, rozumných a radujících se z nás.

Když za horkého dne ponoříš obličej do trávy kvetoucí louky a z medových vůní, z dechu prohřáté země a listů se ti zatočí hlava, pocítíš sotva znatelné závany světla a tepla – to si hrají a radují se stichiálie Vajity spolu s dětmi *Faltory* – oblasti stichiálií luk a polí. V duši nezůstane žádný nekalý úmysl a zdá se, že právě tohle je onen ztracený ráj, kde čistý dech svane všechen prach „péče o život vezdejší“⁹ z duše tak, že nejsme schopni cítit nic než nekonečnou lásku k Přírodě.

Tekoucí vodou pokojných řek prosvítá svět vskutku nevýslovného půvabu. Je i zvláštní hierarchie, kterou jsem si zvykl nazývat dušemi řek, ačkoliv nyní chápu, že tento výraz není přesný. Každá řeka má svou vlastní, jedinečnou a neopakovatelnou „duši“. Vnější vrstvu jejího věčně tekoucího těla vidíme jako říční proudy; její skutečná duše je v Nebeské Rusi či v jiné nebeské zemi, pokud řeka teče po zemi jiné kultury Enrófu. Avšak vnitřní, éterická vrstva jejího těla, kterou proniká nesrovnatelně živěji a ve které se projevuje s téměř plným vědomím, se nalézá ve světě, který probíhá paralelně s naším a nazývá se *Liurna*. Blaženství jejího života spočívá v tom, že nepřetržitě odevzdává oba proudy svého tekoucího těla větší řece a ta je odevzdává moři, aniž by toho těla ubývalo na jeho cestě od pramene k ústí. Nelze najít slova k vyjádření kouzla a půvabu těchto bytostí, jež jsou tak radostné, tak rozesmáté, tak milé, čisté a mírumilovné, že s jejich něhou nelze srovnat žádnou něhu lidskou, leda snad něhu těch nejsvětlejších a nejvíce milujících dcer lidstva. A jestliže se nám poštětilo vnímat Liurnu duší i tělem, nořit tělo do říčních proudů, éterické tělo do proudů Liurny a duši do její duše zářící v zatónisu, pak na břeh vyjdeme s tak čistým, prosvětleným a radostným srdcem, jaké snad měl člověk ještě před prvním hříchem.

Působením na lidskou duši se Liurně částečně podobá oblast stichiálií svrchních vrstev moře *Vlanmím*. Krajina tohoto světa – jásavě modrý, rytmicky se vzdouvající oceán tak něžného a zářivého odstínu, jaký se nenajde v Enrófu. Vlny tady kvetou nikoliv pěnou, nýbrž mléčně bílými sférami, podobnými velkým krajkovým květům, které se rozevírají a mizí před očima, znovu se rozevírají

a znovu mizí. Stichiálie Liurny jsou ženské podstaty, stichiálie Vlanmímu mužské, což nemá žádný vztah k rozmnožování, ačkoliv splnutí řeky s mořem je výrazem lásky stichiálii těchto dvou světů mezi sebou. Vlanmím je také schopen činit nás moudřejšími a čistšími, zezdola je však otevřen působení temných stichiálií mořských hlubin – Nugurtu, a proto je drsnější. Jeho vliv lze pozorovat na duševním založení a dokonce i na tělesném vzhledu lidí, kteří se s ním každodenně stýkají, aniž by to vědomě prožívali: na rybářích a částečně i na námořnících. Na námořnících je zároveň příliš zřejmá pečeť vlivů dalších, nikoli světlých stichiálií: pánů Nugurtů na jedné straně, Nibrusků a Dugguru – stichiálií velkých přístavních měst – na straně druhé. Rybáři získali od paprsků Vlanmímu rys, který je odlišuje od ostatních lidí: spojení čistoty, odvahy a drsnější, poněkud kruté síly s dětskou přímočarostí duše.

Nad souší a mořem se všude prostírá *Zunguf* – oblast stichiálií vzdušné vláhý, jež tvoří oblaka, déšť, rosu a mlhu. *Zunguf* není oddělen přesně vymezenou hranicí od *Irudrany* – oblasti stichiálií, jejichž činnost se v Enrófu projevuje bouřemi a částečně uragány. Obě tyto vrstvy se vzájemně proplétají jako jejich bytosti. Poodhaluje se právě ten transmýtus, který byl naznačen v prastarých mytologémách národů a vyvolával v jejich tvořivé obraznosti titánské obrazy hromovládců: Indra, Perun, Tór. Kdyby jen staří národové, kteří do těchto obrazů jako do všeho vnášeli lidské rysy, věděli by, jak nekonečně jsou tyto bytosti vzdáleny jakékoli podobě s člověkem! Když se na zemi spustí lijavec, veselí děti *Zungufu* se radují, prudce se spouštějí k zemi a povrchu vod a hned zase stoupají vzhůru do vzduchu kypícího vodním živlem – a nahore v *Irudraně* řadí bytosti, jež se v ničem nepodobají ani Tórovi ani Indrovi, v ničem kromě veselé bojovnosti: bouře je pro ně tvorbou a uragán je náplní jejich života.

Jestliže za lehkého mrazíku tiše padá měkký sníh či stromy a domy stojí obalené jiním, pak bodrá a téměř nadšená radost, kterou cítíme, svědčí o blízkosti podivuhodných stichiálií *Nivenny*. Bílé prostory, nevýslovně čisté a bez hříchu – to je *Nivenna*, země stichiálií jinovatky, padajícího sněhu, čerstvého sněhového příkrovu. S neskutečným veselím a radostí, jež je podobná veselí elfů, zdobí milovanou zemi sněhovým závojem. Proč námi proniká taková radost ze života, když se kolem tiše spouštějí myriády nehluchých bílých hvězd? A proč, když vidíme lesy či městské parky v jinovatce, prožíváme pocit, v němž se spojuje velebnost i lehkost, příliv životních sil i nadšení, pokora i dětská radost? Obzvlášť něžně milují stichiálie *Nivenny* ty z nás, kteří si dokázali v duši uchovat dětskost: zdraví je a chtějí si s nimi hrát. Líbí se jim dokonce klukovský zápal a vzrušení, zrychlený krevní oběh v žilách dětí v době, kdy si hrají na sněhu, koulují se, jezdí na sánkách a na lyžích.

S *Nivennou* sousedí drsný a pochmurný *Acháš* – vrstva arktických a antarktických stichiálií, která je spjata s polárními oblastmi naší planety. *Acháš* je kosmicky rozlehlý, je z něj vidět Mléčná Dráha. V odpovídajících ročních obdobích se hranice obou polárních zón posunují k tropům.

Nespoutaná duše těchto bytostí, její sklon přecházet od kříšťálově čistého nazírání k zuřivosti, její poryvy ke stavbě celých světů z transfyzičických ledovců,

její vášnivá snaha hledět tváří v tvář bezedným hlubinám metagalaxie – to vše vtisklo výraznou pečeť přírodě polárních oblastí, kterou můžeme všichni vnímat. Když oběh Země kolem Slunce vyvolává na severní polokouli nástup zimy a umožňuje stichiáliím Acháše přístup k zalidněným kontinentálním oblastem, tyto stichiálie tam vtrhnou s vlečkou mas arktického vzduchu, řadí na polích a v tajze vánicemi a sněhovými bouřemi, jásají ve výšinách anticyklony. Nevidí Enróf tak, jak ho vidíme my. Ani člověka nevnímají svým zrakem. Jsou však mezi nimi bytosti dravější a duševně lhostejnější – jako například andersenovská Sněhová Královna – a ty jsou pro člověka nebezpečné; jsou i jiné, jež dokáží postihnout duševní atmosféru těch z lidí, kteří jsou jim rovni odvahou, smělostí a nebojácností. Milují pak takové lidi podivnou láskou, nesrovnatelnou s láskou naší. Kolébají je na svých sněžných kolenou, odkrývají jim cestu do hlubin svých zemí, ukazují jim strašlivou nádheru fyzických příkrovů svého království a někdy jsou je schopny za zpěvu vánice zahalit smrtelným bílým rubášem, jelikož nedokážou sladit svou mohutnost s naší tělesnou nicotností.

Kosmicky rozlehlé jako prostor Acháše jsou i dvě poslední vrstvy stichiálií: *Diramm*, spojený se vzdušným oceánem stratosféry pásma nízkých teplot, a *Siánna* – svět, který vnímá vnitřní zrak za zónami s vysokou teplotou, jež objímají naši planetu ve velkých výškách. Ovšem přebývajících tam stichiálie jsou tak obrovské a natolik cizí našemu založení, že je velmi obtížné pochopit jejich podstatu. Svítí spalujícím, strašlivým světlem. Vstoupit do jejich říše může lidský duch výjimečné velikosti.

Taková je sakuála Malých Stichiálií. Malých pochopitelně nikoliv ve srovnání s lidmi, protože mnohé z nich jsou daleko mohutnější než člověk, ale v porovnání se sakuálou jiných stichiálií, se vzestupnou řadou Nejvyšších Stichiálií a řadou skutečných planetárních božstev. To jsou vládci – malé stichiálie se radostně chvějí z jejich dechu. Většina z nich jsou přenádherné ušlechtilé bytosti nevýslovné vznešenosti. Není však téměř možné vyjádřit se ke vzhledu těchto vrstev či k formě těchto velikých bytostí: každá z nich je přítomná současně v mnoha bodech své vrstvy.

„Vládce Žehnajících Křídel“, *Vajúmn* – vtělený duch vzdušného oceánu – prostrá své panství od nejzazších hranic atmosféry až do nejhlubší propasti. Jeho bratra „Vládce Životodárných Vod“ *Ea* (zdá se mi, že jeho druhé jméno je *Vlarol*) uctívali již Řekové pod jménem Poseidon, Římané pod jménem Neptun; nejhlouběji však pochopili blahodárnost a kosmický význam jeho bytosti Babyloňané, kteří vytvořili k uctívání ochránce a hospodáře světových vod velkolepý kult. Oba duchové drží věčnou stráž u pramenů života po celé zemi – nejenom v Enrófu, nýbrž i v mnohých dalších sakuálách. Oba jsou stejně tak staří jako voda a vzduch a jsou stejně tak prosti hříchu.

Ještě starší je třetí z bratrů – *Povurn*, „Vládce Planoucího Těla“, neboť za vírou starověkých národů v Pluta a Jámu se skrývá nejhlubší skutečnost. Tento hrozivý vládce podzemních magmatických hlubin není sluhou Gagtungrovým; zdá se mi však, že jeho proměna přijde na řadu nejpozději ze všech, ke konci druhého eónu.

Je i čtvrtý veliký bratr, nejmladší ze všech – *Zaranda*, vtělený ve své jinohmotné vrstvě „Vládce všech zvířecích říší“. Tragické dějiny životní říše v Enrófu vryly do jeho tváře hluboký, vskutku kosmický žal. A at' historici objasňují, jak chtějí, symboliku egyptské sfingy, metahistorie v ní bude vždy vidět emblém toho, kdo v sobě sjednocuje podstatu Velkého Zvířete s moudrostí, jež přesahuje moudrost lidskou.

Nejvyšších stichiálií je sedm. O ostatní sféry vlivu se dělí mezi sebou dvě božské sestry: *Estira*, „Vládkyně Věčné Zahrady“, je paní rostlinné říše Šádánakáru, a *Lilith* – „Všeobecná Afrodité“ všeho lidstva.

Lilith má pro naši existenci nesmírně velký význam. Obývá svět, který stejně jako světy všech Nejvyšších Stichiálií nelze popsat ani jej porovnat se žádnou naší formou. Její zjev nelze postihnout. Její jemnohmotné tělo je přítomno na mnoha místech její vrstvy současně a pouze v některých případech bere na sebe podobu, kterou člověk může vnímat duchovním zrakem. Neznám mechanismus tohoto procesu, vím však, že bez účasti Lilith se nemůže ztvárnit ani jedno tělo ve vrstvách hutné materiálnosti, výjimkou jsou zvířata, jejichž druhy formuje *Zaranda*. Ve všech ostatních říších vykonává tuto činnost Lilith: to ona formuje rodovou posloupnost lidstva v Enrófu, u daimónů i ve světech démonických – u raruggů, jiggů a obyvatel Dugguru. Každé tělo hutné materiálnosti, které se vytváří za její účasti v temných světech, je karroch.

Proto si Lilith plně zaslouží, abychom ji nazvali sochařkou našeho – a nejen našeho – těla. Proto je s jejím bytím a působením na člověka nerozlučně spjata oblast pohlavních smyslů. Ona sama nebo její karossy vždy stojí za každým aktem lidského pohlavního spojení, a pokud se plod nalézá v matčině děloze, je Lilith vždy přítomna.

Kdysi v pradávných dobách se Lilith stala nevěstou Prvoanděla – největšího ze všech Duchů, jenž se stal Logem Šádánakáru. Bylo to v dobách utváření andělských vrstev a Lilith se stala pramáti tohoto prvního lidstva. Gagtungr však dokázal proniknout do světa Lilith a její tělo nejjemnější materiálnosti přijalo do sebe určitý démonický prvek. To byla katastrofa. Od těch dob všechny rodové posloupnosti, jež formovala, at' už ve světech Titánů, daimónů či lidí, obsahují cosi z tohoto prvku. Židovská mystika zná termín „ejcechóre“ – sémě d'áblovo v člověku. Pokusíme se používat tento pojem k označení tohoto prokletého semene v člověku, ale i v Lilith, která ho v sobě a ve svých karossách obsahuje až po dnešní den.

Pouze Lilith má monádu a veškerou plnost vědomí; její lokální projevy, karossy, včetně Dingry Ruska, mají při veškeré své moci a stálém trvání pouze ekvivalent vědomí a nemají monády. Těmto budovatelkám fyzického těla národů vdčíme například za ty rysy fyzické podoby, někdy zjevné, jindy téměř nepostizitelné, které se vtiskly do masy individuálních podob určitého národa. Je známo, že v antickém starověku na Kypru se kult bohyně lásky rozpadl v určitém období na dva protiklady: na vznešený kult Afrodité Úranie, duchovní, tvořivé, poetizované a poetizující lásky a kult Afrodité Pandémos, což je možné přibližně

přeložit výrazem Afrodité Všelidová (či „Afrodité Všeobecná“). Tento kult se rozšířil v lidových masách, projevoval se v orgiastických rituálech, požehnal sexuální nevázanost jako svatou obět' bohyni. I některé další kultury znají analogický proces rozdvojení a polarizace kdysi nerozlučně spojených principů. Ještě více je takových kultur, kde se pohledu historika nabízí již pozdější etapa: kult neřesti a chaotická směs démonických a stichiálních prvků pod falešnou maskou božského. Rituální prostituce v Kanaánu, Babylonii, Indii a dalších zemích je podobným jevem. S podobnými institucemi, s počínáním orgiastických sekt a skupinovými sexuálními orgiemi jsou i nyní spojené karossy národů či nadnárodů. Je také jasné, že se takové jevy nemohou obejít bez vměšování měsíční démonky a temných sil Dugguru. Když však demiurg potřebuje mocného a bojovného ochránce pro svůj národ, kterému hrozí fyzická likvidace, musí sestoupit ke karosse a spojit se s ní. Do jejich společného zroence okamžitě přechází prokleté ejcechóre, otrávené tělo karossy vytváří netvora dvojaké povahy. Tak vznikli všichni zakladatelé rodů wicraorů. Osvobození kaross a samotné Lilith od ejcechóre nastane patrně pouze v druhém eónu.

První a poslední z Nejvyšších Stichiálií je matkou všech ostatních, a nejen jejich, nýbrž i všeho, co existuje v Šádánakáru: každé stichiálie, každého zvířete, člověka, daimóna, anděla, démona, dokonce i vysokých hierarchií. Toto nevyčerpitelné luno tvoří éterická těla všech bytostí a podílí se na tvorbě jejich astrálních těl spolu s jejich osobními monádami. Chová neúnavnou hřejivou lásku ke všem, dokonce i k démonům: souží se a truchlí kvůli nim, ale odpouští. „Máti“ ji nazývají všichni, dokonce i andělé tmy a netvoří z Gaššarvy. Miluje všechny, božskou úctu však vzdává pouze nejvyšším hierarchiím Šádánakáru, především Kristu. Jak v Enrófu, tak v jejím vlastním nepopsatelném světě ji oplodňuje Slunce, tento veliký, oslepující duch. Máti vnímá lidi, jejich duševní stav, jejich vnitřní podobu, slyší a ozývá se na volání našeho srdce, odpovídá skrze přírodu a lásku. Buď pochváleno její jméno! Můžeme a musíme se k ní modlit s velkou pokorou.

Buď pozdravena dcera Země a Slunce, překrásná Luna, a třikrát buď pozdraveno Slunce. My všichni jsme kdysi přebývali – budoucím naším tělem, budoucí naší duší, spolu s celým Šádánakárem – v jeho přečistých hlubinách. Ó veliký bože, držiteli světla! Tebe slavili v chrámech Egypta a Hellady, na březích Gangy a v zikkuratech Uruku, v zemi Vycházejícího Slunce i na dalekém Západě, v aztéckých a inckých chrámech. Milujeme Tě všichni: zlí i dobří, moudří i hloupí, vyznávající různé víry i nevěřící, ti, kdo cítí tvé srdce, nezměrné ve své dobrotě, i ti, kdo se prostě radují z Tvého světla a tepla. Tvá oslepující Elita již vytvořila v Šádánakáru schodiště zářivých vrstev a po něm sestupují níž a níž do světů andělských, do světů stichiálií, do světů lidských kaskády duchovní blaženosti. Překrásný duchu, zploditeli a otče všelikého těla, viditelný obraze a podobo Slunce Světa, živá ikono Jediného, dovol i mně přidat ke všelikému díkuvzdání Tobě i svůj hlas, jež uslyšíš jen Ty. Miluj nás, zářící!¹⁰

VZTAH KE ZVÍŘECÍ ŘÍŠI

Často si ani neuvědomujeme, jak se utilitární pohled na vše existující stal pro nás téměř naším druhým „já“. Všechno na světě se hodnotí výlučně z hlediska toho, do jaké míry je to užitečné pro člověka. Zdá-li se nám však již dávno barbarským ten historicko-kulturní provincialismus, který se stává politickou teorií a nazývá se „nacionalismus“, pak se bude kosmický provincialismus lidstva zdát stejně tak směšný našim potomkům. Legenda o „pánu tvorstva“ je dědictvím středověké omezenosti a barbarského egoismu a rozplyne se jako dým spolu s panstvím materialistické doktríny, jež byla její záštitou.

Rodí se nový vztah ke světu, podle kterého člověk představuje článek v grandiózním řetězci dalších bytostí, je dokonalejší mnohých, zároveň je však v porovnání s mnohými nicotnější. Každá z těchto bytostí má svou vlastní hodnotu, nezávislou na její užitečnosti pro člověka.

Jak ale máme tuto hodnotu vymezit v každém konkrétním případě? Jaké kritérium máme použít? Jakou hierarchii hodnot stanovit?

Především můžeme konstatovat, že materiální či duchovní hodnota jakéhokoliv materiálního či duchovního objektu roste spolu s množstvím úsilí vynaloženého na to, aby se objekt stal tím, čím je. Když tento princip použijeme na hodnocení živých bytostí, lehko se přesvědčíme, že toto množství nedokážeme určit. Je však možné něco jiného: pochopit, že čím vyššího stupně kosmické hierarchie bytost dosáhla, tím většího úsilí na to bylo potřeba (osobního, sil přírody či sil Prozřetelnosti). Rozvoj intelektu a všech schopností člověka, jimiž se liší od zvířat, si vyžádal mnohem větší množství práce – jak člověka samotného, tak i sil Prozřetelnosti –, než rozvoj zvířecí říše od nejnižších do nejvyšších forem. Právě na tom se zakládá kosmická *hierarchie hodnot*, pokud ji vůbec můžeme pochopit. Z ní vyplývá, že hodnota bakterie rozsivek je menší než hodnota hmyzu, hodnota hmyzu je menší hodnoty savce, hodnota posledního je velmi vzdálená hodnotě člověka, hodnota člověka není velká ve srovnání s hodnotou archanděla či národního demiurga a hodnota demiurga národa se bez ohledu na její měřítko zcela ztrácí vedle hodnoty Vládců Světa, demiurgů Galaxie.

Abstraktně pojatý může tento princip přivést k závěru, že člověk nemá žádnou odpovědnost vůči všem těm, kdož stojí níž než on: jednou má vyšší hodnotu, a to znamená, že je mu dáno samotnou přírodou, aby využíval život nižších bytostí ke svému užítku.

Žádný etický princip však nelze chápat izolovaně: nemá absolutní platnost, neboť je pouze jedním z principů určujících nyní existenci Šádánakáru. Protiváhu principu *duchovní hodnoty* tvoří princip *mravní povinnosti*. Ani na stádiích nižších než lidstvo, ani v raných etapách vývoje lidstva nebyl tento princip ještě pochoopen; nyní jej již můžeme formulovat dosti přesně. Jeho formule zní: *počínaje člověkem, vzrůstá mravní povinnost bytosti ve vztahu k těm, kteří jsou na nižším stupni vývoje, úměrně dalšímu vzestupu této bytosti*.

Již na prvobytního člověka doléhala povinnost ve vztahu ke zvířatům, která choval. Tato povinnost nespočívala jenom v tom, že člověk je měl krmit a chránit: to byla pouze naturální směna, povinnost v nižším, materiálním, a nikoliv ve vyšším, etickém smyslu, neboť za krmení a krov si člověk od domácích zvířat bral jejich práci, nebo mléko a srst, nebo dokonce i jejich život (a v tomto případě již samozřejmě narušoval přirozenou rovnováhu směny). Etická povinnost prvotního člověka spočívala v tom, že měl milovat ta zvířata, která choval a využíval. Primitivní kočovník, který cítil ke svému koni hluboký cit, pastýř, jenž svému skotu projevoval nejenom péči, ale i vlídnost, rolník a lovec, který měl rád svou krávu či psa – ti všichni plnili svou mravní povinnost.

Tato elementární odpovědnost zůstává normou do našich dní. Existovaly, pravda, tak vznešené duše, jež nazýváme spravedlivými – Indové je nazývají přesněji mahátmá,¹¹ „velká duše“ –, které uplatňovaly novou a mnohem vyšší úroveň povinnosti, přirozeně vyplývající právě z jejich duchovní velikosti. Životopisy svatých jsou plny příběhů o přátelství mnichů či poustevníků s medvědy, vlky, lvy. Někdy jde možná o pouhé legendy, v řadě případů se však jedná o historicky přesně doložená fakta, například ze života sv. Františka z Assisi nebo sv. Serafima Sarovského.

Pochopitelně že podobné vědomí odpovědnosti vůči zvířatům je vlastní člověku pouze na stupni svatosti, pro většinu lidí je dnes nedosažitelné stejně tak jako před třemi tisíci lety. Tři tisíce let však není krátká doba. Neobstojí tvrzení, že jsme odsouzeni zůstat na téže úrovni primitivní povinnosti jako naši starodávni předkové. Jestliže člověk, který bloudil těsným a kalným animistickým světem, dokázal mít rád svého koně či psa, pak nám by to v žádném případě nemělo stačit. Cožpak nás nezavazuje k něčemu vyššímu ta obrovská cesta, kterou jsme od té doby urazili? Cožpak nejsme schopni milovat i ta zvířata, z nichž nemáme bezprostřední užitek – divoká zvířata, nebo alespoň ta, jež nám neškodí?

Všechny bytosti včetně jednobuněčných mají to, co tady nazýváme šeltem či, chcete-li, duší, tedy tenký jemnohmotný obal, který si vytváří nesmrtná monáda. Bez šeltu není možná žádná hmotná existence, jako bez monády není možná existence vůbec. Monády zvířat jsou však v jednom ze světů Vysokého Předurčení – v Kaermisu, a jejich duše uskutečňují dlouhou vzestupnou cestu po spirále

zvláštní rozvrstvenou sakuálou. Vtělují se v Enrófu, ale posmrtný sestup se mnohých netýká. Zákon karmy vládne i nad nimi, ale v jiné podobě: rozvazování uzlů cestou nespočetných inkarnací v rámci jedné třídy probíhá pouze v Enrófu a nesmírně pomalu.

Podle původního záměru sil Prozřetelnosti byl Enróf předurčen právě pro zvířecí říši, čili pro velké množství monád, které sem sestoupily svými šelty, aby přistoupily k velkému tvůrčímu procesu prosvětlení materiálnosti trojrozměrné vrstvy. Zásah Gagtungra pokřivil tento záměr, zkomplikoval cesty, znetvořil osudy a strašlivým způsobem prodloužil lhůty. Projevilo se to především v tom, že organický život v Enrófu byl od samého začátku podřízen zákonu vzájemného požívání.

Proč jsou mláďata téměř všech zvířat tak milá a okouzující? Proč v nás selátka i maličké hyeny – nemluvě vůbec o vlčatech či lvičatech – vyvolávají pouze dobrý a dojemný pocit? Protože démonický princip se ve zvířeti začíná projevat až od okamžiku, kdy je nuceno začít bojovat o život, podřídit se zákonu vzájemného požívání. Mláďata Enrófu připomínají tu podobu zvířat, která jim byla vlastní v sousedním světě, než se poprvé dostala do Enrófu. Dokonce i hadi tam byli nádhernými, veselými a skotačivými bytostmi. Tancem oslavovali Boha. V Enrófu se měli stát ještě krásnějšími, rozumnějšími a moudřejšími, kdyby nebylo Gagtungra.

Jeho činnost rozdělila zvířecí říši na dvě poloviny. Jednu polovinu se mu podařilo demonizovat velmi silně – zamezil duchovní vývoj těchto zvířat tím, že nemohla existovat jinak než na úkor svých spolubratří. Dravčí princip je démonický ve své podstatě vůbec a jeho přítomnost v jakékoliv bytosti znamená, že démonické síly na ní důkladně zapracovaly. Druhá polovina zvířecí říše byla předurčena stát se obětí poloviny první. Do této poloviny nebyl vržen dravčí princip a tyto druhy se omezily na rostlinnou potravu, avšak živoření v podmínkách téměř nepřetržitého útěku či skrývání se před nebezpečím strašlivě zabrzdilo jejich rozumový vývoj.

Před silami Prozřetelnosti zůstával cíl prosvětlit trojrozměrnou materiálnost. Jelikož zvířecí říše toho nebyla schopná, alespoň v dohledné době, byly vytvořeny předpoklady k tomu, aby se z ní vyčlenil jeden druh, který by byl schopen se s tím úkolem vyrovnat dříve a úspěšněji. Vyčlenění tohoto druhu mělo charakter prudkého skoku vpřed. Rodičovský druh, od něhož se oddělil druh nový, pokrokovější, přitom posloužil jako odrazový můstek. Tento druh se později zformoval do rodu opic – tragická ukáзка regresu. Našeho skoku od zvířete k člověku jsme tedy dosáhli za cenu zastavení vývoje nespočetného množství jiných bytostí.

Zvířata jsou demonizována tím silněji, čím jsou dravější. Ovšem demonizace se omezuje na šelty a hutnější materiální obaly a nemůže zasáhnout monádu. Démonizace šeltu však může dosáhnout hrozivého stupně a vyvolat ty nejstrašnější důsledky. Stačí si jen připomenout osud mnohých tříd plazů. V druhohorní éře byla tato třída, jež dosáhla tehdy gigantických forem, rozdělena na dvě poloviny: první polovina zůstala býložravá a získala později možnost rozvíjet se v jiných

vrstvách. Podnes existuje materiální svět jménem *Žimejra*, kde brontosauři a iguanodoni¹² po řadě nespočetných inkarnací bydlí v podobě zcela rozumných, dobrých a neobyčejně laskavých bytostí. Druhá polovina obřích ještěřů, draci, se vyvíjela v jiných vrstvách v protikladném směru. Dávno již nemají fyzické tělo, nýbrž karroch, a právě oni zuří ve šrástrech v podobě raruggů.

Žimejra jako nynější příbytek lepší části zvířat z minulých geologických epoch již mizí a tato zvířata přecházejí do vyšších vrstev. Miriády bytostí naplňují dvě další vrstvy: svět duší většiny nyní existujících zvířat *Isong*, skrze nějž se tyto duše velmi rychle mihnou v intervalech mezi inkarnacemi, a *Ermastig* – svět duší vyšších zvířat, kam se po smrti pozvedají představitelé nemnohých druhů, a to zdaleka ne všichni. V tomto světě se zdržují mnohem déle než v Isongu.

Vzpomínám si na slova starce Zosimy,¹³ pozoruhodná svou hloubkou: „Pohlédni na koně či na vola... ponurého a zádumčivého, pohleď do tváří jejich: jak jsou krotcí, jak oddaní člověku, který je často nemilosrdně bije, ale oni se na něj nedokáží rozhněvat, jaká bezelstná důvěřivost a jaká krása je v této tváři!“¹⁴ Odvážit se říci koňské či kraví tlamě „tvář“¹⁵ – k tomu je třeba mít skutečně prorockou sílu. Prorocký zrak Dostojevského, a ne Zosimy, pronikl skrze známý nám povrch věcí a spatřil v daném to, co má být. Předurčení zvířat. Již nyní existuje svět, v němž se duše mnohých zvířat ve své prosvětlené podobě stávají nádhernými – nestačí říci vysoce rozumnými, nýbrž duchovně moudrymi. Tohoto nejvyššího v sakuále světa *Changvilly* mají časem dosáhnout všechna zvířata, aby se mohla pozvednout dále, do Fairu, Usnormu a Kaermisu.

Ve zvířecí říši jsou však hnusné stopy Gagtungrovy tlapy vidět i na mnohém dalším. Podařilo se mu například zmáčknout některé zvířecí šelty, čímž se na nich dopustil násilí, které lze v naší vrstvě těžko s něčím srovnat. Ne že by je rozslápl či rozdobil, změnil je však z individuálních v kolektivní. Individuální šelty mnohých nižších bytostí jsou krátkodobými projevy právě takovýchto kolektivních šeltů. Taková je kupříkladu většina hmyzu, nemluvě o členovcích. Individuální šelt mouchy či například včely je, dá se říci, pouze nepatrnou výdutí na povrchu sféry kolektivní duše; včela či moucha zde, v Enrófu, zemře – a výduť se opět vstřebá do společné sféry, splyne s šeltem včelího roje či mušního hejna. Svět kolektivních duší hmyzu a členovců se nazývá *Nigojda*.¹⁶ tam jsou tyto kolektivní duše, zvláště včel a mravenců, rozumné a vzhledem se podobají bytostem, jež je ztělesňují v Enrófu; jsou však větší a světlejší. Některé z nich – zatím, pravda, jen nemnohé – stoupají výš, do Changvilly, a tam se stávají krásnými a moudrymi; objevuje se u nich dokonce královská vznešenost a velebnost. Changvilla je svérázný, velký společný zatómis celé zvířecí říše, prosvětlené duše zvířat odtud stoupají skrze Fairu až do samotného Usnormu, kde se podílejí na věčné bohoslužbě Šádánakáru.

Ještě podivnější se bude zdát to, co se netýká živých zvířat, nýbrž některých dětských hraček. Mám na mysli všem dobře známé plyšové medvídky, zajíčky a jim podobné drobnůstky. V dětství je každý z nás miloval a každý pocíťoval smutek a bolest, když začínal chápat, že to nejsou živé bytosti, ale prostě lidské

výrobky. Štěstí je však v tom, že pravdu nemáme my, nýbrž děti, které svatosvatě věří tomu, že jejich hračky jsou živé a že dokonce mohou i hovořit. Naším vyšším rozumem bychom mohli v těchto případech pozorovat zcela ojedinělý způsob tvoření. Takováto hračka nemá počátku ani éterické a astrální tělo, ani šelt a rozumí se samo sebou, že ani monádu. Čím více však má dítě rádo plyšového medvídka, čím více něhy, tepla, lásky, soucitu a důvěry se na něj vylévá z dětské duše, tím hutněji se obaluje tou jemnou hmotou, ze které se vytváří šelt. Postupně se šelt také opravdu vytvoří, nemá však ani astrální, ani éterické tělo ani tělo fyzické, a proto nemůže hračka obživnout. Po zániku hračky v Enrófu, plně prostoupené nesmrtelným šeltem, dochází k božskému aktu, kdy se utvořený šelt spojuje s mladou monádou, vstupující do Šádánakáru z Otcova Lúna. V Ermastigu se uprostřed duší nejvyšších zvířat, oděných v astrál a éter, zjevuje podivuhodná bytost, pro niž mají být právě zde vytvořeny éterické a astrální obaly. Tyto bytosti nevykají krásou či vznešeností, nýbrž nevyjádřitelným dojetím, jež rozněžňuje naše drsné duše, když vidíme malého zajíčka či kolouška. V Ermastigu jsou tyto bytosti tím kouzelnější, že ani v jim odpovídajících hračkách nebyla ani kapka zla. Nádherně tam žijí spolu s dušemi skutečných medvědů a jelenů, získávají tam astrální tělo a později se jako všichni ostatní pozdvihují do Changvilly.

Mohu jen načrtnout cestu k řešení problémů, spjatých s transfyzičnou a eschatologií zvířecí říše. To však postačí, abychom pochopili, do jaké míry je tato problematika složitější, než se zdálo myslitelům starých náboženství. Zjednodušená formule „zvířata neznají hříchu“ vůbec neodráží podstatu věci. Jestliže budeme v daném případě chápat pod hříchem takový stav sexuálního vědomí, v němž absentuje pocit studu a idea o tom, že jsou některé projevy sféry zakázány, pak zvířata vskutku „neznají hříchu“. Bylo by však přesnější říci, že pro ně nejsou tyto projevy ničím zakázaným, ničím, co se trestá podle zákona karmy, ničím hříšným. Pojem hříchu je na druhé straně mnohem širší, než je pohlavní sféra. Zloba, krutost, bezdůvodný a nezkratný hněv, krvěžiznivost, žárlivost – to jsou hříchy zvířecí říše a my nemáme žádné údaje, abychom mohli posoudit, do jaké míry si ta či ona zvířata uvědomují tyto projevy a jejich nevhodnost. Ani to však neřeší otázku, zda takový zákaz pro ně existuje či neexistuje. Je nesmyslné domnívat se, že zákon začíná působit až tehdy, když si ho uvědomí a pochopí. Zákon přitažlivosti si uvědomil až Newton, podřizovali se mu však všichni a ve všech dobách. Je úplně jedno, zda si zvířata uvědomují či neuvědomují nějaký vyšší zákon, zda jej matně pociťují či ne: kauzalita je kauzalita, karma je karma. Pokud tomu dobře rozumím, pak hladový lev, který usmrtí antilopu, nenese osobní vinu, neboť je to pro něj životní nutnost, nese však vinu svého druhu či třídy – pradávnu vinu všech dravců. Nasycený tygr, který zaútočí na antilopu pouze z přebytku osobní krvežiznivosti a zloby, nese spolu s vinou celého druhu i vinu osobní, neboť jej k usmrcení jeho oběti nepřiměla životní nutnost. Vlk, který se brání proti smečce psů a jednoho z nich v boji zakousne, není vinen osobně, je však vinen jako představitel dravého druhu, jehož předkové se kdysi rozhodli v tomto směru. Můžeme zde mluvit o jakémsi prvotním hříchu. Tlustá

a vykrmená kočka, která si hraje s myší pouze pro zábavu, nese jak prvotní, tak i osobní vinu, neboť její chování nebylo nezbytné. Mohou mi namítnout, že přenáším lidské a dokonce právnícké pojmy na svět zvířat. Pojem viny však není pouze právníckým, nýbrž i transfyzičickým, metahistorickým a ontologickým. Obsah pojmu viny se mění v různých přírodních říších a pro různé hierarchie, z ničeho však nevyplývá, že tento pojem a za ním stojící karmická skutečnost jsou vlastní pouze lidstvu.

Nenáboženská epocha myšlení nepřinesla do této oblasti ani zrníčko nových idejí. Naopak, názor na zvířata, který v současnosti převládá, se skládá ze dvou protikladých principů: utilitárního a emocionálního. Svět zvířat byl přitom rozdělen na kategorie v závislosti na vztahu daného druhu k člověku. Na prvním místě jsou samozřejmě zvířata domácí: o ně se lidé starají, někdy je mají dokonce i rádi – když kravka onemocní, uroní nad ní slzu, když však přestane dojit, ihned ji s lítostnými vzdechy odvedou na jisté místo, kde se milované zvíře změní v určité množství pudů masa. Tímto masem živí hospodář s dětsky nevinným pocitem sebe a svou rodinu. Druhou kategorií tvoří velká část divokých zvířat, včetně ryb, která lidé nechovají, nepečují o ně, prostě je loví či zabíjejí při lovu. Do třetí kategorie patří dravci a paraziti: lidé je jednoduše hubí, kde a jak mohou. Můžeme ještě vyčlenit i čtvrtou skupinu: k ní patří jistá část divokých zvířat, zvláště ptáků, užitečných tím, že hubí škůdce. Této kategorii lidé dovolují žít a rozmnožovat se, v některých případech projevují i jistý druh podpory, jako například špačkům a čápům. Co se týče ostatních zvířat, ještěrkami a žábami počínaje, kavkami a vránami konče, tak ty loví pro vědecké pokusy či prostě pro zábavu, kluci po nich házejí kameny, většinou si jich však z výšin své vznešenosti ani nevšímají.

To je, samozřejmě, velmi hrubé schéma utilitárního vztahu ke zvířatům. Emocionální moment spočívá v tom, že většina z nás je schopna pociťovat k těm či oněm zvířecím druhům a jednotlivcům jisté sympatie, skutečně citové pouto nebo estetické nadšení. Díky Bohu, je ještě mnoho lidí, kteří jsou schopni soucitu se zvířaty: zvířecí svět vděčí za tento soucit částečně tomu, že v mnohých zemích existuje dokonce zákonodárství na ochranu zvířat a funguje síť dobrovolných společností, které se této ochraně speciálně věnují. Dohromady s tak mohutným spojencem, jakým je utilitární péče o to, aby zvířecí druhy užitečné pro člověka nebyly zcela vyhubeny, umožnil tento emocionální vztah zřízení přírodních rezervací. Ovšem některé přírodní rezervace nemají výjimečně ani utilitární smysl jako ta místa pro krmení holubů.

Mám tady na mysli vztah ke zvířatům v Evropě, Americe a mnohých východních zemích. Zcela jinak je tomu v Indii. Je známo, že brahmanismus odedávna zakazuje požívání rozličných druhů masa, potravu člověka fakticky zredukoval na mléčné a rostlinné pokrmy, za hříšné a nečisté prohlásil zpracovávání kůže a kožešin, prohlásil krávu a některé další druhy za posvátná zvířata.

A dobře udělal.

Rodilého Evropana může samozřejmě rozesmát či rozhořčit podívání na krávu, která se volně prochází po trhu a bere si ze stánků, co ji napadne. Nebudu

polemizovat s tím, že náboženské uctívání krávy je specifikum pouze indického světového názoru a v našem století asi nemůže být předmětem napodobování. Avšak cit, který leží v základu tohoto uctívání, je tak čistý, vznešený a svatý, že si sám zaslouží uctívání. Gándhí velmi dobře objasnil psychologický základ kultu krávy. Ukázal, že v tomto případě je kráva ztělesněním všeho živého, co se v kosmické hierarchii nalézá na nižším stupni než člověk. Pokorná úcta ke krávě, nezištná péče o ni, laskavost a zdobení vyjadřující náboženskou ideu a etický cit naší povinnosti k tomuto světu živých bytostí, ideu ochrany a pomoci všem slabším, stojícím na nižším vývojovém stupni, všem, kteří se ještě nedokázali rozvinout do nejvyšších forem; a nejen to: je to i výraz iracionálního pocitu hluboké všelidské viny před zvířecí říší, neboť člověk se z této říše vyčlenil za cenu toho, že slabší degradovali a zaostali. Člověk se vyčlenil – a znásobil svou vinu nemilosrdným vykořisťováním slabších. Tato obecná lidská vina rostla během staletí jako valící se sněhová hrouda a dosáhla nakonec neskutečných rozměrů.

Bud' pochválen národ, který dokázal pozdvihnout na úroveň takového světového názoru nejen rozum několika jednotlivců, ale i svědomí lidových mas.

Co, jakou ideu, jakou etiku můžeme s touto etikou srovnat my, kteří se vychloubáme tím, že tolik staletí vyznáváme křesťanství?

Stala se v mém životě příhoda, o níž zde musím vyprávět. Je to pro mne těžké, nechci však, aby na základě této kapitoly o zvířatech si někdo utvořil o autorovi takovou představu, kterou si nezaslouží. Jde o to, že jednou, před několika desítkami let jsem se vědomě a dokonce i úmyslně dopustil ohavného, mrzkého činu vůči jednomu zvířeti, které navíc patří do kategorie „přátel člověka“. Došlo k tomu proto, že jsem tehdy procházel nanejvýš temnou etapou, či spíše odchylkou z vnitřní cesty. Rozhodl jsem se tehdy praktikovat to, co jsem pro sebe nazýval „službou Zlu“ – byla to idea nezralá až k hlouposti, ale díky romantickému oparu, do něhož jsem ji oděl, ovládla mou obrazotvornost a vyvolala celý řetěz činů, z nichž jeden byl odpornější než druhý. Chtěl jsem se přesvědčit, zda existuje na světě čin tak nízký, ubohý a nelidský, že bych se jej neodvážil vykonat právě pro ubožácký charakter této krutosti. Nemám polehčující okolnosti v tom smyslu, že bych třeba byl malý kluk, který neví, co dělá, nebo se dostal do špatné party: po takové partě nebylo ani vidu ani slechu a byl jsem v té době již pořádně velký klacek, dokonce student. V tomto okamžiku není podstatné, jak a na jakém zvířeti jsem se dopustil svého činu. Prožitek z toho mnou však natolik otrásl a byl tak hluboký, že změnil můj vztah ke zvířatům jednou provždy. Způsobil taky vnitřní převrat. A kdyby na mém svědomí nebyla tato hanebná skvrna, možná že bych teď necítil k jakémukoliv týrání či zabití zvířete hnus a odpor, občas až do naprosté ztráty sebevlády. Mezi pravidla, která mi jsou jasná jako dvakrát dvě, je na jednom z prvních míst toto: v naprosté většině případů (vyjma pouze sebeobranu před dravci, parazity a případ, kdy chybí jiné zdroje potravy) je zabíjení, a tím spíše týrání zvířat odporné, nepřipustné, *nedůstojné člověka*. Je to porušení jednoho z těch etických základů, díky nimž má člověk právo zvát se člověkem.

Je ovšem samozřejmé, že nelze mravně odsuzovat lov, který slouží jako základní existenční prostředek pro některé zaostalé kmeny. Pouze vegetariánský farizej by mohl rozhořčeně odsuzovat kmeny Hottentotů či Goldů, pro něž by přestat lovit znamenalo zemřít. V podobných podmínkách by kdokoliv z nás měl hájit svůj život i životy jiných lovem: život člověka je cennější než život jakéhokoliv zvířete.

Z téhož důvodu má člověk právo na sebeobranu před dravci a parazity. Je dobře známo, že mnozí džinisté a někteří stoupenci extrémních proudů buddhistické etiky nepijí vodu jinak než přes gázu a při chůzi si před sebou na každém kroku zametají cestičku. Zdá se mi, že v Indii byli i takoví asketové, kteří se nechali sežrat parazity. Náznorný příklad toho, jak lze každou myšlenku dovést ad absurdum! Omyl zde spočívá v tom, že kvůli záchraně života hmyzu a jiných jednoduchých organismů – tedy bytostí nejnižší hodnoty – se člověk staví do podmínek, za nichž není možný jeho technický a sociální pokrok. Jako zdroj záhuby množství drobných bytostí jsou odmítány všechny druhy dopravy, zákaz se týká i zemědělství a obdělávání půdy vůbec, neboť vede k záhubě miliard nepatrných životů. Džinisté se v soudobé Indii zabývají převážně svobodnými povoláními a obchodem. Co by však začali dělat, kdyby tento názor sdílela většina lidstva? Ovšem, takový postoj, který nepřekonatelně zamezuje vzestup lidského rodu, nemůže být uznán za správný.

Co však představují cizopasnici a členovci nikoliv z materialistického, ale z trans-fyzického hlediska? Jsou to bytosti, jež mají podobně jako většina hmyzu kolektivní duše, avšak vývojově velmi zaostalé. Vlastně tu nejde ani o prosté zaostávání, ale o Gagtungrovu aktivní démonizaci kolektivních šeltů. V Nigojdu jsou tyto šelty ztroceny a jen částečně rozumné, očekává je cesta výjimečně pomalá a dlouhá. Prosvětlení jim přinese až moment přechodu naší planety do třetího eónu. Zatím paraziti, čili bytosti nejnižší hodnoty, vegetují a tloustnou na úkor bytostí relativně vyšší hodnoty: zvířat a člověka. V současné etapě není jiná možnost než je hubit.

Dravci existují díky smrti bytostí téže hodnoty – zvířat – a na úkor člověka, bytostí vyšší hodnoty. Postupně by měly být v Enrófu vyhubeny ty druhy dravců, jejichž podstatu nejsme schopni změnit. Postupně nejenom proto, že jiným způsobem to nelze provést, ale i z toho důvodu, že za tu dobu se mohou objevit prostředky i ke změně jejich podstaty. Je totiž jisté, že může být zcela změněna podstata mnohých druhů dravců, zvláště mezi nejvyššími savci. Stačí si vzpomenout na psa, tohoto bývalého vlka, který je nyní schopen se obejít bez masité potravy, a to dokonce bez ohledu na to, že si člověk nikdy nekladl za úkol udělat ze psa vegetariána. Psa se podařilo převést na částečně rostlinnou potravu v důsledku čistě ekonomických úvah člověka, úspěch tohoto opatření však ukazuje na sotva jen naznačené perspektivy v této oblasti. Proto je lov na dravce druhým druhem lovu, který zatím nemůžeme odsoudit. Současně je jenom potřeba přijmout řadu dalších opatření, o nichž budu mluvit později.

Co však je potřeba odstranit ihned, a dokonce i přísně zakázat, je sportovní lov. Velmi dobře si uvědomuji, jaký povyk zvednou milovníci vraždění srnek

a koroptví, jestliže se tento požadavek ve společnosti rozšíří a stane se z utopických snů podivných důraznou výzvou pokrokové části lidstva. Není těžké předvídat důsledky. Vykráčující si rozum, mobilizovaný na pomoc deformovanému instinktu, bude vyhledávat všemožné argumenty. Budou například křičet o užitečnosti sportovního lovu, který údajně utužuje lidský organismus (jako kdyby se nemohl utužovat jiným způsobem), upevňuje charakter, vůli, důvtip, statečnost (jako by člověku při lovu na divoké ptactvo hrozilo nějaké nebezpečí). Začnou ujišťovat, že lov je v podstatě jenom záminka, jenom nástroj, jehož opravdovým cílem je potěšení z přírody: jako bychom se z přírody nemohli těšit bez doplňkového rozptýlení – při podívání na zajíce, jehož dohání lovecký pes. Budou tvořit důmyslné psychologické konstrukce à la Knut Hamsun, aby dokázali, že lovecký instinkt je cosi organicky člověku vlastního a kouzlo lovu spočívá právě v ukojení tohoto instinktu současně s pocit'ováním „sebe sama v přírodě“. Čili nejde zde jakoby o nezúčastněný pohled měšťáka, který se přírodou toulá naprázdno a bez cíle, nýbrž – já sám jsem příroda, když se skrývám za stromem a číhám na zvěř. Milý hochu, můžeš se, jak chceš, pokladat za část přírody; ovšem žádný tvůj prožitek nestojí ani za jeden pohled hasnoucích očí husy, kterou jsi „hrdinsky“ zastřelil. A všechny tyto vytáčky lstivého a vychytralého rozumu vyvrací jeden krátký citát z Turgeněva. Tento vášnivý lovec byl čestný ve vztahu ke čtenáři i k sobě samému; pochopil a pevně i jasně vyjádřil, že lov nemá s láskou k přírodě žádnou spojitost. Jde o tento krátký odstavec:

„Z přírody se na lovu radovat nemohu – to všechno je nesmysl: z přírody se těšíš, když ležíš, nebo když usedneš k odpočinku po skončení lovu. Lov, to je vášně, a já kromě koroptve, jež sedí pod keřem, nic nevidím a nic vidět nemohu. Ten, kdo se chodí těšit z přírody do míst, kde žije divoké ptactvo, to není lovec.“ (D. Sadovnikov: *Setkání. O Turgeněvovi.*)¹⁷

Je to řečeno otevřeně a jasně. Proč se někdo snaží ohlupovat sebe i ostatní tím, že zdůvodňuje lov sportovní a pro zábavu láskou k přírodě?

Ach ano, znám ten typ: odvaha, čestnost, přímost; bystrý zrak, široká ramena, větrem ošlehaná tvář, působivá řeč a někdy i jadrný vtip – copak to není vzor člověka – muže, opravdového chlapa? Všichni kolem si ho váží, i on si váží sám sebe za pevné nervy (což pokládá za sílu ducha), střízlivý pohled na věci (což pokládá za rozum), za objem bicepsů (což pokládá za důstojné „vládce přírody“), za orlí, jak se mu zdá, pohled. Podíváš se však pozorněji, pohlédneš za tuto impozantní fasádu, a objevíš tam pouze klubko rozmanitých forem egoismu. Je mužný a odvážný – protože je to fyzicky silný samec a samolibost mu nedovoluje být zbabělým. Je přímý a čestný – neboť vědomí těchto předností umožňuje rozumně zdůvodnit uctívání sebe sama. A spíše k hanbě než ke cti jsou jeho jasné a nebesky čisté oči poté, co viděly tolik smrtelných křečí jím zavražděných bytostí.

Nehleďte podobný typ mezi obyvateli tajgy nebo pampy. Jenom se chce podobat skutečným zálesákům, chce, aby všichni žasli, jak v sobě dokázal harmonicky spojit vysoce kulturního Evropana s hrdým synem přírody. Pravda

však spočívá v tom, že je to produkt městské civilizace, vychytralý, ješitný, krutý a smyslný jako ona, kterého část jeho bytosti táhne atavisticky zpátky, k dávno překonaným stadiím kultury. Takových typů potkáš víc, než bys chtěl – mezi fyziky, biology i novináři, mezi hospodářskými pracovníky i úředníky, mezi umělci i mezi akademiky. Spolu s těmi, kteří patří k tomuto typu některými podstatnými rysy své povahy, podobní lidé tvoří celý mohutný proud ve světové literatuře. Ten je znát v románech Hamsunových, ten vtrhává do Londonových povídek a přímo nezadržitelně kлокotá v Kiplingových verších a novelách, jedovatým pramenkem otravuje opravdovou lásku k přírodě v kouzelných esejích Prišvinových. Ospravedňování krutosti coby nevyhnutelného přírodního zákona, kult zoologického egoismu, ideál silného dravce, bezohlednost ke všemu živému, skrytá za romantikou dobrodružství a cest a pocukrovaná poetickými popisy přírody – bylo by na čase dát tomu všemu pravá jména!

Nemáme absolutně žádné právo kupovat si potěšení za cenu utrpení a smrti živých bytostí. Nejsi-li schopen cítit se jako část přírody jinou cestou než být v ní netvorem, pak by bylo lépe, kdybys byl zcela „vně přírody“ a vůbec se necítil její částí. Neboť když vstupuješ do přírody s ručnicí a rozséváš kolem sebe smrt pro vlastní potěšení, stáváš se ubohou loutkou v rukou toho, kdo vynalezl smrt a zákon vzájemného požívání, kdo tloustne a kyne utrpením živých bytostí.

Mohou mi odpovědět: „A co má být? V našem století lidé umírají po milionech kvůli válkám, hladu, politickým represím – to jste si našel tu pravou chvíli oplakávat osud veverek a koroptví!“ – Ano, našel. A vůbec nedovedu pochopit, jaký mají světové války, represe a další lidské ohavnosti vztah k otázce zvířat? Proč mají zvířata hynout pro zábavu lhostejných flákačů, než se lidstvu nakonec uráčí vyřešit své sociální záležitosti a věnovat se ve volném čase zjemnění mra-vů? Jaká je spojitost jednoho s druhým? Zřejmě pouze ta, že pokud bude lidstvo sebe dále trýznit válkami a tyranii, do té doby bude společenské vědomí hluché, tupé a omezené, aby pochopilo a pocítilo veškerou odpornost lovu a rybolovu.

Ano, i rybolovu. Toho rybolovu, kterému se tak rádi věnujeme na poetickém pozadí letních svítání a západů slunce, kdy naše duše šťastně odpočívá uprostřed okolní idylky, prsty naší ruky uchopí svíjející se žížalu a propíchnou její tělíčko háčkem. S dětskou naivitou nechápeme, že žížala prožívá v tu chvíli totéž, co bychom prožívali my, kdyby nás nějaký netvor velikosti hory chytl za nohy, propíchl nám žaludek železnou tyčí a hodil do moře vstríc připlouvajícímu žralokovi.

Namítnou, že se dá chytat nejen na žížalu, ale i na chleba, na třpytku atd. Ano. A chycenou rybu jistě velmi potěší, že zahynula oklamaná nikoliv žížalou, nýbrž třpytkou.

Ještě se najdou takové relikty dávné minulosti, kterým se i dnes vážně věří, že ryba či rak nemůže cítit bolest a utrpení, neboť prý má studenou krev. V pradáv-ných dobách lidstvo skutečně nemělo představu o fyziologii zvířat a věřilo, že citlivost je funkcí teploty krve. Mimochodem, ryby byly právě díky tomuto omylu

zahrnutý semitskými náboženstvími do seznamu postních jídel a pochutnávali si na nich i světcí. Bůh ví, že je nechci odsuzovat: sebevětší a sebevyšší náboženská zkušenost duše se zcela nekryje se zkušeností vědeckou (a naopak). Jelikož věda tehdy byla ještě v plenkách, nenesou ani světcí odpovědnost za myšlenku, že studenokrevní živočichové necítí bolest. Dnes však přece víme, že je to nesmysl! Dneska přece chápeme, že ryba, která se klátí na háčku, nebo sebou mrská na písku, svíjí se bolestí a ne něčím jiným! Co tedy? Nejsou snad bílé hávy poetického rozjímání, do nichž se odíváme v bukolických hodinách posezení s udicí, potřísněny až k zhnusení krví, slizem a vnitřnostmi živých bytostí, právě těch, které si hrály v průzračné vodě a mohly by žít dál, kdyby nebylo naší, s prominutím, lásky k přírodě?

Objevují se úvahy i takového druhu: ve světě zvířat vládne „zákon silnějšího“, proč by měl být právě člověk výjimkou? Není ovšem pravda, že je mezi zvířaty všechno založeno na vzájemném požívání. Copak je málo zvířat, jež se živí rostlinnou potravou? Copak síly Prozřetelnosti nevytrhly z Gagtungrových pracek alespoň z tohoto hlediska stovky živočišných druhů? Copak je v přírodě málo zcela neškodných bytostí, jež ani nejsou fyzicky uzpůsobeny k masité potravě? Jak vůbec může v lidské hlavě vzniknout myšlenka, že zvířecí mravy by nám měly sloužit za vzor chování? A jestliže naše lovce fascinuje „statečnost“ v chování dravců (což není ani tak statečnost, jako spíše přesvědčení o své fyzické síle a beztrestnosti), pak proč si z dravců nevezmou příklad i v jiné oblasti – dejme tomu z vlčího zvyku roztrhat raněného či slabého člena vlastní smečky? Proč se zastavovat v napodobování pouze u dravých savců? Proč si nevzít za vzor zvyklosti ještě působivější, například ty, které vládou mezi pavouky: tam přece samička sežere samečka ihned po oplodnění? Myslím si, že tato skvělá idea se dosud nevylíhla v hlavách našich obhájců „zvířecího principu“ jenom proto, že zpravidla náležejí k mužské polovině lidského rodu. Kdyby u pavouků ihned po milostném aktu sameček požíral samičku, určitě by se mezi námi našli adepti tak statečného vzorce jednání.

Lovecký sport však při vši své zrudnosti nepřináší přece jen tolik zla jako jiný zdroj, který se objevil teprve nedávno, bohužel, s rozvojem vědy a osvěty.

Beru do rukou *Praktický návod pro učitele středních škol* z pera jakéhosi J. A. Cingera, který vydalo v roce 1947 Pedagogické nakladatelství, a listuji tou částí knihy, jež nese název *Prvoci*. Otevírám knihu na straně 60 a čtu poučení o tom, jak je třeba v hodinách přírodovědy dělat pokus se získáním cizopasníků ze střev moučného červa: „Červa otevřeme na zádové straně a oddělíme část střev. *Stačí také jednoduše uříznout červovi hlavu a konečník* a pak vytáhnout pinzetou střeva zezadu... Obsah střev vymačkáme na pokusné sklíčko, namočíme vodou a prohlédneme při malém zvětšení.“

A zvracet se přitom divákům nechce? Už si zvykli? Už se naučili potlačovat v sobě s pedagogickou pomocí hrůzu a odpor? Už dokáží nazývat přirozený soucit sentimentalitou? A chlapce, kterému by se přitom trásly ruce, nebo by se v očích objevila bolest, zhnusení a stud, by výsměšně nazývali „babou“.

Obracím dvě stránky. „Žábu uspíme éterem... *Anebo jednodušeji*: vezmeme žábu za zadní nohy, držíme ji břichem vzhůru a silně a prudce jí udeříme hlavou o hranu stolu. Pak žábu otevřeme z břišní strany...“

Je možné, že děti tímto způsobem skutečně získají názornou představu o parazitech ve střevech žáby: představu, jež je každému samozřejmě zcela nezbytná, bez ní nelze prostě žít. Pedagog a milovník „jednoduššího“ jednání však zároveň názorně demonstruje i lidskou ničemnost.

Zatím se nedotýkám zásadní otázky, zda se přírodní vědy mohou zcela obejít bez pokusů na „živém materiálu“. I kdyby však tyto pokusy byly smutnou nezbytností, kde jsou argumenty ve prospěch toho, aby se do nich zapojovaly všechny děti školního věku? Z těchto dětí si přírodovědný či lékařský obor vybere jen asi dvacet procent. Z jakého důvodu je třeba u ostatních osmdesáti procent dětí mrzačit elementární schopnost soucitu a samotné základy svědomí? Kvůli jakému vymyšlenému „blahu lidstva“ je ještě třeba zahubit další desítky a stovky tisíc pokusných zvířat? Jakým právem se mají hodiny přírodovědy ve škole měnit v hodiny týrání a vraždění bytostí, jež nedovedou mluvit? Jako by tuhle krvavou řezničinu nemohly nahradit diapozitivy, modely, odlitky! Vždyť pokud půjdeme starou cestou, měli bychom, pokud jsme řekli A, říci i B. Budeme-li se řídit názornou metodou výuky, proč by třeba učitel dějepisu, který vypráví o inkvizici, nemohl uspořádat poučnou inscenaci, v níž by dětem názorně předvedl, jak se používaly španělská bota, garota,¹⁸ skřípec a další skvělé úspěchy vědy a techniky té doby?

A teď ještě několik slov o „živém materiálu“ vůbec. Jenom tak mimochodem, přírodovědci si tak zvykli na svou terminologii, že již samozřejmě vůbec nepozorují, jaká morální ubohost, jaké strnutí svědomí zní v tomto nepřirozeném, tupě utilitárním slovním spojení: „*žijící – materiál*“. Tak tedy: o živém materiálu ve vědeckých laboratořích a o této metodice v přírodních vědách vůbec. To, co se stalo, již nelze vrátit zpět, mrtvé nevzkřísíš a diskuse o tom, zda se věda mohla v minulých stoletích rozvíjet bez těchto pokusů, jsou zcela zbytečné. Může se však věda takto rozvíjet dnes? Instinkt šetřit úsilí je vinen tím, že se k této metodice, vedoucí přímo a levně k cíli, upnuly zraky všech přírodovědců. Poté co byla uzákoněna, zdá se mnohým jedinou a nenahraditelnou. Nesmysl! Lenost věnovat síly a čas rozpracování odlišné metodiky, a k tomu státní a společenská lakota – nic víc. Lenost a lakota jsou vlastnosti dosti málo vážené, a když zavinují takové hromady obětí, jak je máme správně hodnotit? ... Tuto metodiku nelze samozřejmě vytvořit izolovaně. Tisíce mladých lékařů, pedagogů, vědeckých pracovníků, začínajících svou profesionální dráhu, cítí přirozený odpor k těm vědeckým metodám, jež jsou spojeny s týráním a zabíjením živých bytostí. Problém je však v tom, že před každým takovým pracovníkem vznikne dilema: buď v sobě zadusit soucit úvahami o blahu lidstva, nebo vůbec opustit dráhu přírodovědce, neboť jiná metodika neexistuje. Je samozřejmě, že převážná většina si zvolí první možnost a je postupně vtahována do praxe těchto nelidských metod. Novou metodiku lze reálně nalézt pouze jako výsledek dlouhodobého úsilí velkých kolektivů

– svazku pracovníků v rozličných odvětvích přírodních věd, kteří se zasvětili tomuto cíli. Toto je možné uskutečnit pouze za předpokladu, že to bude financovat ekonomicky silná společenská či státní instance.

Avšak jak oběti naší „lásky k přírodě“, tak i oběti naší „touhy po vědění“ – to jsou jen kopečky krtin vedle Montblanků a Everestů mrtvol ryb, které zpracovává rybářský průmysl, mrtvol krav a prasat, které se hromadí na jatkách – krátce řečeno – mrtvol, které si kupujeme v obchodech a pojídáme za kulturně servírovaným stolem. A co horšího: utilitarismus technického pokroku dosáhl nakonec vrcholu, na němž se ukázalo, že je ekonomičtější dělat například krabí konzervy bez zabíjení krabů, tím, že z každého kraba stáhnou krunýř zaživa, useknou mu klepetu a položivý zbytek hodí zpátky do moře, kde jej sežere ten, kdo se k tomu právě nachomýtné. Bylo by dobré, aby si vynálezce tohoto stroje na výrobu krabích konzerv několik let odpočinul v samovazbě: ať si ve volném čase zapřemýšlí nad otázkou, zda je vůbec člověkem. A bylo by ještě povzbudivější, kdyby za stěnou v sousední cele odpočíval od starostí o zájmy státní pokladny ten přemoudrý národohospodář, jehož spořivost umožnila, aby bylo toto mučení pro kraby a raky zavedeno do našeho průmyslu.

Nu dobře – ohavnosti podobného druhu jsou krajnosti a budou brzy překonány. Co si však počít s masem a rybami pro veřejné stravování? Co dělat s výrobou kůží? Co se zpracováním kožešin? I když to snad není příliš morální, copak to však není nezbytnost?

Vskutku, prvek nutnosti je zde dosud přítomen, avšak popravdě řečeno, v mnohem menší míře, než si kdo myslí. Lze říci, že vědecký a sociální pokrok se, díky Bohu, přibližuje k takovému stupni, kdy na tuto nutnost zůstanou jen tíživé vzpomínky.

Vskutku: aplikovaná chemie zdokonaluje každým rokem náhražky kůží; umělé kožešiny se stávají levnějšími a dostupnějšími než přírodní, a pokud se jim dosud nevyrovnají kvalitou, pak bude časem překonán i tento nedostatek. Z toho plyne, že se vytvářejí předpoklady k tomu, aby bylo možné zakázat použití tkání zvířat v průmyslu. Nejtěžším, vskutku obtížným problémem je problém rybí a masité stravy, kterou mnozí pokládají za zcela nezbytnou pro náš organismus.

Proč však vlastně za nezbytnou? Nezbytné není maso a ryby jako takové, nýbrž určité množství uhlovodíků a bílkovin. Nezbytné je určité množství kalorií. Toto množství může být do našeho organismu zavedeno i prostřednictvím jiných druhů potravy: pokrmy mléčnými, obilnými, ovocnými, zeleninovými. Přetvařovat se, že nám není známo, že na světě žijí miliony vegetariánů, přičemž prospívají bez jakýchkoli problémů, je neseriózní, nemám-li se vyjádřit ostřeji. Všichni víme velmi dobře také to, že ve světě již tisíce let existuje mnohamilionový národ, který téměř nepožívá maso: fakt, který je pro naše svědomí pochopitelně velice nepříjemný, je však zcela nevyvratitelný. V podmínkách severního podnebí je pro kompenzaci masitých a rybích pokrmů, pravda, třeba více jiných výživných látek, než je tomu v tropické Indii. Pravda je i to, že tato kompenzace vyjde zatím draž, a tudíž není všem dostupná. Otázka tedy spočívá ve zvýšení celkové hmotné

životní úrovně. Avšak vždyť se již banálním stalo tvrzení, že blahobyt lidstva vzrůstá s pokrokem. A doba, kdy bude tato kompenzace všeobecně přístupná, není daleko.

Z toho plyne, že se rýsuje určitý program, řetěz chronologicky za sebou následujících opatření, která budou reálně uskutečnitelná poté, kdy se k moci dostane *Rúže Světa*.

První skupina – opatření k okamžitému uskutečnění:

1. Zákaz umrtvování zvířat způsoby, které jim přinášejí utrpení – v průmyslu i kdekoli jinde.
2. Zákaz pokusu na „živém materiálu“ ve školách a kdekoliv jinde, kromě speciálních vědeckých zařízení.
3. Naprostý zákaz pokusů na zvířatech bez jejich uspaní či umrtvení.
4. Vytváření a financování mohutných vědeckých kolektivů pro hledání a rozpracování nové experimentální metodiky v přírodních vědách.
5. Omezení loveckého sportu a rybolovu pro zábavu na boj s dravci.
6. Přestavba výchovné soustavy, která by v dětech předškolního a školního věku podporovala rozvoj lásky ke zvířatům, lásky nezištné, podmíněné nikoli vědomím užitečnosti daného druhu, nýbrž organickou potřebou milovat a pomáhat všem slabším a ve vývoji zaostávajícím.
7. Široká propagace nového vztahu ke zvířatům.

Podstata tohoto nového vztahu však nespočívá jenom v tom, že zvířata budou ochráněna před týráním a zabíjením ze strany člověka. To je pouze negativní stránka tohoto vztahu, v níž nic nového není. Pozitivní a opravdu nový přístup spočívá v tom, aby se zvířecí říši poskytla aktivní pomoc v jejím zdokonalování, ve zkrácení cesty a lhůty tohoto zdokonalování.

Co to znamená?

To znamená: dosažení „míru“ mezi člověkem a všemi zvířaty vyjma dravců; hledání prostředků k převýchově některých dravých druhů; odmítnutí využívat jakýchkoli zvířat pro potřeby ochrany; umělé zrychlení rozumového a duchovního rozvoje některých nejvyšších zvířecích druhů.

Rozvoji zoopsychologie bude potřeba věnovat nemalé prostředky. Nevadí. Žádné prostředky, byť by byly tisíckrát větší, nemohou vykoupit zlo, které jsme my lidé způsobili říši zvířat během tisíciletí. Vznikne nová oblast vědění – *zoo-gogika* – čili pedagogika zvířat. V důsledku zevrubného výzkumu budou vyčleněny ty druhy dravců, které bude možné převychovat podobně jako psa a kočku. Vždyť jsem se již zmiňoval o tom, že bývalý vlk získal před našima očima schopnost přijímat rostlinnou potravu nehledě na to, že v něm člověk nepotlačoval, nýbrž rozvíjel krvežíznivý pud v zájmu lovecké a strážní služby. Kdyby toho nebylo, kolik veselosti, krotkosti, dobroty bychom dnes mohli pozorovat u psa jako doplněk k jeho oddanosti, odvaze a umu! Nelze pochybovat, že tato práce s mnohými dravými druhy, práce lidí, vyzbrojených poznatky psychologie

a fyziologie zvířat, pedagogiky a hlavně – silou lásky, dokáže tyto druhy zvířat převychovat, tělesně a rozumově zdokonalit, zjemnit a proměnit?

Pes je již nyní schopen zapamatovat si až dvě stě slov. Zapamatovat nikoliv mechanicky jako papoušek, nýbrž tak, že celkem chápe jejich smysl. Je to bytost vskutku kolosálních možností. Jeho rozvoj dosáhl té hranice, na níž druh uskutěčňuje prudký skok kupředu. Závisí jen na nás, aby k této zásadní změně došlo před našima očima, aby neuzpůsobenost některých orgánů psa ho nezabrzdila na celá staletí. Vznik řeči u psa brzdí nikoliv jeho obecná intelektuální úroveň, nýbrž čistě mechanická překážka v podobě nepříznivé struktury orgánů pro řeč nezbytných. Všeobecný rozvoj psa brzdí ještě to, že nemá chápavé končetiny, přesněji řečeno, že jeho tlapy nejsou přizpůsobeny k funkcím, které u nás plní ruce. Bude se rozvíjet ještě jeden obor fyziologie zvířat: věda o prostředcích biochemického působení na zárodek s cílem dosáhnout v něm takových strukturních změn, které jsou nezbytné pro urychlený rozvoj řečového orgánu a přeměnu předních tlap v ruce. Až se pes naučí mluvit alespoň v objemu několika desítek slov, bude to zpětně působit na tempo jeho všeobecného rozumového vývoje a za sto let budou mít lidé podivuhodného druhu, který dokázal zkrátit díky lidské pomoci cestu, jež mu byla předurčena, ze stovek tisíc let na několik generací.

Dalšími kandidáty cesty urychleného vývoje budou zřejmě kočka, slon, medvěd a možná i některé druhy hlodavců. Kůň se vysoce rozvinul v rozumové oblasti, z etického hlediska má nepochybné přednosti před kočkou a dokonce i před psem, má však bohužel vlastnost, která mu brání rychle vstoupit na tuto cestu: patří ke kopytníkům. Totéž se vztahuje i na jelena a buvola. Slon, který má úžasný chápavý orgán, má zároveň jinou brzdící vlastnost: jsou to jeho rozměry, vyžadující obrovské množství potravy. Je však možné, že věda naleznе způsob, jak tyto rozměry zmenšit, čímž odstraní základní překážku jeho prudkého rozumového vývoje. Dá se předpokládat, že neobyčejné kouzlo slona se vůbec nezmenší, bude-li mít dar řeči a nebude svými rozměry větší, než je sloní mládě.

Růže Světa tak bude moci po uplynutí určité doby uskutečnit druhou skupinu opatření:

1. Zákaz zabíjení zvířat pro jakékoliv průmyslové či vědeckovýzkumné cíle.
2. Výrazné omezení jejich porážek pro potravinové cíle.
3. Vytvoření rozsáhlých přírodních rezervací ve všech zemích, aby zvířata, která se zatím nepovedlo ochočit, mohla žít v obvyklých podmínkách.
4. Volné soužití tradičních domácích zvířat s novými druhy, a to jak ve volné přírodě, tak i v osídlených místech.
5. Plánování práce zoopedagogických institucí v celoplanetárním měřítku na kvalitativně vyšší úrovni. Zaměření na výzkum rozvoje řeči u vyšších živočichů.
6. Zaměření zvláštní pozornosti na výzkum problémů, spjatých s oslabením dravčího principu ve zvířatech.

Tak se bude rozvíjet tvořivá práce zdokonalování zvířat – práce nezištná, inspirovaná nikoliv našimi úzce hmotnými zájmy, nýbrž pocitem viny a citem lásky.

Lásky stále rostoucí a příliš široké, než aby se mohla uzavřít pouze do rámce lidstva. Lásky, která bude schopna vyřešit problémy, jež se zdají v současnosti nevyřešitelné; například kam všechna ta zvířata umístit, když je člověk přestane masově zabíjet? Nebude se v celosvětovém měřítku opakovat to, co se stalo s králíky v Austrálii, kde se v obrovském množství rozmnožili a stali se skutečným bičem zemědělství? Tyto obavy se však podobají malthusiánství¹⁹ přenesenému na svět zvířat. Je pochopitelné, že v současnosti nelze předvídat ta opatření, která v tomto směru najdou a uskuteční naši potomci. Zdá se, že nejhorším z těchto opatření bude stanovení určité kvóty: společnost konce 21. století bude při jejím překročení nucena uměle omezovat natalitu zvířat. Zároveň však je možné, že problém bude vyřešen zcela jinou cestou, kterou vzhledem k současné úrovni přírodních věd, techniky, ekonomiky a etiky nelze vůbec předvídat. Ale i v tom případě, že bude stanovena jistá kvóta, bude to mnohem menší zlo, než je to, k čemu dochází dnes. Množství utrpení, které přinesl člověk, se nesmírně zmenší – a právě v tom tkví podstata problému.

Zároveň se zvětší množství dobra – indický *prem sagar*, oceán lásky. Není utopii lev, odpočívající vedle ovce či vedený dítětem. Bude to tak. Je to vize velkých proroků, kteří znali lidská srdce. Potomci dnešních zajíců a tapírů, leopardů a veverek, medvědů a vran, žiraf a ještěrek nebudou žít ve voliérách ani přírodních rezervacích, ale v našich městech, parcích, hájích, lukách; nebudou se bát člověka, nýbrž si s ním hrát, laskat se s ním. Budou spolu s ním pracovat na zdokonalování přírodního a kulturního prostředí a na rozvoji své vlastní bytosti. Již v příštím století hojnost dosáhne rozměrů, které si dnes neumíme ani představit. Pak nebude žádný problém zajistit potravu pro tato milá, laskavá a vysoce rozumná stvoření. A přijdou pokolení, jež budou s otřesem a hrůzou poznávat z knih, že ještě nedávno se člověk nejen živil mrtvolami zvířat, která zabíjel, nýbrž i nalézal potěšení v tom, že na tato stvoření Boží zákeřně číhal a chladnokrevně je vraždil.

- 1 Z básně A. A. Bloka *Petr*.
- 2 Penáti – v římské mytologii božští ochránci domu, domácího krbu a jeho symboly, stejně jako lárové.
- 3 Postava z povídky P. Bažova o zlatých uralských dolech v období konce 19. a začátku 20. století a o střetech lidí s vládkyní hor a jinými bytostmi, ochraňujícími přírodní bohatství.
- 4 Trollové – v severogermánské mytologii podzemní obyvatelé hor – obří.
- 5 Postava z komedie D. I. Fonvizina (1745–1792) *Nedouk*.
- 6 Narážka na repliku z komedie D. Fonvizina o nutnosti výuky zeměpisu.
- 7 Duchové germánské mytologie; někdy se dělí na světlé a temné.
- 8 Pojmenování této vrstvy (a vrstvy Vajúmn) snad vychází ze jména indoíránského boha větru Váju.
- 9 Citát z liturgie sv. Jana Zlatoústého: „...všecky nyní světské odložme péče“, viz také poučení Izáka Syrského (*Slova asketická, Slovo třetí*), objevuje se i ve *Filokalii (Dobrotoljubije)*, knize, kterou měl D. L. Andrejev ve své knihovně (viz *Даниил Андреев в культуре XX века*, Moskva 2000, s. 317.)
- 10 Dále ve strojopisu následoval vyškrtnutý text: „Mám za to, že nás *Rážce Světa* bude učit promýšlet mohutnou duchovní zkušenost mnohobožství. Bude nám ukazovat cestu k tomu, aby naše štěstí ze setkávání s duchy Přírody bylo stále hlubší a hlubší, rozkoš z dotýkání se těla Přírody stále plnější a širší a radost z vykonávání povinností vůči ní ještě jasnější a čistší. Neboť dosud pouze indická náboženství s jejich zákonem ahimsy – zákazu ubližovat jakémukoliv živému stvoření – se přiblížily ke skutečné nábožensko-etické lásce k Přírodě. Ale ahimsá si všímá pouze lidí a zvířat; stichiálie zůstávají mimo rámec zákona. Ale mezitím už dávno přišel čas, abychom pochopili, že kácením lesů, násilným převáděním koryt řek a změnou polí a luk v ubohá předměstí a zastavěné plochy působíme škody. Škody nejenom sami sobě a vnější přírodě, kterou většina považuje za bezduchou, ale i božským světům Liurně, Murochammě, Darainně, Arašamfu, Faltoře a Zemi Elfů. Naopak sázením stromů, ochranou lesů, rozšiřováním zahrad, zřizováním rezervací, sázením zeleně ve městech tvoříme dobro nejen sobě, ale i jim. Vzpomeňme na Dostojevského, který nás vyzýval líbat zemi, a rozšířme tento zákon tak, abychom dali našim nohám možnost líbat zemi stále, při každém kroku. Těmito dvěma radostmi – radostí z doteků žvlů a radostí ze světlých stichiálií, které pronikají za nimi – budou prodchnuty hry, tanec, polní práce, zahradnictví i sadařství, sport a turistika, veškerá fyzická kultura.

Proč průměrný typ sportovce za naší doby překvapuje primitivností svojí psychologie? Z jakého důvodu jsou jeho myšlenky pohlceny pouze otázkami sportovní techniky a nad jeho city vládne pudy soupeření, nezdravá ctízádnost a ohromný, maskulinní běs sebestřednosti? Příčiny jsou různé, ale hlavní je ta, že tento člověk je uzavřen ve své utilitárně fyziologické lásce k přírodě. Ani mu na mysl nepřijde možnost postihnout smysl spojení se stichiáliemi, mezi jejichž paprsky tak často a tak dlouho přebývá. Zůstává na tisíce kilometrů vzdálen myšlence, že pokud se jeho tělo ponoří do vody a pohybuje se mohutnými tempy, která okouzlují diváky, pak i když je zcela soustředěn na správnost svých pohybů, jedna část jeho bytosti se žíznivě a neustále snaží vcítit a vmyslit do proudů a krupějící vody – těchto křídel a rukou bytostí Liurny, které s opojením objímají jeho tělo. Jestliže se na lyžích řítí z hory, jedna část jeho vědomí (ať už jsou ostatní části zaujaty čímkoli) se dotýká stichiálií Nivenny a Achaše, přilákaných jeho odvahou, obratností, rychlostí a líbajících ho větrem na čelo; a klouzání po sněhu i záhyby zemského povrchu je třeba přijímat tak,

jako vnímá muž záhyby a tvary těla milované ženy.

A tak se mytí, sport a hra stanou neoddělitelnou částí v budoucím kultu stichiálií. Bude to pokojný a veselý kult, plný dvojí radosti z přijímání stichiálií a rozkoše ze sportovních výkonů a hry. Bude spojen se sázením stromů a květů, s jejich ochranou, s čištěním přírody, s obětováním Slunci a Matce-Zemi, s lidovými slavnostmi zasvěcenými stichiáliím. Pro tento kult bude třeba zvláštní typ chrámů a zcela zvláštní duchovenstvo: takoví ještě nebyli nikdy a nikde... Ale o tom ještě ne nyní, ale na jiné straně, o tom se pokusím promluvit v posledních kapitolách, kde vylíčím nábožensko-kulturní stavby a kult *Růžce Světa*.“

Dostojevského výzvou jsou myšlena slova starce Zosimy z románu *Bratři Karamazovi*: „Zemi líbej a bez ustání, bez míry miluj...“

- 11 Mahátmá (sanskrt. doslova „velká duše“) – v hinduismu jedno z pojmenování světového ducha, rovněž titul proroků, asketů a duchovních vůdců.
- 12 Přechodný druh dinosaurů z konce jurského období a ze začátku křídly; velká (až 10 metrů) zvířata, pohybující se na zadních nohou.
- 13 Stařec Zosima – postava z románu F. M. Dostojevského *Bratři Karamazovi*.
- 14 Nepřesný citát z Dostojevského románu *Bratři Karamazovi*.
- 15 V orig. „lik“ – t.j. obličej svatého.
- 16 Nigoda (nigojja) – v džinismu duše-dživy, nejnižší stupeň nejmenších bytostí.
- 17 Viz САДОВНИКОВ Д. Н., „Встречи с И. С. Тургеневым. «Пятницы» у поэта Полонского в 1879–1880 гг.“, in: *Русское прошлое: Исторические сборники* 1923/3.
- 18 Způsob popravy ve Španělsku a Portugalsku. Odsouzenci sedícímu u kůlu je utahována kolem krku obruč, dokud se nezadusí nebo dokud mu není zlomena trachea a hrtan, příp. rozdrčen malý mozek. Naposledy použito ve Španělsku v roce 1977.
- 19 Demografické učení spojené se jménem anglického ekonoma T. R. Malthuse, ve kterém se hlavní pozornost věnuje narůstajícímu počtu obyvatelstva na Zemi.

KNIHA VI.

VYŠŠÍ SVĚTY ŠADÁNAKÁRU

KE SVĚTOVÉ SALVATEŘŘE

Nikoho nemůže překvapit, že údaje o těchto sférách jsou nejen skoupější než o kterýchkoliv jiných, ale že v podstatě téměř chybí. Příčiny jsou dvě. První příčinou je to, že skutečnost těchto sfér je zcela neadekvátní jakýmkoliv našim představám a pojmům, a ještě více pokusům vyjádřit je slovy. Druhou příčinou je to, že dotyk s těmito světy prostřednictvím osobní zkušenosti vyžaduje zcela jedinečnou schopnost duchovního prozření. Téměř nic z toho, co zde budu o těchto světech vyprávět, nečerpám ze své bezprostřední osobní zkušenosti, mé sdělení pouze předává slovy našeho jazyka to, co jsem se dozvěděl od neviditelných přátel. Ti mi jistě odpustí, pokud se v něčem zmýlím, pokud mé vědomí vneslo něco nižšího, čistě lidského a zkalilo subjektivními příměsemi tuto zvěst.

Všechny vrstvy, o nichž budu zpočátku mluvit, jsou pětirozměrné, počet časových souřadnic neboli proudů paralelně plynoucích časů přesahuje v těchto vrstvách číslici 200. Už jenom to stačí, abychom pochopili, jak nemohoucí jsou pokusy vyjádřit obsah a smysl těchto sfér lidskými obrazy. Zcela se musíme vzdát obvyklých představ o formách, stejně tak je odsouzen k neúspěchu i pokus kompenzovat tento nedostatek představami o energiích, zónách působení atd.

Nad sakuálou Transmýtů pěti vedoucích náboženství – již jsem o nich hovořil jako o pěti titánských pyramidách z jakéhosi zářícího křišťálu různých barev – se tyčí nepopsatelná sakuála Synklétu Lidstva, jež se skládá ze sedmi sfér a obímá celý Šádánakár. Moře zářících éterů – používám toto slovo, neboť nemám výstižnější –, jež září barvami nepředstavitelnými ani pro synkléty metakultur, omývají v těchto světech stavby, které bychom mohli vzdáleně přirovnat jak k zářícím horským masivům, tak i k fantastickým architektonickým stavbám. Odvěký rozdíl mezi výtvoři lidského génia a velkými díly Přírody tam již ztrácí platnost, neboť oba principy se slily v jedné, pro nás nepostizitelné syntéze. Copak si vůbec dokážeme představit ty jásající, světlem zalité epopeje, do nichž se tam oděli nejnádhernější duchové vzniklých stichiálí? Nebo zářivé vlny zvuků, jež se místy zvedají jakoby z blaženého lůna nebeských hor? Dosáhnu svého cíle, pokud

alespoň nemnozí z čtenářů pocítí skrze neobyčejné slovní spojení, skrze tyto obrazy, téměř zbavené obrysů, přítomnost takové skutečnosti, k níž může směřovat náš duch, která však není přístupná doteku téměř nikoho z těch, kdo žijí na naší ubohé a temné zemi.

Zdá se mi, že počet nejvyvolenějších z vyvolených, kteří v současnosti tvoří Synklét Lidstva, není vyšší než tisíc. Ti již nemají lidský vzhled v našem smyslu slova, když však sestupují do nižších vrstev, dobrovolně na sebe berou jeho podobu ve vyšší, prosvětlené formě. Prostor mezi bramfaturami sluneční soustavy jsou schopni překonávat rychlostí světla, neboť jsou nesení slunečními paprsky.

O jednotlivých sférách Synklétu Lidstva nevím nic kromě jejich názvů, a to jen do té míry, v jaké se mi je podařilo přetvořit do zvuků lidského jazyka.*

Z Monsalvatu a Edemu vešli do Synklétu Světa k dnešnímu dni již mnozí, více než sto lidí. Ještě více jich dala prastará a ohromná metakultura Indie. Zdá se, že posledním člověkem, který z této metakultury vešel do roku 1955 do Synklétu světa, byl Rámakrišna, od okamžiku jeho smrti v Enrófu po vstup do těchto nejvyšších sfér tak uběhlo asi sedmdesát let. Častěji však tento vzestup trvá po celá staletí. Například prorok Mohamed, jehož posmrtný život přitom nebyl komplikován žádným pohybem po sestupné řadě, dosáhl Synklétu Světa teprve poměrně nedávno. Ještě výš se nad tyto sféry ze Synklétu Lidstva brzo pozdvihnou proroci Ezechiel a Daniel spolu s Basilem Velikým, kteří tam již dávno přebývají.**

Tím je vyčerpáno vše, co jsem schopen říci o sférách této sakuály. O jedenácti sférách následující sakuály, sakuály Velikých Hierarchií, však musím hovořit ještě stručněji, sušěji a protokolárněji.

Ano, jsou to světy právě těch vysokých podstat, které nemáme možnost nazvat jinak než Veliké Hierarchie: ve starých náboženstvích různých zemí byly mnohé z nich ve své době objektem uctívání. Tyto vznešené bytosti se odrazily – ovšem jen do určitého stupně – v obrazech egyptského, babylonského, řeckého, staro-germánského, aztéckého a v některých aspektech nejvyšších božstev i indického panteonu, nikoliv však v dnešní podobě, nýbrž v té podobě, v jaké byly, přesněji řečeno, v jaké si je představovalo vědomí národů, v těchto dávných dobách. Během staletí, jež uplynula ode dnů vzniku a rozkvětu jejich kultů v Enrófu, se tyto hierarchie pozdvihly do nejvyšších výšin.

* Arvantakérnis, Diedárnis, Ranmatírnis, Serbarájnis, Magraléjnos, Ivarójnis, Namma-rájnos.

** Dále v autorizovaném strojopisu následuje vyškrtnutá pasáž: „Z mladé Ruské metakultury dosud vstoupili do Synklétu Lidstva jen nemnozí. Jmenuji ty, o kterých je mi známo, v historicko-chronologickém a nikoliv metahistorickém pořadí: svatý kníže Vladimír Kyjevský, Jaroslav Moudrý, Antonij a Feodosij Pečerský, letopisec Nestor, družiník knížete Igora Svjatoslaviče – tvůrce *Slova o pluku Igorově*, Alexandr Něvský, svatý Sergij Radoněžský, Andrej Rubljev, svatý Nil Sorský, Lomonosov, svatý Serafím Sarovský, svatý Amvrosij Optinský, Alexandr Blahoslavený.“

Mohu říci, že sféry této sakuály se již nevrství podle principu spojení té či oné hierarchie s určitou metakulturou: ty nižší vrstvy Šádánakáru, které člení vertikální předěly, čímž se utvářejí segmenty metakultur lidstva, zůstaly daleko vzadu, přesněji řečeno dole. Vrstvení mezi sférami sakuály Hierarchií podmiňuje princip síly a výšky, které každá z těchto podstat dosáhla.

Opět jsou mi známy jen názvy těchto vrstev. Nejsem však vůbec přesvědčen, že jejich fonetická fyziognomie vyjádřená písmeny je adekvátní skutečnému znění těchto jmen. Není pochyb, že tyto názvy je třeba pokládat za pouze velice přibližné.*

Ponecháme-li ve stadiu metahistorických úvah úplnou volnost úsudku, bude se přirozeně snažit vnášet do specifik metahistorie, do jejích rozměrů a vzájemných vztahů pro něho obvyklé kategorie fyzické a historické vrstvy a logické, rádobý vědecké normy. Úsudek má například sklon ke standardizaci a uspořádanosti, jež naivně pojímá jako symetrii, což se v tomto případě projevuje tím, že se mu zdá naprosto přirozené, že nad všemi nadnárody musí stát identické skupiny hierarchií, podílející se na jeho životě. Ve skutečnosti tomu tak není.

Je ovšem pravda, že neexistuje nadnárod (právě nadnárod a ne národ), nad nímž by nestál jeho demiurg, neboť v tom případě by nešlo o nadnárod, nýbrž o náhodné sousedství několika národností, jež mezi sebou nejsou spojeny žádnými společnými osudovými pouty. A neexistuje národ, který by neměl ideální Pospolitou Duši (neboť v tom případě by to byla aritmetická suma osobností, jež se momentálně a náhodně spolu sblížily). Podstata tkví však především v tom, že ideální Pospolitá Duše není vůbec souhrn nějakých psychologických či jiných, pro nás evidentních vlastností daného národa, jež vymezují jeho historickou, od všech dalších národů odlišnou fyziognomii. Ideální Pospolitá Duše je bytost, která má jednu velkou monádu, jež v sobě tají předobrazy nevyšších možností národa a je oděna do hmotné tkáně rozlehlých prostorů. Podle vývojového stupně utváření národa a osobní zralosti lidských jednotlivců se k ní přibližuje stále větší subtilně hmotná část každého z těchto jednotlivců, ideální Pospolitá Duše ji obejmě a dodá jí pospolitý charakter.

Téměř v každé metakultuře je několik národních pospolitých duší, je však pravidlem, že jedna z nich náleží k odlišné hierarchii než ostatní. Pouze ona je stejně jako demiurg nadnároda *Bohem zrozená*, pouze ona je s ním spjata zvláštními, tajemnými, duchovními a hmotnými pouty lásky. Tyto pospolité duše vytvářejí hierarchii *Velkých Sester*, v zemské bramfatuře je jich asi čtyřicet. Pospolitá Duše je u každého zformovaného národa, ostatní z nich však náležejí k monádám stvořeným bohem. Jim, těmto *Mladším Sestrám*, odpovídají *vůdčí duchové – inspirátoři těch národů*, které patří k nadnárodu, nehrají však v jeho dějinách vedoucí úlohu. Je třeba také říci, že některé z Mladších Sester procházejí svou metahistorickou

* Aolinor, Ramnagor, Plejragor, Forajgor, Stranganor, Celiror, Lichanga, Devenga, Siringa, Chranga, Ganga.

pout' bez společníků – vůdčích národních duchů; objevují se i takové přechodné stavy, jež někdy trvají déle než století, kdy národ zůstává spolu se svou Pospolitou Duší a svým vůdčím národním duchem vně metakultur a jakoby mezi nimi. Jako příklad mohu uvést národy Balkánského poloostrova, jež byly kdysi součástí metakultury byzantské. Řekové, Srbové a Chorvati byli zotročeni jedním z wicraorů muslimské metakultury a nyní přebývají mezi metakulturou románsko-katolickou a ruskou. Neméně tragický je osud národa bulharského, který také náležel k byzantskému nadnárodu a byl předurčen k veliké budoucnosti – k vůdčí duchovní a kulturní roli ve východokřesťanském světě. Wicraor Turecka navždy zbavil bulharský národ těchto perspektiv, znetvořil jej a jakoby zmenšil jeho duchovní křídla. Nyní začíná být bulharsky národ součástí nadnároda ruského. Rumuni se jako národ teprve formují. Jejich Pospolitá Duše a vůdčí národní duch stojí nad touto národností ještě příliš vysoko a s těžší s ní udržují kontakt a bude ještě dlouho trvat, než nabudou plnosti svých duchovních sil.

Velikou Bohem zrozenou monádou je i demiurg nadnároda, který je mohutnější, má větší působnost, nemá však pospolitou povahu. Je pouze jeden.

V metakultuře mu odpovídá jedna z Velkých Sester – Pospolitá Duše vůdčího národa. Bývají však i složitější kolize. Kupříkladu v metakultuře severozápadní byl demiurg nadnároda spjat do 19. století s jednou ze Sester – Pospolitou Duší Německa. V tomto století však druhý německý wicraor natolik zesílil, že vězení této Pospolité Duše v jedné z citadel Mudgabru se změnilo v téměř naprosté zotročení její vůle a demiurg nadnároda vstoupil ve svazek s jinou Velikou Sestrou, Pospolitou Duší Anglie.

Zrození monád obou hierarchií – demiurgů nadnároda a Velkých Sester – před věčným Sluncem Světa nejsme schopni ani pochopit, ani si představit a všechny logické konstrukce na toto téma jsou odsouzeny k tomu, aby zůstaly prázdnou spekulací. Podle mého názoru zůstávají spekulacemi i pokusy vyplnit mezeru v našich představách o těch stupních kosmického utváření těchto monád, které předcházely jejich vzniku v Šádánakáru. V jakých bramfaturách, v jakých formách, po jakých stupních tyto monády putovaly a do jakých podob se vtělovaly před tím, než vstoupily do hranic naší planety? Možná že se mýlím, zdá se mi však, že takováto jinobramfaturní tajemství jsou pro nás transcendentální. Do okruhu možností našeho chápání (příčemž chápání ne v podobě metahistorického osvícení, nýbrž pouze ve formě pasivního vnímání informací z úst našich neviditelných přátel) mohou obě tyto hierarchie vstupovat v okamžiku metaéterického zrození. Tímto termínem podmíněně označuji událost, spočívající v tom, že jejich monády vstupují do pětirozměrné materiálnosti Šádánakáru. Od Planetárního Logu, který můžeme pojímat i jako Bytost, jež je nejvyšším demiurgem naší bramfatury, získávají určitý impuls: tento impuls je *tvorivou vůlí ke skutečnění a vyjádření sebe sama v trojrozměrné a čtyřrozměrné substanci budoucího nadnároda*, který dosud neexistuje a který by bez nich ani existovat nemohl. Právě tento impuls vede k tomu, že tyto monády sestupují dolů, odívají se do tkání hutnější materiálnosti, jež je již čtyřrozměrná, a začínají tak svůj planetární cyklus. To je jejich

druhé zrození v Šádánakáru, zrození astrální. Je samozřejmé, že zrození fyzické nikdy monády neprožívají. Víím, že není lehké pochopit tuto myšlenku, těžko jsem ji však mohl vyjádřit jednodušeji.

Světy, kde tyto hierarchie přebývají mezi těmito dvěma zrozeními a jejich monády v průběhu svého celého cyklu v Šádánakáru, tvoří sakuálu Demiurgů. Skládá se ze tří sfér. Vlast demiurgů a Velikých Sester – Ideálních Duší nadnárodů – se nazývá *Rangarajdr*. Další sféry se nazývají *Astr* a *Oamma*. *Astr* je vlast a příbytek monád Mladších Sester a vůdčích národních duchů. O obsahu *Oammy* nejsem schopen sdělit nic.

Lze však říci, že během posledních pěti set let se mezi demiurgy vyčlenil jeden, který nejenže byl pověřen posláním demiurga celoplanetárního, nejenže získal nadnárodní význam, ale který toto celoplanetární poslání také uskutečnil: je to demiurg Severozápadu. Vytvoření některých předpokladů ke spojení lidstva do jednoho celku – to je plod právě jeho činnosti v minulých stoletích. V blízké budoucnosti přejde, jak se zdá, na krátkou dobu tato světová vůdčí úloha na demiurga ruského nadnároda, později pak na demiurga Indie. Zdá se, že poté se již tato role s demiurgem určitého nadnároda spojovat nebude.

Jarosvět a Návna jsou jména, která jsem podmíněně a svévolně vzal k označení hierarchií ruské metakultury. Skutečná jména demiurgů a Velikých Sester mi nejsou známa. V lidském jazyce nelze ostatně tato jména vůbec vyslovit.*

Metahistorické poslání budoucího manželského svazku a vůbec veškerého života v Šádánakáru Jarosvěta a Návny – poslání planetárního významu – může být přibližně načrtnuto tak, že se z nich má zrodit, přesněji řečeno skrze ně se má étericky vtělit Veliká Monáda Ženství.** Je samozřejmé, že ta není myslitelná v žádném osobním vtělení fyzickém, je však připravena vplynout časem do éterické prostorové schránky, jež ji má pojmout, do schránky prosvětlené, personální, živé a neposkrvněné, tato schránka je myslitelná jedině jako vznikající současně se svým zhmotněním v Enrófu: celoplanetárním Bratrstvem. Ruský národ si představuje jeho demiurg jako étericko-fyzickou substanci, jež je v Enrófu dosud neprosvětlená, jež je však již prosvětlována v Nebeském Rusku, z níž bude

* Doufám, že čtenář pochopí, že jakákoliv aplikace na hierarchie pro nás obvyklých antropomorfních pojmů věku, manželských vztahů atd. může být provedena pouze se záměrem přiblížit naši mysl cestou jedině možných, i když vzdálených analogií k pochopení jevů, jež v doslovném smyslu nemají téměř nic společného s jevy, na něž jsme zvyklí.

** Pod termínem „éterický“ mám na mysli materiálnost jemnější a vyšší, než je materiálnost fyzická. Éterickou je materiálnost světů Prosvětlování, zatómisů, Světlych stichiálí. K označení materiálnosti ještě jemnější, než je charakteristická například pro sakuálu Vysokého Povínování a sakuálu Andělů, používám termín „astrální“, pro nejjemnější ze všech představitelných forem materiálnosti termín „metaéterický“. To je materiálnost nejvyšších vrstev Šádánakáru. Ke všemu, co se nalézá hierarchicky ještě výš, používám slovo „duchovní“.

zhotovena tato dvojaká – fyzická i éterická – schránka Světla, a zároveň jej myslí jako arénu, v níž se uskuteční tento teurgický akt.

Nad sakuálou Demiurgů a Velikých Sester se vznáší sakuála, kterou mohu určit pouze slovy: Vlny Světového Ženství. První z jejich sfér *Limuarna* je ženský Synklét lidstva, druhá sféra – *Bájušmi* – je nynější příbytek Monády Velkého Ženství. Z ostatních sfér této sakuály znám pouze jména: *Faolémmiss*, *Saóra*, *Naolítis*. Jméno poslední – šesté sféry je tajemstvím.

Tato sakuála je určována ještě jedním – světy setkávání hierarchií Šádánakáru s hierarchiemi makrobramfatur a Všehomíra. Z těchto tří světů dokážu pojmenovat pouze prostřední – *Raóris* – místo přebývání Monády Velkého Ženství dříve, než emanovala do Šádánakáru.

Odtud počínají vrstvy přebývání Jediné Církve naší bramfatury. Zahrnují sakuálu, o níž jsem právě hovořil, a zároveň i tři sféry ještě vyšší sakuály: Elity Šádánakáru. Kolem ní se kolébají oceány mnohokrát prosvětlené a zduchovnělé hmoty, zářící hřebeny jejich vln nenalézají překážky v jejich průzračných březích, plavně vstupují dovnitř, rozlévají se po tomto příbytku Dokonalých a přinášejí mu veškerou plnost života. Lidstvo Enrófu i lidstvo daimónií i lidstvo Luny i andělé i stichiálie a dokonce i zvířecí říše, jejíž metafyzicky smysl byl tak hlubokou záhadou, nalézají své nejvyšší zdůvodnění a ospravedlnění, své přetvořené bytí v lůně tohoto nejvyššího ráje, jenž v sobě spojuje klid i moc, blaženost i tvořivost, dokonalost i nekonečný pohyb dál a dál po fascinující cestě. Jsou to všichni ti, kdož vidí vlastními zraky Světovou Salvaterru, nejvyšší stupeň hierarchie Šádánakáru pro jakoukoli z jeho monád, a to jak Bohem zrozených, tak i Bohem stvořených, kromě Planetárního Logu, Přesvaté Panny a Duchu Velkého Ženství. Když hovořím o Elitě Šádánakáru, mohu jediné: vyjmenovat některé z těch velkých lidských duchů, kteří dosáhli Elity, vyslovit jejich poslední lidská jména: Achnaton, Zarathuštra, Mojžíš, Ozeáš, Lao-c', Gautáma Buddha, Mahávíra, Ašóka, Čandra Gupta Maurja, Pátandžálí, Nagaradžuna, Samudragupta, Kaniška, Šankara, Aristotelés, Platón, všichni apoštolově kromě Pavla, Titurel, Marie Magdaléna, Jan Zlatoustý, Augustin, František z Assisi, Jana z Arku, Dante, Leonardo da Vinci.

Přehled struktury Šádánakáru jsme tak dovedli ke konci – k nejvyšší ze všech sakuál, jež třemi sférami objímá celou naši bramfaturu: sférou Planetárního Logu, sférou Neposkvřené Panny Marie a sférou Monády Velkého Ženství.

Z čistě subjektivních příčin jsem si zvykl nazývat tento střed a vrchol Šádánakáru *Světovou Salvaterrou* – jménem, jež je samozřejmě zcela podmíněné a dokonce i náhodné a nemá ani vzdálený vztah k Salvateře středověkých křižáků, Palestině. V žádném případě na něm netrvám, jsem však nucen jej používat, neboť nemám lepší.

Světová Salvaterra proniká celým Šádánakárem kromě čtyř světů démonického Základu a Sufethu, avšak v rozličném stupni. Její největší plnost je spjata s vysokými vrstvami atmosféry. Náboženský smysl slova „Nebe“ není plodem aberace temného vědomí starověku, nýbrž výraz skutečnosti, kterou již před tisíci lety vytyčily vysoké duše.

Od Salvaterry pochází vše, co má v historii Šádánakáru, v dějinách lidstva i jednotlivé duše charakter Prozřetelnosti. Zde se soustřeďuje vylítní nejvyšších kosmických podstat, které vyjadřují samy sebe v utváření hvězdných světů i v našem utváření. „Zářivý krystal Nebeských vůlí“ – to je formule, kterou lze na Světovou Salvaterru aplikovat nejen poeticky. Nepřetržité vlny milosti, požehnání a síly se vylévají z těchto výšin, z těchto hlubin. Čím nám pomohou přiblížit se k představě o nich taková slova, jako je zářící blahá zvěst či znějící zář? To, na co mohly narážet podobné poloobrazy, zůstalo hluboko dole, ve světech andělů, v sakuále Vysokého Povinování, v Synklétu světa. Zde končí i to, co se pokoušela vyjádřit biblická legenda o žebříku Jákobovu, když prošel skrze celý Šádánakár. Veliké podstaty a veliké bytosti vystupují a sestupují po stupních materiálního bytí od Salvaterry k Zemi a od Země k Salvateře. To je srdce planety a její vnitřní Slunce. Skrze ni a jenom skrze ni se odhalují výšiny, šře a hlubiny Duchovního Kosmu, jež zahrnuje i hvězdná souostroví i metagalaktické oceány, které se nám zdají tak pusté.

Duchovní Kosmos nelze vyjádřit v žádném jazyku světa a může být samozřejmě prožit pouze v nejjzdálenějších předtuchách. Nejvyšší duchovní uchvácení křesťanských mystiků, nejvyšší stupeň extáze hinduistů, „abhídžna“⁴¹ Buddhova – všechno to jsou svou podstatou stavy právě těchto vzdálených předtuch. Systematizující rozum se je pokouší vtěsnat do pevných forem učení, aby byly přístupné mnohým, a vytváří matné odlesky, jako jsou učení o Tao,² o Plerómu,³ o Empirejích,⁴ o dýchání Parabráhmy.

Když poutníci po jiných světech hovoří o Edemu, jako je tomu u učitelů semitských náboženství, nebo o komnatách a palácích Bráhmý a Višnu, o nebesích íránských ahurů⁵ či hinduistických děvů,⁶ o blažené zemi Sukhavátí,⁷ či dokonce o Nirváně,⁸ pak pokládají za konečný cíl pouze jednotlivé stupně uvnitř Šádánakáru, jednotlivé vrcholy metakultur a nejvyšší transmýty náboženství, nebo nakonec skutečnost Světové Salvaterry.

Až lidstvo – fyzické i již mimofyzické – zakončí svůj kolosální cyklus, až jej zakončí i všechny říše planetární Přírody, pak plně splynou s tímto planetárním rájem. Tehdy se začne Světová Salvaterra otevírat jako květ do prostoru Duchovního Kosmu, který ji bude připraven přijmout. A Slunce Světa bude zářit nad tímto květem a bude přijímat do svých nebes jeho vonné paprsky. I tehdy však ještě bude konečný cíl nekonečně a nezměrně daleko, nyní se nalézá za hranicemi i té nejvíce fascinující předtuchy.

LOGOS ŠÁDÁNAKÁRU

Všechny nespočetné miriády monád se, pokud vím, dělí na ontologicky odlišné kategorie. Do první kategorie patří monády v Bohu zrozené. Těch není mnoho. Jsou větší svými rozměry, bezprostředně vyšly z nepostižitelných hlubin Tvůrce, jsou předurčeny být vůdci světů a od samého počátku ke světu přistupují, aniž by znaly pád a zmar, stále vzrůstají od slávy k slávě, od síly k síle. Nikdo kromě nich samotných nepostihuje a nikdy nepostihne tajemství jejich božského zrození. V Šádánakáru náleží k monádám Bohem zrozeným Planetární Logos, *Zventa-Sventána*, demiurgové nadnárodů, Veliké Sestry a některé z Nejvyšších Hierarchií. Nepatří k nim žádná démonická monáda Šádánakáru, i když je třeba vědět, že Lucifer je monáda Bohem zrozená – jediná ze všech Bohem zrozených monád, jež odpadla od Boha.

Do druhé kategorie patří všechny ostatní monády světa, monády Bohem stvořené. Každá z nich může pochopit tajemství jejího božského stvoření, pochopitelně však až na velmi vysokém stupni vzestupu.

Planetární Logos je velká v Bohu zrozená monáda, božsky rozum naší bramfatury, nejstarší a nejprvnější ze všech jejích monád. Její odlišnost od všech ostatních spočívá v tom, že vyjadřuje tak, jako Slovo vyjadřuje hovořícího, jednu z hypostází Trojice: Boha – Syna. Logos Šádánakáru uskutečňuje pro nás absolutně nepostižitelnou cestu vzestupu a tvoření v kosmické hierarchii, není a nemůže být žádná bramfatura bez takovéto monády, vyjma bramfatur démonických. Neboť v každé z bramfatur se zjevuje jedna taková monáda na jejím úsvitu a během celého utváření všech jejích sakuál zůstává střediskem sil Prozřetelnosti a Božského Ducha.

Planetární Logos sestoupil do Šádánakáru ihned, jakmile jej byla schopna pojmut materiálnost bramfatury vytvořená hierarchiemi. Vrstva, do níž nejdříve sestoupil, se stala později Irolnem. Tvůrčí činnost Logu připravila tuto vrstvu na to, aby přijala množství mladých, Bohem stvořených monád, tato činnost však

nemohla ochránit Šádánakár před vpádem Gagtungra. Planetární Logos a zástupy světlých monád byly nuceny vstoupit s ním do boje. Tvořily se překrásné zákony světa, jimž bylo cizí strádání, smrt a jakákoliv temnota. Počátek prvnímu lidstvu – andělskému – položil Sám Planetární Logos s Lilith, jejíž bytost byla tehdy ještě osvobozená od démonického ejcechóre. Zároveň byla v neustálém boji proti démonickému táboru vytvářena Olirna, byly utvářeny sakuály Vysokého Povinnování, Velikých Hierarchií, Nejvyšších Stichiálií a byly připravovány ty vrstvy, které se staly sakuálami involtací jiných planet, Slunce a Astrafairu. Některé z vrstev, jež byly tehdy vytvořeny, již nyní neexistují: jsou to například ty, kam se v těch dobách pozvedali, když dosáhli prosvětlení, člověkoandělé. A jelikož materiálnost těchto bytostí nebyla otrávena žádným ejcechóre, nedolehl na vzestup andělolidstva žádný pád.

Pod představami o prvotním hříchu je třeba chápat to, k čemu došlo mezi Lilith a Gagtungrem, který vtrhl do jejího světa, a to, v důsledku čehož nesou od té doby satanské sémě – ejcechóre – všechny bytosti, na vytvoření pevných materiálních řetězů jejich rodů se podílela či podílil Lilith. V démonických bytostech panuje ejcechóre i nad monádami, v ostatních – v nejhorším případě nad šelty. Co se týká legendy o Adamovi a Evě, v ní jsou tak popleteny všechny vrstvy, éry a hierarchie, že je lépe se tohoto příběhu vůbec nedotýkat. V každém případě by Kristus dovedl nakonec všechna ejcechóre ke všeobecnému vykoupení a prosvětlení, kdyby nebylo jeho posláním v Enrófu přerušeno.

Gagtungr vytvořil pevnou hmotnou vrstvu, zrcadlově odražející sestup andělských monád do Šádánakáru, kde našly svou inkarnaci menší démonické bytosti, ty, jež se časem změnilly v netvory našich dní: wicraoři, velgy, rifiry, jigvové, andělé tmy. A paralelně se vzestupem andělolidstva začal vznikat organický život v Enrófu, jenž byl předurčen živočišné říši. Tato říše byla zamýšlena jako grandiózní pospolitost nových, mladých, Bohem stvořených a tvořených monád, povolaných k tomu, aby sestoupily do nejhustších hmotných vrstev a prosvětlyly je. Když se Gagtungrovi podařilo zdeformovat zákony života v Enrófu, položil svou ruku na říši zvířat, a tím zvrátil záměr Prozřetelnosti, síly Planetárního Logu vytvořily druhé lidstvo – Titány, kteří měli stejný úkol jako všechny pospolitosti Světla: prosvětlit hmotu. Časem měli přejít do Enrófu a řídit tam procesy prosvětlování zvířecí říše a některých stichiálií – démonických nebo zaostalých. Vzpouza a pád Titánů byly novou katastrofou. Pro Gagtungra se zhroucení druhého lidstva stalo pramenem takového vzrůstu jeho moci a síly, jaký dosud nepoznal. A jestliže říši zvířat pouze zabrzdil v jejím rozvoji a Titáni byli svrženi do světa Odplaty, odkud se jim později podařilo uniknout, pak Měsíční lidstvo, které vytvořil Planetární Logos a jeho síly, utrpělo po Titánech úder ještě drtivější a poté, co prošlo fází demonizace téměř všech svých šeltů, zmizelo zcela z tváře Enrófu. To se stalo asi před 800 000 lety, kdy se v pozemském Enrófu začal člověk vyčleňovat ze zvířecí říše a v dalších trojrozměrných vrstvách stvořili Planetární Logos a jeho tábor lidstvo daimónií. Toto stvoření bylo vyvoláno neodkladnou nutností posílit tábor Světla a tím, že další a další miriády monád, jež vytékaly

z Otcova lůna, hledaly cesty k sestoupení do hustých hmotných vrstev, aby je prosvětlyly. Daimóniím nebyl svěřen úkol prosvětlit říši zvířat, jejich vrstvy nejsou se zvířaty nikterak spjaty – jedním z jejich úkolů však bylo a zůstává prosvětlení zaostalých stichiálií.

Co se týká takzvaného úsvitu lidstva, tedy éry vydělení lidského druhu z říše zvířat, byl to úsvit neobyčejně smutný a ponurý. Musíme politovat lidstvo jeskynního věku, není však nutné je idealizovat: bylo kruté, podle a hrubě utilitární. Neznalo absolutně nic duchovního kromě magie, a magie je utilitární a zjištná samotnou svou podstatou. Ve vědomí mikroskopické menšiny se pomaličku rodil nikomu nepochopitelný pocit Velikých Stichiálií a první náběh smyslu pro krásu. Prvním masovým prožitkem transfyzičké stránky věcí bylo prožívání všude kolem rozlité arungvilty-prány.

Proces pomalého prosakování duchovnosti do sféry vědomí probíhá tisíciletí za tisíciletím, kapka za kapkou, časem se v podvědomí po uplynutí staletí akumuloval určitý energetický náboj, jakési duchovní kvantum, jež se okamžitě prodralo do duše a rozumu osobnosti. To byli první lidé světlých poslání, – zvěstovatelé svého druhu. Kolem nich se vytvářela malinká společenství, odkrývaly se nejbližší úseky cest zdokonalování. Je těžké ukázat časovou hranici, kdy to začalo, v každém případě jsou však záblesky patrné již na konci kromagnonu.⁹ Pak přišel dlouhý regres, poté nové záblesky na americkém kontinentu, které se nakonec, v předvečer vzniku atlantické kultury, slily již v nepřetržitě paprsky světla.

Záhuba Atlantidy ohrozila veškerou duchovnost, které se během těchto neveselých staletí dosáhlo. Tenkou nitku duchovnosti se podařilo přenést do Afriky a prostřednictvím súdánské kultury předat Egyptu. Pro všechny síly Světla začala staletí trýznivého vzrušení a mučivého strachu, neboť nápor temnoty býval takový, že nitka duchovnosti byla někdy ztělesněna v jednom jediném člověku na zemi. Je snad lehké si představit jeho bezpříkladnou osamělost a zuření tmy, jež se jej snažila zahubit? Mohl bych vyslovit několik podivných, neznámých jmen, lépe je však říci, že tito zvěstovatelé a hrdinové ducha v krvavém úsvitu lidstva vpletli později do svých dalších girland ty nádherné a zářivé květy, jejichž jména jsou nyní známa každému. Jsou to Achnaton, Zarathuštra, Mojžíš, Ozeáš, Buddha, Mahávíra, Lao-c', apoštol Jan. Zvláště těžký boj musel prodělat budoucí Gautáma Buddha. Bylo to uprostřed černošského plemene v oblasti jezera Čad, kdy súdánská kultura dosud neexistovala a již pohasínající oheň atlantické moudrosti a duchovnosti doutnal v duši tohoto jediného člověka. Nit, která byla předána do Ameriky, se přetrhla a on zůstal jedinou svící ducha v Enrófu zeměkoule. Z hlediska pozdějších měřítek, jimiž se posuzují proroci a zvěstovatelé, nebyl ještě tak zářivý, byl však jen jeden, čímž je řečeno vše. Synklét Atlantidy byl zeměpisně příliš vzdálen, aby mu mohl poskytnout účinnou pomoc, vnímat pomoc jiných sil Světla svým bdícím denním vědomím ještě neuměl a zdálo se mu, že vede nekonečný zápas s temnotou absolutně opuštěn a sám. Ke konci jeho inkarnace se u něj našťestí objevilo několik důstojných žáků a věc byla zachráněna. Právě v tom spočívá neskutečné hrdinství tohoto činu: bez Synklétu!

Ve světě daimónií se ve vrstvě, jež odpovídá našemu Enrófu, v Žeramu, se Planetární Logos vtělil asi před 10 000 lety, kdy u nás prožívala svůj rozkvět Atlantida. Gagtungrovi se nepodařilo přerušit či pokrýt Jeho poslání, nedokázal také fyzicky umrtvit Jeho vtělení dříve, než dosáhlo vší plnosti sil v Logu, cesta Logu světem daimónií se změnila v Jeho apoteózu a celá tato sakuála nastoupila cestu postupného prosvětlování. Poslání Logu ve vztahu k světu daimónií se podobalo Jeho pozdější misi ve vztahu k našemu lidstvu, tam však byla tato mise dovedena k vítěznému konci, což vedlo k urychlenému rozvoji této sakuály.

Dříve než dosáhl vtělení do člověka, jež by plně odrazilo Jeho podstatu, vykonal Veliký Duch přípravné sestoupení, kdy se asi před 7 000 lety vtělil v Gondwáně. Tam byl velkým učitelem. Lidstvo však ještě nebylo připraveno přijmout duchovnost, jež se vylila skrze vtělený Logos. Bylo pouze založeno hluboké a čisté ezoterické učení, byla zasetá první semena, která byla přenesena větry dějin do půdy jiných zemí a kultur: do Indie, Egypta, Číny, Íránu, Babylonie. Zosobnění Logu v Gondwáně ještě nedosáhlo té plnosti, jaká se později zjevila v Ježíši Kristu, mělo v podstatě charakter přípravný.

Národ, kultura a země, jež se měly stát arénou Kristova života, pochopitelně nevykristalizovaly okamžitě. Nezbytnou podmínkou byl přísný monoteismus, který by vyznávali nikoliv jednotlivci, nýbrž přijímaly jej masy národa. Bez toho by chyběla psychologická půda, nezbytná pro zjevení Boha-Syna. Zeměpisné a historické podmínky, které určily kulturní a náboženský charakter národů Indie a Číny, však neposkytly monoteistickým idejím způsoby, jimiž by pronikly do vědomí lidových mas. Monoteistické učení Lao-c¹⁰ i podobné tendence v bráhmánismu zůstaly téměř ezoterickými doktrínami. Vše se omezovalo na duchovní zaujetí jednotlivých velkých duší a na osamělé teosofické spekulace. Bezpříkladné náboženské nazírání národů Indie jim umožnilo vnímat zjevení mnohých Velikých Hierarchií a vytvořit synklét, který svou početností není srovnatelný s žádným dalším: mohutný panteon Indie však jako by zakrýval ještě vyšší realitu Světové Salvaterry. Indické náboženské vědomí uvyklo odedávna představě o ztělesnění hierarchií v podobě lidí či dokonce zvířat, proto nebylo schopno vnímat a pochopit, že zosobnění v člověku Planetárního Logu je zcela výlučné a zvláštní, že se zásadním způsobem odlišuje od avatárů* Višnu či od inkarnací jakýchkoli jiných světlych sil. Buddhismus, který byl silný svou etickou stránkou, se vyhýbal přesné formulaci problému Absolutna. Buddha byl stejně jako Mahávíra přesvědčen, že ve věci spasení se člověk musí spoléhat pouze sám na sebe. V tomto omylu se promítla záporná stránka té strašné duchovní zkušenosti, kterou získal v době, kdy byl jediným a osamoceným duchovním ohněm, hořícím uprostřed planetární noci, zkušenost, na níž si vzpomněl, když se stal Gautámou, kterou však, jak se zdá, nedokázal do konce pochopit. Ať tak či tak, buddhistické učení, které se odklonilo od přímého obrácení se k Jedinému, svým širokým rozšířením

* V hinduismu se jedná o vtělení božstva do postav jiných bohů, lidí nebo zvířat.

v Indii s konečnou platností vyškrtlo tuto zemi z počtu možných míst ztělesnění Planetárního Logu.

Ve 14. století před našim letopočtem byl poprvé ve světových dějinách podniknut pokus udělat přesně formulovaný sluneční monoteismus celonárodním náboženstvím. Došlo k tomu v Egyptě a titánská figura faraóna-reformátora se dosud tyčí nad horizontem minulých staletí jako obraz jednoho z prvních proroků v dějinách. Jaké strašné osamocení musel pocítovat tento geniální básník a věstec, když končil svůj nádherný hymnus Jedinému Božstvu tragickým postesknutím: „A nikdo nezná Tebe kromě syna Tvého, Achnatona.“¹¹

Je však třeba říci, že toto postesknutí nelze chápat absolutně doslovně: v nejhorším byl alespoň jeden člověk, který s ním sdílel jeho osamění. Nikdo zřejmě nemůže snižovat úlohu královny Nefertiti, manželky Achnatonovy jakožto inspirátorky a účastnice této náboženské reformy. Tato skvělá žena přešla jakožto vyslankyně téhož Nebeského Světla po zlatých písčínách své země stejně jako její manžel a oba nyní dosáhli, nerozlučně spjatí tvořivostí a božskou láskou na všech cestách, nejvyšších světů Šádánakáru.

Je známo, že Achnatonův pokus zkrachoval. Nejen kult, který Achnaton založil, nýbrž i reformátorovo jméno bylo vymazáno z análů egyptské historiografie, až na konci 19. století byla díky úsilí evropských archeologů objevena historická pravda.¹² Spolu se zhroucením tohoto záměru a dlouhodobým, stabilním panstvím mnohobožství vypadl z počtu možných arén Kristova vtělení také Egypt.

K jasnému jednobožství se nemohl rozvinout ani mazdaismus v Íránu. Mýtus tohoto náboženství nedokázal pojmout ani malou část jeho kolosálního transmýtu. Je samozřejmé, že odpovědnost za to nenesou jeho zakladatelé, neboť ti připravili – především sám Zarathuštra – náboženskou formu, jež měla dostatek prostoru pro to, aby do sebe pojala tento nesmírný obsah. Odpovědnost nesou wicraoři Íránu a jeho šrástr. Jejich odraz v Enrófu – říše Achaimenovců – dokázala zbrzdít jakýkoliv duchovní vývoj, vyvolat zkosnatění náboženských forem mazdaismu, udusit jeho mystiku, zkosnatět etiku, usměrnit proud estetiky nikoliv do náboženství, nýbrž na sebe, zaměřit duchovní energii nadnároda na vytvoření velkomocenské státnosti. Když toto impérium nakonec padlo a Pospolitá Duše Íránu byla na krátkou dobu osvobozena, byla již lhůta promeškána. Náboženství Mitrovo, jež se tehdy rozšířilo, nese na sobě pečeť tvorby příliš uspěchané, zjevení příliš nejasného.

Zrak Vybírajícího spočinul nakonec na židovstvu. Metahistorický výzkum Bible dává možnost sledovat, jak demiurg tohoto národa inspiroval jeho proroky, jak zkresleně ale přece chápali tvůrci knih Joba, Šalamounových, knih Ježíše Sírachovce jeho hlas, jak se zpočátku s tímto zjevením mísily a snižovaly ho inspirace ze Šalemu, od stichiálie hory Sinaj, ducha drsného, tvrdého a úporného, a jak pak začínají na knihy *Starého zákona* vrhat stín tóny hněvu, zuřivosti, válkychtivosti a nelitostné žádostivosti: charakteristické intonace wicraorů. Monoteismus jako celonárodní náboženství byl však nutný a zde byl přece jenom dán, v tom je právě historická a metahistorická zásluha židovstva. Je důležité to, že bez ohledu

na nesčíslné podvrhy, navzdory propletení instancí, jež inspirovaly rozum a tvořivou vůli tvůrců *Starého zákona*, monoteistické náboženství poraženo nebylo a pod „Já“ biblických knih lze, byť ne pochopitelně vždy, chápat Nejvyššího.

Pokud metahistorické poznání dovoluje pochopení Kristových úkolů, které stály před Ním a Jeho pozemským životem, potud je můžeme vymezit následujícím způsobem: šlo o to umožnit lidstvu bezprostřední přístup k Duchovnímu Kosmu namísto toho, aby se o něm lidé dohadovali cestou spekulativní filosofie a předtuch osamělců, odhalit v člověku orgány duchovního vnímání, překonat zákon vzájemného boje o existenci, rozevřít bludný kruh železného zákona karmy, odstranit v lidské společnosti zákon násilí, čili stát, přeměnit lidstvo v bratrské společenství, překonat zákon smrti, nahradit smrt hmotnou proměnou, pozdvihnout lidi na stupeň boholidstva. Ne, Kristus neměl zemřít – nejenom násilnou, ale ani přirozenou smrtí. Po mnohaletém životě v Enrófu a vyřešení těch úkolů, kvůli nimž tento život přijal, Jej očekávala transformace a nikoliv smrt – proměna celé Jeho bytosti a Jeho přechod do Olirny před očima světa. Kdyby byla Kristova mise dovršena, byla by se během dvou tří století na Zemi místo států s jejich válkami a krvavými bakchanáliemi ustavila ideální Církev-Bratrstvo. Počet obětí, množství útrap a lhůty vzestupu lidstva by se nesmírně zkrátily.

Kristovu založení Círky předcházelo v Enrófu proudění sil Neposkvrněné Panny-Matky, druhé hypostáze Trojice, do nejvyšších světů Šádánakáru. Toto proudění nemělo osobnostní charakter, nespočívalo v sestoupení nějaké Bohem zrozené monády. Tento sestup Ženství nebyl historicky prvním. Za dobu existence našeho lidstva k tomu poprvé došlo o dvanáct či čtrnáct století dříve, ohlasy intuitivního pojmání tohoto faktu lze nalézt v některých mýtech, kde se však tyto dozvuky slévají s legendami o obětiplných sestoupeních pospolitých duší nadnárodů do temných vrstev, jak to můžeme kupříkladu vidět v Babylonii. Dvakrát právě v Babylonii – a podruhé právě v epoše prvního sestoupení Ženství – se vtělila do lidské podoby ta nejsvětější z Bohem stvořených monád, která se měla později stát Matkou Planetárního Logu na Zemi. Její životní cesta Ji v té době nevyvedla za hranice malého města v Šineáru, byla tam velkou světicí a byla popravena. Světové Ženství prosvětlo v okamžiku Její smrti veškerou Její bytost, což předurčilo to, že se později stala Matkou Boží. Ještě před Babylonii žila v Atlantidě, kde byla prostě překrásnou ženou, matkou mnohých dětí, a před Atlantidou, na samotném úsvitu lidské civilizace – v malinkém městečku Střední Ameriky. Toto městečko je dnes zcela zapomenuto a jeho ubohé ostatky nebudou nikdy vykopány z tropických houštin na světlo boží Hondurasu či Guatemaly. Předtím, v epoše prvobytných společností, se monáda budoucí Boží Matky v lidské podobě nezrodila.

Druhé sestoupení sil Světového Ženství do Šádánakáru vyvolalo jako echo v Enrófu jisté obměkčení duševní zatvřelosti v mnoha lidech: bez toho by založení Círky na Zemi Ježíšem Kristem bylo zhora nemožné. Křesťanské církve v té přerušené, nedokonalé podobě, v níž jsou nám známy z dějin, jsou svou

podstatou matnými, počátečními, omezenými a pokřivenými odrazy Církve Šádánakáru, jež přebývá v nejvyšších vrstvách.

Ve věku od čtrnácti do třiceti let se Ježíš nalézal v Íránu a v Indii, kde prošel nejhlubší moudrostí, které tehdy dosáhlo lidstvo, a zanechal ji daleko za sebou.

Proč Ježíš nevyložil své učení v písemné formě? Proč raději světil tento úkol svým učedníkům? Vždyť i když byli inspirováni Bohem, evangelisté zůstávali lidmi, a veliký nepřítel nespal, dokonce i v knihách *Nového zákona* lze zřetelně odlišit místa jeho pokřivujících doteků. Kristus však nemohl vyložit své učení v knize proto, že učením nebyla jenom Jeho slova, nýbrž i celý Jeho život. Učením bylo neposkrvněné početí z Ducha svatého a Jeho zrození v tiché betlémské noci, ozářené zpěvem andělů. Jeho rozmluva s Gagtungrem na poušti a Jeho putování po galilejských cestách, Jeho chudoba a Jeho láska. Uzdravení nemocných a vzkříšení mrtvých. Chůze po vodách a proměna na hoře Tábor. Jeho mučednická smrt a vzkříšení. Takové učení mohlo být vyloženo, byť s mezerami a chybami, pouze živými svědky této božské pouti životem. Do mezer se však vkradl odvěký nepřítel, pronikl do lidského vědomí autorů Evangelia a dokázal zkomolit mnohá svědectví, pokřivit a zatemnit ideje, snížit a omezit ideál a dokonce i připsat Kristu slova, která nemohl Spasitel světa pronést. Zatím ještě neznáme způsob, jak v Evangeliu odlišit skutečné a pravé od mylného, nemáme přesná kritéria, očividné důkazy. Každému, kdo čte *Nový zákon*, je třeba připomenout pouze to, že učení Kristovo – to je celý Jeho život, a ne jenom slova, ve slovech, jež se mu připisují, je pravdivé všechno to, co je v souladu s duchem lásky, chybné je všechno to, co je poznamenáno duchem hrozivým a nelitostným.

Je těžké říci, ve kterém okamžiku pozemského života Ježíšova vznikla v Jeho duši obava a pochyby o tom, zda bude Jeho poslání zcela naplněno. V posledním období Jeho prorocké činnosti však v Jeho slovech – pokud je známe z Evangelia – stále výrazněji zaznívá připravenost na to, že pán temných sil se může stát dočasným a částečným vítězem. A vskutku, zřetelnou formou takovéhoho částečného vítězství byly zrada Jidášova a Golgota.

Subjektivní motiv Jidášovy zrady spočíval v tom, že Kristus svým vtělením do člověka v Jidášově duši rozbil židovský sen o Mesiáši jako národním králi, vládci světa. Tento sen horce plál po celý život v Jidášově duši až do dne jeho setkání s Ježíšem. Zhroucení tohoto snu bylo pro Jidáše velkou tragédií. Neměl ani nejmenší pochyby o božskosti Ježíšově a jeho zrada byla aktem smrtelné nenávisti, zcela zřetelně uvědomělou bohovraždou. Třicet stříbrných a motiv ziskuchtivosti tyto pravé motivy jen spěšně maskovaly: Jidáš přece před lidmi nemohl odhalit skutečné motivy svého zločinu! A právě charakter těchto skutečných motivů vyvolal tak bezpříkladně těžkou formu karmické odplaty, jakou byl jeho pád do Žuršče.

Z toho je zřejmé, jak nesmírný význam měly události, k nimž došlo v Jeruzalémě poté, kdy Ježíš Kristus slavnostně vstoupil do tohoto města. Planetární Logos ještě nemohl k tomuto okamžiku připravit své vtělení k proměně, Golgota Jej odsuzovala k trýznivé lidské smrti. Popravě se vyhnout nechtěl, i když by býval

mohl: byl by to ústup, ovšem Gagtungr by ho stejně později zahubil. Po smrti však pro Něj byla možná proměna jiného druhu: vzkříšení. A mezi těmito dvěma akty došlo k události, jež otřásla Šádánakárem: Ježíš sestoupil do světů Odplaty, otevřel navěky zamčené brány těchto světů, a právě to získalo Ježíši právem jméno Spasitele. Prošel všemi vrstvami magmatu a jádra, nepřekročitelným pro Něj zůstal pouze práh Sufethu. Všechny ostatní prahy byly odtaženy, závory strženy, mučedníci pozdvíženi – jedni do světů Prosvětlování, druzí do šrástrů, třetí do horních vrstev Odplaty, jež se počaly přeměňovat z oblastí věčných muk na dočasné očiště. Tak byl položen začátek velikému, později stále vzrůstajícímu zmírnění Zákona karmy.

Fyzické tělo Spasitele, jež spočívalo v hrobu, bylo prosvětleno, a když bylo vráceno životu, vstoupilo do jiné, vyšší vrstvy trojrozměrné materiálnosti – do Olirny. Ty vlastnosti Jeho těla, kterých si povšimli apoštolové v období mezi Jeho vzkříšením a nanebevzetím – schopnost procházet předměty naší vrstvy a zároveň přijímat potravu, schopnost neobyčejně rychle překonávat prostor – se vysvětlují právě tímto. Tato nová, druhá proměna, kterou Evangelium popisuje jako nanebevstoupení, nebyla ničím jiným než přechodem Spasitelovým z Olirny ještě výš, do následující vrstvy z těch, jež tehdy existovaly. Po nějakém čase provedl skrze proměnu Matku Boží Marii a ještě po několika desetiletích – apoštola Jana. Později došlo k proměnám i některých dalších velikých lidských duší.

Vzkříšený postupně stoupal od síly k síle a již devatenáct století stojí v čele boje všech světlých principů Šádánakáru proti principům démonickým. V prvních staletích křesťanství byly vytvořeny nové prosvětlující vrstvy – Fairos, Nértis Ghótímna, později Usnorm, byl urychlen pohyb mnoha milionů prosvětlovaných skrze tuto sakuálu. Skrze křesťanské církve byl vyléván mohutný proud duchovnosti, jenž zjemňoval a prosvětloval stále větší množství lidských duší, vznikly a rozkvetly skvělé zatómisy křesťanských metakultur s jejich lidnatými, stále světlejšími synkléty. Grandiózní proces přeměny oblastí věčných muk v očiště došláhl do naší doby sotva poloviny své cesty, je třeba přeměnit sakuálu Magmatu a očiště samotné se musí postupně změnit ještě víc. Prvek odplaty z nich bude zcela odstraněn, pro duše se zatíženým éterickým tělem jej nahradí taková pomoc ze strany synklétů, kterou lze přirovnat ne k trestu, nýbrž pouze k léčení.

Během těchto staletí vykonala Matka Boží Marie svou vzestupnou pout' ze světa do světa. Pomocnice všech strádajících, zvláště všech těch, kteří jsou trýzněni v předpeklich, Všeobecná Orodovnice a Velká Dobrodinka všech, za všechny a pro všechny – Ona, jakož i Její Syn, přebývá ve světové Salvatěře a přijímá pro sestoupení do jiných vrstev světla zářivé éterické odění. Spasitel, jenž jako Planetární Logos přebývá ve vnitřním paláci Salvaterry, má již mnoho století moc odívat se do Jím vytvářených světlonosných éterických těl: takto vchází do zatómisů a obcuje tam se synkléty metakultur. Jeho moc nesmírně vzrostla, přesto však nejsme zatím schopni pochopit smysl procesů, k nimž došlo během těchto dvou tisíciletí v nejvyšších světech Šádánakáru, i když je zřejmé, že z hlediska metahistorie právě v nich spočívá to nejdůležitější.

Byl-li však transcendentní boj Ježíše Krista s démonickými silami lemován řadou triumfálních úspěchů, pak se nedokončení Jeho mise v Enrófu promítlo do nesčíslného množství tragických důsledků.

Učení samo bylo pokaženo a zkomoleno prvky *Starého zákona* – a to právě těmi prvky, které byly překonávány životem Kristovým a byly by překonány s konečnou platností, kdyby nebyl Jeho život násilně přerušen. Základním specifikem těchto prvků je to, že do obrazu Boha jsou vneseny rysy strašného, nelítostného soudce, dokonce mstitele, že právě Jemu jsou připisovány nelidské zákony přírody a mravní odplaty. Tato prastará záměna je nemalou brzdou na vzestupné cestě duše: to, že se ve vědomí proplétá božské s démonickým, nutí zvyknout si na ideu ospravedlňování, věčnosti a neměnnosti právě těch zákonů, za něž nese odpovědnost Gagtungr a jež mají být ulehčeny, zduchovněny, od základů změněny. Takovéto snížení úrovně etického chápání vede přirozeně k soustředění pozornosti na své osobní spasení, přičemž je paralyzován impuls sociálního soucitu a aktivní úsilí o prosvětlení světa.

Nedokončení Kristovy mise se odráží i v tom, že hmotný princip v přírodě a tělesný princip v člověku se nedočkaly ve všeobecném měřítku prosvětlení, jež jim bylo předurčeno. Toto prosvětlení se uskutečnilo pouze v přirozenosti Ježíše Krista samotného. A jako takové je křesťanská církev vyvrhla za hranice toho, co objímala, co přijímala a oslavovala. Svátost křtu a eucharistie oddělily neofitu od pohanského zdůvodnění a ospravedlnění soběstačného a nezávislého tělesného principu, žádné jiné, vyšší pochopení tohoto principu neposkytla. Tato asketická tendence křesťanství, kterou stěží zmírnila kompromisní instituce svátosti manželské, tato polarizace pojmů „duše a těla“, kterou za sebou křesťanství táhlo ve všech kulturách, jež ovládlo, a jež nakonec vedla k nenáboženské civilizační éře, to nebyla pouhá nahodilost či jen projev něčeho, co lze pochopit pouze v historické rovině výzkumu. Naopak, právě v tom se odrazila zvláštnost, jež je vlastní křesťanství v jeho metahistorickém osudu, zvláštnost, jež byla předurčena tím, že Kristova mise v Enrófu byla přerušena.

Hlavní věc spočívá v tom, že v Enrófu k zásadnímu přelomu vůbec nedošlo. Zákony zůstaly zákony, instinkty – instinkty, vášně – vášněmi, nemoci – nemocemi, smrt – smrtí, stát – státem, války – válkami, tyranie – tyraniami. Vznik církve, jež byla obtížena především egoismem a jež nebyla zcela prosta temných inspirací, nemohl vyvolat ten prudký pokrok – duchovní a mravní, k němuž by bývalo došlo, kdyby Gagtungr nepřetrhl Kristův život. Proto se lidstvo po devatenáct století pohybovalo po pokřivené, z krajnosti do krajnosti jdoucí, nerovnoměrné a jednostranně zúžené cestě: byla to výslednice sil působení principů Prozřetelnosti a zuřivého odporu Gagtungrova.

Polovičitý charakter vítězství velkého démona jej uvrhl do dlouhodobého stavu, který nelze srovnat se žádným stavem lidským – pouze se stavem nejvyšší zuřivosti. Toto zuřivé řádění doléhalo až do Enrófu a plodilo ve světových dějinách nebývalé vzrušení: řadu tyranů-netvorů na císařském stolci římského impéria, kterou se vyznačovalo 1. století nového letopočtu; jejich zločiny, jež nebylo

možné srovnat s ničím, co se stalo před nimi či po nich, jejich krvežíznivost, nepodrobující se žádnému racionálnímu výkladu, jejich pýcha, zuřivost, jejich nadlidská vynalézavost v oblasti vymýšlení nových způsobů mučení, nestvůrná pokřivenost jejich tvůrčího impulsu, jež je inspirovala k budování staveb neslýchaných svou grandiózností, které se však buď podbízely nejnižším pudům mas, jako tomu bylo kupříkladu v případě Kolosea, či byly zcela nesmyslné, jako tomu bylo u absurdních podniků Caligulových, to vše jsou ohlasy zuřivosti toho, jenž uviděl, že i když byl jeho věčný nepřítel zdržen na své cestě, stal se přesto mocnějším a bude nyní růst od slávy k slávě.

Gagtungr dokázal najít již několik století před Kristem účinný nástroj: dokázal v odpovídajících vrstvách ztělesnit určité, svými měřítky obrovské démonické bytosti a vytvořit v Babylonii, Asýrii a Kartágu první dynastii wicraorů. Jedna z jejích ratolestí, wicraor židovstva, pomohl velmi obětavě svému pánovi v jeho boji s Kristem za života Spasitele v Enrófu: bez tohoto wicraora by se stěží podařilo zcela ovládnout vůli Jidáše Iškariotského a mnohých pastýřů židovstva, kteří si představovali, že pronásledováním a popravou Krista hájí zájmy svého národa. „Chytrý duch“ však i bez toho velmi dobře chápal, že vytvoření dvou, tří či několika dravých bytostí jedné podstaty povede podle zákona boje o existenci k vítězství nejsilnější z nich, až nejsilnější ze silných rozšíří v budoucnosti svou moc na všechny šrástry a na veškerý pozemský Enróf – moc svých lidských nástrojů. Tak bude vše připraveno k absolutní tyranii. Právě uskutečněním této myšlenky byly dynastie wicraorů vytvořeny také v Íránu a Římě, přičemž se římská dynastie ukázala být nejsilnější ze všech.

Je pravděpodobné, že v prvním století již po vzkříšení Kristově se Gagtungr nejvíce spoléhal právě na Forsufa – wicraora římské světové velmoci. A nejen to: zdá se, že ani síly synklétů nebyly tehdy přesvědčeny, zda Gagtungrova zuřivost, jež znásobovala jeho síly, nepovede v blízké budoucnosti k tomu, že se na Zemi zjeví Antikrist a budou zkráceny lhůty prvního eónu, čímž počet duchovních obětí vzroste do nepředstavitelných rozměrů a úkoly druhého eónu budou krajně zkomplikovány. Touto obavou lze objasnit ty apokalyptické, přesněji řečeno eschatologické nálady, to očekávání konce světa v několika blízkých dnech, jež ovládlo křesťanské občiny a židovstvo v prvních desetiletích po Kristově vzkříšení. Tyto obavy se naštěstí nepotvrdily: Gagtungrovi v této době stačily síly jen na fantasticky nesmyslné krvavé řádění římských císařů a na pokusy fyzicky vyhladit křesťanskou církev. Již v polovině prvního století se však začíná rýsovat další linie Gagtungrovy činnosti. Gagtungrovy síly využily toho, že Kristova mise zůstala v Enrófu nedokončena, že církev, kterou Kristus založil, místo všeobecné apoteózy sotva doutná v podobě několika maličkých obcí pod obrovskými, těžkými vrstvami státních institucí, které vytvořili wicraoři, pod mohutnými vrstvami omezených psychologických nálad, které tyto instituce involtovaly, a začaly se vměšovat do života církve samotné. Do popředí se dostává osobnost se silnou vůlí, velmi nadaná a hluboce opravdová ve svých citech ke Kristu, v níž se spojuje agresivní židovská tvrdost a vtíravost s úsudkově právním vědomím

římského občana. Tento člověk byl nositelem jistého poslání, nepochybně světlého, tyto osobní a dědičné rysy však způsobily, že on sám toto poslání pokřivil. Namísto toho, aby pokračoval v Kristově díle, aby upevňoval církev a prosvětoval ji duchem lásky – a pouze jím –, začíná třináctý apoštol rozvíjet mohutnou a širokou organizační činnost, aby sjednotil odlišné obce přísnými stanovami, důsledným prosazením principu řízení jedním člověkem a dokonce i strachem, jelikož nebezpečí vyvržení z lůna církve v případě neposlušnosti plodilo právě duchovní strach. Okolnost, že apoštol Pavel se nikdy nesetkal s Ježíšem Kristem za Jeho života, a tudíž mu chyběla ona hojnost Božího požehnání, jež vycházela bezprostředně z Ježíše, tato okolnost má stejně velký význam jako okolnost další: to, že Pavel nepocítil jako ostatní apoštolové sestoupení Ducha svatého. A přesto jsou ostatní apoštolové jakoby odsouváni do pozadí, každý z nich zužuje svou činnost na lokální úkoly, na vytvoření křesťanských občin v té či oné zemi, kdežto Pavel, jemuž schází bezprostřední Boží požehnání, se postupně stává ústřední figurou, která začíná vyvstávat nade všemi občinami, začíná je spojovat a začíná jim diktovat to, co se mu zdá být pokračováním díla Kristova.

Je možné, že právě tohle je prvním zřejmým projevem Gagtungrova rozhodnutí od základu změnit démonický plán. Na konci prvního století se náhle mění situace a celá atmosféra na špici římské státnosti. Domitian – poslední zrůda na císařském stolci – se stává obětí spiklenců.¹³ Éra šíleného řádění římských císařů naráz končí. Během dalšího století se na trůně střídají vcelku důstojní monarchové. Je pochopitelné, že se snaží plnit to, k čemu je zavazuje logika moci, čili vůli wicraora Forsufa, že se snaží upevňovat tu státní soustavu, která wicraorovi zajišťovala nevyčerpatelný přísun rudé výživné rosy (která se nazývá *šawa*); nevidíme již však ani dřívější horečnaté sny o panování nad celým světem, ani blouznivé stavební záměry, ani „živé pochodně“, čili křesťany polité smůlou a zapálené, jimiž Nero ozařoval své orgie. Státní život se dostává do více či méně normálního řečiště. Jinak řečeno, Forsuf se stará o prodloužení své existence, již jej však nikdo neponouká ke snaze dosáhnout panství nad celým světem. Změnila se osa nejvyššího démonického plánu. Byla zavržena idea dovést římské impérium do stádia celoplanetární vlády. Za základ se klade jiná idea: dobýt a ovládnout křesťanskou církev zevnitř.

Křesťanská církev (a později církve) byla, bez ohledu na všechny deformace, které v křesťanství vyvolaly duchovní omezenost tisíců, jež ji tvořily, ústím mohutného duchovního proudu, který se vyléval z planetárních výšin. V očích „Chytrého ducha“ se církev stala faktorem prvořadé důležitosti a pro její ovládnutí zevnitř byly použity všechny prostředky. Semitská náboženská výlučnost, řecký duchovní separatismus, římská nemilosrdnost a žízeň po politické hegemonii, ať to stojí, co to stojí, to vše bylo zapojeno na pomoc ve druhém, třetím, čtvrtém a pátém století křesťanské éry. Pro dosažení základního cíle toho bylo pochopitelně málo, zcela se však podařilo odvést církve od jejich přímých úkolů, zkalit ji duchem nenávisti, zavléci ji do oceánu politických bojů, nahradit neměnné duchovní cíle cíli z oblasti každodenní životní praxe, podřídit východní část

církve moci imperátorů a její západní půli idejím mylně pojaté teokracie. Církev se stává světovládnou silou – tím hůře pro ni! Lidstvo je dosud vzdáleno oné mravní výši, na níž bude možné spojit vedoucí světovládnou úlohu s etickou neposkvrněností.

Má nevědomost mi nedovoluje ani načrtnout alespoň základní etapy po devatenáct století probíhajícího zápasu mezi silami Vzkříšeného a Gagtungrem, a tím méně pak nakreslit celkové panoráma tohoto boje. Jsou mi více či méně jasné pouze jeho jednotlivé, velmi nemnohé články.

Pomaličku se kupříkladu vyjasňuje metahistorický význam osobnosti a činnosti Mohamedovy. Pokud budeme vycházet ze stanoviska muslimské či křesťanské ortodoxie, můžeme této činnosti lehce dát to či ono, kladné či záporné hodnotící znaménko. Když se však pokusíme zachovat objektivitu, nutně narazíme na takové úvahy a důvody, jejichž rozpornost nám nedovolí vynést soud. Zdá se, že nelze zpochybňovat ani náboženskou genialitu Mohamedovu, ani jeho upřímnost, ani to, že byl inspirován vysokými ideály, ani tu zvláštní ohnivou přesvědčivost jeho kázání, jež nás nutí spatřovat v něm opravdového proroka, čili zvěstovatele světa nejvyššího. Na druhé straně je nepochopitelné, v čem vlastně spočívá pokrokovost jeho učení ve srovnání s křesťanstvím: neobsahuje-li jeho učení tento pokrokový moment, k čemu bylo vlastně lidstvu zapotřebí? Vztah k Mohamedovi jako k proroku lživému také nepomáhá objasnění věci, neboť pak zůstává zcela nepochopitelné, jakým způsobem bylo možné z nábožensky lživého učení učinit přece jenom jistý kanál, jímž se do početných národních mas vlévala duchovnost, obsahující plamenné uctívání Jediného Boha a pozvedající miliony duší výš a výš.

Metahistorické poznání dává na tyto otázky nečekanou odpověď, jež je však bohužel nepřijatelná jak pro křesťanskou, tak i pro muslimskou ortodoxii. Podstata je v tom, že správnou odpověď můžeme nalézt pouze v tom případě, jestliže se přesvědčíme, že Mohamed se objevil v onom historickém okamžiku, kdy Gagtungr měl již připraveného lživého proroka k tomu, aby se objevil na historické scéně. Byla to figura obrovských rozměrů a stejně tak ohromné by bylo nebezpečí, které by v této bytosti vyvstalo před lidstvem. Lživý prorok měl od křesťanství odtrhnout celou řadu okrajových národů, které toto náboženství přijaly povrchně, odvést za sebou řadu dalších národů, jež ke křesťanství dosud netáhly, v křesťanství samotném pak vyvolat mohutné hnutí přímého démonického zaměření. Nedokonalost křesťanské církve byla půdou, z níž by takovoto jedovaté sémě vzešlo bohatými plody a završilo by se tím, že by ke kormidlu duchovní a státní moci přišla skupina zjevných a tajných přívrženců Gagtungrových.

Prorok Mohamed byl nositelem vysokého poslání. Jeho smysl spočíval v tom, aby náboženské hnutí v mladém a čistém arabském národě, který se sotva dotkl křesťanství, vyvolalo v křesťanské církvi ohnivě hnutí ve směru k náboženské reformaci, jež by na jedné straně očistila křesťanství od krajností asketismu, na druhé straně jej očistila od podřízení církve státní moci a za třetí od teokratických snah, které se již v té době objevily v papežství. Mohamed byl však nejen

náboženským kazatelem, byl i geniálním básníkem, dokonce lze říci, že byl více básníkem než zvěstovatelem světa nejvyššího: byl jedním z největších básníků všech dob. Tato poetická genialita jej ve spojení s některými dalšími vlastnostmi jeho přirozenosti odvedla od přímé náboženské cesty. Pramen mohutné poetické obraznosti vytryskl do řečiště jeho náboženské tvorby, čímž překroutil a zkalil to zjevení, jež mu bylo dáno. Mohamed dovolil, aby jej namísto reformy křesťanství upoutala idea vytvoření nového, čistého náboženství. Toto náboženství také vytvořil. Jelikož se mu však nedostávalo takového zjevení, které by bylo dostatečné k tomu, aby dokázalo říci nové slovo po Kristu, nebylo ani náboženství, které vytvořil, pokrokovější ve srovnání s učením Kristovým, nýbrž představovalo ve srovnání s ním regres, který však neměl povahu učení živého ani démonického. Toto náboženství vsutku zapojilo do svého proudu ty národy, jež by se bez Mohameda staly kořistí toho, jehož připravoval Gagtungr. Z toho důvodu nemůže být konečné hodnocení úlohy Mohamedovy ani zcela negativní, ani zcela pozitivní. Ano, byl to prorok a náboženství, které vytvořil, je jedním z velkých náboženství pravé ruky, ano, vytvoření tohoto náboženství zachránilo lidstvo před velkými duchovními katastrofami. Toto náboženství však negací mnohých základních idejí křesťanství degradovalo ke zjednodušenému monoteismu, v podstatě nepřináší nic nového a nyní je pochopitelné, proč mezi Velkými Transmýty, mezi pěti kříšťálovými pyramidami, jež září ve výšinách Šádánakáru, není transmýtus islámu.

Ukážu ještě na jednu linii démonického plánu, bez jejíhož pochopení nelze porozumět tomu, o čem budu pojednávat dále, a jež se má ve své době přeměnit – v historii i metahistorii –, lze-li to tak říci, v magistralní vývojovou linii.

Když jsem hovořil o tom, že žádný démon, ať by byl rozměrů sebegrandióznějších, není schopen zrodit ani jedinou monádu, doufal jsem, že této okolnosti bude věnována náležitá pozornost. Po vtělení Planetárního Logu do člověka se rozhodující arénou boje stalo lidstvo a v démonickém rozumu vykrytalizoval sen: vytvořit třeba pomalu takový lidský nástroj, který by v dějinách dokázal uskutečnit absolutní tyranii a přeměnit obyvatelstvo Země v d'áblolidstvo. Opět se projevila tvůrčí chudoba démonických principů: nedokázaly vymyslet nic originálního, byly schopny pouze oddat se zákonům myšlení podle zákona protikladu a kreslit si obrazy, jež byly zrcadlově deformovaným protikladem silám a cestám Prozřetelnosti. Kosmu byl do protikladu stavěn antikosmos, Logu – princip formy, boholidstvu – d'áblolidstvo, Kristu – Antikrist.

Antikrist! Tím, že uvedu tento pojem do okruhu své koncepce, asi odradím více čtenářů, než jsem jich odradil předešlými kapitolami. Tento pojem byl mnohokrát zdiskreditován: plochým, mělkým a vulgarizovaným obsahem, který se do něj vkládal, zneužíváním těch, kdož své politické nepřátele prohlásili za sluhý Antikrista, nevyplněnými proroctvími těch, kteří v rysech dávno uplynulých historických epoch spatřovali již rysy nadcházející vlády Antikristovy. I kdybych však zavedením tohoto vzkríšeného pojmu odradil desetkrát více lidí, než odradím – přesto je sem již pojem Antikrista zaveden, je těmi nejpevnějšími nitěmi

spojen s celou koncepcí a nebude z této koncepce odstraněn do té doby, pokud bude existovat.

Jelikož Gagtungr není schopen tvořit monády a démonické monády se nemohou ztělesňovat v lidstvu, nezbylo mu nic jiného, než použít ke svému záměru jednu z monád lidských. Ať člověk koná jakékoli temné poslání, ať zanechá sebe-strašnější stopu v dějinách, vše temné pochází nikoliv z jeho monády, nýbrž z jeho šeltu. Démonizovat lze toliko šelt, nikoliv však lidskou monádu. V těch velice řídkých případech, jako tomu bylo se zakladatelem říše jigvů či s Klingsorem, kdy se osobnost po dosažení jasného vědomí nejvyššího stupně dopouští odpadlictví od Boha, nedopouští se bohoodpadlictví monáda, nýbrž jediné šelt. Přitom dochází k něčemu vsutku hrůznému: ke zřeknutí se vlastní monády, a to právě proto, že nechce sankcionovat odpadlictví od Boha, naprosté oddání sebe sama – čili šeltu a všeho jeho materiálního odění – do vůle a moci Gagtungrovy. Vazba mezi monádou a šeltem je přerušena. Monáda se vzdaluje ze Šádánakáru, aby znovu začala svou pout' kdesi v jiné bramfatuře, a šelt se buď oddává nějaké démonické monádě, jež z nějaké příčiny dosud šelt nemá, nebo se stává bezprostředním nástrojem Gagtungra, přičemž se absence monády částečně kompenzuje působením jeho vlastního ducha. V obou případech se šelt s konečnou platností demonizuje, čili dochází k postupnému přerození jeho materiální substance: *siajra* – materiálnost, kterou vytvořily světlé síly bramfatury, je nahrazena takzvanou *aggou* – materiálností démonického původu; totéž probíhá i s astrálním tělem. (Agga se strukturně liší od *siajry* tím, že jí chybí mikrobramfatury a elementární částice, jež ji utvářejí, nejsou oduševněnými a dokonce i částečně rozumnými bytostmi, jako je tomu v *siajře*, nýbrž mrtvými a nedělitelnými hmotnými jednotkami. Agga se skládá pouze z jedenácti typů těchto temných antiatomů a představuje nekonečné množství jejich kombinací.) Je přirozené, že bytosti s takto demonizovanými šelty a astrály se nemohou rodit v žádných jiných vrstvách, než jsou vrstvy démonické. Možnost inkarnovat se v lidstvu je tak pro ně vyloučena.

A jelikož záměr vytvořit Antikrista měl na mysli právě jeho zosobnění v lidstvu, zbyla Gagtungrovi jenom jedna možnost: unést jednu z lidských monád, strhat z ní všechna roucha *siajry*, jež ji odívají, čili šelt, astrál a éter, a postupně pro ni vytvořit roucha jiná z *aggy*. Gagtungr nemá moc zničit předešlý, světlý šelt monády, avšak poté, co byl šelt zbaven monády, dostává se do podobné situace, jako by mu byla v duchovním smyslu ut'ata hlava.

Kdesi v Zapadákově Gaššarvy, ve svérázném transfyzickém sklepení, pak může nekonečně dlouho přebývat ve stavu duchovní letargie. Únos monády vyžadoval nesmírné úsilí a dlouhou přípravu. Podařil se až ve 4. století naší éry, kdy Gagtungr dokázal vytrhnout z Irolnu jednu lidskou monádu, která kdysi prošla inkarnací v lidstvu Titánů a nyní byla spjata se šeltem, který právě zakončil svou pout' po Enrófu v podobě jednoho z římských imperátorů. Antibůh se však obával, že vměšování sil Prozřetelnosti, jež nedokáže odhadnout, může zhatit démonický plán – jelikož šlo o případ zcela výlučný. A proto v dalším období unesl ještě několik jiných monád – svého druhu „rezervu“, či pokud se tak mohu vyjádřit, kandidáty na

Antikristy. V historické perspektivě docházelo mezi nimi k prudkým střetům, po vítězství nejsilnějšího a nejúspěšnějšího se démonické práce soustředila právě na něm.

Šelty, jimž byly uloupeny jejich monády, ztratily vskutku možnost zrodit se na kterémkoliv místě. Až do dnešního dne zůstaly jakoby zazděny v hlubinách Gaššarvy. A unesené monády, zatížené materiálními příkrovy z aggy, jako by se se svázanýma rukama a bezprostředně řízené Gagtungrem vydaly na cestu démonického zdokonalování a během staletí se vtělovaly v lidstvu.

Brzy jedna z těchto monád, byla to právě bývalá monáda imperátorova, začala předbíhat ostatní. Její únosce ji vedl od inkarnace k inkarnaci, lámal její odpor a nakonec dosáhl téměř naprostého uhasnutí její světlé vůle. V průběhu ztělesňování této ohromující bytosti se již v 15. století ukázalo, že monáda je jako autonomní síla definitivně paralyzována a pro ni vytvořená hmotná roucha stále lépe plní povely démonické inspirace, ač jsou stále ještě velmi vzdáleny uskutečnění možností, které jsou v nich založeny. Tato inkarnace probíhala v kulminacním období metahistorického zápasu románsko-katolické metakultury. To bylo spjato s jedním z nejzřetelnějších, nejdramatičtějších a nejzruďnějších pokusů Gagtungrových – dobýt a ovládnout církve zevnitř –, s pokusem, který byl zatím historicky posledním. Na jiném místě jsem se již zmiňoval, že za tímto extrémním proudem v katolicismu, kterým byl zatemněn konec středověku a jenž našel své vyvrcholení v instituci inkvizice, stál jeden z nejhrušnějších zplozenců Gagtungrových a že boj sil Světla proti němu skončil vítězstvím až v 18. století. Co se týče ďábelského lidského nástroje, ten se na historické scéně objevil dříve a měl vnější podobu aktivního bojovníka za celosvětovou teokracii. V ruské umělecké literatuře je úchvatné dílo, jehož autor nepochybně duchovně znal tuto událost, i když tento poznatek se zcela nestal majetkem jeho denního, bdícího Já. Mám na mysli *Legendu o Velikém Inkvizitorovi*.¹⁴ Je možné říci, že toho, kdo se měl v těch od nás nepříliš vzdálených dobách stát Antikristem, Dostojevskij, abych tak řekl, chytil za ruku, a to v jedné z nejdůležitějších etap jeho předexistence. Je ovšem pravda, že tato historická osobnost po sobě nezanechala příliš zřetelnou stopu: i jméno tohoto člověka je v současnosti známo jedině specialistům v mediavelistice jakožto jméno jednoho z mnoha v té době dosti výrazných činitelů španělské inkvizice. Přibližně v téže době začal být také Gagtungrovi jasný celkový neúspěch jeho pokusu udělat historický katolicismus svým sluhou, jakož i nemožnost sjednotit svět na základě římské kosmopolitní vlády mnišského duchovenstva. Absolutní tyranii nebylo možné uskutečnit bez sjednocení lidstva, k tomuto sjednocení, ať již na jakémkoli základě, pak ještě chybělo mnoho nezbytných předpokladů.

Na jiném místě se zastavím u některých nejdůležitějších metahistorických kolizí, k nimž došlo během několika posledních staletí. Jak předvídal Ježíš Kristus, tento proces vývoje vedl k tomu, že se v současnosti již přiblížil okamžik rozhodného střetnutí, jež je nevyhnutelné v důsledku odvěké agresivity démonického principu a jeho snahy o univerzální tyranii.

Světová moc Toho, Jenž byl Ježíšem Kristem, nesmírně vzrostla v průběhu těchto staletí. Kdyby se nyní opět zjevil v Enrófu, zastínily by zázraky, které by mohl vykonat, všechny zázraky Evangelia, všechny zázraky indických a arabských legend. To však zatím není třeba. Do Jeho druhého příchodu zbývá ještě dvě stě či tři sta let a za tuto dobu je Kristus schopen dosáhnout takové síly, aby mohl uskutečnit největší historický a metahistorický akt – střídání eónů. Střídání eónů bude kvalitativní změnou materiálnosti lidstva: všechny synkléty metakultur se zrodí v prosvětlených fyzických tělech, zde v Enrófu vstoupí ti, z nichž se bude skládat ďáblolidstvo, na dlouhodobou cestu za vykoupením v jiných vrstvách, a nastane to, co se v Písmu svatém nazývá tisíciletým královstvím Božím. Akt druhého příchodu se má uskutečnit současně v mnoha částech pozemského Enrófu, aby nezůstalo ani jediné stvoření, jež by Jej nevidělo a neslyšelo. Jinak řečeno: Planetární Logos má dosáhnout takové nepředstavitelné síly, aby se mohl zjevit současně v tolika podobách, kolik bude v té době vnímajících vědomí. Tyto étericko-fyzické podoby však budou jen krátkodobými výrazy Jeho jediného Obrazu, s nímž všechny splynou, aby mohly stále přebývat v prosvětleném Enrófu. Právě o tom hovoří Kristovo proroctví o Jeho druhém příchodu, který bude jako blesk, jež září od východu k západu, aby všechny národy a země spatřily Přicházejícího v oblacích nebeských.

ŽENSTVÍ

Přistupuji ke klíčovému postulátu. A přesto, že je tak důležitý, smím o něm říci sotva pár slov.

Téměř dva tisíce let existuje dogma křesťanského učení, jehož je teď zapotřebí se dotknout. Zpochybňována byla nejrůznější dogmata Vyznání víry, z jejich rozličných výkladů vznikaly rozkoly, sekty, hereze, dokonce i ty nejmalichernější rozdily v náboženských obřadech někdy přerůstaly ve skutečnou propast, jež oddělovala schizmatiky od panující církve. Zdá se mi však, že během těchto devatenácti století nikdy nevznikly neshody o tom, co bylo pokládáno za základ základů: o třech hypostázích Svaté Trojice – Bohu Otcí, Bohu Synu, Bohu Duchu svatém.

Nechtěl bych podrobovat historickému či psychologickému rozboru fakt vzniku právě takového pojetí Trojjedinosti v křesťanské církvi. Nemám ani nezbytné materiály, ani k tomu potřebnou erudici. A i kdybych měl to i ono, měl bych hrůzu z toho dotknout se skalpelem úsudkové analýzy těch tajemných duchovních hlubin, kde vznikala a vyvíjela se v prvních staletích po Kristu tato idea.

Dovolím si jen připomenout jednu stránku příběhu Evangelia, jež nepoukazuje, jak se mi zdá, na takové chápání tajemství Trojice, nýbrž na pojetí odlišné. Kanonická evangelia (Matoušovo a Lukášovo) hovoří jasně a zřetelně o tom, že Dítě jménem Ježíš bylo počato Pannou Marií z Ducha svatého. Takže lze udělat závěr, že Otcem Krista jako člověka nebyl Bůh Otec, nýbrž Duch svatý. Je tomu však vskutku tak? Cožpak bylo možné vyjádřit odvěké zrození Boha Syna z Boha Otce mysteriálně v dějinném, lidském světě jinak, než zrozením člověka Ježíše ze sil téže hypostáze? – Nikoliv, příběh Evangelia mluví celkem jasně. Nejasné je něco jiného: jak křesťanská církev pojímá třetí hypostázi. Dogma o třetí hypostázi nebylo za celou historii církve vůbec rozpracováno. Dokonce až ohromuje kontrast mezi velice podrobným, možná až příliš podrobným, rozpracováním učení o Bohu Synovi – a téměř prázdnými dogmatickými formulami o Duchu svatém. V podstatě však zde nic podivného není. Není náhodou, že křesťanské

náboženství se nazývalo právě náboženstvím křesťanským: v tomto názvu se odrazil právě ten fakt, že toto náboženství je převážně zjevením Boha Syna, čili ani ne tak náboženstvím Trojice. Z toho plynou ta příliš mlhavá zobecnění, nejasnost, neúplnost a někdy i rozpornost v dogmatice, týkající se dalších hypostází.

Vždyť kým může být sám Bůh Otec, ne-li *Duchem*? Pouze Duchem. A přitom právě Duchem *svatým*, na rozdíl od jiných, jím stvořených duchů, neboť každá z Bohem stvořených a dokonce i každá z Bohem zrozených monád může uskutečnit – a mnohé to učinily – zápornou volbu, odpadlictví od Boha. Otec však – což je zcela zřejmé – nemůže odpadnout od Sebe Sama, je prvotní, neměnný, nelze Jej zkalit a zatemnit, a právě proto je v tomto smyslu nazýván Svatým. Jaký pozitivní obsah vznikne, když od Boha Otce abstrahujeme dvě vlastnosti, které jsou mu od samotného začátku immanentní – Jeho duchovnost a Jeho Svatost? Kde jsou důvody pro to, aby byl této abstrakci dán zcela autonomní význam jakožto třetí osoby Trojice? A vůbec, proč, na jakých Kristových slovech, na kterém ze svědectví čtyř evangelíí lze vystavět učení o tom, že Bůh Otec je jedna hypostáze Trojice a Duch svatý je hypostáze druhá? Evangelia žádnou takovou poučku přímo a bezprostředně neobsahují. V roli zdůvodnění tohoto pojetí Svaté Trojice figurují Ježíšova slova z Jeho známého proroctví: „Pošlu vám Ducha útěchy, který vás povede po cestě pravdy.“¹⁵ Z rozličných výkladů právě těchto slov se zrodil velký rozkol, jenž rozdělil jednotné tělo křesťanské církve na východní a západní polovinu; oba výklady však vyšly ze společného postulátu: z teze, kterou nikdo – nevím proč – nezpochybnil, totiž, že Ježíš rozumí Duchem útěchy právě třetí hypostázi. V těchto slovech však přece není ani *stín poučky*, o tom, že Duch útěchy, jehož pošle Vzkříšený Spasitel, je třetí hypostáze, či že je to vůbec nějaká *hypostáze*. Neukazuje se zde ani na to, že pod výrazy „Duch útěchy“ a „Bůh Duch svatý“ je třeba chápat jedno a totéž. Copak není ze všech hledisek přirozenější, logičtější a pochopitelnější řešení zcela odlišné: řešení v tom smyslu, že Bůh Duch svatý je právě Bůh Otec, neboť Bůh Otec nemůže být nikým jiným než *Svatým i Duchem*?

Dotýkám se zde takových kořenů velkého učení a svůj osamělý hlas stavím do protikladu k tak mohutnému, nepřehlednému, tolik staletí znějícímu chóru, že nemůže být pochyb o tom, jaké budou na tento hlas ohlasy, pokud jej vůbec někdo uslyší. Chápu také, že v očích některých budu vinen velikým duchovním zločinem a že mně připiší právě ten jediný hřích, který podle Evangelia nelze odpustit: pohanění Ducha svatého. Slavnostně prohlašuji: klaním se Duchu svatému, uctívám Jej a modlím se k Němu se stejnou úctou, jako se k Němu modlí i jiní křesťané; a právě proto nemohu spatřovat žádnou pohanu Jeho, ani nejmenší snížení Jeho obrazu v té ideji, že právě On je Bůh Otec a že Bůh Otec je Bůh Duch svatý – že jsou to dvě jména jednoho a téhož: první osoby Svaté Trojice.

Zdůrazňuji, že zde vyslovuji svůj osobní názor, který na nic neaspiruje. Je ovšem pravda, že toto mé mínění se mi zdá být závěrem, k němuž by měli časem dospět mnozí. Toto mínění bylo potvrzeno i tou nejvyšší instancí, která pro mne

zůstává jedinou rozhodující autoritou. Myslím si však, že nikdo nemá právo trvat na výjimečné a absolutní pravdivosti této ideje, na jejím dogmaticky povinném přijetí. Zákonnou a všemi uznávanou instancí, schopnou vyřešit tuto otázku, by mohl být Osmý církevní sněm, kde by představitelé všech zatím existujících křesťanských konfesí a *Rúžje Světa* posoudili tuto tezi, jakož i tezi o absolutní pravdivosti a neodvolatelnosti usnesení církevních sněmů vůbec a možná, že by přezkoumali i některé body ortodoxní dogmatiky. Dokud se to nestane, nikdo v *Rúžji Světa* nemůže tvrdit, že staré dogma je zcela chybné: je pouze možné *věřit* tak, jak to přikazuje svědomí a vlastní duchovní zkušenost, pracovat ke znovusjednocení církvi, aby byly vyřešeny všechny sporné otázky.

Idea, kterou jsem zde vyslovil, zároveň otevírá cestu k řešení dalšího, neméně kardinálního problému.

Je známo, že od gnostiků¹⁶ do křesťanských myslitelů 20. století žil v křesťanství mlhavý, avšak o to víc horoucí a houževnatý pocit Principu Světového Ženství, pocit, že tento princip není iluzí, není extrapolací lidských kategorií na kosmickou rovinu, nýbrž nejvyšší duchovní skutečnost. Církev se zřejmě snažila dát průchod tomuto pocitu tím, že svou autoritou posvětila kult Bohorodičky na Východě a kult Madony na Západě. A skutečně, před zbožným uctíváním Matěského Principu – uctíváním iracionálně vrozeným lidu – vznikl konkrétní obraz, na který se toto uctívání zaměřilo. Avšak ten mystický pocit, o němž hovořím, pocit Věčného Ženství jako kosmického, božského principu – zůstal neuspokojen. Raná, nesmlouvavá dogmatizace učení o hypostázích uvedla nositele tohoto pocitu do zvláštní situace: aby neupadli do kacířství, byli nuceni obcházet klíčovou otázku, neodhalovat problém do konce, někdy ztotožňovat Světové Ženství s Všeobecnou Církví, nebo nakonec provést abstrakci jednoho z atributů Božství – Jeho Moudrosti – a personifikovat tuto abstrakci pod jménem Svaté Sofie. Nejvyšší církevní instance se snažily nevyjadřovat se k této otázce nějak určitěji, což jim nelze klást za vinu, neboť idea Světového Ženství se zákonitě vyvíjí v ideu Ženského aspektu Božství, což přirozeně vytváří nebezpečí rozpadu dogmatických představ o osobách Svaté Trojice.*

Potkal jsem nemálo lidí velmi vzdělaných a s nepochybnou duchovní zkušeností, kteří však byli velmi udiveni a někdy i uraženi tímto principem: zdálo se jim, že se zde přenášejí rozdíly v pohlaví a lidské kategorie vůbec na světy nejvyšší skutečnosti a dokonce i na tajemství Samotného Božství. Zdálo se jim, že jde o důsledek tendence našeho omezeného lidského vědomí k antropomorfizaci duchovních sfér. Mimochodem, z (psychologicky) velmi podobných zdrojů vyplývá

* Bylo by velmi zajímavé, kdyby někdy spatřilo světlo světa zásadní dílo, věnované výzkumu dějin a rozvoje ideje Věčného Ženství, a to alespoň v křesťanských kulturách. Samozřejmě, takové dílo by bylo hodnotnější, kdyby zahrnovalo i další náboženství, alespoň ta, v jejichž panteonech jsou přítomné postavy velkých milosrdných bohů: hinduismus, mahájána, starobylá panteistická učení a pochopitelně i gnosticismus.

i protest přísného muslimského monoteismu proti ideji Trojice a kultu Matky Boží. Proto se i deismus a současný abstraktní kosmopolitní monismus s takovou nesmiřitelností odpoutávají od představ o Trojici, od víry v hierarchie a pochopitelně i od ideje Věčného Ženství. Ať je to jakkoli směšné, opakuje se i obvinění z mnohobožství, které před 1300 lety vrhl do tváře křesťanství Mohamed.¹⁷

Základem podobných obvinění je to, že jejich autoři buď příliš zjednodušeně pojmají křesťanské ideje, nebo nechtějí hlouběji proniknout do podstaty problému. V této koncepci ani v historickém křesťanství nejde v žádném případě o přenášení lidských kategorií na Božství, nýbrž jde o něco principiálně opačného. Jednota Boží zde není v žádném případě zpochybňována. Bylo by naivní hledat zde návrat k dobám Kartága, Uru či Héliopole. Hypostáze – to jsou rozličné projevy Jednotné Podstaty navenek; to, jakým způsobem se tato Jednota otevírá světu, a nikoliv to, jakým způsobem přebývá v Sobě Samé. Zevní projevy jsou však stejně tak absolutně reálné, jako je absolutně reálné přebývání v Sobě; z tohoto důvodu nelze hypostáze v žádném případě považovat za iluze či za aberace našeho vědomí.

Jediný Bůh se projevuje zevnitř ven, čímž projevuje i určitou vnitřní polaritu. Podstata této vnitřní Božské polarity je pro nás transcendentní. Vnější projev této polarity je námi vnímán jako polarita dvou vzájemně k sobě tíhnoucích a nikdy izolovaně nepřebývajících principů, jež se věčně a stále spojují v tvůrčí lásce a jsou počátkem principu třetího a završujícího: Syna, Základu Vesmíru, Planetárního Logu. Božství pramení do vesmíru se zachováním jemu vlastní polarity, která prostupuje veškerou duchovnost i veškerou materiálnost vesmíru. Na rozličných stupních bytí se tato polarita vyjadřuje různým způsobem. Ve vrstvě neorganické hmoty, jež je přístupná všeobecnému lidskému vnímání, ji lze pravděpodobně spatřit v základu toho, co nazýváme všeobecným zákonem přitažlivosti, v polaritě elektřiny a jinde. V organické hmotě *zde*, v naší vrstvě, se tato Božská polarita projevuje i v protikladnosti mužského a ženského principu. Opakuji a zdůrazňuji, že pouze zde, neboť polaritu Božství, jež leží v základu této protikladnosti, nelze v sobě samé, v její podstatě, pochopit.

Právě proto Božské Ženství nazýváme Matkou Logu a skrze Něj i Všemíra. Odvěký svazek mezi Otcem a Matkou však nemění Její věčnou podstatu; právě proto nazýváme Matku světů věčnou Pannou.

V učení o Trojici a o Ženském aspektu Božství je tedy přítomen nikoliv přenos „příliš lidského“ na sféry nejvyšší, nýbrž naopak pochopení objektivní polarity našich vrstev – mužského a ženského principu – jakožto projekce pro nás nepostižitelné polarity v bytosti Boží. „Bůh je láska“ – řekl Jan.¹⁸ Uplynou staletí, vystřídají se eóny, bramfatury i galaxie; každý z nás dosáhne dříve či později Pleromy – božské Plnosti a vstoupí do rodného Lůna nejenom jako dítě, nýbrž i jako bratr Boží. Z paměti zmizí naše nynější představy o Božství jako vybledlé, odkvetlé, již více nepotřebné stíny; ani tehdy však pravda o tom, že Bůh je láska, neztratí svou pravdivost. Bůh miluje nikoliv sebe (takový předpoklad by byl rouhavý), nýbrž každá z Nepostižitelností v Něm ukrytých je láskyplně obrácena

k jiné a v této lásce se rodí ono Třetí: Základ Všehomíra. Otec – věčná Panna Matka – Syn.

Nejvyšší a nejhlubší ze všech tajemství, vnitřní tajemství Božství, tajemství lásky Otce a Matky, se v žádném případě „neodráží“ v lidské lásce, ať je jakákoliv: v konečném světě se jí nic nepodobá a nic se nemůže měřit touto láskou. Zároveň však nic v tomto světě, vyjma toho, co pochází od principů odpadlých od Boha, nemůže mít vnější povahu bez vztahu k tomuto tajemství. Bytnost Trojjediného – která je láska – se *vyjadřuje* (a nikoli odráží) v lidské lásce jako takové, čili v lásce ke všemu živému. V lásce muže a ženy se pak *vyjadřuje* (a nikoli odráží) vnitřní tajemství svazku Otce a Matky, a to do té míry, v jaké se k nám dostane skrze množství kosmických vrstev. V tom právě spočívá zásadní, ontologický rozdíl mezi dvěma oblastmi našeho duchovního života, které mezi sebou nemají téměř nic společného, ale vyjadřují se v našem ubohém jazyce stejným slovem.

Láska ke všemu existujícímu se již dávno stala – pokud ne v praxi, pak v idejích – náboženským základem, a to nejenom v křesťanství. V budoucnu lze očekávat stále větší rozšíření sféry, kterou objímá láska. Je ovšem pravda, že v nenáboženských učeních současnosti je zjevně vyjádřen ústup zpět, k lásce v krajně zúženém smyslu: ke svému státnímu společenství, k jeho spojencům a stoupencům v zahraničí, ke své rodině a svým přátelům – pouze. To je však jev jen dočasný, který je podmíněn celou povahou nenáboženské epochy a její omezenou a pokleslou morálkou, je pomíjivý stejně jako celý nenáboženský stupeň vývoje. Následující náboženská epocha bude právě proto zcela nová, že prohlásí za svůj cíl a bude se snažit uskutečnit, aby láska objala veškeré lidstvo, všechny říše Přírody i všechny vzestupné hierarchie.* Ve vzdálenější budoucnosti se odhalí ještě větší duchovní možnosti. Dostupnou a nutnou se stane dokonce i láska k démonům. Někteří ze světců se na úroveň takové lásky dokázali pozdvihnout již v minulosti. Pokoušet se však předbíhat sebe sama, pěstovat ve své duši, zatím nesvobodné od svodů, jež dosud neobjala láskou ani lidstvo a zvířecí říši, lásku k odvčným nepřátelům Boha a všeho živého, to znamená ohrozit vzestupnou cestu vlastní duše. Démoni jen čekají, aby je *politovali*. Je však samozřejmé, že nečekají proto, že by tento soucit potřebovali (ovládá je pýcha a lidským soucitem pohrdají), nýbrž proto, že od projeveného lidského soucitu s nimi je jenom krok k pochybám, zda nejsou v právu. Tyto pochyby si už mohou podat ruku s ateistickým pokušením a se vzpourou; a tato vzpoura pak předurčuje, že duši čeká krutá odplata, že rodí paprsky utrpení, gawachu, a to právě v tom nadbytku, o němž démoni sní, aby si uchovali své životní síly. Láska k démonům je proto pro každého

* V kapitole o zvířecí říši jsem již poukázal na jedinou výjimku – na třídu živých bytostí, jež v podmínkách současného eónu nemůže a nemá být zahrnuta do okruhu lásky: na parazity. Zde je před námi etický problém, který v současném stupni vzestupu nejsme schopni vyřešit. O tom si nelze dělat žádné iluze.

nanejvýš nebezpečná, vyjma duší, které jsou již prosvětleny. Prosvětlená duše bude sama chápat, jak je možné milovat, aniž by přitom bylo nutné pocít'ovat soucit s demony (neboť soucit s kýmkoliv není možný bez soucitu s jeho základní činností, a činnost démonů je zaměřena pouze na zlo) či se s nimi společně těšit (neboť demony těší pouze to, co se protíví Prozřetelnosti). Tato láska se může vyjadřovat jedině v pocitu nekonečné lítosti, ve víře, že i démoni budou nakonec prosvětleni, a v připravenosti věnovat tomuto prosvětlení vše, kromě své věrnosti Bohu.

Avšak láska ke všemu jsoucímu je jenom jedna stránka problému. Co dělat s druhou stránkou našeho života – vnějšího i vnitřního –, s tou, která v sobě zahrnuje vše, co se nazývá láskou mezi mužem a ženou?

„Rozžhavený uhlík“ uvnitř každé bytosti, nezkrotný pud pokračování rodu, pramen sebeobětování, bouřlivých vášní, nejčistších inspirací, zločinů, hrdinských skutků, neřestí a sebevražd – není divu, že pro askety a světce byla právě tato láska tím největším kamenem úrazu. Pokoušeli se rozlišit dvojakost uvnitř lásky samé: lásku tělesnou stavěli do protikladu k lásce platonické; proti okamžitému vášnivému vzplanutí – lásku trvalou, stálou, neměnnou a věčnou; proti volnému milostnému svazku – práci a povinnost rodit děti; proti neřesti – romantickou zamilovanost. Někdy rozlišovali dvojakou povahu transfyzičických pramenů lásky: Afrodité Úrania a Afrodité Pandemos. V konkrétní podobě, v živém citu a každodenních vztazích se však všechno proplétalo a míchalo dohromady, přecházelo jedno v druhé a splétalo se v pevný uzel, který nelze rozvázat; zdálo se, že je lépe vytrhat samotné kořeny této lásky, než si jejími bujnými křovinami zaclonit pro sebe cestu do nebe.

Tak začala v náboženství velká asketická éra. Myslím, že není zapotřebí opakovat známé pravdy o tom, jaké ústupky svému vlastnímu duchu musely učinit křesťanství a buddhismus, aby nezdegenerovaly na asketické sekty, jež nenávidí život a samy jsou jím nenáviděny. Manželství bylo prohlášeno za svátost, poželhalo se rození dětí, ovšem za nejvyšší stav se považovalo, a to zcela důsledně, mnišství.

Zvláštnost lásky jako zdroje rozličných lidských tragédií spočívá v tom, že milostná touha může být také *jednostranná*. Tohoto svého rysu se láska patrně ještě dlouho nezbatí – až do druhého eónu. Avšak kromě tragédií tohoto druhu, mohu-li to tak vyjádřit – tragédií prvotních, vytvořilo lidstvo tím, že se snažilo normalizovat stále více se komplikující život, předpoklady i pro tragédie jiného druhu, ke kterým dochází, když se láska dvou lidí dostává do konfliktu s ustálenými zvyky, společenskými představami či státními zákony. Když muž či žena milují, avšak jejich láska není opětována – to je tragédie prvního typu a nelze s tím nic dělat, dokud se lidstvo, jak o tom hovořil Dostojevskij, „tělesně nepromění“.¹⁹ Když se však oba dva vzájemně milují, ale jejich všestranné harmonické spojení, na němž neleží žádný stín, nelze uskutečnit v důsledku rodinného či společenského postavení jednoho z nich, pak jde o tragédii druhého typu. Zvyky

a zákonodárství by se měly časem přestavět tak, aby byly tragédie tohoto druhu zredukovány na minimum, ne-li úplně vyloučeny.

To je nesmírně složitý úkol. Pro celé lidstvo jednotná soustava zákonných norem v této oblasti snad ani nemůže být vypracována vzhledem k velkým rozdílům v úrovni sociálního a kulturního rozvoje, tradic a národní psychologie. Tímto úkolem se zřejmě nebude zabývat ústřední zákonodárný orgán *Růžce Světa*, nýbrž její zákonodárné orgány v jednotlivých zemích. Kromě toho je zcela jasné, že společnost bude třeba provést řadou postupných stadií – jako i ve všech ostatních oblastech, neboť jednostranně záporné řešení otázky neboli náhlé zrušení zákonných omezení vede, jak to ukázala zkušenost Ruska, k morální anarchii, jež nutí stát odvolat zrušení a obnovit zákazy. Je to z toho důvodu, že se to provádělo mechanicky, aniž by v několika generacích byly předběžně vychovány takové názory na manželství a lásku, jaké jsou k umění využívat tak široké svobody zcela nezbytné.

Myslím si, že správná náboženská odpověď na otázku o lásce mezi mužem a ženou může být pouze jedna: tato láska je pozeňnaná, překrásná a svatá do té míry, pokud jde o lásku *tvorivou*.

Co mám tím na mysli?

Mám tím na mysli, že nejrozšířenějším druhem tvůrčí lásky v našem eónu je *rození a výchova dětí*, což však vůbec není jediný druh tvůrčí lásky a láskyplné tvorby. Společná práce v jakékoli oblasti kultury, vzájemná výchova nejlepších stránek osobnosti, vzájemné sebezdokonalování, vzájemná inspirace k náboženské, umělecké a vůbec libovolné tvůrčivé práci, a nakonec i obyčejné štěstí mladé, svěží, vášnivé lásky, které oba dva obohacuje, posiluje a pozvedá – to vše je božská tvůrčí součinnost, neboť vede k prosvětlování a umocňování jejich osobností, k rozšíření světového oceánu radosti a lásky. Paprsky nádherné lásky mezi mužem a ženou se pozvedají a upevňují nejvyšší světy, které jsem v jedné z předchozích kapitol charakterizoval jako Vlny Světového Ženství. Dokonce i v tom případě, kdy oba zamilovaní zaměřují svou společnou práci chybným směrem, kdy má jejich práce společensky škodlivý smysl, si odsouzení zasluhuje pouze zaměření této práce; naopak impuls společné tvorby, kterým je tato láska poznamenána, duch spolenectví a přátelství, jímž je proniknuta, jsou pozeňnány shora.

Dokud se lidstvo tělesně nepromění, zůstává láska mezi mužem a ženou jakoby přibita k pohlavnímu pudu. Časem se to změní. Tvořivost lásky změní svůj obsah. S proměněným lidstvem se vůbec nebude spojovat pojem tělesného rozmnožování. Monády se budou vtělovat do prosvětlených těl zcela jinak. V podmínkách našeho eónu však základním druhem láskyplné tvorby samozřejmě zůstává rození a výchova dětí.

Problematické výchovy jsou věnovány kapitoly na konci knihy. Na tomto místě se zmíním o některých zvláštnostech těch historických úkolů, které nyní začínající cyklus epoch staví právě před ženu, a to nejen v oblasti výchovy, nýbrž i v životě vůbec.

Od mužů a od některých žen, kterým není vlastní hluboké pochopení principu ženství, můžeme slyšet rozhodně tvrzení, že kulturní a tvůrčí úkoly obou pohlaví jsou naprosto stejné, a jestliže dosud žena zaostávala ve společenské oblasti – v politice, technice, filosofii a dokonce i v umění – za mužem z hlediska objemu a významu tvorby, pak to lze vysvětlit pouze tím, že se žena vždy nalézala v podřízeném a utlačovaném postavení.

Tento názor je rozšířen víc, než si myslíme. Můžeme ho dokonce nazvat názorem běžným.

Copak žena vždy a všude byla v utlačovaném postavení? Před ženami stejně jako před muži je již dvě stě let otevřena v Evropě a Rusku brána tvůrčí práce v oblasti literatury a umění – týká se samozřejmě privilegovaných tříd. Mám připomínat, že i když se během těchto dvou staletí (jakož i vůbec za celé období lidských dějin) objevil mezi ženami nemalý počet bezesporu nadaných hudebních interpretek, přesto ani jedno ženské jméno neobohatilo panteon geniálních hudebních skladatelů? Nerad musím poukázat na to, že mezi koryfeji světové literatury připadá na dvě stě či tři sta mužských jmen šest či sedm ženských.

V mnoha zemích získaly ženy již asi před stoletím právo na vysokoškolské vzdělání. A s úspěchem nahradily muže v širokých oblastech profesionálních činností: v nemocnicích, laboratořích, za školními katedrami, někdy i ve vědeckých expedicích. Kde jsou však ty stovky jmen vynikajících žen-vědkyň, které by vyvážily stovky mužských jmen, jež se za toto období stala známá celému světu? Světové divadlo se jako hvězdné nebe třpytí jmény skvělých hereček. Získala však skutečnou celosvětovou proslulost alespoň jedna žena – režisérka? Slyšel někdy někdo něco o ženě – velkém filosofu, velkém architektu, velkém státním činitele, znamenitém metalurgovi, moudrém kritikovi, skvělém organizátoru výroby, slavném šachistovi? – Popírat či ignorovat tato fakta znamená podepsat se pod úplnou ztrátou objektivitu! Místo popírání faktů by bylo plodnější změnit úhel pohledu na ně. Je žena méně nadána než muž? Je zcela nesporné, že v některých směrech ano. A stejně tak je nesporné, že v jiných směrech je žena obdařena vlohami, které muž nemá a nikdy mít nebude. Rozumí se samo sebou, že by bylo reakční absurditou popírat, že žena může být dobrým geologem, svědomitým inženýrem, talentovaným umělcem, kvalifikovaným chemikem či biologem, nebo pochybovat o užitečnosti a hodnotě její práce v těchto oblastech. Je však možné a nanejvýš nutné osvojit si dva nesporné fakty: za prvé to, že seznam geniálních činitelů v těchto oblastech se neobohatí a stěží se kdy obohatí o ženská jména, za druhé to, že žena je *nenahraditelná a vysoce nadaná* v něčem jiném.

Mateřství. Výchova dětí. Vytváření domácího krbu. Starost o nemocné a léčení. Etické ozdravení zločinců. Přetváření přírody. Zdokonalování zvířat. Některé směry náboženského života. Tvořivá láska. A nakonec i tvůrčí oplodnění duše toho, jehož si zamilovala. V tom je žena nenahraditelná a neomezeně nadaná.

V prvním a posledním z těchto druhů tvorby je žena nenahraditelná absolutně.

V ostatních za ní muž zaostává ve stejné míře, v jaké za ním zaostává ona na poli státnické činnosti či technických věd. Neboť zde je zapotřebí právě *ženských*

duchovních kvalit: jemnosti, láskyplné něžnosti, sebeobětování, trpělivé houževnatosti, šetrnosti, vnímavosti, srdečnosti, pozornosti.

Ve sférách nejvyšší tvorby dochází k čemusi zcela opačnému než to, co vidíme ve světě fyzickém: oplodňujícím principem je zde žena, principem formujícím a ztělesňujícím je muž. *Božská komedie* je plodem dvou, bez Beatrice by nespátřila světlo světa stejně tak jako bez Danta. A kdybychom pronikli do hlubin tvůrčího procesu většiny velkých umělců, přesvědčili bychom se, že právě žena vhodila duchovní sémě jejich nesmrtelných děl do hlubiny jejich podvědomí, do nejtajnějšího lůna tvorby. Myšlenka postavit ve Výmaru pomník Ulrice von Lewetzov, která inspirovala Goetha k nejkrásnějším veršům, je správná a hluboká. A není třeba být na rozpacích z toho, že ve většině životopisů umělců je těžké dopátrat se vnějšími způsoby těch ženských jmen, která si zaslouží vděčnost potomků ve stejné míře jako jména umělců samotných: někdy ani sami umělci nevědí, komu vděčí za símě svých děl. Každý z nich se to dozví v určené době a na určeném místě za hranicemi Enrófu.

V lidstvu tisíce let bujel princip mužství a mužnosti: síla, opovážlivost, pýcha, odvaha, dalekosáhlé cíle, krutost, bojovnost. Existuje španělské rčení, které tíží vědomí a pobuřuje svědomí: „Muž musí být krutý.“ Bohužel, národ, který toto pořekadlo vyslovil, je také vrchovatě naplnil skutky. Nelidskost conquistadorů a zvěrstva španělské inkvizice vyzdobily stránky světových dějin obrazy takové krutosti, že vyzařují zlo, které nepřestává dodnes působit na lidské duše.

Mnohé další národy přitom jen málo zaostávaly na tomto poli za Španěly. Po tváři Země se tisíciletí za tisíciletím převalují vlny válek, vzpour, revolucí, teroru, zuřivého a nelítostného zúčtování: nespočetné kapky vytvářejí tyto vlny, to jsou mužské vůle a mužská srdce. Někdy se hovoří o ženské krutosti. Bože můj, copak ženy začínaly a řídily krveprolití Čingischánů, Tamerlánů, Napoleonů, mučení ve věznicích, zuřivost jakobínského teroru, masové represálie fašistických a dalších diktatur? ... Dějiny znají ženy – travičky, bratrovražedkyně, vražedkyně dětí, rafinované sadistky, neznají však ani jednu, jejíž historický význam by byl srovnatelný s významem Tiberia a Nerona, Assarhadona a Alla ad-Dína, Torquemady a Pizarra, Alvarese Alby a Robespiera, Hrozného a Skuratova, Himmlera a Beriji.

Nesmělý princip ženství, zahnaný do hloubi rodinných buněk, se zachránil před záhubou jenom díky tomu, že bez něho je samotný muž neplodný, a protože fyzické pokračování lidstva není bez ženy možné.

Až dosud se proklamovalo, že nejenom muž, nýbrž i žena musí být „mužnou“. Jestliže chápeme pod mužností statečnost a vytrvalost v životním zápase, pak je tomu samozřejmě tak. Jestliže však pod ženstvím chápeme nikoliv styl zvyků a chování, nikoliv upejpavost a sentimentalitu, nýbrž spojení dobroty srdce, vnitřní krásy, něžnosti a schopnosti každodenně se obětovat pro ty, které miluješ, pak nejen žena, nýbrž i muž musí nabýt rysů ženství. Kdy se nakonec lidstvo dočká epochy, v níž nebude chybně pojatá mužnost měnit muže na krutého dobyvatele, na rváče, jenž se vychloubá svou hrubostí, na směs krocana s tygrem? Kdy v něm přestanou vychovávat falešný stud před vlastní, zatajenou

něžností, kterou potlačuje a znásilňuje on sám?... Bude těžké překonat tento tisíciletý komplex předsudků, apriorních představ, duševní zmrzačenosti a atavistických pudů, je však nutné jej překonat. Za každou cenu.

V metahistorii nejnovější doby dochází k tajemné a posvátné události: do naší bramfatury proudí nové tvořivé božské síly. Od pradávných dob o této události snily nejkultivovanější hlavy a nejnazešenější srdce. Nyní se to uskutečňuje. První článek této události – události takového významu, že je jí možné porovnat jediné s lidským vtělením Planetárního Logu – vznikl na pomezí 19. století: bylo to sestoupení sil Věčné Panny-Matky, ne však již neosobní, jak k tomu došlo již podvakrát v dějinách lidstva, nýbrž zesílené svým osobním charakterem. Z výšin Vesmíru sestoupila do Šádánakáru velká Bohem zrozená monáda. Vstoupila do Raórisu, jedné z nejvyšších vrstev naší bramfatury, kam téměř o sto let později bylo dáno pohlédnout Vladimíru Solovjovovi, když v egyptské poušti prožil ve hvězdné noci ohromující průlom vědomí²⁰ a na vlastní oči spatřil tuto velikou Ženskou Bytost Ji, Přesvětlou a Požehnanou, vyjadřující princip Ženskosti a Ženství jakožto hypostáze Trojice, zveme *Zventa-Sventána*.^{*} Nyní přebývá v Bajúšmi, v jedné ze sfér, jež patří k sakuále Vln Světového Ženství. Blíží se den jejího dlouho očekávaného sestoupení do jednoho z hlavních měst metakultur. Tam se má zrodit v těle z prosvětleného éteru jako dítě demiurga a jedné z Velkých Sester. S Ní sestoupí do tohoto zatómisu z Elity Šádánakáru zástup nejvyšších duší. To je Ona, naše naděje a touha, Světlo a Božská krása! Neboť toto zrození se v našich dějinách odrazí tím, co spatří naši vnuci a pravnuci: založením *Rúže Světa*, jejím rozšířením mezi lidmi všech zemí, a pokud strašný duchovní pád nevrhne lidstvo dolů, do hlubin temnoty, příchodem *Rúže Světa* k nejvyšší vládě nad celou Zemí.

Ne, to ještě nebude znamenat konečné vítězství sil Světa: vzpomeňme jen na jezdce Apokalypsy! Posloupnost apokalyptických jezdců však nebude taková, jak to předpověděl prorok na ostrově Patmos: jako první se přehnal Černý jezdec, symbolizující epochu hierokracie na feudálním základě. Nyní končí svou cestu druhý, Rudý jezdec: každý porozumí, co se tají za tímto symbolem. Očekáváme a doufáme v jezdce Bílého – *Rúži Světa*, Zlatý věk lidstva! Nic nezabrání tomu, že se objeví poslední jezdec, Šedý: Gagtungr dosáhne toho, že se v lidské podobě zrodí ten, jehož připravuje již několik století. Epocha vlády *Rúže Světa* však vyvolá takový pokles množství duchovních obětí, že ho nelze ani vyčíslit. Stačí vychovat řadu pokolení lidí zušlechtěného typu. Upevní sílu ducha v milionech, dokonce v miliardách kolísajících. Předem upozorní na blížící se příchod Antikristův,

* Již jsem hovořil o tom, že fonetika Enrófu nemůže přesně vyjádřit znění slov v jazyce Synklétu Světa: každé takové slovo je zde jakýmsi zvukovým a významovým akordem, zároveň je doprovázeno světelnými jevy. Přibližný smysl jména Zventa-Sventána je „Nejsvětější ze světlých a Nejsvatější ze svatých“. Kmen jména je slovanský, jelikož je zatómis, v němž se uskutečňuje Její zrození, spjat s národy převážně slovanskými.

a když se ten zjeví – bude na něj poukazovat a odhalovat, bude pěstovat v lidských srdcích nezlomnou víru, pochopení metahistorických perspektiv a duchovních obzorů světa. Spousty lidí se díky *Růžičce Světa* stanou nepřístupnými pokušením příštího zplozence tmy.

A nejenom *Růžičce Světa* odrazí v Enrófu mystérium zrození Zventy-Sventány v jednom ze zatómisů: narůstání sil Ženství a jejich významu je v současnosti patrné všude kolem. Právě tím je podmíněno všeobecné úsilí o mír, odpor ke krveprolitím, zklamání z násilných metod společenských přeměn, růst společenského významu ženy, sílící něha a péče o děti, žhavá touha po kráse a lásce. Vstupujeme do cyklu epoch, kdy ženská duše bude stále čistší a širší; kdy se stále větší počet žen stane pramenem hluboké inspirace, citlivými matkami, moudrými vůdkyněmi, prozíravými vedoucími lidí. Bude to cyklus epoch, kdy se ženský princip projeví v lidstvu s nebývalou silou a vyváží až k dokonalé harmonii dosavadní panství mužných principů. Ten, kdo má oči, necht' vidí.

- 1 Abhídžna (sanskrt.) – dokonalé poznání získané bezprostředním vnímáním.
- 2 Tao (doslova „cesta“) – nejdůležitější pojem taoismu, učení o cestě, skutečném a věčném zákoně vzniku, rozvoji a zániku Všemohíra.
- 3 Pleroma (z řeckého „plnost“) – církev jako všesvětová obec, „mystické tělo“; v gnostických učeních je pleroma tvořena plným počtem eónů, ve kterých se rozvíjí svrchovaná první bytost.
- 4 Ve starořecké kosmogonii nejvyšší vrstva nebe, naplněná ohněm a světlem.
- 5 Duchové světla v Avestě, posvátné knize staroíránského náboženství.
- 6 Dobří bohové a duchové védského panteonu.
- 7 Sukhavátí (sanskrt.) – šťastná zem, ráj, kde vládne Buddha Amitábha a kde žijí bóddhisatvové.
- 8 Ústřední pojem buddhismu a džinismu, označuje nejvyšší stav ducha, ve kterém jsou překonány všechny pozemské vazby, odstraněno utrpení, absolutní pokoj.
- 9 Je zde myšleno období staršího paleolitu, které začalo asi 38 000 let př. n. l.
- 10 Taoismus, náboženské učení, jehož základy vyložil Lao-c' v knize *O Tao a ctnostech* (*Tao te t'ing*). Tao je podstata a první příčina světa, „matka všech věcí“. Taoistickému panteonu vévodí trojice: Šan-di, Lao-c' a Pan-gu, tvůrce světa.
- 11 Text „Hymnu bohu Atonovi“, zachovaný v hrobce dvořana Aje, blízkého k Achnatovi; byl mj. zveřejněn v knize B. A. Turajeva *Dějiny starého Východu*, kterou měl D. L. Andrejev ve své knihovně.
- 12 Hovoří se zde o vykopávkách v Tell-el-Amarně, které probíhaly od roku 1891 pod vedením anglického archeologa Petrieho. Tyto výzkumy pokračovaly i později a v roce 1922 byla anglickým archeologem H. Carterem objevena hrobka faraona Tutanchamona.
- 13 Domitianova vláda se vyznačovala tyraníí, omezoval moc senátu, přikázal, aby byl oslovován jako „pán a bůh“ (Dominus et Deus), zvýšil se počet procesů a poprav. Byl zabit 18. září 96 v důsledku spiknutí „nejbližších přátel a propuštěnců“ (viz Suetonius *Životy dvanácti císařů*).
- 14 Kapitola „Velký inkvizitor“ z Dostojevského románu *Bratři Karamazovi*.
- 15 J 15, 26; 16, 13.
- 16 Představitelé náboženských a teosofických učení pozdní antiky a raného středověku, ve kterých se vedle myšlenek z pozdní antiky objevuje i snaha o syntézu náboženství.
- 17 V Mohamedově učení je hlavní myšlenkou přísný požadavek monoteismu: „Bůh sám svědčí, že není božstva kromě Něho...“, „Náboženstvím jediným u Boha jest věru islám...“ (súra 3, ajjáty 16–17, přel. I. Hrbek).
- 18 1 J 4, 16.
- 19 Jsou zde zřejmě míněna Kirillova slova z Dostojevského románu *Běsů*: „Ale já hlásám svěvolí... to jediné spasí všechny lidi a v následujícím pokolení i přemění tělesně...“
- 20 Hovoří se o mystickém zážitku, který prožil V. S. Solovjov v době cesty po Egyptě (říjen 1875 – březen 1876); mezi 25. a 27. říjnem 1875 se mu „zjevila“ Sofie – Moudrost Boží, což popsal ve své poémě *Tři setkání* (1898).

KNIHA VII.

**K METAHISTORII STARÉ
RUSI**

KYJEVSKÁ RUS JAKO METAHISTORICKÝ JEV

Již jsem hovořil o tom, co chápu pod slovem nadnárod, a znovu to připomínám: je to skupina národů či národností, jež spojuje obecná, společně vytvářená kultura, výrazně odlišná od jiných kultur. Etnický znak zde přitom nemá význam. Stačí připomenout případy, kdy se mezi národy, jež vytvářejí nadnárod, ihned vyčlenil jeden národ jako vedoucí (například národ staroegyptský; k národnostem vedeným zde patřily národnosti Núbie, Napaty, Meroe, náležející k odlišnému etnickému kořenu).¹ Jsou i opačné příklady: několik etnicky odlišných národů se spojilo do jednotného nadnároda tak, že si v různých staletích vzájemně předávaly vedoucí úlohu, či si ji dělily mezi sebou (nadnárod indický, severozápadní, dálnévýchodní, románsko-katolický).

Náš národ je vcelku totožný se staletými obrysy Ruska a náleží spíše k útvarům prvního typu. S tím není v rozporu polyetnický původ ruské národnosti: důležité je to, že v průběhu dějin si zachovala vedoucí a světový význam jako nadnárod ruský, aniž by ho postoupila Ukrajincům, Bělorusům nebo národům Povolží či Sibiře. Ruský národ se utvořil z pestrých etnických prvků, podobně jako svého času národ egyptský, stal se podobně jako tento národ nejsilnější tvůrčivou silou mezi menšími národy, jež se s ním spojily v jednotné kultuře. (Mluvím o minulosti a současnosti. Není však vyloučeno, že se v budoucnu situace může změnit.)

Tento veliký útvar posledního tisíciletí byl odedávna předurčen tvůrčím záměrem vůdčích národních hierarchií – ruského demiurga a Návny – záměrem, který v jejich vědomí vznikl jako mlhavý sen, jako obraz, jenž přikoval jejich vůli. Stalo se to kdysi v Rangaraidře, vlasti demiurgů a Velkých Sester. Jarosvět tehdy ještě vůbec nepřipomínal „ducha sněhů a plamene“: bylo to nádherné sluneční dítě, které si dosud neosvojilo moudrost Šádánakáru, a pokud tušilo obrovské dálky svého předurčení, pak jenom v nejasných obrysech grandiózních předobrazů. Pozorovalo z dálky vyrůstající vrcholy jiných metakultur, díla jiných demiurgů a synklétů, a začalo si uvědomovat měřítko svého ducha, proporce svého

vlastního budoucího díla. Svou inspirativní jinošskou hrou se Jarosvět pokoušel přiblížit ke svému postupně se rýsujícímu předurčení. Tato hra začala přerůstat do posvátného úkonu, do tvorby světa, když velký lidský duch, jenž byl před několika stoletími v Enrófu svatým Ondřejem Prvozvaným, odevzdal Jarosvětu své síly. V sakuále Demiurgů začal vznikat zatím mlhavý nákras Nebeského Ruska. Apoštola Ondřeje pokládá církevní legenda za prvního věrozvěsta našich dávných předků, neboť na konci prvního století našeho letopočtu nalezl mučednickou smrt v zemi Skythů. Zdá se však, že se v této legendě skrývá též ohlas intuitivního vědění o tom, že zakladatelem Nebeského Ruska byl právě tento velký lidský duch, jenž dosáhl během tisíciletí mezi svou smrtí a svým podílem na Jarosvětově tvůrčím činu ohromných sil a výšin.

Demiurg Jarosvět již chápal své předurčení, spočívající ve sňatku s Pospolitou Duší národa a ve zrození Zventy-Sventány; nemohl však ještě pochopit formy a časová měřítka, kterých ve skutečnosti nabude příprava k tomuto úkolu. Netušil, že jeden z jeho vlastních výtvorů bude muset fatálním způsobem povstat proti němu a stát se jeho velkým metahistorickým protivníkem, uzurpátorem a deformátorem jeho záměru. Nemohl předpokládat, že od 11. do 21. století se obsahem metahistorického dramatu Rusi stane stálý boj jeho a Návny s nepřátelskými hierarchiemi. Nemohlo mu být ani zřejmé, že se k uskutečnění jeho poslání musejí dovršit obrovské procesy i v lůně jiných kultur, neboť jedině za podmínky spojení všeho lidstva do jednotného sociálně politického celku je možná postupná přeměna tohoto celku v celosvětové bratrství.

Lhůta pro sestoupení Návny do čtyřrozměrných vrstev nastala poněkud dříve, kdy Jarosvět ještě v Rangaraidře přijímal do sebe tvořivé paprsky Planetárního Logu.

Dole se prostíraly bezbřehé pustinné prostory čtyřrozměrných sakuál. Na Východě a Jihu se v dále tyčily stále rostoucí masivy jiných, starších metakultur. Na Západě již vznikla mlhavá, pomalu se krystalizující stavba, ověněná vrcholem fascinující zářivé bělosti – mystický Monsalvat Německa, Anglie, Burgundska a Skandinávie. Na Jihu se zlatě a purpurově třpytil byzantský zatómis a zdálo se, že je již připraven odpoutat se od země a pozvednout se jako zářivá archa k podnoží nadnebeského příbytku Kristova. Avšak ohromný prostor až k Ledovému oceánu byl pustý. Nad mohutnými řekami a panenskými lesy Enrófu se tam proháněla průzračná skupenství vířících stichiálíí a někde pulzovaly slabé shluky kmenových egregorů, sílicích na otevřených jižních stepích.

Samozřejmě že obraz, který jsem načrtl, nelze chápat doslova a do písmene. Je to jen náznak, poetické zobecnění, velmi zjednodušující skutečný obraz mnoha sakuál, které se otvíraly zrakům sestupující Návny. Všechny však byly spjaty s tou jedinou oblastí prastaré euroasijské pevniny, která v té době ještě zůstala prostá jakýchkoli nánosů velkých civilizací lidstva. V zemi spočívaly, aniž by poskvřňovaly její prvotní panenskou čistotu, skrovné hmotné ostatky několika zmizelých kmenových skupin, jež nikdy nevytvořily ani národ, ani písemnou kulturu. Lesy a stepi budoucího evropského Ruska se zdály být dostatečně prostorné k tomu,

aby se v nich mohly v budoucnu usídlit mohutné lidské masy; k východu se pak prostírala další nevyčerpatelná prostorová rezerva táhnoucí se až k Tichému oceánu. Zásoby nejruznějších nerostů mohly zajistit materiální základ života obrovského kolektivu na tisíciletí dopředu. Střediska velkých starších metakultur byla dostatečně vzdálena, aby bylo možné uchránit mladou kulturu budoucnosti od ztráty sebe samé do té doby, dokud její vlastní dospívající génus nebude schopen vyřešit úkol a překonat pohraniční vakuum. Pouze demiurg Byzance pokračoval ještě poblíž ve své tragické, od země se odpoutávající práci a chystal se předat Jarosvětovi břímě úkolů, jež jemu samému nebylo souzeno dovršit.

Nebyla to země, nýbrž celý jeden světadíl, a předtucha událostí souměřitelných s jejími měřítky mohla uchvátit ducha, a nejenom lidského.

Smysl sestoupení neboli druhého zrození Návny v Šádánakáru spočíval v tom, že se počala pomalu odívat do hmotných tkání té čtyřrozměrné vrstvy, kde demiurg a velcí lidští duchové, kteří mu odevzdali své síly, začali budovat materiální (pochopitelně nikoli fyzické, nýbrž éterické) základy Nebeského Ruska. Tato doba, jež odpovídá, jak se zdá, 8.–9. století naší éry, se v historické rovině vyznačuje pomalým procesem formování kmenové jednoty východních Slovanů.

Kdybychom chtěli na základě analogie s jevy lidského života určit metaéterický věk Návny v oné historické epoše, museli bychom zůstat u toho věku, který jsme si zvykli ztotožňovat s přechodem od dětství k mládí.* O Návnu pečovala Matka Země, drsné i něžné duše stichiálií vstupovaly jedna za druhou do vytvářeného zatómisu Svaté Rusi a odívaly tekutou substancí Návny svými tkáněmi, podobnými zurčícím pramenům. V oněch dobách se stav Návny vyznačoval jednotou prvotní harmonie, bezprostřední radostí z poprvé zakoušeného vtělení. Žensky prozíravou předtuchu příštích bouří změkčovaly vzpomínky na nadnebeskou vlast Rangaraidře a očekávání bratra – přítele – ženicha, jenž má odtud přijít. V Rusku Nebeském i v Rusku pozemském byl na všem cítit jeho vzdálený, avšak pevně upřený pohled. A jestliže sama Návna stěží začínala vyjasňovat národnímu vědomí dětsky mlhavé obrazy okolních stichiálií, pak rozum demiurga tyto obrazy projasňoval, dokresloval, vymezoval a krystalizoval je ve jménech slovanských božstev: Peruna, Jarily, Striboga, Lady.

V jazyce historiků se tento vzájemně se křížující vliv demiurga a ideální Pospolité Duše nazývá mytologií, náboženstvím, uměním a způsobem života starých Slovanů – vším tím, co v současnosti zahrnují pojmy duchovní a hmotné kultury.

* Upozorňuji, že věkové etapy ve vztahu k hierarchiím nadnároda mají nejenom délku, jež mnohokrát převyšuje délku odpovídajících etap lidského života, ale ani samy proporce těchto etap nejsou totožné s proporcemi pro nás obvyklými. Například mládí těchto hierarchií je synchronní s velmi dlouhými historickými obdobími, doba jejich zralosti pak probíhá až tehdy, kdy odpovídající národ sehrál v Enrófu svou úlohu a pokračuje ve svém utváření a tvorbě ve vyšších vrstvách metakultury. Nyní kupříkladu jsou ve stavu plné zralosti vůdčí národní hierarchie starého Egypta, Babylonie, antiky, nemluvě již o Gondwáně a Atlantidě.

K události, kterou můžeme antropomorfní šifrou našich pojmů označit za první tělesné zjevení Jarosvěta v Nebeské Rusi a jeho setkání s Návnu, došlo v 10. století. Bouří, kterou to vyvolalo v metahistorickém světě, lze těžko s něčím srovnat, neboť již sám pojem radostné bouře se nám zdá být vyumělkovaným. Byla to průtrž metaéterických proudů a proudů astrálu, podobných klokotajícím světelným vodopádům. Demiurga doprovázeli jásající velcí lidští duchové, kteří sestoupili z Irolnu či přišli z jiných metakultur, ti, kteří se měli posléze vtělit v Rusku s neviditelnými korunami rodomyslů, světců, génů a hrdinů. Stichiálie vítaly Jarosvěta jako Božího vyslance a velikého tvůrce, jenž má mezi nimi, nad nimi a s nimi tvořit cosi, co přesahuje okruh jejich chápání, co však vnuká jejich prorockým duším posvátnou úctu a nadšení. V požehnaných lesních prostranstvích Svaté Rusi jej Návna přijala jako dlouho očekávaného ženicha.

Události v životě vůdčích národních hierarchií napodobujeme některými svátostmi a obřady našich náboženství, například tajemstvím sňatku, jež je v té či oné podobě známé všem národům. Toto tajemství Jarosvěta a Návny však tehdy pouze probleskovalo ze vzdálené budoucnosti, ačkoli jim samým se zdálo, že radost z jejich setkání je právě onou svátostí manželství. Ve skutečnosti však po tomto setkání následovala další událost, objevilo se jiné tajemství, jehož podobu zná v lidstvu pouze křesťanský kult, který učinil svou osou tajemství svatého přijímání.

Jarosvět a Návna přijímali Boha-Syna, jenž je, po dobu existence démonického principu ve vesmíru, ukřižován ve Světové hmotě jím oživované – v tom živém těle, kterého pod mysteriálním znakem přijímáme jako chléb a víno. K tomuto přijímání nedošlo v Nebeském Rusku, jež k tomu tehdy ještě nebylo připraveno, nýbrž ve velikém byzantském zatómisu. Demiurg Byzance odtud rozevřel řady nebes stojících nad tímto zatómisem; Jarosvět a Návna uzřeli vlastníma očima mezní výšiny křesťanského Transmýtu a skrze Nebeský Jeruzalém vešli ve styk s Bohem. Tak došlo k jejich prvnímu setkání v Šádánakáru s Tím, jehož mohou tváří v tvář spatřit pouze Bohem zrozené monády. Tak je Demiurg Byzance zasvětil do svého nejhlubšího tajemství – tajemství, které on sám nedokázal účinně přetvořit do forem lidského života. Nyní předal toto tajemství jim jako svým dědicům.

Historický neúspěch všech tří křesťanství spočíval, jak známo, v tom, že jak katolictví a byzantské pravoslaví, tak později i protestantské církve zůstaly *pouze* církvemi, přičemž církvemi nikoliv s velkým, nýbrž s malým písmenem. Ohromující a smutná je aberace vědomí některých členů těchto církví, kteří je pokládají za jednotnou ekumenickou mystickou pospolitost. Je to zkresení perspektiv, záměna toho, co je žádoucí a co přivoláváme, za to, co je dané, zkomolení dob a lhůt, a také, což je ještě horší, dokonce snížení a pokřivení samotného ideálu.

Církev se v naší bramfatuře jeví jako fenomény velmi svérázné. Svými vrcholy dosahují podnoží Světové Salvaterry, v Enrófu existují jako uzavřené objemy, jež se opírají o omezené oblasti uvnitř kultury, uvnitř státnosti, uvnitř způsobu života, uvnitř lidské duše.

Neštěstí historického křesťanství spočívá v tom, že se ani jedna z církví neproměnila ve *formu dokonalého společenského zřízení*, jež by byla schopna vyjádřit a uskutečnit odkaz křesťanství, jeho mystický a etický smysl. Příčina toho tkví opět v tom, že Gagtungr přerušil misi Ježíše Krista, avšak absencí seriózních, upřímných a čistých pokusů v tomto směru jsou vinny církve samé coby lidská společenství. Neboť jestliže se katolicismus snažil nahradit Království Boží na Zemi vládou duchovenstva a byl ovládnut – naštěstí jen dočasně – jedním z nejobludnějších infrafyzických upírů světových dějin, pak pravoslavlí, které již v Byzanci obsadilo podle vyjádření Dostojevského „kout ve státě“,² se tohoto úkolu zcela vzdalo. Tento úkol, jeden z klíčových, ne-li vůbec nejdůležitější ze všech, jež vyvstávají před lidstvem, nyní přešel k hierarchiím ruské metakultury, a to se vši jeho nesmírnou obtížností a se všemi nebezpečími, jež je třeba překonat na cestě k jeho splnění.

V zrcadle historické skutečnosti se to odrazilo v aktu takzvaného pokřtění Rusi. Abychom pochopili vskutku nezměrná měřítka historických a metahistorických důsledků, jež byly předurčeny tímto činem knížete Vladimíra, stačí, když se zamyslíme nad tím; co by čekalo mladý ruský nadnárod, kdyby se připojil ke katolictví, k islámu nebo dokonce k chazarskému judaismu? Jakou nesmyslně pokřivenou, téměř absurdní budoucnost by vyvolala takováto volba náboženství? Na tomto místě by bylo třeba uvést velkou monografickou kapitolu o knížeti Vladimíru Svjatoslavoviči, osobnosti vskutku titánských rozměrů – to však již bohužel přesahuje kompoziční rámec knihy. Význam knížete Vladimíra jakožto historického a metahistorického činitele není dosud náležitě oceněn. Je to proto, že jeho epocha je příliš vzdálená a dosud málo známá, a také díky tomu předjitřně zšerelému světlu, v němž se rýsuje postava tohoto činitele u pramenů našich dějin. Je pravděpodobné, že pouze metahistorická nazírání a přemýšlení jsou schopna vést ke hlubšímu pochopení skutečného významu toho, jehož národ uctíval, miloval a opěvoval téměř tisíc let, s nímž spojil jednu z nejvřelejších a nejněžnějších přezdívek, které světové dějiny znají: Krásné Slunéčko (přezdívka, kterou nelze dobře přeložit do cizího jazyka, jelikož, jak se zdá, pouze v ruštině je přípustné použít ve vztahu ke slunci zdvojnásobinu). V každém případě byl akt pokřtění Rusi vskutku prozřetelným činem knížete Vladimíra, bez ohledu na to, jak primitivní a vnější byly motivy, jež se aktivizovaly v reformátorově vědomí.

Tato Jarosvětova involtace začíná v 10. století a po Vladimírovi se velmi brzy objevuje celá řada významných historických jmen: Jaroslav Moudrý, letopisec Nestor, Antonij a Feodosij Pečeřští, poté Vladimír Monomach. Demiurg nyní posílal do Enrófu ty budoucí velké lidské duchy, kteří sestoupili do Nebeského Ruska ve dnech jeho zakládání, aby splnili zvláštní úkoly, vzali na sebe poslání spravedlivých a rodomyslů.

Jak tomu vždy bývá u velkých kolektivů, nad kyjevským státem dýchal a vlnil se jemnohmotný útvar podobný těm, o nichž jsem se již zmiňoval v kapitole o středních vrstvách Šádánakáru pod názvem egregory. Egregor byl zrozen těmi

psychologickými paprsky národa, jež jsou spjaty s činností státu, měl jakousi obdobu uvědomělosti, náboj vůle, žil samostatným životem a do značné míry určoval státní činnost každého z následujících pokolení ruských lidí.

Vlastní monádu neměla ani karossa Dingra – jeden z projevů Lilith, poslední z hierarchií, jejichž význam pro vznik ruského národa byl obrovský. Karossa Dingra rozvinula svou činnost v hranicích národa a později i nadnároda, jehož živou materiálnost měla neustále obnovovat a upevňovat, plnila svou úlohu danou Prozřetelostí, čímž se vyčerpával její pozitivní obsah.

Okruh činnosti karossy vymezují převážně hranice pohlavního života národa. Karossa se podílí na každém aktu lidského spojení a početí. Má v rukou klíče vzájemné sexuální přitažlivosti představitelů obou pohlaví. Karossa však v sobě nese prokleté ejcechóre, a proto jí je vlastní snaha přelévat se za okruh zóny svého působení, podřizovat si všechny jevy, jež se začleňují do jejího obzoru, zalévat vlnami sexuálního pudu jiné impulsy národní duše. Falický orgiasmus starověku, který nyní ztratil své nábožensko-magické zabarvení, ale ještě se projevuje v některých lidových svátcích, zůstává i v naší době nejvýraznějším projevem Dingry, „Afrodité Pandémos“ Rusi. Svatební obřady, hodokvasy, vítání příchodu jara a jim podobné orgiastické akty, lidové zábavy, veselice a obřady vznikaly na Rusi v předkřesťanském období právě jako vlny šířící se od třepotání neviditelných závojů Dingry, jako ohlasy jejího těžkopádného tance, jako odlesky jejího žhnoucího pohledu, upřeného na národní tělo a na tělo každého z lidí. Křesťanství zahájilo na Rusi okamžitě s karossou zjevný i skrytý boj, vyhlásilo ve vztahu k jakékoliv mystice pohlaví rozhodné „ne“ a donutilo karossu ukrýt se v podzemí, kde znetvořena a příliš stísněna hranicemi nabyla jedovaté páchnoucí povahy, až nakonec propadla hříchu prostopášnictví ve chlystovských a jiných zvrácených sektách. V jiných kulturách, zvláště v kulturách starověkých, pronikala činnost kaross až na samotný povrch národního života a stín těchto bytostí zjevně dopadal do vědomí mytologicky a nábožensky tvořivých vrstev nadnároda, odléval se do obrazů bohů – ochránkyní lásky, manželství a rození dětí. Je jasné, že tam, kde se s uctíváním těchto bohů mísil organismus, kde úkoly prodloužení rodu ustupovaly před nekontrolovanou žízni po smyslné rozkoši, tam se s působením karossy mísilo a dokonce je i přehlušovalo lepkavé a rozkladné působení sil Dugguru.

Aktivizace světlých sil vždy ve světové metahistorii vyvolává i aktivizaci sil antíboha: to je zřejmě zákonitost probíhajícího eónu. Copak však mohli antibůh a jeho světy zůstat lhostejní, když viděli, jak do metahistorické arény vstupují nové síly, usilující o definitivní překonání démonické moci nad lidským světem? A boj infrafyzičských sil proti Návně, Jarosvětovi a Dingře (jež zůstává sice slepou, avšak nezbytnou účastnicí metahistorického procesu) nabývá několika forem.

Pokusme se sledovat základní linie pohybu, základní události dějin Kyjevské Rusi: každý lehce rozliší dva hlavní faktory, jež hrozily mladému národnímu útvaru. Již Vladimír získal kyjevský stolec teprve po krvavých sporech o moc; záhy po jeho smrti byla celá země otřesena bojem o moc a bratrovraždami

Svjatopolka Zlořečeného. Krátký odpočinek za Jaroslava Moudrého, a nová vlna bratrovražedných svárů za Izjaslava I. – a od těch dob dvě stě let trvající rozbroje mezi knížaty, jež byly přerušeny sotva na pár let. Tyto rozbroje nejenom zalévaly půdu země krví a podkopávaly její fyzické bytí, nýbrž i vyčerpávaly éterickou substancí nadnároda, nebezpečně a trýznivě brzdily jeho duchovní utváření. Tak vystupuje na povrch dějin velká dravá infrafyzická démonka, ničitelka světla příbytků a domácích krbů, rozmnožující utrpení – Velga Ruska. V lidské bytosti strhává všechny zábrany z nejnižších pudů ničení a prznění. Vtahuje do sebe cáry rozpadlých lidských éterických a astrálních těl. Je to smršťi podobné ohnisko množství drobných infrafyzických stvoření, inspirátorka anarchických sil, vlád-kyně bitevních polí a popravčích míst.

V hranicích Šádánakáru se velgy objevily spolu s většinou dalších démonických monád, čili téměř od samého počátku. Pro metahistorika je však důležitější jiný nezvratný fakt, že každá velga je protipólem ideální Pospolité Duše a že se snaží přetáhnout étericko-astrální substancí nadnároda do sféry démonické materiálnosti.

Druhá forma boje antiboaha a jeho světu proti světlé diádě a Dingře spočívala v pokusech zničit je či oslabit útoky zvenčí. Tento cíl sledovaly ty události, které přijaly v zrcadle historické skutečnosti podobu útoků Pečeněhů, Polovců a nakonec Tatarů na Velgou rozdíraný kyjevský stát. Je těžké rozeznat za těmito stíny, za těmito vojsky a hordami, které se hnaly po stepních prostorách Povolží, Donu a Dněpru, ty, kdož tyto stíny vrhají: zuřivé egregory stepních kmenů, věčně kypící, věčně kolotající a neschopné získat pevnou a stabilní formu tvořivých organismů dějin? Tento druh nepřátelské činnosti antiboaha se ve vzdálené budoucnosti rozrůstá a ohrožuje v době tatarských, polských, francouzských a německých nájezdů existenci země. Činnost Velgy nabývá formy celonárodních vnitřních otřesů Velké Smuty a Velké Revoluce.

V 11. – 12. století se Jarosvět pokouší navzdory nepříznivým metahistorickým podmínkám projevit svého mladého génia. Zpočátku ho ještě vede demiurg Byzance; v historické skutečnosti je důsledkem to, co se v jazyce historiků nazývá „byzantským vlivem“ nebo „byzantskou tradicí“. A jelikož jakákoli tvorba v řečišti nějaké tradice vyžaduje méně odvahy a duchovního bystrozraku, je činitelů tradice vždy více než novátorů. Hlavní věc je v tom, že v oné epoše bylo i působení samotného Jarosvěta takové, že ho bylo těžké odlišit od působení křesťanského Transmýtu, neboť Jarosvět vstoupil do nejužšího styku s realitou tohoto Transmýtu. Vešel do nejužšího styku, neuzavřel se však v něm; stránka, která se předtím projevila v ruské předkřesťanské kultuře a kterou tento Transmýtus do sebe nezahrnul, žila dál – byť ne již životem tak intenzivním.

Křesťanský mýtus se vlil do vědomí národa mohutným proudem, okouznil a přitáhl srdce obrazy Boha-Svrchovaného vládce, Věčné Panny a svatých, které se kdysi pozdvihly do výšin svatosti z temných hlubin židovství a Byzance. Od chrámů Jeruzaléma a Athosu a od kupců Cařihradu vycházely bílé paprsky, které ohřívaly duši a zahrnovaly ji radostí pravoslavné tvorby z mnišské činnosti, z na-

podobování života služebníků Božích, z pozvedávání ducha, z pokory, ze stavby chrámů, z postu. Zaznívalo odtud i neustálé varování, hrůzyplné chvění před světy Odplaty, jelikož v byzantské metakultuře nebyla tíha posmrtné odplaty ulehčena žádnými očitci.

Staré slovanské chápání světa se stáhlo do nejzazších koutů kultury, do nejnižších lidových vrstev, k venkovanům. Veliké lesy však ve svých hlubinách věrně střežily spojení lidské bytosti se stichiáliemi – věštění čarodějů, lidové zábavy a veselice k slávě tvořivých sil, čáry kouzelníků, obřady, které spojovaly člověka s neviditelnými obyvateli a správci Přírody, žily dál. Strohý asketismus se nikdy ve světových dějinách nemohl stát vůdčím principem pro masu; nebylo tomu tak ani zde. Život měl stále tytéž požadavky: pokračování rodu, starost o rodinu, obrana země před náporom stepních kočovníků. Ať se mniši v kláštorech modlili sebevíc, tyto modlitby nemohly lidské společenství osvobodit od vojenské povinnosti, od každodenní práce, od zhoubných poloveckých nájezdů a od radosti z vášnivého, plnokrevného života, která byla za vše tou nejvyšší odměnou. Byly tak položeny základy dvojvěří, jež v Rusku nezmizelo až do 20. století.

Prvním památkem inspirace hierarchií nadnároda, který se dochoval do naší doby, zůstává *Slovo o pluku Igorově* – dílo, jež není žádným způsobem spjato s byzantskou tradicí a s transmýtem křesťanství vůbec. V mužných intonacích poémy, jež jsou cizí asketismu a pokoře, podobných jasnému a čistému kalenému zvonu, v odlescích mimokřesťanských náboženství, které tu či onde vzplanou na jejím drsném horizontu, a dokonce i v samotné tematice této památky – v ozbrojeném boji s národním nepřítelem – se ukazuje, do jaké míry bezprostředně a inspirativně pronikly do vůle tvůrce Jarosvětovy síly. Lehký a průzračný dech Návny propůjčuje vysoce ušlechtilé podstatě poémy jemnou melodičnost, jež nabývá tesklivé síly v pláči Jaroslavny na městských hradbách.

V této poémě se inspirace vtělily do vysoce uměleckých obrazů. Z toho, že se tyto obrazy ukázaly být životné, je třeba učinit závěr, že materiál pro ně dával sám reálný život, že se tedy tytéž inspirace projevovaly i ve vztazích, psychologii, každodenní životní praxi lidových mas. V osobě autora *Slova* stanul pod vylévajícím se proudem inspirace člen knížecí družiny, geniální básník, čili básník „posedlý“ daimónem. Kyjevský a novgorodský cyklus bylin umožňují pocítit, jak se pod tento proud staví *člověk z lidu*, bezejmenný tvůrce umění lidových mas, folklóru. Řekne se: byliny jsou primitivní a hrubé, o jaké duchovní inspiraci tu lze mluvit? Jakými kvalitami se však potom liší tvorba lidových mas od výtvorů vysoce kultivovaného mistra, ne-li právě těmito? Prostota, ba až primitivismus bylinné poezie vůbec nepopírají fakt duchovní inspirace: ukazují jen to, že ač zeslabena a zkalena, přece jen pronikala do hutných vrstev masové psychologie.

Tato inspirace začínala postupně zabarvovat do svérázných tónů i ty druhy umění, které zůstaly nejvíce spjaty s křesťanským mýtem. Můžeme to vidět na ikonách a freskách – kyjevských, suzdalských, a zvláště novgorodských. Ikonopisné obrazy novgorodské školy někdy ohromují bouřlivou dynamikou a takovou smělou,

téměř současnou ostrostí, která byla zcela cizí, a dokonce i nepřátelská byzantské tradici s její státností. V této knize mohou bohužel pouze načrtnout řadu speciálních témat, vyžadujících rozpracování. V každé z kapitol je obsaženo takovýchto témat několik a já mohu pouze litovat, že mi zbyla tak krátká doba života.

A v této době, kdy národní duchovní intuice v mnohých jiných metakulturách vyjadřovala své vědění o bytí zatómisů převážně v jazyce legend, začíná Rus vyjadřovat duchovní vědění o svém nebeském předobrazu – Nebeském Rusku – v jazyce jiných druhů umění: stavitelství. Všechna ohniska ruského duchovního a především náboženského života se od 11. do 18. století snaží s ohromující důsledností rozvíjet, zdokonalovat a opakovat jeden a týž obraz. Je to architektonický soubor, jehož osou je bílý krystal – bílý chrám se zlatými kopulemi a sloupovitou zvonící, kolem něho zástup věžiček a malých kostelíků, často pestrobarevných, avšak téměř vždy zlatohlavých; dále paláce knížecích velmožů a bojarů, obydlí kupců a měšťanů a nakonec prstenec mohutných hradeb s věžemi. U jejich podnoží se leskne říční zátoka.

Na počátku 11. století vzniká tento motiv nad Dněprem, okamžitě se opakuje nad Volchovem a pak se jeho varianty začínají množit: v Pskově, Smolensku, Vladimíru, Perejaslavi, Černigově, Rostově, Kolomně, Nižním Novgorodu, Ust'jugu, v Trojice-Sergijevu, ve velkých a malých městech i zcela mimo města, v řadě klášterů a měst; v následujících epochách dosáhne své apoteózy v moskevském Kremlu. Stojí za to se nad tím zamyslet. Stěží by byl korunován úspěchem pokus objasnit vyčerpávajícím způsobem tento jev pouze důvody a pohyby vojensko-politickými, technickými či obecně kulturními. Jiné země, jež se nalézaly ve shodných geografických podmínkách, v epoše týchž feudálních vztahů, a pokud se tak lze vyjádřit, ve shodném náboženském klimatu, vytvořily zcela odlišné umělecko-mystické symboly, jiné estetické vzorce a například i architektonické kánony. Architektonický soubor zdaleka ne všude přerostl v symbol dominující, v syntetický odraz transmýtu, v kamennou podobu „Města vytouženého“. Do takového symbolu přerostl v Egyptě a Babylonii, v Indii a v některých buddhistických zemích, v Athénách, nedošlo však k tomu ani v Íránu, ani v Japonsku, ani v severoindiánské kultuře, a bylo by velmi přehnané hovořit v této souvislosti o středověkých opatstvích. Je zřejmé, že zde máme co do činění s iracionálním faktorem, možná že s *duchovním vkusem* nadnároda. Kořeny duchovního vkusu nadnároda pak vedou do jeho nepoznatelných hlubin, k zákonitostem, jež spojují nadnárod s realitou nad ním stojící.

Ale mezitím se epocha, kdy tento obraz krystalizoval, stávala stále méně příznivou.

Kdybychom se pokusili přenést na světy jiné materiálnosti analogii tří základních stavů hmoty v naší vrstvě – pojmy pevného, kapalného a plynného –, pak bychom se přesvědčili, že skupenství východoslovanského egregoru by bylo možné v metahistorickém obrazu Kyjevské Rusi přirovnat k řídké mlze, rozprostřené nad zemí, jež stěží začíná nabývat nejasných kontur. Tento útvar rozrývaly v jeho

rozličných částech sem a tam smrští podobné víry Velgy, nápor poloveckého, litevského a polského egregoru neustále měnil jeho kontury, vyvolával zmatek v celé jeho bytosti a odtržení jednotlivých částí, jež začínaly žít nepřírozeným, přízračně samostatným životem.

Byla to slabá bytost, jež nebyla schopna klást účinný odpor ani Velze, ani egregorům stepních kmenů.

V 13. století zaměřil Gagtungr na nemohoucí ruský egregor temně éterického giganta-nestvůru: válkychtivého wicraora mongolského kmenového masivu. Nevím, zda byl zrozen osudovou chybou demiurga Dálného východu či jinými příčinami, jeho růst však byl fantasticky rychlý a chtivost neukojitelná. Obětí této bytosti se stala samotná mongolská metakultura, příliš mladá, s teprve vznikajícím synklétem, jež byla nyní vtažena do trychtýře metahistorických záměrů antiboaha. Démonický rozum hrál nyní hru, v níž nemohl prohrát: ruská metakultura by se buď zhroutila pod náparem silnějšího nepřítele, nebo by byl Jarosvět nucen postavit proti wicraoru Mongolska podobnou nestvůru, aby uhájil samotnou fyzickou existenci ruského národa. To je první mohutný úder, kterým Gagtungr zasáhl Rus, a to je právě ta metahistorická událost, jež stojí za první velkou katastrofou našich dějin: tatarským nájezdem.

Lze různě hodnotit a historikové také různě hodnotí rozměry sociálně-politických, kulturních a mravních škod, které Rusi přineslo tatarské jho. Když budeme události zkoumat z metahistorického zorného úhlu, můžeme doplnit postuláty historické vědy jedině následujícím poznatkem: působení sil Velgy, které se tak bouřlivě projevovalo v knížecích rozbrojích, vyčistilo cestu pro další, mohutnější síly, přičemž *obě tyto skupiny sil* byly koneckonců projevem vůle jedné a téže infrafyziké instance. To, co rozkolísala Velga, měl rozdrtit mongolský wicraor; kdyby se to dokonce nepodařilo ani jemu – zůstal by v zásobě další nástroj, který měl rozvinout svou činnost v jiných dobách a jinými metodami: černé jádro v bytosti budoucího ruského wicraora.

Skutečně: ruský egregor byl pod údery mongolské nestvůry smeten, roztrhán na cáry, jež v sobě stěží uchovaly život a schopnost k budoucímu opětnému sjednocení. Karossa Dingra byla poškozena způsobem, který by bylo možné přirovnat ke krvácení, kdyby šlo o bytosti fyzické formy. Na hranicích Svaté Rusi byl v zápase s mongolským gigantem poražen i Jarosvět; mladý, ještě nepřilíš silný a málo početný synklét dokázal stěží zachránit před zničením alespoň nejdrahocennější svatyně své nebeské země.

Demiurgem zachráněná Návna byla vzdálena ze zpustošených jižních oblastí Svaté Rusi do nedostupných panenských území, jimž v Enrófu odpovídaly zasněžené severské lesy. Její nové středisko odívaly rozedraným rubášem mlhavé sraženiny raněného, zpola rozervaného egregoru. Nápor nepřítele neslábl, nasycená Velga se odplazila zpět do své Gaššarvy, mongolský wicraor se však stále jako uragán proháněl sem a tam po nebeské zemi, zhášel ohně, vysoušel metaéterické prameny, na Rusi pozemské pak rozmetal tu živou materiální substanci nadnároda, z níž se tvoří éterická těla všech jeho jednotlivých členů a bez níž

nemůže v Enrófu žít ani národ, ani jednotlivý člověk. Bylo zřejmé, že splnění úkolů, pro něž přijala světlá diáda éterické vtělení, není možné do té doby, dokud Dingra znovu neobnoví národní tělo; pokud nebude proti nejsilnějšímu nástroji Gagtungrovu postaven soupeř na téže úrovni bytí: mohutný, suverénní démon státnosti. Před demiurgem nadnároda vznikla volba: buď vytvořit v Enrófu stát – leviathan, čímž tedy i dopustit, aby vznikl ruský šrástr obydlý jigy, nebo se zříci vyplnění svého poslání na zemi. Demiurg zvolil první možnost.

Je zřejmé, že demiurg, který ještě nerozlišoval mezi ideálním národním společenským zřízením jako vzdáleným předurčením a státem jako reálnou možností, si ujasnil historickou nutnost státu, přitom státu velmi silného, který bude jako forma nadnároda jediné schopen uhájit jeho fyzické bytí, uchránit je před odstředivými vnitřními silami – projekcemi Velgy i před útoky zvenčí – nyní jsou to projekce wicraora Mongolska, zítra to budou projekce někoho dalšího. Kdo ví, zda pro Jarosvěta splývala idea nutnosti silného státu s představou ideálního národního společenského zřízení, které mělo být plodem jeho budoucího sňatku s Návnu. Chápal se vši jasností, že když sestupuje ke karosse Dingře jako otec jejich společného potomka, když s ní zplodí wicraora, čímž odsoudí Návnu k zajištění v kobkách příští státnosti, oddaluje tím i den svého sňatku s Návnu do nepředstavitelné dálky staletí? – Tak či onak, karossa Dingra porodila prvního z wicraorů Rusi, jenž v sobě nesl spolu s mateřskou krví prokleté ejcechóre: není jasné, co to znamená?

Karossa Dingra, jež vytesává fyzickou substanci nadnároda, rodí démona velmocenské státnosti ze dvou principů: z demiurga nadnároda a z toho, jenž kdy si vnikl do těla stichiálie Lilíth, z Gagtungra. Tak se mělo ejcechóre stát svého druhu prokletím, visícím nad ruskou státností a fatálně deformujícím uskutečnění světového poslání ruského národa.

Mohl se Jarosvět vyhnout zrození démona velmocenské státnosti? Mohl zaštitit fyzické bytí nadnároda nějakým jiným způsobem? Copak příklady jiných kultur nepotvrzují, že wicraori jsou nezbytnými účastníky každého metahistorického procesu, jeho nevyhnutelným zlem, vnitřním rozporem?

O to se právě postaral Gagtungr, když zrodil tuto rasu transfyzičických netvorů v Babylonii. Vznikla jakási řetězová reakce: každý demiurg libovolné metakultury byl nucen stavět do protikladu k nenávisnému rozzuřenému nepříteli přesně téhož ochránce. Ochránce se měnil v útočícího dravce, čímž u demiurgů sousedních metakultur vyvolával nutnost opakovat totéž. Wicraorů jsou nyní zbaveny pouze nevelké národy, jež jsou součástí nadnároda, nikoli však nadnárod sám. Od dob Babylonu neexistují metakultury bez wicraorů.

Co se pak Jarosvěta týká, jeho zanícenost pro svůj sen mu bránila rozlišit v tomto pro něj novém světě historické skutečnosti zákony perspektivy. Nedokázal ještě vést přesnou hranici mezi reálnou státností a ideálním národním společenským zřízením, mezi vytvořením státu a konečným cílem svého sňatku. Pouze trýznivou životní a tvůrčí zkušeností mohl demiurg nabýt té moudrosti, jež by ho naučila oddělovat blízké od vzdáleného, *nyní možné* od *žádoucího maxima*.

Nechápal dosud povahu státnosti a stěží bral na zřetel nesmiřitelnost mezi samoučelností státního principu a ideálním národním společenským zřízením, jakož i to, že toto společenské uspořádání může být uskutečněno až ve vzdálené budoucnosti, kdy bude fyzické uchování nadnároda zabezpečeno spojením lidstva do jednotného monolitu.

Jádro problému je však v tom, že existují různé typy společenských uspořádání a je nanejvýš důležité pochopit rozdíly těchto typů. Rozumí se samo sebou, že přiložená tabulka uvádí pouze několik nejhlavnějších typů těchto uspořádání, nemá nic společného s pokusy vyčerpat jejich veškerou rozmanitost, pomíjí množství přechodných či nedostatečně určených forem.

1. Tekutý stav státnosti.

Počátek centralizující státní moci. Stálé střety slabě organizovaných součástí mezi sebou. Síla kmenových egregorů a vampyrických útvarů typu Velgy. Působení velmi mladé diády nadnároda převážně na estetickou a náboženskou sféru vědomí.

Příklady: Egypt – epochy nómů,³ védská Indie,⁴ Řecko – epochy městských států, Evropa v raném středověku.

2. Tvrdé vazký stav státnosti, jež je dostatečně měkká pro přetvářející činnost.

Omezení tyranských tendencí rovnováhou sociálně politických sil. Demiurg uskutečňuje vedení národa skrze eggregory. Jeho sňatek s ideální Pospolitou Duší.

Příklady: Egypt do Tutanchamona, buddhistické státy Indie a jihovýchodní Asie, říše Tchang a Sung v Číně, Athény doby Periklovy.⁵

3. Krajně tvrdý stav státnosti Despotická velmoc – kolos.

Tyranie démona velmocenské státnosti. Éterické vtělení Pospolité Duše zůstává uchováno, svoboda její činnosti je však krajně omezena, Pospolitá Duše je zajata v kobkách a masivech státnosti. Na konci tohoto stadia, a někdy i dříve, demiurg odnímá démonu státnosti své pověření.

Příklady: Velká impéria – tyranie: Asýrie, Kartágo, Řím, Bagdád, impérium Čingischánovo, Tamerlánovo, Španělsko 16. století, Británie 18. – 19. století, Napoleonovo impérium, stát Hitlerův atd.

4. Hierokracie.

Státotvorné síly ovládají egregor církve. Ten buď přeroste ve vampyrického netvora shodného s wicraory, jenž proklamuje své celosvětové mocenské ambice a přenáší své obydlí ze sakuály egregorů do Gaššarvy (papežství na konci středověku), nebo se uzavírá do etnických hranic a dochází k vysávání vnitřních pramenů (Tibet). V prvním případě s ním bojuje diáda nadnároda a synklét; obračejí se přitom i proti pokřivenému mýtu mezinárodního náboženství. Ve druhém

případě dochází k omezení svobody činnosti světlé diády – na jedné straně infrazyzikou metakultury, a na druhé straně silami Nejvyššího Transmýtu mezinárodního náboženství.

5. Roztříštěnost jednotného zřízení nadnároda na množství pevných státních jednotek.

Rozvoj lokálních sil, které se vymkly kontrole hierarchií. Zeslabení jejich aktivní tvořivé síly. Stav Pospolité Duše se shoduje se stavem těžké nemoci.

Příklady: Středozeří ve 4. – 5. století naší éry;⁶ muslimské země po chalífátu;⁷ Německo po třicetileté válce.

6. Zotročení cizím národem.

Národní společenské zřízení se mění v nástroj jiných hierarchií, jež sledují své cíle, které nemají k danému nadnárodu žádný vztah. Postavení Pospolité Duše se rovná stavu zotročení.

7. Státní zřízení zjemnělého typu, jež se vytváří za podmínky sociálně-etické zralosti nadnároda a absence vnějšího ohrožení.

Podřízení státního principu bezprostředně silám demiurga. Počátek odumírání principu násilí. Před hierarchiemi se otevírá možnost přípravy ideálního společenského zřízení. Postavení Pospolité Duše jakožto manželky demiurga.

Příklady: K danému okamžiku byl tento typ dosažen pouze v jednotlivých nevelkých zemích, v nečistší podobě ve Skandinávii, Švýcarsku. Lze se nadít, že v budoucnosti získá tento typ nadnárodní měřítko, přičemž pouze při nich jsou možné jeho nadnárodní metakulturní plody.

8. Mezinárodní společenství.

Státní formace, kterou si lze zatím představit pouze teoreticky, přechodná k planetárnímu spojení. Společná tvořivost demiurgů.

9. Ideální společenské zřízení.

Odstranění státu. Přeměna státního zřízení v bratrství. Dokonalé společenské uspořádání, které jediné může přijmout hierarchiemi zrozené éterické vyjádření Věčného Ženství.

To, co je jasné nyní, nemohlo být před tisíci lety jasné ani demiurgovi. Jeho spojení s Dingrou a zplození wicraora vytvořilo mezi ním a Návnoou dlouhodobou překážku. I když tehdy demiurg nemohl pochopit celý, mnohovýznamný smysl probíhajících událostí, začínalo mu být jasné, že tato překážka padne a sňatek s Návnoou otevře možnost k tvůrčímu uskutečnění jejich úkolu pouze tehdy, pokud bude chyba, jež se stala, napravena. Začalo se ukazovat, jak nesmírně zdouhavé bude toto vykoupění. To, co se stalo, bylo mohutným impulsem k duchovnímu

zmužnění demiurga. První střet s odvěkým nepřítelem světlého stavu odhalil před demiurgem tu hlubinu světového dualismu, kterou si dříve neuvědomoval. Zachvátil ho hluboký žal, který je vlastní poznání prvního velkého životního neúspěchu; až nyní začínal chápat tragédii demiurga Byzance a možnost zhroucení i jeho plánů, ovšem v ještě větším, tentokrát celosvětovém měřítku.

Situace se komplikovala ještě i tím, že zrození a dětství wicraora zřejmým způsobem ospravedlňovalo to, co se stalo: démon státnosti se ukázal být právě tou silou, kterou nadnárod potřeboval na obranu proti Velze a cizozemským wicraorům.

V Enrófu se oblast nejsilnějších inspirací Prvního Žrugra vymezila v určité geografické zóně, na březích řeky Moskvy, zde také začíná proces koncentrace a výchovy sil metakulturní a historické sebeobrany.

Bylo to jedno z těch vzácných období (v životě libovolného národa), kdy síly, jež se liší svou povahou, svými hierarchickými stupni a svými cíli, spojily své úsilí ve společné práci.

Pro metahistorika zůstane hluboce významným předmětem zkoumání proces, v němž se mohly objevit takové osobnosti, jako byl Alexandr Něvský: jeho moudrost a vůli upevňoval demiurg, čistotu úmyslů střežila Návna – ta, jež modeluje národní tělo, připravovala řadu jeho následníků; démon velmocenské státnosti upevňoval sílu jeho meče, síly křesťanského Transmýtu jej chránily svým příkrovem utkaným ze světlého éteru modliteb lidu, mučednictví těch, kteří zahynuli v boji či v tatarské Hordě, a z duchovní práce zapálených osobností církve. Jeho smrt vyvolala nikoliv náhodou vlny žalu po celé zemi, v pozdějších dobách pak nejružnější hnutí národního ducha – i ta navzájem nejnesmířitelnější spatřovala svého vzdáleného předchůdce právě v tomto rodomyšlvi.

Nikdy se (ve vztahu k prvnímu wicraoru) v řadě historických faktů tak výrazně neprojevovala tomuto démonu žehnající činnost demiurga jako v období té vřelé pomoci, kterou prokazovali velkým knížatům moskevským pastýři Rusi – hlavy církve; v tom, jak ospravedlňovali věc pozvednutí Rusi jako nejvyšší národně-náboženský a mravní cíl, což jakoby ozářilo toto všeruské hnutí požehnáním církevní autority. Tato řada jevů, která se tak výrazně projevila v činnosti velkých moskevských metropolitů, dosáhla vrcholu v požehnání, které dal největší světec té doby Dmitriji Donskému k bitvě s Tatary – v osobnosti mnicha Peresvěta, který zahájil kulikovskou bitvu soubojem s tatarským bohatýrem.

Když se vymezilo geografické středisko ruské metakultury, bylo přirozené a nutné, aby toto národní a duchovní centrum, tato citadela státnosti byla korunována fyzickou podobou vrcholu nadnárodního transmýtu: Kremlem Pozemským. Daimóni a další síly demiurga, které demiurg vyslal k duši, rozumu a vůli moskevských knížat a metropolitů, mnichů a bojarů, stavitelů a malířů ikon, slavných i bezejmenných, jim pootevíraly ty obrazy Nebeského Ruska a Fongarandry, jež čekaly na svůj odraz v kameni a cihle. A tento odraz začal vznikat: pomalu, obtížně, z roku na rok a od století ke století; odraz ztěžklý, neuspořádaný, stále

se měnící, pokřivený nahodilostmi, mrzačený požáry, nájezdy cizozemců a zvůli mocných – se zlatým carským diadémem na hlavě a s cejchem otroctví a mučednickými ranami ve tváři, a přece nejkrásnější ze všeho, čeho bylo možné dosáhnout při duchovní a hmotné úrovni ruského středověku.

KŘESŤANSKÝ MÝTUS A PRAROSSIÁNSTVÍ⁸

Podrobný rozbor obecné, nanejvýš široké a složité otázky metahistorického významu pravoslavné církve, a tím spíše křesťanského mýtu vůbec – to je téma pro mnohasvazkovou práci, či dokonce pro celý cyklus prací. Je však jasné a přirozené, že vnitřní mystický život ruské církve vymezovalo právě pouto s obecně křesťanským transmýtem a těmi hierarchiemi a kosmickými i planetárními podstatami, jež ruská církev uctívala: s Logem, s Matkou Boží Marií, s andělskými knížaty i s velkými duchovními činiteli obecně křesťanské či byzantské minulosti. Vysoký stupeň jejich vzestupu před nimi otevíral možnost aktivně pomáhat shora dolů, ze zatómisů, z Nebeského Jeruzaléma a Synklétu Lidstva do vrstvy konkrétní historické skutečnosti, do Enrófu.

Křesťanský mýtus pronikal a ovíjel mnoho století duchovní život ruské společnosti a výrazně se projevoval ve všech oblastech kultury těchto epoch – od „splétání slov“,⁹ jak tehdy chápali umění psaného slova, až po ornamentalistiku nádobí či oděvu. V zásobě obrazů, které nasycují tato umění, v uměleckých kánonech, které byly tehdy vypracovány, odhaluje rozbor ohromnou vrstvu takových obrazů a kánonů, jež nemají přímý vztah ani k ideologii, ani k panteonu křesťanství. Květované vzory na tkaninách a džbánech jsou stejně tak vzdáleny křesťanskému mýtu v jeho čisté podobě jako Pták Ohnivák našich pohádek, bohatýři našich bylin, architektonické zvláštnosti našich paláců či stylizování kohoutci a fantastická zvířátka zdobící pece, kolovraty a kolébky jizeb. Je samozřejmé, že tato vrstva obrazů stoupá k předkřesťanskému pohledu na svět,¹⁰ k zárodečné a nerozvinuté slovanské mytologii. Důležité je však to, že tento světonázor se v 18. století projevoval stejně jako ve století 12.; přestává být zcela viditelným, či přesněji řečeno mění svou podobu až ve 20. století. Tento světonázor a postoj ke světu nebyl nikdy překonán či asimilován křesťanským mýtem. Došlo k něčemu jinému: k paralelní *koexistenci* dvou světonázorů, kterou charakterizovalo rozdě-

lení sfér projevu. Jeden z těchto směrů, a sice křesťanský, který se jako celostátní a celospolečenský okruh idejí stal brzy směrem vládnoucím, vytlačil svého soupeře z celé řady oblastí života, především z oblastí zobecňujícího a systematizujícího myšlení. Druhý postoj se ukryl do folklóru, do lidového a užitého umění, do lidových obřadů a zvyků, do každodenního života, nikdy se však nepozvedl na rovinu filosofických či vůbec ideových zobecnění.

Na druhé straně nás nemůže neohromovat mimořádná pevnost a ukázková životnost tohoto postoje. Tato životnost již sama o sobě metahistorikovi prozrazuje, že tento vztah ke světu nepramenil v nahodilých, přechodných rysech národní psychologie, nýbrž v těch rysech, které jsou národu vlastní organicky. Máme-li co do činění s rysy národní osobitosti, jež jsou organické a nezničitelné, máme vždy před sebou jev, který je spjat s projevem tvořivosti hierarchií, neboť to v národě, co se nalézá vně sféry jejich činnosti a nenese na sobě pečeť jejich práce, se ukazuje být krátkodobým, nánosovitým, pomíjivým. Za tou stránkou rozloženého vztahu, která byla spojena s pokračováním rodu, se všim, co se týkalo zvýšení úrovně a napětí pohlavního živlu, lze rozlišit kalnou, žhavou, neklidně se vzdouvající substanci karossy Dingry. V podmínkách křesťanské země žádná jiná oblast pro její projev ani nezůstala. V tomto světovém názoru je zjevnou ještě i další vrstva, převážně estetická. Tvůrčí radost, kterou pocíťovali umělci a mistři při tvorbě těchto ornamentů, těchto pohádek a těchto paláců, se nám při nejmenším dotýká vtiskuje do duše. Láska ke světu, k přírodě, k živlům, kterou jsou naplněny, svědčí o tom, že v lidské duši, jež vytvořila tato díla, již nevanula karossa, nýbrž síly samotného demiurga.

Tento světonázor (pokud se hovoří o ruské národní minulosti) je nyní nutno vyprošťovat zpoza vrstev křesťanského mýtu za pomoci důkladného vědeckého rozboru či cestou metahistorického nazírání a přemýšlení. Tento vztah ke světu bych nazval prarossianství.

Prarossianství není v podstatě nic jiného než první stadium rozvoje mýtu ruského nadnároda.

Obecný transmýtus křesťanství sám o sobě neprotiřečí a nemůže protiřečit transmýtům nadnárodů; nevstupuje a nemůže vstupovat s nimi v zápas. Naopak: Světová Salvaterra, jež je celá proniknuta silami Logu a Matky Boží, čili nejvyšší realitou křesťanského Transmýtu, zůstává zároveň vrcholem vrcholů, jež mlhavě prosvítá skrze transmýty nadnárodní. Historické perspektivy budoucnosti by byly velmi nevlídné a nešťastné, kdyby je neozářovala naše víra v takový příští světonázor, kdy se křesťanský mýtus bude navzájem doplňovat s mýty nadnárodů, bude se s nimi slévat do jednoho harmonického celku. V historické minulosti však tomu bylo tak, že již zralý křesťanský mýtus jako by zastíňoval sotva vzniklý mýtus ruského nadnároda. Zastíňoval právě v důsledku potřeby, jež byla vlastní církvím s jejich škodlivou omezeností – potřeby utvrzovat svůj náboženský aspekt světa jako jediné možnou a univerzální pravdu, vylučující samu možnost existence pravd jiných.

At' bude subjektivní vztah metahistorika ke křesťanskému mýtu sebepriznivější, at' bude sebevšyš hodnotit úlohu tohoto mýtu v kulturních dějinách Ruska, přece se po zkoumání libovolného druhu umění středověké Rusi stěží může zcela zbavit pocitu smutku a lítosti, a dokonce i jakési podvědomé uraženost. Pocítí, že těmto výhonkům odvěkého národního postoje ke světu, které se pokoušely projevit alespoň v umění, bylo zima a mučivě těsno.

Vládla formule „Svět je ponořen ve zlu“. A láska ke světu, dětská radost ze života, slunečné veselí a bezprostřednost se stěží osmělovaly odhalit svou existenci ve svěžích obrázcích na nádobí, v pohádkově hravém, řekl bych, usměvavém stylu kachlíků či řezbářských prací, na pozadí ikon, kde barvy, nebeská tělesa a pohádková zvířata vytvářejí udivující druhý plán, jež vyznačuje dojemně čistou, panteistickou lásku ke světu.

Vládl mnišský asketismus. Tvořivé činnosti Dingry zůstávalo samotné dno lidského života. Dotyk duchovnosti a tělesné stránky lásky se zdály být rouháním: o svatební noci se ikony zakrývaly plátěným přehozem, neboť láska – i ta, která byla posvěcena svátostí manželskou – zůstávala hříchem.

Vládl křesťanský panteon. A duše, jež lovila vanutí hierarchií nadnároda a stichiálií, se ani neosmělovala vzít na zřetel bytí těchto stichiálií, jež nenalezly místo v křesťanském panteonu, nebyly schváleny církevními autoritami. Pravdy poznání Boha a světa se zdály být vyčerpány dvěma *Zákony* a učením církevních otců; a jakákoliv samostatná myšlenková práce se zdála být podezřelou, ne-li kacířskou.

Vládl postoj k umění jakožto druhořadému výrazu pravd křesťanského mýtu. A tak světské malířství vůbec nevzniklo, sochařství bylo pokládáno za pohanské, poezie živořila v hranicích folklóru, tanec byl stěží trpěn v podobě chorovodů, zárodky divadelního umění byly nelítostně vykořeňovány.

Pokud si tohle všechno uvědomíme, bude zajímavé obrátit pozornost na jeden druh umění, v jehož památkách dokázaly prarossianství a křesťanský mýtus koexistovat vedle sebe, jako by si mezi sebou rozdělily sféru vlivu, přičemž zároveň – at' je to jakkoli podivné – se vzájemně umělecky i psychologicky doplňují, aniž by se mechanicky spolu mísily. Hovořím o některých školách církevního stavitelství, od chrámů se stanovitými střechami až po takzvané naryšinské baroko.¹¹ V těchto památkách ohromuje jedna zvláštnost, jež se snad nejvýrazněji projevila v chrámu Vasilije Blaženého: kontrast exteriéru a interiéru. Všechny ty pestré cibulky a břichaté sloupečky vyznařující nakažlivou radost ze života, jež volky nevolky nutí usmívat se celou duší, ty stěny, přeměněné naivně veselými vzory v pohádkové zahrady... A vejdeš dovnitř – a jako by ses ocitl v odlišné kultuře, ačkoliv – byť je to téměř nemožné – v kultuře stejně ruské: zamřížovaná okénka, úzké chrámové předsíně, nízké klenby, těžké pilíře, přísné tváře, pološero. Do exteriéru vyhnaný mýtus nadnároda – a samovládny a netolerantní mýtus křesťanský, stavící se proti světu, utvářející vnitřní prostor. Prarossianství – a pravoslaví. A nikoliv syntéza, ani smíšení, nýbrž téměř mechanické oddělení sfér působnosti. A pokud budeme mluvit o jakési dialektice, pak – teze a antiteze.

Lze namítnout, že pokud fresky a ikony našich chrámů očistíme od navrstvených staletí, vystoupí na nich barvy mnohem více dýšící radostí ze života, než si myslíme. To je pravda, ovšem pokud se v radostném charakteru některých maleb skutečně projevovalo vanutí prarossíanství, pak čas pracoval proti němu, tlumil jas barev sazemi svíce a kadidelnic, jež byly neoddělitelnými atributy kultu. Vytvářel se jednotný kolorit, který plně odpovídal nízkým vchodům, maličkým okénkům a celkově mollové skladbě bohoslužby. Nejvyšší jednoty a výraznosti dosáhlo toto spojení právě v interiéru Vasilije Blaženého s jeho členěním vnitřního prostoru na množství izolovaných buněk, odkud nebyla bohoslužba vidět, ale jen slyšet, a kde prostředí maximálně napomáhalo vnitřní osamoceně modlitbě.

A vůbec, copak v podobě ruských svatyní libovolného století, od chrámů s jednou kopulí, kterou jsme převzali od Byzance, až po empírové kostely 19. století, neohromuje kontrast mezi vnějškem a vnitřkem, formou a obsahem? To není vůbec, vůbec žádná harmonie! Ano, ruský chrám je harmonický, pokud se na něj díváme zvnějšku: ať je to sněhobílá krychle se zlatými cibulovitými věžemi nebo pestrý, paláci podobný kvítek, který se prohýbá pod svými dřevěnými či kamennými lístky a jako by přebýval ve věčném veselí. Uvnitř je také harmonický, ovšem harmonií zcela odlišnou. Mezi těmito dvěma harmoniemi je však roztržka, vzájemné nepochopení, utajené nepřátelství.

Křesťanský mýtus v církevním stavitelství přece jenom strpěl mýtus nadnároda* (přičemž není zcela jasné proč), mlčky přijímal teritoriální koexistenci s ním. Již jsem se zmiňoval o tom, že v jiných oblastech života a kultury to bylo mnohem horší. A není divu, že se za těchto podmínek nemohlo prarossíanství zformovat do žádného autonomního systému, do žádného učení. Nemohlo si ani uvědomit svou vlastní existenci. Pro takové uvědomění je nezbytné mít určitý stěžeň, osu, nějaký ústřední obraz, jenž by náležel danému mýtu a pouze jemu; takovýto stěžeň právě neexistoval. Působení demiurga a Návny na individuum a národ vcelku nepřesahovalo práh vědomí; a to, co prožívalo duševní vnímání, bylo připisováno působení jiných instancí: instancí výlučně křesťanského mýtu.

Jestliže se v této otázce můžeme něčemu divit, pak tomu, že prarossíanství nebylo přece jen zničeno. A nejen to: vzniká dojem, že nepřátelskému náporu křesťanského mýtu kdosi po celou dobu kladl jisté meze, kdosi od století do století chránil nezřetelné brázdí prarossíanství od úplného zadupání postupem církve bojující. Byl to demiurg, který sice sám náležel ke křesťanskému transmýtu, byl však svoboden od lidské omezenosti, chránil tuto oblast potenci národního ducha pro daleká, budoucí staletí; sám ji oplodňoval svým dechem; a sama Návna ji živila jiskřivou duchovní rosou.

* Jednu z epizod boje církve s tímto mýtem v církevním stavitelství lze spatřovat v zákazu chrámu se stanovou střechou (v 17. století) v důsledku návratu ke kanonickému byzantskému typu.

Avšak ještě hlubší moudrost, moudrost obětavého sebeomezení, se projevuje v tom, že Jarosvět nedal prarossíanství možnost bujně růst, mohutně vzkvétat. K čemu by to mohlo vést? Jestliže by si prarossíanství uvědomilo samo sebe, zformovalo by se do systému, začalo by pretendovat na úlohu dominující ideologie – stal by se nevyhnutelným strašlivý zápas mezi ním a mýtem křesťanským, zápas na život a na smrt. Zápas – a zničení jedné ze stran. V očích nejvyšší moudrosti jsou však obě stránky drahocenné, obě ospravedlňuje jediná pravda, jež se v nich tají pod příkrovem dvou pravd. Bude-li na Rusi vykořeněno křesťanství či uhasne-li prarossíanské zdůvodnění světa – pak zmizí jeden ze dvou základů příští syntetické kultury. Obě tyto stránky musejí být uchovány do těch vzdálených časů, kdy bude možné, aby se nezničily ve vzájemném boji, nýbrž aby obě přešly ke společnému harmonickému postoji ke světu a k Bohu, jenž by se osvobodil od epochální omezenosti jedné stránky, od neuvědomělosti, neintelektuálnosti stránky druhé.

Vymezili jsme pouze brzdící působení křesťanského mýtu na mýtus nadnároda. Tento proces však měl i druhou stránku. Za křesťanským mýtem prosvítala nikoliv přízračná hra náhodných stínů, nýbrž nejvyšší skutečnost, křesťanský Transmýtus – Nebeský Jeruzalém a sféry Světové Salvaterry. Už sám dotek těchto hodnot nejvyššího řádu (nemluvě ani o těch případech, kdy takový dotek měnil život člověka v duchovní hrdinský čin, v život světce) v sobě tajil nevyčerpatelný zdroj duchovních sil, mohutně podporoval impuls vnitřního sebeutváření. Toto sebeutváření se pak samozřejmě dalo v podstatě pouze asketickou, řeholnickou cestou; světské ctnosti byly sice váženy, ale byly chápány jako nižší, přípravný stupeň k řeholnictví. Kdyby však pravosláví vypracovalo a dokázalo uskutečnit ideál ctnosti i v oblasti občanského, rodinného, společenského, státního života, znamenalo by to dosažení takového stadia lidského zdokonalování, jehož nebylo dodnes dosaženo nikde na světě. Jinak řečeno, bylo by to možné pouze ve dvou případech: pokud by bylo Kristovo poslání dovršeno, a nikoliv přerušeno, nebo pokud by se z makrobramfatury vlil do Šádánakáru nový proud kosmických duchovních sil, který by oslabil Gagtungra a mohutně napomohl proměně lidstva.

V 16. století učinil Silvestr pokus, jehož význam nebyl dosud pochopen. *Domostroj* je pokusem vytvořit grandiózní nábožensko-mravní kodex,¹² který měl stanovit a do života zavést právě ideály světské, rodinné, společenské mravnosti. Úkol kolosální: jeho měřítko lze srovnat s tím, co pro svůj národ a kulturu udělal Konfucius. Je samozřejmě jednoduché, když zodpovědnost za neúspěch svalíme na nesoulad mezi měřítkem Silvestrovy osobnosti a měřítky tohoto úkolu. Tuto otázku však můžeme i obrátit: nepustil se takový člověk do tohoto úkolu právě proto, že malé měřítko osobnosti mu nedovolilo pochopit ani grandióznost úkolu, ani jeho neuskutečnitelnost na daném stupni kulturního a náboženského rozvoje? Není to právě proto, že ve středověké Rusi se ani jeden skutečně duchovně velký člověk nepokusil přiblížit k podobnému úkolu, jelikož by mu právě duchovní prozíravost a moudrost musely napovědět její předčasnost? Je známo, že se Silvestrovi podařilo vytvořit dosti pevně sestavenou, na pohled silnou, avšak

zcela plochou soustavu, jež ohromuje svou nepožehnaností. Nenalezneme zde ani rozlet, jenž poznamenává vše, co inspiroval demiurg; ani duchovní krásu, která nemůže chybět žádné involtaci Návny; ani zapálenost, jež vane v dílech, která vnukly instance křesťanského transmýtu. Je zde duch zcela odlišný: nekonečně samolibý, dotěrně vymáhající, plný doktrinářské sebelásky, pokrytecky zakrývající ideál společenské nehybnosti maskou bohulibého upevnění společenské harmonie – harmonie, po níž nebylo v reálném životě ani vidu ani slechu. V následujících epochách se ještě nejednou setkáme – v dílech zcela odlišných, ve zcela jiných doktrínách – s tímto těžkopádným, přízemním, volním duchem: duchem demona státnosti.

Trvalá hodnota toho, co vytvořil v oblasti etiky křesťanský mýtus, spočívá nikoliv v pokusech vytvořit celospolečenský etický kodex, nýbrž v účinném rozpracování drsné řeholnické cesty. Ruská kultura – přesněji řečeno metakultura – vděčí asketické cestě za své velké světce. Dějiny středověké Rusi charakterizuje naprostá absence tvůrců široce založených filosofických a vědeckých koncepcí, omezený počet uměleckých génů, velké množství hrdinů (i když potomci zapomněli jména mnohých z nich) a nejen plejáda, nýbrž celé hvězdné nebe světců. Stovky jejich jmen uchovala církev. Tento vzájemný vztah určila zase síla křesťanského mýtu, který ještě z Byzance přinesl nerovnocenný vztah k rozličným druhům duchovní tvorby.

Můžeme mít jakýkoli postoj k asketickému principu v aplikaci na životní podmínky, ideály a psychologické klima 20. století, metahistorik však nemůže pochybovat o tom, že přísná sebekázeň této cesty napomáhá k maximální koncentraci vnitřních sil pro vzájemné mystické pouto mezi člověkem a nejvyššími instancemi duchovního světa. Aby nenapomáhala! ... Pokud by tomu nenapomáhala co nejúplněji izolace sebe sama od bouří, vášní a starostí „světa dolního“, co by pak tomu ještě mělo napomáhat? Běžné a průměrné vědomí našeho století se jakoby mstí svou protikladně zaměřenou omezeností v pochopení těchto věcí běžnému a průměrnému vědomí Kyjevské a Moskevské Rusi. Obvinění z egoismu, z egoistické snahy o vlastní spásu, které se někdy vmetává do tváře představitelům asketické cesty, je spravedlivé pouze vůči těm, kteří tuto cestu zprofanovali ve vztahu k těm, které nazývají svatými, toto obvinění je však založeno na neznalosti či na nedorozumění. Logický je pouze důsledně materialistický názor, který ve vnitřní činnosti osobnosti nespatřuje vůbec žádnou hodnotu, pokud se tato vnitřní činnost neprojevuje dostatečně rychle ve vnější činnosti, jež by byla pro všechny zjevná. Kdybychom se však shodli na materialismu, pak bychom vůbec nemuseli začínat knihu *Růžce Světa* – a nebylo by to ani možné. Vnitřní činnost vůbec, a klášterní cela a osamění pak zvláště, odhalují v člověku to, díky čemu vzniká služba a pomoc lidstvu z osamění. Ale i to je málo: náboženský světonázor se nemůže zamýšlet nad životem na zemi odtrženě od jeho transcendentního pokračování; a v tomto pokračování získává právě světec více než kdokoli jiný možnost užívat těch nejsilnějších duchovních nástrojů, těch prostředků pomoci lidstvu a všem dolním světům, těch prostředků boje s temným

principem, k nimž se protrpěl a jež v sobě vypracoval během desítek let sebevytváření a sebeočist'ování.

Z metahistorického hlediska je nejen existence Nila Sorského či Serafima Sarovského, nýbrž i svět'ců nižšího řádu, menší duchovní velikosti, menšího bezprostředního vlivu na národní psychologii a mravnost – dokonce i svět'ců, kteří pro nás zůstali zcela neznámí – pro metakulturu důležitější, než je živoření tisíců lidí duchovně průměrných. Zde existuje „zvláštní aritmetika“. Vzpomeňme, že ve stejné době, kdy gawach, aithos, vyzářování závisti, lakoty, požívačnosti a zloby kompenzují úbytek životních sil v zemi démonů, stávají se naopak paprsky duchovní radosti, náboženského nadšení a požehnání tím nejjemnějším materiálem pro tvorbu zatómisů. Společná radost obnovuje životní síly andělů, vyzářování vznešené lásky mezi mužem a ženou se pozvedají do těch svět'ů, které zde označují jako Vlny Světového Ženství a z nichž můžeme v okamžicích nadšení vnímat pouze vzdálenou lazurovou zář; soucit, inspirace a tvůrčí zápal lidí upevňují přibýtek Logu Šádánakáru.

Karamazovský „čert“⁶¹³ se samozřejmě pokusil zkarikovat tyto zákonitosti tím, že jejich princip dovedl ad absurdum: podle něho stojí duše jednoho ctnostného víc než celé souhvězdí. Souhvězdí nesouhvězdí, v každém případě by však byl rozum ohromen a otřesen, kdyby se mohl přesvědčit o podivných zákonech transcendentní „aritmetiky“. Tato „aritmetika“ se vlastně ani nebude zdát tak podivnou, když si vzpomeneme na to, že existence Puškina je pro ruskou poezii důležitější než existence milionů lidí, kteří píš' špatné verše. Neznamená to samozřejmě, že se hodnota lidí mění pouze jejich vztahem k poezii, stejně tak ani jejich vztahem ke ctnosti.

Dar *svatosti* je stejným *darem*, jako je jím genialita či ta neochvějná osa *heroické* stavby duše, jež dělá člověka schopným nikoliv jednotlivého hrdinského činu (toho jsou schopni mnozí), nýbrž proměny celého svého života v heroický příběh. Všechny tyto tři dary (stejně jako dar rodomyšlu, o tom ale v jiné souvislosti) spočívají v tom, že je konkrétní lidské osobnosti, jež se vyznačuje svými vrozenými schopnostmi vnímat světlou inspiraci hierarchií, asi v dětství (řidčeji ve zralém věku) pošle jeden z daimónů. Daimóni – vyslanci ze světa okřídleného lidstva, kde bylo Kristovo poslání vítězně dovršeno a toto lidstvo samo nás nesmírně předběhlo ve svém duchovním rozvoji, spatřují jako jeden ze svých hlavních úkolů pomoc níže stojícím, zaostávajícím a vůbec pozvedání náležejícím vrstvám bytí. Daimóni bdí nad lidmi, jimž je vlastní světlý dar čili zvláštní poslání, a stávají se vodičem, skrze nějž do rozumu a vůle člověka proudí působení principů Prozřetelnosti. Pocitem jejich přítomnosti bylo vyvoláno pevné přesvědčení mnohých geniálních básníků o přítomnosti inspirujících múz, přesvědčení náboženských činitelů, že jejich souputníky jsou strážní andělé, přesvědčení některých myslitelů, že na ně působí daimóni v doslovném smyslu.

Jako resumé můžeme říci, že absolutní význam křes'tanského mýtu je obsažen v něm samém: jeho specificky pozitivní význam pro ruskou metakulturu spočíval v tom, že nad nadnárodem jako subjektem poznání odhalil ty hlubiny a výšiny nejvyšších sfér Šádánakáru, o jejichž dosažení usiluje sám demiurg a za sebou vede

nadnárod jako své dílo. V křesťanském transmýtu je obsaženo (a v křesťanském mýtu je stěží poodhaleno) to celoplanetární předurčení, které leží dál či výš než každý ze zatómisů, každá ze stichiálií, každá z hierarchií.

Ze všech kultur lidstva, které dosud existovaly a plně se vymezily, byly pouze dvě schopny překročit lokální meze a rozšířit své principy téměř po celé zeměkouli: kultura románsko-katolická a kultura severozápadní. Historikové mohou odhalit libovolně mnoho příčin tohoto vlivu – sociálně ekonomických, geografických, obecně kulturních – a stejně tak mohou podle libosti zamlčovat neuspokojivost svých vysvětlení pro metahistorika; ten nebude v žádném případě odmítat relativní význam a mechanismus těchto příčin, prvotním však samozřejmě zůstává něco jiného. Tuto prapříčinu bude metahistorik hledat v tom faktu, že křesťanský mýtus, který je od věků spjat nejen s Edemem a Monsalvatem, nýbrž se skutečností Nebeského Jeruzaléma a samotné Světové Salvaterry, zjevil evropskému duchu pravá měřítká a učinil jej schopným skutečně *celosvětové* mise.

Dvě další křesťanské metakultury, byzantská a habešská, byly tak sevřeny démonickými silami, že existence jedné z nich v Enrófu zcela skončila a druhá byla na své cestě beznadějně zdržena.

Pátou metakulturou, jež byla proniknuta paprsky křesťanského Transmýtu, byla metakultura ruská. V důsledku mnoha vnějších i vnitřních příčin se rozvíjela pomaleji než její západní sestry, přece však překonala řadu smrtelných nebezpečí, odolala mnoha zuřivým náporům a ke druhému tisíciletí svého historického bytí vyšla na světovou arénu, hrozivá pro své přátele i nepřátele zjevně všelidským charakterem svých potencií.

Je ovšem pravda, že jiná mezinárodní náboženství byla alespoň částečně spjata s vrstvami Šádánakáru, které jsou vyšší než zatómisy metakultur. Zdálo by se, že i tato náboženství mohla propůjčit svým nadnárodům proporce ducha, jež jsou nezbytné pro úkoly ekumenických měřítek. Metahistorický pohled však vidí v muslimském mýtu tři vrstvy. První vrstva odráží transmýtus právě muslimského nadnároda a je obrácena právě a pouze k tomuto transmýtu, neboli k zatómisu Džannet. Druhá vrstva dává svou nižší a pokřivenou, přece však o duchovní skutečnost se opírající variantu křesťanského mýtu. A třetí vrstva se jakoby pokouší probít se do metabramfatury, neuvědomuje si však bytí Světové Salvaterry, bytí Planetárního Logu, čímž si sama sobě klade hranici, odsuzuje samu sebe k tomu, že v islámu jako náboženství se neodhalují potence vskutku všelidské povahy. Odlesk světové orientace, který se trpytil na milionech duší, uchvácených tímto náboženstvím v prvních staletích jeho existence, umožnil velkolepé rozlévání, rozšíření tohoto náboženství do celé řady zemí; toto psychologické usilování o světovost se však nezakládalo na ontologické všezahrnující lidskosti. Právě proto islám jako rozvíjející se náboženství brzo vyschl a nyní se nepokouší myslet na větší rozšíření, než je to, jehož se mu podařilo dosáhnout v dávno uplynulých staletích.

Buddhistické nazírání, patrně kromě stavu abhídžny samotného Gautámy Bud-dhy, ulpívá na Nirváně, přesněji řečeno na světech nejvyššího aspektu buddhis-

tického Transmýtu, aniž by se snažilo uvědomit si nejvyšší sféry Šádánakáru. Toto náboženství proniká skrz pocit hluboké beznaděje, nevíry v možnost proměny světů a prosvětlení Zákona. Je to přirozené pro všechna náboženství, jež vznikla před vtělením Planetárního Logu v Enrófu. Je také přirozené, že tato beznaděj paralyzovala veškeré usilování o všesvětovost. Můžeme-li se zde něčemu divit, pak spíše tomu, že, buddhismus v sobě přece jen našel síly k rozlívání se do šířky, ačkoliv samozřejmě proselytismus jeho ducha dávno minul.

Co se týká hinduismu, pak se tatáž příčina vyjádřila v osudech tohoto náboženství ještě i tou historickou zvláštností, že hinduismu zůstal téměř zcela cizí jakýkoli proselytismus.

Naopak křesťanský mýtus sdělil vědomí ruského nadnároda od samého počátku předtuchu právě světové mise – nikoliv mise celosvětového velmocenského panství, nýbrž mise určité vyšší pravdy, kterou má sdělit a obhájit na zemi pro blaho všech. Odhaluje se to v tónu kyjevských a moskevských kronik a v naivní, avšak nesporné ideologii bylin, jež chápou své hrdiny jako nositele a bojovníky za nejvyšší duchovní pravdu, zářící pro každého, kdo je připraven ji pro sebe objevit. Toto sebevědomí vytváří dále ideální obrazy Svaté Rusi; nikoliv velké, nikoliv mohutné, nikoliv krásné, nýbrž právě svaté;* v ideji Třetího Říma se tento pocit koneckonců krystalizuje zcela zjevně.

A co se týče zpomalenosti vývoje – co nás nutí, abychom ji zkoumali pouze ze zorného úhlu kauzality, a nikoliv že zorného úhlu teleologického? Copak není možné, že by bylo v měřících celosvětové metahistorie účelné, aby ruská kultura vstoupila na světovou arénu právě tehdy, kdy na ni vstoupila? Zde se ale dotýkáme problému, o němž je na tomto místě ještě předčasné hovořit.

* Je poučné, když to srovnáme například s ideálním obrazem národa francouzského – la belle France, či indického Bharát-Máta – Matka Indie.

EPOCHA PRVNÍHO WICRAORA

Takže: metahistorickou událostí, jež leží v základu toho, co se v dějinách nazývá povznesením Moskvy a vytvořením národního státu, bylo to, že se z karossy Dingry a Jarosvěta zrodil démon velmocenské státnosti, kterého posilovaly demiurgické síly pro boj se společným nepřítelem.

V osobě svého zrozence a jeho nástupců – dvou, kteří následovali po prvním démonu velmocenské státnosti – však Jarosvět získal jakoby metahistorického protivníka, který měl také usilovat o planetární cíl, ovšem se smyslem od základu změněným.

Trojakost povahy prvního z rodu Žrugrů činila složitou a tragickou jeho cestu a cestu jeho nástupců, jejich metahistorický osud a osud toho, co vytvářeli v dějinách.

Během staletí, se střídáním tří pokolení wicraorů, s rozšířením jejich obzoru a růstem jejich síly, si sami wicraoři začínají uvědomovat impuls světového poslání v jeho skutečném objemu. Je samozřejmé, že první wicraor nemohl mít toto vědomí tak výrazné, jak tomu bylo u wicraora posledního. Nicméně však se již v 16. století idea celosvětového poslání, svou podstatou křesťansko-demiurgická, leč neustále deformovaná, stala nejvyšší sankcí, kterou první démon ruské velmocenské státnosti ospravedlňoval sebe sama a své univerzální aspirace. Byla to idea Třetího Říma – amalgám pravoslavně-náboženské výlučnosti, wicraorské nacionální pýchy a raným stadiím kultury vlastních historických fantasmagorií s předtuchou planetárních měřítek příštího, pocházejících od demiurga, a s velkým etickým snem, který vnukal Transmýtus křesťanství.

Ejcechóre, které je obsaženo u wicraora, však pomalu naplňuje tento impuls novým obsahem, staví před wicraorem vnějškově shodný, avšak vnitřně protikladný cíl. Podstata ejcechóre spočívá v tom, že ten, v němž se ejcechóre nalézá, pocítuje pro něho samého mučivou touhu vše pohltit ve svém samotném „Já“. V krajním případě chce být ve vesmíru sám, celý jej v sobě pohltit. Toto usilování o ideální tyranii je vlastní libovolné démonické monádě, wicraorům je však

vlastní nejen toto usilování, nýbrž i jasné vědomí tohoto usilování. Wicraor je mimoetický. To neznamená, že by wicraor měl jiné, nelidské etické představy; znamená to, že je zcela zbaven možnosti nazírat svět z etického zorného úhlu.

Třetím prvkem wicraora je po Dingře zděděná nekontrolovatelnost a impulsivnost, která je do té či oné míry vlastní všem stichiálím, jež však v Lilith a v karossách dosahuje mezního vývojového stadia. Z toho plyne síla jeho citů, jejich nesmírná žhavost a bez ohledu na veškerou Žrugrovu chytrost i nedostatečná schopnost kontroly.

Démon státnosti pohltil éterické tkáně ruského egregoru. Egregor jakožto jistá obdoba osobnosti s určitou formou uvědomělosti a vůle přestal existovat. Ty paprsky lidských psychik, které se měnily v tkáně egregoru, se nyní staly potravou Žrugra. Tak se existence egregoru dostala do závislosti na nepřetržitém přítoku těch éterických sil, jež jsou vlastní pouze mase konkrétních lidských jednotek.

Stejně jako wicraori libovolné metakultury musí se i Žrugr kvůli příštím, již předvídanému boji s demiurgem, synklétem a Pospolitou Duší aktivně podílet na budování nové citadely antilidstva – Drukkargu – a na vytváření podmínek pro jeho osídlení rasami raruggů a jigvů. Od těch dob začínají být zájmy Žrugra a ruského antilidstva téměř zcela shodné, neboť on i obyvatelstvo Drukkargu mají zájem na šawě – výživné rose, jež přichází z Enrófu Ruska, na vítězstvích nad synklétem a demiurgem, na držení Návny ve vězení, v pevnosti Drukkargu, na příštím proniknutí jigvů do Enrófu a na dobytí všech tří- a čtyřrozměrných vrstev Šádánakáru. Rozumí se samo sebou, že obě strany mají zájem na oslabení a později i dobytí všech dalších šrástrů, dalších wicraorů, všech dalších metakultur vcelku.

Z toho plyne i složitý charakter moskevského státu. Žrugr a jeho projekce v Enrófu – stát – jsou jako kamenitá hradba kolem ruské světlé diády a Dingry, brání je před nápirem vnějších egregorů a wicraorů, neboli chrání národ před zotročením cizozemci, čímž plní úkol, který jim dal demiurg. Žrugr zůstává v rámci tohoto úkolu i tehdy, když se snaží rozšířit stát do přirozených zeměpisných hranic země či dobývá neobydlená území, budoucí arénu života a tvořivosti pro rozmnožující se nadnárod. Když však tento proces přirozeného rozšiřování státu přerůstá státní hranice – a zamezit ho může jedině hranice planetární sféry –, stává se wicraor trýznitelem národa a otrokem svého satanského jádra. Když to řekneme ještě přesněji, stává se absolutně poslušným nástrojem Velkého Trýznitele, pokoušejícího se ve světových dějinách již poněkolkáté vytvářet temné éterický organismus, který by obsáhl veškerý známý Enróf, aby se mohl přiblížit den, kdy univerzální tyranie vytvoří předpoklady pro zjevení Antikrista. Takovými pokusy – či přesněji řečeno repeticemi – byly jak Římská říše, tak i říše Tamerlánova, papežská vláda duchovenstva i ta říše Filipa II., nad níž „slunce nezapadalo“, i světové koloniální velmoci současnosti.

Je přirozené, že i v těch případech, kdy se wicraor ve vztahu ke svému vlastnímu národu přestává omezovat tou mírou násilí, bez níž nemůže žádný stát vůbec existovat, kdy hryzán neukojitelnou požívačností a vášnivou touhou po absolutní

moci přeměňuje svůj stát v souvislý systém chapadel, jež nasávají šawu do bezedného infrafyzičského střeva – že to vše je pouze rubem jeho činnosti jakožto nástroje Velkého Trýznitele. Vampyrická struktura, jež je zděděná po Gagtungrovi, dává wicraorovu rozbujelému tělu charakter upíra, který se nespočetnými přísavkami vpíjí do těla národa, do jeho éterických a astrálních tkání. Žrugr existuje jen potud, pokud se mu daří sát šawu, čili paprsky lidí, spjaté se státním komplexem jejich psychiky. Tím, jak pohlcuje šawu, potřebuje ji stále obnovovat a rozmnožovat. Potřebuje především, aby rostl počet jednotek, jež vytvářejí národ, a dále, aby psychika těchto jednotek vyzařovala co největší kvantum ne nějakých jiných paprsků, nýbrž právě paprsků státního komplexu. Je zajímavé, že v některých historických epochách nalézám starost wicraorů o rozmnožení počtu obyvatelstva země odraz dokonce i v zákonodárných soustavách. Vlastně i v dalších epochách tito molochové velmocenské státnosti paradoxním způsobem napomáhají početnímu růstu nadnároda. Druhého cíle – rozmnožování těch lidských jednotek, jež jsou nejvíce schopny vyzařovat šawu – se dosahuje množstvím rozmanitých, od epochy k epoše se měnících nástrojů výchovy, přesněji řečeno duševního mrzačení, od vojenského drilu v kasárnách po válkychtivá kázání v kostelích a vtoulání ideálu velmocenské státnosti do hlav dětí. To však může vidět kdokoli z nás. A to, co vidět není, spočívá v tom, o čem jsem již hovořil v kapitole o infrafyzičce Šádánakáru: v tom, že wicraor vysává některé lidské duše, přesněji řečeno astrály, v době spánku a vrhá je do lůna karossy. Když se tito lidé probudí, jejich psychika již doznala některých změn: po uplynutí několika nocí se akt opakuje, pak zas a zas, dokud se oběť nezmění ve vášnivého stoupence a podvědomého otroka velmocenské ideologie. Samo sebou se rozumí, že objekt je vždy přesvědčen, že k novému krédu dospěl cestou chladné a svobodné úvahy.

Již jsem hovořil o tom, že v lidském světě bychom nenalezli žádnou, ani vzdálenou analogii mechanismu pokračování rodu wicraorů. Tento proces připomíná spíše proces pučení, přičemž zde není nic, co by připomínalo oplodnění.

Jakmile se zplozenec wicraora oddělí od stvoření, jež ho zrodilo, stává se pro wicraora ani ne tak dítětem, jako spíše rychle rostoucím soupeřem a potenciálním otcovrahem. Každý wicraor se proto snaží sežrat své zplozence. Odvěká úsilí každé velmocenské státnosti zničit jádro nové státnosti, jež živelně vznikají ve všech těch hnutích, která se snaží nahradit stávající společenské uspořádání společenským zřízením jiným, není v podstatě nic jiného než odraz těch hnusných scén, jež se odehrávají na odvrácené straně světa, v historickém zrcadle.

Byl bych pochopen zcela opačně, kdyby si kdokoliv z mých slov udělal závěr, že v lidské bytosti dřímající tendence k tyranii určuje výlučně bytí wicraorů a destruktivní tendence bytí Velgy. Rozumí se samo sebou, že tyto tendence by existovaly a projevovaly by se i bez nich. Infrafyzičtí dravci však tyto tendence posilují, využívají reálné plody aktivizace těchto tendencí, přitahují a soustřeďují je kolem sebe a v sobě.

Hierarchie, kterou Velký Trýznitel využíval již v prvním období svého zápasu se světlými silami Ruska, Velga, žije dál v Gaššarvě, odkud občas prudce vzlétá a dostává se do střetu s wicraorem. Ten se snaží o bujení temně éterického organismu státu, ona pak o destrukci tohoto organismu a vysávání jeho tkání do sebe. Wicraor je tyranský stavitel, Velga pak dravá ničitelka. Pokud se Velga nasytí nebo je poražena, upadá ve svém dvojrozměrném světě do polospánku a její puls udržuje to, co lze nazvat éterickými výpary z mučírén, popravišť a bitevních polí, jež ve spánku vdechuje. Trvá to do té doby, než ji činnost wicraora – v metahistorické rovině – proti její vlastní vůli neprobudí; v rovině historické pak, dokud státní tyranie nevyvolá zpětnou reakci: rozpoutání nejnižších instinktů mas a stržení všech zábran destruktivního živlu.

Konečná likvidace tatarského jha za Ivana III., dobytí Kazaně a Astracháně za Ivana IV. dovršily to období života Prvního Žrugra, kdy vytvářel hmotnou lidskou nádobu, jež v Enrófu dala kontury a formy pro tekoucí Pospolitou Duši národa. V tomto období, jak již bylo řečeno, jej podporovaly síly všech hierarchií a ejcechóre ještě neurčovalo směr jeho práce, trpělivě čekalo na svůj čas.

Pokud by tato bytost byla svobodná od ejcechóre, projevilo by se to historicky tím, že by ruská státnost nepřerostla samu sebe, velmoc by se nezměnila v dravce, drásajícího svůj vlastní národ a národy okolní; monarchie by nezdegenerovala v tyranii.

Upřesním, jaké činitele chápu v této knize pod slovem „rodomyslové“. Rodomyslem je ten, jehož činnost má rozhodující a blahodárný vliv na osud národa a osud státu, jehož na tuto činnost orientuje vůle nadnárodního demiurga. Rodomysl vchází po smrti spolu se světci, génii, hrdiny a celým společenstvím prosvětlených duší do synklétu metakultury a má od století po století stále větší vliv na ty stránky bytí, s nimiž byla spjata jeho historická činnost v době fyzické existence.

K rodomyslům ruského středověku náleželi Vladimír Svatý, Jaroslav Moudrý, Vladimír Monomach, Alexandr Něvský, Minin, Požarskij, Germogen. V určitém období svého života byl rodomyslem Dmitrij Donský. Částečně jím byl Ivan III., ačkoliv v něm již inspirace wicraora začínala potlačovat inspiraci Jarosvětovu, a to, co tento vládce učinil, se ukázalo být velmi pokřivené ve srovnání s tím, co jako vyslanec a druh demiurgův učinit měl.

Rodomyslem byl povolán se stát i Ivan IV.

Strašlivý transfyzičský osud Ivana Hrozného tkví v tom, že některé přirozené vlastnosti jej udělaly lehce přístupným určitým duchovním podvrhům, bezmezná moc rozvášnila jeho emoce, demoralizovala vůli, rozkolísala rozum, nenapravitelně poškodila jeho éterické tělo a přeměnila jeho klikatou individuální cestu, přesněji řečeno pád, v řetězec neštěstí pro nadnárod a v katastrofu pro stát.

Bylo by úkolem speciální monografie prozkoumat a vyjevit vnitřní, metahistorickou i psychologickou stránku tohoto procesu. Avšak každý, koho bude zajímat toto téma – a nemusí to ani být odborník –, může lehce prozkoumat, jak se v Ivanovi spojovaly – hned se slévaly a hned se zas pouštěly do boje – vlivy

nadnárodního demiurga a bojechtivého démona velmocenské státnosti. Jak v roce 1564, v období jeho podivného útěku z Moskvy, nejdříve do Trojického kláštera a pak do Alexandrovské slobody, wicraor zcela podřídil jeho osobnost svým úkolům: carovým okolím otřásla strašlivá proměna, k níž došlo ve státním uspořádání, duševním stavu a dokonce i vnější podobě cara. Byla založena opričnina – to jádro absolutní tyranie, jež podle představy svého tvůrce mělo v sobě a kolem sebe organizovat mladou třídu dvorní šlechty jakožto poslušný nástroj nové státnosti. Stežší lze pochybovat o tom, že opričnina byla zamýšlena pouze jako první etapa na cestě přeměny celé země v zónu absolutní tyranie, třeba za cenu zničení celých společenských tříd a toho prudkého a hrozného poklesu obecné tvůrčí a mravní úrovně, který doprovází každou formu tyranských metod výstavby národní společenské organizace.

V našem trojrozměrném světě se tak odráželo upevnění té stavby ve světě démonickém, jež je převrácenou podobou Nebeského Kremlu a jeho transfyzičtým protipólem a jež se zpočátku mihla v zrcadle dějin jako příšerná karikatura kláštera v podobě Alexandrovské slobody a později začala pokrývat moskevský Kreml; zaneřádila jej vězeními, mučírny, popravčími špalky a Bohu odpornými orgiemi. To se v Drukkargu stavěla a upevňovala černá citadela, to velcí jggové vytvářeli nákras budoucnosti, to se rozvzteklili raruggové, trýznění krvežíznivostí a ponoukaní beztrestností; to se rozpoutaly síly té podzemní říše, jež byla povolána, aby se o několik staletí později stala centrem planetárních sil, jež se snažily vytrhnout z vlivu Světové Salvaterry veškeré lidstvo.

Fátum tyranie však nelze překonat: na určitém vývojovém stupni vstupuje tyranie do rozporu se zájmy státu jakožto sumy osob. To znamená, že skrze inspiraci wicraora proráží inspirace jiná: vůle Velgy. A není-li těžké pochopit, že v činech Ivana IV., které byly zaměřeny na vnější upevnění a vnitřní uspořádání státního zřízení, se projevovala trvalá inspirace demiurga a démona státnosti, že v jiném řetězci činů, jež byly zaměřeny na přeměnu státu v autokratickou tyranii, se projevovala pouze inspirace wicraora, pak poněkud složitější je jiný úkol: zvážit metahistorický smysl té stránky carovy činnosti, jež tento stát neupevňovala, nýbrž podlamovala. Když se nad tím zamyslíme, pak uvidíme, kdo ukájel infrafyzický hlad dříve nevidanými proudy gawachu – vyzarováním lidského strádání na krvavých bakchanáliích v Novgorodu a Tveru, mučením a nekonečnými popravami v Moskvě. Tělesnou podobou jakých běsovských pluků byly oddíly černých jezdců se psími hlavami u sedel; a kdo si podřídil zuřivostí osleplou duši cara, když probodl svým železným žezlem svého syna, následníka trůnu, naději dynastie.*

* Je poučné připomenout názor na Ivana IV. charakteristický pro jednu z pozdějších epoch: ten jeho tyranské tendenci, a dokonce i samé opričnině, připisoval jakousi pokrokovou úlohu.

Do žhavého, a pokud se tak mohu vyjádřit, doběla rozpáleného obrazu tohoto cara vnáší jemné, intimní, hluboce lidské teplo jedna okolnost: vanutí ideální Národní Duše, které zřejmě prožíval ve své lásce ke své první, bohužel příliš brzy skonavší ženě Anastasiji. Tuto carevnu miloval, jak poznamenal Ključevskij, „jakousi zvláštní citovou, ne-domostrojovskou láskou“.¹⁴

Je přirozené, že i posmrtný život tohoto činitele byl stejně katastrofický, jako byl jeho život pozemský. Netlející část jeho bytosti byla rozseknuta na čtyři části. A jestliže ve vztahu k šeltu daimón nesplnil svůj úkol, a proto mu nyní musel pomáhat na jeho nekonečně dlouhé cestě k vykoupení, a část bytosti, kterou uchvátil wicraor, byla zavlečena do proudu temně éterické krve, ženoucí se tkáněmi démona velmocenské státnosti, pak čtvrtá část, kořist Velgy, nemohla prožít nic jiného než rozpad na desítky nepadlých, cárům podobných skořápek bez domova, které se zmítaly v pustinách pro nás nepředstavitelných, na odvrácené straně metakultury.

Ivan IV. je tak jasným příkladem v dějinách rozhodně ne příliš vzácného typu *rodomysla-tyrana*, čili osobnosti, kterou demiurg nadnároda povolal k rozsáhlé kulturně-státní činnosti, jež na tuto arénu velkolepě vstoupila, avšak zřítla se do víru infrafyzických vrstev z toho srázu, na který ji vynesl démon státnosti.

Činnost Ivana Hrozného připravila dobu Smuty – jedinou svého druhu. Její kroniky jsou ozářeny fantastickými odlesky masových vidění, nadpřirozených zásahů, démonických vpádů. Jestliže nás metahistorické nazírání připravilo k pochopení těchto svědectví jakožto výrazu masové duševní zkušenosti nadnároda, pak se budeme nořit do těchto historických událostí jako do šifer, které napsala temná poéma všeobecného střetu hierarchií na počátku 18. století.

- 1 Núbie (staroegyptsky Kúš) – jedno z historických pojmenování (asi od 10. století) oblasti mezi prvním a šestým nilským prahem; byla osídlena semito-hamitským a kúšitským obyvatelstvem. Napata – Napatské království vzniklo v 8. století př. n. l.; pojmenováno podle hlavního města Napata. Meroe – království se stejnojmenným hlavním městem (2. pol. 6. – 4. stol. př. n. l.).
- 2 Slova z románu *Bratři Karamazovi*.
- 3 Nomy – administrativní jednotky ve starém Egyptě.
- 4 Období, kdy vznikaly vědy – nejstarší památky indické náboženské literatury: konec 2. a počátek 1. tisíciletí př. n. l.
- 5 Období, kdy byl Periklés hlavním velitelem Athén (443–429 př. n. l.), se považuje za dobu největšího rozkvětu tohoto státu.
- 6 V období mezi pádem Západořímské říše (476) a vznikem barbarských států prožívalo Středomoří neklidnou dobu dobovačných válek a ekonomického úpadku.
- 7 Chálífát přestal existovat v roce 1258, kdy Mongolové dobyli Bagdád, což vedlo nejen k politické rozdrobenosti, ale i ke kulturnímu úpadku v arabských zemích.
- 8 O prarossianství u D. L. Andrejeva viz: МАХНАЧ В., „Мотивы прароссианства Даниила Андреева в русской культуре“, in: *Даниил Андреев в культуре XX века*, s. 174–178.
- 9 „Splétání slov“ (плетение словес) – umělecké vytváření literárního díla, ve staroruské literatuře stylistický směr („извитие словес“); vychází z řečtiny („словесем плетение“ – výraz ze staroruského překladu *Kroniky* Georgia Hamartola).
- 10 V. M. Vasilenko, významný badatel v oblasti lidové kultury, přítel D. L. Andrejeva, který s ním zřejmě na toto téma hovořil, později napsal: „Širény, lvi, beregyně-rusal-ky, gryfové a jednorožci jsou proto tak působiví a proto se obracejí svými ‚tvářemi‘ na diváka a touží s ním vstoupit do kontaktu, že jsou hluboce životní. Přímou bychom chtěli použít výraz – čarodějný realismus. Hluboce abstraktní a fantastičtí, získali v lidovém umění [...] vnitřní naplněnost [...] (ВАСИЛЕНКО В. М., *Народное искусство*, Москва 1974, s. 30).
- 11 Naryškinské baroko – architektonický styl v Rusku z konce 17. a z počátku 18. století nazvaný podle bohatě zdobených, vícestupňovitých chrámů na panství rodu Naryškinů.
- 12 *Domostroj* – staroruská encyklopedie „uspořádání domu“, ve které se nachází soubor náboženských, rodinných a hospodářských pravidel a znalostí, určujících životní podmínky a způsob života středověké Rusi; autorství Silvestra, kněze kremelského chrámu Zvěstování, nebylo dosud plně potvrzeno. Současný pohled na *Domostroj* plně odpovídá hodnocení D. L. Andrejeva.
- 13 Viz kapitulu „Čert. Noční měra Ivana Fjodoroviče“ z Dostojevského románu *Bratři Karamazovi*.
- 14 Viz Ключевский В. О., *Сочинения в 9 томах*. Том 2: Курс русской истории. Часть 2, Москва 1988.

KNIHA VIII.

**K METAHISTORII
MOSKEVSKÉHO CARSTVÍ**

STRĪDÁNÍ WICRAORŮ

Demiurg nadnároda snímá své poŕehnnání z démona státnosti, když démonova činnost začíná být ovlivňována pouze jeho černým jádrem. V historické vrstvě v tomto okamžiku přichází o involtaci demiurga i lidský nástroj wicraorův.

To je schéma. Formule, v níž jsou všechny pojmy antropomorfizovány, aby byly souměřitelné s naší schopností porozumět. Bude to třeba dělat i dále. Neznám jiný způsob, jak své téma výkladově zpřístupnit.

Takže to, že car ztratil schopnost vnímat (či právo vnímat) involtaci demiurga a zcela se přeměnil v nástroj infrafyzické tyranie – v tom je právě smysl Alexandrovské slobody, tj. tak pojmenovaného období vlády Ivana Hrozného.

Zvláštnost podobných metahistorických a historických situací spočívá v tom, že pokud se wicraor zcela podřizuje černému jádru, dostává se spolu se svým lidským nástrojem nezbytně do konfliktu s oběma vzájemně protikladnými principy: se světlou diádou nadnároda a Dingrou na jedné straně – a Velgou na straně druhé. Neboť vnitřní síly antikosmu neustále podrývají boje a rozpory: stabilní rovnováha antikosmu je cílem, který si vytyčuje Gagtungr, cílem, který by mohla uskutečnit jedině univerzální tyranie.

Tyranie však má svou neúprosnou logiku. Tyranská tendence v historické skutečnosti ztrácí svou monolitnost tím, že se drobí na množství svých realizátorů, na tisíce lidských osobností, z nichž má každá složitou duševní strukturu. Realizátoři sami se vymaňují z kontroly centra a začínají drásat tělo státu. Bylo by naivní si myslet, že činnost Hrozného nabyla pouze náhodou forem, jež byly nebezpečné pro sám stát. Takových forem nabyvá každá tyranie, ba co více, právě takovéto formy jsou jejími příznaky. Tento proces můžeme sledovat jak v panování Caliguly, Nerona či Domitiana, tak i v epoše Ludvíka XI. ve Francii, za Čingischána na Východě, za Aurangzeba v Indii, za Hitlera v Německu atd.

Oprčinina vnesla do celonárodního života místo upevnění principu státnosti pouze zmatek, hrůzu a rozbroje. A jestliže se ve zvlůi, v sadistické krutosti,

v anarchistické nespoutanosti asociálních vášní vládnoucí menšiny vůbec projevuje působení Velgy, pak kde máme hledat nejvýraznější projev těchto sil, ne-li právě v opričnině?

Hrozný pak už nemohl napravit situaci žádnými svými činy, ani zrušením opričniny: to už nebyl člověk, ale zaživa se rozkládající duše, neschopná přímočarého pohybu v žádném směru. A když nakonec Hrozný zavraždil v nesmyslné zuřivosti následníka carského trůnu, tehdy se jeho samotného a jeho degradujícího rodu zřekl i démon státnosti. Není divu, že poslední roky panování Hrozného jsou souvislou řadou neúspěchů.

Ujasnilo si Žrugrovo démonické vědomí, které je nám tak vzdálené, že historická varianta jeho vlastní tyranské tendence mu hrozí možností ztratit i to, co již získal? Wicraor sice může dočasně ustoupit, není však schopen změnit svou základní tendenci, tak jako není schopen vyvrhnout ze sebe ejcechóre. Vymkl se z rukou Ivan IV., připravuje se Ivan V., právě ten carevič Ivan, jehož příchod na trůn očekávali současníci s takovým strachem a sklíčeností. Carevič hyne rukou svého vlastního otce, když se pokouší zachránit svou mladou těhotnou manželku před jeho chlípným chtíčem; tím, že udeřil kolenem svou vlastní snachu do břicha, dovršil rozzuřený stařec vraždu svého syna vraždou svého vnuka. Tak definitivně a navždy končí démonická involtace dynastie Rurikovců. Ať si pobožný Fjodor Ivanovič vládne, jak umí: stejně mu není souzeno dlouho žít a vládnout také nebude. Je zapotřebí nového, mladého, silného, zdravého rodu – rodu na vzestupu. Ani jedna větev z rodu Rurikovců se však nehodí: „rodový“ typ myšlení, lenní předsudky, oligarchické tendence, duch soupeření, živočišná přichylnost k tomu, co bylo dosud – to vše bylo neoddelitelně vlastní všem starým bojarským rodům. Co je zapotřebí? Je zapotřebí charakteru vskutku státnického, s pevnou vůlí. Je zapotřebí smělého a zároveň i obezřetného rozumu. Je zapotřebí osvobodit se od feudálně bojarských rysů myšlení. Je zapotřebí nesmírné touhy po moci, jež se však dokáže jistou dobu skrývat a projeví se až ve vhodný čas. A nakonec je potřeba schopnosti postihnout a pochopit problémy evropského měřítká. Přesně řečeno, je zapotřebí Borise Godunova.

Překážky se odstraňují, uvolňuje se cesta, ve společenském vědomí je paralyzován princip šlechtického původu, který až dosud ovládal myšlení. Poprvé v dějinách Ruska se neurozený mladík vyšvihl na carský trůn.

Ne, je příliš pozdě.

Je těžké – za Godunova i za celou zemi – sledovat při pohledu z naší vzdálené epochy, jak se démon velmocenské státnosti pokoušel zahladit následky svých vlastních činů, jak se snažil o to, aby se k němu vrátila pomoc demiurga, když vyzdvihl cara Borise jako osobnost, jež by byla přijatelná pro obě strany, jak vnukal Borisovi taková opatření, takové státnické záměry, které by přinesly slávu každému panovníkovi. Následník trůnu Fjodor byl vychováván s neobyčejnou péčí a prozíravostí; je zřejmé, že se z něho pokoušeli udělat nejenom moudrého vládce, nýbrž i vysoce mravního člověka, hodného stát se rodomyšlem, pokud by došlo k příměří s demiurgem. A zároveň se těmito činy neustále prodírala

tyranská tendence – ať již v podobě nových vln pronásledování a poprav, jež v paměti vyvolávaly dny vlády Hrozného, nebo v uzákoněních, jež spojují definitivní ustavení nevolnického práva právě s Borisovou epochou.

Když v Puškinově tragédii car Boris se smutkem pohlíží na řetězec svých ušlechtilých státnických záměrů a jejich fatální neúspěch, má sklon – podle básníkovy názoru – spatřovat příčinu v tom morálním zákoně, který jeho, vraha careviče, učinil nehodným carské koruny. Tato aberace je charakteristická pro ty, kdo se pokoušejí přenést normy lidské morálky a naivně netrpělivý požadavek, že odplata musí nastat rozhodně zde, v tomto životě, na jevy širšího měřítka, kořenící v metahistorii. Cožpak neznáme mnoho případů, kdy mnohem větší zločiny nositelů státní moci zůstaly nepotrestány – nepotrestány *zde*, v té etapě jejich nesmírně dlouhé duchovní pouti, kterou jsme schopni obsáhnout svým zrakem? Cožpak by Tamerlán, Jindřich VII., Ludvík XIV., Stalin – všichni tito vládci, kteří zemřeli přirozenou smrtí v požehnaném věku, na vrcholu slávy, byli schopni alespoň *pochopit*, čím a proč se trápí Puškinův Boris? Podstata je samozřejmě v něčem jiném. Spočívá v tom, že již žádný činitel, jehož vyzdvihl wicraor, nezíská podporu nejvyšších hierarchií; v tom, že wicraor byl ponechán osamoceny s následky svého pokusu vytvořit za Ivana Hrozného tyranii.

Podobně jako se Newton při vši své genialitě nemohl v 17. století „pozdvihnout“ na úroveň idejí teorie relativity, tak ani Puškin nemohl přesáhnout tu úroveň historické zkušenosti a metahistorického vědomí, jež byla vlastní 19. století. Jeho genialita se projevila již v tom, že intuitivně vycítil *etickou povahu* konfliktu mezi Borisovým záměrem a nad ním visící *nepožehnaností*. Není třeba se divit tomu, že velký básník, jenž tvořil před sto třiceti lety, vysvětloval tento konflikt tím, že car porušil elementární mravní zákon.

Každý ví, k čemu vedlo to, že Godunovové byli ponecháni sami sobě. Pravděpodobně také nikdo, kdo se seznámil s historií smuty, nemůže zůstat lhostejný k záhubě mladého cara Fjodora Borisoviče. Bytost tak duševně čistá a ušlechtilá, tak starostlivě vychovaná v očekávání příštích panovnických úkolů, tak statečná a dobrá, hyne jako šestnáctiletý chlapec „za otcovy hříchy“ sotva na prvních stupních k trůnu. Hyne smrtí tak strašnou, že mladý bohatýr *ztrácí bolestí vědomí*, čímž nakonec dává svým vrahům možnost dovršit jejich dílo. Neumírá však „za hříchy“ pouze samotného Borise, nýbrž i za hříchy čtyř Ivanů, třech Vasilů, Dimitrije, Simeona atd. – všech, kteří zosnovali tu karmu carského trůnu, jež nyní na mladíka dolehla. Hyne proto, že v této epoše demiurg odmítá vše, co pochází od wicraora, či co wicraor využívá pro své cíle, byť by to mělo charakter zcela ušlechtilý. Jasně je však i něco jiného: nádherná lidská povaha a lehká *osobní* karma Fjodora II. jej osvobozovaly od posmrtného karmického pouta s wicraorem a jeho osudem; toto pouto se vyčerpalo Fjodorovou mučednickou smrtí. Vše ušlechtilé, co člověk prokázal, byť by to demiurg bezprostředně odvrhl, nemůže nevydat plody v duchovním posmrtném životě osobnosti. V okamžiku své smrti překročil Fjodor hranici utrpení, jež mu byla určena. Dále mu bylo souzeno sklízet nádherné plody toho, co zasel ve svém životě: namísto břemene carské vlády

v Moskvě, které byl připraven důstojně nést, měl přijmout břímě a radost odpovídající cesty ve Svaté Rusi.

Předběhnu sled událostí a obrátím pozornost na osud jiného činitele této epochy, osud, který se vnějškově nepodobá téměř žádným rysem osudu Fjodora II., který je mu však blízký svým metahistorickým smyslem: osud Michaila Skopina-Šujského. To se První Žrugr naposledy pokusil prosadit v dějinách svého realizátora a zvolil k tomuto cíli úspěšného vojevůdce, chrabrého státníka, vysoce mravního člověka, národního hrdinu. Krátká nit skvělých Skopinových vítězství však byla katastroficky přetržena právě v tom momentě, kdy se dosažení míru ve státě zdálo být otázkou nejbližší budoucnosti: na hostině u jiného Šujského, který si ze samolibé ješitnosti, z touhy po slávě a moci předsevzal dosednout na trůn po bezdětném Vasiliji IV., ač mu k tomu scházel sebemenší politický talent, podala hostitelka-krasavice Skopinovi pohár s otráveným vínem.

Skopinova smrt vyvolala explozi národního hoře, nebývalou od dob smrti Alexandra Něvského. Nářky se rozezněly v metropoli, ve městech, vesnicích a klášterech. Nesmírný žal sjednotil všechny vrstvy Moskvy od patriarchy a bojarů až po městskou chátru. Car Vasilij padl vedle svého trůnního křesla a rval si v zoufalství vlasy a oděv. Dokonce i velitel švédských žoldnérů, luterán, se sklonil před hrobem hrdiny a jeho drsná tvář zvlhla slzami. Zdálo by se: v čem už, ne-li v tomto všeobecném hoři, máme hledat důkazy pro to, že Skopin byl veden demiurgem nadnároda, že se měl stát rodomysem, zachránce země a její státnosti v tak složité době? Opakuji však, že ne vždy a ne všechna světlá hnutí národního ducha bývají vyvolána touto hierarchií. Jestliže by zrak demiurgův nebyl bystřejší, než je zrak lidových mas a jejich vůdců, jestliže by jeho moudrost mnohonásobně nepřekonávala moudrost lidskou, nebyl by demiurgem nadnároda. Cośi, co nemohl vidět národ, ale věděl on, donutilo demiurga zadržet svou ruku před požehnaním Skopinovi, nepodpořit osud tohoto reka silou svého štítu. Vyzdvižení Skopina bylo posledním výkřikem wicraora o pomoc: právě tím se wicraor ještě jednou zříkal před Jarosvětem tyranských aspirací a své minulosti, alespoň pro teď, na čas. Opakovalo se v podstatě to, co se stalo s Fjodorem II.

Pro metahistorická nazírání je v podívaných podobných obraze celonárodního hoře v hodině Skopinovy smrti obsažen pramen požehnaného citu, totožný kupodivu s prosvětlující radostí. Pocit beznaděje je metahistorickému světonázoru cizí. Metahistorik nepochybuje o tom, že veliká láska lidu a činy, které ji vyvolaly, nepodléhají zákonu zničení, pokud byly tyto činy světlé a láska opravdová. Hrdinovi, který prošel hodinou smrti, se tím odkrývají nové a nové cesty tvůrčího působení na historickou vrstvu shora. Skopinovy činy nebyly za jeho života Jarosvětem přijaty. Vysoký záměr těchto činů však nemohl nezrodit nové plody a nebylo již žádných překážek, aby jeho duše vstoupila do synklétu metakultury; a jakými hranicemi je možné vymezit, na jakých váhách zvážit, jakými pojmy popsat význam duchovního tvůrčího přínosu Skopina pro věc spásy Rusi, pro její metahistorickou výstavbu? Možná tato práce pokračuje i teď, stejně jako práce hrdinů předchozích epoch za hranicemi tohoto světa.

Je známo, že vnitřní metahistorií Ruska připravovaná smuta se komplikovala i tím, že se na západě u samotných hranic, a dokonce i částečně na ruské zemi, zformoval polsko-litevský stát, který byl stejně tak mladý jako Rus a stejně tak nastoupil cestu válečné expanze. Musíme se o tomto státě alespoň zmínit ve spojitosti s vykládanou koncepcí, a to právě teď. Samo sebou, jakékoli úvahy na tak obšírné a složité téma, jako je metahistorie Polska, se sem vůbec nehodí; nemám na to vlastně ani právo. Zcela nezbytné je však poukázat na to, že za státností této země existovala v oné epoše jakási infrafyzická bytost, kterou si dovolím nazvat, aniž bych upadal do podrobností, wicraorem Polska. Složitě vztahy, které tuto mladou a slabou, avšak již nároky ovládanou bytost spojovaly s bojovným démonem papežství, napomáhaly tomu, že v polských vládnoucích kruzích krystalizovala určitá mentalita. Tyto nálady se soustředily především do velmi emocionální ideje vytvoření silného státu na východním okraji katolické civilizace na úkor Rusi a proti ní. V ideálu se rýsovala možnost vykořenit na Rusi pravoslavnou kulturu, ovládnout tuto zemi polskou státností a začlenit Rusy jako malý a zaostalý národ do počtu satelitů románsko-katolického nadnároda.

Wicraor Polska odhalil při hledání lidské osobnosti, která by byla schopna stát se jeho dočasným nástrojem, v Enrófu stvoření dosud zcela neznámé, avšak hluboko přesvědčené o svém právu na ruský trůn a připravené spojit se k dosažení svého cíle třeba se samotným čertem.

Samozřejmě že metahistorická nazírání nemůže napomoci vyjasnit otázku původu a pravého jména tohoto člověka. V daném případě může vést pouze k jednomu: *odhalil v bytosti určitý neznámý prvek*, jemuž bylo vlastní nezvratné přesvědčení o organickém poutu s dynastií, která dříve na Rusi panovala, o právu na trůn obsazený uzurpátorem a o povinnosti se tomuto uzurpátorovi pomstít.

Zelezná nezvratnost, či snad by možná bylo lepší říci maniakálnost této ideje se ocitla v šokujícím rozporu s lidským charakterem Lžidimitrije – nestálým, bezstarostným a povětrným. Tento člověk mohl upadnout do malomyslného zoufalství a přejít do bezdůvodného nadšení, mohl konstruovat lehkomyšlné plány a bezstarostně se oddávat smyslným touhám, zapomínaje na vše. Pro vášně k pohledné Polce byl schopen smrtelně ohrozit úspěch svého záměru, aby ji zítra zradil s Xénií Godunovovou, jež se mu nachomýtla pod ruku. Sebe sama si se stejnou lehkostí představoval jak s korunou imperátora (nejenom cara, nýbrž právě imperátora), tak i v rozedraném rubáši vyhnance. Avšak idea – a snad ani ne idea, nýbrž iracionální pocit práva na carský trůn, pocit toho, že náleží k carskému rodu, v něm nikdy nepohasl. Ohromujícím dojmem působí poslední minuta jeho života, kdy ležel s rozbitou hrudí a zlomenou nohou na kremelských kamenech a nad sebou viděl obnažené meče a rozzuřené tváře pronásledovatelů. Právě o právu na carský trůn hovořil již téměř nesouvisle jeho stěžející jazyk.

Takováto dvojakost bytosti je přirozená tehdy, pokud je v ní přítomno určité cizorodé „Já“; tuto dvojakost si její nositel nemusí vůbec uvědomovat (k tomu, aby si ji uvědomoval, jsou nutné určité zvláštnosti, které se objevují zřídka), avšak

již samotná pasivní přítomnost tohoto cizorodého prvku vede ke katastrofální dekoordinaci mezi životním cílem člověka a jeho charakterem, mezi jeho předpoklady a jeho chováním. Neznámému, jenž je znám pod jménem Lžidimitrij I., se přihodilo právě tohle. Od raných let, a možná že od narození, se do jeho osobnosti vkradla a uhnízdila se v ní jedna z těch mnoha skořápek, jež bloudí sem a tam a hledají domov v živých bytostech – těch skořápek, těch cárů, na něž se rozpadla ta část bytosti Ivana Hrozného, která se stala kořistí Velgy. Na tyto útržky osobnosti budu v dalším výkladu aplikovat termín „mikroego“, abych pokaždé neopakoval mnohaslovné popisy.

Je zřejmé, že přesvědčení o vlastní identitě se zavražděným carevičem bylo pouze individuální aberací vědomí tohoto člověka, jež byla přirozená pro elementární organizaci jeho povahy, které byl cizí jakýkoliv mysticismus a sklon k sebezpytování. Iracionální pocit spolupatříčnosti k carskému rodu vyžadoval racionální zdůvodnění a ospravedlnění. A nebylo možné najít zdůvodnění pravděpodobnější, než bylo to, které zpočátku napověděl rozum a jež se později slilo se základní ideou.

Čili mimořádný osud Lžidimitrije byl určen dvěma faktory (pokud vůbec byl určen vnitřními příčinami): útržkem bytosti zemřelého rodomysla-tyrana a vlastním charakterem tohoto neznámého. Právě tato disharmonie zrodila činy, které nejenže nebyly v souladu se základním cílem, nýbrž tomuto cíli fatálním způsobem protirečily.

V dlouhé řadě podivných chyb neznámého – podivných zvláště svou elementárností – bijí do očí zejména dvě. Jedna pochopitelně spočívala ve vztazích, jimiž se spojil s Marinou, ženou velmi chytrou, avšak zcela bez státnického smyslu. Je známo, že právě Marina se stala jedním z hlavních inspirátorů konfliktu mezi Lžidimitrijem a moskevskou společností; právě s ní a za ní přinesla polská šlechta do Moskvy návyky chaotického státního života Polska, veškerou jeho anarchii, zvůli, celé to válkychtivé chvastounství. Druhá chyba Lžidimitrije spočívala v tom, že naprosto nepochopil své postavení v Moskvě a že se dopustil v době svého působení na carském trůně celé řady omylů. Tyto omyly (počínaje udělením milosti Šujskému po odhalení prvního spiknutí a konče demonstrativním přezíráním všech tradic a návyků moskevského způsobu života) přilévaly olej do ohně konfliktu do té doby, než způsobily katastrofu. Znovu ukazují, jak cizorodou byla pro tuto bezstarostnou a v podstatě dobromyslnou povahu životní idea, jež ji ovládla.

Metahistorickou instancí, která se tehdy neaktivněji projevovala v moskevské společnosti, zůstával kromě Velgy oslabený démon velmocenské státnosti. Ten byl ještě živý, a v důsledku nástupu Lžidimitrije na carský trůn nemohlo dojít k ničemu jinému než k zápasu na život a na smrt mezi dvěma wicraory. Žrugr byl ještě natolik aktivní, že s vypětím všech sil zahubil nepřítel ve svém zeměpisném centru, v Kremlu, kam síly wicraora Polska mohly stěží dosáhnout. Hlavní věc spočívala v tom, že Velga sama již nepotřebovala svůj nástroj: splnil svou úlohu tím, že rozkolísal ústřední moc ve státě, vmísil do života země cizozemské

síly, otrásl svým samozvanstvím všemi obvyklými normami a autoritami v celé generaci Rusů.

Úvahy o tom, že Lžidimitrij převyšoval některými rozumovými schopnostmi moskevskou společnost té doby, a o tom, že pokud by nebylo souhry náhod, jež určily úspěch státního převratu v květnu roku 1606, mohl car důstojně pokračovat v nejpokrokovějších počinech svých předchůdců, jsou z metahistorického hlediska nesmyslné. Ať byly jeho subjektivní záměry jakékoli, zůstával Lžidimitrij cizákem, zbaveným organických vazeb s ruskou kulturou a státností. Na jeho vratkém trůně jej nepodpořily ani hierarchie nadnároda, ani démon státnosti, a dokonce ani ta infrafyzická dravá démonka, jejíž síly mu dříve pomáhaly v boji o státní moc. Necelý rok – to je nejpřirozenější doba pro panování takovéhoho fantomu.

Když před metahistorikem vyvstane taková řada otázek, jako jsou svědectví současníků o různých temných zázracích nad rozdrásaným a zhanobeným tělem samozvance, pak ho nezajímá, zda se tato fakta udála vskutku tak, jak jsou popisována. Byť tato fakta byla ve stylu naivní fantastiky odrážena magicko-náboženským vědomím jakkoli pokřiveně, sama o sobě – a dokonce právě tak, jak je popisují současníci – hovoří o jisté metahistorické zkušenosti, kterou v této epoše prožili nikoliv jednotlivci, nýbrž obrovské lidské masy, a o které podávají svědectví různí autoři. Skrze tyto obrazy prostupuje žhavý prožitek blízkosti zuřících transcendentních sil, jejichž hříčkou byl neznámý. Jak nesmírné zástupy jásaly v oné apokalyptické noci na Rudém náměstí nad jeho mrtvolou – jaké a proč?¹

Wicraor nepřijal do své materiální tkáně ani jednu částici zemřelého: nemaje vládu nad nesmrtelnou částí jeho bytosti, jež prudce padala na Dno Šádánakáru, rozsekal zbytek na mnoho částí a rozmetal je po různých vrstvách od Skrivnu až po Drukkarg. V Enrófu přesně reprodukoval tento akt nový momentální lidský nástroj wicraorův s tím, nad čím měl moc: s tělesnými ostatky neznámého. A dělo nabitě popelem Lžidimitrije vystřelilo směrem k polské hranici. Tento akt nezávisti a msty však byl sebevražedný.

Je pochopitelné, že nejenom na úrovni 17., ale i úrovni 20. století bývá nelehké přijmout některé věci. Absurdní a fantasmagorické se mohou například zdát myšlenky o tom, že jedna část mikroega Hrozného se usadila v bytosti neznámého, otrávil celou jeho duševní strukturu a zároveň se začala rozmnožovat dělením, podobně jako je tomu u některých mikroorganismů, když se dostanou do příhodného prostředí; o tom, že posmrtná existence neznámého byla hrozivým příkladem rozptýlení této bytosti nejen ve fyzickém prostoru, nýbrž i v prostoru infrafyzickém; a nakonec o tom, že každá z těchto částic zahájila nový existenční cyklus tím, že se paraziticky přisávala k duším živých a plodila takové historické jevy, jež neznají jiné epochy. Během deseti let se tyto částice drobí a rozmnožují svéráznou progresivní geometrickou řadou, rychle se zmenšují, a to jak ve smyslu měřítek, tak i rozsahem působení. Nakonec dochází k výtvorům zcela přízračným, z nichž dějiny znají pouze jejich přezdívkou. Další proces drobení se pak našim zrakům skrývá za nedohlednými hranicemi infrafyzických vrstev.

Záhrobní osud Lžidimitrijova šeltu, který se za života projevil nejen hazardní hrou se zájmy národa a státu, nýbrž i řadou velkorysých počinů a všim vypětím osobnosti, zřejmě schopné vzestupného pohybu, tedy posmrtný život tohoto šeltu nemohl být totožný s posmrtnou existencí mikroega, které se k němu přisálo. Nehledě však na některé osobní kvality, historická role tohoto člověka – rozkolísání společenských a mravních pilířů Rusi – byla objektivně uskutečněním jeho temného poslání. Nejbližší etapa posmrtného života je u všech nositelů temného poslání stejná: pád na Dno. Temná poslání se vykupují až po stáletích přebývání v těchto světech; poté, pokud Gagtungr nezatáhne nešťastný šelt opět do Gaššarvy, začíná pro šelt nová etapa: ve šrástru musí vykoupit to karmické břímě, které vytvořila osobnost v době, kdy byla na Zemi hlavou a upevňovatelem státu. Právě proto nyní Samozvanec přebývá v Drukkargu a nosí kameny jako otrok spolu s dalšími vězni – vladaři.

Mezitím kolem každé částice drobného se mikroega Hrozného vznikají temné éterické víry, vyvolávají vzednutí hnutí kozáků, vysloužilé šlechty, zbídačovaných rolníků, deklasované sběře a luzy. Začíná období, kdy pokud se dá mluvit o nějaké moci nad zemí, pak jediné o moci Velgy.

Pokaždé, když slábne síla státního démona, nastává její probuzení a vystoupení z Gaššarvy do šrástru metakultury a trychtýřovité závitů jejích svištících fialových a černých závojů mávají nad nadnárodem. Pro její objevení je tím více důvodů v případech, kdy tyranská tendence wicraorů a jejich násilí vůči milionům lidských osudů vede k ztrátě ceny života a k obnažení lidského dna. O takových epochách se dá říci nikoliv „boží si to žádají“,² nýbrž žádá si to velká transfyzičká dravá démonka.

Velga se zvedá ze svých hlubin v doprovodu právě těch pluků běsů, které zaznamenala transfyzičká zkušenost národa v nespočetných fantastických vyprávěních té doby.

Někdy se zdá, že zuřivost Velgy připomíná prastaré orgie karossy: totéž řádění nespoutaného živlu, tatáž vzednutí odvahy a propasti chlípnosti; občas je vskutku těžko rozlišit historické projekce obou principů. Je to však podoba jen zdánlivá, pouze výsledek propletení těchto principů v zápasu na život a na smrt, neboť velká Ničitelka ohrožuje ze všeho nejvíc právě Budovatelku národního těla. Impuls ničení a zneuctívání, rozpoutání odstředivých protistátních sil, vlny občanských válek všech proti všem, vtahující do všeobecného víru celonárodního chaosu cizozemské destruktivní síly, střet těch nejmenších diferencovaných částic – to je historická projekce transcendentních činů Velgy, která po částech vtahuje živou materiální substanci národa, jeho arungviltu-pránu, do rozsedlin infrafyziky.

Na povrchu dějin se tento chaos rozbouril již za Vasilije Šujského. Jeho panování představuje předsmrtné křeče prvního wicraora: křečovité, slepé pohyby jeho chapadel, pohazování hlavy na nepředstavitelně dlouhé šiji, zmítání těla, zaživa trhaného nepřáteli na kusy.

Vladaření Šujského od začátku až do konce je poznamenáno pečetí méněcennosti a nenapravitelné duchovní vady. Jak je známo, Šujského prohlásil za cara

dav, který se živelně shromáždil na náměstí, a za čtyři roky tohoto cara, který se přitom zoufale držel zárubní dveří, vyvlekli z paláce a ostříhali na mnicha, přičemž ho drželi za ruce a odříkávali za něj odpovědi, nutné pro obřad postřížin. Zrcadlo historické skutečnosti odráží nekonečné ponížení wicraorovo a ukazuje nám ohromující závěrečnou epizodu: zestárlý Šujský líbá v polském zajetí v Krakově ruku Zikmundovu před očima celého dvora a šlechty. Takové ponížení nezažila ruská státnost od dob, kdy ruská knížata jezdila k chánovi do Zlaté Hordy.

Co znamená nicotná osobnost Vasilije IV.? Proč ta nicotnost? Involtující síly démona velmocenské státnosti se zřejmě rychle vyčerpávaly; co jiného se dá také očekávat po roztržce s demiurgem. Situace nutila Žrugra chytat se, mohu-li se tak vyjádřit, jakéhokoliv politického činitele, který by měl alespoň dvě vlastnosti: organické pouto se starým státním principem a touhu po moci.

To bylo bídné panování, kdy Žrugr musel bezmocně přihlížet, jak se od něho oddělují jeho ratolesti, z nichž každá ho mohla a chtěla sežrat a zaujmout jeho místo. Tyto Žrugrovy ratolesti se stávaly součástí jader nové státnosti, o nichž se historikům zdá, že živelně vznikala v chaosu revolučních hnutí. Pro boj se už nedostávalo sil, nezbývalo než povolát na pomoc jednou Poláky, pak Švédy, a ukázat tak cizincům cestu k samotnému srdci země. V ruku Moskvy zůstával už jen malý cár toho ještě nedávno tak rozlehlého státu. Hodiny života Prvého Žrugra byly po smrti Skopina a po svržení cara Vasilije sečteny. Zemřel v tom metahistorickém okamžiku, jemuž v historické vrstvě odpovídalo mezivládí.

Žrugrovi zplozenci se svíjeli kolem, zápasili mezi sebou a spěšně se snažili zhutnit své temně éterické tkáně – shluky rozličné povahy, většinou v podobě vojsk, pluků, družin a někdy i zbojnických tlup. To co chci říci, nebude nejspíš zcela srozumitelné, ale opomenout tento fakt nelze: budoucí wicraor musel polhltit srdce svého předchůdce a otce. Toto středisko jeho pocitů a vůle jako bezdomovec létalo ve stavu nevýslovného zármutku pustinami Kragru – té vrstvy, v níž se odehrávají bitvy wicraorů, poté, co démonický šelt Prvého Žrugra klesl do hlubokého Uppumu, do světa, jenž se nazývá Deštěm Věčného Stesku. Zdálo se, že srážkám, vzájemnému vyvražďování žrugříků a řádění Velgy nebude konce. Dingra již umdlávala v boji s infrafyzickými dravci. Národní společenské zřízení bylo rozbité. Návna stoupala jako zářící mlha vzhůru a zdola se vzdouvaly vlny infrafyzického živlu, které jí bránily sestoupit k lidu. Vyvstala otázka metahistorická a materiální existence nadnároda.

Mezitím se wicraor Polska pokusil znovu zaútočit.

Bylo velkým štěstím pro Rusko, že tento wicraor, jehož povaha se naprosto přesně odrazila ve zmatené státnosti šlechtického Polska, byl, dá se říci, sám sobě nepřitelem: nebyl schopen nic nadřadit projevům své chaotické momentální libovůle, svému lidskému nástroji nedokázal zabezpečit možnost prakticky realizovat wicraorskou involtaci; nedokázal si ani zvolit za svůj nástroj člověka, jehož individuální schopnosti by odpovídaly zadanému úkolu. Kdyby se do čela hnutí dostala osobnost energičtější a prozíravější, s rozumem jasnějším, než měl Zikmund III., události by se byly vyvíjely jinak, na moskevském carském trůnu by se ocitla

polská dynastie a dá se těžko odhadnout, k jakým dalším historickým otřesům by to vedlo.

A přece osud wicraora Polska pokračoval vzestupem. Poláci vládli srdcem Rusí – Kremlem a kolem stále ještě kolotala země, jež se zdála být tělem bez hlavy, a přece byla živá.

Co ujasnila strašlivá zkušenost této apokalyptické epochy samotnému Jarosvětovi? Kdybychom se tuto zkušenost pokoušeli postihnout my s naším trojrozměrným vědomím, nebyla by to ani tak drzost, jako spíše pouze naivita. Avšak ten ekvivalent, který se do tohoto vědomí promítá a nutně se zjednodušuje, získává podobu přibližně následujícího myšlenkového pochodu.

Abyste mohly být na Zemi skutečněny cíle Jarosvěta, aby Pospolitá Duše nadnároda mohla od něho zrodit Zventu-Sventánu, musí nadnárod dorůst k vytvoření důstojného materiálního nosiče. Tímto nosičem může být pouze národní společenské zázemí, jež bude nezměrně dokonalejší, než může být jakýkoli stát. Každý wicraor ruského nadnároda ponese v sobě zkázonosné ejcechóre. Ano. Jenže kdo, ne-li mohutní Žrugrové, může ochránit nadnárod před ztročením wicraory jiných velmocí, obklopujících nadnárod? Kdo může karosse Dingře zabezpečit reprodukci dalších a dalších pokolení lidí na Rusi? Kdo může ochránit Návnu před nebezpečím, že bude zajata cizáckými wicraory, nebo že projde zpětným odvtělením, že se vrátí do nebeské Rangaraidry, ovšem ne již jako veliké pospolité Já, které splnilo svůj úkol, nýbrž pouze jako monáda, která utrpěla v Šádánakáru nenapravitelnou katastrofu a je nucena začínat svůj tvůrčí vzestup znova, v nepředvídatelných dobách, prostorách a formách? Cesty k příštímú vše-světovému bratrství byly stále ukryty v neproniknutelné mlze. Aby však bylo možné odvrátit od nadnároda nebezpečí, jež nad ním nyní viselo, zabezpečit jeho další fyzickou existenci, zbývalo jen jedno: spočinout svou volbou na jednom ze zplozenců prvního wicraora, vlít do něho síly, požehnat mu k boji s vnějším nepřítelem, požehnat velikému státu a jeho existenci v mnoha příštích staletích jakožto zatím jedinému možnému ochránci Pospolité Duše.

A volba byla učiněna. Potenciálním nositelem nejzdravějšího jádra ve struktuře národa a nejhodnotnější národní vrstvou se ukázala být střední třída: řemeslníci, kupci, drobné duchovenstvo. Tam se ještě uchovaly prastaré mravní pilíře, schopnost hrdinských činů a sebeodříkání, vůle ke stavbě života a k tvorbě, duševní celistvost a čistota.

Demiurg nadnároda se obrátil k základním národním vrstvám prostřednictvím velkého rodomyšla smuty patriarchy Germogena. Germogen zaplatil za jím vrženou výzvu mučednickou smrtí, výzvu však zachytil rodomysl Minin. Zlato a stříbro, které se věnovalo na zesílení a rozmnožení mladých pluků, se stávalo fyzickou podobou těch nejvyšších sil, které proudily do nového wicraora z vyšších pramenů světlé vůle a moci: Jarosvěta a Synklétu Rusí. Nastalo období mohutných výlevů vůle druhého démona státnosti a demiurga samotného do historické vrstvy, výlevů, jež zachvacovaly stále širší vrstvy národa, přeměnily šlechtu, kupectvo, duchovenstvo, kozáctvo a rolnictvo v účastníky heroického

vzepětí a vedly za vojevůdcem rodomyslem Požarským pluky k Moskvě, aby se dovršilo krvavé celonárodní drama: střídání wicraorů.

Když se Velga, raněná novým Žrugrem u zdi podzemního Drukkargu, odplazila do své Gaššarvy, svíjejíc se jak zplihlý a roztržený černý závoj, když se wicraor Polska stáhl do hranic své země lízat si rány, jež zely na místě odseknutých chapadel, nový Žrugr pohltil srdce prvního a nová dynastie, korunovaná Jarosvětem a silami křesťanského mýtu, přistoupila k práci na novém historickém společenském uspořádání Ruska.

EGREGOR PRAVOSLAVÍ A INFRAFYZICKÝ STRACH

Snad žádný svědomitý badatel nebude popírat fakt, který je pro naši národní samolibost velmi hořký: že totiž v předpetrovské Rusi scházejí jakékoli památky, které by svědčily o plodné práci analyzujícího a zobecňujícího myšlení. Termín „myslitel“ nelze aplikovat ani na ruské letopisce, ani na církevní básníky a spisovatele 12. – 16. století, a dokonce ani na Ivana Hrozného, jenž v dopisech Kurbskému projevil překvapující rozumový náboj.³

V podstatě je to přirozené. V raném historickém stadiu jakéhokoliv národa to není a nemůže být jinak. Jestli může něco zranit naši samolibost, pak to, že toto období kulturního dětství trvalo u nás příliš dlouho, více než osm set let.

Přirozené je ještě něco: neobyčejná celistvost povahy a řekl bych nediferencovanost duševního života, jež byla vlastní lidem těchto epoch. Ruské charaktery 11. či 16. století, ať to je Alexandr Něvský či Ivan Kalita, Svjatopolk Zlořečený či Maljuta Skuratov, Štěpán Permský či Nil Sorský, Andrej Rubljev či autor *Slova o pluku Igorově* (jelikož můžeme hodnotit jeho osobnost podle jeho díla) – se nám zdají být postavami, které jako by vytesal z jednoho kusu kamene. Zdá se, že jediný typ vnitřního konfliktu, který tito lidé dobře znali, spočíval ve *vyčítkách svědomí*, avšak i pro něj nalezla vůdkyně a pastýřka lidských duší – církev – potřebnou katarzi: pokání a v krajním případě postřížení na mnicha.

Je to přirozené proto, že až do druhé poloviny 16. století historická zkušenost chránila ruské vědomí před neřešitelnými rozpory mysli a ducha a nedávala důvod nahlédnout do propasti etického či náboženského dualismu. Boj s Tatory byl bojem s konkrétním, otevřeným, jasně vymezeným celonárodním nepřitelem: takovýto boj mohl pouze napomoci vypěstovat ucelený a jako křemen pevný charakter. Současníci Jurije Dolgorukého či Vasilije Temného si také stěží uvědomovali střet křesťanského mýtu s prarossianstvím jako hluboký duchovní konflikt. Spíše šlo o druh synkretismu, pevnou, neuvědomělou dvojí víru v každodenní životní praxi; nesdílela ji pouze nepočtená okrajová společenská skupina: mnišstvo.

První historickou figurou, jež zvěstovala přechod na nový stupeň, byl Hrozný. Je pochopitelné, že taková figura, povznesená do nejvyšších výšin státní moci, aby byla takříkajíc na očích celému národu, nemohla u současníků nevyvolat šokující a hrůzostrašný dojem. Po Hrozném však následovala smuta s otevřenou srážkou metahistorických sil, která vtáhla do své apokalypsy všechny vrstvy nadnároda. Tyto roky se staly pro vývoj ruského vědomí zásadními.

V širokých lidových vrstvách se v důsledku metahistorické zkušenosti těch let zformovala určitá obecná mentalita, jež ve svém logickém vývoji vedla k velkému církevnímu rozkolu.

Kruté trauma národní psychiky, způsobené neštěstími smuty a jejich trans-fyzickým základem, mohlo být překonáno až po několika pokoleních. Dýchnutí antikosmu, jež ožehlo současníky Hrozného a Lžidimitrije, bylo příliš zjevné a zřehlé. Národ prožil poprvé ve svých dějinách blízkost záhuby, jež hrozila nikoliv z rukou otevřeného, všem zjevného vnějšího nepřítele, jako byli Tataři, nýbrž od nepochopitelných, iracionálních, tajemných, a tím hrozivějších sil, které se tajily v něm samém a otevíraly bránu vnějšímu nepříteli. Rusko poprvé pocítilo, jakými bezednými propastmi je obklopena nejen jeho fyzická existence, ale i existence duchovní. Neslýchané zločiny, kterých se beztrestně dopouštěly hlavy státu, jejich duševní tragédie, jež byly všem na očích, konflikty jejich svědomí, jejich šílená hrůza před záhrobní odplatou, efemérnost carského majestátu, nepevnost všech počinů, u kterých nebylo znát vyšší požehnání, masová vidění světlých a temných vojsk, zápasících mezi sebou za cosi pro národ svatého, základního, nedotknutelného, možná že za jakousi jeho božskou podstatu, taková byla atmosféra země od dětství Hrozného do dětství Petrova. V tom období byly přirozené a zákonité: silná ostražitost, nedůvěřivost, podezřívavost ke všemu novému a neprovořenému. Národ se musel na celé století vzdálit od smuty, aby byl schopen vnímat a smířit se s takovým kulturním převratem, jakým byl převrat Petřův.

Ano: kdyby se tyranská tendence prvního wicraora neprojevila příliš brzy a příliš bouřlivě, umožnilo by to provedení Petrových reforem o století dříve. Dokonce si myslím, že světlé poslání Ivana IV., z něhož dokázal uskutečnit jen malou část, spočívalo v přípravě, ve vytvoření podmínek právě pro rozsáhlé přeměny, jež by směřovaly k vnitřnímu sblížení s jinými křesťanskými kulturami. Jenže Rus v tomto období nejenže nepotřebovala spěchat otevírat se Západu, ale naopak, hluboký pozitivní smysl mohlo mít zpomalení jejího historického vývoje v 16.–17. století. Kdyby se ještě v 16. století uskutečnil převrat petrovského zaměření (a za samovlády moskevských panovníků, Hrozným počínaje, k tomu mohlo dojít, pokud by se na trůn dostal legitimní vládce typu a měřítek Petrových), mohlo dojít k nestvůrnému poškození metahistorické a historické cesty Ruska. Národ byl ještě příliš duchovně naivní, ještě příliš duševně oslabený tatarským jhem, ještě příliš nezkalený v boji s infrafyzickými pokušeními. Evropeismus, který by vtrhl dovnitř ruské kulturní zóny, by byl mohl zatopit ohniska ruské národní duchovnosti, zadusit nánosem cizí a rozvinutější materiální civilizace slabé výhonky svébytné ruské kultury. Aby tyto výhonky zesílily, bylo třeba provést

zemi skrze výheň satanských pokušení – jelikož byla stejně nezbytná –, přitom však donutit pokoušející síly omezit se na taková pokušení, s nimiž by se byl národ schopen vypořádat, a nikoliv podstoupit taková, jakým bylo na jedné straně pokušení vysoce intelektuálního a eticky nízkého katolicismu epochy inkvizice, či na straně druhé pokušení nenáboženské epochy, do níž byla připravena vstoupit Západní Evropa. Rus byla předurčena pro jedinečnou a neopakovatelnou dějinnou úlohu, uvnitř ní a nad ní se připravovalo poslání světového měřítka. A uskutečnění tohoto poslání by bylo ihned odsouzeno k zániku, pokud by neposílená kultura, duchovně nezralý národ, nepřipravená země byly vtaženy do oblasti vlivu zralejších metakultur Západu, čili by se změnily v jeden z mnohých národů katolické či severozápadní kultury.

Demiurgové nadnárodů nejsou nejvyšší metahistorickou instancí. Jsou i další. Je Gridruttva, Bílý Palác, v němž prosvětlení, kteří se pozdvihli ze zatómisů do Synklétu Světa, tvoří společně duchovní plán vesmírného vzestupu; je Synklét Lidstva, je Elita Šádánakáru, je Světová Salvaterra. Hluboké záměry těchto instancí se alespoň částečně poodhalují až po uplynutí věků. Tehdy začíná prosvítat druhá, ještě hlubší teleologická vrstva, která se nejasně a pouze částečně zrcadlí v plánech všech demiurgů lidstva. Tito velcí duchové jsou přece jen omezení a jejich plány jsou při vši velkoleposti přece jen nedokonalé či příliš úzké, nedokáží všechno předpovědět, všechno vzít do úvahy, se vším počítat.

Smuta vyvedla národ ze stavu dětství. Poskytla mu metahistorickou zkušenost, která jej obohatila. Osvojení této zkušenosti si však vyžádalo dlouhý čas; tato zkušenost není zřejmě plně osvojena dodnes. Sedmnácté století je celé poznamenáno tímto přechodem od jinošství k mládí: je ve znamení osvojení té zkušenosti a současně i ve znamení jistého nového faktoru, který celý proces zkomplikoval a přidal mu velmi svérázné formy.

Světová historie zná velmi dobře případy, kdy i nad náboženskými obcemi vznikaly bojovné egregory. Jestliže se spojí bouřlivě se projevující dobyvatelská tendence, a tím spíše tendence vampyrická, s náboženským světónázorem obce, je to nejlepším svědectvím silného náboženského egregoru, který aktivně demonizuje Gagtungr a který se mění z prosté nevyhnutelné překážky ve vědomého a aktivního nepřítele sil Prozřetelnosti. Stačí si vyvolat v paměti dějiny judaismu či krvavou expanzi raného islámu.

Již jsem hovořil o obrovském, a přitom nesmírně št'astném významu pro Rus, který spočíval v osobním rozhodnutí knížete Vladimíra Svatého ohledně státního náboženství. Nyní je třeba připomenout, že Vladimír přinesl na Rus právě to náboženství, které svou téměř tisíciletou tradicí, okolnostmi svého utváření v kulturních centrech Byzance, u samotného imperátorského trůnu, zůstalo cizí krajní teokratické tendenci. Egregor ruského pravoslaví byl ve srovnání s egregory islámu či kalvinismu – a tím spíše ve srovnání s nestvůrami, jež vznikaly za zády judaismu a papežství – zkostrnatělý, amorfni, neagresivní, slabý. Církev zaujala odedávna pozici duchovního spojence státu, později se ze spojence změnila na otrocka a jen jednou se pokusila vyhlásit své ambice na vedoucí úlohu ve státě. Tento

sestupný pohyb církve po stupních podřízenosti státu se může zdát z nábožensko-kulturního, a zvláště pak konfesionálně pravoslavného hlediska velmi smutný, přesto však představuje ve srovnání s protikladnou krajností menší zlo.

Temně éterický eregor zesílil nad ruskou pravoslavnou církví v ovzduší psychologického klimatu, které se v zemi utvořilo v důsledku boje s Tatary a ustavením nacionálně bojovného samoděržaví. Eregor vznikl z vyzařování společenství lidí utvářejících církev, takového, jaké má jakákoliv duše, jež nedosáhla čistoty a vyzařuje jak zbožnost, dojetí a lásku, tak i takzvanou „péči o chléb vezdejší“. Růstu egoru napomohly osudovým způsobem také zvláštnosti středověké polomagické zbožnosti, jež nutila věřící dávat velké finanční příspěvky klášterům na památku duší zemřelých, knížata věnovat klášterům kolosální pozemkový majetek a samotné mnichy pak přijímat toto vše jako něco zcela přirozeného a dokonce i žádoucího. Neúměrné obohacování klášterů, zesvětštění řeholníků a duchovenstva vůbec bylo velmi příhodnou půdou pro temně éterické výrůstky na organismu církve. Toto mlhavé klubko, jež se zřejmě jakýmsi slepým ekvivalentem vědomí ztotožňovalo se samotnou církví, vlnilo se u podnoží pospolitého metahistorického vrcholu církve a stále houstlo. Jeho růst hrozil tím, že mezi duší věřícího a transfyzičnou podstatou církve, k níž tato duše směřovala, může vzniknout jakoby neviditelná přepážka. Toto nebezpečí, které si věřící sice jasně možná neuvědomoval, jevílo se daleko hroznějším, než byla vampyrická tendence Žrugrů. Církve k tomuto nebezpečnému jevu pochopitelně nezůstávala lhostejná. Historickým výrazem zápasu dvou hlavních tendencí – egoriální a sil Prozřetelnosti – byl v 16. století střet mezi stoupenci a protivníky velkého klášterního pozemkového majetku. Nejvýraznějšími představiteli těchto proudů byli Josif Volocký a Nil Sorský, otevřenou formou a arénou boje byly Synody roku 1503 a vášnivá literární polemika.⁴ Přitom je velmi příznačné, že v čele odpůrců klášterního vlastnictví půdy stanul Nil Sorský, člověk s nejjemnější duševní strukturou, opravdový básník poustevnictví, nositel skutečné svatosti, nádoba duchovnosti v pravém smyslu slova. Nikoliv záchvěvy „historických smyslů“, čehož byl Nil Sorský jako téměř všichni pravoslavní kajníci zcela prost, nýbrž hluboká *transfyzičká* obava o církev jej vyvedla z osamění klášterní cely a pozdvihla k boji s josifljany. Církev jej sice zařadila mezi svaté – a neudělat to ve vztahu k památce snad největšího ze všech ruských světců bylo prostě nemožné –, ovšem josifljané v podstatě zvítězili, a tak si i eregor pravoslaví uchoval pro sebe tu půdu, jež rodila temně éterické prostředí, z něhož byl vyživován. Následky se projevíly po více jak stu letech, brzy po smutě.

Patriarcha Nikon zůstával pochopitelně po uskutečňování vnitřních reforem církve, jež měly téměř výlučně bohoslužebný a textový charakter, vyjadřovatelem vůle církve jako takové. Ovšem tím, že vystoupil jako pretendent na vedoucí úlohu ve státě a snažil se podřídit carskou hodnost patriarchátu, stával se – ať byly jeho subjektivní záměry jakékoli – přímým vyjadřovatelem vůle toho na těle církve parazitujícího útvaru, o němž jsme mluvili.

Porážka Nikona a jeho inspirátora byla podmíněna nejen větší silou démona státnosti, ale i větší epochálně-historickou oprávněností wicraorova počínání. Zdá se, že i široké lidové masy cítily, že pravda je na straně wicraora. Jestliže již čistě bohoslužebné reformy Nikonovy vyvolaly jako reakci tak silné hnutí starověrců, že jeho konstruktivní formy existují až do našich dnů – jeho pokus o teokratický, přesněji řečeno hierokratický převrat musel vylekat ještě širší vrstvy, včetně naprosté většiny církevní hierarchie, na niž by takový převrat vložil přílišnou, podivnou, jí samotné nepochopitelnou, a tudíž nenaplnitelnou odpovědnost. Od papistických aspirací Nikonových zavál smutně známý duch: čímsi připomínaly tu tyranskou tendenci, jež tak strašně ožehla ruskou společnost za Hrozného a opět na ni dýchla na konci panování Borisova. Všichni si příliš dobře pamatovali, jaké strádání to přináší a do jakých propastí to zavádí. Okolnost, že nebezpečí vychází tentokrát nikoliv z démona státnosti, nýbrž z čehosi zlověstně nejasného, co se vytvořilo uvnitř samotné církve, jen zesilovala iracionální, transfyzický strach.

Hierokratické plány Nikona byly zmařeny, ovšem transfyzický strach to vykořenit nemohlo. Právě z tohoto strachu vyrostl rozkol, který byl celý proniknut hrůzou před „knížetem tohoto světa“, jenž jako by již přišel sem a dokázal se uhnízdít v samotné nejsvětější svatyni lidstva, v církvi. Z toho vyplýval nadtřídní či vntřitřídní charakter církevního rozkolu, k němuž se přidávali lidé všech úrovní zámožnosti či kteréhokoliv stavu, jakmile se jim v srdci probudil tento infrafyzický strach. Z toho se zrodila zuřivá netolerantnost Avvakumova, jeho odmítání možnosti i toho nejmenšího kompromisu a vášnivá touha po mučednické smrti. Z toho se zrodila ona nesmiřitelná krutost starověrců, kteří byli připraveni hromadit v případě politicko-církevního vítězství hekatomby mrtvol „dětí satanových“. Z něho se zrodila ona palčivá, netrpělivá touha vykoupení, definitivního spasení, očekávaného konce světa, kterou tak těžko chápou lidé jiných epoch. Z toho se nakonec zrodil i bezpříkladný heroismus tělesného sebezníčení, který nás přivádí do slepé uličky, pokud se pokoušíme vniknout do historie masových sebeupálení, aniž bychom ovládali metahistorická nazírání, a který námi otřásá do hloubi duše, pokud nám metahistorický pohled poodhalil povahu těchto šokujících jevů.

Nikon byl poslán do vyhnanství a zemřel, církev však sankcionovala jeho reformy; plynula desetiletí a nebylo žádného náznaku návratu zpět, ke staré víře. Teprve když demiurg vyzdvihl při uskutečňování svého vesmírného plánu kolosální postavu Petra, když jej Druhý Žrugr involtoval veškerou svou mladou silou, když stát, zosobněný carem-reformátorem vymezil církvi jakýsi koutek v impériu, podřídil náboženství svým zájmům a zúžil rozsah duchovní tvorby národa, tehdy získal rozkol konkrétní osobu, na niž se soustředila jeho transcendentní hrůza a nenávisť. Petr I. byl prohlášen za Antikrista.

Zbytečně se divíme nicotnosti čistě formálních, vůbec ne dogmatických rozdílů mezi starověrci a nikonovci. Z hlediska vědomí 17. století, jež bylo z poloviny magické a zároveň se nebálo krajních závěrů, se antikristův duch vůbec

nemusel vyjadřovat hned ve vzpouře proti Vyznání víry či ve fyzickém zničení náboženské obce. Tohoto ducha si představovali jako zplouzence „otce lži“, který začíná z druhořadých vnějších podvrhů a po nich jako po stupních žebříku postupně svádí lapenou duši do víru antikosmu. A nemůžeme-li cítit sympatie k hrdinům rozkolu z hlediska jejich ideového zaměření či jejich metodiky, jsme zato schopni pochopit a pocítit ten velký duševní zmatek, který rozkol vyvolal.

Je pravda, že egregar pravoslavi narazil na patřičný odpor a nebezpečí z této strany zmizelo. Je samozřejmě pravda i to, že díky inspirátorům, kteří za Petrem stáli, a díky cestě, kterou tento car načrtl, odkrývaly se takové perspektivy, že idea Třetího Říma se mohla zdát provincialismem ze Zápádákova. Zároveň však tato budoucnost slibovala řetěz takových proměn či podvrhů, zela takovými nevídanými bezednými propastmi a odlesky nedávno uplynulé smuty se dosud mihotaly jako výstražné ohně – že se duch mimovolně obracel zpět, do hloubi dějin, k duchovně spolehlivým, věky posvěceným formám minulosti, které přinesly spasení nekonečnému legionu duší – pradědům a prapradědům.

V 16. století tedy byl naznačen a ve století 17. realizován duchovní proces mimořádné důležitosti. Můžeme ho popsat následujícími, vzájemně se doplňujícími rysy:

- a) jako rozpad prvotní celistvosti duševní struktury;
- b) jako dialekticky nezbytné období vnitřní disharmonie;
- c) jako rozvoj schopnosti současného nazírání protikladných duchovních hlubin;
- d) jako kulturní a transfyzičné rozšíření hranic osobnosti;
- e) jako zápas myšlení za osvojení metahistorické zkušenosti.

Předpokládat, že se tento proces přerušil, zastavil či uzavřel se do starověrectví, by bylo projevem úplné neschopnosti pronikat do podstaty kulturně-historických procesů. Naopak: veškerá náboženská filosofie a historiosofie 19. století od Čaadajeva a slavjanofilů po Vladimíra Solovjova, Merežkovského a Sergeje Bulgakova, veškerá duševní rozpolcenost, veškeré nazírání a emocionální prožívání obou duchovních pólů, jež bylo vlastní jak Lermontovovi a Gogolovi, tak v ještě větší míře Dostojevskému, Vrubelovi a nakonec Blokovi, nejsou ničím jiným než následnými etapami tohoto procesu.

Vysvětlíme si to podrobněji.

Rozpad původní celistvosti duševní struktury dosáhl v 19. století takové hloubky, že na jeho pozadí i rozporuplná a složitě se vyvíjející osobnost Puškinova, který prošel protikladnými póly náboženských a politických názorů, se nám zdá být celistvou ve srovnání s duševními zjevy jeho současníků a potomků.

Ve znamení *vnitřní disharmonie* stojí téměř veškerá kulturní tvorba 19. století. Až na jeho konci se rýsuje jedna z cest jejího překonání, která však je duchovně škodlivá a hrozí katastrofami ještě hlubšími – z hlediska obecně historického i z hlediska osobní eschatologie čili posmrtného osudu lidských šeltů. Mám zde na mysli to kolosální hnutí, u jehož pramenů se tyčí postavy Plechanova a Lenina.

Schopnost paralelního vnímání protikladných duchovních hlubin byla novým, kulturní úrovní národa odpovídajícím projevem v duchovní sféře odvěké ruské tendence

bezbřehého rozmachu: právě tomu rozmachu, který se v dobách primitivních a ucelených povah vyjadřoval psychologicky splynutím duševní skladby se šíří nepřehledných lesů a stepí, emocionálně v bohatýrské odvaze, historicky ve vytvoření monolitní velmoci od Baltu až k Tichému oceánu. Pečorin a Pierre Bezuchov, Stavrogin a Ivan Karamazov, hrdinové románů *Okouzlený poutník* a *Zločin a trest* – to jsou vnuci cestovatelů a opričníků, mnichů a zbojníků, kozáckých atamanů a sebe sama upalujících rozkolníků; dělí je pouze různá kulturní úroveň, a tedy i různé sféry rozmachu.

To vedlo ke *kulturnímu a transfyzičkému rozšíření hranic osobnosti* – fakt, který je příliš zřejmý, než aby vyžadoval jakékoli ilustrace či komentáře.

Co se týká *snah myšlení porozumět metahistorickým zkušenostem*, tím se v podstatě zabývali všichni vynikající ruští myslitelé 19. století, a to bez ohledu na to, že sám pojem metahistorie nebyl dosud zformulován ani znám. Copak není v úvahách Bělinského o nové ruské literatuře cítit úsilí přechíst dějiny jako systém viditelných znaků určitého neviditelného duchovního procesu? Copak se v historické epopeji, jež nemá sobě rovné, nestávají lidové masy a jejich vůdcové projevy, a dokonce i nástroji transcendentních sil? Copak v historických koncepcích Dostojevského nepřetržitě neprosvítá toto transcendentní světlo, jež přetváří historické perspektivy v posunuté, převrácené, podivné a vábivé perspektivy metahistorické? Bude někdo popírat tento duchovní úhel pohledu na národní minulost na Surikovových plátnech, v národních dramatech Musorgského? Omezují se poukazem pouze na koryfeje 19. století; výčet jmen menšího významu by vyžadoval speciální kapitolu.

Všech pět příznaků zkoumaného procesu, uvedených předtím, je tedy zcela evidentních. Přesvědčujeme se, že proces prožívání, poznání a uvědomění obou pólů transfyzičkému světu, který začal v nepamětných dobách opričniny a procházel jednou fází za druhou, dosahuje k 20. století výšin geniálních uměleckých zobecnění a filosofické intuice. Nemyslím, že je zapotřebí vysvětlovat, jak události 20. století mají tento proces ještě prohloubit, že mají dovést do krajnosti i vnitřní disharmonii, i zápasící koncepcce, i emocionální rozžhavenost polarizujících se idejí, čímž mají připravit fázi určité syntézy, jež bude stát před budoucími pokoleními.

V tomto smyslu se nemůžeme necítit pokrevními potomky těch, kdo se před 250 lety odvážili pro nás nyní téměř nedostupného hrdinského činu sebeupálení, i těch, kdo v následujících desetiletích vytvářeli legendu o neviditelném městě Kitěži.

Vše, o čem tady je řeč, vytvořilo předpoklady ke krystalizaci této ideje právě církevním rozkolem. Je přirozené, že legenda umístila toto město spravedlivých na břehu Světlojaru, v hlubokých zavolžských lesích, donedávna ozařovaných světýlky poustevnického života bohumilých starců. Spojení s vnějším světem se uskutečňuje prostřednictvím města Malý Kitěž, které je umístěno na hranici stepí – to symbolizuje historickou církev s jejími lidskými slabostmi: tu historickou církev, jejíž skutečnou duchovní podstatu před hledajícími dušemi skrývá, zahaluje,

pokřívuje mlhavý, hutný a přecitlivělý pravoslavný egregor. Pod náhlými údery útočícího vnějšího nepřitele hyne historická církev „bez boje, s velkou hanbou“, nehýne však pochopitelně celá: panna Fevronija, zosobňující Ideální Duši, je plná té poezie, která může pocházet pouze a jedině od Návny, vstupuje skrze mučednickou smrt do města Veliký Kitěž.* Veliký Kitěž je fyzicky bezbranný: malý oddíl jeho reků přijímá mučednický věnec v bitvě nad Keržencem. Tehdy se v odpověď na žhavou modlitbu celého národa k Veliké Orodovnici město tajemně ponořuje na dno Světlojaru, do „věčného života“ – přechází do jiné sféry bytí.

Legenda odrazila v proměněné podobě podstatu církevního rozkolu, tak jak ho vykreslovali nejlepší snilkové, pozorovatelé a „básníci srdce“. Idealizovala sice skutečnost až k nepoznání, ale vytvořila tím obraz, který byl nesrovnatelně hlubší, trvalejší a univerzálnější než sám historický jev rozkolu: mystériem národa, kultury či jednotlivé duše, jejichž nedotknutelnou vnitřní svatyni střeží hierarchie Světla, jež zůstává nedostupnou každému, i tomu nejsilnějšímu nepříteli tím, že uniká do tajemné duchovní hlubiny před každým vpádem či nepřátelským dotekem.

* Snažím se ukázat na metahistorický smysl hudebního mystéria Římského-Korskova jakožto nejvyššího (zatím) stupně v rozvoji této fascinující legendy.

ZAPLŇOVÁNÍ PROSTORU MEZI KULTURAMI

Jaké impulsy vytvářely ten gigantický geografický celek, ten podivný konglomerát pouští, tunder, úrodných a hustě osídlených oblastí, obrovských měst a nekončící tajgy, který je v obecných rysech totožný s hranicemi ruského národa?

Když se pustíme do řešení této otázky, samozřejmě nemůžeme nevzpomenout na některé epochy světových dějin, kdy národ či nadnárod přecházel ze stavu geografické uzavřenosti do stavu prudké expanze. Historická věda formulovala pro objasnění těchto jevů řadu duchaplných úvah o geografických, sociálně politických, a zvláště pak ekonomických příčinách. Je však možno pochybovat o tom, že to byl jen nedostatek vhodné půdy pro obdělávání, co pohnulo Araby, kteří celá staletí živořili na svém poloostrově v podobě roztráštěných kmenů, k překvapivě rychlému sjednocení a k bleskové expanzi, z níž se až točí hlava; k expanzi, jež se podobala vymrštěné pružině, vylití lávy z kráteru, uragánu; k expanzi, jež ani nepomýšlela zastavit se na dobytí sousedních bohatých a úrodných zemí, ale v průběhu asi padesáti let ovládla teritorium od Qualaquiviru k Indu.

Je třeba si také položit otázku, proč zrovna v západní Evropě se na přelomu 15. a 16. století ekonomika zformovala tak bezpříkladným a fascinujícím způsobem, že poprvé v lidských dějinách dva nadnárody – románsko-katolický a severozápadní – překonaly oceán, zaplavily Ameriku, vtáhly do zóny svého působení Afriku, objevily a částečně podřídily své civilizaci starověké kultury Východu? Zůstaneme-li v rámci soustavy ekonomických a sociálně politických motivací, nezbyde nám než odpovědět krčením ramen a bezmocným rozhozením rukou na prostou otázku: proč se sociálně ekonomická konjunktura, která vyvolala tuto expanzi, utvořila během celých dějin četných lidských kultur pouze jednou a na jednom místě? A pokud se taková konjunktura vytvořila alespoň jednou ještě na jiném místě, například v Číně, proč neměla tyto výsledky? Ukazuje se, že není na závadu uchovat si jisté pochyby o vyčerpávající síle sociálně ekonomického vysvětlení, a dokonce mít i podezření, že v těchto historických jevech je obsažen jistý iracionální faktor, který není pokrýván sítí historické příčinnosti.

Tyto pochyby a podezření přerůstají do obrovského otazníku, jakmile dojde na problematiku ruské expanze na Východ na konci 16. století a ve století 17.

Osmnácté století připravilo historickému myšlení vůbec nemálo záhad a jedna z nejhlubších z nich spočívá v následujícím: proč a za jakým účelem, jakými sociálně ekonomickými příčinami byl ruský národ, který byl i beztoho příliš roztroušen na rozlehlé a dosud neosídlené Východoevropské rovině, nucen k tomu, aby asi tak během stovky let zaplavil – přičemž v žádném případě úsilím státu, nýbrž výlučně úsilím soukromých osob – prostory, jež třikrát převyšovaly území jeho vlasti, prostory drsné, chladné, neútluné, téměř neobývané, bohaté pouze kožešinami a rybami, aby pak v dalším století překročil Beringovo moře a dosáhl Kalifornie?

Je pochopitelné, že sílící nevolnické vykořisťování vyhánělo tisíce lidí do východních neobydlených končin, kde musely hledat prostředky k existenci. Cožpak však Ural a Západní Sibiř nebyly dostatečně prostorné, aby do sebe pojaly a dokázaly nakrmit obyvatelstvo desetkrát větší, než byly kozácké družiny, jež se za Hrozného, Borise či Alexeje Michajloviče přelily přes Kamenný Pás? Proč se tyto rolníci (a kozáky se ve většině případů stávali právě rolníci) nechápali na nových úrodných místech své obvyklé práce, nýbrž přecházeli k lovu kožešin – loveckému hospodářství, které je z hlediska podmínek odbytu produkce stavělo do těžké závislosti na kupcích a státu? Lid prchal před útlakem feudálních velkostatkářů. Ano. Prchal. Cožpak však nebylo možné zastavit se a pevně zakotvit na Obu, na Irtyši, na Angaře, kde nikdy žádní feudální velkostatkáři nebyli? Cožpak bylo třeba běžet dál a dál už nikoliv před pronásledováním, které ani nebylo, nýbrž neznámo před kým, neznámo proč a neznámo kam, do nedostupných pustin, skrze gigantické řeky a neproniknutelnou tajgu, skrze oblasti obývané jinými národy, které se stavěly na tvrdý odpor, a když se nakonec doběhlo až k Tichému oceánu, nezastavit se ani tam a přeskočit až do Ameriky?

Ruské kozáky prý lákaly na Dálný východ hojnost zvěře a bohatství ryb. Ano, lákaly. Jenomže přece nejenom Rusové věděli, že ryba je chutná věc; nejenom Rusové přece nosili kožešiny a obchodovali jimi. Je podivné, že totéž bohatství nelákalo kupříkladu Čiňany, kteří obývali oblasti zeměpisně mnohem bližší, z kulturního hlediska byli v 17. století bezesporu na vyšší úrovni než Rusové a zároveň trpěli ve své zemi přelidněním?

Na všechny tyto otázky, které vyvstávají samy sebou v mysli ještě ve školní lavici, nelze nalézt odpověď z toho důvodu, že z faktorů, s nimiž ráčí mít co do činění současná věda, tuto odpověď odvodit nelze; a ten faktor, který v sobě odpověď obsahuje, zůstává mimo její pozornost. Tento faktor v jeho vyzývavě zjednodušeném pojetí obvykle opovržlivě nazývají faktorem psychologickým, ale bez zřetele k němu se celá historiografie nejen přeměňuje v mrtvé schéma, nýbrž i v přímý padělek vědy, který svou neschopnost odpovědět na elementární otázky buď zakrývá dogmatickými, obsáhlými výklady, nebo si těchto otázek pokrytecky vůbec nevšímá.

Nebudeme se bát slov. Ano: přebytek tělesných sil a zmužnění národního ducha, který dokonce neztratil vnitřní celistvost, probouzí touhu jít dál a dál – tak se v psychologické rovině zkoumané epochy projevuje onen iracionální faktor. Co to bylo za neodolatelné volání, jež vábilo cestovatele dálkami? Co to bylo za nepochopitelné puzení, za instinkt (použijme konečně tento tajemný termín, který je záhadnější než „éter“ ve fyzice nedávné minulosti)?

Není vůbec nutné si představovat involtaci demiurga v podobě ohromujícího vnučení, z něhož jde hlava kolem, nebo ve formě fascinujících obrazů. Takováto forma involtace naopak není příliš častý jev. Předpokládá rozvinutou osobnost, výraznou individualitu, dokonce i jakési specifické nadání, jež se částečně přibližuje nadání uměleckému, není však s ním totožné: jde spíše o jistý druh nadání náboženského. Demiurgická involtace „člověka z davu“ zná zcela jiné cesty. V takové duši demiurg neřadí jako bouře; takovému myšlení nevnuká žádné ohromné ideje, neodhaluje před takovou duší ani kosmická panoramata, ani etické horizonty. Dělá cosi jiného: pozvedá se z hlubin duše strašlivým voláním Podvědomého, voláním beze slov, které nelze neuposlechnout.

Voláním Podvědomého hovoří s běžným člověkem i další instance: karossa, wicraor, Pospolitá Duše národa, dokonce i Velga. Tyto hlasy lze rozlišit jediné podle charakteru jimi vyvolávaných citů a jimi vnukaných činů.

A činy, které demiurg vnukal objevitelům nových území, se omezovaly jen na jedno, to „jedno“ však mělo rozměry vskutku titánské: silami několika stovek bohatýrů pro ruský nadnárod dobýt a upevnit grandiózní prostorové rezervy veškeré prázdné území mezi masivy nyní na Zemi existujících kultur. Samozřejmě, ani jeden kozák, ani jediný z hrdinů sibiřských objevitelských a dobytelských expedic tohle nechápal ani jen přibližně. Každý měl před sebou nikoliv tento obecný historický cíl, nýbrž cíl drobný, speciální, konkrétní: bojovat o svou existenci tím, že se vydá na Východ, aby lovil hranostaje, veverky, soboly. V již dobytých územích byla všeho toho hojnost; z jakéhosi důvodu se však nebylo možné zastavit. Bránily tomu divoké vůně neznámých krajín Východu, jež udeřily do nozder a opájely jako víno. Bránil tomu křik jeřábů, troubení jelenů – napjaté, vášnivé, svobodné hlasy zvířecího světa. Bránil tomu modravý opar, jenž zamlžoval na východě dřímající lesní obzor. Bránily tomu noclehy pod širým nebem, ohně, tváře a vyprávění kamarádů, písně, odvážný život. Bránilo tomu i samo slunce, jež se pozvedalo nad tajemnými východními prostory, jakoby mlčky ukazujíc cestu a cíl. A co bylo hlavní – bránila tomu vlastní krev, jež právě takto učila chápat hlasy větru a slunce, zvířat a ptáků, krev šířící žilami naléhavou mimořádnou výzvu jít dál a dál – výzvu Prozřetelnosti.

Někdo může říci, že tohle není ani tak psychologie, jako spíše a prostě poezie. Nu a co, cožpak stojí historická věda výše než poezie, aby se na ni mohla dívat zvysoka? A jsou-li rovnocenné, mají-li se vzájemně oplodňovat, pak mají právo existovat nejen *dějiny poezie*, nýbrž i *poezie dějin*. Poetický prvek v dějinách by neměl ironizovat zvláště ten, kdo bez pomoci tohoto prvku nedokázal odpovědět na položené otázky ničím jiným než slovním obcházením kolem horké kaše či stydlivým mlčením.

Je příznačné, že démon státnosti zůstával dlouho stranou hnutí objevování a dobývání nových území. Je to vidět alespoň na lhostejnosti, s níž hleděl ruský stát na to, jak ruský národ ovládl obrovská území na Východě. Když toto hnutí začínalo, byl První Žrugr pohlcen Druhým: požehnání demiurga bylo ztraceno a sama existence wicraora se chýlila ke konci. Na Sibiř už nebylo ani pomyslení. Druhý Žrugr chápal v průběhu všech tří století své existence prostory Asie pouze jako druhořadou položku státního obohacení. Je ohromující, že vlastně až do 20. století Druhý Žrugr vůbec nepochopil, proč jej dějiny a národ zatížily břemenem Sibíře a Dálného východu. A když přestalo kožešninové hospodářství hrát významnou roli ve státních příjmech – Sibiř se změnila na místo vyhnanství a Ruská Amerika byla prodána.⁵ Co by řekl Petr, tento velký budovatel a obdivovatel mořských flotil, kdyby zvěděl, že ani po dvou stech letech, v roce 1925, stále ještě nebudou mít jeho nástupci vojenskou a v podstatě ani civilní námořní flotilu v Tichém oceánu?⁶ A Petr chápal podvědomě víc než démon státnosti. Chápal například, že z jakéhosi důvodu (přičemž není vlastně přesně známo z jakého) je třeba uskutečnit takový grandiózní podnik, jako je Severní expedice.⁷ Takový podnik nezamýšlel a neuskutečnil ani jeden evropský monarcha ani v 17., ani v 18. a dokonce ani v 19. století. Nemáme ovšem faktické důkazy pro předpoklad, že si Petr jasně uvědomoval smysl a cíl takového podniku. Kolosální výdaje, které tento podnik vyžadoval, nemohly být v žádném případě kompenzovány nicotnými ekonomickými výhodami, i kdyby se dokonce ruským lodím podařilo probít se skrze ledový oceán až do Indie. A Petr nerad vyhazoval peníze na akce, jež neslibovaly příliš velké výhody pro stát. Podstata je však v tom, že Petr I., jak se pokouším dokázat v následující kapitole, nebyl jen skutečným vládařem vůle démona státnosti: skrze něj se více než skrze všechny ostatní ruské vladaře novověku projevovala vůle demiurga, a jestliže v celé řadě Petrových počínů odmítneme vidět plody demiurgické inspirace, pak neporozumíme ničemu v ruských dějinách posledních staletí.

Vzrušení demiurga se tak zjevně vyjádřilo v tom, že Rusové ovládli rozlehlé a téměř pusté severoasijské prostory. Proč však demiurg tak spěchal s tímto procesem? Aby jej nepředběhli jiní? Kdo však? Čína? Jenomže Čína nedokázala do 20. století náležitě ovládnout ani Mandžusko. Anglie? Anglii však Sibiř nepřítahovala ani dřív, ani potom. Japonsko, Spojené státy? Expanze těchto států však začala až na přelomu 19. a 20. století.

Nemůžeme vědět, jakému zlu chtěl demiurg předejít, když urychloval zakotvení svého nadnároda na těchto teritoriích. Předvídal snad, že tato území mohou být ovládnuta nějakým cizozemským dobyvatelem? Nebo snad nebylo vyloučeno, že na Sibiři může vzniknout samostatný a silný stát, schopný obrany a útoku, což by vyvolalo řadu zbytečných obtíží, obětí, krveprolití? Všechno to jsou předpoklady, které se neopírají o žádnou metahistorickou zkušenost, a jsou tudíž bezcenné.

Je ale dostatečně zřejmé, že Jarosvět kladl velký důraz na přeměnu Rusi z okrajové východoevropské země na ohromnou euroasijskou velmoc, která bude vyplňovat celý prostor mezi severozápadní, románsko-katolickou, muslimskou,

indickou a dálněvýchodní kulturou (čili mezi téměř všemi kulturami, jež v současnosti existují). Lze se domnívat, že to mělo vztah ke světodějnému předurčení Rusí a že tyto prostorové rezervy měly posloužit jako aréna pro tvůrčí činy nadnároda, které spatří 21. či 22. století. Kultura, jež je povolána, aby přerostla v interkulturu, může uskutečnit své předurčení jenom tehdy, když se bude těsně vzájemně stýkat se všemi kulturami, které má asimilovat, sjednotit a přetvořit v planetární jednotu. Je-li nadnárod předurčen se stát katalyzátorem procesu, v němž se on sám a všechny ostatní nadnárody světa mají transformovat v duchovně jednotné Lidstvo, pak pro něj musejí být připraveny prostory, odpovídající rozmachu jeho boje, jeho idejí a tvořivé práce.

RODOMYSL PETR A DÉMONICKÝ ZÁSAH DO JEHO MISE

Mezi hádankami, které 17. století připravilo historickému myšlení, zaujímá nkoliv poslední místo podivný fakt, že právě v carské rodině, právě jako carský syn se zrodil takový člověk, jenž velikostí ducha, nadáním, rozumem, charakterem, a dokonce i temperamentem přesně odpovídal ideálnímu obrazu státního činitele, kterého tehdy vyžadovalo Rusko, jeho metakultura, jeho poslání a jeho osud. Narození osobnosti takových měřítek se dá počítat na jednotky mezi stovkami milionů zrození. Podle teorie pravděpodobnosti se šance pro to, aby se takovým člověkem stal právě carevič, blíží nule.

V podmínkách 18. století mohl uskutečnit převrat, který by se podobal převratu Petrovu, pouze velký státnický génius, ovšem za jisté podmínky: že v očích jeho současníků bude jeho vláda uznána za zákonnou. Mnohem skromnější činy Borisovy a Lžidmitrijovy se stejným cílem sblížit Rus se Západem, které se staly jednou z příčin těchto dvou předčasných smrtí, Rusové ani jednomu z nich neodpustili. Samozřejmě, z hlediska státnického rozumu tito dva vládcové zůstávají daleko za géniem Petrovým, avšak společnost té doby, ovládaná starou ideou rodového práva na moc, by nikdy nedovolila žádnému uzurpátorovi vyvrátit odvěké pilíře společenského řádu, byť i tak geniálnímu, jako byl Petr.

Ovšem dnešní věda, která dogmaticky odmítá teleologii dějin, musí tento fakt přejít mlčením. Jako vždy v takových případech se tváří, že otázky tohoto druhu nemají smysl. Skvěle chápe, že při výlučně kauzálním přístupu k jevům nemůže pronést na objasnění tohoto faktu ani hlásku.

Tato situace moderního historika – historika ve vlastním významu toho slova – je zcela zákonitá. Na historická fakta nelze podle něho teleologický princip aplikovat, a vskutku: jaká metodika by mu dovolila přistupovat k faktům s otázkou „proč“? Ze strmého břehu této otázky není vidět nic jiného než bezbřehé moře fantazie.

Metahistorik však nepotřebuje zužovat své možnosti do hranic, jež vymezují kauzální přístup. Ze srázu otázky „proč“ se před ním také otevírá moře, ovšem ne fantazie, nýbrž jiné skutečnosti. Nemá v úmyslu pokládat kauzalitu za fetiš a přistupuje k mnohým problémům z jiné stránky – právě ze stránky teleologické. Například k problematice závislosti charakteru a schopností na podmínkách zrození a dětství. Jestliže se historik neuráčí všimnout si zásadního rozdílu mezi hrou fantazie a metahistorickou metodou, nebudeme ho připravovat o potěšení, které čerpá z ideje, že sedět v kleci kauzality je posledním a nejskvělejším vynálezem na cestě poznání.

Přípravné práce demiurga a karossy Dingry na étericko-fyzické formě čili přesněji řečeno na aparátu, který by byl schopen pojmout tak kolosální involtaci a uskutečnit její úkoly, začaly velmi dávno – několik pokolení předtím v rodu otce a v rodu matky careviče. Proces této přípravy leží pochopitelně mimo zorné pole metahistorika; ten má možnost prozkoumat až samotný konec tohoto procesu – vliv prozřetelnosti na okolnosti Petrova dětství a mládí, jež jeho osobnost dotvářely.

Úlohy reformátora od něj měly vyžadovat titánské vypětí tělesných sil. A Petrovo dětství ve vesnici Preobraženské jej vytrhává ze skleníkové atmosféry carského paláce, kde zakrněli oba jeho bratři, zoceluje jeho tělo a dává mu možnost věnovat se veškerým druhům tělesných cvičení, a to i takovým, jež se jeho současníkům zdají být pro careviče zcela nevhodná.

Budoucí reformátor bude potřebovat zcela nezávislý rozum, návyk nepodléhat autoritám a samostatně myslet. A hle: ani v dětství, ani v jinošském věku není do jeho okolí vpuštěn člověk, který by svými intelektuálními kvalitami či svou vůlí mohl nahradit v chlapci samostatnou práci myšlení slepou důvěrou k autoritě. Zcela nepředstavitelné panovnické úkoly budou od něj vyžadovat neslýchané, hrozná, téměř neskutečné způsoby chování. Bude nucen shodit carský oděv a s vyhrnutými rukávy dávat příklad tesarům, stavitelům lodí, kovářům, truhlářům, mistrům nejrůznějších řemesel. A v Preobraženském vznikají podmínky plně odpovídající potřebě budoucího cara – potřebě nejenom si zvyknout na práce podobného druhu, nýbrž si některé z nich i prakticky osvojit.

Místo bojarů bude muset vyhledávat nadané lidi z různých sociálních vrstev, místo střeleckého vojska vytvořit – neznámo jak a odkud – novou armádu, odpovídající potřebám příštích dní. A hle: soudruhy jeho her v Preobraženském se stávají chlapci z lidu, nápadití, oddaní a odvážní: jádro budoucí gardy.⁸

Tvrdé povinnosti revolucionáře na trůně budou od něj vyžadovat nesmiřitelnost k nepřátelům jeho státní ideje. A proto se jeho srdce od nejtělejšího dětství zatvrzuje takovými podíváními, jako jsou krvavé vzpoury střelců a popravy, a takovými mezilidskými vztahy, jako je vztah carevny Sofie k němu.

Kdyby bylo všemi těmito podmínkami obklopeno obyčejné dítě, nevytěstované žádnými metahistorickými silami, nic výjimečného by z něj nakonec nebylo. Avšak při vrozené genialitě, čili ještě dříve silami demiurga a karossy vytvořené zvýšené schopnosti vnímat inspiraci seslaného mu daimóna, podmínky vesnice Preobraženské dotvářely a vybrušovaly tento lidský nástroj.

Podobný teleologický výzkum by mohl být aplikován na biografii libovolného člověka, který patří mezi rodomyšly, génie, světce, ovšem za podmínky, že máme k dispozici dostatečné množství biografických údajů.

V čem tedy spočíval *historický úkol* Petra I., pokud tento úkol vymezil demiurg?

Pokud můžeme v osobnosti a činech Petrových oddělit tento úkol od působení wicraora a pokud jej vůbec lze vyjádřit v lidských pojmech, pak by se dal nastínit takto:

Rusko má vesmírné poslání, jehož smysl není dáno imperátorovi poznat. Má být přesvědčen pouze, že jde o poslání celosvětové povahy. Jeho vlastní úkol spočívá v tom, aby obrátil nadnárod na cestu, jež povede ze živoření v národní uzavřenosti do prostoru všelidského utváření. Národ ruský je přitom třeba uvést mezi pokrokové národy nikoliv v roli něčího satelitu či mladšího historického partnera, nýbrž jako mohutnou velmoc, kterou budou muset ostatní národy brát od samotného začátku vážně. Tento obrat je možný pouze za podmínky, že si Rusko osvojí objektivně pokrokové principy sousední, starší kultury, která patří mezi dvě, jež dokázaly rozbít vnitřní aristokratickou stavovskou omezenost a lokální omezenost ve vztahu k ostatnímu světu. K tomu, aby se takový převrat uskutečnil a měl trvalé a pevné výsledky, je třeba hlubokých vnitřních přeměn ruské společnosti: musí být odstraněno bojarstvo jakožto vládnoucí skupina, která prokázala svou neschopnost být na úrovni historických úkolů a která musí předat vedoucí úlohu dvorní šlechtě a střední třídě. Proč ne duchovenstvu, ne rolnictvu? Duchovenstvu ne proto, že by jeho panství ve státě vedlo k triumfu egoru pravoslaví a konec konců k hierokratické despotii, jež je ze všech despotií nejomezenější. Rolnictvu ne proto, že bylo nejzaostalejší třídou ze všech a že mu bylo zapotřebí ještě po staletí poskytovat pomoc, než se bude moci pozitivně účastnit na státní a sociální tvorbě.

Není možné zde podrobně zkoumat otázku, do jaké míry odpovídala Petrova historická činnost tomuto úkolu. Možné a nezbytné je však cosi jiného: ukázat na smysl druhé involtace, která jako mezivrstva ležela mezi involtací demiurga a osobností imperátora a přidávala Petrově činnosti charakter, který ne vždy a ne ve všem odpovídal přáním Jarosvěta.

Tato involtace démona státnosti využívala občas některých vlastností povahy a temperamentu Petra, jindy vlastností jeho rozumu. Přitom narušovala jeho myšlení a jednání natolik, nakolik bylo závislé právě na těchto rysech povahy, temperamentu a rozumu. Žrugr pracoval velmi pečlivě na tom, aby rodomyšloví vtiskl svou tyranskou tendenci. K dosažení tohoto cíle se mu povedlo přetvořit drsnou tvrdost, jež byla v Petrově situaci nezbytná a nevyhnutelná, na nesmlouvavost, vnitřní svobodu od autority ve sverepou zuřivost v poměru ke všem autoritám minulosti, přímočarou oddanost své ideji v nenávist ke všemu, co se mu zdálo být neúčinným, čili co nebylo možné změnit ve prospěch jeho ideje, živelný rozlet pak v neovladatelnost citů a přílišnou hrubost. Ironie přerostla ve sklon k jízlivosti. Utilitárnost myšlení vykleštila estetické založení povahy a rozdělila

jej na dvě části: artistického vztahu k řemeslům a řemeslného vztahu k umění. A v projevech krutosti se začal časem projevovat zjevně sadistický odstín.

Z těchto vlastností vyplývaly ty omyly státnického myšlení, které vedly Petra k činům chybným nejen z hlediska metahistorie, ale i z hlediska historie škodlivým: k ničím neodůvodněné krutosti v poměru k bojarům, střelcům, rozkolníkům, k vlastnímu synovi, a hlavně pak – v poměru k vlastnímu národu, který přinášel záměrům svého cara oběti slabě řečeno obrovské, jež někdy ani nebyly vyvolány historickou nutností; ke slepému nepochopení neodkladné historické potřeby zabezpečit růst a později i vedoucí úlohu střední třídy – chyba, která měla pro budoucnost význam vskutku osudový; k násilí vůči církvi, v jehož důsledku byla církev, jak to vyjádřili pozdější myslitelé, zcela paralyzována a za třetího wicraora klesla k takovému patolízalství a podlézání svému vlastnímu nepříteli, jež by v jiné epoše bylo naprosto nemyslitelné; k přehlížení zájmů rolnictva, což vedlo k upevnění nevolnického zřízení a na staletí zabrzdilo kulturní rozvoj této největší základní třídy ruské společnosti; a nakonec k tomu, že v zemi zavládla atmosféra teroru, znehodnocení lidského života a neúcty k osobnosti; tato atmosféra Petra nadlouho přežila a stala se v řadě následujících epoch atributem samoděržaví.

At' byla figura tohoto imperátora jakkoli grandiózní, at' byla jeho činnost nezbytná z hlediska prozřetelnosti, přesto dvojakost involtací, přijatých jeho tlukoucím srdcem, bohatýrskou vůlí a prozíravým, leč utilitárním rozumem, přeměnila rodomysla na dvojakou bytost, před níž zůstaly brány Synklétu zavřeny.

Je těžké najít výraznější protiklad mezi postavami dvou rodomyslů, kteří se dopustili tak hluboké újmy na svém poslání: mezi Ivanem IV., který byl povznesen do mezních výšin samovlády, a Petrem, který bez ohledu na cokoliv dokázal až do konce svého života vnímat inspiraci Jarosvětovu. Je obtížné najít mezi nimi kontrast výraznější než ten, který se nám odhalí při srovnání okolnosti smrti jejich synů – Ivana a Alexeje. V prvním případě jde o akt pro dynastii a stát sebevražedný, realizovaný stvořením, které ztratilo lidskou podobu, v záchvatu nesmyslné zuřivosti – výrazný projev vůle Velgy. Ve druhém případě jde o chladně promyšlený a proti vlastnímu lidskému citu nelítostně provedený čin ve jménu státní ideje, kdy se obětuje vlastní tělo a krev – stejně tak evidentní involtace démona státnosti.

Neméně zajímavé je porovnat chování obou carů v situacích, kdy nevítežili nad Tatary či Švédy, nýbrž se věnovali třeba činnosti panovníky vesměs velmi oblíbené – hodování. Rozdíl je velmi markantní: jeden z carů si podmračeně prohlíží své spolustolovníky a ihned provede něco ohavného, dokonce lze říci monstrózního: jednou probodne berlou hrud' bojara, který upadl v nemilost, podruhé některému z hostů ukousne ucho, potřetí se chechtá až k slzám knížeti, kterého nechal zašít do medvědí kůže a jehož nyní psi trhají na kusy, počtvrté donutí nějakého nešťastníka sníst úd svého vlastního otce.

A mocný vladař o jedno a půl století později: gigant s kalným zrakem, avšak pevně stojící na široce rozkročených nohách, nutí se smíchem a poplácáváním po ramenou bývalého bojara nebo možná včerejšího ševce či pekaře a dnešního státního hodnostáře vypít naráz pohár Velkého Orla.

Člověk opravdu veliký nemůže nebýt velkorysý. Ivan Hrozný je obrovský, ale chybí mu velkorysost, a proto není veliký. Petrovi byla naopak vlastní velkodušnost neobyčejná, jakási velkolepá velkorysost. Skvěle to vystihl Puškin:

„Lehce změnil hněv na milost
sluhovi vinu odpustí
veselí se Jeho Výsost
s plným pohárem v hrsti.“⁹

Zdá se však, že nejvýraznější paralelu bude tvořit porovnání okolností smrti obou carů. V prvním případě – hnutí zažíva, zmítání ve strachu a modlitbách, zoufalé pokusy obměkčit Boha udělením milostí zločincům, otevíráním všech věznic. Ve druhém případě – naprosté, na vlastní nebezpečí se neohlížející odevzdání poryvu zachránit hynoucí námořníky – a vlastní smrt v důsledku tohoto hrdinského činu. Je samozřejmě jasné, že posmrtný život Petřův nemohl mít nic společného s posmrtným životem jeho dalekého předchůdce.

Do Synklétu však nemůže vstoupit ten, kdo sám sebe přeměnil v kata – v přeneseném i přímém smyslu slova; kdo kráčel hekatombami obětí – vlastních poddaných, kteří nebyli ničím vinni a odevzdali duši Bohu jenom proto, že vůdce potřeboval ihned a bez nejmenší péče o životy tisíců stavitelů postavit novou metropoli – klíč ke světové budoucnosti Ruska.

S touto metropolí se právě spojily šelt, astrál a démonizovaný éter zakladatele Petěrburského impéria. Měděný jezdec Falconetův – to není jenom socha. To je cosi jako ikona Druhého Žrugra, personifikovaného v podobě nejvýraznějšího z jeho lidských nástrojů. To je také podoba zakladatele Drukkargu, ženoucího se na zběsilém raruggovi. Ba co víc, to je v souladu s lidským vědomím a podmínkami Enrófu upravená podoba zakladatele Dugguru, který sedí za měsíčního svitu na gigantickém hadovi a ozařuje hrdé a pochmurné náměstí pochodní v natažené ruce. Na Senátním náměstí se pojmy převracejí: Petr na koni zadupává hada a kolem jsou světlé empírové kolonády. Tak jako každá ikona, v níž se setkaly paprsky zobrazovaného s paprsky emocionálně vnímajících a zbožných lidských mas, je i tento památník spjat tisíci nitkami s tím, jehož prach spočívá dvě stě let v podzemí Petropavlovské pevnosti.

A šelt imperátorův, který je nyní oděn v démonizované materiální roucho, je přikován těžkým řetězem svých činů k rubu své vlastní stavby. Jako pohyblivá karyatida v citadele Drukkargu i nyní tento gigant drží na svých bedrech to, co budoval: Ruskou světovou velmoc. Copak je však sám? Mohou se střídát Žrugrové, mohou se hroutit a znovu se utvářet formy národního společenského zřízení, velký reformátor však zůstane jedním z těch, kteří udržují svou silou ruský stát, dokud bude na Zemi existovat. A pak? Kdo a kdy sejme z tohoto Atlanta jeho břímě? Pouze osvobození Návny, pouze zničení Drukkargu, pouze záhuba posledního ze Žrugrů, pouze konec ruského velikoděržaví.

- 1 Dále ve strojopisu následoval později přeškrtnutý text: „Sotva je třeba se na tomto místě zdržovat po napsání poetické symfonii *Ruch*, kterou autor původně nazval *Apokalypsa velké Smuty*.“
- 2 Odkaz na záhlaví románu A. France *Bobové žízň* (1912) o teroru za Velké francouzské revoluce.
- 3 Polemická korespondence Ivana Hrozného a Andreje Kurbského představuje jeden z nejnáměšších a nejvýznamnějších literárních památníků této epochy, ale podle slov současného vědce je „smysl a význam této korespondence pro společenské myšlení dosud neodstatečně analyzován“ (Лурье Я. С., „Переписка Ивана Грозного с Курбским в общественной мысли Древней Руси“, in: *Переписка Ивана Грозного с Андреем Курбским*, Москва 1981, s. 214). Lze předpokládat, že své názory na Hrozného, zrcadlící se i v poémě *Smrt Hrozného*, zčásti načerpal z tehdy nepublikovaných textů významného odborníka na tuto epochu S. B. Veselovského, s nímž se básník znal.
- 4 Jedná se o zápas o klášterní majetky na sněmu roku 1503. Nil Sorský nastolil otázku, zda jsou kláštery oprávněny vlastnit vesnice, což se stalo impulsem ke sporům mezi tzv. něst'azatěli a josifljany, stoupenci Josifa Volockého.
- 5 Ruská území v Americe – Aljaška, Aleutské ostrovy a severozápadní pobřeží – byla 18. března 1867 prodána za 7,2 milionů dolarů Spojeným státům.
- 6 Rozhodnutí o vybudování námořních sil v Tichém oceánu bylo přijato sovětskou vládou 13. dubna 1932, do té doby (od občanské války) sovětská flotila na Dálném východě prakticky neexistovala.
- 7 Bezpochyby se jedná o kamčatskou expedici W. Beringa; pro ni Petr sestavil instrukci, ve které se přikazovalo hledat místo, kde se Asie „setkala s Amerikou“.
- 8 Ve vesnici Preobraženskoje nedaleko Moskvy strávil Petr dětství a mládí (od roku 1682 do srpna 1689). Zde si vytvořil pluky pro své dětské hry, které se později staly jeho gardou a základem regulérní armády.
- 9 Citace z Puškinovy básně *Hostina Petra Prvního* (1835).

KNIHA IX.

**K METAHISTORII
PETĚRBURSKÉHO IMPÉRIA**

DRUHÝ WICRAOR A VNĚJŠÍ PROSTOR

Myšlení zaměřenému na přehodnocení ruské metahistorie posledních století se samozřejmě nabízí nápadné srovnání dvou historických okamžiků. Zvolený vším lidem, požehnaný církví, přivítaný všemi vrstvami země, podporovaný autoritou velkých rodomyslů doby Smuty, započal rod Romanovců blahodárnou a tvrdou prací na renesanci a rozšíření Ruska. Carem se tehdy stal šestnáctiletý chlapec, který nebyl obdařen žádným talentem, a ani později neprojevil výjimečné vlastnosti; vše mu nicméně bylo odpuštěno a nikdo od něho genialitu ne žádal. Společnost posilovalo přesvědčení o tom, že tato monarchie vysloužená lidem během strastiplného období zmatků, cizích vpádů a bezvládí je chráněna a řízena shůry. Skutečně: demiurga tísnila fatální nemožnost vytvořit jiné, světlejší síly pro ochranu lidu proti ničivým tlakům zvenku. To vedlo k tomu, že druhý wicraor Ruska spolu se svými lidskými nástroji – nositeli státní moci – byl zvolen prozřetelností jako nejmenší zlo.

Minulo tři sta let. Nenáviděna všemi třídami, zavrhována všemi tvůrčími silami národa a odsuzována jeho vyššími představiteli, zavlečena do mystického bahna hypnotizujícím pohledem mrzkého podvodníka, snícího o stolci patriarchy, monarchie Romanovců se zřítily takřka bez odporu. Poslední vládce impéria byl stejně nudný primitiv jako jeho zakladatel; jemu však nebylo odpuštěno nic. Vytýkali mu právě vrozený nedostatek geniality, neboť pouze státnický génius by byl mohl spasit staré impérium, kdyby je postrčil dopředu, dodal mu nové síly a ukázal nový cíl. Společnost byla nepochybně přesvědčena, že monarchie Romanovců nezvládla historickou úlohu, že není řízena žádnými silami shůry a že nemá více práva na život. Vskutku: žádný demiurgův odlesk již dávno nezářil nad čelem imperátorů. Tito tvrdohlaví hlupáci či tragičtí smolaři nedokázali přivolat milost pro svou práci. Všichni chápali, že slavnostní korunovační obřad se stal směšnou maškarádou, fikcí. Pokud by přirozený běh věcí nebyl přerován katastrofou, mohlo by se očekávat, že Grigorij Rasputin dokáže obnovit patriarchát, že mitra svatého Germogena bude položen na hlavu chlystovského „sabaotha“, smilníka

a bývalého zloděje koní, a že o několik let později bude vládce Alexej II. korunován v Uspenském chrámu tímto posedlým, touto loutkou Gaššarvy. Před takovou neodčinitelnou pohanou uchránila církev pouze katastrofa.

Je očividné, že druhý wicraor byl dávno zbaven požehnání.

Ale proč? A kdy vlastně?

Je nepochybné, že Petrova činnost byla prosycená involtací demiurga, i když nejen jí. To znamená, že ke ztrátě požehnání došlo během jedné z následujících epoch. Ale kdy? U koho? V čem spočívala provinění wicraora, která tuto ztrátu vyvolala? A není snad v tomto rozhodujícím bodu historie nějaký výjimečný činitel, jehož osud zatím nebyl pochopen v plném významu?

Při hodnocení historie se všechny školy shodují v tom, že osobnost Petra byla největší ze všech, které během těchto tří set let držely v rukou otěže vlády, a žádná jiná osobnost se s ním nedá svým významem a rozmachem srovnat. Musíme tuto tezi přehodnotit. Musíme to udělat proto, že nebyla vzata v úvahu všechna fakta a všechny procesy, a navíc proto, že je zcela ignorována duchovní stránka historického procesu jako celku, tj. metahistorie.

Podíváme se, zda se neobjevila v historické vrstvě již po Petrovi osobnost neméně významná, ale svým významem spíše protikladná velkému zakladateli níže. Zjistíme též, zda osud této osobnosti nemá souvislost právě s těmi událostmi a právě s tím obdobím, kdy požehnání demiurga bylo snato z činnosti druhého wicraora. Pronikneme konečně k významu, který nejen pro jeho současníky, ale i pro nás, vzdálené potomky, má tato podivná, rozpolcená, legendami opředená záhadná postava.

Dříve však, než přistoupíme přímo k této úloze, nelze se vyhnout průzkumu celé řady jiných problémů, bez jejichž metahistorického objasnění nemůže být pochopena úloha osobnosti, o které je řeč. Tyto problémy spočívají v závěrečném ohodnocení činnosti druhého wicraora na základě srovnání toho, jaké úlohy před ním vytýčil demiurg Ruska a co fakticky uskutečnil druhý démon velmoci. Obzorem jeho tvůrčí síly byla nepochybně epocha Petrova. Ve srovnání s historickými perspektivami Ruska tenkrát začínala stará koncepce Třetího Říma vypadat jako nepodložené snění a prázdná abstrakce. Co se však má chápat pod tou novou perspektivou? Jak se vlastně mohla objevit ve vědomí těch, kdo žili na přelomu 18. století?

Zřejmě se jedná o nejasné, leč mohutné pocit'ování *světových prostor*, což se podobá dýchání oceánu, pronikavému, slanému a bujnému větru, který náhle vtrhně do světa uzavřeného po mnoho století. Centrum státnosti se přestěhovalo na břeh mořského prostoru. Státnost začali budovat noví lidé, jimž se tato atmosféra bez pevných geografických hranic, seversky studená a námořnicky přísná, zdála být něčím nesrovnatelně vyšším ve srovnání s atmosférou Moskevské Rusi, prosycenou místními vůněmi: dusnou, zemitou a lepkavou.

Historický smysl tohoto pocitu spočívá podle mého názoru v tom, že současníci Petra a jejich potomci si znovu a nově uvědomili lidstvo a své místo v něm.

Tatarský útlak a odvěký boj za vytvoření národního státu vedly ke střetům Rusů pouze s národnostmi, které je nepřevyšovaly kulturní úrovní, a mimoto se

tyto střety odehrávaly výhradně na bitevních polích. Výsledkem byl obrovský národní egocentrismus, hrající všemi barvami od religiózně mystické pýchy až po sprosté obecné sebepovyšování. Po vítězství nad Poláky v roce 1612 ruský národ vyrostl ve vlastních očích do podoby jakéhosi obra, jedinečného národa Božího na zemi; pak už nebylo daleko do bodu varu, ze kterého vzniká tak nasycená pára, že nakonec roztrhne nádobu národnostně státního bytí, jak se to jednou stalo s národem židovským. Při čtení děl protopopa Avvakuma nebo eschatologických úvah jiných učitelů rozkolu toto pravoslavné ruské mesiášství naráží na náš našťestí již necitlivý rozum tak silně, že od těchto výplodů prcháme s pocitem podobným tomu, jako když ucukneme rukou od vroucího proudu páry. Můžeme a máme se sklonit před osobním hrdinstvím rozkolníků. Je přirozené po svém prožívat pocit transfyzičského neklidu, ze kterého vznikl rozkol. Ale Pán Bůh zaplat', že se toto hnutí nestalo na Rusi všemocným. Národ, který se cítí být mesiášem a celé ostatní lidstvo má za bloudící ve tmách, se odsuzuje buď k tragédii zničení své historické citadely (připomeňme si opět židovství), anebo k neplodnému bublání a vaření ve vlastní šťávě, ve stejných hranicích, které považoval za obranu proti velkým kulturním a etickým svodům, připomeňme si Byzanc. Již dávno je ověřen a vyjádřen fakt, že každý národ, který nese světu, jak říkal Dostojevskij, nové slovo, pocituje svou vyvolenost. Avšak tato vyvolenost není jedinečná a každý sebeklam v tomto směru hrozí katastrofou.

Epocha Petra spásně převrátila představu Rusů o lidstvu, které se teď začalo skládat ne ze dvou, ale již ze tří veličin. Za prvé, velká západní kultura (tenkrát si ještě nevšíмали, že na Západě jsou dvě kultury: římsko-katolická a severozápadní, povětšinou germánská, těsně propojená s protestantismem). Tato jednotná, jak se zdálo, západní kultura byla pohádkově přitažlivá, hluboká, zralá, mnohostranná; kultura udivující mj. tím, že při postupné demokratizaci a pracovitosti zůstala aristokraticky přehlíživou. V mnohém se k ní muselo jít pro poučení. Za druhé, neurčité mračno „divokých“ a „pohanských“ národů, zařazených do této kategorie z důvodu systematické nevědomosti, národů buddhistických, hinduistických a dokonce i muslimských: předpokládalo se, že se u nich není čemu učit a vůči nim je naopak možné přijmout aristokratický nadhled.

A konečně, vlastní nadnárod: není to sice mesiáš, ale podle rozsahu, podle velikosti území, podle pocitu dřímající v něm síly je jistě předurčen k čemusi velikému a je donucen spěšně dohánět zanedbané.

Ale když se pokusíme objevit pod touto vrstvou nových představ jakousi ideovou hloubku, zastavíme se brzo v bolestném překvapení. Skutečně; jaký obsah je vložen do pojmu „velké budoucnosti“ Ruska? Jakým kulturním nebo sociálním obsahem se naplňuje?

V 18. století se nenajde odpověď smysluplnější než lomonosovské tvrzení o tom, že „bude vlastní Platóny a Newtony bystrých myslí Ruská země rodit“.¹ Tedy: národ ruský se ukáže jako o nic chudší na jednotlivé osobnosti, obdařené genialitou, než jiné národy. Pouze toto.

Ale Lomonosov, který je nejspíš naším prvním géniem od dob Andreje Rubljo-va, nemohl samozřejmě nebýt v té či jiné míře pod vlivem Jarosvěta a Návny. Když potom přejdeme od poetických formulací, sice velice zjednodušených, ale ozářených odleskem této inspirace, k těm vrstvám národního vědomí, kterými vládl démon velkoimperiální státnosti, pak nás ještě více zarazí prázdnota ideje „ruského velikášství“.

At' sebevíce hledáme obsah této ideje mezi výroky lidí 18. století, Menšikovem počínaje a Potěmkinem a Suvorovem konče, nenajdeme nic kromě představy o vojenské, velmocenské, čistě vnější síle. Tento ideál se bude formovat jednou suchým rozkazovacím jazykem příkazů a předpisů, podruhé nabubřelou mluvou manifestů, jinde výkřiky vojenského rozkazu, a pak konečně slavnostním drnkáním básnických lyr. Teorii Třetího Říma ozařoval mlhavý, leč přece odlesk ideálu religiózně-politického. Teď však zmizela i tato vzdálená záře a navyklé proslovy o „pravoslavném“ carovi vyústily do mrtvé rétorické pózy. Bylo vskutku zatěžko přikládat velký význam pravoslaví těch, z nichž nejvyšší bavil sebe a svou metropoli pohledem na „všešaškovský sněm“,² tj. chuligánskými kousky ve stylu těch protináboženských průvodů a karnevalů, kterými se stala tak nechvalně známou dobrovolná společnost „Bezbožník“.³ Avšak vůdci této společnosti se alespoň neprohlašovali za pravoslavné. Naopak velice otevřeně a ostře dávali znát svou antireligiózní nesnášenlivost. Co je pak možno říci o „pravoslaví“ jejich vzdáleného předchůdce? Samozřejmě, Petr byl osobností složitou, protikladnou a rozpolcenou. Dnes se vysmíval církvi, zítra se horlivě modlil. Sotva však bylo mnoho těch, kdo předtím pozorovali jeho rouhavé zábavy a mohli věřit v upřímnost jeho modliteb.

Tak se docela brzo ukázala *ideová nicotnost* druhého démona státnosti; ukázala se zjevná snaha po vnější moci jako jediném pozitivním cíli.

Rada vítězných vojenských operací a seskupení skvělých hrdinů impéria odrazily v historické vrstvě 13. století tuto metahistorickou snahu wicraora. Byly tyto podniky potřebné z hlediska teleologie demiurga Jarosvěta?

Pokud by se druhý wicraor naprosto vymkl vedení demiurga podobně, jako tomu bylo s jeho předchůdcem Hrozným, požehnání Jarosvěta by bylo odebráno již v 18. století. Taková událost, jakou byla Vlastenecká válka roku 1812, která probudila a zatřásla národem, ukazuje však na to, že dokonce v tak pokročilé době byla možná takříkajíc součinnost demiurga a státního démona. Proto, at' se nám zdají být jakkoli nesmyslnými války Anny, Alžběty a Kateřiny, některé z nich měly cíl nejasný samotným svým vykonavatelům, ale s metahistorickým odůvodněním. Díky nim získal stát v 19. století ty geografické obrysy, jež *zhruba odpovídaly hranicím nadnároda*. Tím se předešlo nebezpečí, které se tak hrozně dotklo historie většiny jiných kultur: nebezpečí rozdělení na několik stabilních státních jednotek po staletí drásajících těla a duši svého nadnároda krvavými boji a duchovním soupeřením.

Současně však musíme uznat, že druhý wicraor nezískal až do konce skutečně světový rozhled. To bylo možná normální pro démona přísně kontinentálního národa; v každém případě Petr nepředal ani svým nejbližším, ani vzdáleným

nástupcům *oceánské měřítka* svého snu. Později ten pradědův sen snad ještě probleskoval ve vědomí Alexandra I., když posílal jednu za druhou výpravy na cesty kolem světa.

Ostatní představitelé státní moci počínaje Bironem až po Mikuláše II. zopakovali v historickém smyslu slepou omezenost toho, kdo se okouzleně zhlížel v obrech temného éteru západní Evropy, počítal pouze s nimi a tam shledával smysl svého vytouženého vítězství.

Ideová prázdnota nutila hledat v bájích historické minulosti kompenzaci za vlastní tvůrčí neplodnost. Patří sem tvrdohlavá posedlost ruské státnosti idejemi svého dědictví po byzantském impériu – chabý rudiment religiózní koncepce Třetího Říma. Obrazy dvouhlavého orla na citadele Istanbulu a kříže na Hagia Sofii ji hypnoticky přitahovaly po dlouhé věky. Kolem vznikaly a padaly velmoci, světem otřásaly velké revoluce, na obzoru se rýsovaly nově objevené pevniny, rodily se ideologické systémy se záměrem rozbourat staré mytologémy od základů; po proroctvích a sociálních bouřích se blížili kati nejen monarchie, nejen pravoslaví... Ale neústupný přízrak Cařihradu a „průlivů“ se jevoval poslednímu carovi stejně naléhavě jako Potěmkinovi. Dávala o sobě vědět stále tatáž vrozená neschopnost myslet ve světovém měřítku a růst zároveň s rozšířením dějinného jeviště.

Problém průlivů si vysloužil postavení jednoho z druhořadých problémů ruské státnosti – ne však více. Neboť přístup ke Středoziemnímu moři, stejně uzavřenému jako moře Černé, nesliboval Rusku nic kromě dílčích obchodních výhod a nových konfliktů s novými sousedy. Pouze nenapravitelně provinčnímu vědomí se to vůbec mohlo jevit jako východ kamsi. Bylo do nebe volající, že to neodpovídá ani šíři, ani perspektivám 19., a tím méně 20. století. Pokud se vůbec mělo usilovat o přístup k širému moři, pak bylo neuvěřitelné nevidět, že přímo na jih podél tbiliského meridiánu omývají břeh vlny Indického oceánu, oddělené od Ruska pouze zaostalou, leč stále ještě agresivní Persií. Čeho nemohl dosáhnout Petr, pokud nebyly připojené jižní stepi a Gruzie, mohli a měli vykonat vladaři na rozmezí nebo na začátku 19. století. Leč všichni zůstali k tomuto úkolu lhostejní. Stačilo narazit na diplomatické pikle Anglie, aby ruský pohyb směrem k Íránu byl navždy zastaven.⁴ Smrt Gribojedova jako smuteční obelisk značí tuto cestu, po níž ruská státnost dokázala udělat pouze jeden krok, a to jen proto, aby ihned ucukla nohou zpět.

Druhý démon státnosti se ukázal stejně neschopným shledat jakoukoliv významnost sibiřských a pacifických území. Nakonec tuto amorfní a krátkozrakou politiku důstojně korunovaly Cušima a Mukden.⁵

Často se však klade otázka: potřebovalo Rusko skutečně tyto pusté prostory? Nebylo území příliš veliké? Stálo za takové oběti?

Vskutku nemálo obětí si vyžádalo a žádá dodnes. Ale obsazení skoro pustých sibiřských území, území na Dálném východě a území amerických se uskutečňovalo ne silami státu, ale vlastními silami národa. Stěžovat si na podobný proces je stejně podivné jako stěžovat si například na tekutinu, která se po vylití na plochý

povrch bude podle zákonů přírody po něm roztékat do té doby, než energie udržující částice převýší energii roztékání. Ale ve stejné míře, ve které v souladu s přirozenými zákony probíhalo rozšíření nadnároda do prázdných území, ve stejné míře četné uchvatitelské záměry impéria druhého wicraora neladily s těmito zákony, ale s nesprávně pochopenými státními zájmy. To se vztahuje jak na ideu průlivů, tak i na krvavé balkánské války a uchvácení zemí Střední Asie, které Rusko naprosto nepotřebovalo a jež by asi nikoho připojovat nenapadlo, pokud by strach státních činitelů nepřecenil nebezpečí obsazení Střední Asie Angličany – nebezpečí naprosto nereálné – do rozměru neodbytné mánie. Zkrátka, údery nesměřovaly tam, kam by je zaměřil wicraor, kdyby mu smysl a převládající idea světového prostoru nebyly cizí. Demiurgovi se nedařilo involtovat touto ideou démona státnosti. Úkol však spočíval právě v tom, aby Rusko vyplnilo celý prázdný prostor mezi současnými kulturami. Obsazením Sibíře a Aljašky národ napovídal své říši, jakým směrem vyvíjet úsilí. Geografie a historie napovídaly imperátorům vstup do Indického oceánu; i to však znělo jako hlas volajícího na poušti.

Jak to – může se někdo podívat – to znamená, že historická úvaha může vést k omluvě uchvatitelských podniků? Dokonce k lítosti, že k takové akci nedošlo? Cožpak to může být v souladu se základními mravními normami, jasnými pro nás jako den a nezbytnými jako chleba?

Promlouváme na kardinální téma, o základních principech metahistorické etiky. Samozřejmě, i čtenářům i autorovi by bylo příjemnější, kdyby odpověď byla dána formou stručných aforismů. To je však nad mé síly. Tady bych se raději trochu zdržel, bez nároků na stručnost této kapitoly, než abych ponechal čtenáře překvapeného nebo rozčileného.

Úkol pomůže vyřešit předběžná úvaha o tom, že některé historické jevy, které vlastně představují zlo, jelikož nesou utrpení a záhubu spoustě lidí, mohou současně a dokonce velice zjevně být *nejmenším zlem* ze všech možných. Válka je zdrojem utrpení národů a snížení jejich morální úrovně, a je tedy zlem. Můžeme si však představit ještě větší zlo, například zlo dlouhodobého, všeobecného, národ vysilujícího pokoření. Historická volba mezi těmito dvěma projevy zla opravňuje volit zlo menší. Boj proti Tatarům, polská invaze roku 1612, válka s Napoleonem si vyžádaly obrovský souhrn utrpení a obětí. Nikdo však nepochybuje o jejich oprávněnosti. Z hlediska metahistorie je největší katastrofou nenapravitelný neúspěch nadnároda splnit svůj metahistorický (a historický) úkol. Libovolná odbočka na historické cestě s podobným na konci se mihotajícím nebezpečím se musí za každou cenu obejít. Žádné množství osobních utrpení nepřeváží podobné nebezpečí, zatěžující misku vah.

Samozřejmě, tento zákon je krutý. Za to však nemohou demiurgové, ani Bůh – Tvůrce. Biologické a historické zákony, nyní panující v Šádánakáru, není možné pochopit ve smyslu mravním jinak než uznat jejich dvojsečnost; pochopit zatížení, zkreslení původních, Prozřetelností formovaných principů všeobecného vzestupu, zásahem démonických sil. Ale prosvětlování Zákona je úlohou velmi dlouhých období. To se neuskuteční v okamžiku na náš rozkaz. Žijeme uvnitř

zákona, jsme mu podřízeni a musíme s ním počítat jako s faktem. A navíc: Zákon zdaleka není nejhorší možností. Horší možností je jeho další zkreslování a zatežování, toužebná představa Antiboaha. Proto k Zákonu samému se v mnoha případech musí přistupovat jako k nejmenšímu zlu.

Tuto tezi nechci ponechat bez konkrétních historických příkladů. Jak, řekněme, se stavět k faktu koloniální expanze evropských národů v 16. – 19. století? Z hlediska „absolutního humanismu“ to představuje nepřetržitý řetěz násilí silnějšího na slabším, často i horšího na lepším. Pomocí tohoto násilí se obohacovaly horní vrstvy západoevropské společnosti a byly vyčerpávány (až do úplného opuštění historického jeviště) národy v jiných koutech světa. To je příšerné nejen z hlediska jakýchkoli teorií, ale i z hlediska našeho bezprostředního živého svědomí.

Tak. Ale co z hlediska metahistorického?

Metahistorie je metahistorií právě proto, že nemůže zkoumat ani jednotlivý lidský život, ani existenci celého národa či lidstva odtržené od duchovní preexistence a existence posmrtné. Stezka kosmického utváření libovolné bytosti či skupiny bytostí se již rýsuje vrstvami řady světů jiné materiálnosti, putuje po stupnici různých forem bytí, a když přeskočí formu, v níž se nalézáme nyní, pak možná na nezměřitelná období zamíří k nové řadě vzestupných a prosvětlujících se světů. Časové období, které prožíváme, lze ve vztahu k celku přirovnat k vteřinové zastávce osobního vlaku, jenž překonává gigantický kontinent, na malé stanici v noční stepi. A pokud se nenaučíme nabírat dějinné a kosmické panoráma ve vší jeho velikosti, pokud si nezvykneme na takovéto proporce, měřítká a zákonitosti, potud se budou naše soudy málo lišit od soudu hmyzu nebo zvířete, jež dokáže přistupovat k životním jevům pouze z hlediska svých vlastních zájmů či zájmů nepatrného kolektivu.

Naše svědomí je rozhořčeno bezprostřední podívanou na utrpení – a v tom je jeho hluboká pravda. Nedokáže však brát na zřetel ani možnosti ještě horšího strádání, kterým dané utrpení zabraňuje, ani veškerou nepřehlednou dálavu a nevyslovitelnou složitost duchovních osudů monády či jejich seskupení. V tom je jeho omezenost. Stejně tak jsou pravdivé, ale zároveň i omezené všechny humanistické normy zrozené z impulsu tohoto svědomí.

Metahistorická etika je založena na absolutní důvěře. V některých případech se metahistorikovi může podhalit, proč byly přineseny a čím budou vykoupěny určité na první pohled nesmyslné historické oběti. V jiných případech tento úkol převyšuje kapacitu jeho vědomí. Ve třetí skupině případů se ukáže, že tyto oběti i dějinné okolnosti, které je způsobily, jsou svou podstatou projevem sil Antiboaha, jsou vyvolány v rozporu se záměry sil Prozřetelnosti, a proto nemohou být ničím ospravedlněny. Ve všech těchto případech je však metahistorik věren svému jedinému dogmatu: Tys blažený a pochváleno buď dílo Tvé. Vše temné a kruté pochází nikoli od Tebe.

Na položenou otázku je tedy potřeba odpovídat bez vytáček, bez ohledu na to, kolik individuálních mravních vědomí odpudí takovýto výrok. Ano: dějinným úkolem dvou západních nadnárodů je dosáhnout takové civilizační úrovně, na

níž bude reálně možné spojení naší planety v jeden celek a ve většině zemí realizace jistého množství morálně-právních norem, byť dosud nepřilíš vysokých. To by umožnilo vzniknout a převládnout ideji, která již nebude pocházet od západních demiurgů a nebude jimi řízena: ideji přetvoření států v bratrské soužití souběžně s procesem jejich spojení nejdříve do celosvětové federace a později do monolitního lidstva, přičemž rozličné národní a kulturní systémy v něm nebudou mechanicky spojeny aparátem státního násilí, nýbrž spjaty duchovností a vysokou etikou. Tento proces bude veden stále rostoucím počtem lidí vychovávajících v nových pokoleních *ideál uslechtilého člověka*: tato etapa se však nalézá již za hranicemi předurčení západních kultur.

Pouze severozápadní kultura se ukázala být schopnou rozvinout se právě tak, aby vypracovala a rozšířila tuto sumu předběžně nutných morálně-právních norem. Ke koloniální expanzi došlo dříve, než byly tyto normy vypracovány; severozápadní národy je vypracovávaly souběžně, synchronně se zotročením a vyčerpáním kolonizovaných. Až ve 20. století se tyto principy zformovaly a upevnily v severozápadních společnostech do té míry, že se mohly začít šířit ven. Tehdy začala být vojenská expanze nahrazována expanzí sociálně právních idejí. Nevíme, kolik staletí by národy Východu a Jihu ještě musely přebývat na úrovni sociálně-právního primitivismu, pokud by demokratické, humanistické a sociálně-ekonomické pojmy západní civilizace, která je kdysi zotročila a nyní osvobodila, nezaplavily jejich vědomí. Civilizace osvobozující – navzdory vlastnímu kolonialismu, prostě silou logiky věcí; osvobozující nejenom od svého vlastního útluaku, ale i od tisíciletého feudálního chaosu, od útluaku stalých přežitých idejí a zkostnatělých forem a od množství jiných zel. Vždyť toto je pouze počátek etapy skutečně celosvětové, kdy bude lidstvo sbírat plody zaseté na polích všech zemí naší planety touto bezohledně krvavou i vysoce humánní civilizací.

Analyzovaná otázka se mi zdá být natolik důležitá, že si dovoluji zdržet čtenářovu pozornost ještě jedním příkladem, speciálnějším, ne však méně složitým. Uráží nás a vyvolává v nás hrůzu to, jak zločinným způsobem zničili španělská dobytelná indiánská říše a kultury v Peru. Pro zločiny španělských konquistadorů nelze vymyslet žádné ospravedlnění; posmrtný osud každého z nich byl zřejmě strašný. To je však pouze jedna stránka katastrofy, k níž došlo v jižní Americe v roce 1532. Pochopit druhou stránku je mnohem obtížnější.

Je těžké pochopit, že udivující a svérázná říše Inků (která pro historika představuje pouze zajímavou lokální raritu) je pro metahistorická nazírání fenoménem zcela odlišného měřítka, embryem nerealizovaného útvaru, grandiózního a hrozivého, jenž skrývá nebezpečí pádu nepřehledných lidských mas ze zákeřného duchovního srázu.

V momentě, kdy se objevili Španělé, říše Inků rozšířila téměř na čtvrtinu jihoamerického kontinentu ten podivuhodný duchovní, ekonomicky a sociálně-politický systém (někteří badatelé jej nazývají teokratickým socialismem), který charakterizuje vysoká úroveň materiálního zabezpečení, vykoupená za cenu krajního zotročení osobnosti, za cenu ztráty lidského „já“ v odosobnělé a bez odporu se

podrobuující mase. Není nic strašnějšího než toto zřízení dovedené k dokonalosti, tedy do přeměny v ďábelskou mašinerii masových duchovních vražd. Právě v tom spočívá Gagtungrův sen týkající se lidstva, ovšem ne pouze v národním měřítku, ale v planetárním, je však přece třeba z něčeho začít. Jestliže by byl stát Inků schopen odporovat Španělům, ale osvojit si přitom jejich technické a vojenské vymoženosti pro další samostatný rozvoj jako třeba Japonsko, pak by za nějakou dobu stálo lidstvo tváří v tvář tyranii tak centralizované, tak dokonalé, tak mocné a neochvějné, až zrak přechází v kalné záři kataklyzmat lidstva, ke kterým nedošlo pouze díky Španělům.

Lze těmito dlouhodobými pozitivními důsledky ospravedlnit ty, kdož se dopustili zvěrstev na vládci Atahualpovi, na všech osobnostech, které utvářely peruánský národ? Mohou vůbec ospravedlnit člověka, který vykonal zlo, nepřímé, dlouhodobé, jím nepředvídané kladné důsledky jednání? Podivná myšlenka. Samozřejmě že ne! Nepřímé, dlouhodobé důsledky, které nemohl odhadnout, ať jsou dobré či špatné, nemohou tomu, kdo se dopustil zlého činu, sloužit ani k ospravedlnění, ani k odsouzení. Člověka lze ospravedlnit či odsoudit za vykonané pouze nejbližšími důsledky, které se nalézaly v jeho zorném poli, a hlavně těmi motivy, jimiž se v daném případě řídil. V tom spočívá osobní karma.

Co sklízí svým utrpením a smrtí člověk, který padl za oběť národnímu neštěstí? Zčásti tím sklízí přece jenom plody osobní karmy; jestliže on sám není vinen žádným zločinem, pak strádá a umírá nikoliv jako *osobnost*, nýbrž jako *člen* národního celku, a svým strádáním a smrtí napomáhá definitivně rozvázat tento karmický uzel. V tom spočívá karma kolektivní, v daném případě – národně-kulturně-státní. A co osobnosti, ze kterých se skládal ve druhé čtvrtině 16. století peruánský národ a které svou smrtí rozvázaly strašný uzel národní karmy? Jsou tímto osvobozeny pro vzestup v jinohmotných světech a pro tvorbu své prosvětlené metakulturní sféry? Samozřejmě že ano. Takováto sféra se tvoří v řadě zatómisů, nazývá se Intil a do ní se pozvedli nebo pozvednou, dříve či později, všichni, kteří kdysi tvořili velký národ starého Peru.

Zdali je v tom případě opodstatněno jakési *druhé etické hodnocení* nikoli jednotlivých zločinů konquistadorů, ale souhrnného faktu zničení peruánského impéria? Takovému hodnocení, které nezabaví zločince ani odsouzení našeho svědomí, ani krutých karmických důsledků v posmrtném životě každého z nich až do staletých muk v Ukarvairu či Propulku, které však dá tomuto zlu relativní ospravedlnění – nikoliv v rovině individuální lidské morální odpovědnosti, nýbrž v rovině utváření národů a lidstva, v rovině stezky demiurgů? – Ano, je opodstatněno.

Právě v takovém hodnocení se v daném případě projeví etika metahistorie. Je to jakoby druhá etická vrstva, jež se prostírá nad vrstvou etiky čistě humanistické, obvyklé pro naše vědomí a svědomí.

Tento rozsáhlý exkurs do oblasti některých principů metahistorické etiky byl nezbytný k odpovědi na otázku položenou o několik stránek dříve.

Ano, v některých případech může metahistorické nazírání vést k relativnímu ospravedlnění (pouze v rovině celkového vývoje lidstva, nikoliv v rovině

individuální karmické odpovědnosti) dobytelských podniků. A dokonce k určité lítosti, že se nějaký takový podnik neuskutečnil. To je možné dát do souladu s elementárními mravními normami – jasnými jako den a nezbytnými jako chléb – a já jsem ukázal, jak.

Až teď se můžeme vrátit k definitivnímu ujasnění problému vztahu druhého wicraora ke světovému prostoru.

Takže, proč je z metahistorického hlediska přece jenom třeba pokládat za chybu ztrátu takového pustého, dalekého, těžce hájitelného území, jako je Ruská Amerika? A proč zde příkládám takový význam přístupu k Indickému oceánu, kterého se nepodařilo dosáhnout?

Vždyť jsem se již dvakrát zmínil o epochálním úkolu, který byl postaven před ruskou státností: zaplnit prostor mezi všemi nyní existujícími kulturami. Zaplnit, tj. těsněji se přimknout ke všem kulturám, vzájemně si vyměňovat duchovní vyzářování, čili nejenom se vnějškově sblížovat, nýbrž se vzájemně duchovně obohacovat.

Vytrvalé, ve zrychleném tempu probíhající osvojení Ruské Ameriky, jež by se nezastavilo před žádnými výdaji, by patrně vedlo ke vzniku těsných a důležitých kulturních uzlů mezi Ruskem a mladou, svůj vzestup začínající a obrovským potenciálem obdařenou kulturou Spojených států a je docela možné, že Ruská Amerika, obohacená objevem zlata ve svém nitru a využívající výhod své vzdálenosti od metropole, by se oddělila a vytvořila by jakési druhé Rusko, mnohem menší, avšak pokrokové, podnikavé a hlavně demokratické. Jeho zpětný kulturní a ideologický vliv na všemocnou metropoli by aktivizoval síly osvobozenického hnutí v impériu, dal by mu zcela jiné zabarvení, v polovině 20. století by Rusové namísto vyčerpání pod tyranskou mocí třetího Žrugra dosáhli již harmoničtějšího zřízení i mravnějšího, jemnějšího a spravedlivějšího způsobu života.

Přístup k Indickému oceánu s dotykem s arabsko-islámskou kulturou nikoliv v jejích zapadlých pohraničních oblastech, jimiž se staly Střední Asie a Ázerbajdžán, nýbrž ve skutečných ohniscích této kultury a – což je ještě důležitější – v bezprostředním sousedství s nevyčerpatelným duchovním bohatstvím vysoce rozvinuté kultury indické a indomalajské – to vše by vedlo nutně k vytvoření zpočátku obchodních, a později i těsných kulturních vazeb se všemi zeměmi oblasti Indického oceánu. Důvěrné seznámení s nahromaděnými a tvořícími se hodnotami těchto kultur, se vší rozmanitostí jejich psychologických, sociálních, náboženských a uměleckých podob, s historickou a duchovní zkušeností, kterou uchovávají ve své literatuře a běžném životě, ve filosofii a náboženství, v umění a morálce – to vše by rozšířilo horizont myslících vrstev ruského nadnároda, takže by po jeho kontinentálním poloevropském provincialismu nezůstalo ani stopy. Dvě stě let trvala naše kulturní pout' na Západ. Byla nezbytná, nevyhnutelná, hluboce promyšlená a zdůvodněná. Jenže vyhraněnost tohoto zaměření ruského pohledu na západní Evropu připravila Rusy o možnost srovnávat podobu a hodnoty různých kultur obdobného významu. Plochý a utilitární charakter nejnovější evropské civilizace byl pochopen širokými vrstvami jako životní filosofie, jako

způsob pojetí světa, a zdrcující následky tohoto omylu nejsou ani zdaleka překonány dodnes. Kulturní mise na Východ k tisíciletým ohniskům duchovnosti by zeslabil vliv tohoto klingsorského aspektu západního ducha, obohatily by ho tím idealismem a tou schopností nazírání, bez kterých se energie lidu zaměřuje pouze na dosažení materiálních vymožeností a rozum se zaměřuje na proniknutí k pravdám dosažitelným pouhou úvahou; Rusové se snadno asimilují. Do asimilovaných forem přitom dodávají nový obsah: výsledkem jsou naprosto svérázná díla kultury a civilizace. Příkladem je mnoho. Připomeňme si například ruskou literaturu, na kterou jsme právem hrdí, jednu z nehlubších literatur: vždyť žánry, ve kterých žila a žije, jsou převzaty ze Západu. Kromě toho právě poté, kdy se uskutečnila asimilace, se narodila velká ruská literatura. Pokud by se uskutečnilo to, o čem mluvím, ruská literatura by se obohatila o nová témata, žánry, výrazové prostředky, náměty, což by se ukázalo jako adekvátní idejím a obrazům těch skvostů, které zůstaly bez jakékoli realizace. Ruské výtvarné umění by se obohatilo o nové způsoby vidět svět; nezdržovalo by se celých sto let realistickým primitivismem „peredvizniků“, ale zaskvělo by se barvami, kompozicemi, city a náměty, jaké si dnes ani nelze představit. Ruská architektura, dlouhodobě vyčerpaná poté, co převzala od Západu, ale po svém realizovala klasicismus, dostala by takový příliv nápadů z nevyčerpatelných pokladnic stavitelství Východu, že by se pak druhá polovina 19. a nejspíš celé 20. století hodnotilo jako její zlatý věk, a ne jako období jejího hlubokého úpadku. Rusko, a je na čase si to přiznat, nevytvořilo filosofii. Typ filosofie, který vypracovala antika a Západ, se ukázal být neadekvátní hlubokým potřebám ruského shrnujícího myšlení a skoro ničím je neobohatit. Bylo by tomu tak, kdyby před sto lety široké inteligentní vrstvy spatřily filosofie a mytologie Východu v celé jejich velikosti? Konzervativní provinciálnost ruského pravoslaví se ani nezachvěla, ani se neosvěžila po vtrhnutí evropeismu. Zůstala by tak amorfní a těžkopádná poté, co by z Východu a Jihu začaly proudit ideje, vypracované tisíciletými duchovního života v této kolébce všech náboženství, v Asii?

Podstatné je, že ruský nadnárod má dříve či později stát v čele utváření interreligie a interkultury. Je možné, že posléze jiné národy obsadí vedoucí role tohoto procesu, ale úloha budování základů se položí patrně právě na jeho bedra. Pro takový národ jsou více než pro jakýkoli jiný nezbytné nejen vědomosti, ale i duševní pochopení cizích psychologí a schopnost synteticky používat a mít rád jiné mentální systémy, kulturní útvary, životní ideály, jiné rasové a národnostní projevy ducha. Co jiného než vzájemné přátelské prolínání, ne jednotlivců, ale širokých vrstev s historickými skutečnostmi jiných kultur, tomu mohlo být nejvíce nápomocno? Co jiného by mohlo zachránit před vnucováním svého a pouze svého sociálně-politického systému, panujícího právě u nás v daný moment světónázoru, jiným národům?... V naší historii měla nastat, jenomže se k velké lítosti naší a celého světa neuskutečnila, kulturní mise na Východ a Jih.

Dokud se nezbavíme naší národnostně-kulturní pýchy, dokud se nepřestaneme cítit tak, jako by Rusko bylo opravdu nejlepší zemí na světě, do té doby se z našeho obrovského útvaru nestane nic, kromě despotické hrozby lidstvu.

Nejspíš někteří čtenáři nejsou mými argumenty přesvědčeni a zůstávají v rozpacích ohledně toho, jak je možné litovat, že se ruská expanze nezaměřila před sto padesáti lety směrem k Íránu. Cožpak se mé důvody neomezují na vyjmenovávání výhod této expanze pro Rusko, zatímco na zájmy Íránu se naprosto nebere ohled?

Vůbec ne. Moje argumentace směřuje jinam. Směřuje k výčtu těch výhod, které by v případě oné expanze získal ruský nadnárod ne sám o sobě, ale jako nositel naprosto konkrétní všesvětové mise. Národy Ruska samotné prožily těch 150 let bez připojení Íránu, aniž by vymřely či zahynuly. A pokud by proud mých myšlenek řídil národnostní egoismus, pak by si našel vyjádření kdekoli, jenom ne na stránkách *Růžže Světa*. Ty změny, které by v ruské kultuře, historii, psychologii, povaze a vnímání světa vyvolala taková expanze, by se nutně odrazily též v tom, co šíří Rusko po světě uprostřed a ke konci 20. století. Šířilo by se něco jiného, širšího, svobodnějšího a humánnějšího, tolerantnějšího, laskavého a dobrého, duchovnějšího. Na tom však mají zájem všechny národy světa a národ íránský neméně než jiné. Historické ztráty, které by tento národ nesl v případě obsazení Íránu Rusy před 150 lety, sotva by ho učinily nešťastnějším než vláda jeho šachů po dobu těchto 150 let. V každém případě by nebyl více nešťasten, než byla Střední Asie po svém připojení k Rusku.

Přesto se ale průnik k Indickému oceánu neuskutečnil, řeknou. K čemu je pak tato tiráda o tom, co se nestalo?

K tomu, že zaprvé rozebíráme otázku o druhém wicraoru Ruska, o jeho vztahu ke světovému prostranství a o tom, v čem měl pravdu a v čem neměl. Zadruhé, jak je každému známo, učíme se právě chybami minulosti. Když si konečně uvědomíme, jakou šanci jsme si nechali ujít, jak jsme tím narušili a zatížili svou historickou cestu a jak zvýšili obtížnost realizace mise nadnároda, pak to můžeme zkusit v nových podmínkách, v jiné době, napravit. Tím samozřejmě nemyslím jakési pokusy vrátit si Ruskou Ameriku nebo obsadit Írán. Nyní jak Rusko, tak i celý svět prožívají naprosto jiné období, kdy je každému jasné, že v současnosti by podobné plány byly pouze směšným a škodlivým anachronismem, jako příběh o tom podivínovi, který tančil na pohřbu jen proto, že to nestačil udělat na svatbě. Myslím tím něco jiného: vychovávat v sobě, v nejširším kruhu naší národnosti zejména takový vztah k jiným kulturám, psychologím, systémům, světovým názorům, který by byl přátelský a citlivý, plný pochopení, zájmu, trpělivosti a lásky. V takovém vztahu je podstatou snaha o duchovní obohacování sebe a druhých.

Tak tedy druhý wicraor, který se občas dával představou své fyzické, tj. vojenské moci, nejen se nedokázal postavit na úroveň světových úloh nadnároda (mj. této úrovně nemůže dosáhnout ani jeden wicraor vzhledem ke své démonické přirozenosti), nejen nenaplnil ideu vnější moci alespoň nějakým obsahem, ale ani nedosáhl úrovně epochálních úloh, jaké se stavěly před státní útvar impéria. Zůstal na úrovni hluboké provinciálnosti. Protože každý nacionalismus, chápeme-li jím

preferenci vlastního etnika na úkor ostatních etnik, představuje provinciálnost jako princip, který se stává světovým názorem.

Tak předvedl druhý wicraor svou neschopnost vůči vnějšímu prostoru. Jak se asi zhostil této úlohy vůči prostoru vnitřnímu?

DRUHÝ WICRAOR A VNITŘNÍ PROSTOR

V předchozích kapitolách jsem se pokusil o projekci do sféry lidských pojmů těch požadavků demiurga, které byly vytýčeny před démonem státnosti za Petra. Tam jsem zdůrazňoval naléhavou potřebu vnitřních reforem v Rusku, zejména: připravit bojarstvo o vedoucí pozici (což bylo uskutečněno), předat vedoucí úlohu dvorjanstvu a středním vrstvám (což uskutečněno nebylo) s tím, aby postupně bylo pozvednuto a zapojeno do společenského a kulturního života chudé, divoké rolnictvo. Tohle taky nebylo uskutečněno.

Ten historický fakt, že to nebylo uskutečněno Petrem, představoval pouze část neštěstí: čas ještě byl. Skutečné neštěstí spočívalo v tom, že to nedokázali nebo nechtěli realizovat jeho následníci během půldruhého století.

Pokud se správně pochopí poznámky z předcházejících kapitol o interreligii, interkultuře, o tom, jak se ze státu stane bratrstvo, pak nelze než udělat hořký závěr: nadnárod, který byl povolán z nebytí k podobným cílům a po tisíci letech je ještě z téměř osmdesáti procent v nevolnictví, skýtá zneklidňující podívanou, plnou hlubokého smutku.

Nevolnictví samo o sobě není natolik smutný fakt. Po jisté období bylo nejspíš neodvratným zlem, podmíněným řadou objektivních, všem známých příčin, jejichž rozbor zde není nutný. Smutným a nenapravitelným bylo *zdržení* při likvidaci nevolnictví.

Děsíme se té zející propasti mezi povinností nadnároda a etickou kvalitou společenského zřízení, kterou sám v sobě dopustil po tolik staletí. Vzdálenost mezi reálnou etickou úrovní nadnároda a tou úrovní, která je nutná k realizaci jeho mise, je děsivá. Přitom zdržení osvobození mělo řadu blízkých a přímých následků, které se promítly do skutečností naší porevoluční doby.

Které z těchto následků jsou z hlediska metahistorie nejzávažnější?

První důsledek je ekonomický a kulturní. Je to špatná úroveň materiálního zabezpečení a jí odpovídající úroveň životních potřeb. Když pomineme, že to je naprosté a obecné zlo, které člověka nepozvedává, ale otupuje, je jasné, že by

bez tohoto faktoru formace třetího wicraora – tohoto monstra 20. století – neměla šanci rozvinout svou metodiku, která je možná pouze ve společnosti navyklé na všelijaké strádání, ubohost a nouzi.

Druhý důsledek je mravně psychologický. To jsou stabilní a do psychiky lidových mas hluboce zakořeněné návyky otrockého vztahu ke světu: absence komplexu občanských citů a idejí, ponížená pokora, neúcta k osobnosti a konečně tendence k despotismu v případě, kdy náhoda vynese otroka nad jeho obvyklé postavení. Jak tragicky zní doznání, které již na prahu 20. století učinil jeden z talentů naší literatury Čechov o tom, že dokonce i – on sám! – léta, celý život „po kapkách vyždímával ze sebe otroka“.⁶

Bez této psychologické zvláštnosti, která se těžko a dlouho překonává, též by nebyl možný vznik a bujný rozkvět třetího wicraora.

Třetí důsledek je v širokém smyslu religiózní. Z otrocké psychiky, z ubohosti požadavků a aspirací, z úzkosti rozhledu a z nouze vyrostla paralýza duchovní tvůrčího impulsu. Nelze sedět u louče s břichem nafouklým hladu, s mozkiem neobohaceným žádnou knihou a obklopen hloučkem hladových a nahých dětí a vytvářet „duchovní hodnoty“. Národ, který skrze své nejvýznamnější představitele dokázal duchovní nadání, hloubku a záběr náboženských možností, ve svém celku nedokázal během mnoha staletí zrodit více uvědomělých duchovních hnutí než starověrci. Přehled ruských sekt vyvolává tíživý dojem obzvláště u toho, kdo je alespoň zběžně obeznámen s historií religiózního myšlení v antice, v Byzanci, v Indii, v Německu. Ruské sektářství představuje buď vzednutí prastarého orgiastického živlu, promíchaného s k nepoznání zakaleným proudem křesťanství a představujícího drobné úchytky mystického chtíce, tj. pletoucího si duchovnost s vylučováním Dugguru; anebo jsou to racionalistické sekty západoevropského původu sice bez chlystovské mlhy a skopcovské zvrácenosti, ale ubíjející maličerností svých předpisů, obdivuhodnou absencí estetického základu, mlčením představitosti a jakousi celkovou nevzletností, řekl bych nepožehnaností. Je lépe se vůbec neponořovat do intelektuálně obecného, dovoluji si říci bohosloveckého aspektu všech těchto sekt. Představuje pustou zemi posetou jen drobným trním zlostné a povýšené polemiky. Co se týče vládnoucí církve, kromě pěti-šesti jmen vynikajících činitelů se v lůně této jediné skutečně duchovní nádrže veliké země během dvou století nezhoupala jediná vlnka, nepohnul se jediný proud. Pouze bezhlasé vlnění pod hladinou – putování procesí, poustevnictví, klášterní zbožné práce a mysteriózní připojení mas k transmýtu křesťanství skrze bohoslužbu a svátosti svědčily ještě o tom, že církve nezahynula.

Takový byl třetí následek staletého otroctví mas a církevní politiky impéria. Sotva je nutné poukazovat na to, že bez tohoto výsledku by též nebyl možný vznik obrovitého třetího wicraora v té smrtonosné podobě, která se zformovala v historii. Nebylo by možné pozdější rozšíření primitivního materialismu po celé šíři nepřehledné dělnické třídy a polointeligentních vrstev. Byla by nepředstavitelná ta náboženská nevzdělanost nových sovětských generací, která se dá srov-

nat leda tak s pravěkým náboženstvím vědě známého kmene Kubu.⁷ Jednoduše, bylo by nemožné udržet religiozitu na úrovni, která vytyčila před buditeli budoucí epochy a před hlasateli *Růžže Světa* úkol skoro nadlidsky obtížný.

Byla však ještě jedna vina na seznamu hříchů otupělého velmocenského démona. Letmo jsem se jí již dotkl. Spočívá v ignorování naléhavé historické potřeby – jíž bylo předání vedoucí státnické a společenské role střední vrstvě.

Nebudu zde opakovat to, co je všem známo o státních opatřeních, jež půldruhého století brzdila rozvoj kupeckých a měšťanských vrstev, které se s nelibostí stavěly k nižšímu kněžstvu; nebudu poukazovat na nečinnost státní moci až do doby Alexandra II. ve věci vytvoření mezivrstvy inteligence. Možná však neuškodí vyslovit myšlenku mnohým společnou, byť zatím nebyla formulována v naší literatuře. Totiž pokud by se stát, aniž by se rozešel se šlechtou, dokázal opřít o kupectvo a měšťanstvo ještě v 18. století a formování národní buržoazie a všeliké inteligence by se uskutečnilo dříve, než se to stalo, pak by se historie Ruska stočila jinam, nejspíš na cestu evoluční v úzkém smyslu tohoto slova. Není možné si ani představit, před kolika neštěstími a tragédiemi by to bylo zachránilo jak naši vlast, tak i celé lidstvo.

Jenže při úvahách o proviněních druhého velmocenského démona, kvůli nimž byl zbaven požeňání demiurga a zahynul, se nemůžeme nezeptat sami sebe, zda tíhu zavinění nenesou spíše než on nepovedení realizátoři jeho vůle, kteří dědičně stáli v čele ruského státu během posledních staletí.

Od pradávna až do 20. století bylo Rusko dědičnou monarchií. Dynastie proto přirozeně hrála roli hlavního nositele vůle wicraorů. Dynastii však netvořily přízračné automaty, ideálně poslušní wicraorovi agenti, ale živí lidé s různými povahovými vlastnostmi. Vytvářela se svérázná škála různých stupňů involtace. Někteří z monarchů se stávali do jisté míry prostředníky démonické vůle pouze díky svému postavení a takřkajíc logice moci. Absence speciálních schopností způsobovala, že byli wicraorem pouze trpění, nic víc. Jiní byli naprosto nevhodnými pro jeho cíle. Buď strnulost mentálních pohybů, krajní nevyrovnanost povahy, nebo kojenecký věk při absenci vhodného regenta je činily neschopnými provedení jakéhokoli řetězce smysluplných činů. Takoví museli být odstraněni násilím (Ivan VI. a Anna Leopoldovna, Petr III., Pavel). Střetnutí vůle wicraorů s živou pestroostí lidských sklonů bylo tedy jedním z tragických vnitřních rozporů tohoto společenského zřízení, jež chránil a upevňoval wicraor a v jehož čele mohl stát jen dědičný monarcha. Princip dědičného absolutismu se ukázal být velmi nedokonalým, nespolehlivým, pokřivujícím uskutečňování metahistorického plánu wicraorů stálými zásahy náhod.

Postavení démona státnosti se však ještě komplikovalo tím, že během odstraňování jedněch pretendentů na moc a pozvedání jiných ze stejného rodu vytvořil cosi nad hranice svého vlastního chápání, jako vše spojené s oblastí etiky, neboť wicraori jsou podle své přirozenosti amorální. Mám tím na mysli sít lidské *karmy*, předivo vin a patřičností, mravní zákon zločinu a trestu. Podle tohoto zákona,

kteřý není překračován často a pouze zásahem mocných sil Prozřetelnosti, vina nevykoupená za života se posléze jakoby rozdvouje a tíží pak nejen svého nositele po smrti, ale i pozemský osud jeho potomstva.

Je možné si představit vznik fundamentální psychologicko-historické práce na základě důkladného zkoumání obrovského biografického materiálu o životě představitelů dynastie Romanovců, práce, která by odhalila neúprosnou realizaci zákona karmy, počínaje patriarchou Filaretem až k poslednímu imperátorovi a jeho dětem. Dílo by se muselo dotknout nejen vnějšího průběhu osudů, ale i hloubek duševního života, vnitřních kolizí, kam se může dostat pouze ten, v němž se erudice a nezaujatost vědce snoubí s představitostí umělce a intuicí myslitele. Nemám takové kvality; mou úlohou je poukázat na možnost vzniku takové práce a zaznamenat několik letmých poznámek o jednotlivých zásadních okamžicích této prastaré dynastické tragédie.

Petr I. stejně málo jako jeho neviditelný inspirátor tušil, jaký zavazuje uzel zabitím svého syna Alexeje. Otěže vlády se ocitly v rukou poslušné řady členů dynastie, kde právo každého z nich na trůn bylo zpochybněno. Ze třinácti monarchů, kteří byli na trůně od Petra Velikého po Mikuláše II., čtyři se ujali moci cestou převratu a šest zahynulo násilnou smrtí. Osudná hodina dostihovala vladaře v sálech Zimního paláce a Ropši, v ložnici Inženýrského zámku, v šlisselburských kobkách a sklepech revolučního Jekatěrinburgu, dokonce na nábřeží za svitu chabého petěrburského slunce. Tak se namotávaly nové a nové nitě na klubko provinění, které rostlo a přecházelo do osudu jejich následovníků.

Takovým způsobem střetnutí vůle wicraora a nepochopitelného mu zákona lidské karmy vytvářela druhý protiklad toho společenského zřízení, které on chránil a upevňoval. Řada palácových převratů pak sloužila pouze jako vyjádření meta-historického nepořádku v otázce předání moci. Každý, kdo stál v čele velmoci, ať už byl úspěšným vykonavatelem vůle Žrugrů či ne, nesl po smrti svou tíhu sám. Ale odpovědnost za to, že během dvou set let démon státnosti nedokázal a dokonce se ani nepokusil vytvořit historický nástroj, který by lépe přijímal involtaci a zabezpečoval řádné střídání lidského činitele v čele státu, mohl a musel nést pochopitelně pouze démon sám.

To však ještě pořád není to hlavní. Během zkoumání historické činnosti wicraora nesmíme ani na okamžik zapomenout na jeho konečný cíl a sen – ideální tyranii; jinak se zamotáme v protikladech a konec konců nic v analyzovaném materiálu nepochopíme. Cíl ideální tyranie se nejprve rýsoval druhému wicraorovi jako vzdálený sen. Počínaje dobou Petra Velikého je však patrné kolísání velmocenského démona mezi pokusy vyplnit vůli demiurga a sledovat svůj záměr přetvoření státního aparátu v aparát tyranie. To je patrné v činnosti Anny, Kateřiny II., Pavla a konečně i Alexandra I. Za vlády posledního jmenovaného se naprosto vytrácí ochota wicraora plnit úmysly demiurga, a Mikuláš I. se konečně stává poslušným nástrojem wicraora posedlého nezměrnou pýchou a vstupuje na tutéž cestu zkázy, po které před třemi sty léty kráčel Ivan Hrozný.

Takto se postupně vyjasňují příčiny ztráty zaviněné Druhým Žrugrem a následné sankce Jarosvěta, v důsledku čehož byl historicky odepsán.

Nechtěl bych však, aby toto hodnocení činnosti druhého wicraora bylo pojato jako opožděná kritika. To není kritika, to je pokus zhodnotit historickou činnost toho, jenž po tři století stál v čele budování citadely jīgŭ dole v Drukargu a citadely ruského velmocenství zde nahoře. Pouze metahistorie se může přiblížit k hodnocení historických jevů nastolením otázky, co by se stalo, kdyby v konkrétním případě zvítězila jiná volba, a druhé: kdyby zvítězila jiná, protikladná síla? Metahistorická uvážlivost a vědomí měřítek zamezí přitom otázky týkající se jevů druhořadých a vžitá metodika zabrání rozplývat se ve fantastických a nepravděpodobných předpokladech. Nejspíš zatím pouze tímto způsobem se dají obecné teleologické teze a celkové chápání historie jako řetězce znaků převést do čitelné podoby, rozšifrovat a vysvětlit konkrétní historické události.

ODVOLÁNÍ SANKCE

Když hrabě Palen konečně vynutil souhlas careviče Alexandra, aby byl Pavel I. zbaven moci, byl to souhlas právě jen se zbavením moci. Nestála tu otázka zavraždění pološlepeného imperátora. Předpokládalo se, že náhle zatčený vladař podepíše akt o svém suspendování a bude poslán do Pavlovsk. Avšak nikdo z těch, kdo znali povahu Pavla Petroviče, si nebyl jist tím, že této noci nepoteče carská krev. Carevič se mohl pouze těšit nadějí na zdárný průběh akce a odhánět myšlenku na to, že nešťastný maniak, který předpokládal, že má pravdu vždy a ve všem, bude hájit svou carskou důstojnost a svá práva, dokud bude živ. Taková pochybnost nemohla neplápolat ve chvějící se Alexandrově duši. Proto pak sám sebe pokládal za otcovraha, když krev vskutku byla prolita.

Pokud by usedl na stolec zákonně, jako každý velkomocenský monarcha by tím na sebe převzal tíhu karmy, tj. tu tíhu, která na onom světě po rozvázání osobní karmy vládne osudem otroka na stavbě citadely wicraorů. Takto však Alexandr zatížil svou éterickou bytost mlčenlivým, neformálním, ale niterným souhlasem s vraždou svého otce. Podobný zločin vleče za sebou posmrtný pád do hloubky transfyzického magmatu.

Samozřejmě, tíhu této viny velice zlehčuje ta okolnost, že tento akt byl v podstatě jak Alexandrem, tak i celou společností učiněn v sebeobraně před akty moci, iniciovanými zaživa se rozkládající psychikou Pavla I. Jenže subjektivní svědomí Alexandrovi říkalo, že tomu tak není. Byl to snad strach před posmrtnou odplatou? Nejspíš převládajícím hybatelem jeho pokání bylo přece jenom něco jiného, a sice stud. Stud a lítost nad zavražděným. Stud, lítost a ta s ničím nesrovnatelná tíseň, kterou vyvolávají výčitky svědomí.

Tento neodbytný pocit ho pronásledoval vždy a všude se stejnou silou a sehrál roli jednoho z hlavních činitelů v souhrnu příčin, které na samém konci jeho vlády a ještě i potom vedly k zvratu jeho osudu v historii neopakovatelnému.

Druhým činitelem byl vrozený mysticismus jeho povahy. Představitelé podobné povahy, takového druhu myšlení a takového citového založení tím více prožívají všechny své činy, čím větší moc je soustředěna v jejich rukou, a cítí se jakoby v nepřetržitém spojení s jistými instancemi Dobra a Zla, přebývajících ve stálém duchovním zápasu mimo a uvnitř jejich duše.

Záchvěvy hlubokého svědomí (někteří povrchní pozorovatelé to považovali za slabost charakteru) a pocit odpovědnosti dosahovaly mučivé ostrosti vzhledem ke snaze vše měřit religiózně mravním kritériem a sklonem k sebeanalýze. Vůle byla dosti pevná na to, aby vydržela válku s Napoleonem, pokud tu bylo vědomí podpory lidu. Nestáčila však k neústupnému provádění rozsáhlých plánů, pokud byl sám. Samotě však napomáhalo vše, a to samotě stále větší a větší: jednak postavení samovládcе, jednak originalita povahy, též náklonnost k idejím nerezonujícím s dobou, i kolize osobního života a konečně vrozená uzavřenost, zesílená vědomím vykonaného zločinu.

Třetí z hlavních rysů povahy Alexandra bylo to, za co byl v kruzích jemu blízkých a citlivých na to, co vyzařovala jeho osobnost, nazýván do roku 1812 „naším andělem“ a po vítězství nad Napoleonem zase „Blahoslaveným“ a „rodomyšlem devatenáctého století“.

Je samozřejmě možné zvětšit svou vrozenou krátkozrakost tím, že ve všech projevech cizího společenského politického a ideového života budeme vidět pouze nízké a malicherné motivy. Pak v přezdívkách Alexandra neuvidíme nic, kromě projevů monarchického pochlebování. Důležité však je, že dokonce i pochlebování mu přisoudilo právě tyto přívlastky a žádné jiné. Proč se mu nikdo ani nepokusil lichotit přívlastky „moudrý“, „udatný“ či „veliký“ a proč ho lidé, a to nejen dvořané, ale i z vrstev šlechtických, kupeckých a dokonce měšťanských, nazývali právě „Blahoslaveným“ a právě „rodomyšlem“? Tyto přívlastky možná nebyly přesné, filosoficky ani historicky opodstatněné, a projevil se v nich ne výsledek metahistorického myšlení, ale něco naprosto jiného: živá potřeba lidu, nezkušeného ve filosofických a mystických záležitostech, vyjádřit své chápání toho, že osobnost tohoto monarchy má jakýsi zvláštní význam, nanejvýš světlý, mravní, a jak tehdy říkali, „bohulibý“. Zřejmě osobnost vladaře vyzařovala cosi silně odlišného od majestátního, občas blahosklonného, občas hrozivého a strašného, ale nikdy „andělského“ vyzařování u jeho předchůdců. Takové vyzařování je podmíněno pouze hlubokým duchovním životem, návykem prociťovat své etické povinování a vážít každý svůj krok mravní odpovědností.

Tyto tři rysy – hluboké svědomí, mystické založení povahy a pocit etického povinování sebe sama jako vladaře a člověka – tvořily projev niterné podstaty imperátora Alexandra, a sice jeho lepšího, vyššího já.

Dva faktory stály proti tomu: vrozený a získaný.

Pouze jedna šestnáctina krve v žilách Alexandra byla ruská. To bylo dědictví po Petru Velikém, které prošlo psychofyzickým stadiem ubohého Petra III. a duševně chorého Pavla: na těchto stupních rodu byla krev jakoby otrávena a smísila se zde s hustou, úpornou a neústupnou krví majetných rodů Německa. Zbožňování

pruského prvku, iracionálně spřízněný vztah ke všemu německému, záliba v militantní parádě, představa o vysokém, jakoby mravním významu militantnosti obecně v kombinaci s malicherným a formálním pochopením kvalit vojáka, nadšený, skoro extatický vztah k pochodování a drilu – to vše se s obdivuhodnou důsledností předávalo v dynastii z generace na generaci počínaje Petrem III. až po Alexandra III. Alexandr I. též nebyl a nemohl být zbaven tohoto prvku, i když v něm byl zastoupen slaběji, než u jiných. Bylo to silnější než on, protože to bylo dědičné.

A konečně faktor získaný, který v působení Alexandra hrál nemalou roli, a byl přitom úplně negativní. To byla „logika moci“, charakteristická pro každý absolutismus. Samotný fakt vládnutí nutí občasnou monarchu podřídit se hlasu demona státnosti, a to i v rozporu s morálkou, s vlastní lidskostí, s vysokým intelektem. Někteří politikové mají sklon mnohé z podobných projevů nazývat omluvnými či dokonce lichotivými termíny „státnicky zdravý rozum“, „státnický realismus“. Velmocenský démon je sám o sobě absolutně egocentrický. Není schopen vzdávat se svých bezprostředních zájmů pro jakékoli společné ideje. Právě tím se psychologicky vysvětlují případy, kdy reformy, které byly začaty pod vlivem vysokých ideálů, se pak zastavovaly, nebyly ukončeny nebo se k nepoznání zkreslovaly. Stát se pak za žádnou cenu nehodlá vzdát své suverenity pro sjednocení s jinými a pro sledování společných, ne pouze dílčích cílů. Moc se zapře do politické tradice jako kopyta do země a brání se ve vlastní zemi silám, které podporují nejvíce potřebné, historicky opodstatněné reformy. Potom v záchvatu živočišného strachu o vlastní existenci se odvažuje provádět masové represe, a tím odstrkuje i ty, kteří byli do té doby na její straně. Pouze dokonalý rodomysl by dokázal být na trůně a nikdy nepodlehnout tomuto hlasu. Jenže Alexandr nehledě na řeči takovým rodomyslem nebyl.

V jeho složité povaze se bizarně křížil hlas „státnicky zdravého smyslu“ s iracionálním strachem před luciferským revolučním impulsem, s hlubokým psychickým traumatem, způsobeným revolučními bouřemi v Evropě. Po všechna ta léta, pokud trvala jeho reformační činnost, se tento hlas hádal s jeho lepším „já“. Tento hlas ho nutil snižovat význam a rozsah reformních projektů. Zvuk tohoto hlasu vítězně zesiloval, když s ním splýval sbor reakčních společenských vrstev za účasti Karamzina, který lpěl na zachování nevolnictví. Tento hlas překřičel všechny ostatní hlasy před Vlasteneckou válkou, kdy byl ideolog a realizátor reformy Speranskij poslán do vyhnanství.⁸ Toto vše vysvětluje právě to, že nehledě na nepochybné předpoklady se Alexandr nestal rodomyslem.

Přišel však historický okamžik, kdy dvě vůle v jeho zemi a v jeho duši, vůle demiurgova a vůle velmocenské osamělosti, náhle splynuly a jimi drásané vladařovo vědomí se ozářilo zábleskem naprostého přesvědčení o spravedlnosti své věci a víry v Boží pomoc – Napoleon vtrhl do Ruska.

Zásluha sil Prozřetelnosti na výsledku Vlastenecké války je natolik evidentní, že nepotřebuje žádného vysvětlování. Salvy z Borodina a záře z Moskvy vskutku probudily dřímající vědomí a vůli tisíciletého otroka. Co se týká prozřetelnosti

v průběhu válečných událostí, ta se nejlépe projevuje především v těch obrovských historických následcích, které válka v letech 1812 – 1814 mohla mít pouze vzhledem k právě takovému průběhu. Pouze silný otřes, jakým se stala borodinská bitva, obsazení starého a svatého centra státu nepřítelem a jeho požár, mohl způsobit probuzení sebeuvědomění a aktivizaci sil ve všech vrstvách obyvatelstva. Kdyby se podle Kutuzovova přání Rusové omezili pouze na vyhnání nepřítele za hranice vlasti, nebyl by se uskutečnil pád Bonapartova impéria.

Průnik idejí a živých dojmů vyspělejší kultury do ruské společnosti, který sám o sobě měl nedozírné následky, nebyl by se uskutečnil bez přenesení války na pláň západní Evropy a dlouhodobého pobytu ruské armády na těchto územích. To vše je zřejmé. Daleko méně zřejmé a prozkoumané je však něco jiného, a sice radikální odlišnost původní ideje Svaté aliance, Alexandrova osobního duchovního díla, od toho, co se ze Svaté aliance stalo poté, kdy Alexandr odstoupil, aniž by se setkal s podporou v Rusku nebo na Západě:⁹ evropská reakce získala ve „státnicky zdravém smyslu“ a amorální vůli Metternichově nástroj, který využila v zájmu místních ochranných institucí.

Odlesk vysokého etického povinování byl vždy patrný v představách Alexandra o nejvyšší moci, jejím smyslu a významu. Tyto představy se zformovaly ještě v mládí částečně pod la Harpeovým vlivem při srovnání se zvrhlou svévolí Pavla I. Tyto představy byly východiskem i pro posléze nedokončené reformy. Tyto představy se před ním rýsovaly v letech 1812, 1813 a 1814 a osvitily vyšší vnitřní sankcí ideu Svaté aliance.

Idea Svaté aliance spočívala podle Alexandrových představ patrně ve sjednocení všech vedoucích národností Evropy do jakéhosi harmonického celku inspirovaného religiózně mravním imperativem a řízeného těmi, kteří se tenkrát jevíli přirozenými, zákonnými vladaři národů. Takové vedení se stávalo instancí, stojící nad suverenitou jednotlivých národností, která měla zajistit Evropě klid od válek, převratů a diktatur, vnitřní mír a rozvoj duchovních sil, tj. postupné mravní zdokonalování křesťanského světa.¹⁰

Idea Svaté aliance byla tedy v historii prvním krokem ke sjednocení světa, alespoň křesťanského, shora, cestou míru. Podobný precedens nenajdeme, leda v kosmopolitní hierokracii římských papežů. Není však potřeba poukazovat na to, nakolik byla idea a dokonce i metody Svaté aliance blíže humanistickým občanským počínům 20. století než k násilné kněžské autokracii středověku. Další etapou této ideje bylo právě rozšíření ideálního rozsahu vytouženého svazku na celé lidstvo a pokus realizovat ho konkrétně v podobě ligy národů, pak v OSN a konečně ve Všesvětové federaci budoucnosti.

Metahistorika to vše nemůže překvapit. Pokud se jeho nejnítěrnější touhou stane předtucha, i když lidsky omezená, cílů Jarosvěta jako záměru přetvoření světového společenství v bratrství, pak se mu nebude zdát divným či psychologicky nepodloženým, že první přibližný odraz tohoto úmyslu vznikl ve vědomí právě tohoto monarchy. Kdo jiný než Alexandr, hluboký a nejvíce nábožensky

založený, s nejsilnějším etickým cítěním ze všech, kteří kdy byli na ruském trůnu, by to měl být?

Jenže pokud státní činitel upřímně a vážně hlásá etické ideály ve státě, za kterým stojí wicraor, pak následuje jedna ze dvou možností. Buď síly velmocenského démona odstraní takového hlasatele jako nemilou překážku, anebo si wicraor nasadí prohlášený ideál jako masku na svou vlastní tlamu a začne postupně oklešťovat původní úmysl hlasatele a obracet ho v protiklad.

Tím spíše se tak stalo s Alexandrovou ideou, která předběhla svou dobu o celé století. Svázaný wicraorským principem legitimacy imperátor nemohl přijít na žádnou jinou vyšší nadstátní instanci, než na dobrou vůli a živé svědomí křesťanských vladařů. Jelikož to však nebyli ideální lidé, ale pouze obyčejní králové, kteří se řídili především příslovečným „státnickým realismem“ a „zdravým smyslem“, pak od začátku bylo možné říci, že praxe ideál zdiskredituje, nic víc.

Je přirozené, že v tomto největším, vskutku světovém úmyslu svého života se Alexandr ocitl v ještě větší osamocení než kdy jindy.

Za tři až čtyři roky imperátor definitivně pochopil, že vedení evropských mocností není schopné nadchnout se podobnými úmysly; že v intelektuálních kruzích Ruska tato idea nezažehla žádné srdce a nenalezla odezvu v žádné duši; že není ani jeden státní činitel, na jehož pochopení by se mohl spolehnout; že Svátá aliance v té podobě, ve které se jevila, není uskutečnitelná. Navíc z jeho podnětu již vzniklá aliance se neustále transformuje na nástroj čistě politické feudální reakce a zejména na nástroj úzkoprsé, zjištěné politiky rakouského dvora.

Alexandr se vrátil do Petěrburgu jako vítěz nad Napoleonem, arbitr velkých mocností a pán Evropy. V paměti vyšší evropské společnosti zůstal jako výborný diplomat, džentlmen do morku kostí.

V Rusku ho však poznali jako nenapravitelného milovníka vojenských přehlídek, schopného trávit hodiny a dny při vymýšlení nového tvaru výložek a prýmků pro některý pluk své gardy. Nebo jako vznešeného jezdce, který se při triumfálním vjezdu do hlavního města náhle vrhne s obnaženou šavlí na sedláka, jenž se mu neopatrně připlétl do cesty. Nebo jako Arakčejevova přítele.

Takového cara znal i Puškin. Proto napsal po prohlídce „busty dobyvatele“:

„Hledat zde chybu marnost pustá:
ruka umění vyvedla
úsměv na mramorová ústa.
A hněv na chladný lesk čela.“

(M. L.)¹¹

Ruka umění však neudělala nic pro to, aby dala lidem na srozuměnou, že před nimi je podobizna člověka, který sní o přeměně lidstva na křesťanské bratrství, podobizna žíznlivého hledače mystických hovorů se stárnoucí spiritistkou paní Krudiner, podobizna neúnavného čtenáře Písma svatého, otců církve a vizionářů

Západu, podobizna nešťastného člověka, který strávil hodiny na kolenou ve svém samotářském pokoji a v noci plakal do polštáře jako dítě.

Jak hodnotil pád svého snu o ideální Svaté alianci? Nejspíš v tom viděl znamení nevhodnosti svého světlého úmyslu z hlediska Prozřetelnosti. Nevhodnosti ne úmyslu samotného, ale toho, že se s tím úmyslem odvážil přijít on, zločinec, který porušil samotné základy mravního řádu v noci, kdy usedl na trůn.

Stále se mu zdálo, že Prozřetelnost očekává od něj nějaký krok, na který on nemůže přijít. Patrně svou činností vladaře musí vykoupit tento hřích. A snad nejen tento. Cožpak nenese na svých bedrech viny celé dynastie, tohoto „temného domu Atridů, kde se odplata přenáší z jedné hlavy na druhou?“¹² Alexandr neochvějně cítil, že v roce 1812 očekávání Prozřetelnosti splnil. Jenže co před a co po válce? Co musí udělat, co? Svatá aliance je asi tím pravým činem, jenže ten čin není přijat shůry kvůli němu. Reformy?

Reformy...

Ano, to byl úkol, který nedokázal splnit. Byl to poslední odklad, daný velmocenskému démonovi. Kdyby návrat Alexandra z osvobozené Evropy doprovázely široké přeměny, kdyby v citadele wicraorů démon sám rozbouřil vězení Návny a jeho lidský nástroj – císař – by tento velký počin potvrdil tím, že by omezil práva samovládce a zrušil surové zákazy, otevřel bránu svobodnému projevu vůle lidu – pak by velmocenský démon nepřišel o požehnání demiurga. Jenže Žrugr se stával stále panovačtější. Jeho zkostnatělost vzrůstala, a tím zároveň pohasínala naděje na možnost jeho involtace silami Jarosvěta. Jeho hlas, to, co nazýváme logikou moci a státnicky zdravým smyslem, splýval s hlasem dědičnosti a s iracionálním strachem před revolucí. Už dříve našeptával vladaři, že cesta reformem je chybná, jak se Alexandr přesvědčil při svém pobytu na Západě. Tento hlas přesvědčoval, že Metternichova varianta Svaté aliance je přece jenom lepší než nová vlna evropských revolucí a pád Ruska do této potopy. Stejný hlas přispěl k rozpolcení Alexandrova života počínaje rokem 1816: na jednu stranu Arakčejev, reakce, vojenské osady, Magnickij a vše, co by mohlo alespoň částečně oddálit bouři, jejíž hřmění se ozývalo v dále. Na druhou stranu tajný, napjatý, truchlící život duše, ponoření se do nitra, střídavé snění o té či jiné ideji, smrtelně tesklivá touha pochopit konečně svůj úděl a vystihnout své povinování. Nemám podklady pro to, abych mohl zjistit, na který rok přesně připadá okamžik zjištění, okamžik zřetelného pochopení, že poslední odlesk božské záře nad vyvolencem a nad celou velmocí je pryč. Zřejmé je však, že se tak stalo na konci Alexandrovy vlády.

Než to nastalo, jeho náboženské ambice si žádaly nějakého všemi viditelného činu, jakéhosi zvěčnění jeho horoucí víry, jakéhosi díkůvzdání Bohu za ty hrdinné dny boje s cizáckým uchvatitelem, kdy vladař cítil (pouze nějaký jeden rok za dvacet pět let panování), že činí právě to, co od něj žádá Bůh. A tak Alexandr začal plnit svůj slib a přistoupil ke stavbě chrámu na počest Vlastenecké války. Ze soutěžních projektů ho ohromila neobvyklá architektonická skica: mohutná schodiště vedoucí vzhůru od řeky k hlubokým jeskynním sálům schovaným za řadami

masivních pilířů hrobek padlých na Borodinském poli, to vše na strži vysokého pobřežního svahu. Nad tím na hřebenu umístěný rozlehlý a slavnostní chrám a ještě výš jako zlatý vrchol vztyčená v modravé výši nádherná rotunda s majestátní kupolí. To byl projekt mladého, skoro nikomu neznámého Alexandra Vitberga, který nebyl dokonce ani studentem Akademie umění. V císaři se však ozval ten, jehož nejjemnější umělecké cítění, vysoký vkus a estetický vzlet podpořily vze-
stup ruské architektury až k samému zenitu a z hlavního města udělaly jedno z nejkrásnějších měst světa. Projekt byl schválen na nejvyšších místech nehledě na projekty proslavených akademiků a v roce 1817 v Moskvě na Vrabčích horách při shromáždění pěti set tisíc lidí, po slavnostní bohoslužbě za účasti několika set církevních hodnostářů, za přítomnosti imperátora byl založen chrám Těla, Duše a Ducha.

Rok plynul za rokem, jenže projekt se neuskutečňoval. Pískovcová půda Vrabčích hor nemohla unést takovou obrovitou stavbu. Vitberg byl zbaven vedení stavby, práce se pozastavily. Na Vrabčích horách jako dříve šuměly břízy a šeslila pustá pole.

A co on?

Vnitřní neklid ho hnál z místa na místo, z paláce do paláce, z jednoho města do druhého. Polodivokými guberniemi, chudými zaostalými městy, podle jedné šablony stavěnými vojenskými osadami letěl a strašil chodce v nečase a vánici, v zimě a horku imperátorský kočár. Jeden za druhým vycházely a nořily se za tmavěšedý obzor roky pochmurného působení ducha uvnitř své vlastní samoty.

Jenže Alexandr byl člověkem takového duševního založení, že jeho svědomí krvácelo nad něčím, co by jiný bez povšimnutí přehlédl. Člověkem, který se za dvacet let vlády přesvědčil o nemožnosti osvícení státnosti vyšším světlem. Člověkem, který si uvědomil tíhu náboženského a etického dluhu za celou dynastii a celou zemi, ležící na jeho bedrech. Člověkem, který již dlouho uvažoval o vyšší pravdě mnišské cesty, a tedy i o vykupitelském smyslu odstoupení z trůnu. Takového člověka působení ducha nevyhnutelně mělo dovést k závěru, který vyvrací život v samém jeho základu a odvádí osud ze zorného pole historie kamsi do ponuré a tajuplně dále.

HRDINSKÝ ČIN

Státnost je zatížena prvotním hříchem, není možné ji osvítit – tak by mohl, jak se mi zdá, Alexandr shrnout s použitím tradičních křesťanských pojmů subjektivní zkušenost vlády.

Jako monarcha, který té krvavé noci na dvanáctého března porušil etická pravidla kvůli blahobytu svému a své velmoci, stal se dvojnásobným nosičem tohoto prvotního hříchu amorální státnosti. Cítí se odpovědný za své předchůdce i za vladaře budoucí. Může se zprostit této odpovědnosti, pokud zůstane na trůně? Přece zušlechtění státu, je-li vůbec proveditelné prakticky, hrozí rozviklat všechny základy, vše rozbourat, hrozí revolučním výbuchem. Není žádná objektivní cesta k nějakému jinému prosvětlení, a otcovrah by k tomu stejně neměl subjektivní právo.

Existuje však jiná pravda, nadstátní, jediná, o níž je neochvějně přesvědčen. Pokání – láska – duchovní konání pro lidstvo ve jménu Božím.

Co tedy: slavnostně se zřící trůnu kvůli klášteru? Ale on není Karel V. To nejintimnější drama osudu a duše předvést celému světu jako divadelně mystickou maškarádu... Ne, jen toto ne! Klášter ano, ale odejít do něj tak, aby to nikdo netušil. Přenechat velmoc tomu, kdo je ještě mlád, plný sil, nezná výčitky svědomí, není poznamenán zločinem, netuší tato strašná dilemata etiky a náboženství. Odejít! Odejít jako neznámý poutník, prašnými cestami ode vsi ke vsi. Jakým potěšením by pro něho bylo žebrat! Ani na to však nemá právo. Jeden z nejbohatších monarchů zeměkoule v žebráckých hadrech škemrá o halíř u svých poddaných – co to je za nedůstojnou komedii!... Ne. Je nutné do tajemství zasvětit dva tři lidi, jinak se nepovede zařídit nic. Carevna Alžběta ho pochopí. Ospravedlní ho a pomůže. Odejít je třeba tak, aby si každý ze 40 milionů poddaných myslel, že zesnul. Aby uzavřená prázdná rakev byla přede všemi umístěna do hrobky císařského domu.

Kdysi ve chvíli největšího nebezpečí pro jeho zemi se podřekl, že by si raději nechal narůst vousy a šel v hadrech cestou necestou, než by se pokořil nepříteli.

Nastal čas činů, nejen slov. Nepřítelem je nyní ne francouzský císař, nýbrž sám velmocenský démon, a právě tak se mu dá uniknout. V prostém kabátě nebo v kaftanu, jako obyčejný měšťan, se dostane do určeného kláštera. Na postřižiny je ještě brzo, nejdříve je potřeba být novicem. Jít například jako novic k některému z asketů, kteří prosluli moudrostí a čistotou života. Modlit se po zbytek života za očistění a vykoupení. Modlit se za Rus. Za hříšný a krvavý císařský rod. Za jeho prosvětlení, za jeho zmoudření, ať jeho vnuky a pravnuky mine tíha odplaty. Pokud to však není souzeno, ať se jim na posledním soudě přičte alespoň tento malý vklad, který vloží on. Za ně za všechny! Za celý národ, již tknutý stínem čehosi neznámého, co čeká vpředu, čehosi nepochopitelně strašlivého.

Samozřejmě, jeho úvahy nemohly být přesně takové, vnáším do nich odstíny vlastní mému vědomí. Nelze najít žádné odkazy na to, že by si Alexandr uvědomoval nebo zřetelně cítil existenci démona státnosti a demiurga coby transfyzičických osobností, jako hierarchií. Kromě toho ho patrně dlouho trápilo přesvědčení hluboce zakořeněné v církevním, konfesionálním vědomí: že ten, jenž je pomazán na císaře, nemá právo dobrovolně se vzdát koruny, a to nikdy a za žádných okolností, neboť to znamená zradit úkoly uložené mu shůry. Nejspíše toto přesvědčení mu bránilo uskutečnit rozhodující krok. Překáželo mu do té doby, než zřetelně pocítil, že síly, které řídí jeho stát, přišly o Boží požehnání, a zřejmě jednou provždy. Dá se předpokládat, že až poté se cítil oprávněn odejít. Ať tak či onak, směr jeho duševního vývoje a hlavní mezníky vnitřní cesty byly zřejmě podobné. Vše předcházející a vše následující to dokazuje. Raný podzim roku 1825, slunce, zlaté listí. Již ne ten mučivý nepokoj, který ho nutil jezdit po guberniích a městech císařství, nýbrž precizně promyšlený plán ho přivádí do Taganrogu. Je dosažena životní mez a uskutečňuje se nebývalý obrat osudu. Nikoho kromě císařovny, dvorního lékaře a komorníka vladař nepřijímá, a tak je dost času na poslední přípravy. Je přivezena i rakev. Z Taganrogu na sever odchází vysoký poutník v letech, prostě oblečený, s pytlek na ramenou a s holí v aristokratické malé ruce. V paláci zůstávají šepoty, šustění; ztišené pohyby. Rakev se zpevňuje a zalívá se olovem. Rusko oznamuje smutnou událost – předčasný konec cara Alexandra. Dvorní lékař kreslí posmrtný profil vladaře, což má v hlavním městě posloužit jako důkaz toho, že císař vskutku zemřel a v rakvi je vskutku jeho tělo. Pak se rakev veze přes celé Rusko, aby se mohla v Petěrburgu s patričníou ceremonií umístit do hrobky císařské rodiny.

Historická věda zatím ještě nevynesla autoritativní rozsudek nad tím, co v literatuře dodnes nese divný název *Legenda o starci Fjodoru Kuzmiči*.^{*13} Zřejmě síly jak druhého, tak i třetího Žrugra se snažily dost, aby se v dynastií, ve společnosti a ve vědeckých kruzích vytvořilo mínění, které by samu úvahu o odchodu císaře pokládalo za fantastickou. To je přirozené. V očích státní církve podobný akt

* Slovo „legenda“ se tady v žádném případě nehodí, jelikož vědecké pochybnosti podléhá ne postava Fjodora Kuzmiče, ale jeho identita s carem Alexandrem.

zůstával zradou a duchovním zločinem. V očích dynastie se jevil hrozným pokusem pro lid, nebezpečným precedencem, který vyvolává pochybnost o oprávněnosti obsazení trůnu celou řadou monarchů a v každém případě pochybnost o morální podstatě státu. Pochopitelně že do zániku druhého wicraora byl vážný vědecký výzkum této otázky prakticky neuskutečnitelný. Když se potom v trans-fyzických vrstvách Ruska ujal moci třetí Žrugr, vytvořila se jiná, stejně úctyhodná překážka. Nebylo možné připustit, aby nad jakýmkoliv vladařem svržené dynastie zářila svatozář hrdinství, sebezapření, svatosti. Objevují se přesto nové skutečnosti, čekající na prozkoumání. V zahraničí vychází práce, o kterých se tady mlčí.¹⁴ Věda, která se po revoluci stala poslušnou otrokyní třetího wicraora, neotálela diskreditovat jména mnohých činitelů minulosti, ale k málokomu se zachovala tak nepřátelsky jako k Alexandru I. Jeho obraz zbavovali aureoly, snažili se ponížít, zdrobnit i pošpinit, psychologicky zesměšnit samotný předpoklad reálnosti jeho odchodu. V tom se možná projevilo intuitivní tušení toho, že nový velmocenský démon získal v osobě tohoto velkého ducha nesmiřitelného a mocného nepřítele. Na „legendu“ o starci Fjodoru Kuzmiči padlo jakoby spiklenecké mlčení, a skoro nikomu není známa dokonce ani ta šokující historická událost, že při odhalení hrobek v Petropavlovské pevnosti hrobka Alexandra I. byla prázdná.¹⁵

Nemohu se tady věnovat výkladu argumentů ve prospěch této tzv. legendy. Nepíši historickou práci, ale metahistorickou esej. Ten však, kdo spatřil vnitřním zrakem vzdušnými víry letícího zářícího titána, kdo s dojetím a hlubokou úctou pochopil význam neopakovatelné cesty, po níž před sto lety krácel tento prosvětlený, toho nezviklá ani nedostatek vědeckých důkazů, ani jejich naprostá nepřítomnost.

Před sto lety tato osobnost byla úplně, úplně odlišná. Zachovala se podobizna starce Fjodora Kuzmiče v životní velikosti, zhotovená nezkušeným štetcem místního (asi tobolského) malíře.¹⁶ Tento dokument byl zveřejněn.¹⁷ Mluví za všechny důkazy. Ohromuje.

Obrovská, holá, polosférická lebka. Zbytky naprosto bílých vlasů nad ušima je zpola přikrývají. Čelo, na jehož „chladný lesk“ „ruka umění“ kdysi kreslila skrytý hněv, je nyní skoro hrozivé. Rty, zřetelné mezi knírem a řídkým vousem, jsou semknuté v nevyjádřitelném smutku. V očích, upřených na diváka, je přísná myšlenka a neproniknutelné tajemství. Trpkou moudrostí svítí tyto popelavé rysy, tytéž, které jsme tolikrát viděli na zobrazeních imperátora. Jsou proměněny právě v té míře a zrovna tak, jak by to mohla udělat léta a vnitřní oheň odvahy.

Aby takový portrét byl úmyslně „zfalšován“, aby úmyslně (kvůli čemu však?) bylo dosaženo podoby starce s Alexandrem, a aby přitom s takovou psychologickou hloubkou byla pochopena celá logika duchovní tragédie tohoto cara, k tomu by bezejmenný malíř musel mít předvídatost génia. Tady se však nejedná o génia, ani o alespoň skromný talent, jelikož portrét jako umělecké dílo je skoro bezvýznamný. – Nechtěně začínám argumentovat. Chtěl bych použít všech prostředků, abych předal jiným své vědění. To proto, že velkých vladařů s podobnou historickou katarzí se najde ve světové historii sotva víc, než je prstů na jedné

ruce. Diokletianus? Jenže on po zřeknutí se moci neodešel „do pouště“, ale jednoduše do soukromí, stejně jako Sulla. Karel V.? Jenže ten ani v klášteře sv. Justina nezapomínal na státní věci a jeho život tam byl obklopen takovým komfortem, jaký by mu záviděl jakýkoliv vévoda. Spíše vzpomínám na některé vládce Indie, vskutku velké duchem. Například postava Čandragupty Maurja, zakladatele prvního indického impéria, který se po skvělém panování vzdal trůnu, nastoupil asketickou cestu džajnu a ukončil svůj život tou vykupující sebevraždou, kterou toto náboženství připouští: nepřijímáním stravy. Jedna z kolosálních postav všech dob a národů, imperátor Ašóka, který po zdrcujícím vítězství nad státem Kalinga pochopil hříšnost zabíjení člověka člověkem,¹⁸ prohlásil, že zanechává cestu „uchvácení světa“ kvůli cestě rozšiřování zbožnosti a po dlouhém, snad v historii nejsvětlejším panování přijal hodnost buddhistického mnicha. Každý z těchto osudů je hluboce individuální. Ale neznám jiný případ tajného odchodu vladaře silné velmoci a jeho smrti po mnoha letech v naprosté anonymitě.

Mým vroucím přáním je, aby to bylo konečně pochopeno. Právě proto používám občas historické argumenty. Nemám to ale zapotřebí a nechci to dělat. To je úkol pro badatele. Bez jakékoli argumentace mohu však pouze trochu nastínit metahistorický smysl některých jevů.

Na tato léta připadají poslední roky života ruského světce, který může a má být přirovnán k velkým osobnostem dávných časů, velebného otce Serafima Sarovského. Pověst o něm šla po celé zemi a mezi ctitele pastýře a divotvorce Sarovského patřila jména s velkoknížecí titulaturou.

Koncem roku 1825 se do Sarovského kláštera dostavil neznámý člověk středních let. Zpovídal ho sám Serafím a nově příchozí byl přijat do kláštera pod vedením velebného otce jako novic jménem Fjodor. Jeho původ a minulost zůstávaly neznámými patrně všem, kromě velebného otce.

Minulo několik let – dost času na to, aby se oficiální verze o smrti cara Alexandra v Taganrogu pevně uhnízdila ve společenském vědomí. Pár zasvěcených svatě chránilo tajemství, každý chápal, že nadzvednout jeho roucho alespoň za krajíček znamená skončit život v kobkách Šlisserburské pevnosti či v jiných ještě strašnějších místech. Všichni ještě měli v čerstvé paměti 14. prosinec,¹⁹ a minimální náznak pochybnosti o právech cara Mikuláše na trůn by byl zničen v zárodku. Carevna Alžběta zemřela. Nový imperátor si přivlastnil její dopisy a deníky, přečetl si je o samotě a vlastnoručně spálil v krbu.²⁰

Spálil v krbu. Jenže za nějaký čas Sarovský klášter, který byl vzdálen od Peřburgu na tisíc dvě stě verst, náhle pocítil návštěvou imperátor osobně.²¹ Jako vždy dlouhým krokem, s vypjatou hrudí a skelným, rovně namířeným pohledem rozsévajícím hrůzu zamířil se svým doprovodem do skromného chrámu. Před vchodem na něj čekal v svátečním rouchu malý hrbatý stařeček se spoustou drobných vrásek a tak zářícíma modrýma očima, jako by patřily ne sedmdesátiletému starci, ale sedmnáctiletému mladíku. Císař se sklonil tak, že se jeho načechrané, navoněné, pěstované vousy dotkly ruky světce, která byla sice bleďá s prsty drsnými od neustálé práce, ale podivně voněla cypřišem.

Po slavnostní bohoslužbě a neméně slavnostní společné hostině císař odkráčel do světnice představeného. Tam po dvě nebo tři hodiny trvala rozmluva ve třech, Serafima Sarovského, Mikuláše I. a toho, jenž nyní pracoval v Sarově pod tichým jménem novice Fjodora.

Co asi pocítil Mikuláš, když uviděl svého předchůdce na trůně, vlastního bratra, v prosté černé říze tady v ústraní, kde se ozývají pouze hlasy zvonů? Nehledě na stálé opojení vlastní majestátností, v první chvíli setkání jeho duše jistě byla zaplavena vlnou smíšených pocitů rozechvění, děsu, smutku, obdivu, podivné naděje a podivné závisi. Mikuláš nikdy nevěřil duchovním tragédiím toho druhu, jako byla tragédie jeho bratra, vše tomu podobné se mu jevilo buď jako rozmar nebo jako komedie. Nyní pochopil, že to není hra ani bláznovství, a alespoň na několik hodin či možná jen minut ucítil záchvěv nejasné radosti, že za něho a za celý císařský rod oroduje tento jemu nepochopitelný hledač Boha.

O čem mohli rozmlouvat? Okolnosti vylučovaly možnost bezvýznamných témat nebo otázek o soukromém životě. Kvůli tomu imperátor nezdolával tisíc verst koňským spřežením. Jestlipak se Alexandr Pavlovič přimlouval za ty změny, kterým se kdysi vyhnul? Nyní poznával a poznal svou zemi ne z okénka kočáru, těch tisíc verst od Taganrogu do Sarova kdysi zdolal pěšky, a ne v kočáře. A pokud ho strašné záběry z ruského života mnohému naučily, pak především tomu, že je morálně zrůdné a politicky neuvážené neprovést okamžité osvobození rolníků.

Jak mohla tato rozmluva skončit? Ať už Alexandr prosil bratra o cokoli, ať se jakkoli snažil předat mu vytrpěné vědění, co a jak se mohlo dotknout mladého samovládcе v zenitu jeho moci? Mluvili různou řečí.

Vladař se vrátil do Petěrbugu. Logika moci pokračovala ve svém neústupném pohybu. Velmoc se nenávratně blížila svému konci, tažená tou slepotou, kterou politikové těch dob pokládali za zdravý rozum a nejspíš by to nazvali státnickým realismem, pokud by to slovíčko již bylo na světě.

Car Alexandr mohl samozřejmě těsně před svým odchodem doufat pouze v to, že individuální oběť nebo duchovní práce dokonce celého Nebeského Ruska může odstranit karmickou síť dynastie, zachránit ji od neodvratné odplaty. Když potom za mnoho let po odchodu ze Sarova umíral ve vysokém věku v sibiřské tajze,²² jeho vědomí bylo mnohem jasnější, dosahovalo takových hlubin a takových výšin, o kterých se mu zpočátku ani nezdálo.

Nevíme, co ho donutilo opustit Sarov. Velebný otec Serafim zesnul v roce 1832, a na podzim roku 1836 u jedné kovárny na okraji města Krasnoufimsk zastavil koně chudě, ale čistě oblečený vysoký člověk pokročilého věku.²³ Prosil podkovat koně. Ale jeho vzhled a způsob řeči se zdály kovářům a kolem shromážděnému lidu nezvyklé a podivné. Zadrženy a poslaný do městského vězení se prohlásil rolníkem Fjodorem Kuzmičem, ale další vysvětlení podat odmítl a označil se za tuláka bez příbuzenstva. Soudili ho za tuláctví a poslali do vyhnanství na Sibiř, potrestavše ho ještě dvaceti ranami karabáčem. Místem vyhnanství byla určena vesnice Zercaly v Tomské gubernii.

Tak začalo sibiřské období jeho života, dlouhé 28 let. Kozáci, rolníci, kupci, lovci, kněží – všichni byli dojatí jeho osudem. Jeho poutnický život, počestnost, lékařská pomoc, kterou prokazoval obyvatelstvu, náboženské rozmluvy, které vedl, mu brzy získaly aureolu spravedlivosti a předvídavosti. Sám sebe však pokládal za velkého hříšníka, a ať už žil kdekoliv, většinu času trávil modlitbou. Vždy a všude měl s sebou několik náboženských knih, ikonu Alexandra Něvského a malý krucifix ze slonoviny, který udivoval každého neruským zpracováním. O své minulosti Fjodor Kuzmič nikdy s nikým nemluvil, dokonce ani s biskupy Innokentijem Kamčatským a Afanasijem Irkutským. Stávalo se pouze, že posluchačearážela v jeho vyprávění tak hluboká znalost událostí roku 1812, tak podrobné vzpomínky na život vyšší petěrburské společnosti, které mohly patřit pouze jejich přímému účastníkovi.

Fjodor Kuzmič skonal roku 1864. Pokoušet se uhadnout, do jakých dálek „světů jiných“ nahlédl během posledních let a v jakém pořadí odhaloval tajemství za tajemstvím, bylo by dětskou drzostí. Každá duchovní cesta je jedinečná a neopakovatelná, pouze základní principy jsou obecné a zákonité.

Jeden z těchto principů spočívá v tom, že tzv. „úzká cesta“ (jejíž varianty obsahují všechny základní druhy náboženství) nejenže putujícího vzhůru zbavuje posmrtných pádů do očiřtce a místa utrpení duše, ale též zkracuje pobyt ve světech prosvětlení. Neboť část té práce na prosvětlování materiálních obalů své monády, kterou většině z nás je souzeno vykonávat až po smrti, zbožní obětavci vykonávají tady. Stupeň prosvětlení, dosažený tady, předurčuje rychlost vzestupu tam.

Jedním dechem, s letným dotekem sféry těch světů, vystoupil Alexandr Blahoslavený skrze vrstvy Prosvětlování do Nebeského Ruska. Tam vzrůstala jeho tvorba, čekala celá řada nových a nových prosvětlení v čase, kdy u nás plynuly desítky let.

Tomu, jenž se ve chvíli největšího nebezpečí postavil do čela bránícího se lidu a zajistil osvobození Evropy, je souzeno stát v čele prosvětlených sil Ruska v jejich boji se silami antilidstva, s wicraory naší metakultury a se samotným Gagtungrem.

Tento arcivévoda Nebeského Kremlu je nyní ještě ve Svaté Rusi. Jeho duchovní moc a záře se ale zvětřuje, vznášá se výř a výř a již vcháží do nebeského Jeruzaléma – do modré svítivé pyramidy, do nejvyššího Transmýtu křesťanství.

Ten, kdo hrdinně zpřetřhal na sobě smyčky a uzly císařské karmy, se má v budoucnosti stát osvoboditelem těch, které tato karma uvrhla do staletého zajetí – obrů, uvězněných v citadele jiggvů a wicraorů.

Tomu, kdo založil kdysi v hlavním městě Ruska velký chrám, který zůstal ne realizován druhým velmocenským démonem, je dáno vést spolu s nesmrteľným architektem tohoto chrámu budování neopakovatelné svatyně, jež se brzy stane obydlím Zventy-Sventány, přečisté dcery Jarosvěta a Národní Duše. Stojí v čele řady za sebou jdoucích bitev mezi Synklétem Ruska a antilidstvem. Až se zápas demiurga s velmocenským démonem ukončí osvobozením Návny a Zventa-Sventána se vtělí do prosvětleného těla v Nebeském Kremlu, pak opustí vrchol ruské metakultury, aby mohl vstoupit do Synklétu Světa, kde ho už nyní viděli jako zářícího hosta.

Když tento lehce zamlžený jezdec letí v doprovodu andělů, daimónů a vojsk Synklétu ke stěnám Drukkargu, jeho přiblížení vyvolává jakoby jiskřivé vlny síly a radosti ve hmotném prostředí těchto světů. Dokonce i kuň tohoto jezdce je nádherná a vysoce rozumná bytost, jedna z bytostí říše zvířat, které vystoupily nad Changvillu. Smysl jimi společně zdolávaných cest a společně uskutečňovaných bitev spočívá ve spojení prosvětleného lidstva s prosvětlenou říší zvířat.

Takto rozvázal Alexandr uzly své karmy. A co jeho bratr Mikuláš? A co druhý wicraor, ponechaný Jarosvětem sám sobě?

Žrugr opilý vítězstvími se nyní setkával s vůlí demiurga jako s mrzutou překážkou, a ne s pomocí, což v něm vyvolávalo pouze vzteklost. Začínala dlouhá éra zápasu, kterému bylo souzeno v budoucnu vystoupit za hranice nadnároda a stát se z boje za Rusko bojem za záchranu lidstva.

Tak Mikuláš I., aniž by si to uvědomil, jako poslušný nástroj velmocenského démona zopakoval odpadlictví Hrozného. Srovnání těchto dvou historických postav se může zdát divným pouze historikovi, pro metahistorika je však opodstatněné a logické. Máme tady různá kulturně historická období, atmosféru doby, rozdílnost politické situace, odlišné individuality obou wicraorů a konečně protikladné povahy obou císařů. Ano, ano, ty rozdíly jsou tak veliké, že zastíňují společnou podstatu, skrytou v jejich osudu a metahistorickém významu.

Zvláště odlišnými se zdají být právě tyto dvě povahy. Vždyť i tyranem je možné být na různé způsoby, takřkajíc v různých stylech. Přece však jsou tyto rozdíly jen povrchní. Když rozzuřený Mikuláš mířil na poddaného pohledem rosolovitě světlých očí s dvěma černými tečkami panenek, nešťastník ledovatěl a kameněl naprosto stejně, jak kameněl bojar nebo pochop pod jestřábím pohledem Hrozného.

Když Mikuláš rozehrával roli nedostupného co do velkorysosti a impozantnosti svého úsilí monarchy tak, že sám uvěřiv této frašce, uváděl Rylejeva do kajícího vzlykotu a moudrého a upřímného Puškina přiměl k tvorbě oslavných zpěvů praprapravukovi Petra, cožpak to nepřipomíná sadistické komediantství Ivana IV.? Cožpak nevěřili oba opojnou a oslepující vírou pýchy v přenádherné tvrzení „v nebi – Bůh, na zemi – já“? Nepokládali snad sebe sama za pastýře duší a těl, vznešeně osamocené ve svém vědomí toho, co tohle stádo potřebuje a co nepotřebuje, co mu je k užítku a co ke zkáze?

Mikuláš I. a Ivan IV. znamenali zaprvé zenit síly velmocenského démona, zadruhé začátek jeho boje s demiurgem nadnároda, zatřetí dovedení tyranské tendence do konce a začtvrté začátek procesu státního zániku.

Synchroni paralelu k neúspěšným polským a livonským válkám na konci panování Hrozného tvoří krymská válka. Opričnině odpovídá teroristicky škrtící režim Mikuláše, kde roli dvorjanstva, které Ivan vyzdvihoval skrze opričninu, nyní hraje byrokracie. Sebevražda Mikuláše, který se dožil počátku pádu svého zřízení, je rovnocenná s úděsnou smrtí Hrozného. Není důležité, samozřejmě, že jeden si vzal dobrovolně jed,²⁴ kdežto druhý se svému konci zuřivě, v panické hrůze bránil. Důležité je, že obě tyto smrti jsou nejpřesvědčivějšími příklady dvou duchovně státních bankrotů.

- 1 Nepřesný citát z básně M. V. Lomonosova *Óda na den nastolení na trůn vši Rusi Jejího Veličenstva císařovny Alžběty Petrovny roku 1747.*
- 2 Ministerstvo opilství neboli „Nejbláznivější, všesaškovský a všeopilecký sněm“ za předsednictví „všesaškovského patriarchy moskevského“ v doprovodu hierarchů „opilců a obžerů“, parodující církevní hierarchii, mezi nimiž měl Petr I. hodnost protodiákona, bylo jednou z charakteristických carských zábav.
- 3 Jedná se o Svaz bezbožníků, založený roku 1925 z okruhu novin *Bezbožník*; roku 1929 se přejmenoval na Svaz bojujících bezbožníků a poté na dobrovolný Svaz bojujících bezbožníků SSSR; v roce 1947 jeho funkce přešly na Všesvazovou společnost pro rozšiřování politických a vědeckých poznatků.
- 4 Ještě v roce 1785 se Írán za podpory Velké Británie a Francie pokusil ovládnout Gruzii, na což Rusko odpovědělo perským tažením roku 1796; další ruské snahy o přítomnost v Zakavkazí vedly k rusko-iránské válce v letech 1804–1813, po které uzavřela Velká Británie smlouvu s Íránem a prosazovala íránské požadavky vrátit k Persii ta území, které získalo Rusko po gulistánské mírové smlouvě, což později vedlo k další rusko-iránské válce v letech 1826–1828, která skončila rovněž ruským vítězstvím. Později se ruský vliv a ekonomická přítomnost v Íránu stále častěji střetávaly s aktivnějšími Angličany.
- 5 Hovoří se zde o tragických epizodách rusko-japonské války – bitvy u ostrova Cušima v Korejském moři (14. – 15. května 1905), ve kterém zanikla ruská Pacifická eskadra, a Mukdenská bitva (6. – 25. února 1905), ve které ruská armáda utrpěla velkou porážku.
- 6 V dopise A. A. Suvorinovi A. P. Čechov napsal: „Napište povídku o tom, jak mladý člověk ...ze sebe po karkách dostává otroka...“ (ЧЕХОВ А. П., *Полное собрание сочинений и писем: в 30 томах.* Том 3: Письма, Москва 1974, s. 133), ale sotva lze toto vyjádření považovat za přímé autobiografické přiznání, jak se to nejednou dělalo v literatuře o Čechovovi.
- 7 Nepočtený národ žijící na jihovýchodě ostrova Sumatra, potomci nejstaršího indonéského obyvatelstva.
- 8 M. M. Speranskij byl roku 1812 nejprve poslán do Nižního Novgorodu, poté do Permi; v roce 1816 byl jmenován gubernátorem v Penze, v roce 1819 generálním gubernátorem Sibíře a v roce 1821 se vrátil do Petrohradu.
- 9 Deklarace Svaté aliance, iniciovaná Alexandrem I., byla podepsána 26. září 1815 v Paříži; kromě ruského cara ji podepsali rakouský císař František I. a pruský král Fridrich Vilém III., 19. listopadu se připojil francouzský král Ludvík XVIII. a poté většina evropských monarchů. Jak napsal ve svých pamětech Metternich, „aliance byla vyjádřením mystických snah cara Alexandra a přihlášením se k politice křesťanských principů,“ ovšem reálné politické okolnosti a různorodé zájmy vedly k tomu, že od původní deklarace bylo odstupováno, a to i v činnosti samotného Metternicha.
- 10 Omezení Svaté aliance na sféru křesťanských národů bylo naprosto přirozené pro religiózní politický rozhled na začátku 19. století. Vyčítat Alexandrovi neúplný universalismus jeho idejí je stejně podivné jako obviňovat například Petra z toho, že nevybudoval letectvo.
- 11 Citát z Puškinovy básně *K bustě dobyvatele* (1829).
- 12 Podle D. Merežkovského.
- 13 K této tematice viz: Вел. кн. НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВИЧ, „Легенда о кончине императора Александра I в Сибири в образе старца Федора Козьмича“, in: *Исторический вестник*, 1907/7; БАЯТИНСКИЙ В. В., *Царственный мистик*, Санкт Петербург

- 1910; ВАСИЛИЧ Г., *Император Александр и старец Феодор Кузьмич*, Москва 1911; РОМАНОВ Д. Г., *Таинственный старец Феодор Кузьмич в Сибири и император Александр I*, Харьков 1913; novější pohled na tuto legendu viz САХАРОВ А. Н., *Человек на троне*, Москва 1992.
- 14 V ruské zahraniční literatuře byla legendě o Fjodoru Kuzmiči věnována řada prací: КНОРИНГ Н., „По поводу александровской легенды“, in: *Голос минувшего на чужой стороне*. Кн. 4 (XVII), Париж 1906; Д. О. (ОБОЛЕНСКИЙ Д.), „Разгаданная загадка. Несколько слов о Федоре Кузьмиче“, in: *Час* 1926/24/17 мая; НЕЛИДОВА-ФИВЕЙСКАЯ Л., *Жертва вечерняя. Драматический этюд в стихах в одном действии (из легенды о сибирском старце Федоре Кузьмиче)*, Чикаго 1934; АЙВАЗОВСКИЙ А. П., „Тайна смерти императора Александра I (Новые данные)“, in: *Возрождение* 1956/8 aj.
- 15 A. A. Andrejevová vzpomínala, že jí D. L. Andrejev vyprávěl o člověku, který ve dvacátých letech žil v domě Dobrovových (jeho příjmení zapomněla). Ten se účastnil otevření hrobek s carskými ostatky v Petropavlovské pevnosti a od něj autor slyšel uvedenou informaci.
- 16 V autorském strojopisu *Růžve světa* byla vložena fotoreprodukce tohoto portrétu; na jejím rubu bylo neznámou rukou starým pravopisem připsáno: „Znameníť tomský stavec, o kterém se povídá legenda v Sibiři, že je to car Alexandr Blahoslavený, o čemž se nyní velmi debatuje v různých novinách a časopisech. Naše chůva s nebožkou matkou při odjezdu naší rodiny ze Sibíře roku 1860 k němu zajely do Tomska a chůva tvrdí, že prý mi stavec požehnal, když mě držela v náručí. Máma s ním prý po celou dobu mluvila francouzsky.“
- 17 *Жизнеописание отечественных подвижников благочестия XVIII и XIX веков*, Athoský ruský klášter sv. Pantělejmona 1906.
- 18 Historikové dlouhou dobu měli za to, že po válce s Kalingou se Ašóka stal „snílkem“ a obrátil se k buddhismu, přičemž se zřekl dobovačné politiky; nyní je tento pohled poněkud zkorigován.
- 19 14. prosinec 1825 – nezdařený pokus o povstání proti císaři Mikuláši, pět organizátorů spiknutí bylo popraveno a mnoho účastníků bylo posláno do vyhnanství na Sibiř.
- 20 Zachovaly se některé carevniny dopisy a její zápisky o pobytu v Taganrogu, přerušené ovšem 11. listopadu.
- 21 O této carově cestě neexistují žádné důkazy.
- 22 Fjodor Kuzmič se na Sibiři objevil v roce 1837, jednu dobu žil „u vesnice Korobejnikova, asi 10 verst na sever od Krasnorečinska, v tajze“ (ВАСИЛИЧ, op. cit., s. 126), ale zemřel nedaleko Tomska 20. ledna 1867; o jeho pobytu v Sarově neexistují důkazy.
- 23 Sdělované podrobnosti vycházejí z ВАСИЛИЧ, op. cit., s. 113–114.
- 24 Verze o Mikulášově sebevraždě není přímo podložena žádnými historickými důkazy; o jejích pramenech viz ШТАКЕЛЬБЕРГ Н., „Загадка смерти Николая I“, in: *Русское прошлое: исторические сборники* 1923/1, s. 58–73.

KNIHA X.

**K METAHISTORII RUSKÉ
KULTURY**

DAR ZVĚSTOVATELSTVÍ

V jedné z předchozích kapitol jsem byl nucen zmínit se o tom, že na kulturním horizontu středověké Rusi není vidět ani jednoho velkého myslitele. Toto dlouhé období nebylo bohaté ani na umělecké génie. Ruská metakultura však nikdy později nezářila takovým počtem svatých a blahoslavených. Obecně je známo také to, že jejich ctnosti byly převážně typu asketického, řeholnického, v souladu s etickými hodnotami, jež odkázala pravoslavná Byzanc. Jakýkoliv jiný druh lidské činnosti mohl mít z hlediska těchto tradic pouze relativní, přechodný význam. Je pravda, že si lidé uvědomovali úlohu vůdců státu – velikých knížat a carů. Tuto úlohu ovšem uznávali za plodnou a správnou pouze do té míry, v níž byla v souladu s odkazy, jež byly zvěstovány nejvyšším mravním indikátorem té doby: stolcem metropolity a patriarchy, poustevnickým kajícnictvím, klášterní celou. Je charakteristické, že když car umíral, nechával se postříhnout na mnicha, což symbolizovalo vystoupení jeho duše na vyšší stupeň duchovního života.

V 18. století se projevilo vysychání duchovních řek, kterými se živily kořeny pravoslavné ctnosti. Je stále méně velkých náboženských osobností, před očima společnosti se stále vzácněji objevují postavy čistých a velkých pastýřů duší, kteří by dokázali prosvětlit své vlastní srdce a ovládnout vlastní přirozenost. V 19. století se již jen několik lidí podobá obrazům těch světců, na něž byla země tak bohatá ve stoletích předešlých: velebný Serafim Sarovský, Feofan Zatvornik, Amvrosij a Makarij Optinští. V předrevoluční epoše se nakonec církevní horizont zcela vyprázdnil. A nejen to: zmenšení rozsahu osobností je pouze jedním z projevů celkového tvůrčího úpadku pravoslaví. Rok za rokem církev stále více zaostává za požadavky a potřebami rychle se měnících epoch, přičemž se toto zaostávání dokonce mění v jakýsi princip: církevní hierarchie se na sebe dívá jako na ochránkyni nezvratných a vyčerpávajících pravd, jež nezávisejí na střídání časů a změnách lidské psychologie. Jelikož však tento názor není podepřen ani bezúhonností života pastýřů samotných, ani intenzitou jejich duchovní činnosti, ani jejich moudrými odpověďmi na sociální, politické či filosofické otázky, jež rodí nové epochy,

začínají autorita a význam církve rychle upadat. Poslední duchovní úsilí ze strany církve je vyvoláno revoluční bouří. Objevuje se celá řada bezejmenných hrdinů a mučedníků; a poté co životní pout' těchto hrdinů končí, opouští tvořivý duch pravoslavnou církev v ještě větší míře, stává se hříčkou v rukou diplomatizujících politiků, vedení východokřesťanské obce se mění v nástroj a pomocníka antináboženského státu.

Zároveň s tím, jak církev ztrácela význam duchovní vůdkyně společnosti, vznikala nová instance, která brala tuto povinnost na svá bedra a která si ji v osobách svých nejvyšších představitelů zcela zřetelně a jasně uvědomovala. Touto instancí je zvěstovatelství.

Zvěstovatel je ten, kdo inspirován daimónem, dává lidem procítit pomocí obrazů umění v širokém slova smyslu nejvyšší pravdu a světlo, linoucí se ze světů jiných. Proroctví a zvěstovatelství jsou blízké, nikoli však totožné pojmy. Zvěstovatel působí pouze prostřednictvím umění; prorok může své poslání uskutečňovat i jinými cestami – ústním kázáním, náboženskou filosofií, dokonce i příkladem celého svého života. Pojem zvěstovatelství se na druhé straně blíží pojmu umělecké geniality, není však totožný ani s ním. Genialita je nejvyšší stupeň uměleckého nadání. Většina géníů byla současně ve větší či menší míře zvěstovateli, nebyli to však zdaleka všichni. Mnozí zvěstovatelé se kromě toho vyznačovali nikoliv uměleckou genialitou, nýbrž pouze talentem.

Století, jež uplynulo od Vlastenecké války do Velké revoluce, bylo v plném slova smyslu stoletím uměleckých géníů. Každý z nich, zvláště géniové literární, ovládal mysl celých pokolení, společnost na ně hleděla jako na učitele života. Je samozřejmé, že se výchovná a pedagogická úloha literatury, jež díky nim nesmírně vzrostla, vyjadřovala v činnosti mnoha talentů; vliv některých z nich byl dokonce intenzivnější a širší než vliv jejich geniálních současníků. Od šedesátých let se dokonce vytváří výmluvná situace, kterou si však společnost vůbec neuvědomila: vliv géníů a vliv talentů začaly být v určitém velmi hlubokém smyslu vzájemně protikladné. Umělečtí géniové té doby – Ťutčev,¹ Lev Tolstoj, Dostojevskij, Čechov, Musorgskij, Čajkovskij, Surikov, později Vrubel a Blok – neformulovali žádné sociální ani politické programy, jež by byly schopny uspokojit masové požadavky epochy; vedli rozum, srdce a vůli příznivců nikoliv na plochu společenských přeměn, nýbrž do hlubin a výšin duchovnosti; odhalovali prostory vnitřního světa a v nich ukazovali na stálou vertikální osu. Naopak talenty – alespoň ty nejvlivnější – stavely před vědomí generací stále určitěji problémy sociálního a politického činu. Byli to Gercen, Někrasov, Černyševskij, Pisarev, všichni šedesátníci, Gleb Uspenskij, Korolenko, Michajlovskij, Gorkij. Geniální zvěstovatelé jako Leskov či Alexej Konstantinovič Tolstoj zůstávali izolovanými jednotkami; veslovali takřkajíc proti proudu, aniž by mezi současníky našli žádanou pochopení či spravedlivé ocenění.

Podobně jako Ivan Hrozný, který musí být v celém rozsahu své osobnosti uznán za postavu mocnou, nikoli však velikou, neboť je zbaven jednoho ze znaků skutečné velikosti – velkorysosti, celá řada uměleckých osobností, s nimiž

mnozí z nás spojují epitheton génia, není a nikdy ani nebyla zvěstovateli. Neboť jejich umělecká činnost je zbavena jednoho ze základních znaků zvěstovatelství: pocitu, že skrze ně promlouvá jakási mimo ně přebývající instance, která je vyšší, než jsou oni sami. Na taková jména je bohatá kupříkladu literatura francouzská, u nás lze jmenovat dvě tři osobnosti epochy revolučního vzestupu: Gorkého, Majakovského. Ohledně geniality těchto spisovatelů se lze přít, stěží by však v nich někdo spatřoval zvěstovatele vyšší skutečnosti.

Pravdy vyšší skutečnosti se transformují skrze podřízenou skutečnost Enrófu. Je-li na člověka vloženo poslání hlásat tyto pravdy a jejich projekce, hlásat je jazykem uměleckých obrazů, je-li pro splnění této povinnosti poslán k umělci daimón – pak umělec nemůže nepocít'ovat (na nižším či vyšším stupni zřejmosti) jeho inspirující vliv. Charakter tohoto pocitu a způsoby jeho vyjádření se mohou všelijak měnit, v základu však vždy nalezneme jedno a totéž: prožitek jisté, mimo osobnost umělce přebývající síly, jež do něj vtrhla a vyjadřuje se v jeho tvůrčím procesu. Stává se také, že tento prožitek je znám i lidem s menším nadáním, které nemůžeme mezi génie zařadit. Jako příklad lze uvést takového skvělého, byť ne geniálního básníka, jako je A. K. Tolstoj, který píše ve své nádherné básni: „Domníváš se, umělče, marně, že tvůrcem jsi ty vlastních děl.“ Už jen tato básně by nám mohla pravděpodobně stačit, aby se pro nás stal zcela jasným a nesporným dar zvěstovatelství, který byl tomuto básníkovi vlastní. A přitom je tato básně hloubkou transfyzičského prozření ještě příliš vzdálena některým dalším skvostům A. Tolstého. Kdo jiný než Tolstoj ve svém *Janu Damašském* vyjádřil s takovou jasností, důrazem, silou a plamenností tu ideu, že umění vůbec a umění slova zvláště může být výrazem vyšší skutečnosti, nejvyšší Pravdy, dechu světů jiných, že básník, který uskutečňuje svůj zvěstovatelský dar, tím plní to, k čemu je předurčen Božskými silami? A copak není jeho poema *Drak* prvním pokusem v ruské literatuře nakreslit podobu a vyjasnit metahistorickou úlohu démonických bytostí, podobných wicraorům? A to už vůbec nemluvíme o jeho *Donu Juanovi*, kde by bylo zapotřebí speciální monografie k objasnění transfyzičské koncepce tohoto díla, nebo o takové perle ruské lyriky, jakou je básně *Ve tvém žárlivém pohledu se sřza chvěje*.²

To vše vyjasňuje rozdíl mezi pojmem umělecké geniality a pojmem zvěstovatelství. Přitom vidíme talentované umělce, kteří aniž by si činili nárok na geniální dokonalost svých děl, zvěstovali jimi takové výšiny a hlubiny transcendentních sfér, kterých nebyli schopni dosáhnout ani mnozí géniové. Ovšem řada těch, kteří byli pevně přesvědčeni o své genialitě, byli v podstatě pouhými nositeli talentu. Prozrazuje je jeden atribut, který je stěží pozorovatelný, zároveň však naprosto nevyvratitelný: tito umělci neprožívají svoji tvorbu jako projev určitého nadobního principu, nýbrž pouze a jedině jako svůj prerogativ či dokonce zásluhu, podobně jako atlet prožívá sílu svých svalů jako sílu, která patří jen jemu a vykonává pouze jeho příkazy. Tito uchazeči o genialitu bývají chvástavi a mají sklon oslavovat sami sebe. Na počátku 20. století se například v ruské poezii bylo možné občas setkat s domýšlivými deklaracemi o vlastní genialitě.

„Jsem ruské pomalé řeči vybranost.
Všichni básníci jsou přede mnou z nouze ctnost.“³

volal jeden. Další parafrázoval Horatia, setřel z podstavce jméno velkého Římana a písmeny, jež padala vpravo či vlevo, nebo se kakofonicky střetávala mezi sebou, napsal své: „... i lidé různých vkusů ... znají jméno mé: Valerij Brjusov“.⁴

„Jsem génius Igor Severjanin,
Svým vítězstvím jsem opojen.“

upadal do extáze třetí.⁵

„Můj verš překročí
hřbety věků
A hlavy
básníků i vlád.“

tvrdil čtvrtý, zaměniv žádoucí za skutečné.⁶

Každý z těchto deklamátorů je přesvědčen, že genialita je kvalita neoddělitelná od jeho osobnosti, kvalita, jíž nepochybně dosáhl. Podobní výrostkům, kteří se cítí být silnější, než jejich vrstevníci, se naparují svými poetickými bicepsy a s hlubokým pohrdáním shlížejí shora dolů na ostatní děti. Všechno jsou to talenty, jež jsou zaslepené samy sebou, mistři, kteří tvoří ve jménu sebe sama, otroci egoismu; nejsou to géniové, nýbrž samozvanci geniality. Některým se, jako samozvaným carům v našich dějinách podařilo dosáhnout literárního trůnu a udržet se na něm několik let, jednomu z nich se na něm podařilo udržet téměř tři desetiletí.⁷ Čas je však vždy nemilosrdně podrobil zničující kritice, potomci vymezili těmto jménům skromná místa, jež jim po právu náležela, a osobní karma, kterou zatížily pýcha a zaslepenost a zkomplikovalo snížení morálních požadavků k sobě samému („je mi dovoleno více než ostatním, neboť jsem něco více než ostatní“) – táhla takovouto osobnost v jejím posmrtném životě stále dál a dál od Synklétu metakultury.

Byl bych pochopen zcela nesprávně, kdyby se z mých slov vyvozoval závěr, že já jakoby připravuji čtenáře k tomu, aby se nedivil požadavku, který budu na následujících stránkách klást na umělce: totiž že se v jeho dílech musí projevat určitá etická tendence, řídicí nábožensko-mravní idea. Dříve než začnu klást jakékoli „požadavky“, pokusím se charakterizovat nikoliv to, co má být, nýbrž to, co ve skutečnosti fakticky existuje. Právě s tímto cílem jsem zavedl pojem zvěstovatelství a odlišil jej od pojmů geniality a talentu. Bylo by směšné a barbarské, kdybych kladl každému umělci požadavek: jelikož je zvěstovateli vlastní to a to, snaž se být jako on. Genialita a talent jsou samy o sobě, aniž by se spojovaly se zvěstovatelským nadáním, také božími dary, jsou však jinak získávány a obsahují jiné potence. Transfyzický rozdíl prostého génia a prostého talentu od zvěstovatele

spočívá ve větším či menším, vždy však – osobním nadání. Talent a genialita jsou takové obecné schopnosti, které dosáhly v dané osobnosti díky zvláštnostem její psychofyzické struktury vyššího stupně vývoje, než je tomu u osobností jiných. Tyto zvláštnosti jsou teleologicky podmíněny tvořivou prací těch či oněch sil Prozřetelnosti na šeltu, astrálu, éterickém a fyzickém těle. K takovému umělci není poslán žádný daimón, žádná múza mu nic nevnuká a nikdo neviditelný nepracuje na tom, aby pootvěřel orgány jeho duchovního vnímání. Takovýto člověk, ať je talentovaný či geniální, nemůže prožívat nadosobní povahu svých inspirací z té jednoduché příčiny, že tyto inspirace žádnou nadosobní povahu nemají. Jestliže se setkáme s takovými tvrzeními z úst mladého talentu, který dosud nedosáhl svého zenitu, pak máme tři možnosti: buď je před námi skutečně mladý zvěstovatel, nebo máme před sebou talent, který se staví do pózy zvěstovatele a vědomě či podvědomě kopíruje postavy velkých uměleckých tvůrců, nebo máme co dělat se zcela neškodným literárním postupem, který se podobá promluvám básníka ke své múze, jež degenerovaly na prázdnou rétorickou figuru.

Talent a dokonce ani génius nemají poslání, nýbrž předurčení, tak jako je tomu u každého člověka, ovšem toto předurčení od ostatních odlišuje řada hluboce individuálních zvláštností. Poslání má vždy význam obecný, velmi široký, na jeho uskutečnění má horoucí zájem celá metakultura. Aby se umělec mohl stát zvěstovatelem, je zapotřebí velkého vypětí, dlouhodobého úsilí sil Prozřetelnosti, je zapotřebí neustálé, dlouho před jeho zrozením začínají práce na hmotných oděních jeho monády ze strany cherubínů, daimónů, stichiálií, demiurga nadnároda a jeho Pospolité Duše, ze strany Synklétu metakultury a Synklétu světa. Neboť pootvěření duchovních orgánů jeho bytosti – a bez toho není zvěstovatelství možné – je proces neobyčejně pracovně náročný, je daleko náročnější na práci, než je tomu u libovolné, i té nejmohutnější umělecké geniality.

Co se pak týká geniality či talentu jako takových, mohou být zcela nezávislé na úkolu zvěstovat a ukazovat skrze magický krystal umění vyšší skutečnosti. Stačí vzpomenout na Tiziana či Rubense, Balzaka či Maupassanta. Od geniů a talentů se vyžaduje pouze dodržování obecných norem etiky s podmínkou nezahrabávat svůj dar do země a nepoužívat jej ve prospěch zla, čili nerozkládat ducha. Pouze s těmito požadavky máme právo přistupovat k hodnocení života a činnosti dejme tomu Flauberta či Wellse, Majakovského či Jesenina, Korolenka či Gorkého, Repina či Venacijanova, Dargomyžského či Ljadova, Monferrana či Tona. Etické požadavky, které klademe na talent či génia, jsou tudíž požadavky obecného etického minima.

Může vzniknout myšlenka, zda není snad v takovém případě požadavek, který klademe na zvěstovatele, požadavkem etického maxima. Problém je však v tom, že nemáme vůbec žádné právo klást komukoliv požadavky, jež by převyšovaly etické minimum. My bychom mohli vyžadovat i od zvěstovatele pouze to, aby dodržoval v životě a ve své tvorbě normy etického minima. Problém není v našich požadavcích, nýbrž v požadavcích těch, kteří za cenu nesmírného úsilí předali danému umělci dar zvěstovatelství. A je zřejmé, že tyto požadavky jsou v některých

případech shovívavější, než by mohly být požadavky naše, v jiných případech jsou pak mnohem tvrdší. V některých případech mohou být jednotlivá porušení obecního mravního minima ze strany zvěstovatele ponechána dokonce i bez následků; k nejtěžším následkům však vede jakákoliv zrada, pokřivení či zkalení poslání. Voltairovu karmu zatížilo vytvoření *Panny Orleánské* nepoměrně více než desítky jeho neušlechtilých činů v osobním životě.⁸

„Génius a zločin jsou dvě neslučitelné věci.“⁹ Když přihlédneme k historickým faktům, je těžko říci, zda tomu tak je. Umělecká genialita je v každém případě nejen slučitelná s těžkými neřestmi, hlubokými pády, množstvím drobných slabostí, dokonce i s činy proti elementárním mravním normám, génius dokonce není ve většině případů ani schopen se tomu všemu vyhnout, alespoň ne v mládí. Takoví lidé, jako byl Mozart, který prožil život podivuhodně čistý, jsou velmi vzácní: jsou to bytosti, které se dosud nikdy nevtělovaly do lidí, nýbrž pouze do andělů a u nichž není proto ďábelské ejcechóre obsaženo v šeltu, nýbrž pouze v étericko-fyzických tkáních, které zdědila po lidech – rodičích.

Jsou géniové, kteří svůj lidský obraz vytvářejí, a jsou také géniové, kteří svůj lidský obraz ničí. První z nich, kteří v mládí prošli skrze rozličné sestupy a pády, čímž obohatili zkušenost své duše, se později, v době zralosti, postupně osvobozují od tíhnutí dolů a zpět, překonávají tendenci k sebeustrukci, aby se pak stali ve stáří vzorem osobnosti stále více se harmonizující, jež přetvořila vzpomínky na své pády v moudrost poznání dobra a zla. K této skupině patří Dante, Leonardo, Cervantes, Goethe, Wagner, u nás Dostojevskij. V posledních letech svého života dosáhl hranice harmonizace své osobnosti Lev Tolstoj. V tomto směru se zřejmě pohybovali Puškin, Lermontov, Čechov. Příliš brzy přetržený život mnohých géníů neumožňuje jasně určit potenciální závěry jejich cest. Dějiny kultury znají i takové nositele umělecké geniality či velkého talentu, kteří představovali harmonickou osobnost od samého počátku, byť ne v takové míře jako Mozart: Bach, Gluck, Liszt, Tulsidas, Thákur, v Rusku Alexej K. Tolstoj. Znají i ty, kteří podobně jako Michelangelo nedokázali ani po dosažení vysokého stáří uvést do harmonického souladu rozličné stránky své osobnosti mezi sebou, ani svou osobnost s jejím posláním.

Existují však ještě géniové sestupné řady, géniové tragičtí, kteří se stali obětí vlastního vnitřního rozporu, jež nedokázali vyřešit: François Villon a Baudelaire, Gogol a Musorgskij, Glinka a Čajkovskij,¹⁰ Verlaine a Blok. Tragédie každého z nich je nejen nekonečně individuální, zároveň je ještě i tak hluboká, tak výlučná, tak tajemná, že dotýkat se záhad těchto osudů lze pouze s největší opatrností, s cudností a láskou, s rozechvělou vděčností za to, co jsme z nich načerpali, přičemž se v žádném případě nelze řídit snahou vynášet nad těmito velkými nešťastníky jakýkoli eticky ortel. „Komu je více dáno, od toho se i více vyžaduje,“ ano. Ať však od nich vyžaduje Ten, kdo dal, a ne my. My jsme se pouze učili z jejich tragédií, pouze jsme brali, pouze jsme četli poémy Prozřetelnosti, jež byly napsány jejich životními katastrofami, v nichž vystupuje mnohoplánový, výstražný smysl tak zjevně jako nikdy v ničem.

„Kdo že je mnou obelhaný?
 Jenom na mne vzhlédněte:
 Stojím mezi spáleništi,
 Plameny jsem ošlehaný
 Pekla výhně prokleté.“
 (M. L.)¹¹

Soudcem jim vskutku může být pouze „Bůh a svědomí“.¹²

Je ovšem pochopitelné, že velká „opice Boží“ není nečinná ani v této oblasti. Jsou-li zvěstovatelé Prozřetelnosti, není těžké uhádnout, že kulturně historický proces se neobejde ani bez zvěstovatelů temných. Je ovšem pravda, že v oblasti umění je nepotkáš příliš často, a když ano, pak hned nerozeznáš jejich skutečnou povahu. Tito zvěstovatelé jen zřídka hovoří otevřeně a přímo o tajemstvích démonického principu: proč by měl také Gagtungr odhalovat skrze ně lidskému pohledu svou vlastní neproniknutelnou tmou? Činnost temných zvěstovatelů má častěji negativní charakter: vysmívají se duchovnosti v dějinách, v umění, v náboženství, v životě, v lidské duši. Málokdo si uvědomuje, že skvělý, nádherně lehkomyšlný Parny uskutečňoval (pravděpodobně nevědomě či polovědomě) temné poslání: odívat rouhání do okouzující poetické formy, tím snižovat náboženské hodnoty, diskreditovat projevy Světového Ženství, přistříhovat křídla duchovním poryvům v lidských srdcích, strhávat etické ideály.

Temné zvěstovatele však častěji potkáváme nikoliv v umění, nýbrž ve filosofii a vědě. Je to například Bacon, jenž jako jeden z prvních stvrdil úplné a definitivní odtržení vědy od jakékoliv etiky a jakékoli duchovnosti; je to Comte, který postavil do protikladu ke všem existujícím náboženstvím své náboženství „levé ruky“ – svůj úsudkový, vykleštěný, mrtvě chladný „kult lidstva“,¹³ založený na celém systému kluzkých podvrhů, jež přistříhují srdci křídla. Patří k nim také Stimer, jehož „etická“ soustava podřezává kořeny jakékoli morálky nožem nejvyššího kritéria „Já chci“; Nietzsche, který svým ideálem nadčlověka tento ideál syntézy nejvyššího stupně nadání, nejvyššího stupně síly a nejvyššího stupně ctnosti v jedné svobodné osobnosti pokřivil a zprofanoval – tento ideál by se byl vyjasnil ve vědomí jeho epochy, kdyby nebylo právě Nietzscheho; Marx, který se chytil jednoho z koleček převodového mechanismu – ekonomiky – a prohlásil je za jediné a dominující. Ve vědě jsou temnými zvěstovateli, nositeli temných poslání nikoliv osobnosti slavného jména s geniálním nadáním, nýbrž druhořadí vědci, interpretátoři a deformátoři hlubokých vědeckých teorií, jako byl například Timirjazev, který zpřimitivizoval Darwinovo učení a dovedl je až do toho nejploššího materialismu.

V umění (stejně jako i ve vědě) lze potkat i takové temné zvěstovatele, kteří jsou zbaveni temného poslání a stávají se hlasateli temného prostě v důsledku osobních omylů. Názorným příkladem takové osobnosti může být Skrjabin. Skrjabin v Boha věřil a po svém jej miloval, sám sebe pokládal za Jeho zvěstovatele a dokonce i proroka, s udivující lehkostí se však dopouštěl podvrhů, stal se obětí

vlastní duchovní nekontrolovatelnosti a přeměnil se na zvěstovatele Dugguru. Jen málokdo chápe, že například v *Extatické poémě* se s ohromující otevřeností kreslí právě tato démonická vrstva s její mystickou chlípností, s jejími masovými sexuálními orgiemi, s jejím přenášením impulsu sexuální rozkoše na kosmický plán, a co je hlavní, kreslí se nikoli pod odhalujícím a výstražným zorným úhlem, nýbrž jako ideál. Je přirozené, že pozorný posluchač *Extatické poémy* je zpočátku rozpačitý, později je zaujat tímto zvukovým panoramatem kosmické kopulace a nakonec pocít'uje jakoby vnitřní dezorientaci a hlubokou depresi.

Ve specifických podmínkách reálného historického procesu se nezřídká stává – a v 19. století tomu bývá zvláště často –, že neuhasínající pocit nábožensko-etického poslání v duši zvěstovatele se dostává do konfliktu s reálnými možnostmi jeho epochy a s uměleckým „kategorickým imperativem“, jenž je vlastní jeho nadání. Tento konflikt neznali Andrej Rubl'ov a stavitelé chrámu Vasilije Blažného, neznali jej Surikov a Levitan, neznal jej ani, ač se to zdá být jakkoli podivné, takový nepřekonatelný znalec tisíců jiných vnitřních konfliktů, jakým byl Dostojevskij. Ti prvně jmenovaní nemohli tento konflikt znát proto, že jejich umělecké sklony byly v plném souladu s konkrétními možnostmi epochy a s jejich vlastním nábožensko-etickým posláním. Další pak dokázali překonat jim nepříznivé psychologické klima své doby a měli štěstí poznávat, že čím byli blíž zralosti a stáří, tím více jejich díla hovoří právě o těch výšinách duchovnosti, jejichž vyslanci tito umělci byli, a upozorňují na ty bezedné hlubiny, které směli uzříti. Vnitřní konflikt, o němž hovořím, je trojím rozporem, je bojem tří tendencí: tendence nábožensko-eticko-kazatelské, tendence samovládně estetické a ještě jedné tendence, kterou lze nazvat tendencí nižší svobody: jde o snahu osobnosti uskutečnit svá obecně lidská práva na obyčejný, vyššími normativy nezatížený způsob života, jenž by v sobě zahrnoval právo na slabosti i právo na vášně i právo na životní úspěch. Tento vnitřní konflikt se zřetelně rýsoval již u Puškina. Celá řada jeho děl, mezi nimiž probleskují poplašným a soumravným svitem: *Když se utíší pro nás rušno života*, *Otcové poustevníci a ženy neposkvrněné*, *Prorok*, *Tam chci, do říše nadpozemské*, a další – to jsou přece tak výrazná svědectví volání k duchovnímu vzepětí, jež rok od roku sílilo v duši básníkově, že nechápat je může pouze ten, kdo toto volání ve vlastní duši ani jednou za život neslyšel. Tento vnitřní konflikt se vytríbil v Lermontovovi, neskutečně žhavě jej prožívali Gogol a Lev Tolstoj, osud Bloka pak přeměnil na tragédii duchovního sestupu. O tom však budu podrobněji hovořit v dalších kapitolách.

Možná, že mi řeknou: tyto rozpory byly vskutku vlastní některým koryfejům ruské literatury. Máme však před sebou literatury jiných národů. Najdeme tam tyto konflikty také tak často? Bylo mnoho nositelů velkého uměleckého nadání, kteří by si vůbec uvědomovali své poslání v podobě určité syntézy umělecké tvorby a duchovního vzepětí?

Vyčerpávající odpověď na tuto otázku by si samozřejmě vyžadovala speciální a velmi objemnou práci. V rámci, který mi dává tato kniha, mohu poznamenat jen následující.

Mnohé závisí především na tom, jakou literaturu budeme zkoumat. Je samozřejmé, že kupříkladu antická tragédie stojí ve znaku ne-li jasného uvědomění, pak v každém případě naléhavého pocitu nutnosti zvěstovat a stvrzovat skutečnost vyššího řádu. Perská poezie v osobách Firdausího, Saádího, Nizámího, Rúmího je souhvězdím mystických géniů, učitelů duše. Veškerá indická literatura od védských hymnů až po Rabindranátha Thákura představuje oceán nábožensko-etických zjevení, jež jsou vyjádřena jazykem uměleckých obrazů. Výjimku netvoří ani géniové západního středověku od Eschenbacha po Danta a Petraraku, ani géniové Španělska – Cervantes a Calderón, ani velcí básníci angličtí – Shakespeare, Milton, Shelley, Coleridge, Keats, nemluvě již o koryfejích literatury německé a skandinávské. Stranou tohoto hlediska stojí skutečně jen literatura francouzská, jež je na zvěstovatele podivuhodně chudá. To má však těsnou spojitost se všeobecnou metahistorickou tragédií Francie. Její národní vůdčí duch se ještě na počátku 16. století jaksi vzepřel demiurgickému plánu. Zdá se, že si přál, aby francouzský wicraor, který se zrodil krátce předtím, získal shora požehnání ke sjednocení románsko-katolických národů na základě nikoli katolictví, nýbrž francouzské státnosti. Za tento požadavek byl tento duch odstraněn a Francie zůstala bez přímého vedení. Její Synklét, který zůstal v Edemu, se slil se Synklétem apoštola Petra, poté však do něj stoupali z Francie již jen nemnozí, ostatní vstupovali do Monsalvatu. Z toho plyne ta stále se prohlubující duchovní újma, která bije metahistorika do očí, když se pokouší hodnotit francouzskou kulturu, a to již v 17. století. Tato duchovní újma se projevuje později v literatuře i ve filosofických posunech epochy encyklopedistů – v jevech, jež hovoří o truchlovládě úsudku, z něhož byla vykleštěna veškerá duchovnost a který se dokonce i proti jakékoli duchovnosti zcela vědomě staví. Nemám tolik místa, abych mohl rozvázat ten neobyčejně složitý uzel metahistorických procesů, jímž byla Velká francouzská revoluce. Ve spojitosti a tématem této kapitoly je třeba poznamenat pouze to, že ty občanské ideály „volnosti, rovnosti a bratrství“, ta „lidská práva“, jež počala svůj triumfální pochod po celém světě právě z Francie, byla pokusem demiurga románsko-katolické metakultury za účasti jeho spolubratra – demiurga Severozápadu pozvednout tento národ, který zůstal bez vedení, jemu nejbližšími ideály. Stále vzrůstající prázdnota transfyzických vrstev nad Francií ji však činila stále bezbrannější před nejrůznějšími démonickými vlivy. Pokřivení proklamovaných ideálů a jejich nahrazení revoluční tyraní začalo již několik týdnů po dobytí Bastily. V aréně se objevila celá skupina lidí s temným posláním, a zuřivé běsnění, jež zaplavilo Francií, bylo názorným dokladem moci démonických sil, jež vtrhly do jejího šrástru z Gaššarvy. Neštěstí se neomezilo na krveprolití v samotné Francii; získalo celosvětový význam díky tomu, že byl otráven celý duchovně ideový proud, který vytryskl z této země do zemí Evropy. Největším z nositelů temného poslání té epochy byl samozřejmě Napoleon, jehož dvojaká úloha spočívala v nahrazení mezinárodních občansko-osvobozeneckých idejí ideou samovládné tyranie a ve zvětšení klubek gawachu cestou nepřetržitého

mezinárodního krveprolití.* Francie se postupně dostala do vzduchoprázdna mezi dvěma metakulturami, dvěma Synkléty. Co se týká francouzské literatury, její sestup po stupních ubývání duchovnosti se definitivně vymezil v 19. století. Můžeme jakkoli vysoko hodnotit úroveň uměleckého nadání Balzaka, Flauberta, Maupassanta, France, avšak v jejich dílech nenalezneme žádný příznak zvěstovatelství. Tento atribut se projevuje u spisovatelů pozdního období jen velmi zřídka: u Chateaubrianda, Huga, možná u Mallarmého. Zdá se, že posledním spisovatelem, nad jehož díly ještě někdy prosvítal odražený záblesk zvěstovatelství, byl Romain Rolland.

Takové jsou metahistorické okolnosti, jež vedou pozorovatele francouzské literatury k hořkým závěrům. Tato literatura, jež spojuje vysokou uměleckost s nízkou duchovností, v níž je zvěstovatelství vyjádřeno jen velmi slabě, je v každém případě v řadě světových literatur výjimkou.

Zároveň je však pravda i to, že v žádné literatuře, kromě literatury ruské, se neprojevil tak výrazně, hluboce a tragicky prožitek toho duchovního faktu, že zvěstovateli nestačí být velkým umělcem. Ruská literatura zaujímá z tohoto hlediska vskutku zvláštní postavení. Zatím tuto okolnost nijak nehodnotím, pouze na ni poukazuji jako na historický fakt. Tuto myšlenku vyjadřovali nejenom naši géniové, nýbrž i mnozí nositelé menšího nadání, a to každý svým způsobem. Tato myšlenka se někdy odlévala do formy požadavku občanského, nebo dokonce i politického činu: tato výzva zní u Radiševa, Rylejeva, Gercena, Někrasova, u šedesátníků, narodníků atd., až k bolševikům. Jindy uměleckou činnost slučovali, či se ji sloučit pokoušeli s kázáním pravoslaví: začalo to slavjanofily a Gogolem a vrcholilo Dostojevským. A nakonec: umělci slova tušili, hledali a nalézali, či naopak, zbloudivše v pustinách, klesali vyčerpáním při hledání nejvyšší syntézy nábožensko-etické a umělecké služby. Když nebudeme hovořit o Gogolovi a Lvu Tolstém, vzpomeňme Alexeje Tolstého, Garšina, Vladimíra Solovjova, Bloka, Vjačeslava Ivanova a zamysleme se nad nimi. Vzpomeňme poryvy kosmického vědomí, jež se odrážejí v tvorbě Lermontova, Děržavina, Ťutčeva; nalezneme v sobě dosti bystrosti, abychom postřehli připravenost nastoupit duchovní cestu v předčasně přetržených biografiích Gribojedova, Puškina, Lermontova; v obrazech Leskovových světců a v horoucí víře tohoto malíře náboženského konání. Povšimněme si hlubokého citu a pochopení Krista u Leonida Andrejeva, jenž se snažil vyjádřit v řadě děl, především ve svém ohromujícím *Jidášův Iskariotském* – citu,

* Ten, kdo byl Napoleonem, se několik století předtím zrodil s obdobným posláním „zvětšit utrpení“ v chalífátu Abbásůvů. Po své apoteóze v roli imperátora Francouzů prožil několik let na Dně, poté v Gaššarvě, kde jej připravovali ke třetímu temnému poslání: vytvoření jednoho náboženství levé ruky v Německu. Kdyby se to podařilo, byla by Hitlerova úloha velice ulehčena, Napoleon sám by pak potřeby padl ke Dnu, propadl by se do Sufethu a vypadl by ze Šádánakáru. Naštěstí se jej podařilo z Gaššarvy vytrhnout; na tom se mimo jiné podíleli Ludvík Svatý a samotná Jana z Arku.

kteřý v duši tohoto spisovatele stále zápasil s pochopením temné, démonické povahy světového zákona. Tato myšlenka tak hluboká, jak bývají jen myšlenky zvěstovatelů, se projevila v dramatu *Život Člověka* tak zřetelně, jak jen to dovolovaly podmínky epochy a umělecká, nikoli filosofická či metahistorická podstata duše tohoto spisovatele! Prozkoumejme dále tutéž zvěstovatelenskou tendenci, byť i pokřivenou, v antroposofickém učení Andreje Bělého;¹⁴ v halucinogenních Chlebnikovových idejích o přetvoření Země a v jeho šílených snech, aby se k dosažení tohoto cíle stal vládcem Zeměkoule; v občanské odvaze Gumiljova, který se stále hlouběji ponořoval do náboženství; ve velikém pokusu Maximiliana Vološina – určit svou osobní linii umělce a současníka revolucí a velkých válek nábožensko-etickým krédem: „V revolučních dnech být člověkem, nikoli občanem.“¹⁵

Velká ruská literatura ne nadarmo začíná ódou *Bůh*.¹⁶ Na jejích prvních stránkách planou nikoli náhodou ohromující sloky Puškinova *Proroka*. Obecně přijatý výklad této básně spočívá v tom, že zde je jakoby zobrazen ideální obraz básníka jako takového; tento výklad je však založen na chybném ztotožnění pojmu zvěstovatele, *proroka* a uměleckého génia. Tyto jasnozřivé verše hřmí nikoliv o géniovi, o vlastníkovi nejvyššího daru uměleckého nadání, ani o nositeli daru zvěstovatelství, nýbrž právě o ideálním obrazu proroka. O ideálním obrazu toho, jehož nejvyšší schopnosti jsou odhaleny pomocí sil Prozřetelnosti, jehož zrak a sluch pronikají shora dolů celým Šádánakárem. Toho, jenž zvěstuje to, co spatřil a poznal nejenom uměleckými díly, nýbrž i celým svým životem, který se změnil na život svatý. To je onen ideální obraz, který zářil jako maják, jako cíl, jemuž nelze odolat, před Gogolem, vyčerpaným z obrazů chimér, před Dostojevským padajícím v slzách na zem a pozvedajícím ruce k Mléčné dráze, zářící nad Optinským klášterem, před Tolstým, teskně snícím o celonárodních palčivých cestách putování a kazatelství, před Alexandrem Blokem, příliš pozdě pochopivším svůj sestup po žebříku mystických podvrhů.

Řekli by: dobře, že tento ideální obraz pouze zářil jako maják; chyba je však v tom, že neplodná tíhnutí k němu nás zbavila těch uměleckých děl, která by Gogol a Tolstoj vytvořili, kdyby před nimi tento ideální obraz vůbec nezářil.

At' mlčí o tom, co neznají! Co mohou vědět ti, kterým se od kolébky až do hrobu neotevřely duchovní zrak a sluch, ti kteří se bez křídel obraznosti plazí v prachu – o tom zářivém proudu nebývalých děl, jež by nesrovnatelně překonávala všechno to, co bylo vytvořeno dříve, proudu, jenž by vytryskl z ducha umělcova, pokud by se stal prorokem doopravdy, a nikoli pouze ve svém snu? At' mlčí. At' poslouchají to, co praví vědoucí. Neboť nikdo nemá právo soudit Ikara za jeho šílený let, tak jako nikdo nemá právo soudit ani slunce, jež mu rozpustilo

* L. Andrejev žil v jedné ze svých předchozích inkarnací v Palestině, kde byl významným kupcem. Byla to epocha císařů Augusta a Tiberia. Andrejev o Ježíši Kristu v podstatě pouze slyšel, jednou se však stalo, že viděl Krista z dálky na jeruzalémské ulici. Spasitel šel se skupinou žáků. Setkání trvalo několik sekund. Andrejev nevěděl, kdo je to, Kristova tvář jej však ohromila a utkvěla mu navždy v paměti.

křídla. Copak si opravdu myslí, že toto úsilí, jež vzdouvalo a čeřilo vlny kultury, úsilí, jež prochází skrze jeden a půl století velké ruské literatury, je pouze plodem nahodilosti? Je-li toto nahodilost, pak co je to zákonitost? Není-li to nahodilost, nýbrž echo mohutného hlasu, který slyšeli jako vnitřní kategorický imperativ nositelé nejhlubších darů našeho zlatého věku, pak v jaké spojitosti s konečnými cíli ruského nadnároda přebývá tento hlas? Odkud pramení? Z úst demiurgových, jenž vnuká svým vyslancům *to, co má být?* Z transmýtu křesťanství, kde se tají vševedění o příštích a závěrečných epochách lidstva – těch epochách velkého zápasu dvou principů, kdy ruský nadnárod a jeho Synklét mají uskutečnit své planetární poslání? Životní uskutečnění jakých ideálů v historicky vzdálené budoucnosti tento hlas předpovídal, když upozorňoval ruské tvůrce na syntézu umělecké a náboženské služby? A jaký metahistorický smysl lze vyčíst z jejich bouřlivých, hříšných a trpytivých životů, z jejich výjimečných osudů?

POSLÁNÍ A OSUDY

Vše, co tvoří demiurg a v čem se projevuje jeho působení na historickou vrstvu, má přímý či nepřímý vztah k jeho základnímu úkolu, jehož uskutečnění má ospravedlnit tisíciletou cestu krvavého a svou mučivostí strašlivého utváření nadnároda. O tomto úkolu, pokud jej lze postihnout a vyjádřit jazykem našich pojmů, jsem již hovořil. Metahistorický aspekt tohoto cíle je v tom, že demiurg a ideální Pospolitá Duše ruského nadnároda zrodí *Zventu-Sventánu*. Historický aspekt spočívá pak ve zjevení *Růžce Světa*, čili takové nábožensko-mravní instance, která by ukazovala příklad neposkvrněné čistoty, estetického bohatství a širokého kulturního vzájemného porozumění, získala by nejvyšší autoritu v očích národů světa, skrze celosvětové referendum by na sebe převzala etickou kontrolu nad činností všech států – členů Světové federace, postupně by formovala rozmanitou soustavu kulturních prostředků pokolení lidí zušlechtěného typu, čímž by vytvořila předpoklad již ne změkčení, nýbrž úplného přetvoření samotné podstaty státu v bratrství všech lidí.

Demiurgická moudrost si očividně již v 17. století ujasnila to, co si náboženská moudrost lidská ujasnila mnohem později: to, že ruská pravoslavná církev, jež tolik staletí stála z duchovního hlediska v čele společnosti, není schopna pochopit svůj konečný cíl, že transfyzický smysl její existence je v něčem jiném a že nastal čas vyzdvihnout na cestě k tomuto cíli novou sílu.

Jakožto učení a praxe se pravoslaví zformovalo v podstatě ještě v Byzanci, a to na dávno překonaných stádiích obecného kulturního vědomí. Je přirozené, že se ani později nemohlo osvobodit od určitého archaického primitivismu, od jisté zúženosti a těsnosti kulturního vědomí a společenského myšlení. Tento typ vědomí a myšlení měl přenechat vůdčí roli novému typu myšlení a vědomí – tomu, který zvěstovali umělečtí géniové a největší talenty Ruska, typu, který se skrze ně proměňoval v nový historický faktor prvořadě důležitosti.

Bez jakých předpokladů by nebyla v budoucnosti splnitelná ta úloha *Zventy-Sventány*, kterou jsem kvůli stručnosti (a pouze kvůli stručnosti) označil jako přetvoření

států v bratrství? Z těchto předpokladů uvedu jen některé, nejdůležitější, očividné a prosté.

Zaprvé, tato přeměna není možná do té doby, dokud nebudou odstraněny překážky mezi světovými náboženstvími, nebo dokud nebudou tyto překážky alespoň sníženy; pokud nebude vypracován takový nábožensky zorný úhel, v němž by se křesťanská dogmata a dogmata jiných náboženství pravé ruky nikoliv vzájemně vylučovala, nýbrž vzájemně doplňovala; aby *Růžice Světa* mohla sjednotit všechny křesťanské církve na nových principech a další náboženství k sobě těsně přiblížit na základě svobodné unie.

Zadruhé, přetvoření podstaty státu není možné v žádných lokálních hranicích: pokud by se tento proces uskutečnil pouze v jednom státě a ostatní státy by existovaly dál, dobyly by a pohltily by toto bratrství, jež se uprostřed nich vytvořilo. Z toho plyne, že tento úkol nelze vyřešit dříve, než bude překonána všeobecná rozdrobenost, dříve, než se vytvoří stát celosvětový. To není možné bez toho, aby se ve vědomí Ruska a celého lidstva objevil a upevnil nový vztah ke státu, ke společenskému zřízení, k takovým jevům, jako jsou hranice, války a diktatury. Musejí být vytvořeny takové podmínky, za nichž bude možný prudký rozvoj potřeby všeobecné jednoty, odporu k násilí a hrůz z tyranie. Ať je to jakkoli podivné, za rozvoj těchto citů v člověku mohou do jisté míry samotní wicraorí: hrůza z tyranie mohou poznat pouze ti, kteří zakusili tyranii na sobě, či ji viděli vedle sebe. Odpor k násilí je nejvíce vlastní obětím násilí; potřeba všelidské jednoty těm, pro něž se rozdrobenost stala životně nesnesitelnou. Činnost samotných wicraorů a antilidstva tak dialekticky vyvolala ten stav lidí, který byl předpokladem paralyzace a porážky wicraorů. Avšak pro dosažení potřebného napětí tohoto stavu, aby se stal jednou z psychologických příčin všeobecného sjednocení a konce světové rozdrobenosti, byl svět nucen projít stadiem přeměny států v typ tyraní-mučitelek, soustavy trestů – v neslýchané masové represálie, válek – v tragédie zničení celých zemí a národů. I tak by však zůstalo nebezpečí, že aparát tyranie bude silnější než veškerá suma aktivních protestů, které zrodil. Úsilí demiurga – přesněji řečeno, všech demiurgů lidstva – se proto musí nutně zaměřit na to, aby v lidech zesílil komplex citů a idejí, jež budou zaměřeny právě na boj s tyraní, na překonání rozdrobenosti a na sjednocení všech.

Zatřetí, přeměna podstaty státu není možná dříve, než bude dosaženo jisté úrovně všeobecného hmotného blahobytu a nezvratným axiomem se stane právo každého člověka na takovýto blahobyt. K tomu musí být na jedné straně zcela překonány zakořeněné třídní, národnostní a sociální antagonismy a předsudky, musí být probuzen a prohlouben pocit sociálního soucítění, v generacích musí být vychováno vědomí nadstavovských, nadtřídních, nadnárodních práv. Na druhé straně musí být krajně urychlen pokrok vědy a techniky, rozvoji odpovídajících intelektuálních a volních kvalit v člověku se musí dostat pomoci ze strany sil Prozřetelnosti, a to bez ohledu na to, že Gagtungrovo vměšování do tohoto procesu od desetiletí k desetiletí rozšiřuje roztržku mezi úrovní lidské techniky a úrovní lidské etiky.

Začtvrté, přeměna podstaty státu není možná bez toho, že by si společnost jasně uvědomila chybnost staré podstaty; z toho plyne, že nemalé síly musí být vrženy na odhalení této podstaty.

Zapáté, přeměna státu v bratrství není možná do té doby, dokud bude existovat rozpor mezi dvěma odvěkými kulturními tendencemi: mezi tendencí asketické duchovnosti, jež odmítá svět, a takzvanou tendencí „pohanskou“, tělesnou, jež svět utvrzuje; dokud nebude Příroda vnímána jako cosi dvojakého: jako pramen radosti, štěstí a Světla na jedné straně a jako aréna řádění démonických sil na straně druhé; pokud nebude Příroda považována za objekt vyššího mravního a tvůrčího úsilí, pokud nebude obejmata činnou láskou a ke světům světlých stichiálií nebude ustanoven vztah duchovní a fyzické přátelské náklonnosti.

Triumf *Růžce Světa* nebude nakonec možný do té doby, dokud nebude v náboženském směřování lidstva k principu Věčného Ženství odhalen nový, hlubší smysl; dokud vanutí Zventy-Sventány neobměkčí a neprosvětlí příliš žhavou drsnost mužského principu, který až dosud zcela ovládal etiku, náboženství a společnost.

Je samozřejmé, že je celá řada dalších historických – nemluvě vůbec již o metahistorických – předpokladů, bez nichž nemůže být základní úkol vyřešen. Zdá se mi však, že zatím stačí vyjmenovat těchto několik.

K nejbližším a konkrétním cílům demiurgovým tedy náleželo: snížit bariéry mezi rozličnými historicky utvořenými druhy víry; v lidských duších podpořit ideje a city, zaměřené na boj s tyranii, na překonání světové rozdrobenosti, na sjednocení všech; prohloubit pocit sociálního soucítění, žízň po sociální spravedlnosti a vědomí všeobecných sociálních práv; odhalit v člověku takové potence rozumu a úsudku, jež budou napomáhat rychlému pokroku vědy a techniky; odhalit agresivní a vampyrickou podstatu státu; odstranit antagonismus mezi duchovně asketickou a „pohanskou“ tendencí ve vědomí mnoha lidí a rozvíjet syntetický vztah k Přírodě; v historické činnosti aktivovat projevy principu Věčného Ženství, jehož nositelkou je Návna, jež se vysílená a ztýraná nalézá v mnohasetletém zajetí.

Stačí vyčíslit tyto objekty demiurgické involtace, abychom si definitivně ujasnili, jak naprosto nevhodná byla k dosažení tohoto cíle pravoslavná ruská církev. Involtace demiurga a Návny, proudící k velkým uměleckým géniům a nejhlubším talentům Ruska, k těm, jež nazýváme zvěstovateli, však směřovala právě k těmto idejím. Rozumí se samo sebou, že psychologický obraz zároveň komplikovalo mnoho faktorů čistě lidských: kulturních, společenských, individuálně biografických, někdy i mohutné vyzářování z veliké duchovní nádoby předešlých věků: pravoslaví. Někdy sem zasahovala také inspirace ze světů démonických, především z Drukkargu a Dugguru.

Kdybych zasvětil charakteristice poslání a osudů každého z ruských zvěstovatelů alespoň po jedné kapitole – a omezil se přitom pouze na oblast slovesného umění –, vzniklo by samostatné dílo, jež by obsahovalo více než dvacet kapitol. Proto jsem nucen vystačit s minimálním počtem charakteristik, jež budou

nerozvinuté a zcela aforistické. Úvahy o těchto osobnostech budou mít nutně podobu informací, jež budou téměř postrádat argumentaci. Jsem nucen minout bez zastávky epochu Lomonosova, Děržavina a Karamzina a začít skupinu meta-historických charakteristik jménem, které jsme odedávna zvyklí spojovat s počátkem zlatého věku naší literatury.

Každý ví, že o Puškinovi existují tisíce výzkumných prací, byly vysloveny tisíce soudů. Doufám, že smím připojit k těmto charakteristikám ještě jednu, která je vytvořena ze zorného úhlu, jenž nebyl brán dosud na zřetel: ze zorného úhlu metahistorie.

Puškinova mise spočívala z tohoto zorného úhlu ve vytvoření obsažného, pružného, bohatého a mimořádně výrazného literárního jazyka a velkolepého verše, čímž byl dán rozhodující impuls procesu vývoje celonárodní lásky k jazyku, ke slovu, k verši a k samotné kultuře jazyka jakožto základnímu prostředku lidské komunikace. Tvůrce, kteří po něm historicky následovali, vyzbrojil tímto dokonalým nástrojem pro vyjádření jakýchkoli idejí a pocitů; k tomuto cíli rozpracoval řadu nových nezbytných žánrů a sám stanul v čele procesu uměleckého vyjádření těchto idejí a obrazů.

Jaké jsou to ideje a jaké jsou to obrazy?

Zaprvé jsou to ideje spjaté s úlohou odhalit démonickou povahu státu a upevnit komplex osvobozeneckých morálních snah jednotlivé duše a celého národa. Sem patří idea o neodpuštělnosti zločinu, spáchaného nejvyšší mocí, čili vědomí neudržitelnosti moci, založené na porušování etických norem (óda *Volnost* a zvláště pak *Boris Godunov*). Patří sem idea neřešitelnosti – ani v plánu úsudkově logickém, ani v plánu humanistického svědomí – rozporů mezi osobností a státem, mezi osobností a demonizovanými zákony světa (*Měděný jezdec*). – S tím je také spjata idea soupeření mezi nižší, egoistickou svobodou osobnosti a společenskou harmonií (*Cikáni*). Tyto ideje působily na vědomí mnoha lidí, kteří vešli do styku s literaturou a připravovaly je vlastně na závěrečnou ideu o primátu etiky nad státním principem, čili na to, že je žádoucí – byť by to bylo v současné době utopické – ustavit nad amorálním státem vysoce etický, kontrolující a usměrňující princip.

Druhý cyklus idejí byl spjat s úkolem změnit vztah křesťanského lidstva k Přírodě. V podstatě to byla idea prožitku Přírody jako principu objektivně krásného, který nelze v žádném případě odsuzovat a pokládat za nepřátelský, jenž však má určitou stránku, která často nutí vnímat Přírodu jako princip, člověku lhostejný a neúčastný. Pocit takové indiferentnosti však zároveň nebránil prožívat Přírodu jako princip subjektivně milovaný. Tyto prožitky, jež našly svůj výraz ve velkém počtu formálně prvotřídních básní a jednotlivých míst v poémách, připravovaly vědomí na závěr o možnosti jakéhosi – zatím jen v podobě mlhavého snu – nového druhu vztahu a komunikace s Přírodou: vztahu radostně smyslového, přátelského a současně v žádném případě hříšného.

To se proplétalo s novým vnímáním samotného životního procesu v jeho každodenní podobě: v tom, že i v nejnižších, nejvšednějších vrstvách lidského života

byly odhalovány prvky poezie a krásy, jež tyto vrstvy ozařovaly. Všechno to bylo v rozporu s odkazem asketického období a dláždilo cestu k pochopení vzdálených příštích úloh *Růžže Světa* – úkolů proniknout všechny stránky života duchovnosti a nábožensko-poetickým živlem.

Třetí cyklus idejí byl spjat s úlohou odhalit nový, hlubší smysl lidského náboženského směřování k Věčnému Ženství, v čemž se, jak se mi zdá, projevovalo nejenom vanutí Návny, nýbrž i samotné Zventy-Sventány.

K tomuto cyklu se vztahuje idea Věčného Ženství jakožto transcendentního kosmického principu, jehož vyjádření v konkrétním lidském souboru či v jednotlivé ženě je stejně nemyslitelné a nemožné (*Chudý rytíř*). Patří sem i antinomická idea Věčného Ženství jakožto principu vlastního lidstvu, který sice neztělesňuje, nýbrž vzdáleně odráží překrásná ženská duše, jež přešla kolem nás (*Evžen Oněgin*). Už v Karamzinově *Ubohé Líže* lze spatřit první, slabě zachycené odlesky Návny;¹⁷ všechny obrazy žensky krásného, všechny alespoň nesmělé pokusy zafixovat tento obraz v umění obsahují odlesky té či oné z Velkých Sester. Neboť do té doby, než Zventa-Sventána sestoupila z kosmických výšin do Šádánakáru, čili do 19. století, právě přebývání ideálních Pospolitých Duší nadnárodů v Šádánakáru umožňovalo, aby síly Ženství pronikaly do lidského „já“. Tat'jana je však v řadě ženských obrazů naší literatury, které ovíví jemný, vonný dech Návny, prvním obrazem, jehož nádhera a harmonie působí po uplynutí století na potomky se stejnou silou, jako tomu bylo v době jeho vzniku.

Dále: Puškin poprvé v celé šíři položil specificky ruskou otázku, jež se v budoucnu stane otázkou světovou – umělce jako zvěstovatele nejvyšší skutečnosti a ideálního obrazu proroka, jako konečného předurčení zvěstovatele. Je samozřejmé, že on sám si nemohl zřetelně uvědomit, že jeho intuice tím láme kruh reálií 19. století a probíjí se až do té příští epochy, kdy se *Růžže Světa* začne ztělesňovat v historické vrstvě.

A nakonec v řadě svých děl – *Kapitánská dcerka*, *Bélkinovy povídky*, *Piková dáma*, *Hostina v době moru*, *Mozart a Salieri* a mnoha dalších – Puškin postavil nemálo speciálních psychologických, morálních a kulturních problémů, jež zachytili a rozvinuli jeho pokračovatelé.

Rozumí se samo sebou, že myšlenky, které jsem vyslovil na těchto stránkách, neaspirují v žádném případě na to, aby sloužily jako vyčerpávající Puškinova charakteristika. Je to pouze první pokus v tomto směru a já nepochybuji, že díla následujících generací o metahistorickém významu Puškina tento první ubohý náčrtek zcela zastíní.

Mnozí badatelé již dříve zaznamenali, že Puškinova harmoničnost je jevem iluzorním, že Puškin ve skutečnosti představoval osobnost plnou rozporů, jež prošla složitou a křivolakou vývojovou poutí, která však nepochybně vedla ke stále větší harmonizaci. Je tomu vskutku tak. Neméně důležitá je však i ta okolnost, že bez ohledu na tuto rozpornost, faktům tak řečeno navzdory, v představě milionů lidí Puškin byl a zůstává nositelem právě harmonického souznění poezie a života. Tato iluze má také svůj pozitivní smysl (jakož i tisíce jiných iluzí

v dějinách kultury): tento sluneční bůh našeho Parnasu, který se u samotných pramenů ruské poezie směje a rozjímá, hraje si a zas upadá do smutku a modlí se – sblíží ve vědomí mnohých živly poezie a života, bortí překážku, která oddělovala všední dny života obyčejných lidí od sféry poetických melodií – slavnostních, nadpozemských a netělesných.

Každý Puškinův verš vyvolává u nás Rusů tolik kulturních a historických asociací, jež jsou pro nás drahocenné a svaté, že se lehce oddáváme lákadlu zveličovat jeho význam, spatřovat světová měřítka tam, kde se ve skutečnosti jedná o měřítka národního génia a zvěstovatele. Z osobních besed a setkání s cizinci jsem získal naprosto pevné přesvědčení,¹⁸ které jsem si pod dojmem zahraničních ohlasů na Puškina vytvořil již dříve: cizinci, kteří nemají tyto pro nás charakteristické asociace a vnímají Puškinovy texty v jejich, abych tak řekl, holé podobě, nemohou nijak pochopit, proč je v Rusku Puškinovo jméno obklopeno takovým téměř kultovním uctíváním. Je možné, že kdyby se ještě za Puškinova života objevily v evropských jazycích kvalitní překlady jeho děl, získaly by ohlas vřelejší. Překlady se však opozdily a nyní již nelze doufat, že v Puškinově poezii obsažená galerie idejí a obrazů či tím spíše jeho lyrické nápěvy někdy vskutku vzruší kulturní prostředí jiných národů. Je charakteristické, že na cizince jakékoli národnosti, s nimiž jsem měl možnost hovořit, ať to byl Němec či Japonec, Polák či Arab emocionálně daleko více působí Lermontov než Puškin, že právě v Lermontovovi vidí osobnost světových měřítek.

I když, jak se mi zdá, Dostojevskij ve své znamenité řeči při odhalení Puškinova památníku v Moskvě¹⁹ poněkud zveličil právě internacionální stránku Puškinovy tvorby, nicméně Puškin a Žukovskij byli na Rusi prvními básníky, kteří rozšířili poetickou tematiku do celosvětových hranic, přičemž nikoliv v tom podmíněném, pseudoklasickém stylu, jak to dělali Knjažnin či Ozerov, nýbrž ve stylu skutečného, hluboce intuitivního, opravdového průniku do ducha jiných národů a kultur. Je přirozené, že se tento kulturně historický fakt odehrál právě v první polovině 19. století, kdy se mezi prvořadými úkoly, jež stály před involtujícími silami demiurgovými, jasně vymezil úkol kulturního překonání hranic mezi národy, úkol sblížit ruský národ s národy jinými, úkol rozvinout schopnosti psychologického a ideového průniku do podstaty jiných kultur.

Řeči o tom, že Puškin již ve svých 37 letech stejně překročil zenit své tvorby a že, pokud by zůstal naživu, by od něj stejně nebylo možné očekávat nic víc než práce o dějinách a kultuře a několik druhořadých uměleckých děl, nemají žádný podklad a žádnou cenu. Žádnou – kromě snad té, že odhalují povrchnost psychologického rozboru těchto soudců, kteří nedokážou rozlišit v životě libovolného umělce nezbytná období tvůrčí odmlky a akumulace tvořivé energie od fáze definitivního vyčerpání tvůrčího impulsu.

Celonárodní smutek, jenž zachvátil Rusko po zprávě o smrti básníka, ukázal, že poprvé v dějinách bylo poslání celonárodního významu vloženo nikoli na rodomysla, hrdinu či kajčnicka, nýbrž na uměleckého génia, a že pokud si to národ zcela jasně neuvědomoval, pak to alespoň zcela zřetelně prožíval. Vraždu básníka

chápalí všichni jako nejtěžší ze všech zločinů a zločinec byl vyhozen jako škvára za hranice Ruska. Nyní můžeme pocít'ovat bezmocný hněv, rozhořčení a pobouření, když čteme o blahobytu a úspěchu, jimiž zahrnul d'Antese jeho další osud – osud samolibého boháče a podnikavce, senátora Druhého císařství, který nepocít'oval ani stín pokání za zločin, jehož se dopustil. Metahistorickému nazírání je však až příliš jasné, jak kratičkým byl tento ubohý triumf a jak hrůzná byla posmrtná existence d'Antesova. Nyní mu hrozí – poté, co splnil druhé temné poslání a podruhé padl na dno Šádánakáru –, že se stane nositelem temného poslání potřetí, načež bude vyvržen z naší bramfatury.

Pokud byla Puškinova smrt pro Rusko velkým neštěstím, pak smrt Lermontova byla skutečnou katastrofou, od tohoto úderu se nemohlo nezachvět nejenom tvůrčí lůno metakultury ruské, nýbrž i metakultur jiných.

Poslání Puškinovo lze sice s obtížemi a pouze částečně, přece však vměstnat do lidských pojmů; v podstatě je toto poslání jasné. Poslání Lermontova je jednou z nejhlubších záhad naší kultury.

Od neútlejšího věku – neodbytný pocit vlastní vyvolenosti, jakési výlučné povinnosti tížící osud a duši. Bouřlivá, rozžhavená obrazotvornost i mohutný, chladný rozum se rozvíjejí fenomenálně brzy. Nadnárodní povaha psychiky se kloubí s odvěkou ruskou živelností citů. Bystrý a tvrdý pohled, jenž proniká skrz naskrz lidskou duši. Hluboká zbožnost povahy, jež přenáší pochyby dokonce i z roviny filosofických úvah do roviny vzpoury proti Bohu – dědictví pradávného vtělení této monády v lidstvu titánů. Nejvyšší stupeň uměleckého nadání při nejprísnejší náročnosti k sobě samému, jež nutí vybírat k publikování pouze skutečné skvosty... Všechno to, co se spojuje v Lermontovovi, upevňuje naše přesvědčení o tom, že bouře poblíž Pjatigorska, jež přehlušila výstřel Martynova, zuřila v oné hodině nejenom v Enrófu.²⁰ To se, dopadená obecným Nepřítelem, přetrhla mise toho, jenž měl časem vytvořit něco přesahujícího svými rozměry a významem naše dohady – cosi vskutku titánského.

Znám v naší kultuře pouze tři velké osobnosti, schopné nazírat „obě bezedné hlubiny“, bezednou výši světů hořejších a propast démonických vrstev: Ivan Hrozný, Lermontov a Dostojevskij. Jako čtvrtého bych mohl jmenovat Alexandra Bloka, význam jeho osobnosti je však v porovnání s předchozími třemi menší.

Metahistorické nazírání a úvahy o polaritě jeho duše může alespoň napomoci uhodnout směr nedovršené mise Lermontova, když už nemůže poodhrnout oponu jejího tajemství. Toto nazírání vede k následujícímu závěru: v osobnosti a tvorbě Lermontova lze bez zvláštního úsilí rozlišit dvě protikladné tendence. První tvoří tendence vzpoury proti Bohu, která se objevuje již v jeho dětských verších a povrchním pozorovatelům se jeví jako modifikace módního byronismu. Je-li byronismus kontrapozice mezi svobodnou, hrdou osobností a společností, jež je svázaná pouty licoměrnosti a průměrnosti, pak se zde vskutku jedná o byronismus. To je však názor povrchní. Hlubinné, podzemní vrstvy těchto projevů v tvůrčích cestách obou básníků se výrazně odlišují. Byronova vzpoura je především vzpourou proti společnosti. Obrazy Lucifera, Kaina, Manfreda jsou pouhé literární

obraty, umělecké masky.²¹ Byron, nositel geniálního básnického nadání, měl jako člověk měřítka velmi skromná; v lidstvu titánů nikdy předtím vtělen nebyl. Opravdovému titánu by se jeho sen o řecké koruně zdál ubohou a povrchní dětskou hrou a démonické pózy,²² do nichž se Byron tak rád stavěl, by u něj vyvolaly pouze úsměv, pokud by v nich nespátřil skutečná vnuknutí démonických sil. Taková vnuknutí existovala a byla velmi naléhavá. Vášnivá touha po slávě a moci, život jako neustálá maškaráda, ubohost italských dobrodružství – to vše ukazují nikoliv titánskou povahu tohoto člověka, nýbrž pouze její bezmocnost před démonickou involtací. Ovšem celkové nadání jeho povahy bylo obrovské a pozadí vytvářela zcela fádni společnost té doby, proto mohla tato maškaráda zmást nejen hraběnkou Guiccioli, nýbrž i skutečného titána, jakým byl Goethe.²³

Byron je amystický. Jeho tvorba nebyla v postatě ničím jiným než anglickou variantou kulturního jevu, který se na kontinentu zformoval do ideologické revoluce encyklopedistů: revoluce skeptického myšlení proti, jak by řekl Spengler, „velkým formám minulosti“. U Lermontova je jeho vzpoura proti společnosti nikoli prvotní, nýbrž odvozená: tato vzpoura není vůbec tak důsledná, úporná a hluboká jako u Byrona, neodvádí básníka ani do dobrovolného vyhnanství, ani k ohniskům osvobozeneckých hnutí. Zato lermontovský Démon není žádný literární obrat, žádný nástroj omráčení aristokracie či buržoazie, nýbrž pokus umělecky vyjádřit jakousi nejhlubší, od nepaměti nesenou zkušenost, kterou duše získala za své předexistence při setkáních s hierarchií natolik mohutnou a strašlivou, že stopy těchto setkání se promítaly z vrstev hlubinné paměti na plochu vědomí po celý básníkův život. Lermontov je na rozdíl od Byrona mystik svou podstatou. Nikoliv mystik-dekadent pozdější, vyčerpané kultury, jehož mysticismus je předurčen epochou, módou, sociálně politickou realitou, nýbrž mystik, pokud se tak lze vyjádřit, z milosti Boží. Mystik, jelikož jeho vnitřní duchovní zrak, sluch a hlubinná paměť a také dar nazírat kosmické obzory i schopnost porozumět lidským duším jsou od narození pootevřeny a skrze ně prosakuje do sféry vědomí druhá realita, která je skutečností a nikoliv fantazií. To skvěle ukázal při rozboru Lermontovových textů Merežkovskij, který jediný z kritiků a myslitelů neklouzal v hodnoceních Lermontova po povrchu, nýbrž se dotkl transfyzičského kořene věcí (D. S. Merežkovskij, *Lermontov*).²⁴

Lermontov byl do konce svého života nespokojen se svou poéмой o Démonovi. Čím byl duchovně zralejší a vnímavější, tím spíše nemohl nevidět, kolik dílčích, dobových, nahodile autobiografických prvků se vpletlo do tkáně poémy, snížilo její transfyzičskou úroveň, zakalilo a rozměnilo celkový obraz, antropomorfovalo syžet. Je zřejmé, že pokud by jej nedostihla smrt, vrátil by se ještě mnohokrát k tomuto textu a nakonec by vytvořil dílo, v němž by z nám známé poémy zůstalo možná jen několik desítek veršů. Jde ale o to, že Lermontov nebyl jenom veliký mystik; byl to zároveň člověk žijící veškerou plností života a obrovského – v 19. století u nás snad největšího rozumu. Tendence vzpoury proti Bohu se proto u něj projevila nejen ve vrstvě mystické zkušenosti a hlubinné paměti, nýbrž i ve vrstvě čistě intelektuální a ve vrstvě všedních životních projevů. Právě

tak je třeba chápat mnohá fakta jeho vnějšího životopisu: pitky, hýření a zálibu v soubojích, jeho mladistvou prostopášnost – nikoli puškinsky veselou, nýbrž zasmušilou a těžkou, jeho chování k ženám, kterým se předváděl tu jako Pečorin, tu téměř jako Démon, dokonce možná i jeho vojenskou odvahu. V pětadvaceti letech všechny tyto Lermontovovy excesy skončily, ztratily pro něj jakoukoli přitažlivost a byly překonány, kdežto Byron zůstal hříčkou všemožných sil až do konce svého pětaticetiletého života. V intelektuální rovině získala tato revoltující tendence podobu chladné a hořké skepse, podobu bolestných, drásavě pesimistických úvah čtenáře lidských duší. Tak se tato tendence projevila v *Hrdinovi naší doby*, v *Šaškově*, v *Pohádce pro děti* atd.

Zároveň s tím však od začátku až do posledních let v hlubině jeho veršů tiše zurčí a někdy se zvedá do neopakovatelně podivuhodných melodii i jiný pramen: pramen světlé, hřejivé, z hloubi duše tryskající víry. Bylo třeba ztratit veškerou schopnost pochopení duchovní skutečnosti, jako se to přihodilo ruské kritice v posledním století, aby nebylo porozuměno svědectvím o této skutečnosti, napsaným černé na bílém a přímo křičícím z Lermontovových veršů. Jenom ztuhlé myšlení by se nedovtípilo, že Anděl, jenž nese jeho duši na zemi a pje tu píseň, kterou „nemohly později nahradit nudné písně pozemské“, není literární obrat, jako tomu bylo u Byrona, nýbrž fakt. Rád bych věděl, v jakém jiném poetickém obraze bychom měli od génia a zvěstovatele očekávat svědectví o daimónu, který ho odedávna doprovází, ne-li právě v tomto? Musí být zcela nábožensky hluchý, kdo necítí veškerou opravdovost a hloubku jeho prožitků, jež zrodily lyricky chvalozpěv *Modlím se nyní, Matko Boží, k tobě...*,²⁵ kdo nevnímá tu druhou realitu, která prosvírá skrze realitu běžnou ve všech svou nebyvalou poetickou hudebností dokonalých Lermontovových verších. V takových jako *Ratolest Palestiny*, *Rusalka*, v nádherných verších o Východě ve *Sporu*, *Když vlny běží nivou žlutnoucí...*, *Ve vzdušném oceánu...*, *V poledním žáru v údolí Dagestánu...*, *Tři palmy*, obrazy přírody v *Mcyri*, v *Démону* a mnohých dalších.

Neuskutečněná Lermontovova mise spočívala zřejmě právě ve směřování k ještě větší, mezní polarizaci těchto dvou tendencí, k jejich vzájemnému střetu na život a na smrt, k vítězství život utvrzujícího principu a dosažení nejvyšší moudrosti a prosvětlení tvůrčího ducha. Jenže Lermontov nebyl „umělecký génius obecně“, nebyl jenom zvěstovatelem – byl to ruský umělecký génius a ruský zvěstovatel, a jako takového jej nemohla uspokojovat formule „slova básníková jsou činy jeho“.²⁶ Celý život Michaila Jurjeviče byl v podstatě trýznivým hledáním, jak využít sílu, která ho naplňovala. Univerzita byla pro něj pochopitelně těsnou. Bohémský život profesionálních literátů té doby byl zoufale ubohý. Myslím si ale, že ani ta nejbábovější fantazie si nedokáže představit Lermontova, jak se uzavírá do rodinného kruhu, do úspěchu a blahobytu. Válečná epeje na Kavkaze jej zlákala svou romantickou stránkou, obohatila množstvím dojmů, avšak po *Valerikovi* nelze pochybovat, že i vojenskou činnost si Lermontov uvědomil jako něco zcela cizí tomu, co má dokázat v životě. Co však má dokázat? Jaký heroický čin mohl ve svém životě vykonat člověk takového rozletu, takového skladu myšlení,

pokud by jeho život trval ještě čtyřicet či padesát let? Představit si, že se Lermontov přimyká k revolučnímu hnutí šedesátých a sedmdesátých let, je stejně nemožné jako si představit Tolstého v pozeňnaném věku coby člena teroristické organizace či Dostojevského v řadách sociálně demokratické strany. Poetické osamění v Tarchanách? Toho snad žádaly jeho bohatýrské síly? Klášter, poustevna? Vskutku, tento duchovní atlet mohl zvládnout břímě poustevnictví, jeho síla mohla na této cestě nalézt svoje uplatnění. Pravoslavné mnišství však je neslučitelné s uměleckou tvorbou toho typu a těch forem, jakých postupně nabyla, a je zřejmé, že této tvorby by se Lermontov nikdy nezřekl. Je možné, že by ani nikdy nevyřešil svůj titánský úkol: spojit uměleckou tvorbu s duchovní činností a hrdinským úsilím ze zvěstovatele se stát *prorokem*. Mně se však zdá být pravděpodobnějším něco jiného: pokud by nedošlo k pjatigorské katastrofě, stala by se ruská společnost časem svědkem takové neopakovatelné životní pouti, kterou si nedokážeme vůbec ani představit a která by Lermontova – starce – dovedla k výšinám, kde etika, náboženství a umění splývají v jedno, kde jsou všechna bloudění a všechny pády minulosti překonány, pochopeny a slouží k obohacení ducha. Veškeré lidstvo pak vzhlíží k moudrosti, prozíravosti a prosvětlenému majestátu takových vládců kulturních vrcholů s úctou, láskou a radostným chvěním.

V jakých dílech uměleckého slova by tato životní a duchovní zkušenost nalezla svůj výraz? Je známo, že Lermontov zamýšlel románovou trilogii, jejíž první část se měla odehrávat v letech Pugačevova povstání, druhá – v době děkabristů, třetí – ve čtyřicátých letech. Tuto trilogii by však pravděpodobně dovršil ve věku čtyřiceti let. A dál?... Možná že by vznikl cyklus „románů idejí“? Či mysteriální epopěj typu Fausta? Nebo by vznikl žánr zcela nový a nevidaný?... – V každém případě by Evropa v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století uzřela nebývalé dílo, jež by k ní vystoupilo z tajemného lůna Ruska a předpovídalo by to údobí, kdy se z tohoto lůna pozdvihne květ vesmírného bratrství – *Růžže Světa*, vypěstovaná zvěstovateli – génii – světci – proroky.

Lermontovova smrt nevyvolala v historické Evropě samozřejmě žádnou odezvu. Když však zazněl výstřel na úpatí Mašuku, mohlo se zachvět nejen tvořící srdce metakultury ruské, nýbrž i metakultur západních, podobně jako by zřejmě zaplakal i sám demiurg Jarosvět, kdyby se někde na břehu Rýna přetrhla ve dvacet sedmi letech nit života Johanna Wolfganga Goetha.

Značnou část zodpovědnosti za svou záhubu má Lermontov sám. Nevím, jakými očistci prošel ve svém posmrtném životě tento velký duch, když rozvažoval uzly své karmy. Vím však, že nyní je jednou z nejzářivějších hvězd v Synklétu Ruska, že neviděn prochází mezi námi a skrze nás, tvoří nad námi i v nás, že objem a velikost této tvorby nelze pojmut do žádné z našich předběžných představ.

Tamtéž tvoří i druhá hvězda: ten, kdo byl před sto lety naším milovaným Gogolem.

Uloha, kterou vytušil Puškin, kterou by zřejmě na konci svého života vyřešil Lermontov, vstala před Gogolem s výjimečnou naléhavostí.

Žádný vědomý pohyb kupředu není možný, aniž si uvědomíme nedokonalost stupně, na němž se nalézáme, aniž jeho nedokonalost pochopíme.

Gogol měl dokázat to, aby si Rusko uvědomilo svou nedokonalost, nedokonalost studně svého vývoje, veškerou nevzhlednost svého života – a to také Gogol udělal. Byl mu dán strašlivý dar nazírání rubu života i dar umělecké geniality k tomu, aby to, co spatří, ztělesnil v objektivní tvorbě a předvedl to všem. Gogolova tragédie však spočívala v tom, že v sobě pocítoval ještě dar třetí, neodhalený a mučivě žádající uplatnění (jak ho uplatnit, Gogol nevěděl a nikdy se to ani nedověděl), a sice dar zvěstování světů vzestupné řady, dar kazatelský a učitelský. Nedokázal si přitom uvědomit rozdíl mezi zvěstovatelstvím a prorockým; zdálo se mu, že zvěstování světů Světa skrze obrazy umění se musí nutně spojovat s vysokou etickou úrovní života, s osobní svatostí. Jeho rozumové schopnosti, jež byly omezené v porovnání s uměleckou genialitou, mu nedovolovaly pochopit nesoulad mezi jeho úlohou a formami pravoslavné poučné činnosti, do nichž se ji pokoušel odít. Psychofyzická skladba jeho bytosti byla rozkolísána a zjizvena nazíráním oblud s „unylými tvářemi“ a nevydržela konflikt mezi pravoslavným asketismem a požadavky umělecké tvorby, mezi pocitem prorocké vyvolenosti a vědomím své nehodnosti, mezi mučivými vidinami infernálních kruhů a vášnivou touhou zvěstovat a učit o světech horních. Tento životní konflikt byl, díky nedostatečnému (v porovnání s Lermontovem) volnému principu, jakoby zatlačen do hloubi duše, zbaven nezbytných vnějších projevů a zahalil rouškou tajemství poslední, rozhodující období jeho života.

„Gogol se upostil...“, „Gogol se umodlil...“, „Gogol zbloudil v mysticismu...“ – jak ubohé jsou tyto nesmysly, jež sto let nemízí ze stránek našeho tisku.

Je znám Repinův obraz *Sebeupálení Gogola*.²⁷ Každý divák vnáší konec konců do malířského díla něco svého a nelze dokázat, že právě on vidí v daném obraze cosi, co nevidí jiní. Tento Repinův obraz vyvolává někdy mezi profesionálními malíři ohlasy spíše skeptické, někdy dokonce i rozhořčené. Někteří si myslí, že zde vidíme nezákonné vtrhnutí „literatury“ do malířství. Někdy jsou slyšet hodnocení ještě tvrdší, protože v tomto díle spatřují záměnu Gogolovy duchovní tragédie s jakousi čistě fyziologickou kolizí. Já nic takového nevidím. Vidím něco zcela jiného. Vidím, že ani jeden člověk, který vyslovoval o Gogolově tragédii své úvahy, dokonce ani analytik tak hluboký jako Merežkovskij,²⁸ nebyl tak pronikavý a hluboký jako omezený a většinou zcela nehluboký Repin.

Když se osvobodíš od profesionálních předsudků a zadíváš se do tohoto obrazu, pocítíš, jak jsi proti své vůli vtahován do duševní propasti skrze postupné psychofyzické vrstvy.

Zpočátku vidíš nemocného, pološilného, možná že dokonce i zcela šíleného, jenž je zcela vyčerpán zápasem s jakousi nejspíš halucinogenní vidinou. Cítíš přitom směr soucitu a toho podvědomého odpuzujícího pocitu, který je vlastní lidem „psychicky normálním“ při kontaktu s lidmi duševně nemocnými. Najednou však tato vrstva odpadá jako slupka; náhle rozeznáváš předsmrtným utrpením znetvořenou tvář lidské bytosti, jež komusi přinesla a přináší v obět'

všechno to, co je pro ni nejcennější, všechno to, čím žila: nejskrytější záměry, nejmilovanější díla, nejtajnější sny – celý smysl života. V hasnoucích očích, ve zkřivených ústech hrůza a zoufalství skutečného sebeupálení. Tato hrůza se předává divákovi, spojuje se se soucitem a zdá se, že srdce nemůže takové citové vypětí vydržet. A tehdy se stává viditelnou třetí vrstva – přičemž nevím, zda je to vrstva poslední. Tytéž hasnoucí oči, tytéž rty, pevně stisknuté snad křečí, snad divokým, zoufalým úsměvem, začínají najednou zářit dětskou, čistou neochvějnou vírou a tou láskou, s níž padá plačící dítě ke kolenům matky. „Vše jsem Ti odevzdal, přijmi mne, milovaný Pane! Utěš, obejmí!“ – hovoří oči umírajícího.

A zázrak, který malíř učinil, spočívá v tom, že již v samotné prosbě těchto očí je obsažena odpověď, jako by tyto oči již zřely Velkou Orodovnici, jež objímá a přijímá tuto utýranou duši do lůna lásky.

Ten, kdo projde všemi těmito vrstvami ohromujícího Repinova díla, nebude pochybovat ani o tom vyšším, utěšujícím a vše ospravedlňujícím, že brána Synklétu se před Gogolem rozevřela v celé své šíři jako před jedním z nejmilovanějších synů.

Tito tři první velcí géniové povznesli a utvrdili ruskou literaturu na vysoké pozici duchovní vůdkyně společnosti, učitelky života, ukazatelky ideálů a zvěstovatelky světů duchovního světla, získali jí slávu a celonárodní autoritu a ověnčili ji svatozáří mučednictví.

POSLÁNÍ A OSUDY (POKRAČOVÁNÍ)

Když jsem v kapitole o středních vrstvách Šádánakáru osvětloval – v té míře, v níž jsem byl schopen osvětlit – charakter pouta mezi lidstvem a sakuálou Daimónů, zmínil jsem se o rase metapředobrazů, jež tuto sakuálu obývá spolu s daimóny a má velký význam pro pochopení některých uměleckých děl Enrófu.

Lev Tolstoj je otcem Andreje Bolkonského, byť ne pochopitelně v tom smyslu, v jakém byl otcem Sergeje Lvoviče či Tat'jány Lvovny. Intuice geniálního umělce, který synteticky vytvářel obraz Andreje z jednotlivých psychických a fyzických rysů různých lidí, zachytila skrze tento amalgám jakožto skrze zvláštní éterické ohnisko podobný, avšak ještě významnější obraz bytosti z Žeramu, té vrstvy v sakuále Daimónů, která pro ně hraje stejnou roli jako Enróf pro nás. Byla to bytost z rasy metapředobrazů, která ve svém vývoji za daimóny zaostala a o níž daimóni pečují. Již jsem se zmiňoval o tom, že tyto bytosti se velice podobají lidem jak svým vnějším vzhledem, tak i svou duší. Miliony lidí, kteří četli Tolstého epeje, obraz Andreje Bolkonského vnímaly a tvořivě spoluprožívaly. Psychické vyzářování spousty lidí neobyčejně posílilo tento objektivně existující, Tolstým vytvořený obraz Andreje a pro metapředobraz, který byl s ním spjat, se tento obraz stal jedním z hmotných rouch, jakýmsi jeho éterickým tělem, čímś nezbytným pro jeho další rozvoj. Přesněji řečeno – jeho vývoj ulehčujícím a urychlujícím, něčím, co jakoby naplňovalo jeho bytost novým horoucím úsilím a plností života. Nejsm schopen prozkoumat tento proces přesněji. Je možné, že v příštím eónu, kdy přetvořené lidstvo přistoupí ke spasení těch, kdo se zřítíli do magmat a jádra Šádánakáru, ten, kdo je nám znám jako Andrej Bolkonskij a nyní se nalézá v Magirně, vtělí se v Enrófu a bude se s námi všemi podílet na velké tvůrčí práci. V současném eónu každý z metapředobrazů, které získaly éterické roucho od umělců Enrófu, vyvolává a vstřebává naše psychické vyzářování a zároveň i zpětně působí na množství konkrétních lidských psychik: brzdí jejich utváření či mu napomáhá v závislosti na povaze, kterou mu určil umělec – tvůrce. Proto jsou velcí umělci osvobozeni od obecně lidské otcovské povinnosti a nahrazuje

se otcovstvím jiného druhu. Dante, Leonardo, Raffael, Michelangelo, Cervantes, Schiller, Mozart, Beethoven, Lermontov, Gogol, Čechov, Glinka, Čajkovskij, Musorgskij a desítky jiných uměleckých géniů a zvěstovatelů neměli děti, avšak žádný náš morální instinkt jim to neklade za vinu právě proto, že my všichni podvědomě víme, že si otcovskou povinnost splnili, byť ne tak, jak k tomu obyčejně dochází.

Hrubým zjednodušením by byl předpoklad, že za všemi postavami krásné literatury a umění stojí metapředobrazy ze světa daimónů. Naopak – metapředobrazy stojí pouze za nepatrnou menšinou této nepřehledné galerie: obvykle za těmi, jež nazýváme typy, a za velmi výraznými individualitami. Avšak i v těchto případech vytvoření lidského typu umělcem má dvě stránky. Zaprvé se jeho prostřednictvím uskutečňuje mohutné působení na lidské bytosti naší vrstvy. Zadruhé se, opakují, vytváří jemné hmotné odění, jež dodává metapředobrazu životní síly a zkracuje jeho pout' v sakuále Daimónů.

Je však jasné, že umělec se nemůže osvobodit od karmického pouta s metapředobrazy, které odráží, ani od karmické odpovědnosti za jejich osud; podobně jako člověk – otec nese odpovědnost za osud dětí, které zrodil a vychoval. Gogol vyvinul obrovské úsilí a práci vskutku titánskou, aby pomohl na vzestupné cestě těm, jimž dal kdysi jména Sobakjeviče, Čičikova či Pljuškina. Není známo, zda on sám to tušil již za svého života či nikoli, je však známo všem, že již tehdy vášnivě snil – a dokonce se to pokoušel i umělecky předjímat – o takzvaném obrácení hlavních hrdinů *Mrtvých duší*, čili o jejich vědomém vstoupení na vzestupnou cestu. Umělec i tentokrát dovršuje v posmrtném životě to, co neuskutečnil za života pozemského.

Čím významnější je postava, kterou umělec vytvořil, tím větší možnosti odkrývá před metapředobrazem. A tak ten, jehož Goethe zobrazil jako Fausta, již brzy vstoupí do Synklétu Světa, kde již dávno přebývá Don Quijote, a ve druhém eónu se stane grandiózní osobností uprostřed přetvořeného lidstva.

Pro člověka s otevřeným duchovním sluchem i zrakem je setkání s tím, jehož známe a milujeme jako Andreje Bolkonského, stejně tak dosažitelné a absolutně reálné, jako je setkání s velkým lidským duchem, jímž byl Lev Tolstoj. Otázka tkví v otevření odpovídajících, do každého z nás vložených orgánů vnímání a v tom, jmenovitě do jaké z jinohmotných vrstev Šádánakáru jsme díky těmto orgánům pronikli.

At' se zdá vše, co zde říkám, jakkoli fantastické, at' vyvolá přesvědčený tón těchto tvrzení sebevíc posměšků, půjdu každému posměšku v ústrety, ale nevezmu pět ani jednu z myšlenek, kterou jsem tu zformuloval.

Avšak po tom, co jsem řekl, se již nemůže zdát divné následující: úloha okřídleného daimóna ve vztahu k člověku – nositeli daru a poslání – spočívá, z hlediska jeho působení, v tom, že především odstraňuje zábrany tvořivého impulsu, jenž je vložen nejen do zvěstovatele, ale i do každého člověka. Tím napomáhá tomu, že do tvůrčího lůna umělceva směřuje proud oplodňujících životních dojmů, které se ztvárňují v tom či onom obrazu; v mnohých případech do lidské

postavy. Další práce daimóna s astrálem zvěstovatele má za cíl oslabit zkostnatělost těch étericko-fyzických překážek, jež oddělují lidské vědomí od vyšších schopností, vložených do astrálního těla. Práce daimóna přitom může být soustředěna v závislosti na umělecké a osobní individualitě umělce i na charakteru jeho poslání zvláště na některou z těchto schopností: na duchovní zrak a sluch, na hlubinnou paměť, na schopnost nazírat kosmické obzory a perspektivy, na schopnost nejhlubšího pochopení lidských duší – což můžeme nazvat schopností duchovní analýzy – a nakonec na schopnost Lásky v nejvyšším smyslu tohoto slova. V jednotlivých případech může být práce daimóna zaměřena na odhalení výlučně jedné z těchto schopností, což ulehčí a urychlí jeho práci na jiných schopnostech v dalším, pozdějším období zvěstovatelova života na Zemi. Něco podobného se stalo kupříkladu s Čechovem. Jeho posláním bylo proniknout umění slova láskou k lidem do té míry, k níž se pouze přibližovali Dickens a Dostojevskij. Čechov stál na zcela přímé cestě. Uzavřenost jeho duchovního zraku, sluchu a schopnosti nazírat kosmické obzory – to vše byly jevy přechodné, vyvolané tím, že práce daimóna byla zaměřena na odhalení daru nejvyšší lásky v něm, a když by byla tato fáze práce dovršena, ostatní schopnosti by se otevřely jedna za druhou s ohromující rychlostí. V sedmdesáti by byl Čechov vzorem spojení geniality a svatosti. Jedinou příčinou, která tomu zabránila, byla smrt umělce ve věku čtyřiačtyřiceti let.

Existuje jistý zákon úměrnosti: velikost utvářející se monády roste tím více, čím hlouběji monáda klesala a čím více prožila utrpení. Monáda neemanuje z Otceva lůna do hmoty proto, aby klouzala po povrchu jedné z vrstev planetárního kosmu, ale proto, aby jej celý prošla, aby jej celý poznala a celý přetvořila, aby na cestě rostoucí vznešenosti a velikosti se stala vládkyní hvězd, tvůrkyní galaxií a nakonec by spolu s Otcem tvořila nové monády a vesmíry.

Odtud pramení náš pocit úcty nejen před kategoriemi krásného a vysokého, nýbrž i před kategorií velikého.

Odtud vzniká v naší duši tento pocit při dotyku s postavami, jako jsou Oidipus, Prométheus, Faust, Don Juan, Brandt.

Právě grandiózními měřítky potenci v nich založených se vyznačují „Dostojevského děti“.

Čím se v podstatě ospravedlňují nejrůznější, nekonečně se proměňující od románu k románu, od postavy k postavě „infernální“ sestoupení těchto hrdinů? Jaký kladný význam může přinést naše bloudění v bludištích jejich vášní, těchto vražd a sebevražd, tělesného a duchovního rozkladu, bloudění nejtemnějšími zákoutími duševního světa? Neskrývá toto putování v sobě naopak nebezpečí, že podlehneme svodům, že začneme tyto postavy napodobovat, že se sami začneme dopouštět stejně neodpuštělných, dokonce i zločinných skutků?

Ctitelé Dostojevského se často pro ospravedlnění odvolávají na to, že velký spisovatel učí i v té neztracenější duši rozlišovat „jiskru Boží“, že vnuká soucit s nešťastníky atd. Soucit vskutku vnuká, a to soucit velký. Vždy však? Copak je hlavní komponentou našeho vztahu ke Stavroginovi, k Petru Verchovenskému,²⁹

ke Svidrigajlovovi soucit? Jenže odhalení „jiskry Boží“ ve Verchovenském či Smerďakovovi je vlastně slabá útěcha; jejich zločinné skutky neospravedlní a nezměkčí. Jádro věci je v něčem jiném: iracionálně námi vytušený rozsah jejich osobností nás do určité míry nutí neospravedlňovat, nýbrž věřit ve vysoké možnosti jejich potenci. To samozřejmě neznamená, že by se tím zbavovali odpovědnosti za to, čeho se dopustili, ale že u nás (v každém případě u čtenáře s metahistorickým pohledem) vzniká přesvědčení, že čím hlouběji sestoupily tyto posedlé a svedené duše, čím níže byly kruhy, kterými tyto duše prošly ve své zkušenosti, tím vyšší bude jejich vzestup, tím grandióznější bude jejich zkušenost, tím větší bude objem jejich budoucí osobnosti a tím velkolepější bude jejich transcendentní osud.

Dostojevskij jakožto umělec – etik, jenž probouzí náš soucit s nešťastnými a padlými, je tak velký, že už to by stačilo, aby mu navždy náleželo jedno z prvních míst v panteonu světové literatury. Neméně velký je pravděpodobně i jako umělec – zvěstovatel Věčného Ženství; vanutí tohoto Principu však nelze hledat ve zkalených, duševně zmrzačených, vnitřně ztracených, vlastní hysteričností pokleslých postavách Nastasiji Filipovny či Kateřiny Ivanovny, nýbrž v té verzi všeobecného tématu, rozpracovaného na Západě v postavách Markétky a Solveig, kterou u nás vytvořil právě Dostojevskij. Příběh Soni Marmeladovové a Raskolnikova je ohromující svědectví o tom, jak *das Enig Weibliche zieht uns heran*.³⁰

Velikost Dostojevského roste ještě více zejména tím, že nás doprovází, tak jako Vergilius doprovázel Danta, po těch nejtemnějších, imanentně hříšných, nejméně osvětlených srážech a neoponechává ani jediný z těchto koutů neosvětlen, nedovoluje ani jednomu z běsů, aby se zatajil a skryl. Právě v tom spočívala zásadní osobitost jeho poslání: prosvětlit duchovní analýzou ty nejtemnější a nejstrašnější vrstvy psychiky. Z tohoto hlediska je nejenom velkým, ale snad i největším spisovatelem všech dob. Čekal ho i další úkol: proniknout touto analýzou i světlé vrstvy, na této cestě však stačil stěží udělat první kroky.

V každém případě nikdo neudělal tolik jako Dostojevskij pro konečné cíle demiurga, o nichž jsem hovořil v předchozí kapitole – maximálně rozšířit hranice osobnosti a zahrnout do jejího vlivu i ty nejrůznější vrstvy infrafyziky (neboť dokud nejsou prozkoumány, nemohou být ani prosvětleny).

Ne náhodou jsem vzpomenu Danta. Aby však bylo možné tuto souvislost správně pochopit, je třeba si jasně uvědomit rozličné plány, rozličné formy a stadia takového sestoupení do infrafyzických vrstev.

Práce daimóna na Dostojevském se soustřeďovala převážně na rozvoj jeho schopnosti dokonale chápat lidské duše; jeho další duchovní orgány zůstávaly pouze pootevřené. Proto jsou v jeho dílech obsaženy nikoli přímé, nikoli otevřené obrazy jinohmotných skutečností, jako je tomu u Danta, nýbrž jejich *vliv* v rovině lidské psychiky, lidských činů a osudů. Člověk, který by si uchoval zřetelnější vzpomínky na podobné sestupy, by mohl rozlišit vliv vrstev sestupné řady v psychice a činech mnohých hrdinů Dostojevského. Objevil by působení Dug-guru, Šimbigu a Dna v duši Stavrogina a Svidrigajlova; Drukkargu a Gaššary

v duši Petra Verchovenského, funkci Gaššarvy a Cebrumru – vrstvy příštího antikrista anticírkve – ve Velkém inkvizitorovi. V osobnosti Ivana Karamazova by bylo možné odhalit vlivy mnohých rozličných světů vzestupné i sestupné řady. Kapitola *Kána Galilejská* je zjevnou vzpomínkou na Nebeské Rusko, dokonce je možné, že je to odlesk Modré pyramidy – Transmýtu Křesťanství. Celkově v psychice Myškina, Aljoši Karamazova a zvláště pak starce Zosimy jsou cítit stopy polozapomenutých putování po velmi vysokých vrstvách. Do obrazu i do slov Chromonožky je vložena vzpomínka na velikou stichiálii Matku-Zemi.³¹

Galerie postav, které vytvořil Dostojevskij, nemá sobě rovné, a to nejen v ruské literatuře. Není náhodou, že žádný další ruský spisovatel – kromě Tolstého – nezáskal takovou trvalou celosvětovou slávu jako on. Každý ví, že filosofické, náboženské, mravní, psychologické, sociálně historické a kulturní ideje, které formuloval Dostojevskij, jsou vskutku nescíslné. Omezím se poukazem pouze na dvě z nich, jež mají z metahistorického hlediska zcela zvláštní význam.

První ideou je taková interpretace revolučního hnutí té doby, za niž Dostojevskij později dostal označení „proroka ruské revoluce“.³² V *Běsech* můžeme objevit hodně detailů, které Dostojevskij sice velmi přesně postřehl u narodovců, ale které nepřevzali jejich historičtí nástupci. Ti pak proto zcela popírají jakoukoli příbuznost s postavami znamenitého románu a pokládají jej za pomluvu revoluce. Dokážeme-li se však odpoutat od této zaslepenosti výraznými detaily, odhalí se jistá substance, která je společná jak Verchovenskému a jeho společníkům, tak i jejich historickým potomkům, – jistý „kořen věcí“. První i druzí toužili zničit existující řád, aby „budovali sami“. První i druzí šli k tomuto cíli cestou rozkolísání společenských pilířů a nakonec i ozbrojeného převratu. První i druzí byli nejenom nemilosrdní a postrádali jakýkoli náznak soucitu, vděčnosti či shovívavosti, ale i nenáviděli vše, co jim překáželo, žhavou, mstivou, nezkrotnou nenávistí. Jedni předvíдали a druzí podle svého vkusu uskutečňovali nezbytnost uvést do chodu legendu o „Ivanu-careviči“, divotvorném vůdci.³³ Jedni snili a druzí uskutečňovali „jednou za několik let všeobecnou křeč“, jež s sebou odnese hekatombu obětí. Jedni snili a druzí uskutečňovali výchovu nových pokolení, která se pokládala za osvobozená a zbavená duše. První i druzí představují dvě za sebou následující stadia v rozvoji jedné tendence, a to bez ohledu na to, že metahistorické síly, jež stály za každým z těchto stadií, nebyly, jak se později pokusím ukázat, zcela totožné, i když byly příbuzné a velmi blízké.

Druhá idea Dostojevského má neméně přímý vztah ke konečným cílům demiurga a k budoucnosti naší i lidstva vůbec. Výklad najdeme ve známém dialogu Ivana Karamazova s mnichy v klášteře (kapitola „Staniž se, staniž se!“). Tato idea spočívá v naději na to, že v historické budoucnosti se uskuteční něco protikladného římskokatolické ideji přeměny církve ve stát (tak alespoň tuto ideu chápal Dostojevskij): přeměna státu v církev. Před sedmdesáti pěti lety se tato idea zdála být jakýmsi utopickým anachronismem, před dvaceti pěti lety – mystickým, od života odtrženým blouzněním; nyní nás nutí, abychom se nad ní zamysleli; za deset či dvacet let začne její vítězná pout' lidstvem. Dostojevskij, přirozeně,

nekladl tento úkol na *Rúžji Světa*, kterou nemohl ani on v 19. století předvídat, nýbrž na pravoslaví.

Zjevnými znaky prozřetelnosti je poznamenán i vlastní osud Dostojevského. Utrpení je samozřejmě vždy utrpení a srdce se může svírat bolestí a soucitem, když čteme o nekonečných mukách a strádáních, z nichž byla utkána vnější stránka tohoto života. Avšak i ty nejhorší události tohoto života, ať by byly z humanistického hlediska jakkoli strašné, byly přesto absolutně nezbytné, aby udělaly z člověka a umělce takového velikána, jímž se Dostojevskij stal. Sem patří jeho epilepsie, anomální podoba jeho sexuální sféry, nespoutanost a vášnivost jeho povahy, okamžiky před popravou, jeho pobyt na nucených pracích a dokonce, jak se zdá, i jeho chudoba.

Z jakéhosi důvodu však literatura téměř vůbec nezaznamenala fakt výjimečné důležitosti: totiž že Dostojevskij se v posledních letech svého života postupně osvobozoval od vášní, jež vyžadovaly vybití a překonání: nastal pro něj čas očistění. Veliké srdce, jež do sebe pojalo tolik lidských tragédií, jež krvácelo za osud tolika dětí uměleckého génia, se zbavovalo kalu, zprůzračňovalo a zároveň s tím vzrůstaly i síly lásky. Při čtení některých stránek *Bratří Karamazových*, například kapitol o kapitánu Sněgirjovovi či některých odstavců o Dimitrijovi, uchvacuje jednoznačný pocit: pouze na hranici svatosti dokáže člověk *takto* milovat, *takto* objímat soucitem a *takto* odpouštět.

Je samozřejmě, že ve svém posmrtném životě získal Dostojevskij takové možnosti spásy a vzestupu svých metapředobrazů, o jakých se nám ani nezdá. V každém případě právě v tom spočívala v jistém období jeho posmrtná tvorba. Brzy také začal vykonávat práci další: být *Vergiliem spících* v infrafyzických kruzích.

Jestliže jsme si však ještě toto schopni představit, pak další stupně jeho tvorby směřují do takových výšin a nabývají takových měřítek, že vnímat je budeme schopni pouze tehdy, až sami vstoupíme ze života – svou jasnozřivostí či bytostně – po smrti do zatóníku naší metakultury.

Když jsem hovořil o předpokladech, bez nichž není historicky ani psychologicky možné zrození *Rúžje Světa*, uvedl jsem, že jedním z nejdůležitějších takovýchto předpokladů je rozřešení odvěkého rozporu mezi dvěma principy: mezi principem asketické duchovnosti a takzvaným principem „pohanským“. Asketický princip jakožto princip dominující byl ospravedlněn metahistorickou dialektikou v raných etapách mnohých metakultur; v metakulturách křesťanských byl tento princip spjat, jak jsem o tom již hovořil, s tím, že Kristovo poslání bylo nedovršeno a přerušeno. A museli bychom ustrnout právě na této etapě, abychom si vážně mysleli, že cíl světového vývoje se vyčerpává spásou několika set tisíc spravedlivých. Takováto myšlenka byla možná na úrovni obzoru prvních století křesťanství; historické křesťanství se formovalo tím, že se opíralo o fakta právě tohoto horizontu. Nelíšila se a nemohla se lišit širším záběrem ani jiná náboženství, jež se formovala před dvěma, dvěma a půl tisíci lety. Jediným zpola podařeným pokusem alespoň trochu změnit zkosnatělou dogmatiku byla reformace. Renesance a reformace však představují velmi složité metahistorické uzly. Transfyzický netvor,

kteřý stál za inkvizicí, začal působit mnohem dříve, než se inkvizice objevila v dějinách, a vyvolal svou činností rozkol světlých sil. Jedna část světlých sil směřovala k očistě křesťanství, avšak ani mezi těmito silami nebylo jednoty: uvnitř nich vznikly dva proudy; první se v krajně zkomolené podobě odrazil v reformaci, druhý ve vnitřním, byť i velmi slabém úsilí katolictví o očistu církve od hnusných hříchů předchozího období. Druhá část světlých sil pokládala za nezbytné dočasně zcela odstoupit od historicky vzniklých forem křesťanství v naději, že Evropa přijde postupně na cestě rozvoje světské, občanské humanity k novému pochopení ideálů Kristových. Reformace a renesance tak probíhaly ve znaku dvou protikladných sil: sil světlých principů, které jsem právě popsal, jež postrádaly jednotu a společné směřování, a sil démonických. Je přirozené, že jakmile zesláblo vnější náboženské přinucení, nepřipravené duše zaplavily proudy z různých temných světů: Mudgabru, Junukamnu, Dugguru. Zesílil vliv kaross. Nemálo vykonal i sám Urparp. Rozumí se samo sebou, že právě on inspiroval rozšíření propasti mezi vědou a etikou, aby vědu zcela izoloval od mravnosti, náboženství a duchovnosti vůbec. O to pečovaly speciální bytosti, jež hrály úlohu jakoby temných daimónů. Zasahovaly a usměřovaly činnost lidí dokonce vůle zcela světlé; od jejich působení se úplně neoprostili ani Koperník, Galileo a Descartes. Za zády Leonarda da Vinci stál tento temný daimón celý život a až na konci Leonardova života byla jeho involtace potlačena vlivem Světla. Do plánu démonických sil vstupovali i mnozí velcí umělci renesance, například Tizian; jeho živelnost a přílišná nezřetelnost vědomí však Urparpovi znemožnily, aby z něj udělal takového profanátora a svůdce, jakého chtěl. Zcela čistá není ani tvorba Raffaelova. Taková definice, jako je „enrofizace“ představ o nejvyšších světech Šádánakáru, zní sice příliš prozaicky a ploše, ovšem Raffaelova tvorba a celá renesance je ve znaku právě tohoto procesu. Bez ohledu na všechny umělecké úspěchy to byl určitý krok zpět, byť i logický a nevyhnutelný, pokud ovšem nezapomeneme – a to nikdy zapomenout nesmíme! – na tragické důsledky nedovršenosti Kristova poslání.

Vůdci protestantismu se vydali nikoliv cestou obohacení světa náboženských idejí, předvídání a citů, nýbrž cestou jeho ochuzení na úkor zavrhaných prvků mystériálních a magických i na úkor oslabení úlohy prvku nábožensko-estetického. V zápalu boje s Římem protestantismus také odvrhl jakoukoli naději – třeba ve formě snu o vzdálené budoucnosti – na to, že by nábožensko-mravní instance mohly duchovně řídit stát. Tuto omezenost protestantismu nemohlo vyvážit ani částečné ospravedlnění světského principu, neboť bylo spjato nikoliv s omezením výlučných nároků asketické duchovnosti, nýbrž s naprostým odmítnutím těchto principů; a dále pak proto, že světskému principu samotnému byly odnímány perspektivy jeho přetvoření a prosvětlení. Luther pokřivil své předurčení a samozvaně si přisvojil poslání. Mohl se stát papežem, dostal by moc k očistným reformám. Místo toho udělal to, co udělal: zavinil rozdrobení západní církve a duchovní zpusťování té její části, jež se odštěpila. Není divu, že musel zakusit sešupnou posmrtnou existenci a až v naší době se pozvedl do Synklétu Německa.

Další průběh kulturně historických procesů na Západě ukázal, že protestantismus byl v podstatě dalším stupněm hnutí takřkajíc „odnáboženšťování“ života (necht' mi prominou ještě jedno neohrabané slovo; budu se snažit, abych ho neopakoval), které bylo společné s počáteční renesancí a prošlo skrze humanismus. Rozumí se samo sebou, že samotní činitelé reformace to znát a chápat nemohli, takové však bylo objektivní zaměření jejich činnosti, které si samozřejmě subjektivně vykládali zcela jinak. To se nad křesťanským lidstvem hnal Rudý jezdec Apokalypsy – ten, na konci jehož cesty žije naše pokolení. Po reformaci byly další fázi tohoto procesu empirická filosofie v Anglii, rozvoj věd, jež se emancipovaly od náboženství a etiky; a pak encyklopedisté s jejich zpola deistickou a zpola materialistickou filosofií, která za Robespiera učinila pouze jeden pokus – a to pokus ubohý a nemohoucí –, aby se změnila v kult. Dále následovala fáze vědecko-filosofického materialismu a ve 20. století bylo nakonec dosaženo fáze vrcholné v té podobě, že jedna z variant materialismu se stala státní ideologií, všeobecně povinným učením, jež se dogmatizovalo.

K tomu však nedošlo na Západě, nýbrž v zemi, jež neprošla etapou protestantismu a již se filosofický deismus stěží dotkl, v zemi, jež přímo převzala ideje mnohem pozdější etapy. Avšak půdu, která Rusku umožnila historickou stabilitu takového převzetí, vytvořilo právě zaostávání historického křesťanství (tentokrát v jeho pravoslavné variantě) za rozšiřujícím se kulturním obzorem a za rychlými posuny v psychologii. Světský „pohanský“ princip se tak pomstil za útlak, jemuž byl vystaven v průběhu mnoha staletí. Nové formy, které nabíralo toto hnutí v 19. století, je možné a je třeba chápat jako západní intelektuální formy pro odvěký ruský, přesněji řečeno ruský obsah. Těmito formami byly: ze západu převzaté sociální doktríny – fourierismus,³⁴ socialismus, anarchismus; umělecko-literární žánry – román, novela, tragédie, komedie; zobrazení všedního života jako žánr v malířství; symfonie, sonáta, opera, hudební drama; kritika a publicistika... Jejich společným obsahem bylo nové, život utvrzující a společnost přetvářející cítění světa, které si nakonec uvědomilo svá práva a energicky za ně bojovalo. Znak doby však už byl zcela jiný. A nebylo-li prarossijánství vůbec zbaveno duchovnosti (tato duchovnost byla spjata s Návnuou a se světy stichiálií, a nikoliv s Trásmýtem křesťanství), pak se nové stadium v tomto hnutí vyznačovalo téměř naprostým vyhasínáním prvků magických a mysteriálních, bouřlivým projevem a růstem sociálně reformátorských a revolučně politických impulsů. Podzemní prameny tak vytryskly na povrch kultury a v první polovině 20. století zaplavily zemi i se všemi jejími chrámy a kláštery.

Metahistorická dialektika ve vztahu k tomuto procesu spočívá v pochopení dvojakosti samotného rossijánského hnutí v kultuře: světlé stichiálnosti, která ospravedlňuje některé stránky, a temného démonismu stránek jiných; progresivnosti tohoto hnutí v jednom stadiu, regresivnosti ve stadiu druhém (pod regresivním chápáním samozřejmě takové jevy, jež v lidstvu i kosmu vyjadřují boj s principem Prozřetelnosti).

Láska ke světu je nejen odůvodněná, nýbrž i zcela *nezbytná*; bez ní nelze dosáhnout ničeho kromě směřování sebelásky k individuálnímu spasení.

Je však láska a láska.

Láska ke světu, čili k přírodnímu a kulturnímu prostředí, jako ke zdrojům užítku a rozkoše pouze pro nás samotné, které se přitom mají zcela změnit v naše sluhy a otroky – je to, bez čeho se *musíme* obejít.

Láska ke světu jako k čemusi překrásnému, avšak pokřivenému, zkalenému, trpícímu a předurčenému se stát ještě krásnějším, čistším a blaženějším skrze staletí a eóny naší práce s ním – to je láska, bez níž nelze žít. To samozřejmě neznamená, že síly Přírody nelze obracet ve prospěch člověka; znamená to jen tolik, že spolu s tímto se má uskutečňovat zároveň i proces opačný: obracení sil člověka na pomoc a duchovní prospěch Přírody.

Láska k životu jako k moři rozkoše a požitků pro nás, či jako k materiálu, který násilně a tyranicky přetváříme dle svého chtění – toť impuls, který musíme v sobě bezpodmínečně a zcela překonat.

Láska k životu jakožto světovému proudu tvořenému Bohem, hierarchiemi a člověkem, požehnanému ve všem, od souhvězdí a sluncí až k elektronům a protonům – ve všem kromě démonického; překrásnému nejenom v naší vrstvě, nýbrž i ve vrstvách jiných; očekávajícímu naši účast ve jménu lásky – to je to, bez čeho lidstvo dospěje pouze k absolutní tyranii a k duchovnímu zániku.

To vše ale vůbec neznamená, že smyslová radost představuje sama o sobě něco pro člověka zapovězeného. Značí to naopak pouze to, že takováto radost je oprávněná, pokud nezvyšuje utrpení jiných bytostí a je v nás samotných vyvážena připraveností brát od života nejen rozkoš, nýbrž i žal, i práci, i povinnost.

V minulém století nemohlo být ještě dosaženo podobné přesnosti rozlišení. Směšování těchto forem lásky ke světu a lásky k životu bylo ještě nevyhnutelné. Jejich posílení, rozžhavení a vzestup však byly nezbytné; a s tím je právě spjata poslání druhého z velkých uměleckých génů – Lva Tolstého.

At' Tolstoj vyplnil ve své literární tvorbě sebevíc dalších speciálních úkolů, at' jsou postavy, které vytvořil, sebevětší, at' si kladl a pokoušel se vyřešit kolik chtěl psychologických, mravních a kulturních otázek, pro metahistorika je hlavní to, že uskutečnil mohutné kázání o lásce ke světu a k životu. K životu ne v tom příliš tělesném, pokleslém, ničím neprosvětleném smyslu, jak jej chápali kupříkladu Balzac a Zola, nýbrž k životu, skrze jehož formy a obrazy prosvítá světlo jakési nedefinovatelné a nevyjádřitelné, bezesporu však nejvyšší Pravdy. Tato Pravda bude v některých případech prosvítat skrze grandiózní historické kolize, skrze války národů a požáry metropolí, v jiných případech pak – skrze velkolepou, plnokrevnou a cituplnou přírodu, ve třetích případech pak – skrze individuální hledání lidských duší, jejich lásku, jejich neúnavné úsilí o dobro, jejich duchovní žízeň a víru. Tolstoj jako génius a zvěstovatel měl uskutečňovat – a také uskutečňoval – právě toto kázání, a to často navzdory záměrům jeho logizujícího, příliš racionálního rozumu. Uskutečňoval toto kázání nikoliv pomocí tendenčních poučení,

nýbrž pomocí uměleckých obrazů, jež byly přeplněny právě láskou ke světu, k životu a k nejvyšší Pravdě stojící za nimi, obrazů, které jsou silnější než všechna poučení a kategoričtější než logické figury.

Tolstoj miloval a těšil se touto láskou, učil milovat vše: kvetoucí větvičku střemchy, kterou postříkal dešť, i chvějící se nozdry divokého koně; píseň po cestě jdoucích sekáčů, jejímž zvukem se jakoby rozkolébá sama země, i pevná lýtka skotačících chlapců; stáří Karla Ivanoviče bez domova i selskou idylu Levinů a Rostovů; duchovní žízeň, jež táhne Pierra mezi zednáře a z otce Sergije dělá poutníka, i skřípání sněhu pod spěchajícími kroky Soni, když se její tvář ozářená zimním měsícem se vši čistotou mládí a krásou zamilovanosti přibližuje ke rtům Nikolaje; ohnivou modlitbu „Božího člověka“ Griši i fyzickou rozkoš z jízdy na koni a koupání, z pití ledové potoční vody, z plesových šatů, z polní práce i smyslné lásky.³⁵

Verše Puškinova *Proroka* se však nikoli zbytečně jednou a provždy vepsaly do prvních stránek velké ruské literatury. Totéž, co přivedlo Gogola k sebeupálení, přinutilo Tolstého zřít se svých uměleckých děl a pokusit se ztělesnit obraz Proroka v sobě samém.

Celý svůj život slyším ze všech stran nářky milovníků literatury nad tím, že se Tolstoj uchýlil do oblasti nábožensko-mravních kázání. „O kolik geniálních uměleckých děl jsme kvůli tomu přišli!“ – Takovéto vzdychání dokazuje pouze nepochopení osobnosti Tolstého a dětské nedomýšlení toho, co to je vlastně ruská umělecká genialita. Na sklonku života každého z ruských génů vzniká mohutná potřeba, které nelze odolat: potřeba stát se nejenom zvěstovatelem, nýbrž právě prorokem – hlasatelem světa horního, jenž vyjadřuje nejvyšší Pravdu nejenom pouze obrazy umění, nýbrž i celým svým životem. Jen několika málo jedincům je dáno nalézt takovouto syntézu a realizovat ji v životě. Lev Tolstoj tuto syntézu nenalezl a ve svém kazatelství nevytvořil nic, co by se vyrovnalo *Vojně a míru*. Mohl však jednat pouze tak a ne jinak.

Tragédie Tolstého nespočívá v tom, že odešel od umělecké literatury, nýbrž v tom, že dary, jež jsou nutné k tomu, aby člověk mohl vytvořit ze svého vlastního života velkolepý obraz, který by převyšoval význam jeho uměleckých děl – dary, jež jsou nezbytné pro prorockou službu, v něm zůstaly nevyužity. Duchovní oči se neotevřely a světů horních Tolstoj neuzřel, duchovní sluch se nerozevřel a harmonii světa neuslyšel. Hlubinná paměť se neprobudila a na to, co jeho duše spatřila v jiných vrstvách či v jiných vtěleních, si Tolstoj nevzpomněl. Šádánakár mu zůstal neznám, metahistorie nepochopena, historické procesy a cíle zůstaly neodhalené, láska ke světu a požadavky duchovnosti zůstaly nesmířeny. Jeho kázání se zdají být nepožehnána z toho důvodu, že jsou zrozena pouze svědomím a opírají se pouze o logiku, avšak postrádají duchovní vědění, nezbytné k prorocství.

Jeho duchovní žízeň však byla tak velká a pocit povinnosti kázat mu tak pevně vládl, že se třicet let pokoušel učit tomu, co mu napovídalo svědomí. A jelikož bylo jeho svědomí hluboké, rozum byl ostrý a mistrovství slova bylo kolosální,

i nepožehnané kázání se ukázalo být dosti silným k tomu, aby vyvolalo utváření tolstojovských sekt, které pronikly až daleko za hranice, rozsévající semena ideje o neoplácení zla zlem – semena, jež v některých zemích padla na připravenou půdu a dala poté takové plody, jako byla sociálně etická doktrína Mahátmy Gándhího.

Tak nám po padesáti letech začíná svítat podstata toho, co se stalo s Tolstým. Ten přijal svou žízň po duchovnosti za výzvu ke kazatelství; své pokání za právo učit svět; své vstoupení na dalekou a trnitou pout' k proctví – za výzvu k proctví. Předběhl sám sebe.

Předčasné kazatelství však zesilovalo jeho pýchu a zaplétalo jej do rozporů, neurychlovalo, nýbrž naopak zpomalovalo jeho pohyb na tom úseku cesty, který mu ještě zůstal do rozevření vnitřních darů a do přeměny v proroka. Zdálo se mu, že je třeba uskutečnit ještě nějaký hrdinský čin: snad mučednictví za víru, snad kající odchod ze společnosti a z kultury. A vskutku: kdyby Tolstoj nezbloudil mezi hromadami výplodů svého úsudku, kdyby odešel z domu o dvacet let dříve, nejdříve do osamění a pak s ústním kázáním mezi lid, kdyby v přímém slova smyslu putoval po cestách Ruska a hovořil s prostým lidem prostými slovy o Nebeském Rusku, o nejvyšších světech Šádánakáru, o nejvyšší Pravdě a univerzální lásce, pak by toto kázání zahřmělo na celý svět, tento vtělený obraz Proroka by na přelomu 20. století zazářil nad celou Evropou, nad vším lidstvem, a nelze změřit, jakým povznášejícím a očišťujícím vlivem by zapůsobil na miliony a miliony srdcí. Tolstoj se však zapletl do tenat rozporných povinností – skutečných i iluzorních – a dlouho kolísal, neboť se bál uvěřit ve správnost své myšlenky – opustit svou rodinu a způsob života, který se vytvořil během desítek let. Když nakonec uvěřil a odhodlal se k činu, bylo mu osmdesát dva let, jeho síly byly vyčerpány a dlouho očekávané uspokojení své žízň po duchovnosti potkal až na onom světě.

Zdá se mi, že ten, kdo byl Tolstým, nevede nyní nikoho z živých po kruzích Šádánakáru, jak to činí Lermontov, Gogol či Dostojevskij. Ve výšinách metakultury tvoří cosi jiného – to, co je pro tyto vrstvy ještě grandióznější, než je *Vojna a mír* pro nás. Neboť trojí *dar-povinnost* génia, zvěstovatele a proroka, za nějž Tolstoj bojoval tolik let sám se sebou, se jen podobá nejvyšším formám služby a tvorby, jež se uskutečňují v zatómisech metakultur a ještě výš – až v Synklétu Lidstva. Tvorba na Zemi je jen příprava na tvorbu ve vyšších světech. Právě proto se síly Prozřetelnosti tak pozorně starají o osudy a duše těch, jež většinou nazýváme tvůrci kultury. Proto k nim posílají daimóny, proto je chrání cherubíni, a proto i démonické síly bojují o každou chvilku jejich života a o každý pohyb jejich duše.

POSLÁNÍ A OSUDY (DOKONČENÍ)

V dějinách ruské kultury je jedna zvláštnost, která – pokud si jí všimneme – ohromuje vědomí a stává se předmětem tíživých úvah.

Když se seznamujeme s antikou, okamžitě nás udeří do očí, že v řecké mytologii jsou přítomné nejrůznější projevy principu Ženství. Olympský mýtus by byl zcela nemyslitelný bez Athény, Artemidy, Afrodité, Démétér, bez devíti Múz,³⁶ bez množství bohýň a polobohýň menšího významu. Stejně tak je nemyslitelný heroicko-lidský plán řecké mytologie bez Heleny, Andromaché, Penelopé, Antigony, Faidry.

Duchovní svět starých Germánů si nelze představit bez Freyi, Friggy, bez valkýr a jejich heroický epos bez obrazů Brunhildy, Gudrun, Kriemhildy.

Žena a princip Ženství nezaujímají v žádné kultuře tak významné místo v panteonu, mytologii a později ve všech druzích umění, jako je tomu v kultuře indické. Bohyně Sarasvátí a bohyně Lakšmí panují na nejvyšších trůnech. Brahmanismus a hinduismus později, avšak již po dobu dvou tisíc let, stavějí tisíce chrámů, tesají miliony soch Veliké Matky světů – Kálí-Durgí, stvořitelky a ničitelky vesmíru. Malířství, poezie, sochařství, dramaturgie, tanec, filosofie, bohosloví, kult, folklór, dokonce i každodenní život – to vše je v Indii nasyceno prožitky principu Ženství: jednou žhavými, podruhé něžnými, potřetí přísnými.

Nejen panteonu, ale i eposu každého národa jsou ve větší či menší míře známy obrazy ženství, milované lidem a přenášené umělci z pověsti do pověsti, z umění do umění, ze století do století.

A co vidíme v Rusku?

V nejranějším, předkřesťanském stadiu, v bledém východoslovanském panteonu není ani jedno ženské jméno, které by bylo možné srovnat podle uctívání, které vyvolávalo, s Jarilem či Perunem.

V panteonu křesťanském – z Byzance k nám zcela přenesený kult Matky Boží a uctívání několika byzantských světic.

Lidové legendy o sv. Fevroniji Muromské vyvolávají jedině pocit tíživého rozčarování u každého, kdo se s touto postavou seznámil dříve prostřednictvím její varianty v operě -mystériu Rímského-Korsakova.

V *Slovu o pluku Igorově* je obraz Jaroslavy stěží naznačen. Během následujících šesti set let se dokonce ani pohádka, ani výtvarná umění, ani poezie nepokusily dát hlubší, rozpracovanější variantu tohoto obrazu. Sedmé století po vytvoření geniální poémy se již blížilo ke konci, když obraz Jaroslavy zazněl konečně nově v Borodinově operě.

Veškerý kolosální okruh bylin – kyjevských i novgorodských – postrádá ženské obrazy téměř úplně.

Nebudeme-li brát na zřetel bůhvídkud zanesenou legendu o Amorovi a Psýché, jež se u nás změnila na pohádku o Červeném Kvítku, pak v celém nepřehledném moři ruských pohádek lze, jak se zdá, nalézt pouze jeden světlý ženský obraz s hlubším obsahem: Vasilisu Přemoudrou.³⁷

A tato poušť trvá ne jedno či dvě století, nýbrž tisíc let – až do století devatenáctého.

A najednou – Tat'jana Larinová. V patách za ní – Glinkova Ludmila. A – jako by nějaký Áron udeřil divotvorným žezlem do mrtvé skály: proud úchvatných obrazů, jeden hlubší, poetičtější, heroičtější, dojmavější, působivější než druhý: Líza Kalitinová,³⁸ Jelena z *Předvečera*, Asja, Zinaida, Lukerja z *Živé mrtvoly*, kněžna Marija Bolkonská, Nataša Rostovová, Grušeňka Světlovová, Marja Timofejevna Lebjadkinová, Líza Chochlakovová,³⁹ Volkonská a Trubecká⁴⁰ – Někrasova, Kateřina⁴¹ – Ostrovského, Marfa⁴² – Musorgského, matka Maněfa a Fljoňuška⁴³ – Mělnikova-Pečerského, babička v Gončarovově *Stržji*, babička v Gorkého *Děství*, *Dáma s psíčkem*, *Tři sestry* a *Racek* u Čechova, Kuprinova *Olesja* a nakonec Blokova *Krásná Dáma*.

To je přímý důsledek roztržky mezi Jarosvětem a druhým wicraorem.

Po dobytí Paříže se druhý wicraor naplnil převelikou pýchou a čímsi blízkým tomu, co se v jazyce psychiatrů nazývá gigantománií. Involtoval cara a další činitele ruské státnosti a dosáhl toho, že z formy Svaté aliance byla vykleštěna její původní idea a uvnitř země zavládl režim, který získal název arakčejevština. Demiurg postavil nakonec před Žrugra požadavek, svého druhu ultimátum: nepřekážet tomu, aby Alexandr I. přijímal demiurgickou involtaci, která tehdy spočívala v podstatě ve vnuknutí ideje o nezbytnosti okamžitých zásadních reforem: osvobození rolnictva a svolání celonárodního a stálého Zemského sněmu. Wicraor tyto požadavky odmítl. Tehdy z něj v roce 1819 sňal demiurg svoji sankci a Jarosvět poprvé obrátil svou světlonosnou zbraň proti Žrugovi: část citadely jívů v Drukkargu byla zničena; involtace Návny, jež se až dosud marně pokoušela probít skrze tyto věkovité neprostopné stěny žaláře k vědomí tvůrčích vrstev nadnároda, k nim nakonec získala přístup. Je v nejvyšším stupni symbolické, že zrození prvního obrazu z Ženského panteonu Ruska – Tat'jány Larinové – připadá právě na roky, jež následovaly po roce 1819. Mezi oběma hierarchiemi vzplanul otevřený boj. Ze strany wicraora bylo jednou z forem tohoto zápasu to, že

násilně přetřhával život v Enrófu těm lidem, kteří byli nositeli světlých posláních; v bezprostřední souvislosti s tím se pak nacházejí tragická úmrtí, přesněji řečeno usmrcení Gribojedova, Puškina, Lermontova, temná mračna na duchovním obzoru a zaplétání se do neřešitelných rozporů u Gogola, Alexandra Ivanova, Musorgského, Lva Tolstého, předčasná úmrtí Vladimíra Solovjova a Čechova.

Dějiny zvěstovatelství v ruské literatuře – to je řetěz tragédií, řetěz nedovršených posláních.

„Temný los mají ruští slavní!
Nezbadatelný osud ved
Puškina před otvor hlavní,
Dostojevského – jakbysmet.“⁴⁴

(M. L.)

(Úryvek z básně M. Vološina)

Jedni básníci hynuli (a nehubil je osud, nýbrž wicraor a někdy i sám Urparp), druzí však nastupovali na jejich místa. A v této řadě má zvláštní význam činnost velkého spisovatele, jemuž byl vlastní nejvyšší stupeň uměleckého nadání: Turgeněva.

Turgeněvovské obrazy „zbytečných lidí“ jsou pochopitelně velmi životné a pro historika velmi zajímavé. Ovšem jen pro historika. Podle mého názoru neobsahují postavy Rudina,⁴⁵ Lavreckého či Litvinova materiál, který by byl zajímavý pro psychologa a metahistorický zájem z nich nikdo nevyvolává proto, že tyto postavy neodrážejí a nevyjadřují ani metahistorická podstaty, ani metahistorické procesy. Rozumí se samo sebou, že postava Bazarova je symptomatictější, než jsou postavy jiné, ohromný metahistorický význam Turgeněvovy tvorby je však přece jen v něčem zcela jiném.

Turgeněvovo poslání spočívalo ve vytvoření galerie ženských obrazů, jež jsou poznamenány vlivem Návny a Zventy-Sventány.

Snad v důsledku svérázného, jistým způsobem pokaženého osobního osudu, a možná že i ve spojitosti s jakýmsi hlubšími, vrozenými vlastnostmi svého temperamentu a nadání, Turgeněv více než kdokoliv ze spisovatelů jeho generace chápal a *miloval lásku* pouze v jejím počátečním období: je to geniální básník „prvních setkání“ a „prvních vyznání“. Další chod událostí vede pokaždé ke katastrofě, přičemž k této katastrofě dochází ještě předtím, než se osudy milenců spojily. Je možné, že se zde projevil i známý předsudek spisovatelů předchozích epoch, kteří byli přesvědčeni, že „šťastná láska“ je téma neszyzetové a nevděčné. Zdá se mi však, že správnější bude, když v této zvláštnosti turgeněvovských románů a novel budeme spatřovat odraz určité životní zkušenosti: tato zkušenost nedala Turgeněvovi materiál pro jiný rozvoj milostného syžetu.

Turgeněv se však pokoušel své omezení překonat. Je známo, že jedna z jeho nejkrásnějších hrdinek – Jelena spojuje svůj osud s Insarovem, stává se jeho souputnicí a spolupodílnicí na všech zákrutách jeho heroické životní cesty. Turgeněv

tím sice načrtl východisko ze začarovaného kruhu, nedokázal však v zásobě svých životních zkušeností nalézt materiál, který by mu dovolil tento syžet rozpracovat a odít ho do plnohodnotné umělecké formy. A nejen to: spojiv již jednou oba hrdiny ve společném životním díle, Turgeněv se poddal své vlastní milostné melancholii a nechal Insarova umřít a Jelenu v osamění pokračovat v díle, jež započal její manžel. A zvláštnosti turgeněvovské estetiky lásky se projevovaly dál: zdá se, že Turgeněv vyznamenával zvláštní uměleckou přízní pouze ty kolize, v nichž zaznívala nota smutku, zlomu, roztržky mezi snem a skutečností, tesklivá melodie zármutku nad tím, co již nelze vrátit a napravit. Je zřejmé, že jiné kolize se mu nezdály být dosti *krásné*. Jsou lidé, jimž se ruina zdá poetičtější než jakákoli stavba, jež žije plnokrevným životem. Když si však připomeneme, že v té době zůstávala Návna Žrugrovou zajatkyň, že Jarosvět zničil pouze malou část citadely jiggvů, pak se nám omezenost turgeněvovských poém o lásce přestane zdát pouze důsledkem omezenosti jeho vlastních osobních kolizí a pochopíme ji v celé její objektivnosti a zákonitosti.

A přece je Jelena prvním obrazem ruské ženy, jež se dokázala vytrhnout ze staleté uzavřenosti ženského osudu, z úzké předurčenosti jeho obyčejů a zvyků, jež se pustila do toho, co se až dosud zdálo být pouze mužským údělem: do společenského zápasu, do prostorů sociální aktivity. Heroické ženské téma, to téma Návny, u jejíchž pramenů se na úsvitu ruských dějin pozvedá monumentální postava kněžny Olgy, později pak Marfy Posadnice a bojarky Morozovové, k níž v epoše, jež předcházela Turgeněvovi, náležely postavy žen děkabristů – toto téma v postavě Jeleny nalézá své první umělecké ztělesnění na nové úrovni.

Ať již u nás napsali o turgeněvovských ženských charakterech od Pisareva až k poslednímu gymnazistovi sebevíc,⁴⁶ přece jen se mi zdá, že charakter Lízy Kalitinové není dosud oceněn tak, jak by si zasloužil. Je nedoceněn proto, že nejvlivnější kritika, publicistika a literární věda se sto let nalézaly v rukou právě těch, kdo litovali, že Gogol odešel z umělecké literatury do oblasti nábožensko-mravního kázání, kdo se rozhořčovali nad podobnými snahami u Tolstého, kdo se vysmívali každému spisovateli, jenž se pokoušel ukázat svou tvorbou či dokázat obrazem svého života, že náboženská touha v lidstvu vůbec nevyhasla. V očích ruské kritiky a společnosti byly nejen odchod do kláštera, nýbrž i samotná *idea kláštera* silami reakčními, chybnými v samotném základu. Celé století, jež uplynulo od roku 1855, probíhalo ve znamení vyvrácení a rozbití dominujících náboženských ideálů. Ani myslitelé-mystici, jako byl Merežkovskij, si nedovolili přistoupit k ideji kláštera alespoň pod tím zorným úhlem, že v určitých stadiích nábožensko-kulturního rozvoje osobnosti či národa je tato idea ospravedlnitelná. Bylo možné domnívat se, že hluboce věřící lidé (a Líza k nim přece patřila) odcházejí do klášterů, aniž by cokoli zvážili, aniž by si cokoliv uvědomili, aniž by se dokázali vyznat v sobě samých, že kvůli jakémusi nesmyslnému vrtochu vrhají svůj mladý život do pomyslné černé díry. Páchají tedy cosi jako duchovní sebevraždy, a to jen proto, že neměli to štěstí, aby se setkali s tak pokrokovými, vysoce kulturními lidmi, jako jsme my: strízlivý hlas a bodrá vnější výzva by zbloudilé

pochopitelně odvrátily od osudového kroku. Jako by drama, jež se odehrávalo v Lízině životě, neudeřilo na tu nejskrytější, nejněžnější strunu, kterou v sobě nosila: na náboženské svědomí. Střet nastal mezi tímto svědomím a láskou, a Líza mohla v životě milovat pouze jednou (je vzorem povah, jež touží po jedné jediné velké životní lásce): láska pro ni byla stejně tak svatá jako její pojmy o dobru a pravdě. Pochopila, a pochopila zcela správně, že pro ni, pro člověka *takového* svědomí a *takové* lásky, nelze tento uzel v podmínkách našeho světa rozvázat. Žádný mudrc nevymyslí pro Lízu jiné východisko – ovšem bude-li mít zájem vidět Lízu takovou, jakou byla u Turgeněva, a ne takovou, jakou by ji vidět chtěl. Pokud bude možné rozvázat uzel až na onom světě – neznámo jak –, co může pak vyplnit zbylá léta života v Enrófu, ne-li příprava a sebeočistění pro důstojný přechod do toho druhého světa, kde se budou rozvazovat ty nejsložitější uzly, jež byly zavázány zde? A je-li tomu tak, pak jakou cestu zvolit, ne-li cestu do kláštera, která je tvrdší, rovnější a správnější než všechny ostatní, vedoucí k tomuto očistění? Pravda je ovšem i to, že to není možné vysvětlit lidem, kteří se nad Lízou rozhořčují stejně tak, jako se rozhořčují nad Gogolem a Tolstým. Co vědí tito lidé o tom, čeho by mohlo dosáhnout Lízino přečisté srdce během těch čtyřiceti či padesáti let, která mu byla souzena, aby tlouklo pod řízou klášterní sestry? Byly by to možná stejně velké plody svatosti, jakých dosáhli velcí kající a kajnice, obklopení úctou a láskou celého národa!... – Takže pokud Turgeněv ve svém posmrtném životě někoho nemusel zachraňovat a dovytvářet, pak to byla právě Líza Kalitinová. Dokonce je možné, že naopak Líza pomohla Ivanu Sergejeviči po jeho smrti od mnoha hříchů.

Ještě většího významu nabývá však jiný obraz, s nímž se seznamujeme na základě Turgeněvovy umělecké rekonstrukce; je významnější mimochodem i proto, že v něm Turgeněv pověděl nikoli o vstupu ruské ženské duše na cestu ke svatosti, nýbrž o svatosti jako takové, již dosažené a pozemskou pout' dovršující. Je to Lukerija z ohromující eseje *Živá mrtvola* – jedné z perel ruské literatury. Co o ní říci? Každé slovo v ní je plno hlubokého smyslu; tento poklad není třeba komentovat, nýbrž je třeba se do něj znovu a znovu začítat. Turgeněv zde překonal vše: i vlastní omezení, i literární předsudky, i bojovně světského ducha epochy, i svou ne zcela pravou (neboť jednostranně vášnivou) lásku k mladosti, i svůj věčný strach z neduhů a smrti. Je známo, že Lukerija nebyla čistě turgeněvovským tvůrčím obrazem: v *Živé mrtvole* je po mnoha letech vykresleno spisovatelovo setkání s bývalou nevolnicí jeho matky. Je možné, že Turgeněv ani sám do konce nechápal, jaká hloubka se tají v prostých Lukerijiných slovech, jež svědomitě zreprodukoval. Lze pochybovat, zda by on sám věřil tomu, že Lukerija již „vykoupila své hříchy“ a začíná vykupovat hříchy svých bližních. Je také těžké připustit myšlenku, že pochopil symboliku (přesněji řečeno ne symboliku, nýbrž mystickou zkušenost letním zárem se chvějícího pole, které Lukerija žne ve svém „snu“) srpu, který se na jejích vlasech stává srpkem měsíčním, a ženicha – Vasji (ne, nikoli Vasji, nýbrž Ježíše Krista), který se k ní blíží, kráčeje po vrcholcích klasů. To je jeden z těch obrazů, o nichž platí, že pokoušet se je vyložit znamená je snížit; na

tyto obrazy je možné, jak se sám Turgeněv vyjadřoval, „pouze ukázat – a projít kolem“.⁴⁷

Rusko vytvořilo v každém případě pouze dva ženské obrazy tohoto typu a této úrovně: pannu Fevroniji a Lukeriji.

Ten, kdo sleduje vyklad mých myšlenek, očekává zřejmě, že po Turgeněvovi se nevyhnu tomu, abych se nepokusil charakterizovat stejným způsobem ostatní nositele zvěstovatelského daru v ruské literatuře: Alexeje Tolstého, Leskova, Čechova, Bloka. Rámec mého základního tématu mne však vybízí, abych výklad myšlenek o Ťutčevovi, Leskovovi a Čechovovi odložil naneurčito, přičemž o Alexeji Tolstém by bylo třeba napsat zvláštní článek. Charakteristice Bloka pak musím předeslat charakteristiku jiné osobnosti: Vladimíra Solovjova.

Jakou podivnou figurou je Vladimír Solovjov na horizontu ruské kultury! Není to ani génius, ani prostě talent; vlastně jako básník to přece jenom talent je, i když ne z velkých. V jeho verších je však něco, co pojem talent nepokrývá. – Spravedlivý? – Ano, etický zjev Solovjovův byl výjimečný, zároveň je však známo, že Solovjov se za svého života přece jen nedokázal osvobodit od některých svých slabostí. – Filozof? – Ano, je to jediný ruský filozof, který si zaslouží toto označení bez jakéhokoli zveličování. Jeho soustava však zůstala nedovršená, v dějinách ruské kultury velký význam neměla a v zahraničí zůstala téměř neznámou. – Kdo to tedy je? Prorok? – Kde jsou však jeho proroctví, v jakých formách prorokoval a o čem? Možná to nakonec bude „*mlčící prorok*“,⁴⁸ jak jej nazval Merežkovskij – prorok, který určité duchovní skutečnosti vyjadřuje nikoli slovy, nýbrž celým zjevem své osobnosti? Poslední předpoklad bude ke skutečnosti zřejmě nejbližší, avšak ani on se s ní zcela neztotožňuje.

Filosofickou činnost Solovjovovi diktoval záměr, který si pro sebe velmi záhy vymezil: podložit bohoslovecké učení pravoslavní základnou moderní pozitivní filosofie. Je samozřejmé, že často překračoval hranice tohoto úkolu; v některých životních etapách se dokonce odchyloval od přísné ortodoxie, v důsledku čehož například jeho kapitální dílo *La Russie et l'Eglise universelle* (*Rusko a všeobecná církev*) nemohlo být v Rusku vůbec publikováno.⁴⁹ Stále se však staral o to, aby se neocitl mezi náboženskými odpadlíky, a stěží se mu něco zdálo být více odpuzujícím, než je osud kacíře.

A přece se stal ne sice hereziarchou, ale předchůdcem toho hnutí, jež se bude muset v budoucnu teprve definitivně vymezit a k němuž bude mít pravoslavná ortodoxie alespoň zpočátku vztah jako k něčemu, co není kacířství příliš vzdáleno.

Vladimír Solovjov byl velkým jasnozřivcem. Měl jistou duchovní zkušenost, která se sice nezdá být příliš rozsáhlou, avšak z hlediska výšin vrstev Šádánakáru, jež se před ním otevřely, přesahovala myslím zkušenost Eckhartovu, Böhmeovu, Swedenborgovu, Rámakrišnovu, Rámanudžiovu, Patandžaliovu, v Rusku pak to byla zkušenost zcela bezpříkladná.

Jde o tři *vidění*, neboli, jak je sám Solovjov nazval ve své poémě věnované této události, *Tři setkání*:⁵⁰ první z nich měl, když mu bylo osm let – setkání se

odehrálo v kostele, který navštívil se svou vychovatelkou. Ke druhému setkání došlo, když jako mladý člověk v knihovně Britského muzea v Londýně. Třetí setkání pak bylo nejgrandióznější – odehrálo se krátce po setkání druhém v noci, v poušti poblíž Káhiry, kam se vypravil z Anglie na základě volání vnitřního hlasu, překonávaje množství překážek. Ty, kteří o to mají zájem a dosud se ještě s tímto unikátním náboženským dokumentem neseznámili, odkazují na poému *Tři setkání*: mluví sama za sebe. V současné době ji nemám možnost citovat a předávat její obsah vlastními slovy se neodvažuji. Odvážuji se pouze konstatovat, že Solovjov třikrát prožil – a potřetí se zvláštní plností – zjevení Zventy-Sventány, čili pozvednutí do Raórisu, kde Zventa-Sventána tehdy přebývala. Toto zjevení prožil ve formě vize, kterou vnímal duchovním zrakem, duchovním sluchem, duchovní čichem, orgány vnímání kosmických panoramat a metahistorických perspektiv – čili skrze téměř všechny nejvyšší orgány vnímání, jež se v něm nenadále rozevřely. Solovjov hledal v dějinách náboženství evropského okruhu nějakou analogii, nebo lépe řečeno – nějakou předpověď této duchovní zkušenosti a nemohl se zastavit u ničeho jiného, než byla gnostická idea Sofie Moudrosti Boží. Tato idea je však u gnostika Valentina komplikována složitými spekulativními konstrukcemi,⁵¹ které se, jak se zdá, se Solovjovovou zkušeností téměř v ničem neshodovaly, tím spíše, že on sám pokládal jakékoli spekulace na toto téma za nepřipustné a dokonce za rouhavé. V historickém křesťanství tato idea nezískala další rozvoj, ani – tím spíše – bohoslovecké rozpracování a dogmatizaci. Je to přirozené, vezmeme-li na zřetel, že k emanaci velké, Bohem zrozené monády do Šádánakáru došlo až na přelomu 18. a 19. století; šlo o metahistorickou událost, kterou tehdy velmi mlhavě zachytili Goethe, Novalis a možná i Žukovskij. Z toho důvodu do 19. století žádná mystická zkušenost, jež by se podobala zkušenosti Solovjovově, *prostě nemohla existovat*: v Šádánakáru ještě neexistoval objekt takové zkušenosti. V době gnosticizmu došlo ke vnímání čehosi jiného: nedlouho před narozením Kristovým došlo k výlevu do Šádánakáru sil Světového Ženství, jež však neměly žádný personifikovaný výraz v určité Bohem zrozené monádě. Echo této události dostihlo vědomí velkých gnostiků a zformovalo se do ideje Sofie. Obraz Sofie Moudrosti Boží se ve východním křesťanství přece jenom udržel, byť i zůstal nijak nespojen s pravoslavnou bohosloveckou doktrínou a dokonce jí i jaksi mlčky protičil. Slabé pokusy spojit jedno s druhým vedly pouze k absurditám – třeba pojetí Sofie jakožto podmíněně symbolického vyjádření Logu, Krista.

Solovjov sám byl přesvědčen, že v devadesátých letech 19. století ještě nenastal čas, aby bylo možné otevřeně postavit otázku o spojitosti mezi ideou Sofie a pravoslavným učením. Dobře chápal, že vpád tak kolosální nejvyšší skutečnosti do zkostnatělého kruhu křesťanské dogmatiky může tento kruh rozlomit a vyvolat nový rozkol v církvi. Takový rozkol pokládal za velké zlo, pomoc příštímu antikristu, a – jak známo – Solovjov se především snažil o něco zcela protikladného: o znovusjednocení církví. Z toho důvodu až do konce svého příliš brzy ukončeného života nevystoupil se zvěstováním o svém zjevení. Dovolil si sdělit je

pouze v lehkém, na nic neaspirujícím poetickém dílku. Osobní skromnost a hluboká cudnost, jež se mimochodem projevuje v křišťálové jasnosti jazyka i prací čistě filosofických, napověděly Solovjovovi, aby vyprávění o třech setkáních, třech nejvýznamějších událostech svého života, obklopil žertovným, nenáročným a všedním rámcem. Poéma zůstala málo známou mimo okruh lidí, kteří se speciálně zajímali o tyto dokumenty – okruh, který byl u nás nepočtený i před revolucí a v současnosti je zcela zbaven možnosti nějak se projevit mimo stěny vlastních osamocených pokojů. Vliv této poémy a některých dalších lyrických básní Solovjova, které byly věnovány témuž tématu, se projevil v idealistické filosofii počátku století – u Trubeckého, Florenského, Bulgakova – i v poezii symbolistů, zvláště pak Bloka.

Ze všeho, co jsem řekl, je, předpokládám, jasné, že příští zrození Zventy-Sventány v Nebeském Rusku silami demiurga Jarosvěta a Návny má k idejím Solovjova bezprostřední vztah, neboť Zventa-Sventána není nic jiného než výraz Ženské hypostáze Božstva pro Šádánakár. Každému je tudíž jasné, že takovéto ideje, jež vyplývají ze zjevení Věčného Ženství, nejsou v souladu s chápáním Trojice v ortodoxním křesťanství. A není divu, že Solovjov, jenž usiloval o znovusjednocení křesťanství, a nikoliv o jeho další rozdrobení na konfese a sekty, nepospíchal s ohlášením své prorocké duchovní zkušenosti.

Je pravděpodobné, že byla i druhá příčina. Solovjov, který byl dobře obeznámen s dějinami náboženství, nemohl neznat fakta, jež ukazují, že vpád představ o rozdílu mezi božsky mužským a božsky ženským principem do náboženských organizací a kultu hrozí velkým nebezpečím. Nejsou-li tyto představy pochopeny dostatečně duchovně, nejsou-li dostatečně striktně odděleny od sexuální sféry lidstva, vedou tyto vpády ke zkalení duchovnosti právě sexuálním živlem, k rouhavému ztotožnění kosmického duchovního sňatku se smyslnou láskou a nakonec i k rituální demoralizaci. Pokud lze soudit, byla tato pozitivní zkušenost – zření Zventy-Sventány tváří v tvář v podobě nadpozemské a nesvětské ženské krásy – pro Solovjova natolik ohromující, natolik se nepodobala ničemu lidskému či živelnému, že jasnozřivce od té doby odpuzovala jakákoli sestoupení do vrstev principů protikladných. Solovjov věděl, velmi dobře věděl, o existenci Velké Nevěstky a o nejrůznějších strašných podvrzích, jaké číhají na každé nedostatečně jasné a nedostatečně pevné vědomí, jež zachytilo volání Věčného Ženství skrze kalné vrstvy vášnivých, rozporných emocí. Zdá se však, že mu nebyla jasná existence velké stichiálie lidstva – Lilith, sochařky a strážkyně těla národů. Solovjov dvakrát či třikrát používá výraz „Afrodité Pandémos“,⁵² přitom však má zřejmě na mysli neurčitou směs dvou principů: stichiálního a satanského. V Solovjovových představách je tato spletenost a nerozlučnost nepochybná. Avšak poukaz na nebezpečí, které v tomto směru číhá, byť byl udělán v takové neurčité formě, byl přece jen v nejvyšším stupni nezbytný. Po tom, co se stalo s Alexandrem Blokem, lze jen litovat, že tato Solovjovova výstraha nebyla lépe propracována.

To, že Solovjovova mise zůstala nedovršena, není ani trochu jeho vlastní vinou. Od přechodu ze stupně jasnozření na stupeň proroctví jej neoddělovalo již nic

kromě překonání některých drobných lidských slabostí, a stěží může někdo pochybovat o tom, že pokud by jeho život trval ještě několik let, byly by tyto slabosti překonány. Jeho poslání spočívalo právě v proroctví o Zventě-Sventáně a ve vytvoření historických a náboženských předpokladů ke vzniku *Rúže Světa*. *Rúže Světa*, přesněji její zrno, mohlo vzniknout ještě uvnitř pravoslaví, měnit ho a sblížovat ho se všemi duchovními proudy pravé ruky. V Rusku k tomu mohlo dojít dokonce i v podmínkách konstituční monarchie. Solovjov měl přijmout duchovní hodnost, a pozvedaje ji v očích národa do nebývalých výšin autoritou jasnozřivce, světce a divotvůrce, stát se duchovním vůdcem a přetvořitelem církve. Je známo, že v posledních letech života se před vnitřním zrakem Solovjovovým stále zřetelněji odhalovaly perspektivy posledních kataklyzmat historie a panoráma přicházejícího království antiboaha a že se Solovjov soustředil na sen o znovusjednocení církvi a dokonce o budoucí unii judaismu a islámu s křesťanstvím pro boj se společným nepřítelem: s Antikristem, jehož příchod se mu zdál být již časově velmi blízký. V jeho dopisech jsou nesporné důkazy, že v posledních letech svého života viděl svůj úkol v přípravě společensko-náboženského vědomí k tomuto boji. Nemůžeme vědět, v jakých organizačních a strukturálních formách religiozity by spojil sledování tohoto cíle s prorockou službou Věčného Ženství. Tyto formy by nezávisely jenom na něm, nýbrž na objektivních podmínkách ruských a světových dějin. Avšak i samotný průběh těchto dějin by byl jiný, kdyby bylo prvních třicet let dvacátého století ozářeno jasně tohoto nejsvětějšího ze všech lidských obrazů, krácejícího přímou cestou k tomu, aby se stal divotvorem a největším vizionářem všech dob.

Úkol zůstal nedokončen, kázání nedořečeno, duchovní vědění nebylo nikomu až do konce předáno: Solovjov byl vytržen z Enrófu v rozkvětu sil tou démonickou vůlí, jež v něm velmi správně spatřovala svého nesmiřitelného a nebezpečného nepřítele.

Kouzlo jeho morální osobnosti, jeho idejí a dokonce i jeho vnějšího zjevu – vskutku ideálního zjevu proroka v přímém smyslu toho slova – působilo mimořádným vlivem na okruhy jeho současníků naladěné na jistou vlnu, a to bez ohledu na veškerou nedovršenost jeho náboženského učení. Za patnáct let, jež uplynuly od jeho smrti do revoluce, byly vydány jeho mnohadílné sebrané spisy⁵³ a objevila se již řada literatury o Solovjovovi a jeho filosofii. Tato práce byla přerušena na více než čtyřicet let příchodem předchůdců toho, před nímž varoval. Podobná oponě hrobového mlčení, spuštěné po Taganrogu na celý zbytek života Alexandra Blahoslaveného, uzavřela se hluchá voda mlčení i nad jménem Vladimíra Solovjova. Jeho díla i práce o něm se staly téměř nedostupnými a jméno filosofa se občas mihlo jenom v poznámkách k veršům Alexandra Bloka, jakožto jméno nepovedeného reakčního ideologa, jenž vnukl mladému básníkovi některé z jeho nejméně pokrokových idejí. Filosofická ubohost Ruska vedla k tomu, že za filosofické vrcholy byli prohlášeni ti činitelé 19. století, k jejichž aktivitám náležely pouze publicistické, literárně kritické či populárně vědecké články plus dva tři umělecky nemohoucí romány.⁵⁴ Jediný ruský filosof hodný toho jména,

který vytvořil metodologicky bezvadné a zcela samostatné dílo *Kritika abstraktních principů*, skvělou teodiceu *Apologie dobra* a řadu jasnozřivých koncepcí v dílech *Čtení o boholidství*, *Tři rozhovory*, *Rusko a všeobecná církev*, jako by přestal existovat.⁵⁵ Došlo až k tomu, že celá pokolení inteligence neslyšela dokonce ani jméno Vladimíra Solovjova, spícího věčným spánkem na moskevském Novoděvičím hřbitově pod náhrobní deskou, z níž sňali kříž.

Zdá se přirozeným i zákonitým, že je v Synklétu Rusi mohutný Puškin, veliký Dostojevskij, slavný Lermontov, slunci podobný Tolstoj. Miliony a miliony by však byly ohromeny, kdyby jim bylo zjeveno, že ten, kdo byl v Rusku zapomenutým idealistickým filosofem, nyní pobývá a tvoří v takových světech, kam se ještě nepozdvihli ani mnozí osvícenci Synklétu.

PÁD ZVĚSTOVATELE

Veškerá obsáhlá vědecká literatura o Alexandru Blokově vznikla ve specifických podmínkách, jež jsou nám všem dobře známy. Není divu, že problematika Blokovy vnitřního vývoje nebyla ještě ani vytyčena. Existuje samozřejmě oficiální verze, podle níž Blok vyjadřoval pocity epochy úpadku s mysticismem od ní neoddělitelným, jenž má být vlastní pouze podobným epochám, že však v sobě zároveň nosil výhonky nových, zdravých principů, podnětivších jeho připojení k revoluci roku 1917, ale že jeho síly už byly nalomeny, v čemž je prý třeba hledat příčinu jeho tvůrčího odmlčení v posledních letech a jeho předčasného konce. Verše nejautobiografičtějšího ze všech básníků se přitom nezkoumají jako dokumenty, jež často doslova odrážejí události a procesy jeho osobního života, nýbrž jako jakési umělecké veličiny, jejichž smysl spočívá pouze v jejich čistě poetické kvalitě a v ohlasech na vnější skutečnost v nich obsažených. Blok přitom náleží do kategorie básníků, jejichž verše mohou esteticky a emocionálně působit na kohokoliv, ovšem člověk, který postrádá mystické vnímání a mystickou zkušenost, bude stejně neschopen „vyznat“ se v Blokově, jako je ten, komu chybí znalost vyšší matematiky, neschopen pochopit teorii relativity. Tento nedostatek bude časem zcela překonán. Proto zde načrtnu pouze několik milníků oné nábožensko-mystické Blokovy tragédie, jež, jak se domnívám, předurčila průběh jeho poetické evoluce, jeho sestupný pohyb po žebříku života, jeho osudný konec a vykupující posmrtnou existenci. Ale i tento omezený úkol mne nutí, abych v tomto úseku knihy rozbil její strukturu a věnoval Alexandru Blokově samostatnou kapitolu. Necht' je to ospravedlněno tím, že obsahem této kapitoly se přibližuji k okruhu reálií spjatých s projevy Zventy-Sventány ve vědomí lidí, s nebezpečím záměny jejich sil silami démonickými, a taky s jedním z pěti příštích kultur *Růžže Světa*.

Je obecně známo, že v raném mládí, v období svých ještě zcela naivních a mlhavých poetických inspirací, jež nenesly pečeť žádné originality, se Blok seznámil nejen s filosofií, nýbrž i poezií Vladimíra Solovjova. Solovjova samotného

stačil vidět pouze jedinkrát a zdá se, že ani nebyl tehdy populárním filosofovi představen. Blok o tomto setkání vypráví v málo známém, z metahistorického hlediska však velmi významném článku *Rytíř-mnich*. K setkání došlo v hlavním městě během panychidy a pohřbu jakési literární či společenské osobnosti.⁵⁶ Byl šedivý, zimní velkoměstský den. Mladý, ještě zcela neznámý básník nemohl samozřejmě odtrhnout oči od postavy ovládající jeho myšlenky, postavy, jež ohromovala i méně vnímavé lidi. Jejich oči se však patrně setkaly jen jednou; modré oči jasnozřivce Zventy-Sventány utkvěly v průzračných šedomodrých očích vysokého, statného mladíka s kučeravou, hrdě vztyčenou hlavou. Bůh ví, co Solovjov z těchto očí vyčetl, jen jeho pohled podivně zpomalil. Uvědomíme-li si Blokovu horoucí lásku k Solovjovovým veršům a neobyčejnou pietu k jeho osobnosti, zdá se být přirozené, že v okamžiku tohoto prvního a jediného setkání mezi nimi vyjádřily oči budoucího tvůrce *Veršů o Krásné Dámě* mnoho. Tak mnoho, že velký mystik v nich mohl bez obtíží přečíst nejskrytější sen i přílišnou vášnivost duše i pokušení sladkých a nenapravitelných omylů, jež na ni číhají.

Když Blok vypráví o tomto setkání, neříká zřejmě vše. Osobní skromnost a přirozená nechuť předvádět v časopiseckém článku cosi zcela intimního a nedotknutelného mu zabránilo vyjádřit až do konce smysl tohoto setkání oči mezi padajícími sněhovými vločkami petěrburského dne. Zřejmé je pouze to, že toto setkání utkvělo Blokovu v paměti na celý život a že on sám mu přikládal jakýsi zvláštní význam.

Po třech letech se v knihkupectvích objevily *Verše o Krásné Dámě*.⁵⁷ Solovjov – jediný člověk, který by byl mohl pochopit tyto verše až do dna, podpořit svého mladého následovníka na obtížné cestě, varovat ho před hrozícím nebezpečím – již nežil. V literárních kruzích však byl Blok uznán za pokračovatele a básníka – následníka proroka Věčného Ženství.

Není třeba se divit tomu, že kritika ani publikum té doby nebyly schopny zvládnout ani pochopit mystickou dvojakost či dokonce mnohokakost, jež poznamenala už tento první Blokův sborník. Svět těchto idejí a citů, těchto mlhavých hierarchií, byl ještě příliš nový a neznámý, byť se každému zdálo, že skvěle rozumí této poetické šifře jakožto hře s uměleckými obraty.

Rozbor textu přitom umožňuje přesně stanovit přítomnost tří podstatně odlišných vrstev v něm.

Poetický sluch vábí v tomto sborníku především motivy, jež někdy začínají znít hrdým a mužným kovem, intonacemi slavnostního sebetvrzení.

„Mně do srdce vetkli
řeřavý prorokův uhlík!“⁵⁸
„A já je měl v kapli svatého Jana
Ta věčná světla, mlčky střežená.
Hle – Ona, k Ni! To moje je Hosana!
Je věnec práce víc než odměna.“⁵⁹

(M. L.)

Paprsek Ženství však zde nezáří kosmickými vizemi, čistým nadpozemským leskem, nýbrž matně a tiše. Prochází jakoby skrze mlhy, jež se zvedají z ruských luhů a jezer, zabarvuje se specifickými odstíny ruské metakultury. Sám název – *Krásná Dáma* – ještě hovoří o jednotlivých reminiscencích Západu: Blokovi byl ne náhodou vždy tak blízký svět germánských legend a romantismus středověku. Avšak tyto odlesky Evropy nepronikají hlouběji než do názvu. Obraz té, jež byla nazvána Krásnou Dámou, je záramován ruskou krajinou, jedlovými lesy, svícemi kajícíků, dřímavou poezií začarovaných chaloupek. V těchto verších dýchá prastará kultura vesnických sídel, snívá, skomírající, avšak ještě živá – dýchá v nich pozdní stadium této kultury, její večerní soumrak. Pokud by o Krásné Dámě psal ne dvaadvacetiletý mladík, nýbrž třicetiletý či čtyřicetiletý mistr slova, pán vlastních citů a analytik vlastních idejí, pak by jí dal zřejmě jiné jméno a spártili bychom nejčistší a nejjasnější obraz jedné z Velkých Sester: ideální Pospolité Duše ruského nadnároda. Právě kvůli tomu nemohli Andrej Bělj, Sergej Solovjov, Sergej Bulgakov poznat v Krásné Dámě tu, již zesnulý jasnozřivec zasvětil svá *Tři setkání*. Nemohli, jelikož nic nevěděli o takových hierarchiích jako Návna, byli v rozpacích před příliš lidskými, příliš národními kroji Krásné Dámy, cizími světům Svaté Sofie.

Verše však obsahují ještě i další vrstvu, jež by zkušeného Solovjova donutila, aby s obavou zbystril pozornost. Sborník byl psán v době, kdy byl Blok zamilován do své nevěsty, Ljuby Dmitrijevny Mendělejevové. Hlas živé lidské vášně pouze zastírá matná, měkká melodie verše; stálé proplétání teskně zamilovaného motivu se jménem a obrazem Krásné Dámy definitivně ponořuje všechny verše do mlhavé a vratké neurčitosti, plné obav. Je cítit, že básník sám si tuto neurčitost ani neuvědomuje, že je celý v ní, uvnitř ní, v romantické směsici nedořečeného pozemského s neprojeveným zcela nebeským.

Neprojevené zcela: a v tom je právě kořen neštěstí. Pohleďte na portréty mladého Bloka: krásná, hrdá tvář, plná kouzla, avšak jakoby hledící z hlubin snu; pečeť jakési neurčitosti, cosi snivého, téměř somnambulního. Všimli si toho i někteří z Blokových současníků. Ano: Blokův daimón vořil Bloka v čase mediumického spánku jako náměsíčníka po srážech a kruzích Šádánakáru, a on po probuzení směšoval v tvorbě odlesky vzpomínek s emocemi zamilovanosti a vášně, jež kypěly v jeho denním životě. Neschopnost sebekontroly, vlastní stavbě jeho duše, mu bránila povšimnout si, že je na cestě k vykonání čehosi nejen nebezpečného a nežádoucího, nýbrž i rouhavého: k možnosti, aby do kultu Věčného Ženství pronikly motivy čistě lidské, sexuální, živelné, tedy to, co Solovjov nazýval „největší hanebností“.

Existuje cosi jako „duše“ lyrického díla – písně, romance, hymny (je samozřejmé, že mám na mysli pouze nevelký počet takovýchto děl: kritériem je význam a talentovanost). Tyto zhuštěniny z jemné hmoty přebývají v závislosti na svém obsahu v různých vrstvách. V jejich vzhledu není samozřejmě ani ta nejmenší antropomorfnost; podobají se spíše vláknům mlhy různých odstínů a hudebních zvuků. Je jim umožněno prosvětlení, jež probíhá souběžně s prosvětlením

jejich tvůrců; později se zahrnují do objemu tvůrčovy osobnosti. Ta vlákna poezie, jež září od samotného okamžiku jejich stvoření, působí prosvětlujícím a povznášejícím způsobem jak na toho, kdo je vytvořil, tak i na toho, kdo je vnímá. Avšak verše, jež jsou naplněny malomyslností a zoufalstvím, nebo apelují na nejnižší pudry chťíce, závisti, nenávisti a ničím neprosvětlené smyslnosti, nejen snižují duševní úroveň mnohých z těch, kdo je vnímají, nýbrž se stávají prokletím pro jejich tvůrce. Na jeho cestě se pak nutně vyskytnou takové zátočiny, kdy tyto kalné, smyslné, zlobné a lepkavé duše veršů obklopí jako klubka jeho vlastní duši, zacloní jí jakýkoli přístup ke světlu a budou na ní požadovat, aby do sebe pojala tato svíjející se a přísavající se vlákna. Blokovy sloky v posledním období jeho života:

„Mlčte už, prokleté knihy!
Vás jsem nikdy nenapsal!“⁶⁰

vyjadřují zoufalý pokus zbavit se následků toho, co on sám vytvářel.

Uplynuly další tři roky. Utichly bouře první revoluce. Blok dokončil univerzitu, uspořádal se rodinný život. Jenže víno a neklid nočního Pěterburgu začaly občas, a potom stále častěji předurčovat náladu měsíců a let.

A tu je vytištěn druhý díl: *Nečekaná radost*.⁶¹

Název je to hezký, málo se však hodí. Nenajdeme zde ani nenadálou radost, ani jen radost, ani vůbec nic nenadálého. Všechno je tak, jak se dalo očekávat. Radostné je pouze jedno: to, že se objevil kolosální básník, jehož na Rusi dávno nebylo, avšak básník se stíny těžkého duchovního neduhu na tváři.

Jen naivní lidé mohli od autora *Veršů o Krásné Dámě* očekávat, že jeho další etapou – přitom ve věku šestadvaceti let – bude rozhodný krok k jakési prosvětlenosti a sluneční harmonii. Jako by břemeno smyslového a nepřekonáného, které vtrhlo do kultu jeho duše, mohlo zmizet neznámo kam a proč během tří let života s mladou ženou a poslechu cikánských písní po restauracích.

Když čteš kritické rozbory těchto veršů u Andreje Bělého či Merežkovského,⁶² čili u těch, u nichž by se dalo čekat nejvíce pozornosti a pochopení, tak nejdříve přicházejí rozpaky, pak pocit hořkosti a nakonec – hluboký smutek. Jaká absence šetrnosti, přátelské náklonnosti, lásky a dokonce i obyčejného lidského taktu! V těch licoměrných výrociích o „zradě“ a „pádu“ Bloka zní dokonce jakási škodolibost. A vše je zabarveno tak drze poučným tónem, že dokonce i anděl by na Blokově místě pravděpodobně vykřikl: „Padám – tak padám. Je lépe být mučedníkem než farizejem.“

A přece ke zradě vskutku došlo. A každý z těchto nevyžádaných soudců měl v podstatě pravdu.

Blok nebyl „Chudým rytířem“.⁶³ Pokud mu i bylo zjeveno „umem nepostižitelné“ vidění, pak to bylo pouze v hlubokém somnambulickém snu. K tomu, aby „nepokukoval po ženách“ a „nezdvihal s tváře ocelové mříže“, byl příliš mlád, zdravý, fyzicky silný a vždy pocíťoval hluboký odpor k sebevýchově: zdála se mu být násilím na vlastních, nezadatelných lidských právech. Nižší svoboda, svoboda

osamocené ego mu byla příliš drahá. A nejen to: byl to člověk s bouřlivým temperamentem, silnou smyslností a, jak už jsem poznamenal, nekontrolovaností. Předčasné směřování k netělesnému vedlo ke vzpouře smyslů. Je samozřejmé, že Solovjovovi by byla přirozenost takového vývoje zcela jasná, pokud by znal verše o Krásné Dámě. Neuhodl snad právě toto v onom kratičkém okamžiku, kdy ponořil svůj zrak do snivě modrých očí neznámého mladičkého básníka?

Ovšem tento vývoj byl sice přirozený, nebyl však nevyhnutelný. Kohokoli lze stěží ospravedlnit odkazy na slabost charakteru či na nechuť vyznat se v sobě samém. Blok sice nebyl člověkem geniálního rozumu, byl však natolik inteligentní a rozumný, aby dokázal prozkoumat a pochopit polaritu, nepřítelství a nesmiřitelnost sil, jež ho k sobě přitahovaly. A byl-li tedy toho schopen, pak mohl alespoň v krajním případě odlišit jejich projekce ve svém životě a ve své tvorbě, zaplatit daň živelnosti, avšak nesměšovat smrtelný jed s oltářním vínem, neplést si nejvyšší pramen Božské moudrosti a lásky s Velkou Nevěstkou.

Ve druhém a pak ve třetím díle veršů dosahuje umělecky génius Blokův svého vrcholu.⁶⁴ Mnoho desítek básní patří mezi nejzářivější a nejcennější drahokamy ruské poezie. Znění veršů je takové, že se Blok od té doby pokládá za nejmuzikálnějšího z ruských básníků. Vzniká dokonce i něco, co muzikálnost převyšuje, cosi čarovného, vábivého, zvláštní magie verše, s níž se bylo možné setkat pouze v nejlepších básních Lermontovových a Ťutčevových. Blok sám však říkal, že nemá rád lidi, kteří dávají přednost jeho druhému dílu. Není divu! Od člověka, který zatajil ve své duši lásku, nelze očekávat, že by mu dělalo radost uctívání ze strany lidí, kteří oslavují jeho zradu.

V *Nečekané radosti* i v *Zasněžené zemi* zní, rozrůstá se a proměňuje se tesklivě neklidný, slastný a opojný motiv: žhavá láska – mystická i smyslová – k Rusi. Kdo kromě Bloka by směl zvolat:

„Ó, Rusi má! Ty ženo má! Až k bolu
Nám cesta dlouhá jasná je!“⁶⁵

Tato láska se někdy vzdouvá až do modlitební extáze – Kulikovo pole, křik labutí, bílá mlha nad Něprjadvou...

„A s tou mlhou, nad Něprjadvou spící,
Přímo nade mě
Sešlas Ty, ve světle splývajícím
Nesplašíc koně,
Příteli stříbrnou vlnou lesklou
Na meč z ocele,
Otřela jsi pod drátěnou vestou
Prach na mém těle.
Když se ráno mrakem zpodobněná
Horda pohnula,

Na štítě tvá tvář nezobrazená
Navždy zářila.⁶⁶⁶

(M. L.)

Ale vždyť to je přece Návna! Kdo a kdy psal tak jasně, tak přesně, tak doslovně o ní, o velké inspirátorce, o ideální Duši Rusi, o jejím sestoupení do srdcí hrdinů, do osudů obhájců vlasti, jejích básníků, tvůrců a mučedníků?

At' už karmu toho, jenž vytvořil takové písně, zatížily jakékoli hříchy, záhuba duchovní jej však potkat nemůže, byť by si ji v některých okamžicích i sám přál: Pospolitá Duše národa vysvobodí dříve či později jeho nesmrtelné Já z jakéhokoliv očištění.

Ano... avšak ani rukou nezobrazená podoba na štítě nemůže „navždy zářit“.

„A dál jde cesta, měsíc stoupá,
A hvězdy hasnou ve stříbře.
A noční ves se tiše koupá
V měsíčním světle na hoře.

Jdu dál a chladnější je rosa
Tobě se stříbrem pokryje
Cop rozpouštíš, když tajně bosá
Pro druha v temnu pokoje.

Byliny těžké, vonné dej mi
A jedem sladkým poblouzni,
Svým veselím mi tíhu sejmi.
At' tato noc mi věčně zní.⁶⁶⁷

(M. L.)

O kom to je, komu to je určeno? Otevírají se širé dálavy, zamlžené povlakem podzimních dešťů; prázdné cesty, příkrčené vesnice se zlověstnými světélky krčem; duši zachvacuje stesk a odvaha, vášnivá touha ztratit se v těch prostorách, zapomenout se v nespoutané a vášnivé lásce – kdesi u tuláckých ohnišť, uprostřed půlnočních trav, jež se rdí ohni kouzelníků.

Libovolné brlohy útrobního, pekelného života, rouhání a nestoudnost, opi-
lecký soumrak vědomí a demoralizace:

„I taková jsi mi, má Rusi
Ze všech krajů mi nejdražší.“⁶⁶⁸

Nejen takovou, nýbrž nyní právě takovou. Jsou slyšet zvonečky zběsilých trojek, pokřikování opilých hlasů, nebojácná píseň – něco mezi uličnictvím a zboj-
nictvím – a najednou Ona, v zajetí divokého čarodějnického tance:

„Jakou to září
 Dráždíš a vábíš?
 Proč s klidnou tváří
 Se už nezastavíš?
 Čí písně? A zvuky?
 – Nebát se zkus!
 Tísňivé zvuky
 A svobodná Rus?“⁶⁹

(M. L.)

Ano, je to Rus, jenže jaká? Co společného s Návnu má tahle zbojnická, běsovská krása?

„Kde vánice pokrývá
 ztuha střechu v příbytku chatrném
 a dívěnka na zlého druhu
 si čepel brousí pod sněhem.“⁷⁰

(M. L.)

Tancem hlavu zatočila, lektvary ho poblouznila, laskáním ho umořila – a teď brousí nůž.

To není Návna, to není Ideální Duše, to je její protiklad.

Zpočátku pěl o Návnu a pokládal ji ve své slepotě za Věčné Ženství. Teď pje o Velze a pokládá ji za Návnu v slepotě stále vzrůstající.

To je však jen začátek. Vášnivá láska k Rusi, kterou nelze ukojit žádnými schůzkami se ženami, žádnými pitkami, žádným rozplynutím se v národě, láska k jejím polárním, vzájemně nepřátelským principům, mystická chlípňá touha po ní, neboli chlípňá touha po tom, co samotnou svou jinou podstatou nemůže být objektem fyzického chtíce, to vše je pouze jeden z proudů jeho duševního života v těch letech. Souběžně s ním vzniká i proud další.

Do jeho tvorby vtrhává *veliké město* – zpočátku dvěma třemi spíše popisnými básněmi a pak od cyklu k cyklu stále naléhavěji a důrazněji. Je to město Měděného jezdců a Rastrelliho kolonád, přístavu s uličkami vonícími mořem, město bílých nocí nad zrcadly titánské řeky – není to však už *jenom* Petěrburg. Je to ta trans-fyzická vrstva pod velikým městem Enrófu, kde může v natažené ruce Petrově plápolat po nocích plamen pochodně; kde sám Petr či nějaký jeho dvojník může v některých okamžicích panovat nad křižovatkami měsíčních ulic, svoláváje tisíce beztvářých a bezejmenných ke spojení a rozkoši; kde sfinga s „vydlabanou tváří“⁷¹ není již kamennou sochou z dalekého Egypta, ale panovačnou chimérou, utkanou z éterické mlhy...⁷² Stačí jen maličko – a řetězy luceren se stanou kalně modrými a z kalně měsíční tmy vystoupí – nikoliv kamenný masiv Isaakijevského chrámu, nýbrž kamenný masiv temné, komolé pyramidy – obětiště-palác – chrám démonoslužby. To není pozemský Petěrburg, není fyzickými očima

viditelný, Blok jej přesto uviděl a celý ho prošel: ne ovšem v poetických inspiracích, ani v nočních toulkách po ostrovech a nábřežích spolu se ženou, do níž je dnes zamilován, nýbrž za těch nocí, kdy spal nejhlubším spánkem a kdosi jej vodil po zákoutích, výmolech, rozsedlinách a mostech infra-Petěrburgu v prudké vánici. Jak jsem již říkal: mezi různými vrstvami Šádánakáru jsou takové, jež obývají mohutné temné stichiálie ženské podstaty: démonky velkých měst. Ty vampyricky vtahují lidská srdce do vírů vášnivé touhy, kterou nelze v našem světě ničím ukojit. Vnukají trýznivou lásku – vášně k velkému městu, vášně mučivou a neodolatelnou, jako je každá opravdová smyslná tužba. To je jiný druh mystického požitkářství – smyslná chlípnost ve vztahu k městu, přičemž rozhodně k městu nočnímu, neřestnému a zkaženému, nebo k městu dusivě horkých letních podvečerů, kdy dokonce i šum davů, jenž se přelévá ulicemi, vnuká nepředmětnou smyslnou rozkoš. V opojných čadivých nocích se rodí letmá setkání, jež však nepřináší uspokojení a pouze dále rozněčují žár. Z této neukojitelné touhy, z transcendentní smyslnosti vzniká obraz sice pro každého vlastní, leč právě ten, s nímž se každý, kdo prošel touto cestou, reálně setkal při transfyzičeských putováních, která úplně či z devíti desetin zapomněl a která se mu zdají snem. Ne, to již vůbec nebyl daimón, kdo Bloka vodil po těchto kruzích mámení: to jedna z obyvatelk Dugguru nahradila daimóna sebou, to jedna z drobných démonek mu vnukala stále větší a větší smyslnou rozkoš, ukazovala mu takové formy duševní a tělesné – byť i nikoliv fyzické – neřesti, jaké jsou možné pouze v Dugguru a nikde jinde.

Nejsem přesvědčen, že když Blok seděl „každý večer v tutéž hodinu“⁷³ ponořen do svých snů za osamělým stolkem restaurace, viděl nejen ve svém snu „ženu, upjatou do krepdešinu“, jak „prochází sama mezi pijany... dýchajíc parfém mlžné nirvány, a vedle okna sedne si“. Snil však právě o ní a trávil dny a noci v neukojitelné, slastně mučivé touze proto, že si matně vzpomínal na schůzky s ní v Dugguru.

„Svět starodávných legend nosí mi
tajemný hedváb zastřený
i její klobouk s péry pštrosími
i útlá ruka s prsteny.

Blížkostí tajné krásy oblouzněn,
závojem vnikám do tmava,
kde probleskuje okouzlená zem
a okouzlená dálava.“

(V. D.)

Ano, vskutku: *neznámá*. Dokud se neotevřela hlubinná paměť, pokud si se vši určitostí nevzpomněl na Duggur, do té doby nemohl pochopit, kdo to je!... Tato paměť se však neprobudí ani pády, ani hýřením, ani vínem; ze stesku po

tom, co nesnesitelně přitahuje, co však v Enrófu schází a nelze nalézt, chlípnou touhou po té, na kterou nelze zapomenout a na niž si nelze ani jasně vzpomenout, spěcháš pak „od jedné vášnivé noci ke druhé“ za přízrakem, neboť víno dává alespoň iluzi její blízkosti a tělesného sblížení – alespoň iluzi uspokojení.

Sněhová maska je celá nasycena mlhavými vzpomínkami na Duggur.⁷⁴ Hned na začátku kterékoliv básně se reálný plán odsouvá stranou, všechny tkáně verše se ihned kolébají – a již je zde krajina jiného, souběžného světa, jiné Něvy, jiných vichřic, jiných kamenných masivů na březích – jakýchsi ledových hroud s jeskyněmi a úžlabinami, jakýchsi letů na „oblačných koních“⁷⁵ vzdušnými víry jiné vrstvy: infra-Petěrburgu.

„Z vánice nelze ven
Umírání jde zvesela.
Do bludného kruhu zavlčen
Tou, co mně stříbrem zrak zastřela...“⁷⁶
(M. L.)

Sněhová maska je skvost ze skvostů. Dokonalost verše je fascinující, forma každé básně jednotlivě i celého cyklu vcelku nemá obdoby, rytmika je svou výrazností neopakovatelná, emocionální napětí dosahuje vrcholu. Blok je zde – jako i v mnoha verších následujícího dílu – největším básníkem od doby Lermontova. Zároveň však s růstem umělecké úrovně probíhá hluboký duchovní pád. A nejen to, každá báseň je otřesným dokumentem o sestupech po žebříku podvrhů: je to za cenu záhuby koupená *výstraha*.

Autor sám se zde již v ničem neplete, nemá žádné mlhavé, nejasné iluze o tom, co se děje a co se stalo, iluze, jež by alespoň do jisté míry zmírnily jeho odpovědnost za řadu podvrhů, jichž se dopustil ve vztahu k Duši Rusi. Zhoubnost zvolené cesty si uvědomuje zcela zřetelně.

„Co je být chladný? Co křídlatý?
Sto ran a stokrát výčitku.
Jen na chvíličku být prokletý.
S tebou – po nočním úsvitu!“⁷⁷
(M. L.)

V ruské literatuře se stěží nalezne další dokument, který by s takovou silou a uměleckou dokonalostí hovořil o touze být prokletý, duchovně zavržený, o touze po sebezničení, po svého druhu duchovní sebevraždě. A co tu lze dělat:

„Jestli si srdce přeje zahynout,
Tajně si žádá jít ke dnu?“⁷⁸

Zpočátku tajně a pak již zcela zjevně. Láska k N. N. Volochovové (*Sněhová maska* je věnována právě jí) se ukazuje být svého druhu magickým krystalem: s ne-

skutečnou naléhavostí zde jeden za druhým následují takové obrazy ženství, jež nejsou souměřitelné se žádnou ženou v naší fyzické vrstvě. Tyto obrazy vzrůstají ve svojí transcendentnosti, ve své kolosálnosti od verše k verši, až nakonec:

„V ledové jeskyni mé je
Vichrů – severáků dceř!

A z křídlatých jejích zraků
Svítil mha
Tříkorunovou tiáru Ona má.

Ochraňte mne, zvířata zlá
Aby samotní andělé
Křídly svými nezvedli mne,
Dary svými nesvedli mne
Ani přijímáním svým!

V mojí potemnělé cele
– meče dva.

Nad mým ložem vidět znaky
Černých dní.

A paprsky dva veselé
Záře tvá.

Dřímou tu a hoří máky
Zlých očí.⁶⁷⁹

(M. L.)

Už je snad zcela jasné, co je to za zlé oči! Copak ještě i potom může alespoň jednoho pozorného badatele napadnout, že ústředním ženským obrazem *Sněhové masky* je jakoby konkrétní žena N. N. Voločovová, herečka jakéhosi divadla, kterou básník miloval? Jemná, inteligentní a ušlechtilá Voločovová nemohla, jak se zdá (pokud tak lze soudit na základě jejích dosud nepublikovaných vzpomínek),⁸⁰ nikdy do konce pochopit propasti této lásky k ní: pochopit, koho Blok miloval v ní, za ní, skrze ni. Zdá se, že toto nepochopení si uvědomoval i Blok sám:

„A mezi všemi jediná
Ty nevíš, jakého jsi rodu

Jakou jsi vírou pokřtěná.⁶⁸¹

(M. L.)

Vždyť tento mnohomluvný název *Sněbová maska* není přece vůbec náhodný. Není náhodou, že se zde jako červená nit vine motiv maškarního plesu, motiv ženské tváře, jež je skryta lidským zrakům. V jistém smyslu lze říci, že pro Bloka byla samotná Volochovová maskou na tváři podstaty ženství, jež ho nezadržitelně táhla za sebou buď do vichrů a hvězd, nebo stále níže a níže do bažin Dugguru.

Rozumí se samo sebou, že ne na každou báseň je třeba se dívat z takového zorného úhlu. Mnohé nádherné Blokovy verše jsou zcela prosty jakéhokoli duševního kalu. Já však zde hovořím o jeho základní cestě, o jeho životní linii.

„Ztemnělých, stinných chrámu ve zdech
Svitek tvůj mnou byl přečtený;
Tvůj hlas je z chóru pouhý povzdech,
Protáhlý povzdech tlumený.“⁸²

(M. L.)

Takto se v jedné básni, kterou se Blok ani neodvážil zveřejnit,⁸³ obrací k básníkovi jakási podstata ženství. Její začátek navazuje na verše básníka mládí, kdy vcházel do „temných chrámů“, prováděje „obřad ubohým, čekal tam na Krásnou Dámu v mihotání rudých svic“. Není to právě ona Krásná Dáma, jež se nyní zjevuje svému hynoucímu pěvci? Co praví? Čím ho potěší, jakou naději mu dá?

Avšak hlas, který stěží doléhá z jiných, dalekých, jinovýznamných vrstev, zní chladně a tvrdě:

„Tvé steny a tvé utrpení,
Tvůj stesk – co je mi do toho?
Tys jenom šalebně zjevení
Ze světa mdlého, dálého.

Ne, že tě poznat nedovedu;
Mnoho jich touží najít mě
Okusit překrásného vzhledu
I nehasnoucího ohně.

Zde v odpověď ti svitek visí
Na tomtéž místě, na stěně
Za všechny strážně, kterými jsi
Prošel, než dobral ses ke mně.“⁸⁴

(M. L.)

Na první pohled se zdá, že by tento hlas mohl být hlasem Krásné Dámy – paní nebeských paláců, jíž se člověk vskutku může zdát viděním světů vzdálených a hluchých. Ta, jež se obrací k básníkovi, tvrdí, že jeho utrpení a stesk se

vztahovaly právě k ní. Ke komu se však vztahovaly, pokud to Krásná Dáma není? To znamená: v těchto verších slyšíme hlas Krásné Dámy, nebo kohosi, kdo hovoří jejím hlasem. A jaká slova maluje tato neznámá srdci, jež ji hledá, ve „svitku s odpovědí“?

„Nebudeš dlouho, kdo jsem, znáti.
Po nocích očí nezavřeš.
Možná jak vosk že začneš tátí,
Možná i smrtí že zemřeš.

Když ozvěnou nad dálným tichem
Zaslechnu tvoje: „Mám tě rád“,
Pak hromovým tě, chladným smíchem
Mohu jak bičem sešvihát.“⁶⁸⁵

(M. L.)

Tu to máme! Necht' její jméno zůstane neznámé – pokud vůbec nějaké jméno má –, je však nad slunce jasné, odkud, z jakých světových hlubin, z jakých infra-fyzických pustin zaznívá tento věrolomný, dravý hlas. Paní... ano, paní, jenomže nikoliv nebeských paláců, nýbrž paláců jiných, jež se podobají ledovému, šedavým sněhem zaprášenému předpekli. To ještě není Velká Nevěstka samotná, je to však jedna z jejích zplozenkyň, jež panuje na cestě sestupu k ní a je podobná Velze.

„Zde člověk shořel“ – tuto Fetovu strofu si kdysi Blok vzal jako epigraf ke své básni:⁸⁶

„Byl podle bledých odlesků umění
Byl poznat mocný požár života!“⁶⁸⁷

V čem ale vlastně spočívá požár života a co v něm bylo záhubného? Blok zůstal po celý život ušlechtilým, velmi slušným, soucitným a dobrým člověkem. Nedopustil se v životě ničeho, co by nebylo možné napravit, co by nebylo možné odpustit, ničeho zločinného. Pád se ve vnější rovině jeho života, v rovině činů projevoval v podobě nekonečné řady večerních pitek, vášnivých nocí a poblouznění cikánskými šilenstvím. Lidem, kteří pouze kloužou po povrchu života, to dokonce může být zcela nepochopitelné: o jaký strašlivý pád se tu vlastně jednalo a o jaké záhubě se to tu vůbec mluví? Pochopit cizí pád právě jako pád však mohou pouze ti, kdo sami mají odkud padat. Ti, kteří sedí v bažině života, jsou přesvědčeni, že tento pořádek věcí platí i pro všechny ostatní smrtelníky. Když se však začteš do Blokových veršů jako do autobiografického dokumentu, jako do osobní zpovědi, poznáš, o jaký pád a o jakou záhubu se jedná. Třetí díl – to už je v podstatě pouze spáleníště. Duševní stav básníka je strašlivý.

„Ty zradils dávno,
Nenávratně.“⁶⁸⁸

Bezedná noc pohltila vše – zemi i to, co je pod ní, i to, co je nad ní. Jednu stránku bez záblesku naděje střídá druhá ještě peklnější. Cáry, jež utkvěly v paměti z transfyzičeských putování, se splétají v jednu jedinou nepřetržitou hrůzu. Vzpomínám si na verš z Koránu. „Jedna tma hlubší než druhá v moři hlubokém.“⁶⁸⁹

„Kdo že je mnou obelhaný?
Jenom na mně vzhlédněte:
Stojím mezi spáleníšti,
Plameny jsem ošlehaný
Pekla výhně prokleté.“
(M. L.)

Právě v těchto letech Blok napsal kratičkou vzpomínkovou stat' *Rytíř-mnich*, na kterou jsem narážel na začátku této kapitoly. Název je podivný, bez metahistorického výkladu nesmyslný. Copak byl Solovjov za svého života nějakým rytířem – člověk, který se nikdy ani nedotkl zbraně, doktor filosofie, lektor, kabinetní vědec? A copak byl nějakým mnichem – on, který nebyl nikdy na mnicha postřižen, slib cudnosti nesložil a žil bez ohledu na svou pravoslavnou religiozitu obyčejným, světským životem? Blok však vůbec nehovoří o tom Solovjovovi, jakým byl za svého života. Hovoří o tom, kým se Solovjov stal. Jakým ho po několika letech viděl kdesi v jiných vrstvách: v tmavém dlouhém oděvu a s rukama zkříženými na rukojeti meče. Je jasné, že ani tento meč nebyl mečem fyzickým a toto rytířství byla takové, jaké předvídal pouze *Chudý rytíř*, mnišství pak nebylo historické, nepocházelo z Enrófu, ale z jiného světa.

Není nic zákonitějšího než to, že rytíř Zventy-Sventány nemohl nechat na holičkách svého mladšího bratra, který dokonce i po dovršení své zrady toužil po tom, aby se mohl takovým rytířem stát. K čemu však konkrétně docházelo v čase jejich transfyzičeských setkání, jaké kruhy společně navštívili, před jakými skutečně a definitivně nenapravitelnými pády Solovjov básníka zachránil – to musí zůstat pochopitelně nedotknutelným tajemstvím Alexandra Bloka.

Avšak z toho, co Blok spatřil během transcendentních putování tohoto období svého života, vyplynula spolu s jinými jedna okolnost, na niž bych chtěl zvláště poukázat. Už dříve, dokonce i v období Krásné Dámy, Blok ukázal, že disponuje věšteckou schopností v úzkém smyslu tohoto slova, čili schopností historického předvídání, že však zároveň touto schopností vládne jen zřídka. Stačí vzpomenout báseň, kterou napsal dva roky před revolucí roku 1905: ...*Je-li v národu klid? Ne. Imperátor ubit* – a zvláště pak její závěr:

„Je tím, kdo nás spasí, až vkročí?
Je temný a sveřepý.
Jeden ho spatřil – a oči
jak když mu oslepi.“

Krutý, spolčený se zlem
 a nepravdou šíleně jist –
 šťve lidi jak stáda svým žezlem-
 – Bože. Pryč z těchto míst!“

(V. J.)

Nyní se tato schopnost obohatila novou zkušeností, jež však byla spjata pouze s démonickými světy. Proto u Bloka nenajdeme žádné proroctví o příštím Světle, o odrazu Zventy-Sventány v historické skutečnosti budoucích epoch, o *Růži Světa*, o zlatém věku lidstva. Strašlivá báseň *Hlas z chóru* však kreslí jinou dalekou příští epochu: tu, kdy po vládě *Růže Světa* nad vším lidstvem přijde největší nepřítel její i veškeré duchovnosti, ten, jehož Gagtungr pěstuje tolik staletí.

„Století, horší předešlých,
 Vám i mně bude skutkem.
 Nebe zacloní hnusný hřích,
 Na tvářích lidí zmrzne smích
 Nebytí smutkem...“

Jaro si, dítě, budeš přát–
 Jaro jen zvadne.
 Slunce na nebe budeš zvat–
 Nevyjde žádné,
 A nářek, kterým začneš lkát,
 Jak kámen padne...“

(M. L.)

Historické a metahistorické rozuzlení celosvětové tragédie prvního eónu však Blokovi nebylo dáno poznat: této útěchy zbavil sám sebe svými pády, které zamžily jeho duchovní oči vůči všemu, co nepocházelo z bezedných hlubin, nýbrž z Výšin.

Po *Zasněžené zemi* žil ještě dvanáct let.⁹⁰ Verše se rodily stále řidčeji, se stále většími intervaly – památníky prázdnoty a pozdní, bezmocné lítosti. A po sbírce *Růže a kříž* začala rychle klesat i umělecká kvalita veršů a během celých pěti let nenajdeme u Bloka ani jednu báseň, jež by byla poznamenána vysokým nadáním. Vyhasínajícího génia naposledy probudila Velká revoluce. Vše živelné, čím byla tak bohatá jeho bytost, zareagovalo na živelnou lidovou bouři. Znamenitá poéma *Dvanáct* s neopakovatelností opravdové geniality zachytila a ztělesnila přerývaný rytmus revoluce, výbuchy vášně, cáry idejí, vichřičné noci převratů, postavy zosobňující celé třídy, jež se střetly mezi sebou, řádění námořníků i recitativ vojenských popěvků. Avšak v tom, jak Blok postihl tuto rebelující epochu, se všechno smíchalo dohromady: i jeho vlastní živelnost, i rebelantská nenávisť ke starému, zvetšelému řádu věcí, i reminiscence křesťanské mystiky, i nepřekonaná láska ke

„zbojnické kráse“ Rusi⁹¹ – Velze, i mlhavá víra v příští pravdu Rusi – Návnu, všemu navzdory. Výsledkem byl velkolepý umělecký památník prvnímu roku revoluce. Tato poéma však neobsahuje ani prvky prorocství, ani obyčejné historické prozíravosti. *Dvanáct* – to je poslední záblesk lampy, v níž není více olej; to je zoufalý pokus nalézt opěrný bod v tom, co samo o sobě je historickým Malströmem, zuřící bouří a ničím jiným; to je poslední výkřik před smrtí.

Smrt se zjevila jen za tři a půl roku. Duševní temnotu těchto posledních let nelze popsat. Psychika to již nevydržela, objevily se příznaky jejího rozpadu. Kurděje zkrátily muka, přesněji řečeno – ten druh muk, jenž je vlastní naší fyzické vrstvě. Blok zemřel, nedosáhnuv věku dvačtyřiceti let. Je třeba říci, že mnozí, kteří se s ním za jeho života v těchto posledních letech ještě setkali, o něm mluvili jako o živé mrtvole.

Viděl jsem ho v létě a na podzim roku 1949.⁹² Mám nejen právo, ale i povinnost něco o tom povědět. S hrdostí říkám, že Blok byl a zůstává mým přítelem, ačkoli jsme se za života nesetkali, a když zemřel, byl jsem ještě dítětem. Na některých úsecích své cesty jsem však procházel tímtéž, čím kdysi procházel i on. Odlišná epocha, jiné okolí, jiná individualita, zčásti dokonce i jeho výstražný příklad a hlavně – odlišné, mnohem mohutnější síly mne ochránily před tím, abych zopakoval některé jeho chyby. Na transfyzických poutích jsem ho potkával již dávno, mnoho let, vzpomínky na to jsem však ztrácel. Až v roce 1949 se prostředí vězeňského žaláře ukázalo být nápomocno tomu, aby dojmy z nových nočních putování s ním vtrhly již i do denní paměti.

Ukazoval mi Agr. Není tam slunce ani hvězdy, nebe je černé jako hutná klenba, některé předměty a budovy však svítí samy od sebe – všechny stejnou barvou, jež vzdáleně připomíná naši nachovou. Tuto vrstvu jsem popisoval již dvakrát; podruhé – ve čtvrté části této knihy; a zdá se mi zbytečné, abych tuto příšernou krajinu znovu připomínal. Důležité je poznamenat jen tolik, že můj průvodce mi nikoli náhodou ukazoval právě Agr: byla to ta vrstva, v níž přebýval dosti dlouhou dobu poté, co byl pozdvižen z Dugguru. Odpuštění mu přinesl Rytíř-mnich a nyní je vše, co bylo třeba vykoupit, již vykoupeno. Jeho podzemním plamenem zpopelavělá tvář se začíná přetvářet do prosvětlené podoby. Za několik let, které uplynuly od té doby, Blok již vstoupil do Synklétu Ruska.

- 1 V rukopisných poznámkách k *Růžij Světa* (RAL) je o něm řečeno: Ťutčev – dar zvěstování vesmíru, obklopujícího pozemský Enróf. Nevyplnil vše do konce. Překážely mu pochybnosti o sobě samém, rozkládající skepse a rozdvojenost vědomí mezi skeptickým úsudkem a mystickým rozumem. Posmrtný pád nebyl. Znovu se světlym posláním v Německu. Ještě docela mladý. Okouzlující půvab, nadání a čistota. Projevila se lepší stránka německého národa a vzpomínka na girlandu, ze které si nejlépe pamatuje Rusko, nesmírně ho miluje a čeká ex oriente lux. Myslitel a nadaný... básník, jeden ze zakladatelů *Růžij Světa* na Západě.
- 2 *Jan Damašský* (1858?), *Drak* (1875) – poémy, *Don Juan* (1859–1860) – dramatická poéma, *V tvém...* – báseň: díla A. K. Tolstého.
- 3 Verše ze stejnojmenné básně K. D. Balmonta (1901).
- 4 Nepřesný citát z básně V. Ja. Brjusova *Památník* (1912).
- 5 Z básně I. Severjanina *Epilog* (1912).
- 6 Nepřesný citát z úvodu k poémě *Phým blasem* V. V. Majakovského (1930).
- 7 Je zde zřejmě míněn Valerij Brjusov.
- 8 Jedná se o antiklerikální, protikatolickou parodii na katolickou tradici o Janě z Arku, Voltaireovu poému *Panna orleánská* (1735).
- 9 Citát z druhého dějství Puškinovy hry *Mozart a Salieri* (1830).
- 10 V rukopisných poznámkách k *Růžij Světa* (RAL) je o něm řečeno: „Čajkovskij – O poslání skladatelů je těžké hovořit slovy. Urpart dokázal zkaziti jeho sexuální sféru a to mělo ohromný význam. Naštěstí Čajkovskij dokázal nezatemnit tvorbu svojí nemocí, ale vědomí své zruďnosti, méněcennosti a zkaženosti ho dusilo celý život jako kámen a nedovolovalo jeho duchu, aby se pozvedl. Samozřejmě, odpuštěno mu bylo mnohé. Svatá Rus. Možná se narodí ještě. Von Mekk – ohromující světlo Nebeského Kremlu. Duše velikého příštího.“
- 11 Z básně A. A. Bloka *Jak se to stalo...* (1912) z cyklu *Odplata*.
- 12 Parafraze z básně M. J. Lermontova *Nebci, aby svět seznal...* (1837).
- 13 Anglický filosof F. Bacon odděloval víru od vědy a zdůrazňoval význam zkušenosti a racionální analýzy; francouzský filosof A. Comte byl zakladatelem pozitivismu a vyhlásil vytvoření „nového náboženství – kultu lidstva“.
- 14 Andrej Bělj se v květnu 1912 seznámil s R. Steinerem, zakladatelem antroposofie, stal se jeho přívržencem, chodil na jeho přednášky, účastnil se budování antroposofického chrámu v Dornachu a propagoval antroposofické ideje; viz jeho *Rudolf Steiner a Goethe ve světónázoru současnosti* (Moskva 1917) nebo *Vzpomínky na Steinera* (1929), které byly Andrejevovi známé.
- 15 Citát z básně M. A. Vološina *Hrdinství básníka (Básníku revoluce)* (1925).
- 16 Dílo G. R. Děržavina (1784).
- 17 *Ubobá Líza* – povídka N. M. Karamzina (1792).
- 18 Jsou zde míněny rozhovory s cizinci-vězni Vladimírské věznice.
- 19 Dostojevskij pronesl tuto řeč 8. června 1880 na zasedání Společnosti milovníků ruské slovesnosti při Moskevské univerzitě, a poté ji zahrnul do *Deníku spisovatele* za rok 1880; v ní mj. hovořil o „všesvětovosti“ a „všelidství“ puškinského génia.
- 20 A. I. Vasilčikov, sekundant M. J. Lermontova, vzpomínal, že když ležel Lermontov už mrtev: „černá oblaka se rychle objevila na obzoru a rozpoutala se hroznou bouří; údery hromů zpívaly věčnou památku zesnulému služebníku Michailu.“ (*M. J. Lermontov v vzpomínkách современников*, Moskva 1989, s. 471).
- 21 *Kain a Manfred* (1817) – mystéria D. Byrona.
- 22 Byron 14. července 1823 odplul z Anglie do Řecka, aby se účastnil protitureckého

- povstání; zde, v Messénii, se nachladil a zemřel. Toto básníkově jednání vyvolalo, stejně jako jiné činy za jeho života, protikladné ohlasy a legendy.
- 23 Goethe ještě za Byronova života mu věnoval báseň *Lordu Byronovi* (1823), rok po jeho smrti napsal stat' *Památce Byrona* a mj. tvrdil, že Byron byl nejtvořivější ze všech lidí, kteří kdy žili, a psal o jeho „požehnané vůli a nešťastném osudu, který ho přivedl do Recka“.
 - 24 Jedná se o Merežkovského studii *Lermontov. Básník veškerého lidstva* (1908).
 - 25 Z básně M. J. Lermontova *Modlitba* (1837).
 - 26 Nepřesný citát A. S. Puškina, uvedený ve stati N. V. Gogola *O tom, co je to slovo* (1844).
 - 27 Obraz je uchováván v Tret'jakovské galerii a podle mínění I. E. Grabara, sdíleného i jinými historiky umění, se jedná o „dílo druhořadého umělce, snažícího se vytvořit něco silného jako za Repina vrcholného období, ale umělec se s úkolem nvyvořádal“ (ГРЯБАР И., *Пенун*, Москва 1964, 2, s. 138).
 - 28 Je zde míněna kniha D. S. Merežkovského *Gogol a čert* (1906).
 - 29 Postava z Dostojevského románu *Běsi*.
 - 30 Nastasja Filipovna – postava z románu *Idiot* (1868); Kateřina Ivanovna, Soňa Marmeladovová, Raskolnikov – hrdinové Dostojevského románu *Zločín a trest* (1866); „...das Ewig Weibliche...“ – citát z Goethovy tragédie *Faust* (II).
 - 31 Myškin – hlavní postava románu *Idiot*; Aljoša Karamazov, starc Zosima – postavy románu *Bratři Karamazovi*; Chromonožka – postava z románu *Běsi*.
 - 32 Odkaz na Merežkovského stat' *Prorok ruské revoluce. (K jubileu Dostojevského)*, 1906.
 - 33 Viz kapitola „Ivan carevič“ v románu *Běsi*.
 - 34 Hnutí následovníků francouzského utopického filosofa Fourriera ve 30. a 40. letech 19. století.
 - 35 Karel Ivanovič – hrdina povídky *Dětství* (1852); Rostovovi, Pierr, Nikolaj, Soňa – hrdinové románu *Vojna a mír*; Levin – hrdina románu *Anna Karenina* (1873–1877); otec Sergij – hrdina stejnojmenné povídky (1890–1898) L. N. Tolstého.
 - 36 Múzy – v řecké mytologii bohyně poezie, umění a věd.
 - 37 Dále následuje vyškrtnutý text: „(těžko říci, do jaké míry úsilím lidu a do jaké – péčí S. T. Aksakova)“. Pohádka *Aleňka a červený kvítek* (1856) byla S. T. Aksakovem zařazena do příloh k *Dětským létům Bagrova-vnuka* a má varianty v ruském (*Peříčko Finista, jasné-bo sokola, Zakeletý carevič*) i západoevropském folklóru.
 - 38 Hrdinka románů *Šlechtické hnízdo* (1858), *Vpředvečer* (1860); Asja, Zinaida, Lukerja – hrdinky povídky *Živá mrtvola z Lovcových zápisů* (1847–1852) I. S. Turgeněva.
 - 39 Grušeňka Světlovová, Líza Chochlakovová – hrdinky románu *Bratři Karamazovi*; Marja Timofejevna Lebjadkinová – hrdinka románu *Běsi*.
 - 40 Volkonská a Trubecká – hrdinky poémy N. A. Někrasova *Ruské ženy* (1872–1873).
 - 41 Kateřina – hrdinka dramatu A. N. Ostrovského *Bouře* (1859).
 - 42 Marfa – hrdinka opery M. P. Musorgského *Chovanština* (1886).
 - 43 Matka Maněfa a Fljonuška – hrdinky románů P. I. Mělnikova-Pečerského *V lesích* (1871–1874) a *Na borách* (1875–1881).
 - 44 Citát z básně M. A. Vološina *Na dně propasti* (1921).
 - 45 Rudin – hrdina Turgeněvova stejnojmenného románu (1855); Lavreckij – hrdina románu *Šlechtické hnízdo* (1858); Litvinov – hrdina románu *Dým* (1867); Jelena, Insarov – hrdinové románu *Vpředvečer* – vše díla I. S. Turgeněva.
 - 46 Od své první stati o Turgeněvově tvorbě, věnované *Šlechtickému hnízdu* (in: *Пассаем* 1859, № 11, s. 23–40), ve které kritik mimo jiné psal o obraze Lízy Kalitinové, se D. I. Pisarev věnoval ženským charakterům v Turgeněvových dílech.

- 47 Závěrečná slova z Turgeněvova románu *Šlechtické hnízdo*.
- 48 Je zde myšlena Merezkovského stat' *Němý prorok* (1908).
- 49 Tato Solovjova kniha byla vydána ve francouzštině v roce 1889 v Paříži.
- 50 V poemě *Tři setkání* jsou doba a místo „setkání“ přímo v podtitulu: *Moskva – Londýn – Egypt. 1862–75–76*.
- 51 Toto gnostické učení je vyloženo v Solovjovově stati o Valentinovi pro Brockhausův slovník; viz *Энциклопедический словарь*. Том 5, Санкт Петербург 1891, s. 406–409.
- 52 O Afrodité *Pandemos* a *Nebeské* hovoří V. S. Solovjov při zkoumání těchto pojmů u Platóna ve stati *Drama Platónova života* (1898).
- 53 Viz СОЛОВЬЕВ В. С., *Собрание сочинений. В 10 томах*, Санкт Петербург 1911–1914.
- 54 Jsou zde míněni V. G. Bělinskij, D. I. Pisarev, N. A. Dobroljubov, N. G. Černyševskij, kteří byli zařazeni do dějin ruské filosofie.
- 55 *Kritika abstraktních principů* – Solovjovova dizertační práce (1877–1879), *Ospravedlnění dobra. Morální filosofie* (1894–1895); *Čtení o bohodívství* (1877–1880); *Tři rozhovory* (1900).
- 56 Nepřesnost – k setkání V. S. Solovjova a A. A. Bloka podle stati *Rytíř-mnich* (1910) došlo na pohřbu básníkův příbuzné.
- 57 Nepřesnost – k setkání Bloka a Solovjova na pohřbu došlo v únoru roku 1900 a kniha *Verše o Krásné Dámě* vyšla v roce 1905 (fakticky na konci roku 1904, Moskva, nakl. Grif).
- 58 Verše z básně *Noční* z cyklu *Modlitby* z knihy *Verše o Krásné Dámě* (1904).
- 59 Z knihy *Verše o Krásné Dámě* – verše z roku 1902.
- 60 Z básně A. A. Bloka *Přátelé* (1908).
- 61 Druhá kniha A. A. Bloka *Nečekaná radost* vyšla v roce 1907 (Moskva, nakl. Skorpion).
- 62 Hovoří se zde zřejmě o recenzi Andreje Bělého na Blokovu knihu *Nečekaná radost* (*Перевал* 1907, № 4, s. 59–61) a o stati D. S. Merezkovského *Dekadence a společnost* (*Весты* 1906, № 5), která reagovala na básně této knihy.
- 63 Citát z básně A. S. Puškina *Žil na světě chudý rytíř...* (1829). Následující citace jsou z této básně.
- 64 Jedná se o tři svazky lyrické trilogie A. A. Bloka, kterou připravil roku 1910 pro nakladatelství Musaget – *Sbíрка básní*, jejíž obsah se později ustálil: první díl trilogie obsahoval básně z let 1898–1904, druhý z let 1904–1908 a třetí z období 1907–1916.
- 65 Verše z básně *Řeka se rozštábla, lenivě teče...* (1908) z cyklu *Na Kulikovu poli*.
- 66 Verše z básně *V tu noc, kdy Mamáj s hordou ulehl...* (1908) z cyklu *Na Kulikovu poli*.
- 67 Z básně *Hledám ohně – hledám ztracené...* (1906).
- 68 Z básně *Hřešit je strašné...* (1914).
- 69 Z básně *Ach, co mi červeň západu...* (1907).
- 70 Z básně *Rus* (1906).
- 71 Viz Blokova báseň *Sněžná panna* (1907).
- 72 Odkazy na Blokovu báseň *Petr* (1904).
- 73 Zde a dále je s určitými nepřesnostmi citována Blokova báseň *Neznámá* (1906).
- 74 *Sněžná maska* – cyklus Blokových básní, které vyšly jako samostatná kniha (v Petrohradu, nakl. Ory, 1907).
- 75 Je zde míněna Blokova báseň *Nevyhnutelné* (1907).
- 76 Z Blokovy básně *Nelze ven* (1907).
- 77 Z Blokovy básně *Od trestu k trestu kráčím* (1907) z cyklu *Zakletí ohněm a temnotou*.
- 78 Z Blokovy básně *Odsouzený* (1907).
- 79 Z Blokovy básně *Pryč* (1907).
- 80 Tyto vzpomínky jsou nyní publikovány: ВОЛОХОВА Н. Н., „Земля на снегу“, in: *Труды по русской и славянской филологии* 4. Тарту 1961, s. 371–378.

- 81 Z Blokovy básně *Odešla. Ale hyacinty čekaly...* (1907).
- 82 Nepřesná citace z Blokovy básně *V hlubokém soumraku chrámu...* (1908).
- 83 Báseň *V hlubokém soumraku chrámu* byla poprvé publikována v časopisu *Labut'* (Лебедь 1909, № 8) pod názvem *Neznámá – smrtelníku*, ale byla zařazena až do páté Blokovy sbírky *Šedé ráno* (1920).
- 84 Nepřesná citace z Blokovy básně *Vcházím do temných chrámů...* (1902).
- 85 Z Blokovy básně *V hlubokém soumraku chrámu...*
- 86 Jedná se o báseň *Kdo těžce chodí mezi lidmi...* (1910) s epigrafem *Tam člověk shořel* z básně A. A. Feta *Když jsi četla mučivé verše...* (1887).
- 87 Z Blokovy básně *Kdo těžce chodí mezi lidmi...*
- 88 Z Blokovy básně *Šedý soumrak ulehl...* (1910).
- 89 „...Anebo jsou jako temnota nad hlubinou moře: pokrývá je vlna, za níž jde vlna jiná, a nad nimi jest mračno – temnota, nad níž je další temnota“ (Korán, súra 24, ajját 40, přel. I. Hrbek).
- 90 Blokova kniha *Zasněžená země* vyšla v roce 1908 (Moskva, nakl. Zolotoje runo).
- 91 Narážka na Blokovu báseň *Rusko* (1908).
- 92 V poznámkových sešitech (RAL) je následující zápis: „Tvář Al(exandra) Blok(a) a D(ostojevského), místo vlasů záře. O barvě očí nelze hovořit. O tvaru nosu – no, řekněme. Oděv plný světla, u Bloka – modrý.“

KNIHA XI.

**K METAHISTORII TOHOTO
STOLETÍ**

TŘETÍ ŽRUGR USEDÁ NA CARSKÝ TRŮN

Na konci knihy o metahistorii petěburského impéria jsem mezi sebou porovnal dvě historické postavy s tolik odlišnými charaktery a podobou, že se jaksi ani nepovažovalo za vhodné je srovnávat. Jejich historické úlohy se však nejenom dají porovnat, nýbrž jsou i do jisté míry jedna variantou druhé: mají identický význam, každá pro svou dobu. Obě symbolizují zenit moci a síly ruských wicraorů v době, kdy se vydávají na cestu otevřeného střetu s demiurgem a dovádějí tyranii do mezní formy, což je právě začátkem procesu záhuby státu. Těmito historickými postavami jsou Ivan IV. a Mikuláš I.

Bezprostředními následníky Hrozného na trůnu byli Fjodor Ivanovič a Boris. První z nich byl člověk nesmírně dobrosrdečný, mírný a zbožný, jemuž scházelo nejen státnický, nýbrž vůbec jakkoli významný rozum; druhý byl muž vskutku státnického rozhledu, nadšený úsilím vyvést zemi ze slepé uličky, kam ji dostal Hrozný, a upevnit národní život na vzájemném souladu rozporných zájmů různých stavů a skupin obyvatelstva. Lze předpokládat, že samotný fakt, že se na carském trůnu ocitá takový člověk jako Fjodor, vyjádřil metahistorickou potřebu Ruska vyvážit obraz cara hrozného obrazem cara dobrého, milosrdného a blázna v Kristu; v Borisovi se pak zrcadlila zřetelně pochopená potřeba ruské státnosti opravit a vyléčit Ivanovy chyby odstraněním všech stop opričiny, ukončením teroru, zmírněním zákonodárství a upevněním mezinárodních vazeb.

Bezprostředním následníkem Mikuláše byl Alexandr II. Byl to člověk od přírody dobrosrdečný, citlivý, avšak nestálý a zároveň velmi svéhlavý, vychovaný na principech absolutismu, jehož um nezářil žádnými zvláštními přednostmi; zároveň by však bylo nespravedlivé, kdybychom Alexandra obvinili z přílišné omezenosti. Lze říci, že tento člověk představoval jakýsi průměr mezi dobráckým a nábožným, ale poněkud přihlouplým Fjodorem a aktivním, státnickým a panovačným Borisem. Zároveň ovšem Alexandrovi zůstala vzdálena jak duchovnost prvního, tak i prozíravost a střízlivost druhého.

Když z ruské historické scény odchází velký tyran vládoucí třicet či čtyřicet let, který nahromadil hory obětí, dovedl stát až na hranici válečné katastrofy a rozbil v očích lidu na padrt' sám pojem pomazaného vládce, vůdce a otce národa, nastává vždy jedno a totéž. Jeho nástupci se snaží napravit věc cestou omezených reforem, pokoušejí se dokázat, že říše teroru byla pouze jakousi historickou nahodilostí a že od nynějška se moc bude inspirovat pouze idejemi všeobecného národního blaha. Noví vládcové, kterým osudovým způsobem svazuje ruce pouto politické kontinuity a kteří se nedokáží vzdát základů staré státní koncepce, nejsou přitom schopni pochopit, do jaké míry tyranie a teror zdiskreditovaly v očích lidu právě tuto koncepci se všemi jejími ideály. Zdá se jim dostačující částečně se distancovat od slov a činů zemřelého despota, aby národ odpustil moci a jejím nositelům krvavou, zrůdnou a nesmyslnou etapu, jež právě uplynula. Velmi brzy se ale ukazuje, že národ nezapomněl, neodpustil a odpustit vůbec nemá v úmyslu; jen se dočasně příkrčil, jelikož policejní systém, který despota zdokonalil, funguje byt' v mírnější podobě dále a jelikož atmosféra tyranské samovlády – nejen politické, nýbrž i kulturní a duchovní, jež vládla tolik let – vedla k ustrnutí psychologického základu, bez něhož nemohou vyjít na Boží světlo výhonky nových ideologií. Časem se začínají množit příznaky toho, že lid sní o změně samotných základů mocenské struktury, protože se při uchování staré struktury necítí v bezpečí před recidivami tyranie. Pocit ublíženosti, který se spojuje s pocitem zloby a volá po spravedlnosti, nemůže být uspokojen tou almužnou, jíž se teď národu dostává v podobě jistých kompenzací za několik desetiletí zvěle a pouštění žilou.

To je jeden ze zákonů ruských dějin, pokud slovo „zákon“ lze aplikovat na historické jevy, které se opakovaly již třikrát.

Tento zákon se samozřejmě v každém novém případě projevuje v nové sociální, kulturní a mezinárodní situaci, podřizuje si konkrétní historický materiál nové epochy, čímž vzniká jakoby nová varianta starého tématu, která je komplikována specifikem novověku. Podstatu tohoto zákona je tudíž třeba odlišovat od historických nahodilostí, jež ji obklopiley. Podstatné není to, že například na konci Borissova panování se do vnitřních ruských rozbrojů vmísil wicraor Polska, kdežto na konci panování Alexandra II. k ničemu takovému nedošlo; ani to, že Boris zemřel – nebo spáchal sebevraždu – v souvislosti s tím, že se objevil samozvane, kdežto Alexandra zavraždili bojovníci proti samoděržaví a národní mstitelé. Důležité je to, že oba tyto činitele vyjadřovali zoufalý pokus démona velmocenské státnosti napravit napáchané chyby a zločiny řadou zmírňujících zásahů, že tento kurs nedokázali udržet, neboť příliš otevíral ventily klokotající nespokojenosti lidu, oba také ve svých státnických krocích kolísali tu napravo, tu nalevo, dělali tu krok kupředu, tu krok dozadu, a oba se také nakonec dočkali toho, co čeká každého, kdo se pokouší sedět na dvou židlích.

Kořen nezdaru spočíval v tom, že v obou případech wicraoři jednali bez pozehnání demiurga, protože to jim již dříve odebral. Ve druhém případě pak začal proces ještě tragičtější: demiurg zahájil s wicraorem otevřený boj. Metahistorie

musí všechny události ruské státnosti a kultury během celého panování Mikuláše I., Alexandra II. a Alexandra III. zkoumat právě pod tímto zorným úhlem: jako zuřivý zápas mezi principem bojovné státnosti a principem kulturní tvořivosti; takto je třeba interpretovat smrt Puškina a Lermontova, zardoušení literatury, paralyzování nových myšlenkových impulsů, útlak byrokratické a vojenské mašinerie, oslabení mezinárodních vazeb, narůstající strach z ruského kolosu v západních zemích, krymskou válku, porážku, vynucenou změnu kursu, zrušení nevolnictví, pokusy o rozličné reformy, stále častější výbuchy revolučních vášní, národnictví, teror zdola, vraždu cara, paniku ve vyšších společenských kruzích, zpátečnictví, reakci za Alexandra III. a dozrávání nové revoluční situace.

Obraz velmi komplikovalo to, že demiurg Jarosvět a Druhý Žrugr nebyli jedinými účastníky zápasu: vměšovali se do něj Žrugrovi zplozenci – dravá a požívací mláďata, která se od něj čas od času oddělila. Žrugrovi se časem podařilo zničit dvě první, jež se na otce vrhla ještě v oněch dobách, kdy se nemusel bránit před silami Jarosvěta. Hnutí Razina a Pugačeva byla utopena v moři krve. Třetí žrugřík byl slabý a nedostatečně aktivní: nedokázal si ani vyzdvihnout svůj lidský nástroj – vůdce nového hnutí, ani involtovat lidové masy. Rozdrcení hnutí děkabristů si dokonce ani nevyžadovalo velké oběti. Avšak krátce po smrti Mikuláše I., kdy wicraor, který již tolik let napínal síly v boji s demiurgem a potřeboval oddych, kdy historická státní moc, která třicet let zápasila s duchovností, s vanutím krásy, svobody a génia v umění i ve společenském myšlení, potřebovala najít jakýsi modus vivendi s touto silou – právě v tomto okamžiku se oddělil nový žrugřík: hnědý, velmi energický, s černýma očima bez lesku a se zlobnou, velmi inteligentní tváří. Jako dravá kosatka kolem těžkopádné velryby se mrštně a obratně zavrtěl kolem utýraného, stárnoucího rodiče. Vyžadoval potravu od jivů a jeho nápor byl tak prudký, že mnozí z obyvatel Drukargu si nedovolili neuposlechnout a začali dodávat výživnou rosu jemu namísto starému Žrugrovi. Jeho ostrý, křiklavý, výsměšný a drzý hlas brzy dolehl až k povrchu Země. Skrze vědomí několika desítek lidí, kteří měli cit pro epochu, hbité myšlení, vůli ke společenské aktivitě a k tomu vládli i perem, se začal transformovat do nevelké zásoby nových idejí, jež byly někdy proklamovány s talentem, jindy bez talentu, vždy však s velkým temperamentem, s obrovským zápalem a sebevědomím a většinou ostrým, výsměšným, cynickým tónem. Začala šedesátá léta.

Od slov k činům, od propagandy k revolučnímu teroru zůstával jen jeden krok. Byl vykonán velmi rychle a starý Žrugr se otrásl bolestí a vztekem, když mu jeho potomek utrl jedno z hlavních chapadel: realizátoři vůle tohoto potomka přímo na petěburské ulici umrtvili imperátora – nepevný, slabý, příliš měkký, přece však nástroj Druhého Žrugra.

A Jarosvět? Cožpak mohl ten, který druhému wicraorovi odebral požehnání, ozářit jím nového zplozence? K čemu by vedlo panství tohoto žrugříka v Drukargu? Jakou novou státnost by v Enrófu vytvořila tato bytost, jejíž první kroky byly potřísněny krví a omezený wicraoriální mozek od samého počátku odmítal přijmout jakoukoli involtaci demiurga? Proč by měl této bytosti pomáhat zaujmout

místo jeho otce – když už hrozila zaplavit zemi vlnami revoluční bouře? Nesmíme se proto divit, že v roce 1881 demiurg, který až dosud zápasil se starým Žrugrem, dočasně vložil svou zbraň do pochvy: dal starému možnost soustředit se na nový zápas se svým zplozencem. Ukázalo se, že starý Žrugr měl ještě dostatek sil, aby přivedl žrugřika do stavu dlouhodobého vyčerpání.

Žrugr však nemohl být moudřejší sama sebe. Dávno trpěl ideovou neplodností a ani teď nedokázal využít poskytnutý oddych k tomu, aby vytvořil novou koncepci moci, novou filosofii, nové ideály. Zás jen samoděržaví, pravoslavlí a vlastenectví – přičemž všechno v tom nejprázemnějším, nejvíce bezduchém smyslu – to jediné ze sebe dokázala vymačkat státnost Alexandra III.

Čím je však wicraor starší, tím častěji se od něj oddělují jeho potomci. V osmdesátých letech jigsawové poprvé spatřili, jak za nepřítomnosti starého Žrugra se do Drukkargu tiše vplazilo a začalo neslyšně hltat výživnou rosou nového stvoření: mělo temně rudou barvu, hlavu na neobyčejně dlouhém krku s nesmírným počtem přísavek. Zatím se ještě neodvážilo zaútočit na otce; raději se maskovalo a skrývalo, než zesílí. Brzy se objevilo i třetí stvoření: bylo bledé, velmi hubené, mělo však obrovskou tlamu. K jakému účelu byla určena tato tlama u bytosti, jež se živí pomocí přísavek a jíž k řeči stačí trubkovitá ústa, jako je tomu u všech Žrugrů? Je zřejmé, že tlama se u této nestvůry objevila závčas, aby uspokojila jakési potřeby v budoucnosti. Zatím byl tento žrugřík schopen pouze tichounce kňučet a metodicky, střízlivě dokazovat Velkým Jigvům, že by se s úkoly dokázal vyrovnat mnohem úspěšněji než starý.

Chápu, jak urážlivé je pro pokolení, která byla vychována v ideálech revolučního boje a která v událostech roku 1905 spatřovala na jedné straně bezmeznou hrdinství lidových mas a jejich vůdců a na straně druhé krvavou zvůli, přijmout myšlenku, že za touto velkolepou epopejí se skrývá rvačka odporných metahistorických nestvůr mezi sebou. Nestvůr tak odporných, že demiurgovo požeňání nemohlo ani jednu z nich ozářit svým odleskem. Sám fakt existence wicraorů a jejich zápasu však v žádném případě nesnižuje ani duchovní krásu revolučního heroismu, ani oprávněnost těch subjektivních motivů, kterými byli vedeni ti nejideovější a nejčistší bojovníci za svobodu lidu, ani nakonec hnusnou krutost jejich katů. Nastal však čas vyjasnit si, že za historickými událostmi, jejichž měřítko nás oslepuje a nutí nás je poetizovat, stál přece jenom právě zápas metahistorických netvorů: právě proto jsou tyto historické epopeje tak krvavé a jejich konkrétní pozitivní výsledek je tak pochybný. Zápas netvorů stojí přece i za světovými válkami a je dobře, že alespoň nemáme sklon poetizovat i tyto války. Časem se přestane i s poetizací revolucí.

Metahistorie vůbec a metahistorické drama Ruska 20. století zvláště se však nevyčerpává pouze vzájemným bojem hierarchií metakultury. Právě ve 20. století (zvláště pak v grandiózních událostech, jejichž scénou se Rusko stalo) se projevuje působení planetárních principů. Je to nesmírně složitý propletenec a střet inspirací, jež pocházejí z center mnohem větších měřítek a sledují cíle mnohem obsírnější.

Je známo, že v polovině 19. století se v západní Evropě zformovalo univerzální učení, které se v následující století pozvedlo k panství nad jednou třetinou zeměkoule. Svého prvního vítězství, jež mělo význam vsutku světový, dosáhlo toto učení v Rusku. Tím se Rusko dostalo na pozici, kde se země stala vůdkyní téměř poloviny lidstva a aktivní účastnicí těch nejstrašnějších vojenských střetnutí, jaká kdy otrásala povrchem naší planety. Nemám místo, abych se zde pouštěl do metahistoricko-filosofického rozboru tohoto učení: takový rozbor by mohl být tématem speciálního fundamentálního díla. Je však nezbytné obrátit pozornost na vnitřní rozpornost tohoto učení, na roztržku mezi jeho ideály a jeho metodami. Jeho ekonomická stránka, hluboce teoreticky zdůvodněná a morálně ospravedlněná, byla právě v důsledku této roztržky velmi pokřivena, jakmile se objevila možnost prakticky ji uskutečnit. Filosofickou doktrínu, která byla vybudována nad tímto ekonomickým programem, zplodili lidé, kteří trpěli veškerou omezeností 19. století. Vyjadřovali bojovnou racionální mentalitu, zděděnou po encyklopedistech a posílenou v souvislosti s prudkým rozvojem přírodních věd: vyzdvihli některé teze materialismu jejich doby do role zákona, učinili je pilíři nové dogmatické věrouky, aniž by tušili, že právě tyto přírodní vědy začnou o sto let později podryvat základy jejich dogmatu. Jeden z převodových mechanismů mezi vůdčími národními hierarchiemi a historickou skutečností – ekonomiku – prohlásili za nejvyššího vládce nad historickými osudy. Byla to vědomá lež? Zřejmě ne, ačkoli zakladatel doktríny došlo na konci života, jak se zdá, že tento mechanismus uvádí kdosi do pohybu. Toto nové pojetí by však pro své začlenění do doktríny vyžadovalo tak výrazný zlom celé stavby, že zakladatel dal přednost mlčení o svém objevu. Ovšem, pokud je mi známo, v dokumentech zbylých po něm není žádný náznak o tomto objevu a mé sdělení o tomto faktu vychází ze stejných pramenů jako všechna ta z mých sdělení, která nelze vědecky ověřit.

Je jasné, že pozitivní ideály tohoto učení, které jsou v souladu s nejušlechtlejšími touhami lidských srdcí, nebyly a nemohly být inspirovány silami Gagtungra. Kořeny mají v rovině všelidských, planetárnímu démonu protikladných idejí, kam patří i mnohé projevy křesťanské duchovnosti. Když se však ocitly v soukolí energického, neúnavného, pýchou zchváceného, úzkého a omezeného rozumu, zploštily se, stlačily, stiskly, až nakonec tyto ideály ztratily svou duchovnost a proklamované metody se dostaly do ostrého rozporu s požadavky elementární humanity. Je možné, že duchovní újma se nikde neprojevila tak výrazně jako právě v tvrzení, že jediná cesta k uvedení těchto ideálů do života vedla skrze ozbrojený boj, násilné dobytí moci, nelítostné zničení nepřátel a diktaturu jedné třídy – přesněji řečeno její organizované části – nad všemi ostatními skupinami obyvatelstva. Uvnitř tohoto učení se tak rozvinul boj démonického a providenciálního, mezi jeho ideály a jeho metodami, a to dokonce i v rozumu a duši samotného jeho zakladatele, později pak mezi jeho různými vykladači a stoupenci.

A nejen to: tento boj pokračoval i ve vědomí té osoby, jež se na přelomu 19. a 20. století stala v Rusku vůdcem tohoto hnutí. V duši tohoto člověka vysoce

plápolal sen o štěstí lidstva, hořela plamenná víra v to, že naprosto přesně zná cestu k tomuto štěstí. Byla mu zcela cizí omezená, zištná ctižádost: nechtěl moc pro sebe, nýbrž pro blaho většiny, přičemž byl přesvědčen, že tajemství tohoto blaha dokázal postihnout přesněji a bezchybněji než kdokoliv jiný. Byly mu známy i okamžiky dojetí přírodou či krásou umění, jež později, v hodinách sebičování, vysvětloval svou třídní polovičitostí. Nezkrotná vášně mu však nedovoľovala rozhlédnout se napravo či nalevo. A že se stal nástrojem temně rudého žrugříka a možná i samotného Urparpa, se mu začalo poodhalovat až na samotném konci, v nemoci. Byly okamžiky strašlivých průlomů, velkého stesku a dokonce i modliteb. Ustupovat však již nebylo kam a jeho ústup by tehdy nikdo ani nepřijal.

Na přelomu 19. a 20. století tedy demiurg Jarosvět pokračoval v zápase jak proti starému Žrugrovi, tak i proti všem jeho zplozencům. Tento boj si však kladl za cíl nikoli jejich zničení jako rodu, nýbrž jejich zkrocení a omezení: ať se wicraor a jeho potomci jakkoli stavěli do protikladu k silám Jarosvěta a Synklétu, zůstávali však stále nezbytní: právě v tom spočívala ta tragédie. Rusko nezachránilo žádné oceány, žádné řetězy hor před mohutnými velmocemi, které se vytvořily na Západě; jejich agresivní wicraori jen čekali na oslabení starého Žrugra, aby se na něho vrhli a uvedli do pohybu v Enrófu proti zvětšelé státnosti Ruska svou vlastní státností, plně militarizovanou. Kdyby za těchto podmínek síly Světa zcela odstranily rod Žrugrů, znamenalo by to nejenom, že se v Drukkargu otevře brána rase cizozemských jivů, nýbrž i to, že by Rusko dobrovolně shodilo ze svého těla onen pancíř, který jediný zabezpečoval jeho fyzickou existenci. Otázka zničení celého rodu Žrugrů proto nemohla být zatím nastolena. Nemohla být nastolena ani otázka, kterému žrugříku se dá přednost: stačilo, aby i ten nejneduživější z nich ukázal svou tlamu a rozptýlil jakékoli pochyby týkající se jeho metahistorických potencií. Pouze jeho projekce v dějinách, zamaskovaná pod liberální a ušlechtilou „opozici Jeho Veličenstva“, mohla zmýlit ty, jejichž pohled není schopen proniknout pod povrch politiky a společenského života, kteří nedokáží pochopit, že za demagogickými programy takových stran, jako byli kadeti, se tají výbojný duch nacionálního imperialismu, duch kolonialismu, buržoazní duch nezkrotné chtivosti, přebujelý zdravý smysl a banalita.

Ještě větší obavu mohl vyvolat ten žrugřík, který byl zatím nejvíce zticha – temně rudý. Ten se zatím skrýval za zády svých bratrů a jen někdy se krátkými skoky vrhal na otce, ihned však ustupoval zpátky a v ústraní si v tichosti nenápadně požíral výživnou rosu v době, kdy se starý a dva ostatní zplozenci vzájemně rvali, propletení svými chapadly. Jeho tvář byla odporná, nebyla však prosta satanské velikosti. Hlava na dlouhém krku byla hrdě zakloněna dozadu a v temných očích, zpola přikrytých tvrdými víčky podobnými převráceným polokruhům, se rojily oranžové tečky, jež jim dodávaly výraz bouřlivě se rozvíjející mysli a nadlidské chytrosti. Je přirozené, že historická projekce právě tohoto žrugříka shromážděvala největší ideologický náboj. Právě a jedině ona byla vyzbrojena široce objemnou doktrínou, univerzálním programem a pochopením historického momentu.

A byl to právě a jediné temně rudý žrugřík, který si začal tvořit skvělý lidský nástroj: bytost s těžkým a neúnavným mozkem a taranovitým čelem, se širokými a smyslnými, dětsky odulými rty a chytrýma, tatarsky divokýma a nelítostnýma očima.

Ani zdaleka nehodlám dotýkat se zde otázky morální odpovědnosti jednotlivých států za první světovou válku. V té či oné míře jsou odpovědny všechny velké velmoci, buď jako agresori, nebo jako provokatéři. Kdyby se však zeptali, který z wicraorů zaútočil na souseda jako první a která z ras antilidstva vtrhla jako první do cizího šrástru, musel bych odpovědět, že tímto iniciátorem světové řeže byl wicraor Německa, který přišel o rozum z prudkosti svého vlastního růstu, požívačnosti a závisti, který ztratil schopnost správného odhadu situace a střízlivého porovnání věcí ve svém i v našem světě. Právě to však bylo součástí Gagtungrových záměrů: aby si Velký Jigva Německa začal myslet, že je povolán k nadvládě nad všemi šrástry – a to bez ohledu na to, že by tato iluze mohla stát nesčíslné oběti. I za cenu vlastní záhuby. Součástí tohoto záměru byla i světová válka jako pramen dosud nebývalého množství výživného gawachu i jako cesta k tomu, aby v troskách některých států vznikl zárodek nové sociální formace, která by se v daleké budoucnosti mohla přeměnit v jádro celosvětové absolutní tyranie. Předvídal již tehdy démonický rozum Šádánakáru, které že to bude z evropských impérií, jehož trosky se stanou základem této nové formace, nebo si to začal ujasňovat až v průběhu událostí? Ideologie, jež svým internacionalismem, univerzalitou, vědeckou formou, přístupností, etickými limity a souladem s duchem doby se pro tyto úkoly hodila nejlépe, neexistovala jenom v Rusku. A kdyby nezískala moc v jedné zemi, mohlo by se jí to podařit v jiné a jako řetězová reakce by se přehoupala do sousedních států.

Tím, že rozpoutali první světovou válku, splnili wicraor a šrástr Německa v každém případě svůj úkol.

Když nepřítel, jehož zuřivost se umocňovala proto, že musel válčit na dvou frontách, vtrhl do Drukkargu a sevřel tělo starého Žrugra v železném objetí, dokonce i hnědý a bledý žrugřík přispěchali otci na pomoc. Pochopili, že jde o existenci samotné citadely Žrugrů a že dobude-li cizí nepřítel tuto citadelu, bude to v podzemním světě znamenat konec celého rodu ruských wicraorů a v Enrófu pak – konec ruského velikoděržaví. Pouze temně rudý žrugřík byl prozíravější: v Drukkargu došlo ke střídání Velkých Jigvů a nový Velký Jigva, jehož usilovně inspiroval Gagtungr, před rudým žrugříkem odhalil takové perspektivy po smrti starého Žrugra, že se z nich mohla zatočit hlava.

A Žrugr umíral. Pomoc bledého a hnědého se před tváří titánské síly německého wicraora ukázala být zcela nicotnou, jako je pomoc dětí dospělému vojákoví v tankovém boji. Bledý a hnědý žrugřík tehdy odběhli stranou, aby vystihli okamžik otcovy agónie, zahryzli se do jeho těla a sežrali jeho srdce – díky čemuž se ten, který sežral srdce starého wicraora, stává jeho následníkem. V oné hodině si i sám Jarosvět ujasnil, že starý démon velmocenské státnosti je naprosto neschopen hájit Rusko, a jeho hněvivý úder zasáhl citadelu Drukkargu. Její stěny praskly a rozestoupily se a tato minuta se pro celý ruský národ stala velikou a ohromující.

Praskla a rozestoupila se samotná imperátorská státnost a skrze vzniklou skulinu spatřily miliony lidských duší duchovním zrakem modravou zář Návny. Spatřily blízkost té, jejíž osvobození bude zárukou uskutečnění metahistorického poslání ruského národa cestou ke všelidskému bratrství. Jejich vědomí do sebe nemohla pojmout tuto zářivou vizi, na několik velkých dní se však veškerá atmosféra jejich bytostí naplnila nepopsatelnou radostí a opojnou vírou. Byla to víra v uskutečnění odvěkého snu, příchod všeobecného štěstí. To byly nezapomenutelné dny na rozhraní února a března roku 1917, kdy svaté opojení nekrvavé revoluce zaplavilo Petěrburg a Moskvu, předávalo se od srdce k srdci, od domu k domu, po celé zemi, po probuzených, jásajících guberniích. Dokonce i nejstřízlivější hlavy na okamžik uvěřily, že Rusko vstoupilo do epochy všeobecného bratrství a zanechalo za sebou veškeré zlo, ukazujíc všem národům cestu k celosvětové harmonii. Vize pohasla, citadela se udržela, rozum nepochopil vůbec nic z toho, co se stalo. V mnoha lidských duších však zůstala vzpomínka na úchvatný okamžik jakési planetární předtuchy, jakéhosi předjímání všelidského sbatrření. Tato vzpomínka na prorockou citovou vizi byla zkreslena rozumem, zkvalena působením povstálých žrugříků, stala se objektem různých politických zájmů a politických teorií, přesto však žila dál. Nemohla nežít – bylo jí souzeno přecházet z pokolení na pokolení.

Rudý žrugřík však nepromeškal šanci využít tento okamžik k tomu, aby se zahryzl do svéjejícího se trupu svého otce. Rezavá kopule koruny spadla z hlavy nešťastníka; nesmírný hukot a zvonění se rozezněly ve všech městech a horách Drukkargu, když staletý emblém, magický krystal moci narazil na výčnělky hor směřující ke středu Země, několikrát odskočil a rozbil se na tisíce střepein. Vojenské orchestry ve městech Enrófu spustily jásavou revoluční hymnu a v drnění jejich tympanů byly slyšet ozvěny – snad cinkotu rozbitého emblému, snad světečného hřmění hudebních nástrojů jigvů, rozjařených nadšením. Neboť starý Žrugr jim už dávno vadil pro svou stařeckou ochablost, neplodnost, slabou iniciativu, tupost, pro svou neschopnost uskutečnit celosvětové záměry, jež Gag-tungr stále jasněji fixoval v rozumu velkých jigvů.

Starý Žrugr byl však dosud živ. Vláčel uvnitř sebe rudého žrugříka, který se prohryzával hlouběji a hlouběji k jeho srdci, vlekl se z posledních sil k ústřednímu démonoslužebnému chrámu: doufal, že když s ním ztotožní obrysy svého těla, vyvolá v jigvech výbuch toho entuziasmu, který se v nich vždy rozhořel v takovýchto slavnostních okamžicích. A zde, přímo nad ulicemi Drukkargu, se od umírajícího oddělil poslední žrugřík – černý, maličký nedonošenec, snad nejuživější ze všech. Sotva se narodil, začal se i on prohryzávat do trupu rodiče a ve snaze dohnat čas ztracený otálením se vrhl za rudým, marně se pokoušeje předstihnout jej na cestě k otcovu srdci.

Tehdy se prastará Velga Rusi, velká rozmnožovatelka obětí a strádání, probudila v Gaššarvě a pocítila, že opět přichází její čas. Sestoupila do Drukkargu, kde ji jigvové nejasně vnímaly jako vlající fialové a černé závoje, ale se špičatou hlavou, zachumlanou do uzavřené masky bez otvorů. Ovinula svým závojem černého

nedonošence a vlévala do něj přebytky svých sil. V Drukkargu a v Enrófu se rozpoutala anarchie – jejich společná involtace.

V Enrófu bouřil pozdní podzim. Ledové deště bičovaly prospekty a paláce Petěrburgu, když se rudému žrugříkovi podařilo jako prvnímu dostat se až k otcovu srdci a vyrvat je z trupu. To byl ten okamžik, kdy v Enrófu vypálila z Něvy děla proti zdem Zimního paláce. A v hlubokém podzemním světě, uvnitř hlavního chrámu jıgvů pro démonoslužbu, vysoko nad samotným kuželem tiskl temně rudý vítěz chapadly tlukoucí srdce ke své hrudi a pil z něho přísavkami krev kapku za kapkou. Další žrugříci, zuřice závistí a nenávisť, ustoupili stranou, kromě černého, který se zde svíjel; všichni se snažili znovu se ozbrojit, soustředili kolem sebe oddíly jıgvů a raruggů; a rudý žrugřík stále pil – kapku za kapkou. Stále dosud silný německý wicraor, kterého zezadu hryzali jiní nepřátelé, táhl za sebou pluky jiných ras antilidstva. Také se probíjel k velikému démonoslužebnému chrámu a ovládl již čtvrtinu podzemní říše; a rudý žrugřík stále pil. Drukkarg i Enróf se počaly proměňovat v chaos a on stále pil. Jeho lidský nástroj ovládl Kreml a opevnil se v něm a on stále pil. A teprve tehdy, když ve sklepení Jekatěrınburgu zaznělo jeden za druhým několik výstřelů a poslední lidský nástroj starého Žrugra zaplatil za hříchy tří století – teprve tehdy bylo jasné, že vítěz vypustil nakonec z chapadel prázdné, vypité srdce a týmiž chapadly vložil na sebe jako korunu zlatou krychli. Stal se Třetím wicraorem Ruska.

Je po tomto zapotřebí podrobně se zastavovat u metahistorického smyslu občanské války? Ukazovat, kteří vůdcové těch či oněch stran se stali lidskými nástroji těch či oněch žrugříčků? Všechno je jasné i bez vysvětlování a z hlediska budoucnosti světa to není podstatné a důležité.

Důležité je, že boj démonického principu a principu prozřetelnosti pokračoval i uvnitř toho historického hnutí, uvnitř té psychologie, jež začaly na konci občanské války panovat a vládnout po dobu několika desetiletí. Při analýze těchto, jevů nelze nikdy zapomínat, že sémě této ideologie a celého tohoto hnutí, ideál dokonalého sociálního uspořádání byly do historické nivy zasety týmiž silami, které kdysi objasnily rozumu a srdcím vzdálených minulých pokolení ideály všeobecného bratrství, rovnosti lidí před Bohem a práva na svobodu pro každého z žijících. Tyto ideály, které se lidstvu nepovedlo uskutečnit, jelikož bylo Kristovo poslání přerušeno, musely nezbytně postupně ztratit svůj duchovní obsah, musely poklesnout a být vykleštěny. Praxe pak musela odmítnout příliš pomalý a staletími zdiskreditovaný princip křesťanského zdokonalování a dospět k jeho nahrazení principem vnějšího násilí. Tak démonický princip zkreslil ideál a cestu zalil krví. Právě to vidíme v panoramatu občanské války a v následných historických etapách. To však neznamenalo, že by démonický princip zcela ovládl a kontroloval toto hnutí a psychiku lidí, kteří se k němu přimkli. Nehledě na nízkou úroveň praktické etiky, nehledě na veškeré nepřátelství vůči duchovnosti jejich rozumu, zotročeného materialistickou doktrínou, lidská duševní hnutí, jež vyplývají z podvědomé či nadvědomé sféry, však velmi často byla stále vznešená, čistá a důstojná. Z toho plynuly pocit soudružství i žízeň po vědění, i hrdinství a sebeobětování,

tím cennější, že ten, kdo obětoval svůj život pro blaho příštího lidstva, nepočítal s odměnou v záhrobním životě.

Z metahistorického hlediska je v událostech prvních revolučních let ještě něco důležitého: nový Žrugr ještě dříve, než na sebe vložil zlatou krychli, měl již chapadla tak nesmírné délky, že i v obklíčení nepřátel v těsném prostoru středního Ruska mohl jimi sahat daleko za záda svých nepřátel, až do jejich vlastních šrást-rů. Důležité je, že tato chapadla byla sice ještě příliš jemná a slabá, aby stiskla wicraory jiných metakultur ve smrtelném objetí, ale dostatečně dlouhá a početná, aby rozkolísala základy cizích citadel a v Enrófu vyzdvihla tisíce lidských nástrojů. Důležité je, že možnost světové revoluce a přechodu k celosvětové tyranii se stala aktuální hrozbou dne a že demiurg a Synklét Ruska odvrátili, nebo alespoň odsunuli tuto hrozbu tím, že kolem nového ruského wicraora nakreslili nezrušitelný kruh světla a obklopili jej zdí sil prozřetelnosti.

Gagtungrův záměr nebyl uskutečněn, nebyl však ani odvrácen. Ta nová společenská formace, kterou vynalezl a zformoval v Enrófu jako stupeň k celosvětové tyranii, se neuskutečnila v celosvětovém měřítku. Území pro první jádro této formace, pro její pevnost, pro její vzorec, pro budoucí nástupiště k dobytí dalších metakultur však bylo získáno, upevněno, ohrazeno. Nyní vyvstal úkol vytvořit na tomto území právě onu formaci, jež dosud nikdy a nikde neexistovala a pouze byla tušena světlými génii a spravedlivci lidstva. Byla však podle Gagtungrova vnuknutí silnými duchy a jedním temným zvěstovatelem minulého století pokřivena a zbavena duchovního obsahu a nyní měla být vybudována pod vedením velkého lidského nástroje Třetího Žrugra.

ZÁPAS S DUCHOVNOSTÍ

Existuje dosti rozšířená představa, podle níž se hmotná chudoba společnosti bezprostředně promítá do její chudoby duchovní. A naopak: hmotný blahobyť vede – nebo musí vést – i k bohatství duchovnímu.

Objektivní historická pozorování tuto tezi nepotvrzují. Až do pozdní fáze kapitalismu disponovaly bohatstvím ty či ony privilegované třídy či skupiny, a nikoli společnost, lišily se pak nikoli střední úrovně těchto společností, nýbrž hmotné úrovně skupin, které je vytvářely. Na společnost vcelku lze aplikovat pojem hmotného blahobytu až v pozdějším stadiu historického vývoje. Lze hovořit o blahobytu a bohatství – alespoň v určitých obdobích – v takových společnostech, jako je současné Švédsko, Holandsko nynějšího století, Švýcarsko. O bohatství Spojených států můžeme hovořit také, byť s jistými podstatnými opravami, jelikož rozdíl hmotných úrovní rozličných skupin obyvatelstva je v této zemi velmi veliký a zdaleka ne celá společnost byla zahrnuta do takzvané „prosperity“, a to i ve svých nejlepších dobách. Co se týká zemí socialistického tábora, o nich se nezmiňuji z toho důvodu, že tyto útvary náleží k ještě pozdějšímu historickému období.

Velice by mne překvapilo, kdyby mi někdo přesvědčivě dokázal, že uvedené společnosti, jež dosáhly vysoké úrovně celkového hmotného blahobytu, tedy Švédsko, Holandsko, Švýcarsko, prokázaly zároveň i opravdové duchovní bohatství. Je pravda, že tyto společnosti cosi vnesly a vnášejí do světové vědy a techniky, ovšem věda stejně jako technika náleží do oblasti hodnot nikoli duchovních, nýbrž intelektuálních. Je třeba se naučit v zásadě rozlišovat tyto dvě roviny. V současnosti je velmi rozšířena mentalita určitého typu, která nerozlišuje mezi duchovním a intelektuálním. Humanitní vědy, umění, společnost, etika, náboženství, vědy matematicko-fyzikální a biologické, dokonce i některé aspekty techniky – to vše se háže do jednoho pytle. Tvorba Kalidáasy a Darwina, Hegela a Edisona, Rámakrišny a Aljochina, Stalina a Gándhího, Danta a Pavlova se zkoumá jako projev jedné a téže oblasti – „duchovní“ kultury. Tuto aberaci by bylo možné

nazvat divoškou, kdyby ji nezavinili lidé velmi civilizovaní a inteligentní. A přitom je jasné jako den, že zde máme před sebou dvě zcela odlišné řady jevů: duchovní a intelektuální. Téměř celá oblast vědy, a tím spíše techniky, patří do řady jevů intelektuálních; k ní patří i filosofické, estetické a morální konstrukce v té míře, v níž jsou osvobozeny od představ a prožitků jinopřírodního, jinohmotného, transcendentního, duchovního v přesném smyslu toho slova. Ve stejné míře do ní patří společenská hnutí, politické programy, ekonomická a sociální činnost, dokonce i umění a umělecká literatura. Do roviny duchovní patří lidské projevy spojené především s pojmem mnohohrstevnatosti bytí a s prožíváním vzájemného propojení fyzického plánu života s plány jinohmotnými a duchovními. Plně sem patří oblasti náboženství, spiritualistické filosofie, metahistorie, magie, vysoké etiky a nehlubší díla literární, hudební i díla prostorových umění.

Pochopíme-li a osvojíme-li si tento rozdíl dvou rodů jevů, duchovního a intelektuálního, bude jasné, že duchovní bohatství není v žádném případě v přímé závislosti na bohatství hmotném. Na duchovní činnosti se špatně odrážejí pouze dva krajní stupně hmotného statku: bída a přepych. První nutí věnovat všechny síly boji o existenci, druhý vede k honbě za rozmnožením bohatství, k přesytnosti a vyčerpání, k obrůstání psychiky duševním sádlem.

Nikoli Švédsko, Holandsko, nikoli Spojené státy, nýbrž chudé Thajsko, takové polocivilizované (rozumí se samo sebou, že z hlediska Evropanů) země, jako jsou Cejlon, Barma a Kambodža, „polodivoké“ země jako Tibet a Nepál, napolo zbitá Indie představují vzory společností, kde život je mnohem více, než je tomu u společností západních, proniknut artistismem, každodenní účastí mas na tvorbě vysoce estetických hodnot, intenzivním ideovým hledáním a tím duševním teplem, jež najdeš pouze v zemích, kde po staletí vládlo mravní klima vytvářené obrovskými zásobami duchovnosti. Zvykli jsme si soustřeďovat pozornost na ekonomickou zaostalost těchto zemí, na indickou chudobu, na tibetskou ngramotnost, na primitivismus cejlonského způsobu života, na přežitky kastovního systému v Indii a teokratického feudalismu v Tibetu, na nedokonalost uspořádání rodinného života. A vědomě zavíráme oči před jinou stránkou života těchto zemí, pod jejímž vlivem se budovala a udržovala města, sestávající z poloviny z chrámů úchvatné krásy a prosvětleností, která podnítí touhu geniálně zkrášlit zemi podivuhodnou architekturou, díky níž svaté řeky v této zemi tečou mezi břehy ověncenými nesčítanými pomníky lidského směřování k duchu, světlu a krásě. Zapomínáme na onu stránku indického života, bez níž by se žádný národ nedokázal osvobodit ze stoletého područí metodou nenásilí, metodou eticky nejčistší, jakou se až dosud podařilo vymyslet. Vše možné projevy národního života indické a indomalajské metakultury naplňuje nikoli intelektualismus, nýbrž právě duchovnost: vnitřním světlem jsou proniknuta okouzlující řemesla a lidové umění, vztah běžného člověka k problematice života a smrti, mystéria a heroické epepeje, které po celé noci předvádějí na ubohé návsi jakékoli nejzapadlejší vesnice, ohromující vlídnost vztahu k nedávným zotročovatelům, zanedbatelné procento kriminálních zločinů, zvláště srovnáme-li to s Amerikou a Ruskem, vysoce morální

programy činnosti, které přejímá vládnoucí masová strana, a dokonce převládající typ žen v indické společnosti, který tak přesvědčivě zobrazili Rabíndhranáth Thákur a Prém Čand.

Záměna pojmu duchovní pojmem intelektuální, přičemž tak, že zůstává pouze termín „duchovní“, je v Rusku a dokonce i na Západě tak rozšířena, že se stávájí zcela jasnými její smysl a cíl. Spočívají právě ve snaze vyvést lidskou psychiku z oblasti nejvyšších hodnot do oblasti hodnot utilitárních. Tato snaha a její působivá realizace vytvářejí jednu z rozhodujících stránek právě prožívané etapy kulturně historického procesu. Je to spjaté jak s vyklešťováním vzdáleného sociálního ideálu, o čemž jsem již hovořil, tak i se snahou dělat to postupně, nenápadně, aby si společnost, jež se takto pomalíčku sama vyklešťuje a přeměňuje, nepovšimla vzniklého vakua, aby si nepovšimla toho, že jí odnímají nejcennější hodnoty a náhradou jí dávají hodnoty jiné, podřadné.

Hmotný dostatek je sám o sobě hodnotou bezpodmínečnou. Je to přirozená, člověka důstojná úroveň jeho vnější existence. Představuje hodnotu, jelikož vytváří jakýsi pancíř vnějšího blahobytu, který umožňuje semenům duše, aby pokojně zrála a přinášela plody. Prohlašovat však hmotný dostatek a ovládnutí sil přírody kvůli hmotnému blahobytu lidstva za hodnotu základní a nejvyšší, za cíl organizovaného boje mas v celém světě, za ideál společenského vývoje, v jehož jménu je třeba obětovat celé generace a všechno to, co se pojí s duchovní řadou hodnot – to je buď tragický omyl, nebo zpola vědomý klam.

Právě tato lživá myšlenka, která občas vyslovena otevřeně, jindy nedorečená, je vždy přítomna v komplexu revolučních idejí našeho století a určuje jak povahu ideálů, korunujících tento komplex, tak i tímto komplexem osvojenou metodiku.

Tuto objemnou sociálně politickou a filosofickou doktrínu, která byla v polovině minulého století vypracována na Západě a postupně se stala hegemonem v oblasti pokrokového, revolučního myšlení, budu kvůli krátkosti označovat slovem Doktrína. Není těžké si představit, že tato Doktrína, těsně spjatá s předešlými články západního filosofického a vědeckého myšlení, dokonce i s křesťanstvím, se vytvářela za aktivní pomoci těch sil, které se snažily vytvořit mohutné učení, dominující v lidstvu. To učení by vedlo po stupnici ideově sociálních náhražek k takovému společenskému, kulturnímu, psychologickému a technickému stavu, odkud je již jen malý krůček k absolutní, samovládne tyranii. Dopustíme-li tento předpoklad, pak paprsek reflektoru, v němž jsme si zvykli nazírat na kulturní a historické jevy, se náhle prudce posouvá; noří do stínu jevy, které se nám až dosud zdály být tak zřetelné, a ze tmy vystupují naopak fenomény, o nichž jsme dříve ani nevěděli, nebo jsme jim nevěnovali pozornost. Železně tvrdošíjný materialismus, hájící s pěnou u úst doslova a do písmene své pozice; až k zuřivosti žhavá nenávisť ke všemu, co lze podezřívat z religiozity, mystiky či idealismu; naprosté vyloučení duchovních hodnot, jejich přirovnávání k přežitkům minulosti a podpora hodnot pouze hmotné a intelektuální roviny; vyzdvižení ideje o materiální hojnosti většiny na vrchol celé doktríny; posvěcení jakýchkoli prostředků, pokud napomáhají dosažení tohoto cíle; slavnostní vyhlášení diktatury proletariátu, poté

záměna proletariátu stranou a ještě později – nahrazení strany postavou neomezeně vládnoucího vůdce. Proklamování tvrdé nezbytnosti podřízení všech ostatních společenských tříd, později pak fyzická likvidace překážejících tříd; přísná kontrola státu, čili neomezeně vládnoucí strany, nad vši ideovou a kulturní produkcí společnosti; kolosální úloha, která se dává technice, strojům, průmyslu, automatizaci – automatizaci jak výrobních procesů, tak i sociálních vztahů a samotné psychiky – to vše a ještě mnohé další dostává pod novým zorným úhlem nový a dostatečně zlověstný smysl.

Je v nejvyšší míře symptomatičké, že Doktrína, která si klestila cestu na společenský vrchol za pomoci hesel a frází o svobodě, začala své panství z rozehnutí všelidového shromáždění představitelů, na jejichž volbě se sama podílela, marně se snažíc získat většinu.¹ Poté okamžitě následoval zákaz činnosti všech dalších stran a politických organizací a likvidace všech tiskových orgánů, kromě jejich vlastních.

Pod zorným úhlem, který jsem zde ukázal, je důležité prozkoumat i takové fenomény, jakými jsou věda, technika a industrializace.

V lidské bytosti – nejenom v jejím fyzickém těle, nýbrž v celém jejím složitém, různě hmotném konglomerátu – jsou založeny takové potence, jejichž rozvoj by nekonečně rozšířil možnost využívání hmotného prostředí a zcela by změnil vzájemný vztah mezi člověkem a prostorem, člověkem a časem, člověkem a přírodou, člověkem a jinými vrstvami bytí. Problém letu je schopno vyřešit nejen letectví. Boj s nemocemi za prodloužení délky života se může vést i zcela jinými metodami, než které používá medicína. Rychlý pohyb v prostoru a komunikace na velké vzdálenosti nejsou vůbec monopolem věd, spojených se zdokonalováním dopravy a komunikačních prostředků. Schopnost létat, překonávat prostor – nepředstavitelnou rychlostí, komunikovat na velké vzdálenosti, procházet skrze hutné prostředí, překonávat nemoci, prodloužit délku lidského života dva- až třikrát, schopnost potkávat bytosti z jiných vrstev, vnímat transfyzičká panoramata, doplňovat životní síly nikoli potravou, nýbrž vstřebáváním záření světělých stichálií a vdechováním vůní – všechny tyto schopnosti, jakož i mnohé další, se v zárodečném stavu tají v hlubinách naší bytosti. Hrubými, směšně těžkopádnými, vulgárními, primitivními, odporně bezduchými a dokonce kupodivu neracionálními zdály by se technické úspěchy našich dní, jako jsou reaktivní letadla, televize či kybernetická zařízení, tomu, kdo je schopen předvídat člověka, jenž ovládá schopnost andělského létání, duchovního zrání či umění okamžitě provádět i ty nejsložitější rozumové operace, a to pouze rozvojem schopností, které drímají v našem mozku, v našem fyzickém, éterickém a astrálním organismu. Oduševnělost a moudrá krása ptačích křídel není tak vzdálena od mrtvolných záblesků stříbřitých křídel letadla, jako se vzájemně liší konkrétní výsledky pohybu po těchto dvou kontrastních cestách lidského rozvoje. Pouze magie starověku a později pak některé směry ve východní filosofické praxi se sotva dotkly otázky odhalení těchto potencií. Cesta k tomuto odhalení je tedy téměř neznámá, přitom nesmírně náročná a dává plody až jako výsledek práce, která se dědí z pokolení na pokolení.

Celá potíží spočívá v tom, že tato praxe je tím nejtěsnějším způsobem spjata s celkovým zduchovněním osobnosti, se vzestupem její mravní úrovně, s očištěním od jakéhokoliv kalu. Starověká magie nemohla ujít po této cestě daleko právě proto, že nedocenila souvislost mezi magickou praxí a etikou. Podřízení této činnosti zjištěným motivům vede ve většině případů k zastavení pohybu; anebo pohyb pokračuje, ovšem za cenu demonizace šeltu se všemi transcendentními důsledky, které z toho plynou.

V pozdějších historických stádiích kultury se v lůně vysoce rozvinutých náboženství této problematiky tak či onak dotýkaly velmi mnohé proudy a školy: pythagorejství,² kabbala, východokřesťanské mnišství, mnišství taoismu a lámaismu.³ Zdá se, že nejuvědoměleji si kladli za cíl rozvíjet v sobě právě tyto potence indičí jogíni.⁴ Přitom si již uvědomovali souvislost této práce s osobní etikou. Jóga však vyžadovala zříci se mnohých lidských potřeb a dodržovat tu nejpřísnější sebekázeň, což překáželo tomu, aby se do hnutí zapojily široké masy. Je však velmi pochybné, že by k odhalení těchto potenci byl vskutku nezbytný krajní asketismus, a to nezávisle na epoše a kultuře. Novověk by pravděpodobně nediktoval trýznivé umrtvování těla, jak tomu bylo u mnichů doby Izáka Syrského či u indických poustevníků, nýbrž ulehčené podmínky, blízké představám o světské ctnosti, či například každodennímu způsobu života v jihobuddhistických obcích, který je přísný a čistý, zároveň ale odmítá umrtvování těla.

V metakulturách starověku, včetně Byzance, se lidstvo ještě definitivně nerozhodlo mezi touto cestou vývoje a cestou jinou, kterou lze stručně nazvat vědecko-technickou. Je ovšem pravda, že v panoramatu starořímského impéria jsou zřejmé příznaky toho, že v plánu starověkého společenského vědomí již tehdy téměř nic nezůstalo z idejí prvního typu rozvoje; tyto ideje se staly majetkem ezoterických a poloezoterických pospolitostí, mystických kultů, některých kněžských kruhů. Sociálně ekonomické podmínky starověkého Říma, Byzance ani západního středověku však ještě nemohly napomoci rychlému vývoji společnosti po druhé cestě. Za rozhraní je třeba považovat přibližně 15. století – epochu od vynálezu střelného prachu a knihtisku do objevení Ameriky, Indie a obrovských ekonomických a psychologických změn, které to vyvolalo.

Od počátku 17. století je patrná jednoznačná převaha tendence vývoje druhou cestou a možnosti první cesty rychle mizí.

Druhou vývojovou cestu charakterizují určité zvláštnosti. Zaprvé se ostře a úplně přetrhává pouto mezi vědou neboli poznáním okolního světa a jakoukoli duchovností. Duchovnost je s konečnou platností odvržena do oblasti bohosloví, kultu, mystické filosofie a umění. Do té oblasti, na niž věda neobrací žádnou pozornost a až mnohem později ji začíná zkoumat ze svých vědeckých pozic. Zadruhé se metodika poznání zužuje na puntičkářský empirismus a čistě racionální zobecnění empiricky získaného materiálu. Zatřetí se vědecká činnost jako taková zcela emancipuje od jakýchkoliv vazeb s praktickou etikou: zjištěnost či nezjištěnost motivů, hříšnost či ctnost vědce nemají od tohoto okamžiku žádný vztah k výsledkům jeho činnosti. Je sice samozřejmé, že každý musí ve svém posmrtném

životě sklízet karmické plody zhoubně zaměřené vědecké či technické činnosti, například v oblasti válečnictví; tyto důsledky si však nikdo neuvědomuje během života. A za čtvrté se věda stává v zásadě otevřenou pro každého, komu je vlastní houževnatost a píle. Nezvratnou skutečností se stává definitivní roztržka mezi duchovní a intelektuální rovinou.

Jak hodnotit z metahistorického hlediska tuto volbu cesty, kterou učinilo západní lidstvo a jež později vymezila zaměření rozumové činnosti i v dalších metakulturách? Kdyby nebylo Kristovo poslání přerušeno, lidstvo by získalo mohutný impuls k pohybu právě po duchovní cestě. Mohly být objeveny a osvojeny takové metody, jež by dovolily vstoupit na tuto cestu lidovým masám namísto těch nemnohých jedinců, kteří ji nastupují v Indii a v buddhistických zemích; nersrovnatelně většími a pro všechny zjevnými by také byly úspěchy těchto pokolení. Podobá se to tomu, jak se liší rozmach vědeckých úspěchů ve starověku, kdy na tom pracovali jednotlivci, od rozmachu vědeckých úspěchů v současnosti, kdy jsou do této činnosti zapojeny miliony. Ten, kdo přetrhl život Kristův v jeho samotném začátku, pokračoval ve své hluboce cílevědomé, satansky rozumové činnosti i dále. A věnoval jistě nemálo sil tomu, aby zničil všechny výhonky duchovnosti a podpořil bouřlivý růst vědeckého a technického myšlení. Není třeba vysvětlovat, proč potřeboval to první; to druhé pak potřeboval z toho důvodu, že bez nejvyšších technických úspěchů by nebylo možné spojení lidstva do monolitu, a bez toho spojení není možné ustavení celosvětové tyranie – jediné tyranie, jež si zaslouží název absolutní.

Sjednocení lidstva je ale cílem – přesněji řečeno, nezbytnou etapou na cestě ke konečnému cíli – nejen démonických principů. Sjednocení lidstva je etapou dosažení konečného cíle i pro principy Prozřetelnosti. Neboť dokud nebude sjednocení dosaženo, budou lidstvo drásat revoluce a války stále ničivější; až jednou nastane den, kdy se jejich ničivost změní v hrozbu pro veškerý organický život na povrchu Země. Bez všeobecného sjednocení, sjednocení politického i sociálního, nelze tuto hrozbu odvrátit. A jelikož lidstvo již dávno, byť i nevědomky, zvolilo cestu vědecko-technického rozvoje a v krátké době není možné jeho mentalitu změnit ve směru cesty duchovní, jsou i síly Prozřetelnosti nuceny urychlovat pohyb lidstva cestou vědecko-technického rozvoje. Taková je metahistorická dialektika. Síly Světla se starají jen o to, aby zaměřily vědecké myšlení (jelikož to závisí od nich) na takové cesty, které jsou pro lidi nejméně zhoubné. Vědomí a vůle vědců představují jako všechno v Šádánakáru arénu souboje Světla a Tmy. V době, kdy inspirace dáimónií ozařovaly oduševnělý rozum Einsteina, Plancka, Curie-Joliot, aby mohli uskutečnit své grandiózní objevy, neviditelní sluhové našeho věčného Nepřítele zaměřili své úsilí na rozum vynálezců šestihlavňových minometů, termojaderných bomb, odposlouchávacích zařízení a mezikontinentálních raket.

Rozvoj techniky však měl kromě rozmnožení ničivých sil války pro lidstvo prvořadý a rozporuplný význam.

Technika se od všech dalších jevů duchovní a intelektuální roviny, včetně čisté vědy, kterou hýbe touha po poznání, odlišuje tím, že nemůže nebýt veskrze utilitární. Psychika lidí, kteří pracují s technikou, se učí přistupovat ke všemu na světě s kritériem praktické užitečnosti. Pokud si člověk sám nedokáže všimnout tohoto nebezpečí a neoddělí hluchou stěnou tu sféru svého života a činnosti, kde vládne technika, od ostatních sfér svého života a duše, mění se na duchovního mrzáka, duchovního impotenta, duchovního slepce. Není lepší způsob, jak v sobě uhasit záblesky čehokoli duchovního; není lepší cesty, jak z psychiky vyklestit porozumění k umění, lásku k přírodě, tíhnutí k náboženství, stesk po světové harmonii, touhu po lásce. Rozvoj techniky je v našem eónu nevyhnutelný, nezvratný a zdůvodněný, jelikož bez něj není možné ani sjednocení lidstva, ani dosažení té všeobecné hmotné úrovně, jež je hodná člověka. Běda ale těm, kteří technice dovolí, aby ovládla jejich duše.

Naprostá zákonitá a plná historické železné logiky je ta okolnost, že Doktrína apelovala především na proletariát a že si právě proletariát vybrala jako budoucího třídního hegemona. Tehdy ještě bylo možné pobláznit rozum výzvami ke spravedlnosti, k soucitu a nářky nad tím, že proletariát zatím vytváří pouze materiální hodnoty, a proto je bezprávný, utlačенý, zbídačený. Naivní entuziasté věřili, že když se tato třída osvobodí od vykořisťování a dostane se k politické moci, vytvoří hodnoty tak vysoké, že před nimi zblednou všechny skvosty minulosti. A co se stalo?

Feudální aristokracie vykořisťovala lid, avšak objem kulturních hodnot, který tato třída vytvořila, nelze ani vyčíslit, ani obsáhnout zrakem. Kněžstvo a duchovenstvo zneužívalo nevědomost mas, což dnes vědí i nemluvnata, zároveň však vytvořily nejenom náboženské koncepce a kult, ale i věčné památky architektury, malířství, poezie, hudby, filosofie, vysoké mravní odkazy. Buržoazie se dopustila všech smrtelných hříchů, kulturní tvorba této třídy však vytváří téměř většinu toho, co se nazývá kulturním dědictvím. Rolnictvo zůstalo na sociálním dně, přece však i ono vytvářelo písně a pohádky, ornamenty a legendy, umělecká řemesla a folklór.

A dělnická třída? Žiji v zemi, kde je dělnická třída již páté desetiletí hegemomem. Co vytvořila, pomíneme-li hodnoty materiální a nejrůznější technická, výrobní zdokonalení? Může se namítnout: a co veškerá dělnická inteligence, ti všichni inženýři, ekonomové, právníci, vědci, spisovatelé dělnického původu? Jenomže to již není dělnická třída: to jsou ti, kteří ji přerostli, kteří již v tomto prostředí nemají co dělat a kteří jsou od tohoto prostředí navždy odděleni jak charakterem činnosti a okruhem zájmů, tak i hmotnými životními podmínkami. Mnich, který vymaloval freskami chrám, zůstával mnichem; feudální statkář, který psal ve svém venkovském sídle nebo městském domě romány a poémy či maloval obrazy, zůstával šlechticem; buržoa, který svůj volný čas zasvětil umění a vědě nebo se věnoval mecenášství, i rolník, který vymýšlel příběhy pohádek a pověstí nebo vyráběl malované truhly, zůstával členem své třídy. Avšak dělník, který se

stává intelektuálem, přestává být dělníkem. A to, co vytvořila tato inteligence, nemůžeme brát na zřetel, když mluvíme o tom, co vytvořila tato třída jako taková.

Duchovní – v přesném smyslu toho slova – produkce dělnické třídy vůbec neexistuje; její intelektuální produkce je nicotná. Dělnická třída – to není věnec lidstva, ale jeho tragédie, to je jeho memento mori, strašlivá připomínka toho, že milióny lidí, kteří se potencionálně ničím neliší od ostatní plnohodnotné společnosti, jsou touto společností odsouzeni být duchovními kleštenci. Jsou odsouzeni ke kulturní degeneraci, kterou zmírňuje pouze to, že tito nešťastníci ve své naprosté většině vůbec nechápou veškerou hrůzu svého postavení. Tito lidé ztratili pouto s matkou-Zemí a nebyli za to odměněni napojením na celosvětovou kulturu, psychicky je mrzačí neustálá práce se stroji, esteticky kolísají mezi skvosty industriální krajiny, lidovkou a nevkusnou olejografií a stávají se obětmi ubíjející nudy, jakmile jsou ponecháni sami sobě. Jako ohně se bojí ticha, neboť ticho je staví tváří v tvář jejich duševní prázdnotě. Příroda je pro ně mrtvá, filosofie je smrtelně nudná, umění a literatura jsou jim přístupné pouze ve svých nejprimitivnějších projevech, náboženství v nich vyvolává pocit instinktivní úcty jako něco, co je bezesporu vyšší, než jsou oni. Jejich odpočinkem jsou karty, vodka, domino, sport, primitivní flirt a kino. Ať nelžou, že tyto lidi pomlouvám: příliš dlouho jim mazali med kolem úst, rozvraceli je potoky demagogických lichotek a lží. Nastal čas ukázat jim jejich vlastní, ničím nepříkrášlenou podobu.

Bylo zákonité a logické, že právě tuto lidskou formaci vyzvedla Doktrína na piedestal; právě z ní se vytvářejí kádry vládnoucí strany; právě ona je lidstvem velebena jako údajně nejcennější z lidských vrstev, jako vzor, jež mají všichni ostatní podle míry svých sil následovat.

Smysl industrializace – jednoho z nejdůležitějších opatření státu ve dvacátých a třicátých letech našeho století – se v žádném případě nevyčerpává tím, že toto opatření zesílilo obranyschopnost země, čímž zároveň i pozvedlo, byť želvím tempem, její hmotnou úroveň. Smysl industrializace je také v tom, že provedla násilný zlom psychologie rolnictva a inteligence a donutila Rusko, aby (jak se vyjádřil jeden zahraniční novinář) začalo „myslet stroji“, a rozšířila ve společnosti ten psychologický režim, který byl předtím vlastní dělnické třídě, tj. kdy se všechno hodnotí měřítkem praktické užitečnosti, všichni se cítí být šroubky gigantického stroje a pokládají ho za normu; režim, v němž degraduje umění, literatura se stává prostitutkou, umírá náboženství, vulgarizuje se kulturní dědictví a vyklešťuje se etika: psychologický režim bez duchovnosti.

Jediným kanálem, kterým duchovnost ještě přece jenom proniká do vědomí lidí, zůstává kulturní dědictví. A neškodí připomenout, že v prvních létech po velké revoluci, kdy ještě věřili ve fatu morgánu rychlé světové revoluce, bouřil v ruské kultuře proud, který vyžadoval uložit i veškerou kulturu minulosti do archivu. Jeden z ideologů Doktríny Majakovskij přišel až mnohem později k závěru, že Puškin přece jenom nepsal tak špatně: zpočátku požadoval stejně jako ostatní, aby byl Puškin vyhozen ze současnosti přes palubu.⁵ Puškin se přitom samozřejmě chápal jako zosobnění klasiky vůbec. Mejerchold, nejtalentovanější

divadelní činitel této epochy, obracel klasiku naruby, kultivoval ten urbanistický, konstruktivistický, zhola schematický styl, který připomíná architektonický styl Drukkargu. A ještě více šokující byl odraz architektonického stylu jīgǔ v konstruktivismu staveb, jež vznikly na konci dvacátých a počátku třicátých let uprostřed ruských měst: staveb bez jakýchkoli ozdob, jež byly spojením krychlí, kosočtverců, hranolů, jehlanů, komolých kuželů – holých geometrických forem – při naprostém přezírání okrouhlé linie. Bylo třeba zesílené involtace z Fongarandy, aby se pozastavilo další vyklešťování – lépe řečeno „jīgǔizace“ – architektury. Působení vkusu a stylu antilidstva v architektuře se neprojevovalo vlastně jenom v Rusku: konstruktivismus se na Západě stal dokonce ještě rozšířenějším než u nás a až dodneška znetvořuje svými železobetonovými zrůdami překrásná města Francie, Anglie a Německa. Není se čemu divit: involtace démonických principů působí po celém světě, a stalo-li se Rusko v určité historické etapě jejím základním nástupištem v lidstvu a tvář Drukkargu se počala vynořovat na povrch dějin, nebylo ani ostatní lidstvo ponecháno bez démonické pozornosti, aby v případě, že se Rusko vymkne z rukou, bylo kde a na čem pokračovat ve stavbě základů budoucí satanokracie. Právě proto nyní skrze města západní Evropy a Ameriky stále více prosvěcuje Mudgabr, šrástr severozápadní metakultury.

Strategický kurs státu ve vztahu k náboženství byl samozřejmě od začátku revoluce hluboce zákonitý. Taktiku však bylo nutné modifikovat v závislosti na situaci a prozíravosti těch, kteří v daném časovém období tento kurs řídili. Doktrína ještě nestačila uchvátit moc a veliký lidský nástroj Třetího Žrugra již vyhlásil, že náboženství je opium lidstva. V počátečním období se kvůli oslabení pravoslavné církve, jež tak dlouho ovládala myšlení nejširších lidových mas v Rusku, zvláště rolnictva, pokoušeli otrástit monolitem pravoslaví tím, že dali volný prostor různým sektám. Brzy se však ukázalo, že těmito pilíři církví otrástit nelze a že se naopak začíná rozšiřovat duch náboženského hledačství. Proto se začaly sekty pronásledovat stejně jako církve. Jejich osud sdílely náboženské, filosofické a mystické organizace a skupiny, rozšířené mezi inteligenci: antroposofické a teosofické lóže, okultní kroužky, nábožensko-filosofická společnost a náboženské řády jakéhokoli zabarvení. Činnost antináboženských organizací, v první řadě společnosti Bezbožník, zaplnila kluby, přednáškové sály, estrády, tribuny, katedry, noviny, divadlo a kino, dokonce i přímo městská a vesnická náměstí. Ve dnech církevních svátků obklopovaly chrámy smečky mládeže, která se vyžívala v různých formách rouhání, pořádala šaškovská procesí, v nichž komsomolci zobrazovali břichaté popy s mitrami nakřivo a s lahvemi v nikách: tito šašci se po ulicích pohybovali rovnoběžně s procesími věřících. Nedostatek duchaplnosti, estetická neplodnost a pečet' rozumové ubohosti, které ležely na těchto podnicích, málo napomáhaly jejich úspěchu. Myšlenkovou chudobu bylo třeba kompenzovat výbuchy jakž takž zrežirovaného chechtotu, skandováním, ohňostrojem a často i přímým chuligánstvím.

Brzy se ukázalo, že ani tyto metody nedokáží od náboženství odvést výrazné množství milovníků duchovního opia. Dokonce naopak: chrámy bývaly tak plné,

jak tomu před revolucí nikdy nebylo. A když v roce 1925 zemřel v domácím vězení patriarcha Tichon, jeho pohřeb se změnil v takovou milionovou demonstraci, že před ní pobledly všechny vlády a stranou vsugerované masové projevy smutku, které před rokem ohromily Moskvy v době pohřbu, nebo přesněji řečeno mumifikace prvního vůdce. Poté se taktika změnila a církev byla rozštěpena zevnitř. Nástupce zemřelého patriarchy vystoupil s květnatým prohlášením, že od nynějška jsou radosti bezbožného státu i našimi radostmi a jeho strasti i našimi strastmi.⁶ Hlava ruské církve překročila své pravomoci a zahrnuje do textu veliké ektenie modlitbu o „držitelích moci“, přebývajících ve „všelikém důstojenství a čistotě“. Je velmi pravděpodobné, že subjektivní motivy, které při tom řídily nejvyšší církevní hierarchii, se omezovaly na myšlenku, že je lepší alespoň takovýmto způsobem uchránit církev před naprostým fyzickým zničením, alespoň takto zabezpečit, aby církev mohla pro národ vykonávat své základní funkce: svátost křtu, zpovědi, eucharistie. Ať je tomu tak či onak, právě tohle dalo počátek tomu politickému kursu ze strany církve, který ji brzy přeměnil v poslušnou otrokyni antináboženského státu. Je přirozené, že tento obrat vyvolal mezi duchovenstvem a laiky ostrý rozkol. Většina kněží se buď zcela odmítla modlit za státní moc, nebo se alespoň této modlitbě vyhýbala. Sabotážníky zasy-palo krupobití trestů – je však třeba říci, že nikoliv církevních. Ruská církev čítala za tisíc let své existence mezi svými svatými stěží deset mučedníků za víru. Nyní byl tento nedostatek mnohonásobně kompenzován. Tisíce kněží a prostých věřících zahynuly ve vězeních a pracovních táborech. Chrámů byly buď zavřeny a zničeny, nebo se změnilly na sklady, dílny či internáty. Ničivá smršť měnila v hromady trosek i ty chrámů a kláštery, jež byly světoznámé jako unikátní památky umění. Zvony, které po staletí šířily po městech a pláních Ruska vlny zvěstování, zazvonily naposledy: byly svrženy ze zničených zvoníc a odeslány jako kovový „odpad“ na přetavení. V polovině třicátých let zbylo v Moskvě z 600 kostelů stěží 40, v Kyjevě pak například zůstal otevřen pouze jeden chrám. Osud pravoslavné církve sdílela i všechna další vyznání.

V té době již také bylo dávno zkonstruováno, vybudováno a „obíleno“⁷ to, co mělo nahradit církev jako vůdkyni duší, jako učitelku života, jako masovou organizaci. Tato kvazicírkev převzala od své předchůdkyně její odvěkou dogmatickou neochvějnost, spojení centralizace s demokracií, její systém tvrdé vnitřní podřízenosti, její pretenze na úlohu jediného indikátoru pravdy. Pokoušela se dokonce imitovat i duchovní teplo, které je církvi vlastní. Ideová a strukturální jednota strany byla chráněna stejně nelítostnými metodami, jako byly ty, kterými kdysi, ve staletích svého utváření, křesťanská církev hájila svou jednotu, když vstupovala do nelítostného zápasu s jakoukoli herezí. Vyloučení z lůna kvazicírkve se stalo trestem stejně strašlivým – nešťastník je vnímal stejně tak tragicky, jako ve středověku vnímali vyloučení z církve.

Kvazicírkev si pomalíčku vypracovala i kvazikult. Namísto ubohých, diletantských antináboženských maškarád ve dnech církevních svátků byl nyní kladen důraz na pořádání grandiózních masových průvodů, přehlídek a pompézních slavností

ve dnech svátků revolučních, na sborový zpěv stranických kvazižalmů a kvazichvalozpěvů, na uctívání kvaziostatků, chráněných v kvazichrámu u kremelské zdi.

Prostředky ekonomického a mimoekonomického nátlaku bylo do služby kvazicírky zapojeno všechno – od umělecké literatury až po cirkus, od scén nejvýznamnějších divadel až po estrády v restauracích. Páteří této soustavy bylo učení takzvané vzdělávání, neboli soustava výchovně vzdělávacích a vědeckých institucí od dětských jeslí až po Akademii věd SSSR.

Jaký typ člověka vychovávala tato všezahrnující pedagogická soustava? Jaký byl její ideál?

Tato soustava rozvíjela *odvahu*, neboť tato odvaha byla potřebná státu pro boj s nepříteli a pro příští bitvy za světovou vládu. Vychovávala *vůli*, ovšem takovou, která je poslušná státu a kvazicírce a je tvrdá při uskutečňování jejích – a pouze jejích – direktiv. Vychovávala *pocit soudružství*, ovšem pouze ve vztahu k těm, kdož neochvějně a pevně hájí věc právě tohoto státu a této kvazicírky. Vychovávala *pravdivost a čestnost* zvláštního druhu: takovou, že člověk bez mrknutí oka zradí svého přítele, soudruha, otce a prozradí libovolně jemu svěřené tajemství, budou-li alespoň v detailech protičit zájmům státu a direktivám kvazicírky. Vychovávala *tvůrčí vztah k práci* – to vše kvůli efektivnosti pracovních procesů v zájmech téže kvazicírky a téhož státu. Podporovala *touhu po poznání*, tu však zaměřovala přesně vymezeným směrem, který zajišťoval technický pokrok a formování určité ideologie. To vše se zabarvovalo pečlivě pěstovanou, vychovávanou, živou, zalévanou, rozpalovanou nenávistí k nepříteli, přičemž za nepřítel byl pokládán každý, kdo myslel jinak než kvazicírce. Výsledkem byla osobnost rozvinutá, energická, ze života se radující, cílevědomá, s rozhodnou vůlí, svým způsobem čestná, svým způsobem ideová, krutá až k nemilosrdnosti, duchovně omezená, nábožensky nevzdělaná, jež často považovala podlost za hrdinství, nelidskost za odvahu. Vytvářel se definitivní typ sebevědomého fanatika, přesvědčeného, že jeho stát je nejlepší ze všech států na světě, že jeho národ je nejnadanější ze všech národů, že jeho kvazicírce je archou absolutní pravdy, že jeho ideologie je neomylně správná, že jeho vůdce je zosobněním dobra, pravdy a spravedlnosti nejenom ex cathedra, nýbrž po celý svůj život, že všechno ostatní je odpad, historické smetí, jež životu pouze překáží a je odsouzeno k nemilosrdnému zničení.

Nehledě však na pevné pozice, které získala Doktrína v zápase o lidské duše, uvnitř těchto duší pokračoval cizím očím téměř neviditelný a rozumem často ani neuvědomovaný zápas principu prozřetelnosti s těmi, kteří se jej pokoušeli vykonat. V každodenním běžném životě, v rodinách, v přátelství, v lásce, v tajných hnutích lidského srdce, v mlhavém stesku, v pochybnostech, jež se samovolně rodily v hlubinách svědomí, v bezprostředním styku s přírodou, v pramenech krásy, jež proudily do duše od velkých děl minulých epoch, se projevoval nezničitelný odpor ducha.

Tohoto stadia dosáhl zápas s duchovností ve třicátých letech našeho století, kdy nad jednou šestinou zeměkoule definitivně vyvstala obrovská figura strašlivé lidské bytosti, kterou velcí prorokové Ruska již z dálky viděli a již dávno předpověděli.

Kapitola 3

TEMNÝ PASTÝŘ

„Rok přijde zlý, ó Rusko, v příštím tvém,
Kdy z hlavy carů sletí diadém,
Kdy luzy láska k nim se změní v hněv,
Kdy stravou mnohých bude smrt a krev,
Pak zákon, pošlapán a potupen,
Už nezaštítí dětí ani žen;
A hladem, Rusko, budeš hynouti.“

Tak se začíná úžasná báseň, kterou v roce 1830 napsal šestnáctiletý mladík Lermontov. Název je příznačný: *Předpověď*.

„A hladem budeš, Rusko, hynouti;
Záplava rudá zbarví vlny řek
a povstane muž mocný v onen věk.
Tý pochopíš a poznáš, hledíc naň,
Proč jílec nože svírá jeho dlaň,
Leč běda! Na tvůj nárek, prokletí
A sten ti leda smíchem odvětí.
V něm všecko bude dešť a mrak a zášť:
Ten chochol vlající, ten černý plášť...“⁴⁸
(P. K.)

V druhé redakci se poslední sloka čte takto:

To čelo vznešené, ten černý plášť.

V obou variantách jedině poslední sloka svědčí o tom, že básník přece jen neviděl všechno tak jasně skrze mlhu příští stovky let. *Vlající chochol* – je daň

mladistvému romantismu, použití rekvizit minulých epoch v epoše příští. *Černý plášť* – je poetický výraz pro onu neproniknutelnou tmou, jež bude halit tuto strašlivou postavu, viděnou skrze dým a mračna celého století. Co se týká výrazu „vznešené čelo“, pak se zde buď jedná o charakteristický rys lermontovovského Démona, přenesený na lidskou bytost téměř nadpřirozené mohutnosti, hluboce spjatou s démonickým principem, nebo se snad jedná o poukaz na to, že v této prorocké vizi před duchovním zrakem básníka splynuly do jednoho obrazu dvě historické figury příštího století, které spatřil v časové perspektivě a jež se jakoby vzájemně překrývaly. Lermontov patrně nedokázal rozlišit, že vysoké čelo bude charakterizovat nikoli tohoto giganta zahaleného tmou, nýbrž jeho předchůdce.

„– Lid v pořádku žije a v klidu?
– Ne. Car byl zabit. Co dál?
Kdosi se promlouvá k lidu
O nové svobodě jal.“

To je báseň Alexandra Bloka, kterou napsal dva roky před revolucí roku 1905.

„– Vzpouza je nedaleká?
– Ne. Lid jen sní o své mstě.
Kdosi řek, vyčkat: Tak těká
s písněmi po městě.
Kdo ale chopí se vlády?
O vládu nestojí lid.
Spí občanské ctnosti a klady,
Je slyšet kohosi jít.“
(V. J.)

Sevěné, velmi přesné formulace, jež předávají společenskou atmosféru vpředvečer první revoluce. Dále však začíná cosi neočekávaného:

„Je tím, kdo nás spasí, až vkročí?
Je temný a sveřepý
Jeden ho spatřil – a oči
Jak když mu oslepi.
Krutý, spolčený se zlem
A nepravdou šíleně jist
Štve lidi jak stáda svým zezlem
Bože! Pryč z těchto míst!“
(V. J.)

Běžet však již bylo pozdě. Příchod této bytosti byl předurčen příliš dávno a byl připraven příliš mohutnými silami infrakosmu. V ruské literatuře minulého století

existuje ještě jedna předpověď této bytosti, ještě více ohromující. Zvláště s přihlédnutím k tomu, že náleží peru autora, který byl velmi dalek metahistorických představ a citů. Byla učiněna nikoli ve verších, nýbrž v próze a její obsah je natolik hluboký, že musím na tomto místě porušit pravidlo, kterého jsem se až dosud držel při práci na této knize: nezneužívat příliš citátů. Musím uvést celý řetězec citátů a je mi líto jen toho, že rámec knihy mi nedovoluje, abych do ní zahrnul všechno, co se týká předjímání této bytosti v jednom z poměrně známých děl ruské klasické literatury. Začnu zkráceným citátem popisu portrétu této bytosti.

„Je to muž středního vzrůstu s jakousi dřevěnou tváří... Jako smůla *černé vlasy pokrývají kónickou lebku a pevně jako jarmulka rámuji úzkou lebku*. Oči... jsou zakryty poněkud napuchlými víčky ... *pobled je čistý, pevný, rty jsou úzké, bledé, rámované zastříženým knírem; vyvinuté čelisti bez výrazu smyslné žádostivosti, avšak se zvláštní připraveností všechno rozdrtit nebo rozkousat. Oděn je do saka z vojenské uniformy, zapnutého na všechny knoflíky.*“

Čteš – a vyskakuješ ze židle. Co to je? O kom a kdy že je to napsáno? – Bylo to napsáno v šedesátých letech minulého století.⁹

Proč se to však tak neuvěřitelně shoduje s podobou, která je tak dobře známa nikoli lidem šedesátých let devatenáctého století, nýbrž právě naší generaci? Čtěme dále.

„Na tváři nejsou patrný žádné otázky; ze všech rysů naopak vyzařuje jakési vojensky neochvějné přesvědčení, že všechny otázky jsou již dávno vyřešeny. Jaké jsou to otázky? Jak jsou vyřešeny? Možná že je to otázka všeobecného vyvraždění, a možná také je to jen otázka toho, aby všichni lidé měli prsa vypjatá jako kolo? Nic není známo. Známo je pouze to, že tato neznámá otázka bude co nejdříve uvedena do chodu. A jelikož takovéto spojení známého s neznámým dovede člověka poplést ještě více, důsledkem takové situace může být pouze jedno: všeobecný panický strach.“

„Před očima diváka vyvstává ten nejčistší typ idiota, který přijal jakési temné rozhodnutí a zapřisáhl se, že ho uskuteční... Jelikož se k idiotismu přidává pánovačnost, má společnost velké problémy, aby se před ním uchránila.“

„Ugrjum-Burčejev patřil mezi nejfanatičtější nivelizátory. Načrtl přímku a usmyslel si, že do ní vtiskne viditelný i neviditelný svět s takovou kalkulací, aby se nedalo pohnout ani dozadu, ani dopředu, ani doprava, ani doleva.“* „Není nic nebezpečnějšího než obrazotvornost darebáka, která není udržována uzdou a již nehrozí stálá představa, že bude potrestána na těle... Pokud je tato obrazotvornost jednou probuzena, shazuje ze sebe jakékoli jho skutečnosti a začíná kreslit před svým majitelem ty nejgrandióznější podniky.“ „(Ugrjum-Burčejev) byl darebákem celou svou bytostí, všemi svými záměry. Virtuozita přímočarosti se jako

* Šchedrin stěžl tušil, že v této snaze vtisknout všechno do přímky se může projevat ohlas vzpomínek na situaci v jedné z jiných vrstev, a to v jednorozměrném Dnu Šádánakáru.

vrbový prut zasekla do jeho nešťastné hlavy a zapustila tam nepřehlednou síť kořenů a rozvětvení. Byl to jakýsi tajemný les, plný kouzelných snů. Tajemné stíny šly husím pochodem jeden za druhým, zapnuté, ostříhané, stejným krokem, ve stejných oděvech, stále šly a šly... Již předtím, než přijel do Glupova, sestavil si ve své hlavě celou uspořádanou halucinaci, v níž byly až do posledního detailu promyšleny všechny podrobnosti budoucího uspořádání tohoto nešťastného města.“

„Druhého dne po příjezdu obešel celé město... Šel dlouho, natahoval ruku a projektoval a teprve tehdy, když se před jeho očima objevila řeka, pocítil, že se s ním stalo cosi neobyčejného. Na tohle pozapomněl... nic podobného nepředpokládal... Klikatý proužek tekuté oceli se mu zablyštěl do očí, zablyštěl se a nejenom že nezmizel, nýbrž ani neustrnul před pohledem tohoto administrativního diktátůrka.

– Kdo je to tady? – zeptal se v hrůze.

Řeka si však povídala dál a v tomto hovoru bylo slyšet cosi pokusitelského, téměř zlověstného.“

„... Doma vyřešil podstatu otázky během minuty. Měl před sebou dva stejně velké heroické činy: zničit město a odstranit řeku. Prostředky uskutečnění prvního heroického činu promyslel již dříve; prostředky uskutečnění druhého si představoval nejasně, útržkovitě. Jelikož však v přírodě neexistovala síla, která by darebáka přesvědčila o tom, že něco neví, byla v tomto případě nevědomost nejenom rovna vědění, nýbrž byla i v jistém smyslu pevnější než vědění. Nebyl ani technologem, ani inženýrem; byl to však lump s tvrdou duší, což je také síla svého druhu, kterou je možné pokořit svět.“

„Město se přikřčilo; ve vzduchu byla cítit zatuchlina. Ještě nevydal žádné instrukce, ještě nevyjádřil žádné myšlenky, nikomu nesdělil své plány, ale všichni již chápali, že *nastal konec*.“

Všichni, kdo četli Ščedrina, vědí, že začátkem konce bylo zničení starého města do základů a vývoz vzniklého smetí, včetně hnoje, k řece.

„A vytožená minuta nastala. Shromáždil policejní strážníky, přivedl je na břeh řeky, kroky odměřil prostor, ukázal očima na říční proud a jasným hlasem pronesl:

– Odsud – tam! –

Obyvatelé města sice byli velmi zakřiknutí, i oni však procítili. Až dosud ničili pouze díla lidských rukou, nyní však mělo být zničeno dílo věčné, jehož se lidská ruka nedotkla ...

– Žeňte je! – zavelel policejním strážníkům, když přeběhl očima vlnící se dav. Zápas s přírodou vzal svůj počátek.“

Zápas s přírodou!... – Všeobecně je přijat názor, že Ščedrin v obraze Ugrjum-Burčejeva reprodukoval, samozřejmě v satirické formě, obraz Arakčejeva.¹⁰ Dokazuje se to jak některými rysy vnější shody mezi ščedrinovským hrdinou a podobou hnusného carova oblíbence, tak i zjevnou parodií na vojenské osady, které představovala administrativní soustava opevnění, o níž snil Ugrjum-Burčejev. Je také jasné, že v tomto obraze se do jisté míry odrazil i reálný historický

obraz jiného despoty, který vtiskl Rusku ještě výraznější pečeť a který byl i Ščedrinovi chronologicky blíže: obraz Mikuláše I. Jenže... zápas s přírodou? Ani Arakčejev, ani Mikuláš nesmetali města z tváře země, aby na jejich místě stavěli města nová, nalinkovaná podle vlastního pravítka; ani jeden, ani druhý nehnali veškeré obyvatelstvo do slepého zápasu s přírodou.

... Hory odpadků nakonec přehradily řeku: „Rozlehlo se praštění, svištění a jakési hromadné klokotání... Poté všechno zmlklo; řeka se na minutu zastavila a potichoučku se začala rozlévat po louce. K večeru byla záplava tak velká, že nebylo vidět konce a vody bylo přitom stále víc a víc. Odkudsi byl slyšet hukot; zdálo se, že kdesi se hroučí celé vesnice, že se tam rozléhá nárek, sténání a prokletí. Po vodě plavaly stohy sena, klády, vory, zlomky jizeb, a když dosáhly přehrad, hromadily se na jednom místě.“

Je známo, že záměry Ugrjum-Burčejeva padly hned příští ráno. Řeka během noci protrhla a smetla přehradu a znova plynula ve svých březích. Šokovaný přetvořitel se tehdy rozhodl, že od řeky odejde a postaví vysněné město Něpreklonsk na novém místě; v nížině rovné jako ubrus. Tam se nakonec unavil a usnul se sekyrou v ruce.

„Zmoření, nadávkami zasypaní a zničení Glupovci vydechli poprvé po dlouhé době svobodně. Podívali se po sobě navzájem – a najednou se zastyděli. Necháпали, co se s nimi vlastně stalo, cítili však, že vzduch je naplněn nadávkami a že v tomto vzduchu nelze nadále dýchat. Měli vůbec nějaké dějiny, existovaly v těchto dějinách momenty, kdy měli možnost projevit svou samostatnost? – Na nic si nevzpomínali. Vzpomínali si jenom na to, že měli Urus-Kuguš-Kildibajevy, Něgod'jajevy, Borodavkiny a k dovršení hanby tohoto odporného, hanebného lumpa! A všechno to dušilo, hryzalo, drásalo – kvůli čemu? V hrudi jim vřela krev, tváře se křečovitě křivily hněvem pouze při vzpomínce na hanebného idiota, který přišel bůhvíodkud se sekyrou v ruce a s nevýslovnou drzostí vyřkl ortel nad minulostí, současností a budoucností...“

„Ugrjum-Burčejev se probudil a vrátil ke stavbě Něpreklonska, atmosféra se však nepostižitelně změnila. Cítil cosi podezřelého. Ohromilo ho ticho v denní době a šelest v době noční. Viděl, jak s příchodem soumraku začaly po městě bloudit jakési stíny, jež mizely neznámo kam, a s rozbřeskem dne se tytéž stíny znovu objevovaly ve městě a rozbíhaly se po domech. Tento jev se opakoval po několik dní a on chtěl pokaždé vyběhnout z domu, aby osobně prozkoumal příčinu nočního neklidu, pověrečný strach jej však zadržel.“

Citáty skončily.

Neudivují tím, že velký satirik podal jednostranný obraz – nikoli realistický, nýbrž ostře groteskní, dovedený do hrůznosti. Je to právo satirika. Udivuje však to, že na základě konkrétních historických figur minulosti, figur mnohem méně významných, předjímal ve svém díle obrovskou postavu budoucnosti. Uviděl a zobrazil ji samozřejmě pouze z jedné stránky, z té, která ji spojovala s ruskými despoty minulosti. Když se však myslitel dlouho a ostře, pln duševní bolesti a muk zahleděl do typických obrazů dějin své země a jejich tendencí, došel k prorocství,

že tyranská tendence, která se projevovala v Bironovi, v Pavlovi, v Arakčejevovi i Mikulášovi, dosáhne svého kulminačního bodu až v budoucnosti. Pak se na vrcholu moci zjeví ten, jehož nejpodstatnější stránce je Ugrjum-Burčejev podoben více než kterémukoli z jeho předchůdců.

Velcí tyraní ruských dějin, Ivan Hrozný a Mikuláš I., byli pouze nástroji démona velmocenské státnosti. Tím se vyčerpával jejich metahistorický význam, nebude-li hovořit o tom, že v prvním období panování Hrozného jím vládl demiurg a na konci pak Velga. Stalin byl také nástrojem následujícího Žrugra, tím se však jeho metahistorický význam v žádném případě nevyčerpával.

At' bylo Rusko za Hrozného a zvláště pak za Mikuláše jakkoli veliké, jeho vítězství a porážky, růst či pokles jeho síly se však mohly bezprostředně odrážet v osudech pouze omezené geografické zóny: střední Evropy, Středního a Blízkého východu. Bojovná ruská ideologie prvních dvou Žrugrů – idea Třetího Říma a koncepce „samoděržaví, pravoslaví, národ“ – byla poznamenána úzce nacionálním a konfesním provincialismem. To zcela odpovídalo tomu stadiu světového technického rozvoje a mezinárodních vazeb, jehož tehdy lidstvo dosáhlo. Vazby se však upevňovaly a rozšiřovaly a úspěchy techniky změnily sám pojem zeměpisného prostoru, přiblížily kontinenty k sobě navzájem, válkychtiví sousedé se pak do sebe zapřeli hranicemi tak pevně, jak se do sebe opírají čely zápasící berani. Rusko zaujalo v dějinách popřední místo od toho okamžiku, kdy se uvnitř něho dostala k moci – poprvé ve světě – internacionální Doktrína. Rusko se stalo první zemí vyzbrojenou takovou ideologií, která se v zásadě mohla rozšířit na všechny světadíly. A nejen to: v Doktríně byl založen takový impuls k rozšíření, který pokládal za své hranice právě hranice planety. Když mluvíme o světových impériích nebo o celosvětových aspiracích velkých dobytých minulosti, od Čingischána po Napoleona a britské impérium, používáme slovo „celosvětový“ v podmíněném významu. Revoluční Rusko s jeho Doktrínou bylo v dějinách prvním nositelem celosvětové tendence ve smyslu zcela bezpodmínečném. Tajemství spočívalo v tom, že na místo snu o celosvětové hegemonii jednoho jednotlivého národa (snu utopického, neboť ani jeden národ není pro tento účel dostatečně početný) byla nyní proklamována idea celosvětového spolenectví národů, spjatých novým společenským zřízením, jež mělo všude vzniknout v důsledku revolučních výbuchů. Revolucionizující, osvobozující vliv této koncepce pro neruské země, zvláště pro kolonie a polokolonie Východu a Jihu, byl kolosální. V některých z těchto zemí se tento vliv postupně rozvíjel podle programu, který byl načrtnut v Moskvě, do jiných byl zanesen na bodácích sovětských armád. Našlo se i nemálo takových zemí jako Indie či Barma, kde tento revolucionizující vliv prudce změnil své etické a politické zabarvení. At' však tomu bylo jakkoli, do revoluční či přetvářecí činnosti se zapojovaly masy právě těchto nadnárodů, těchto zemí, těchto národů, a nikoli pouze Ruska samotného. Rusko se podle míry svých možností snažilo pouze zachovat si úlohu usměřující síly (což se mu zdaleka ne vždy dařilo, a jak šel čas, dařilo se mu to čím dál méně).

Je proto přirozené, že za obrazy obou vůdců revolučního Ruska jsou vidět nejenom obrysy třetího ruského wicraora, nýbrž také stín bytosti nezměrně ohromnější, bytosti planetární – realizátora velkého démonického plánu, bytost jménem Urparp.

Význam, úloha a samotná povaha těchto dvou lidských nástrojů se však hluboce lišily.

První z nich byl člověkem. Stejným člověkem jako téměř všichni nositelé temných či světlých poslání. Je ovšem samozřejmé, že na jeho šeltu i ve všech ostatních komponentech jeho bytosti probíhala mnohaletá, ne-li mnohasetletá práce, aby jej změnila na poslušný nástroj jinopřírodní vůle. Jeho osobní monáda však při tom všem zůstávala nedotčena, dále se vznášela ve svém mnohoslunečném Irolnu. Jeho lidská podoba, jeho charakter nezbytně – do jisté míry – odrážely světlo této monády, nehledě na množství překážek, které démoničtí pěstouni stavěli mezi monádu a člověka. V jeho charakteru zůstaly dokonce i takové vlastnosti, které se zdály být z hlediska jeho poslání na překážku, jež však nemohly být definitivně potlačeny. Tento člověk nebyl ani krvežíznivý, ani nebyl aktivně krutý; úporně věřil v Doktrínu a pracoval nikoli ve jménu svém, nýbrž ve jménu tohoto ideálu. Svěrázným způsobem miloval národ a lidstvo, byť to byla láska obecně abstraktní, láska zasněné hlavy. Přál jim takové blaho, jak ho sám chápal, a pokud se někdy uchýlil k velmi tvrdým opatřením a dokázal projevit i nesmlouvavost, nebylo to diktováno ani mstivostí, ani nelidskostí, nýbrž přesvědčením o tom, že taková je smutná revoluční nutnost. Prolití krve či způsobení utrpení mu nepřinášelo samo o sobě žádnou slast. Dokonce i v tom případě, kdy byl v důsledku teroristického útoku těžce raněn a stěží zůstal naživu, našel v sobě vůdce mravní sílu a dostatečnou politickou prozíravost a možná že i humanitu, aby trval na tom, že pachatelka atentátu nebyla popravena, nýbrž uvězněna. Ke svým soudruhům ve straně měl otcovsky šetrný vztah a ani proti těm z nich, kteří stáli v čele opozičních proudů uvnitř strany, nepřijímal žádná opatření, kromě diskusního boje, stranické sugesce a tlaku vlastní autority. Političtí činitelé jako Trockij, Zinovjev, Bucharin, kteří mnohokrát demonstrovali své odlišné smýšlení, zůstávali aktivními členy elity a nesli obrovskou tíhu společné stranické a státnické práce.

Mnoho případů jeho zásahu, který odvracel nezasloužené tvrdý trest či příliš tvrdé opatření místních mocenských orgánů, dokazuje, že prvnímu vůdci nebyly mnohdy cizí lidský soucit, slitování, pocit spravedlnosti. Příliš upřímně do sebe nasál demokratické ideály předešlých generací; byl příliš inteligentní na to, aby jej bylo možné přeměnit v tyрана. Všechno to dokazuje i jeho vztah k takzvaným národnostním menšinám: jeho instrukce pro tento případ byly proniknuty značnou péčí o to, aby nebyla zraněna národní hrdost, bolestně vyhraněná díky stáletému pronásledování. A jsou naplněny takovou ostražitou lidskostí a takovým porozuměním pro psychologii utlačovaných národů, že se nepřestáváš divit: jak mohl jeho nástupce tyto instrukce tak bezohledně a cynicky pošlapávat?

Lenin byl internacionalistou nejen slovy, ale i skutky. V mnohém skutečněoval temné poslání, hluboce však věřil tomu, že jeho činnost směřuje k blahu lidstva.

– Jiná povaha a odlišná předexistence vymezily i zcela odlišný charakter druhého vůdce.

Každá z inkarnací této bytosti byla jakoby další zkouškou. Předposledně se na historické aréně zjevil právě v podobě, kterou s geniální metahistorickou prozíravostí zaznamenal Dostojevskij ve svém *Velkém inkvizitorovi*. Nebyl to Torquemada či někdo jiný z největších vůdců této satanské zkušenosti; nepatřil však ani k řadovým pracovníkům inkvizice. Objevil se v době jistého poklesu politické vlny a během svého dlouhého života pochopil, že se mu nepodaří přeměnit katolickou církev na poslušný mechanismus Gagtungra a cestu k celosvětové tyranii. Zkušenost činnosti v rámci inkvizice však této bytosti dala velice mnoho, rozvinula v ní touhu po moci, krvežíznivost, sadistickou krutost a zároveň ustálila způsoby spojení mezi Gagtungrovou, a přesněji řečeno Urparpovou inspirací a jejím denním vědomím. Tato bytost začala onu inspiraci vnímat již nikoli pouze skrze podvědomou sféru, nýbrž bezprostředně a přímo bdělým vědomím. Existuje speciální termín: *chochcha*. Označuje satanské pozdvižení, neboli typ takových extatických stavů, kdy člověk vchází ve styk s vysokými démonickými silami nikoli ve snu, nikoli v transu, nýbrž při plném vědomí. Tenkrát ve Španělsku 16. století začala být chochcha této bytosti dostupná, tím bylo dosaženo stupně uvědomělého satanismu.

Období mezi touto inkarnací a inkarnací následující probíhalo zpočátku na Dně, kam byly šelt i astrál svrženy zátěží strašlivé karmy, později pak v Gaššarvě: Urparp a jeho sluhové sem vyzdvihli potenciálního antikrista a 200 let jej tam připravovali k jeho následujícímu vtělení. Připomínám, že sám Gagtungr kdysi pro něho v Irolnu uloupil u jednoho z císařů starého Říma monádu, kterou uvrhl do zajetí ve víru fialového oceánu v Digmatu, přičemž jakoby bezhlavý šelt imperátorův přebýval v letargickém spánku v jednom z vězení Gaššarvy.

Zdá se však, že uvnitř bytosti, o níž je řeč, ještě navzdory vědomému uctívání Gagtungra snad zůstávala nepatrná jiskřička, určitý stín pochyb o správnosti takové volby. Je možné, že to byl pouze instinktivní strach z nepředstavitelně strašlivé katastrofy po příští apoteóze. Ať tak či onak, tato jiskra byla nakonec udušena na začátku nové existence této bytosti na Zemi. Tato bytost spatřila znovu sluneční světlo v maličké zemi na pomezí Asie a Evropy, v horské vesničce, v chudobné věřící rodině; a ještě jako chlapec se zcela rozloučila se vším, co je přímo či nepřímo spjata s křesťanstvím. Zdálo se, že jí síly Prozřetelnosti ještě jednou pootevřely dveře spásy tím, že jí nabídly další cestu v lůně církve, v hodnosti kněze. Jenomže jaké perspektivy mohla tato skromná cesta skýtat bytosti posedlé vizí vlády nad celým světem? S přípravou na duchovní cestu – v obou významech toho slova – bylo skoncováno jednou provždy a nezvratně. Je také možné, že volba byla v podstatě učiněna již v Gaššarvě, nyní pouze nalezla adekvátní vyjádření v Enrófu. Objekt mnohasetleté ďáblovy péče se přimkl k revolučnímu hnutí na Kavkaze a důkladně prostudoval Doktrínu, neboť velmi přesně pochopil, že jeho *první* opatření po dobytí moci nenalezne lepší masku.

Ale proč, přesněji řečeno, kvůli čemu se tato bytost, která byla předurčena k vládě nad Ruskem, zrodila nikoli v ruské rodině, nýbrž v nitru jiného, okrajového, maličkého národa? Zřejmě z téhož důvodu, ze kterého se Napoleon zrodil nikoliv jako Francouz, nýbrž jako Korsičan, nikoli jako následník krve a ducha velké francouzské kultury, nýbrž naopak jako dvojnásobný uzurpátor: nejenom jako dobyvatel moci, k níž nebyl povolán ani společností, ani následnickým právem, nýbrž ještě k tomu moci v cizí zemi, a ne ve své vlastní. Korsika i Gruzie, země drsné, hornaté, kulturně zaostalé, kde je lidsky život velice levný a každý konflikt přerůstá v krvavé střetnutí, vykonaly své, upevnily v obou svých zrozceních hluboké pohrdání hodnotou lidského života, žhavou pomstychtivost, neschopnost odpouštět a pozoruhodnou lehkost, s níž jsou rodáci z těchto zemí připraveni sáhnout ke zbraní. Obě tyto bytosti právě měly být, aby mohly lépe splnit své předurčení, v těle obou velkých zemí jaksi cizorodými tělesy, nespojenými žádnými iracionálními, hlubinnými, duchovními nitěmi s národem, který se měl stát hlavní arénou jejich činnosti a v převážné míře jejich obětí. Bylo třeba přijít „neznámo odkud se sekerou v ruce a s nevýslovnou drzostí“, jednat tak, jak si počíná dobyvatel v zotročené zemi.

Ludvík XIV. vedl chladnokrevně své války, ztotožňoval stát se sebou samým a posílal na smrt tisíce Francouzů. Petr I. obětoval několik desítek tisíc duší nevolnických rolníků, aby postavil Petěrburg. Lenin pracoval pro světovou revoluci, která by stála život přibližně milion lidí. Ale vrhnout téměř polovinu mužského obyvatelstva Francie do tlamy nepřetržitých válek s jediným cílem rozšíření sféry vlastního panování, obětovat pro záchranu svého nikým a ničím nepožehnaného trůnu přinejmenším deset milionů ruských vojáků, potom posadit za ostatný drát jednu pětinu obyvatelstva země a připravovat přeměnu jejích nejkrásnějších měst a nejúrodnějších oblastí v měsíční krajinu kvůli vidině rozšíření svého panství na celou planetu – ne, toho by se neodvážil ani Ludvík, ani Petr, ani Lenin – nikdo, v jehož žilách teče stejná krev jako prolévaná krev národa, nikdo, pro něhož jsou kulturní hodnoty národa jeho hodnotami, minulost a budoucnost národa jeho minulostí a budoucností, pro něhož je země, po které kráčí, tou nejcennější, nejmilejší a nenahraditelnou zemí – Vlastí.

Pochopitelně, „otec lži“, který od staletí ke staletím připravoval svého zplozence, mu nikdy neřekl celou pravdu – ani o konečných cílech a možnostech, ani o významu jednotlivých etap přípravy. Když velký démonicky rozum zabezpečoval jeho další inkarnaci, chápal, že v Enrófu ještě nedozrály podmínky pro říši antikristovu, že ani sám kandidát není ještě vůbec připraven k takovéto úloze. V jeho bytosti dosud nebyly připraveny schrány pro ty nadlidské dary, jež jsou nezbytné vládci světa. Zůstávaly zatím v zárodku orgány, které se měly později rozvinout v jeho hmotné podobě. Nebylo ještě kam vložit genialitu vědeckou, státnickou, uměleckou, genialitu temné religiozity. Neboť schopnost prožívat stav chochcha ještě nestačí k tomu, aby materiálu získanému skrze ďábelské duchovnění byly přidány formy velkého kvazináboženství, přitažlivé pro lidstvo.

Urparp věděl nejlépe, že zatím nepřijde představení, nýbrž pouze generální zkouška. Bylo však třeba ve vědomí zplozence upevňovat iluzi, že to není zkouška, nýbrž právě již dlouho očekávané představení, a že právě v této inkarnaci může dosáhnout svého celoplanetárního cíle, bude-li dobře hrát. Tato iluze by pro herce byla nejsilnějším stimulem, aby hrál ze všech sil a jak nejlépe umí: nejsilnějším stimulem ve funkci světového revolučního proudu.

Je strašlivé zadívat se do zachovalého portrétu této bytosti v dětských letech. Jaký otřesný kontrast s tváří maličkého Lenina! Nic chlapeckého, ani záblesk dětského!... Podivné čelo, natolik snížené a zúžené okrajem černých, hladce ulízaných, „jak jarmulka“ nasazených vlasů, že by to vyvolalo dojem degenerace, kdyby se pod vlasy nerýsovala ohromující lebka – *keónické* formy –, jež se nezakulacuje pлавnou linií dozadu, nýbrž se pozvedá vzhůru až k samotnému temeni. Zaostruje se a je nakonec ověncena tou vypouklinou, která hovoří o velkém mystickém nadání.¹¹ Brada je dlouhá a úzká; později se výrazně rozroste do šířky. Nos vystupuje bojovně kupředu; v obrysech suchých a bledých, sevřených rtů – pevnost, nečitelnost a podivná, neinteligentní tupost. A napjatě přihmouřené oči hledí tak zachmuřeně, sebevědomě, s takovým zarytým nepřítelstvím ke všemu, že to nevidíš u žádného dítěte.

Třicet let se před námi všude mihotala podobizna této bytosti – již ne chlapce, ale muže. Nebylo možné učinit krok, abys ji nepotkal zprava, zleva či zepředu. A je těžké zbavit se návyku na tuto tvář, na množství asociací, které v nás její podoba vyvolává, je těžké nepředpojatě na tyto rysy pohlédnout. Na většině portrétů jsou oči vůdce lehce přihmouřeny, jakoby napolo přikryty nepatrně opuchlými víčky. Někdy je to grimasa, jež má imitovat dobrodušně chytrácký úsměšek jako u Lenina, někdy se to podobá napjatému zahledění do dále. Pouze na známém portrétu malíře Brodského jsou oči otevřeny tak, jak mají být: hledí na nás odtud černočerná tma, sverepá a strašlivá. Husté vlasy, sčesané dozadu, skrývají nenormálnost lebky; pověstné kníry skrývají příliš proradnou linii rtů.

I kníry vlastně vnášejí do obrazu dosti významný odstín: odstín jakési přihlouplé primitivnosti, jako by se její majitel honosil svou mužskou hrubostí a sám ji v sobě kultivoval. V dětství úzký ovál tváře dávno nahradil jasně načrtnutý čtverec, vysvětluje to s léty rozvinutá drtivá síla čelistí, schopných, jak se zdá, rozemlít kameny. Do této tváře vtiskly svou pečeť jak nesmírná vůle, tak i nekonečné sebevědomí. Žádný rys v ní nenaznačoval když už ne oduševnělost, tak alespoň rozvinutou inteligenci. Pouze ubíjející chytrost ve spojení s nepochopitelnou tupostí – a ještě něco, co vyvolává rozpaky a obavu: lebka! Lebka. Co pojmají do sebe tyto neobvyklé pukliny, co znamenají tyto unikátní proporce?

Chytrost, vůle, tupost, nelidskost – vždyť tyto vlastnosti nestačí, aby člověk zanechal v dějinách takovou stopu, jakou zanechal on. Musí být vidět i vlohý vyššího řádu. Možná o nich svědčí to, co portrét nemůže zachytit – hlas, témbř, dikce? Jenomže my všichni, jeho současníci, jsme přece slyšeli tento hlas, zbavený vibrací, postrádající nuancí, pomalý a tupý zvuk automatu, tuto mluvu vychodního člověka, který se nikdy nedokázal pořádně naučit rusky.

Kdo to tedy je? Copak je to vskutku idiot? Jenomže kdy a kde, kromě města Hlupákova, se idiot stával absolutním vládcem, a to v obrovském státě? A stával se nikoli následnickým právem, nýbrž vlastním úsilím? Uchopit moc a po tři desetiletí vládnout titánské velmoci, donutit celé kontinenty třást se – k tomu je třeba disponovat ještě i čímsi jiným, než je pouhý idiotismus.

Odložme však portrét a pohleďme na životopis státníka.

Navzdory Leninově otevřené a jasné poslední vůli,¹² varující stranu před tím, aby tomuto milovníkovi „ostrých jídel“ poskytla příliš široké pravomoci, dokázal tento milovník během dvou tří let odstrčit lokty všechny další pretendenty, kteří měli větší zásluhy a přednosti; dokázal mistrovsky provedenými intrikami přivést všechny konkurenty, kteří nestihli umřít sami, na popraviště nebo k ost-rakismu. Neopominul rozdrtit všechny opoziční skupiny – jednu za druhou jako hnízda hmyzu – ve straně i mimo ni. Nalezl způsob, jak na prášek rozemlít inteligenci – tohoto rozséváče nezávislého a odlišného myšlení – a místo ní vytvořit svůj vlastní ekvivalent této kulturní vrstvy. Zničil vnější příkrovy a formy náboženství a donutil ho zároveň, aby věrně a oddaně sloužilo jeho zájmům. Dokázal vytvořit takový kulturní režim, v němž by dokonce i ta nejodvážnější hlava byla zbavena možnosti pozvednout hlas proti. Vybuďoval takový bezpečnostní aparát, při němž byl vládcův život absolutně nedosažitelný pro jed či dýku, kulku nebo bombu. Dokázal, aby hlasy všeho ostatního obyvatelstva zněly nikdy neumlkajícím hymnem – jemu, pouze jemu, milovanému, moudrému, rodnému – k tomu všemu bylo vskutku nezbytné být geniální. Bylo nezbytné být majitelem geniality zvláštní, specifické: temné geniality tyranie.

Genialita tyranie se skládá v podstatě ze dvou sil; z nejvyšší možné touhy po vlastním prosazení a největší možné krutosti.

Jak se zdá, v dějinách lidstva dosud neexistovala bytost natolik posedlá touhou prosadit se, tak nažhavená a temperamentní. Jak uboze vypadá čtyřicetimetrová socha Nerona v podobě Apollóna, kterou nechal kdysi postavit vedle Kolosea,¹³ když ji porovnáme s mnoha tisíci sochami revolučního vůdce, které byly postaveny všude, na každém náměstí, u nádraží, v každém parku, na dvoře každé továrny, a které se různily velikostí od běžných pomníků až po rhodský Kolos!¹⁴ Donutit pojmenovat svým jménem hlavní ulici v každém městě a dobrou třetinu kolchozů země; donutit libovolnou schůzi, ať se zabývala jakoukoli otázkou, aby se završila ovací na počest vůdce; vnutit toto oslavování za povinnost všem druhům umění, literatury, hudby, vědy; donutit ve 20. století polovinu lidstva, aby jej pokládalo za koryfeje ve všech oblastech vědění; seřídít mechanismus falzifikace historických dokumentů tak, aby se revoluční či státnické zásluhy poražených soupeřů připisovaly pouze jemu; napsat nové evangelium,¹⁵ v něm proslavit sebe sama a donutit veškeré obyvatelstvo, aby tento paskvil studovalo div ne nazpaměť; všechno tak zamlžit, že nespočetné davy lidí za hranicemi uvěřily tomu, že se jim dostalo nesmírného štěstí – žít současně s nejgeniálnějším, nejmoudřejším a nejhumánnějším ze smrtelníků... Co jsou ve srovnání s tím všechny choutky despotů minulosti: falzifikace dějin Ramessem II.,¹⁶ modlitby před svým zobrazením

v chrámu, ke kterým nutil některé kněze Caligula,¹⁷ omračující řev „Heil Hitler“, který hřměl deset let nad Německem*, a dokonce i hory lidských lebek či karavany s nůšemi plnými vyrvaných lidských očí – apoteózy, kterých byla schopna přízemní obrazotvornost různých Čingischánů a Tamerlánů.

Je známo, že Stalin se velmi staral o rehabilitaci některých netvorů minulosti, například Ivana Hrozného či Maljuty Skuratova. Avšak o tomtéž Hrozném nakonec pohrdavě poznamenal: „Popraví hrstku bojarů a pak se dva týdny modlí a činí pokání. Měkkota!“ Ano, nazvat Hozného slabochem měl snad právo jedině on.

Tyto bezprecedentní formy a rozměry tyranie svědčí o nadlidské touze prosadit se a stejně tak o nadlidské krutosti.

Byl krvežíznivý jako pravý démon. Jakými představami státního prospěchu, byť převráceně pojatými, lze objasnit systém periodicky se opakujícího masového pouštění žilou? Poprvé si to dovolil na počátku kolektivizace, kdy bylo kulactvo, přesněji řečeno zámožné rolnictvo, likvidováno podle jeho plánu „jako třída“. Davy lidí byly zbaveny prostředků k životu a za okolností zhoubných i pro dobytek byly vrženy do neobydlených oblastí, kde také odevzdávaly Bohu své duše. „Odkudsi byl slyšet rachot; zdálo se, že kdesi jsou ničeny celé vesnice a rozléhá se tam sténání, nářek a prokletí. Po vodě plavaly stohy sena, klády, vory, části jizeb...“ Není pochyby, že kdyby kolektivizaci zemědělství řídil alespoň Lenin – o skutečných demokratech a humanistech už ani nemluví – bylo by toto opatření provedeno zcela jinými metodami. Uskutečňovali by ho opatrně a pomalu, nikoli přinucením, nýbrž názorným demonstrováním výhod a účelnosti kolchozů, přičemž by byly zachovány všechny materiální hodnoty soukromých hospodářství. Bylo by to prospěšné rolnictvu i zemědělství, státu i celé světové Doktríně vůbec. Namísto toho vypukl na Ukrajině a na některých dalších místech v roce 1933 neslýchaný hladomor až do lidojedství.¹⁸ Možná historikové budoucnosti dokáží stanovit alespoň přibližný počet obětí této skupiny opatření. Po první hekatombě byla navržena druhá: oběti pohromy v náboženských konfesích. Krátký oddych, aby mohly Gagtungrovy pluky strávit vekolepou porci gawachu – a na hodovní stoly v Gaššarvě a Digmatu se nese již nový pokrm: dva až tři miliony obětí „ježovštiny“. Ještě trochu – a začíná růst hekatomba obětí Velké vlastenecké války. Druhého vůdce lze pouze relativně pokládat za jednoho z jejích viníků, odpovědnost za rozsah lidských obětí však nese i on. Jakmile se v roce 1945 začíná tento pramen gawachu vyčerpávat, začíná se lidský nástroj Urparpův poohlížet po novém. Válčit dále není možné – válečné rezervy se vyčerpávají a i nepřítel nás předebral výrobou atomové bomby: to znamená, že je třeba zajistit nové proudy gawachu v podmínkách mezinárodního míru. Začínají masové represe. Bez rozmyslu, nesmyslně, s nekonečnou fabrikací případů bez jakýchkoli důkazů, s nelidskými mučeními a s takovým režimem v některých

* Mluví o deseti letech, protože později hluk vlasteneckých výkřiků zcela přehlušilo hřmění náletů a výbuchy bomb.

„speciálních táborech“, před nímž blednou Osvětim a Buchenwald. Nemáme zatím ještě přesné číselné údaje o obětech tohoto období. Je ale nepochybné, že počet zahynulých v táborech od roku 1945 do roku 1953 činí několik milionů, a přidáme-li k nim ty kteří zemřeli dříve, a dokonce i ty, jež masové předčasné propuštění za Chruščovův vysvobodilo z táborů na pokraji hrobu, bude nutné zapomenout na předešlé jednotky počítání a přejít již na operace s desítkami milionů.

Při pokusech porozumět tomu, co se děje, se lidé dostávali do slepé uličky. Pokoušeli se vysvětlit zvěrstva intrikami a zákeřnými záměry těch, kdož se vůdcovou chybou dostali k řízení soustavy bezpečnosti. Napomáhal tomu i sám vůdce, který čas od času odstraňoval a krutě trestal své chráněnce. Za popraveným Jagodou zmizel v propasti Ježov, po něm Abakumov a ihned po vůdcově smrti – ten, jenž řídil systém bezpečnosti po dobu 15 let.¹⁹ Všem bylo jasné, že taková opatření nejenže nesledují státní zájmy, nýbrž jsou naopak s těmito zájmy v nejpříkřejším rozporu. To bude jasné každému historikovi. A metahistorikovi bude kromě toho jasné, že na těchto oceánech gawachu neměl zájem ani Žrugr, ani jigvové, neboť ti se živí nikoli gawachem, nýbrž psychickými emanacemi státního komplexu lidských citů. Stalin se těmito činy odhalil v metahistorikových očích nikoli jako nástroj Třetího wicraora, nýbrž jako nástroj samotného Velkého Trýznitele, neboť jedině Gagtungr a démoni Gaššarvy měli zájem na přítoku těchto neslýchaných objemů gawachu.

Tak se nám vysvětlují oba komponenty toho, co můžeme v této bytosti nazvat geniální schopností k tyranii: touha prosadit se a aktivní krutost, která je dovedena do téměř extatického napětí.

Jenomže Stalin přece dodne má reputaci velkého státního činitele – skvělého politika a diplomata, vynikajícího vojevůdce, prvotřídního organizátora, dokonce i velkého činitele kultury. Podívejme se blíže, jaké jsou Stalinovy nejdůležitější státnické úkoly před druhou světovou válkou. Myslím si, že se dají definovat takto: upevnění své absolutní samovlády a rozdrčení jakékoli opozice; zápas s duchovností; kolektivizace zemědělství; industrializace; příprava válečné mašinerie k odražení možného útoku a k vlastnímu skoku na Západ, Východ a Jih; vytvoření k tomu příznivé mezinárodní situace; maximální úspory lidských rezerv Sovětského svazu k poslednímu střetnutí s kapitalistickým světem.

Ovšem pro upevnění vlastní diktatury a naprosté rozdrčení veškeré opozice není vůbec zapotřebí být velkým státníkem. Stačí být geniálním tyranem. Stačí jím být i pro boj s duchovností těmi metodami, kterými ho vedl Stalin. O tom, jak metody kolektivizace protirečily státním zájmům, jsem již hovořil; nyní doplním, že osudové zaostávání země ve výrobě zemědělských produktů lze objasnit ani ne tak omyly a chybami samotné kolektivizace, nýbrž tou politikou vymačkávání vši šťávy z rolníků s tím nepovedeným hospodařením, kterým se vyznačoval veškerý agrární kurs Stalina od začátku až do konce. Nemalý význam mělo i to, že důraz na přílišné urychlení temp vývoje těžkého průmyslu vytrhl z vesnice obrovské masy lidí; ještě větší masy vyrvala Vlastenecká válka a po válce nebylo učiněno nic, aby byl stimulován návrat lidí k půdě a aby byli lidé aktivně

zainteresování na zvyšování produktivity zemědělské práce. Slepá víra v účinnost čistě vnějších prostředků vedla k tomu, že veškerá naděje byla vložena do mechanizace zemědělství. Výsledkem byly vesnice bez lidí, rozšíření sektoru chátrající půdy, nahromadění tisíců traktorů a kombajnů v ostatních sektorech a prázdné žaludky kolchozníků. Je pochopitelné, že lidé utíkali z vesnic do měst všemi možnými způsoby.

Stát i veškerá Doktrína vcelku by měly prospěch i z toho, kdyby nebyl plán industrializace tak jednostranný, kdyby nebyla ponechána bez náležité pozornosti výroba spotřebních předmětů. Jelikož však převládala starost nikoli o blahobyt obyvatelstva, nýbrž o to, aby bylo možné převést průmysl na válečnou kolej, kdyby k něčemu došlo, navrhovalo se obyvatelstvu, aby to nějak vydrželo jednu pětiletku, druhou, třetí, čtvrtou a možná ještě dvě až tři, aby mohla být země zabezpečena výrobou výrobních prostředků. Výsledkem třicetiletého panování bylo, že produkce lehkého průmyslu i produkce zemědělství stačila sotva k tomu, aby jakž takž uspokojila obyvatelstvo velkých měst, ostatní obyvatelstvo pak bylo nuceno trpět nedostatkem toho nejnnutnějšího.

Zdálo by se, že se vše dělá pro vytvoření válečné mašinérie nebývalé mohutnosti. Kupodivu i v tomto snad nejdůležitějším odvětví státní činnosti se všechno vyvíjelo jakýmsi osudovým způsobem ne tak, jak by se chtělo. Tyranie, jež pod sebou nestrpěla ani jednoho vynikajícího člověka, vedla k tomu, že nedlouho před druhou světovou válkou bylo rozdrceno nejvyšší velení sovětské armády a spolu s Tuchačevským byly neznámo proč a kvůli čemu zahubeny desítky talentovaných vojenských řídicích činitelů. Ohromuje, jak malý efekt přinesla péče o zesílení válečného letectva. Ještě více ohromuje to, že v obou pětiletých plánech nebyla věnována náležitá pozornost výstavbě nových dopravních cest a v momentě německého vpádu země disponovala pouze sítí železnic, z nichž byla většina postavena ještě v 19. století. Dokonce i ze strategického hlediska nejdůležitější železniční tratě, jako je například velká část tratě Moskva – Kyjev, zůstávaly jednokolejné a v obrovských asijských prostorech byla za dvacet let vybudována pouze jedna slušná železniční trať – slavný Turksib. Celé toto amatérské řízení mělo spolu s řetězem zahraničněpolitických omylů za následek to, že sovětské armády musely v prvním roce Vlastenecké války přenechat nepříteli celé území až ke Stalingradu.

Mluví se o geniálním politikovi, skvělém diplomatu. Je však velmi obtížné vidět něco skvělého v tom politickém kursu, který od revoluce až do roku 1941 udržuje zemi v mezinárodní izolaci; který ze strachu před cizími ideologickými vlivy zabedňuje všechna okna – nejenom do Evropy, nýbrž i kamkoli jina; který svou podporou revolučního hnutí v cizích zemích a prohlášeními o nastávající bitvě s kapitalismem na život a na smrt vzbuzuje v jiných zemích nejdříve obavy, poté strach a nakonec vyvolává z nebytí tak agresivní vstřícnou doktrínu s nelidskou ideologií, jako je německý nacionální socialismus, který neví, jaký nepřítel je nebezpečnější – tento nacionalismus či anglo-francouzský kolonialismus, a proto se zmítá mezi jednáními s jedním a smlouvou o přátelství s druhým, až nakonec

dostává od zákeřného přítele takový úder po hlavě, že z něj lebka praští. Stěží lze považovat další rozvoj tohoto politického kursu za úspěšnější, když se vynikající politik a skvělý diplomat nechá ohlupovat sliby o otevření druhé fronty v roce 1942, pak v roce 1943 a během tří let přihlíží, jak jeho vlast se zalévá krví a polyká jeden diplomatický klam a krach za druhým.

Je ovšem pravda, že ze všeho toho bylo vyvozeno přece jen určité poučení. Bezmocný vztek, jenž zuřil v duši této bytosti nejdříve od úderů německého soupeře a později pak u vědomí toho, že z ní diplomacie západních velmocí dělá hlupáka – tedy tato zuřivost se stala tím nejsilnějším stimulem k tomu, že v poválečných letech byly veškerá pozornost, všechna starost, všechny síly národa, všechny zdroje státu zaměřeny na dohnání a předechnání nejsilnější velmoci Západu ve vojenské oblasti. Tohoto cíle bylo naštěstí dosaženo až po Stalinově smrti – naštěstí proto, že kdyby toho dosáhl dříve, byla by třetí světová válka v tomto okamžiku již dávnou minulostí, stejně jako by už byly dávnou minulostí Paříž, Řím, New York, Londýn, Leningrad a všechno ostatní. Myslím, že Stalin měl do jisté míry organizační schopnosti. Bez těchto schopností není možné koordinovat vedení všech odvětví státu, přitom státu do takového stupně centralizovaného. Zvláště to bylo patrné v létech války, kdy téměř bez odpočinku a spánku řídil vojenskou mašinérii, činnost týlu, mezinárodní vztahy a zasahoval do všech věcí. Jiná otázka je – kdo, kromě jeho samotného, potřeboval to neustálé zasahování do všeho a zda z toho měla nakonec prospěch věc obrany. Pouze opravdový génius či dokonce supergénius by se v tomto shonu, divokém spěchu, při bleskovém přeskokování od jedné otázky ke zcela odlišné mohl vyhnout hrubým omylům, spěšným rozhodnutím a nesprávným závěrům. Tyranie, jež nestrpí, aby se s kýmkoli dělila o prerogativy vrcholné moci, ovládala i zde rozum a vůli státníka.

Co se týče termínu „vojevůdce“ ve vztahu ke Stalinovi, je toto hodnocení založeno na zjevném nedorozumění. Dějiny neviděly a nikdy neuvidí vojevůdce, který by za celou čtyřletou válku ani jednou nevyjel do přední linie, ani jednou neinspiroval vojáky příkladem své nebojácnosti a odvahy, nýbrž se naopak schoval v tom nejnepřístupnějším koutě, tam si k sobě povolával skutečné válečné odborníky, bojové maršály a generály, kteří na sobě nesou veškerou tíhu faktického velení, vypytał se na jejich autoritativní názor, na každou vojenskou otázku, aby si posléze tyto názory, tato rozhodnutí, tyto strategické a taktické koncepce přisvojil. Myslím si, že Žukov, Rokossovskij či Malinovskij by mohli mnohé vyprávět o tom, jak tento Vrchní Velitel uměl být moudrým iniciátorem toho, o čem se mu před rozhovorem s nimi ani nesnilo.

Prchlivost a státnická prozíravost – dvě věci, které jdou stěží dohromady. Zdá se, že Stalina ovládala v době války prchlivost do té míry, že poválečná budoucnost ho zajímala jen málo, což samozřejmě vedlo k nenapravitelným chybám. Příkladem může být to, že v průběhu čtyřleté války, kdy byl do zbraně povolán každý druhý plnohodnotný muž ve státě, generalissimus, ovládaný přímočarou ideou „všechno pro válku“, zakazoval poskytovat vojákům a důstojníkům dovolené. Přírozeným důsledkem toho byl katastrofální pokles porodnosti.

V přírůstku obyvatelstva po létech se vytvořila čtyřletá zející díra, která se musela tím nejhorším způsobem projevit v období let 1959–1963, kdy by se tvář v tvář hrozící třetí světové válce nenašla ve státě mládež ve věku branců. Možná vůdce věřil, že třetí válku dokáže zahájit a završit dříve, než pokolení narozené na počátku čtyřicátých let dosáhne branceckého věku.

Je možné toho, kdo nejenom stříhá, nýbrž i ničí své ovce, nazvat dobrým pastýřem? Copak lze považovat hospodáře, který nutí vytrhávat spolu s plevelem i výhonky zeleniny, za dobrého hospodáře? Je snad možné nazvat takového vůdčího činitele politického kursu, jemuž veškerá vojenská síla souseda spadne na hlavu jako snůh, dobrým politikem a diplomatem? Je snad možné toho, kdo bez příčiny a důvodu ničí zkušené kádry svých vlastních stoupenců, pokládat za rozumného vedoucího strany, opravdového vůdce? To není pastýř, ale vlk.

Nositel svérázné temné geniality, která se projevovala ve všem, co mělo vztah k tyranii, byl tak majitelem státnických schopností, jež v žádném případě nepřevyšovaly průměr. Stalin byl špatným hospodářem, špatným diplomatem, špatným vůdcem strany, špatným státníkem. Vojevůdcem nebyl vůbec.

Známe však některé projevy jeho osobnosti kvalitou ještě nižší než „špatné“. Týká se to sféry Stalinovy tak zvané *kulturní* činnosti.

„Nebyl ani inženýrem, ani technologem.“ Zůstal diletantem ve všech oblastech vědění, možná snad kromě politicko-ekonomických věd, pokládal se však ve svých představách za génia encyklopedického typu a s „nevýslovnou drzostí“ Ugrjum-Burčejeva začal řídit veškerý vědecký život Sovětského svazu. Je pochopitelné, že se nezabýval laboratorními výzkumy. Činnost celé soustavy Akademie věd SSSR se všemi instituty, které do ní patřily, jakož i činnost základních, středních a vysokých škol, byla však zaměřena v souladu se směrnicemi, které vydával osobně Stalin. A nejen to. Organizovaly se široké společenské diskuse o otázkách biologických, fyzikálních, dokonce i astronomických disciplín, jejichž úkolem bylo posouzení a rozpracování takového zorného úhlu na stávající vědecké problémy, který stanovil a vymezil právě Stalin. Ale i to bylo málo.

V některých vědeckých oblastech se vůdce dokonce odvážil vystupovat jako vědec-výzkumník; není třeba připomínat, že v tom případě se každý jeho výrok stával pro všechny specialisty této vědecké oblasti neotřesitelným dogmatem. Všichni si ještě pamatují jeho práce z oblasti jazykovědy, kde byly triviální pravdy, jako je myšlenka o tom, že jazyk je základním prostředkem komunikace mezi lidmi, míchány s tvrzeními zcela nesmyslnými. Stačí připomenout kategorické tvrzení, že myšlení vně slov není možné – tvrzení, jež vhnělo specialisty do slepé uličky, neboť zůstávalo zcela nevysvětlitelné, jak tedy myslí například skladatel, když promýšlí své nové dílo, nebo architekt, když si ujasňuje konstrukci budoucí stavby, či malíř, když přistupuje ke svému obrazu.

Stalin měl velmi nízký stupeň obrazného myšlení, zvykl si uskutečňovat veškerou svou rozumovou činnost skrze slovo, a proto, jak se zdá, vskutku vůbec nechápal povahu umělecké tvorby. To mu však vůbec nebránilo, aby v sobě ne spatřoval člověka, který hluboce chápe umělecké hodnoty a který dokáže přesně

ukazovat, kam a jak se má rozvíjet umělecká literatura, architektura, malířství, hudba, divadlo. Všeobecně známý aforismus o pohádce Gorkého *Dívka a smrt* „Ta věc je lepší než Goethův *Faust*“ možná ne bez užitku doplním ještě jedním, který si teď už málokdo pamatuje, jehož dokumentárně přesnou fixaci je však možné najít v novinách z roku 1926 nebo 1927. V oněch ještě patriarchálních dobách navštívili Stalin, Lunačarskij a Kalinin výstavu moskevské organizace umělců ACHR. Vznešení hosté zanechali v návštěvní knize k následování potomků resumé svých dojmů. Lunačarskij využil této situace k tomu, aby s jemu vlastním povrchním leskem vyložil celé své estetické krédo. Kalinin byl skromnější: takticky předeslal, že není odborníkem na uměleckou problematiku, a beze všech pretenzí zaznamenal to, co se mu na výstavě líbilo či nelíbilo a stručně, jak dokázal, vysvětlil proč. Třetí návštěvník byl ze všech nejlakoničtější. Uvedu jeho zápis doslova: „Podle mě nic moc. J. Stalin“

Uběhlo ale sotva šest až sedm let a člověk, který odhalil svůj umělecký idiotismus, dosáhl takového postavení, že ve své pěsti svíral opratě všech pegasů sovětského umění a literatury.

Z ničeho, čím se Stalin pokoušel získat si nesmrtelnou slávu jako veliký stavitel, nelze smýt pečeť umělecké eklektiky, vnějšího gigantismu, nevksu a snahy zbohatlíků po okázalém přepychu – ať to jsou stanice moskevského metra a vysoké budovy, nebo volgodonské plavební komory a nová okrasa Stalingradu. Jednotlivé úspěchy některých stavitelů, kterým se povedlo přesvědčit vůdce o své umělecké pravdě, utápějí se v absurdním nakupení prvků různých stylů – dórských portálů a gotických špic, renesančních lodžii a modernizovaných kolonád, v lesy skupinových bílých soch, mávajících mramorovými prapory a emblémy a jakoby vykřikujícími o své ubohosti až k samotnému nebi, v bezpříkladné absurditě mozaik, kde postavy v bezbarvých stranických blůžách a čepicích se štítkem vystávají na zlatém hieratickém byzantském pozadí.

Geniální tyran. Špatný hospodář. Nepodařený vědec. Umělecký idiot. Bohužel – idiot. V tom měl Saltykov-Ščedrin pravdu. Tento nešťastný idiotismus se však neprojevoval jenom v umělecké oblasti. Idiotské bylo nepochopení hranic vlastních schopností a možností. Idiotskou byla nepružnost myšlení, která zavinila dlouhý řetěz politických omylů, počínaje podceněním Hitlera ve třicátých letech a konče roztržkou s Jugoslávií v předvečer let padesátých. Idiotskou byla i neschopnost vážit si někoho jiného než sebe, neschopnost chápat jakékoli trochu jemnější a složitější duševní pohyby. Stalin zůstal bez ohledu na svou dosti velkou erudici kupodivu polointeligentem.

Proč se ale Urparp nepostaral o to, aby tuto bytost obdařil genialitou státnickou, vědeckou i uměleckou? Copak by to nepomohlo celosvětovému triumfu Doktríny? Aby nepomohlo! Kdyby *státnická* genialita ochránila druhého vůdce před dlouhou řadou vskutku osudových chyb, komunistické Rusko by za třicet let jeho vlády dosáhlo pohádkového hospodářského rozkvětu a nebývale silného vlivu na národy všech zemí. Kdyby jeho univerzální *vědecká* genialita zabezpečila tak prudký vědecký a technický rozvoj Ruska, že by tato země předhonila rozvinuté

kapitalistické státy a jejich válečnické mašinérie, pak je velmi pravděpodobné, že by v polovině 20. století na pořadu dne nestála komunistická otázka v Koreji či Vietnamu, nýbrž panství Doktríny nad celou zeměkoulí. A kdyby *umělecká genialita* druhého vůdce uvedla do života – místo plochého nesmyslu *Krátkeho kursu* či nudného přežvykování jeho referátů a řečí²⁰ – opravdové skvosty slova ústního i psaného, které by byly schopny „zažehnout slovem lidská srdce“, pak je vskutku možné, že by nositel takovéto geniality dosáhl celosvětové samovlády nejenom ve svých snech.

To, že Stalinovi chyběla genialita státnická, vědecká i umělecká, bylo důsledkem zoufalého odporu sil Prozřetelnosti. Temné dary geniality vědecké a geniality uměleckého slova, které do něj Urparp již vložil, se v astrálním těle této bytosti podařilo paralyzovat ještě před jejím zrozením na Kavkazu. Státnická genialita z ní byla vyrvána až poté, co se zjevila v Enrófu, v době, kdy byl Stalin dítětem. Nedokázal jasně pochopit, co se s ním stalo; a ani Urparp nepovažoval za nutné, aby mu to vysvětlil. Mlhavá vzpomínka na akt, kdy mu byly temné dary předány, v něm žila dál; právě z toho vzniká roztržka mezi hlubokou vírou ve vlastní encyklopedickou genialitu a tím faktem, že ani v jedné oblasti kromě tyranie nedokázal tuto genialitu projevit. Stalin – to je potenciální temný univerzální génius, který se nedokázal zcela rozvinout díky odporu světlých principů.

Démonický rozum se také díval na Doktrínu jako na jedinou věc, jež může a má sjednotit svět. Předpokládaly se i další varianty. Internacionální revoluční Doktrína byla pouze prvním vážným pokusem, důležitou zkušeností, generální zkouškou: v jejím průběhu se mělo vyjasnit, jakým tmelem a kterými silami lze dosáhnout tohoto celosvětového sjednocení pevněji a zároveň bezduchovněji. Potenciální, nerozvinutý temný génius mohl být vzat z Enrófu do Gaššarvy. Tam by prošel definitivní přípravou a přijal by svou poslední inkarnaci v následujícím století, kdy by uskutečněná Doktrína odstranila z jeho cesty k absolutní moci poslední překážku a byly by do něj přece jenom vloženy, vtištěny a v něm zafixovány temné dary. Navíc by tehdy již Urparp velmi dobře věděl, jakou zbraní světlý princip tyto dary paralyzuje, a dokázal by podruhé předejít své porážce.

V době poslední zkoušky se pak mělo rozhodnout i mnohé další. Například je-li daný kandidát na Antikrista opravdu silnější než všichni ostatní. Je pravda, že ti ostatní byli, jak se zdá, pouze dva a z těchto dvou jeden nemohl být v té době z různých důvodů v Enrófu zrozen. Zůstal však druhý a střetnutí mezi nimi mělo bezchybně a definitivně rozhodnout, kdo z nich má hrát ve vytoženém divadelním představení hlavní roli.

Není mi známo, kým a jakými cestami byl veden a jak se připravoval druhý kandidát. Vidím pouze výsledky. Vidím, že i on měl geniální schopnost k tyranii: stejná touha prosadit se, stejná krvežíznivost, tatáž schopnost k jakékoli ničemnosti. Lidský nástroj Třetího wicraora Německa, jehož metahistorický smysl se také vůbec nevyčerpává jeho involtací tímto wicraorem, však nedokázal dovést tyto kvality k dokonalosti. Nebyly v něm zcela vykořeněny některé čistě lidské rysy.

Stalin celkem připouštěl možnost, že se dožije takového stupně rozvoje vědy, kdy bude možné prodloužit jeho život daleko za přirozenou mez a snad dokonce dát mu i fyzickou nesmrtelnost. Zdá se, že s léty se tento sen jenom upevňoval. Proto plánoval politiku své velmoci tak, jako by nikdy nemusel odejít ze scény. Nepřemýšlel o těch, kdo budou jeho následníky, neustanovil žádné instrukce pro případ své smrti, žádnou poslední vůli. „Po mně třeba potopa“ – mohl by říci, kdyby jeho ideu nevyjadřoval přesněji jiný aforismus: „Já budu vždycky. Předpoklad, že něco bude *po* mně, je nesmyslný.“ Nespočetná sochařská zobrazení vlastní osoby, která po tisících všude rozséval, nelze vůbec chápat jako snahu o zvěčnění svého obrazu v hlavách potomků. Je možné, že zpočátku hrál tento motiv jistou roli, později jej však zcela nahradil motiv jiný: nikoli zvěčnění v paměti potomků, nýbrž sebeproslavení pro současníky. Je charakteristické, že při veškeré rozmanitosti forem a metod v kultu své osobnosti vůbec nepřemýšlel o tom, aby si pro sebe nechal připravit mauzoleum: zřejmě si nepřipouštěl myšlenku, že i on sám bude muset být někdy pohřben a mumifikován.

Jeho německý soupeř nebyl takového vznášení se ve výšinách kultu své osobnosti, ve zředěné atmosféře víry ve svou nesmrtelnost, schopen. Cítil se největším dobyvatelem všech dob, osobností bezpříkladnou a vyvolenou, předurčenou k obšťastnění německého národa a k tomu, aby Německo dosáhlo světové hegemonie. Mlhavě naznačoval i to, že po válce dá národu nové náboženství. Nikdy si však sebe nepředstavoval jako fyzicky nesmrtelného a čas od času se vracel k rozpracování závěti svým nástupcům. A dokonce oficiálně jmenoval Göringa nejbližším následníkem všech povinností a práv vůdce.

Nevím, „odkud“ přišel do německého Enrófu, v každém případě však nebyl cizorodým tělesem v těle Německa. Nebyl to tulák bez rodu a plemene, ale člověk, který vyjadřoval jednu charakteristickou – pravda, tu nejstrašnější, přece však charakteristickou – stránku německého národa. Byl Němcem tělem i duší. Miloval svou zemi a svůj národ podivnou láskou, v níž byl téměř zoologický demosexualismus smíšen se snem – darovat tomuto národu blaho a panství nad celým světem za každou cenu. A jemu by stačilo, aby přivedl národ k tomuto blaženství, zřídil ho pro něj, posléze odešel do jakýchsi transcendentních výšin a těšil se z pohledu na oslepující plody své práce, okuřovaný kadidlem vděčných pokolení.

Je ovšem pravda, že když válka vyvrátila všechny jeho propočty a stala se nikoli marnivým blitzkriegem, nýbrž nevídaným mlýnkem, který po šest let rozemílal tělo jeho národa (jiné národy mu byly naprosto lhostejné), vrhal se Hitler skřípaje zuby a s pěnou v ústech na podlahu, hryzal vztekem a z hoře po hynoucích soukmenovcích koberec, a přece je hnal a hnal na porážku až do posledních minut své existence. To však nebyla ledová necitelnost, s níž hnal na porážku miliony Rusů jeho nepřítel, nýbrž zoufalý pokus vydržet nějak do okamžiku, kdy k němu Štěstěna přikloní tvář a Němci vynalezená atomová bomba obrátí nakonec Moskvu a Londýn v nic.

Ani odpor jeho či jeho učení vůči jakémukoliv duchovnu nebyly důsledné a jednoznačné. Blahosklonně pohlížel na snahy jisté skupiny, která se shromažďovala kolem Mathildy Ludendorffové, vytvořit modernizovaný kult staroger-mánského pohanství; zároveň se nikdy úplně nerozešel s křesťanstvím. Ve své straně podporoval šíření velmi mlhavého, přece však spiritualistického světóná-zoru²¹ („gottliebich“) a dva dny před sebevraždou, jak známo, měl církevní sňatek s Evou Braunovou.

Poslední chvíle jeho života se vůbec halí do jistého romantického oparu. Ve skle-peních Říšského kancléřství se kryt otrásá výbuchy bomb, každou minutu při-cházejí zprávy, že se nepřátelské hordy stále více přibližují k samotnému středu hlavního města, člověk v krytu je již napolo šílený, má sinalou tvář, je schopen hovořit již pouze šeptem, v krytu se koná v posledních okamžicích divoká svatba, führer páchá sebevraždu se slovy, že odchází, avšak „z jiného světa bude držet stráž zde, v srdci Germánie“ – to všechno je při vši fantasmagoričnosti zcela lidské; pochopitelné nikoli ve smyslu humánnosti, nýbrž v tom smyslu, že by-tost, jež by se hodila pro roli celosvětového absolutního tyрана, by se nikdy ne-snížila k takové sentimentální agonii.

Nebudu se zastavovat u těch jeho povahových a rozumových vlastností, který-mi zaostával za svým nepřítelem a které mohou historikovi sloužit jako materiál k přemýšlení. Ukazují pouze na ty rysy, díky nimž v porovnání se Stalinem pro-hrával z pohledu metahistorie jako kandidát na absolutního tyрана.

Z tohoto zorného úhlu prohrávala (jako vlastně i ze všech ostatních zorných úhlů) i jeho ideologická doktrína. Chyběla jí právě ta stránka, jež tvořila sílu Dok-tríny: internacionalismus. Sen o tom, že sedmdesátimilionový německý národ bude vládnout dvěma a půl miliardám lidí na zeměkouli, by skutečně mohl být nazván chorobnou vizí. A kdyby druhá světová válka skončila nějakým zázra-kem vítězstvím Německa, bylo by nezbytné koncepci od základu přezkoumat, rozšířit základnu „národa“ přinejmenším do hranic evropské „panující rasy“. Ovšem i v tomto případě by se tato koncepce musela ze své vlastní podstaty stát objektem nenávisi a odporu pro převážnou většinu národů naší planety. Urparpův cíl je právě opačný: vykrystalizovat takové učení, které by tajilo v sobě jádro budoucí celosvětové tyranie, ale v prvním období by se zdálo pro většinu přitažlivé.

Je zajímavé, že jestliže koncepce nacionálního socialismu trpěla beznadějnou nacionalistickou či rasovou omezeností, pak sovětská Doktrína – v té podobě, v níž přebývala během prvních dvaceti let svého panství – se vyznačovala proti-kladným defektem: celou tu dobu měla prezírávavý a dokonce nepřátelský vztah k nacionálnímu impulsu v psychologii mas. Nacionální princip se trpěl pouze v těch případech, kdy se mluvilo o národnostních menšinách či o utlačených národech v koloniích. To však byl defekt a Stalin to pochopil. Člověk, který ještě před několika lety z motivů, jež zřejmě neměly daleko k chuligánské potřebě rozbítet zrcadla a ničit sochy, měnil bez jakékoli nezbytnosti v trosky pomníky ruského stavitelství a čert ví, co dělal s kláštery a chrámy, další občanské stavby pak ničil

pod záminkou napřímení ulic (čili kvůli zrůdné ideji „přímočarosti“). Tento člověk se najednou obrátil k národní minulosti Ruska, rehabilitoval celý panteon ruských státních činitelů minulých epoch a stimuloval ve vyrůstajícím pokolení výchovu jakéhosi syntetického – národně ruského a internacionálně sovětského – citu pro „Vlast“. Pochopil, že tváří v tvář nadcházející srážce s agresivně nacionalistickou ideologií fašismu není dobré přezírat nacionální impuls ve vlastním národě. Naopak: je třeba jej rozhýbat, zjitřit, donutit jej lít vodu na stejný mlýn. A krátce po začátku války pochopil ještě i něco jiného; konfese, které se žádnou protináboženskou politikou stejně nepodařilo vykořenit z masové psychologie, je zapotřebí přeměnit na věrné služebnice, později v otrokyně. Stačilo několik almužen – jeho milostivé dovolení obnovit trůn patriarchy a slib zdržet se již napříště bourání chrámů (ona jich už stejně zbyla asi desetina) – a církevní hierarchie se plně ztotožnila jak s programem, tak i s praxí strany a státu.

K tomu však došlo až v době války, kdy heslo „Vše pro válku“ zaplálo ve Stalinově mozku jako pochodeň. A zaplálo proto, že nepřítel, o němž se domníval, že jej přechytračí tím, že jej donutí vykrváčet v boji se západními demokraciemi, aby se později, až obě koalice zeslábnou, na ně vrhl se svou internacionální Doktrínou a se svěží dvacetimilionovou armádou, tedy tento nepřítel jej přechytračil sám. Předešel, zamíchal všemi kartami a na nepřipravenou zemi se jako blesk z jasného nebe začaly sypat letecké bomby Německa a jeho spojenců.

Nastala minuta slabosti. Ta minuta, kdy vůdci, stojícímu před mikrofonem, zuby drkotaly o sklenici s vodou. Ta minuta, jež se bohužel protáhla na několik měsíců, když v říjnu roku 1941 vůdce s tváří zalitou slzami předával Žukovi všechny velitelské pravomoci na moskevské frontě, která již byla zpoloviny obklíčena německými armádami, a zaklínal jej hlasem, v němž se nakonec přece jen objevily jisté vibrace, aby všechny a všechno zachránil před záhubou. Tuto minutu nikdy samozřejmě nezapomněl. Jeho povaze byl stud znám pouze z jednoho aspektu: jako stud před těmi lidmi, kteří byli svědky jeho slabosti. Bez Žukova se nemohl obejít, dokud byla válka. Když však válka skončila, Stalin využil prvního příhodného momentu, aby tohoto svědka pokud možno co nejpevněji zakonzervoval.

Zároveň je ovšem možné, že vůdce prožíval kromě studu za svou slabost před lidmi i pocit ještě trýznivější: strach, že v tu chvíli se zdiskreditoval v Urparpových očích, že tím vyvolal v démonickém rozumu Šádánakáru pochyby: a není snad ten Josef Vissarionovič taky slaboch? Svým chováním bylo třeba co nejdříve dokázat, že minuta této slabosti se již nikdy nebude opakovat a že střetnutí s osudovým sokem vydrží až do konce, že do válečného strojku na lidské maso hodí třeba sto milionů, bude-li to zapotřebí, a nezachvěje se mu ani jediný sval. Tak se také Stalin držel v dalším období.

Jaký byl vztah prozřetelnostních sil Ruska k této bytosti, když se vůlí osudu ocitla v čele státu vedoucího zápas na život a na smrt s cizáckým nepřítelem?

Tento vztah určovaly dva faktory. Za první faktor je třeba pokládat nenapravitelně démonickou povahu této bytosti. Pomoc Prozřetelnosti jí nemohla být

poskytnuta za žádných okolností. Stačilo, že jí ze všech sil pomáhal Žrugr a že Velký Jigva Drukkargu využíval její schopnosti ke stavu chochcha, aby ji usměrňoval a korigoval její počínání; druhým faktorem bylo to, že koncepce Třetí říše hrozila v případě jejího vítězství pohromou ještě strašnější. Hrozila naprostým zničením ruského státu a přeměnou Ruska ve zpustošenou zónu, v níž bude hospodařit nelidský a nelítostný nepřítel. A v širších měřítcích nabízela rozdrčení západních států – nositelů nejdemokratičtějších režimů; a nad celým světem od Japonska a Austrálie až po Anglii a Kanadu by rozprostřela černý závoj, dlouhodobou, fyzicky i duchovně ubíjející éru vlády „panující rasy“. Podobná cesta k celosvětové tyranii by možná byla ještě rovnější, ještě méně slibující spásné srázy a zákruty než vítězství internacionální Doktríny.

Proto demiurg a Synklét Ruska přerušili svůj neustálý transfyzičtý zápas s Drukkargem v tom okamžiku, kdy se na tuto podzemní citadelu vrhly hordy cizáckých jigvů ze šrástru Klingsora. Odrazem toho bylo i přerušení zápasu s těmi, kdož řídili ruský stát v Enrófu. Nebyla jim sice ani poskytována pomoc, nyní se však žádné síly Drukkargu nepouštěly do boje se silami Světla a mohly se plně soustředit na válku s nepřítelem ještě temnějším, než byly ony samy.

Nastala hluboká noc. Síly Světla se odevzdaly dočasné dobrovolné nečinnosti, dokud se neskončí střetnutí netvorů. Peripetie tohoto střetnutí byly zřejmé všem na Zemi; jako by duchovní paralýza ochromila vyšší schopnosti lidí a jen ty nejvypjatější meditace a jen ten nejvyšší tvůrčí vzlet mohly někdy pozvednout lidskou duši nad neproniknutelný příkrov tmy.

V této osudové době došlo k oddělení druhého žrugříka. První žrugřík se oddělil dávno, brzy po skončení občanské války: tuto metahistorickou událost odrazil zápas uvnitř vládnoucí strany a prudký odpor některých vrcholných činitelů komunistické elity vůči Stalinovi přebírajícímu moc. První žrugřík však byl slabý a byl udušen v samotném počátku. Nyní se na světě objevil nový; vešel ve spojení s vedením nepřátelské armády, dokonce i s Velkým Jigvou německého šrástru, a počítal přitom s tím, že mu zničení Drukkargu umožní zaujmout místo otce, jelikož se mu německý wicraor zdál příliš omezený ve svých možnostech, aby mohl v Drukkargu bezprostředně vládnout. Druhý žrugřík postupně ustupoval až do samotného konce války, kdy jej Žrugr, který sežral nepřítelovo srdce a pohádkově zesílil, zničil, abych tak řekl, jedním políčkem.

Pro výsledek války mělo nemalý význam to, že emanace komplexu státních citů, již doplňují úbytek svých sil Žrugr a jigvové, dosáhla úsilím vůdce a strany takové intenzity, jaké by v mírové době byla samozřejmě nemyslitelná. Této emanaci napomáhali všichni a všechno: od propagandistů a agitátorů v armádě až po kněze na kazatelnách, od těch neznámějších skladatelů a spisovatelů až po mikroskopicky neznámé pracovníky tisku a kina, od nej přednějších vědců až po nejnižší stranické pracovníky na závodech. Apelovali přitom na nejrůznější instinkty: na patriotismus, nacionalismus i internacionalismus, na víru v Boha a naopak na víru ve stranu, na touhu po míru, který mohl přijít jedině skrze vítězství, na hnus a hrůzu ze zvěrstev fašismu i pro lásku ke své zemi, rodině, domu, dětem.

Na konci války se proto Žruger nadýmal neslýchanou silou. Mnoho jigvů a ruggů padlo v boji, wicraor však zesílil tak, jak to ještě nikdo nikdy neviděl. Žíznil po rozšíření, vtrhl do německého šrástru, umrtvil Velkého Jigvu Německa, učínil strašlivý pogrom a wicraori Anglie a Ameriky – Ustrom a Stebing – jej stěží usměrnili do jistých mezí.

Stalina přinutila zastavit jeho nápor na Západ jedna neočekávaná událost. V květnu roku 1945, kdy se již začaly rozpracovávat plány útoku na nedávné spojence, byl vůdce informován – ze zdroje nikoliv mystického, nýbrž zcela pozemského – o zkoušce první atomové bomby v Novém Mexiku.²² Pocítil něco takového, jako by atomová bomba vybuchla v jeho vědomí. Namísto vytouženého přerůstání druhé světové války proti fašismu ve zničení celého kapitalistického světa, namísto triumfálního pochodu revolučních armád Francií, Španělskem, Afrikou do neznáma bylo třeba přešlapovat na místě, hryzat si nehty a propočítávat, kolik let bude zapotřebí k tomu, aby bylo možné také získat jaderné zbraně, dohnat a předehnat nepřítele, uložit kapitalismus do hrobu bleskovou přeměnou jeho hlavních měst v pustiny, vyhlásit sjednocení světa pod nejvyšší mocí jediného člověkoaha.

Bylo rozdrceno nebezpečí celosvětového rozšíření nacionálního socialismu. Nyní se zcela zřetelně načrtla nová nebezpečí.

Jedno z nich spočívalo v tom, že na půdě druhé světové války vyrostl se závratnou rychlostí do ohromujících rozměrů wicraor Ameriky. Zdálo se, že nyní jsou hejna mrakodrapů oddělena od Evropy nikoli oceánem, nýbrž kaluží vody. Tento wicraor se dokázal spojit se svými vzdálenými příbuznými v západní Evropě a roztáhnout se tak, že jeho tykadla šmátrala div ne podél celých hranic Sovětského svazu. Vzal na zřetel chyby svého německého předchůdce a vypracoval ideologickou koncepci, jež proti internacionalismu Doktríny stavěla nikoli něco provinciálního a lokálního, nýbrž kosmopolitismus – ideu, jež v sobě obsahuje tutéž celosvětovou potenci jako samotná Doktrína. Gagtungrův zrak se stále větším zálibením spočíval na Stebingovi, s větší a větší pozorností obracel část svých sil na jeho involtaci.

Další nebezpečí spočívalo v tom, v co se duchovně i fyzicky změnilo Rusko v důsledku druhé světové války.

Tyranie samovládců nabývala takových rozměrů a forem, jež se již nepodobaly skutečnosti, ale byly zjevně fantastické. Chtělo se říci: to se nám snad jen zdá, my snad máme všichni nějakou halucinaci. Bylo však nejenom nesporné, že jsme všichni vzhůru, ale že zběsilá tempa života a práce, nemluvě už vůbec o masových zatýkáních, nedovolují nikomu prožít klidně alespoň jedinou noc. Začali jsme pociťovat, že skrze každodenní bakchanálii prosvěcuje jakási bakchanálie z jiného světa, nepostižitelná a naprosto nelidská.

Represe vzrostly. Jako vlna za vlnou přicházela zatýkání jedné kategorie občanů za druhou s tresty 25 let vězení nebo popravou. Ve vězeních a pracovních táborech se v jednom chumlu hromadili fašisté i komunisté, trockisté i bílá emigrace, intelektuálové i kolchozníci, generálové i dezertéři, dělníci i kněží, bezvěrci

i sektáři, pravoslavní i židé, chuligáni i mniši, prostitutky i vědci, zloději i filosofové, tolstojovci i pederasti, tajemníci oblastních výborů i banderovci, inženýři i partyzáni. Za své skutečné či imaginární zločiny zaplatili všichni ti, kteří zůstali na území, jež bylo ve své době okupováno Němci, i všichni ti, kteří se přímo či nepřímo podíleli na ukrajinském a pobaltském hnutí za nezávislost – všichni podezřelí ze sympatií ke kontrapartyzánům nebo z nepřiměřených sympatií ke státu Izrael. Ti, kdo pobývali v německém zajetí a ze stesku po vlasti se odvážili vrátit domů, i ti, kdo se nalézali v jednotkách sovětské armády okupujících střední Evropu a po návratu do Ruska se podělili o některé postřehy a závěry. Ti, kdo vyprávěli nějakou anekdotu, i ti, kdo psali dopisy na vůdcovo jméno v dětské naději otevřít mu oči vůči stupňující se nezákonnosti. Na Vorkutu, Karagandu, na Kolymu či Pot'mu poslali všechny ty, kteří měli kdysi neštěstí pohovořit si s cizincem; kteří vyjadřovali pochyby o účelnosti nějakého státního opatření, stranického usnesení, vládního nařízení. Lidé, kteří kdysi v rozčilení před někým z blízkých vyslovili přání, aby otec národů co nejdříve opustil tento svět, byli obviňováni ze záměru teroristického útoku proti vůdci; byli obviňováni i ti, v jejichž přítomnosti bylo osudové přání vysloveno, jejich příbuzní, známí, známí známých. Mučením bylo vynucováno přiznání k tomu, čeho nikdy nebylo. Několik tisíc pracovníků leningradské stranické organizace zaplatilo – někdo smrtí, někdo mnohaletým vězněním v žaláři – za vymyšlený, nikdy ve skutečnosti neexistující pokus odtrhnout leningradskou oblast od sovětské metropole.²³ Absurdita obvinění ani směšnost indicií však nikoho neuváděly do rozpaků. Jeden soudní spis se vršil na druhý, fabrikace na fabrikaci. V kterémkoli koutě země se dala stěží najít rodina, která by v táborech a vězeních neztratila někoho ze svých členů; mnohé rodiny byly vykořeny úplně. Všechny procesní normy i veškerá zákonost šly stranou, jakmile byl člověk obviněn na základě znamenitého 58. článku *Trestního zákoníku*, neboli z politického zločinu. Vrátili se ke středověkému způsobu vynucování přiznání; připomněli a využili zkušenost inkvizice, obohatili ji novými metodami v souladu s novou úrovní technického rozvoje. Celá společnost byla omotána tou nejhustší sítí placených i neplacených informátorů – od politbyra až po turkmenské čabany a ukrajinské dojičky. Copak lze nevpomenout všudypřítomnou síť špiónů a donašečů, kterou Ugrjum-Burčejev nasadil v každém domě slavného města Něpreklonska, a to, co Šcedrin vymezil jako všeobecný panický strach?

Strach, hustý, dusivý, zatmívající sluneční světlo, odnímající životu každou radost a smysl, se rozestřel nad společností a prosákl každou myšlenku, každý pocit, každé slovo člověka. Prohluboval se ještě i tím, že z táborů prosakovaly navzdory všemu hrůzné zvěsti o režimu, který tam panuje, o vymírání celých táborů hladem, o nesplnitelných pracovních normách pro vězně, o zavraždění těch, kdo se něčím provinili, neslýchanými způsoby, například tím, že nahého člověka přiváží ke kůlu či sloupu, aby ho sežrali komáři a sibiřský hmyz.

V táborech se vytvářel režim, jenž ubíjel nejen fyzicky, nýbrž i duchovně. Lidé dovedení ke ztrátě lidské podoby ponižováním, úmornou prací, vzájemným

slíděním a udáváním, podvýživou a nedostatkem lékařské péče ztráceli dlouho před svou smrtí vůli k mravnímu odporu. Politické vězně, z nichž se polovina ničeho nedopustila a polovina z druhé poloviny se dopustila přestupků, za něž by je v kterémkoli jiném státě odsoudili na několik týdnů do vězení či k nevelké pokutě, až do roku 1949 dávali dohromady s bandity, s vrahy od narození a s násilníky, s neploletými, které styk s dospělými naprosto rozvracel. Nikoho ani nenapadlo, že by tábory měly zločince napravit, a tábory se tak měnily na gigantické zóny mravního rozkladu. Mezi národnostními skupinami se vyvolávalo nepřátelství, jež vyústovalo až do vzájemných krvavých střetů. Zavládly poměry, v nichž pouze jedinci dokázali vydržet, aniž by se psychicky a morálně zmrzачili. Základní masu nešťastníků nečekalo osvobození ani v hrobě: rozklad jejich éterického těla a tíže karmy stahovaly tyto masivy duší do šerých kotlin Skrivnu, do tmy bez jediného zvuku v Moródu, do hrůzného Agru; a celý Synklét Ruska nestačil k tomu, aby ulehčil a urychlil jejich vzestup ze zachmuřených očišťů. Krutý, spolčěný se zlem

„a nepravdou šíleně jist.
Šťve lidi jak stáda svým žezlem...“

Až bude tato kniha moci spatřit světlo světa, spatří jej i desítky jiných – osobních vzpomínek, dokumentárních přehledů, historických výzkumů, jež s vyčerpávající úplností zreprodukují obraz oně masové hrůzy, do níž byla ponořena existence dvaceti – pokud ne více – milionů lidí. Dokonce budou odhaleny jednotlivé zločiny, jejichž oběť se stali významní činitelé sovětského státu: podivná historie o tom, jak a na základě čí sugesce byl zavražděn Kirov, jak zahynuli Kossior, Postyšev, Rudzutak, Ordžonikidze, Tuchačevskij, Kujbyšev, Vozněsenski, Ždanov; jakým zázrakem se před takovým koncem zachránili Chruščov, Malenkov a dokonce i sám Molotov. Naši vnukové se dozvědí, proč a kvůli čemu byly přervány životní cesty takových kulturních činitelů, jakými byli Vsevolod Mejerchold, Boris Pilňak, Osip Mandelštam, Nikolaj Kljujev, Sergej Klyčkov, Art'om Vesjolj, Nikolaj Vavilov, Pavel Florenskij. Nikdy se však nedozvědí, kolik bylo skvělých talentů, spisovatelů a básníků, umělců a herců, myslitelů a vědců, jejichž jména se mohla stát pýchou Ruska a z jejichž děl nezůstala ani hrstka popela – kolik takových tvůrců bylo zničeno satanskou mašinerií, jež se pro výsměch nazývala orgánem „bezpečnosti“!

Neexistuje samozřejmě ani jedna polehčující okolnost při zkoumání činnosti takových katů celých národů, jako byli Ježov, Abakumov a Berija. Byla by však dětinstvím snaha přenést odpovědnost za tyto hekatombly výlučně na ně. Je naprosto jasné, čí nejvyšší vůle působila skrze tyto zlověstné postavy a který inspirátor je postupně stavěl ke kormidlu ďábelské mašinerie, domnívaje se, že on sám přitom zůstane v očích národa přísným, leč spravedlivým pastýřem těl a duší.

Avšak ten, kdo kolem sebe šířil tento panický, téměř metafyzický strach, žil i sám – v souladu se železnou logikou svých činů – ve stálém strachu. Otrávil život

společnosti a otrávil si i svůj vlastní život, zbavil sebe jakékoli radosti, kromě rozkoše z tyranského panování.

Dokonce ani Hitlerovi a Mussolinimu nechyběla osobní statečnost. Objevovali se na přehlídkách a o svátcích v otevřených automobilech! V době války se opakovaně ukazovali v přední linii a jednou se Hitler na ruské frontě, překvapený nečekanou tankovou kolonou nepřítele, jen stěží zachránil před zajetím. Stalin za celé období své vlády neprojevil ani záblesk osobní odvahy. Naopak se věčně trásl o svou fyzickou existenci a zdvihl kolem sebe neproniknutelnou zeď až do nebes. Bylo to pravděpodobně spjato s tím, že ve stavu chochcha spatřil strašlivou perspektivu, jež by jej nevyhnutelně pohltila v případě smrti, a jasněji než ostatní chápal, že smrt pro něj nebude prostě pádem do nebytí, nýbrž neodvratným pádem skrze muka magmatu a Jádra na Dno Šádánakáru. Je přirozené, že se držel života, jak mohl, dokud věda nepřijde na způsoby, jak jej učinit fyzicky nesmrtelným. S léty se však strach před smrtí začal měnit ve stihomam. Byla to stejná mánie, jež otrávila život i mnohým dalším tyranům. Utrápila Tiberia a Domitiana, trýznila Ludvíka XI. a sultána Ala ad-Dína, přiváděla k šílenství Hrozného a Pavla I. Přitom zůstávala jen jednou stránkou celkové psychické poruchy, té, jež nese v psychiatrii název císařské pomatenosti. Ta spočívá ve spojení stihomamu zaprvé se sadismem, s neukojitelnou žízňí po krvi a cizím utrpení a zadruhé s vírou ve svou nekonečnou převahu nad všemi lidmi minulosti a současnosti a se ztrátou jasné představy o mezích své síly. Císařský syndrom se zpravidla vnějškově projevuje v zesilování nezákonného a nelidského teroru, v neustálé péči o proslavení své vlastní osoby a v řetězu grandiózních, často však pro stát zcela nepotřebných a dokonce i nemyslných stavebních počínů. Caligula přikázal například nasypat hory na rovném místě a vykopat celá jezera na místě hor kvůli jedné mořské slavnosti,²⁴ později si pak usmyslel postavit nový Řím vysoko nad světem, na ledovcích Alp. Všichni také znají grandiózní a nesmyslné počiny Nerona, Domitiana, Heliogabala. Všechny tyto počiny se sice podnikaly pod záminkou společenského prospěchu, ve skutečnosti však sloužily pouze proslavení vládců a jejich společenský užitek byl zcela nulový. Takové stavby měly šokovat představivost nadpřirozenými rozměry a přepychem zpracování. Takovými stavbami Stalina byly nevkusně velkolepé stanice moskevského metra, bezdůvodně drahé výškové budovy, nevkusná, byť i velkolepá Univerzita, či se strašným, nesmyslným přepychem vyzdobené komory Volgodonu. Na tyto, jak se později vyjádřil Chruščov,²⁵ „architektonické zbytečnosti“ se věnovaly nesmírné sumy – přičemž opět nikoli v zájmu národa či státu, nýbrž pouze kvůli proslavení sebe sama.

Udivuje, že po tak jasném a názorném poučení někteří teoretici dosud tvrdohlavě pokračují ve snižování úlohy osobnosti v dějinách. Zdá se, že zapomínají, jak se pečet' dané osobnosti, dokonce i jejích zcela soukromých zvyklostí, vtiskuje do života celé společnosti. Stalin například rád pracoval v noci. To stačilo, aby celý státní aparát přeladil svou práci na nepřirozený noční režim. Ani jeden z odpovědných pracovníků, dokonce ani jeden řadový inženýr si pro sebe nemohl v noci zajistit normální spánek, neboť ho mohli i několikrát za noc zvednout

z postele a zavolat do výroby, desítky tisíc pracovníků pak vůbec nechodili spát v noci, ale až ráno. Tito pracovníci spali přerušovaně, na dvě tři etapy, byli zbaveni možnosti strávit večer v kruhu rodiny, podívat se do divadla nebo na koncert, ani v době dovolené nesměli odjet, kam by chtěli, aniž by na vedení nechali svou adresu. To trvalo nikoli měsíc či rok, nýbrž patnáct let.

Částečně ze strachu před vystoupením na tribuně dokonce i před desetkrát „prosetým“ publikem, částečně z naprostého pohrdání národem, s nímž si mohl dělat, co chtěl, Stalin se v posledních letech svého života na veřejnosti téměř neobjevoval. A když se v roce 1949 s pompou, kterou dosud nepoznaly světové dějiny, a se servilitou, kterou také nepoznaly, konala oslava jeho sedmdesátých narozenin, Stalin, který byl přítomen na banketu a na koncertu, jež uspořádali na jeho počest s přepychem *Tisíce a jedné noci*, ze sebe nevydal ani hlásku. Drzost přesáhla všechny meze. Z jeho rtů nevyšla ani slova obyčejného poděkování. Zdál se být zamračen a nespokojen, byť bylo naprosto nepochopitelné čím.

Vskutku, vždyť to byl právě zenit jeho síly. Dovršila se jeho poslední velká mezinárodní akce: komunizace Číny. Co jej tak hnětlo? To, že Američané mají vodíkovou bombu? I Sovětský svaz však už přece měl termojadernou zbraň. Nebo se prostě projevila momentální špatná nálada, jak tomu bývá u každého despoty? Bylo však přece možné zachovat dekorum a v přítomnosti desítek zahraničních pozorovatelů, ve dni tak významném, před tváří doslova celého světa tuto špatnou náladu potlačit. Je evidentní, že Stalina hryzlo cosi hlubšího, co se nepodrobovalo síle vůle. Bylo to vědění o tom, co probíhá mimo Enróf, vědění, jež Stalin získal ve stavu chochcha.

Nevím, viděl-li ho někdy někdo v tomto stavu. Ve třicátých a čtyřicátých letech ovládal Stalin chochchu natolik, že ji často dokázal vyvolat podle svého přání. Obyčejně k tomu docházelo na konci noci, přičemž v zimě častěji než v létě: tehdy vadil příliš časný rozbřesk. Všichni si mysleli, že Stalin odpočívá, spí, a je samozřejmé, že by se nikdo neodvážil narušit za žádných okolností jeho klid. Nikdo by vlastně ani nemohl vejít, a to i kdyby chtěl, jelikož zamykal dveře zevnitř. V pokoji zůstávalo zastíněno, nebylo však zhasnuto. A kdyby kdosi neviditelný pronikl v onu hodinu do tohoto pokoje, spatřil by, že vůdce nespí, nýbrž že sedí v hlubokém houpacím křesle. Výraz tváře, jež u něj nikdy nikdo nespatriřil, by vyvolal dojem vskutku otřesný. Kolosálně rozšířené černé oči hledí bez mrknutí do prostoru. Kůže tváří zcela ztratila svůj obvyklý mastný lesk a vyvstal na ní podivný matný ruměnc. Vrásky jako by zmizely, celá tvář omládlá k nepoznání. Kůže na čele se napjala tak, že se čelo zdálo větší než obvykle. Dech je řídký a velmi hluboký. Ruce leží na opěradlech křesla, prsty lehce hladí jeho okraje.

Chochcha není vlastně stav – je to celý druh stavů, jež se od sebe vzájemně liší tím, s jakou vrstvou konkrétně a se kterou z temných hierarchií vstupuje duchovidec do kontaktu. Ve všech případech však pro něj fyzické předměty okolí mlhavě prostupují skrze obrazy jiných vrstev. Kdyby někdo z lidí vešel v oné chvíli nějakým zázrakem do pokoje, vizionář by jej rozlišil a mohl by se, byť ne hned, přepojit do normální roviny.

U Stalina byla nejčastější taková chochcha, kdy vcházel ve styk s Velkým Jigvou Drukargu a se Žrugrem: někdy ho poctil bezprostřední inspirací i sám Urparp. Kromě toho existovala ještě jedna neviditelná bytost, jež byla k němu speciálně přistavena, jeho stálý rádce, jeden z obyvatel Gaššarvy, cosi jako antidaimón.

Stalin vstupoval ve stavu chochcha mnohokrát do Gaššarvy, do Drukargu, kde jej zřeli nejen velcí jigvové, nýbrž i další. Zdálky mu ukazovali Digmat. Ostražitě a jakoby inkognito jej provedli některými sektory Mudgabru a Junukamnu, nazíral očistce a vrstvy magmatu. Zdálky, zvnějšku a velmi mlhavě viděl dokonce zatómis Ruska a jednou byl svědkem, jak tam sestoupil v prosvětleném těle Ježíš Kristus. Toto setkání však v temném duchovidci nevyvolalo nic jiného než zesílení smrtelné nenávisti, a proto právě to Urparp dovolil.

Chochcha vlévala do této bytosti obrovskou energii, a když se ráno Stalin znovu objevil, ohromoval celé okolí takovým nadlidským nábojem síly, že už jenom to stačilo, aby je zcela zotročil svou vůlí.

Stalin právě ve stavech chochcha, jež následovaly jeden za druhým během několika nocí před jeho sedmdesátinami, pochopil v obecných rysech pro něho velmi nepříjemné události, k nimž tehdy došlo v ruské metakultuře a v sousedících s ní oblastech. Byl mlčenlivým a bezmocným svědkem jedné z nejkřutějších transcendentních bitev. Demiurgové Ruska, Číny, Mahájány, indomalajské metakultury a obou metakultur Západu se střetli se Žrugrem a Laj-Čoem, jeho novým spojencem – podivným potomkem dvou wicraorů, ruského a čínského. Wicraoři nebyli zničeni, jejich existence se však pozastavila. Kolem nich byl nakreslen nepřekročitelný kruh.

Pokusy wicraorů přejít po jisté době opět do útoku nevedly ve šrástrech k ničemu a v Enrófu se završily tříletou válkou v Koreji, po níž se bylo třeba vrátit k výchozí situaci.

Tehdy byl přijat kurs „vabank“ – na co nejrychlejší přípravu a rozpoutání třetí světové války, neboť další průběh procesů hrozil vést k přenosu těžiště do severozápadního šrástru a k přenosu Gagtungrovy sankce ze Žrugra na Stebinga.

Trvalým úsilím démonických sil byla kolem Stalina utkána jakási neproniknutelná tenata tmy. Nedoléhalo k němu žádné působení principů Prozřetelnosti, až nakonec po nesmírném úsilí ze strany synklétů – a nejen ruského – byla jednou v době jeho přebývání ve stavu chochcha tato tenata na kratičký okamžik protržena. V tomto okamžiku mu byly ukázány – nikoli panoramata světlých světů, to by jen zesílilo jeho nenávist, nýbrž vzdálené etapy jeho vlastní příští pouti, jeho možné vtělení do antikrista a závěrečnou katastrofu: svržení na Dno Galaxie, právě tam, kde není žádného času, do nejstrašnější a nejbez nadějnější oblasti věčných muk. – Byla to noc nepředstavitelné hrůzy. Hrůza byla taková, že celá jeho bytost vzplála zoufalou modlitbou, aby jej spasili a odvrátili jeho další kroky po této cestě. Minuty prchly do nenávratna. Pýcha, vzdor a žízeň po neomezené moci znovu převládly. Tato noc, ke které došlo v roce 1952, však měla jistý účinek. Pohroužení do chochchy již poté do něho nevlévalo nové síly. Je možné, že se také projevilo příliš velké psychické zatížení – věčně chodit v masce materialismu,

marxismu, ten neustálý dvojí život. Stalin se jakoby zlomil. Síly se do něj vlévaly již pouze od Žrugra skrze trvalý kanál involtace. Vůdce během krátké doby zestárl a stále nervové neduhy definitivně podryvaly jeho rovnováhu.

Rozechvíval jej také strach z nových soupeřů. Prvním, zcela zjevným, byl samozřejmě Stebing. V nejvyšších kruzích amerického národa však nebylo takového lidského nástroje Gagtungra, který by se mohl stát novým kandidátem na antikrista. Vědomí, úvahy a některé nezřetelné údaje, získané z pozemských informačních zdrojů, však nyní přinášely takový zmatek, že se vůdci začalo zdát o strašlivém soupeři, hrozivějším než byl Hitler, o soupeři, kterého sice nedokázal zatím odhalit v podobě konkrétní lidské bytosti, jenž se však přesto již v Enrófu zrodil. A podobně jako on sám vládl v Rusku, a přitom krví a duchem nebyl Rus, ale Gruzínek, zdálo se mu, že jeho potencionální soupeř také není Američan svým původem. Zdálo se mu, že tento kandidát musí vyjít z nitra světového židovstva: věděl o tom, že v židovstvu existují jisté úzké kruhy, které mají plán vypěstovat vládce nad celým světem. A Stalin dospěl k závěru, že Hitler se nikoli náhodou bezohledně vypořádával právě s židovským národem. Nebylo ovšem třeba počínat si tak toporně. Bylo třeba vysídlit alespoň všechny židy v Sovětském svazu do zvláštních zón, kde by je bylo možné prozkoumat tak, jak je zapotřebí – všechny do jednoho.

Vědomí začalo fungovat nepravdivě.

Další setrvávání u moci této bytosti, jež ztratila poslední představy souvztažnosti věcí a měřítek, bylo tím nebezpečnější. Urparp již do Stalina nemohl vlévat svoji energii, ani emanaci svého rozumu skrze chochchu. Pouze Žrugr nadále používal jakési pupeční šňůry éterického involtačního kanálu, který ho spojoval s jeho lidským nástrojem. Wicraor sám, inspirovaný velkým démonickým rozumem Šádánakáru, se připravoval spolu s veškerou válečnou silou Drukkargu a čínského šrástru k rozhodujícímu vpádu do šrástrů dalších metakultur. Stále aktivněji proto tlačil realizátora své vůle k rozhodnutí rozpoutat třetí světovou válku. Předpokládalo se, že útok má přijít zcela neočekávaně, okamžitě a že několik desítek vodíkových bomb, které budou svrženy během několika málo hodin na životní střediska západních států, okamžitě rozhodne válku ve prospěch Doktríny. V opačném případě by se Urparpova sankce přenesla na Stebinga a Stalin by byl po své smrti v Enrófu co nejdříve vzat do Gaššarvy pro definitivní přípravu k poslednímu vtělení. Historickou a sociální cestu k celosvětové tyranii by tedy v Enrófu musela vytvořit nikoli Doktrína, nýbrž ona koncepce, jež by nad ní zvítězila a na základě kosmopolitismu by vytvořila nové přitažlivé univerzální učení. Je samozřejmě, že démonický rozum chápal, že ničivá síla třetí světové války vyvolá zpusťování celých zemí, což bylo samo o sobě pro něj nežádoucí, v nejvyšším stupni žádoucí však byl nový obrovský přítok gawachu. Kromě toho se předpokládalo, že bleskový charakter války zúží měřítko možného zpusťování.

V prvních dnech měsíce března roku 1953 došlo k rozhodnému střetnutí mezi Jarosvětem a Žrugrem. Involtační kanál, jenž spojoval bytost wicraora s jeho lidským nástrojem, byl v mžiku oka přeřezán. Kdyby to bylo možné udělat dříve,

skončil by dříve i život lidského nástroje, jelikož žádné lidské síly nestačily k tomu, aby vydržely zátěž, jež ležela na této psychice a na tomto fyzickém organismu. Došlo k tomu asi ve dvě hodiny v noci. Stalinovo vědomí zhaslo během půl hodiny, agónie však trvala, jak je známo, několik dní. Urparp zachytil odtržený konec involtačního kanálu a sám se pokoušel vlít do umírajícího sílu a vědomí. To se nepodařilo – zčásti proto, že několik lidí, kteří se pohybovali u smrtelného lože, se postaralo o to, aby se Stalin již nevrátil k životu. Vedly je k tomu různé důvody. Někteří se báli toho, že pokud Stalin zůstane v čele státu, zahájí válku, a válku pokládali za velké neštěstí pro všechny a smrtelné nebezpečí pro Doktrínu. Mezi blízkými však byl i ten, kdo tolik let stál u kormidla mechanismu bezpečnosti: ten velmi dobře věděl, že vůdce si jej vyhlédl jako příští oběť, kterou předhodí reptajícímu národu: na něho měla být v očích mas vložena odpovědnost za miliony nevině zahynulých. Stalinova smrt mu otevřela šanci k tomu, aby sám zaujal jeho místo. Jeho činnost diktovaly za života vůdce tři motivy: zastrašovat Stalina, rozvířovat a vymýšlet si fyzická nebezpečí, jež mu jakoby hrozí ze všech stran, držet zemi na uzdě strachu a nemoty, a tím uspokojovat vlastní žízeň po krvi. Tento člověk byl nositelem temného poslání, které spočívalo v rozmnožování utrpení národa, jeho vědomí však bylo ploché a amystické jako stůl, objem jeho osobnosti a vloh pak byl nicotný. Byl to Maljuta Skuratov 20. století.

Velký okamžik nakonec přišel: Stalin vypustil duši.

Od té rány se zachvěla Gaššarva. V Drukkargu se rozlehlo sténání hrůzy a hněvu, Žrugr zařval vztekem a bolestí. Pluky démonů vzletly z hlubin do horních vrstev infrakosmu a snažily se zabrzdit pád zemřelého do víru magmatu.

Truchlivé běsnění se přeneslo i do Enrófu. Vůdcův pohřeb, přesněji řečeno přesun jeho těla do mauzolea, se změnil v idiotský zmatek. Všeobecné poblouznění kolem jeho jména a jeho činů bylo tak veliké, že na statisíce lidí zapůsobila jeho smrt jako neštěstí. Dokonce i ve věžeňských celách někteří plakali: co teď s námi bude. Davy, kterým se nedostalo oné cti, aby viděly vůdce na vlastní oči za jeho života, toužily jej nyní uzřít alespoň v hrobě, Moskva představovala obraz Bedlamu, zvětšeného do rozměrů světového města. Davy zaplavily celé město, pokoušely se proniknout k Domu Sovětů, kde byla ke zhlédnutí vystavena tyranova mrtvola a odkud měl vyjít smuteční průvod. Přilehlé ulice se změnily na Chodyнку. Lidé hynuli, rozmačkáni o stěny domů a sloupy luceren či rozšlapáni, někteří se zřítili ze střech mnohopatrových domů, po nichž se pokoušeli vyhnout se dole kлокotajícímu lidskému vření. Zdálo se, že Stalin, který se celý život živil výpary utrpení a krve, dokonce i z hrobu táhne za sebou do infrakosmu hory obětí.

Ten, který vždycky odháněl myšlenku na smrt, který se dokonce ani nepostaral o stavbu důstojné hrobky, nyní musel ulehnout do sarkofágu vedle sarkofágu svého předchůdce a s vyjmutým mozkiem, s tělem, jež bylo prosyceno konzervujícími látkami, se stát objektem uctívání obrovských davů. Vlastně když už musel zemřít, přál by si právě takovouto podivnou formu odpočinku. Emanace v úctě se sklánějících lidských mas by do něj vlévaly síly dokonce i na záhrobní

cestě, pokud by jej sestoupení dosud nevedlo příliš hluboko. Mumifikace a odpovídající přestavba mauzolea si však vyžadovaly čas a čas nečekal.

Je podivné, že za celou dobu po Leninově smrti nikdo nevěnoval vážnou pozornost magickému, přesněji řečeno démonickému charakteru tohoto nikdy a nikde nepoužívaného způsobu vytváření kvazirelikvií. Nezamýšleli se nad tím, že vytváření tohoto centra zádušního kultu není vůbec v souladu ani s materialistickou Doktrínou, ani s osobní skromností prvního vůdce, ani s celkovou psychologickou atmosférou revolučního hnutí. Iniciátorem vytvoření mauzolea byl druhý vůdce. Nevím, zda jej tehdy řídila podvědomá intuice, nebo už tehdy chápal, že v tom okamžiku, kdy byl z Lenina těla vyňat mozek, bylo tímto aktem přerušeno pouto éterického těla zesnulého. Toto tělo ztratilo své životní centrum a rozpadlo se, éterický mozek zesnulého – takzvaný racht – zachytil z Urparpovy vůle Velký Jigva Drukkargu se svými pomocníky. Tam v Drukkargu byl racht umístěn a starostlivě chráněn před rozkladem v jehlanu hlavního démonoslužebního chrámu, kde v něm jigvové udržovali potenciální život. Kdyby po své cestě vykoupení a utrpení v nižších vrstvách první vůdce někdy dosáhl Drukkargu, přijal by racht do sebe jako centrum svého nového éterického těla. V antilidstvu by to vnímali jako největší ze všech zázraků, hrdina divotvůrce by se ujal vlády v Drukkargu, a to by pro sjednocení všech šrástrů v celek poslušný Gagtungrovu vůli znamenalo mnohem víc než všechny válečné podniky Žrugrů.

První vůdce však odmítl přijmout svůj racht, když po mnoha letech utrpení na Dně a v dalších vrstvách dosáhl Drukkargu. Lenin zmoudřel strašlivou zkušeností předpekli a pochopil, jaká je to hrozba pro něho i pro celé lidstvo. Rozzuřený Žrugr jej tehdy vtáhl do sebe a vrhl jej na Dno znovu. Nemohl však odporovat silám Synklétu v dalším vlivu na posmrtný život prvního vůdce, neboť ony získaly přístup k šeltu zesnulého poté, co Lenin uskutečnil svou hrdinskou volbu. Svržený na Dno, byl téměř okamžitě pozdvižen prudce vzhůru do Olirny, aby se po řadě let ve světech Prosvětlení zapojil do tvorby blahostné Arimpji – příštího všelidského zatómisu.

První vůdce odmítl přijmout svůj racht; druhý nyní upínal své naděje právě k tomu. On sám i Urparp i démoni z Gaššarvy – všichni společně všemi svými silami brzdili jeho karmický sestup, aby v šedých tunelech Šimbigu, přilehlých k Drukkargu, dali Gagtungrovu odchovanci možnost prodat se do ruského šrástru a ovládnout svůj racht. Tento brzděný sestup trval několik měsíců. Půl roku zápasily síly tmy s působením karmické tíže, jež stahovala hrůzného zesnulého níž a níž. Vlávali do něj takovou sílu, že jeho hlas hřměl po všech očišticích, doléhal do šrástrů, zazníval až do samotného Enrófu, kde vyvolával strach a chvění v těch, kdož jej zaslechli. K nejnebezpečnější události došlo v říjnu roku 1953 v Šimbigu. Padající se vytrhl z rukou strážců karmy. Nebyl již téměř podoben svému lidskému zjevu, byl však nepředstavitelně strašlivý a silný. Jeho tělo sestávalo z hnacích chomáčů a obrovské, zdánlivě slepé oční bulvy byly téměř vševidoucí. Nesen na křídlech andělů tmy, vzletěl k bráně Drukkargu. Žrugr mu pospíchal na pomoc, jigvové a rarrugové jásali v extatickém nadšení.

Tam u stěn ruského šrástru se rozpoutala jedna z největších bitev. Síly Synklétu Ruska a jeho demiurga nestačily. Na pomoc přispěchali andělé, daimóni a mnozí prosvětlení z jiných metakultur. Nějakou dobu toho, kdo se vytrhl strážcům karmy, zadržoval u samotného vchodu do Drukkargu velký lidský duch toho, kdo na Zemi byl Abrahamem Lincolnem. Nakonec se ozval dusot Bílého jezdce, který zamířil z výšin Synklétu Světa sem, do šrástru. Uzurpátor byl spoután volní zbraní Alexandra Blahoslaveného a předán strážcům karmy. Nářek, který otřásal tolik dní téměř polovinou Šádánakáru, začal postupně umlkat, až zmlkl docela. Klesající se ponořil do supertěžkého magmatu a nořil se stále hlouběji, na jednorozměrné Dno.

K METAHISTORII NAŠICH DNÍ

Potřetí se v historii Ruska zopakovalo jedno a totéž, tentokrát v rozměrech, jež daleko přesáhly oba předešlé případy. Podobně jako Ivan IV. a Mikuláš I. znamenal i Stalin zenit moci a síly nového démona velmocenské státnosti, jeho otevřený boj s demiurgem a Synklétem, dovedení tyranské tendence do krajnosti a začátek procesu záhuby státu.

Ti, kteří byli nuceni vzít do svých rukou kormidlo řízení ve dnech, kdy se jeho rakev ještě skvěla v Domě Sovětů a kdy se k ní táhly nekonečné proudy dojatých a otřesených Moskvanů, se mohli poprvé seznámit se všemi hrůzami, které se děly za pompézní fasádou této diktatury. Předtím měl každý z nich strohou direktivu: „odsud až potud“; za nebožtíka znal pouze vedoucí orgánů státní bezpečnosti trochu více než jeho kolegové. Je ovšem pravda, že Stalin nechával mnohé otázky posuzovat v politbyru (později v předsednictvu ÚV) a v Radě ministrů. Ovšem zaprvé, posuzovalo se to příliš formálně a Stalinova rozhodnutí byla neodvolatelná a nepodléhala kritice, a zadruhé, daleko více otázek se v těchto orgánech vůbec neposuzovalo. Mnozí pochopitelně cítili, že v zemi není zdaleka všechno v pořádku, nikdo si však nedokázal vytvořit celkový obraz. Nyní se začala zvedat opona tajemství a členové předsednictva ÚV první za ni uviděli.

Kabinet se dozvěděl, že osmina či dokonce pětina obyvatelstva země se nalézá v táborech a vězeních. Že snad v každé rodině musí žít památka na ty, kdo nevině zahynuli nebo prošli mnohaletým utrpením. Kabinetu se odhalilo i mnoho dalšího. Strašlivý pokles produktivity práce v zemědělství; vylidněné vesnice, permanentně podvyživená města; nedostatek zboží široké spotřeby; hrozivý nárůst počtu zločinů a zvláště pak dětské zločinnosti; korupce, pronikající celou soustavou a veškerý každodenní život občanů; nespokojenost, jež ovládla všechny vrstvy společnosti, vyjma malé privilegované skupiny.

„Zmoření a zničení, nadávkami zasypaní... členové kabinetu... po dlouhé přestávce poprvé svobodně vydechli. Pohlédli na sebe – a najednou se zastydli.

Nechápali, co se kolem nich dělo, cítili však, že vzduch je naplněn sprostotou a že dále dýchat v tomto vzduchu nelze.“

A sprostotou byl vzduch naplněn dokonce i v sálech mezinárodních setkání. Nebožtík nebyl ve svém domě zvyklý omezovat se ve výrazech; tento zvyk pak jeho diplomaté přenesli i do zahraničí. Drzé požadavky, jež byly oděny do vulgárního tónu, nenechaly z tradiční diplomatické zdvořilosti již dávno kámen na kameni. Hlavní však bylo, že mezinárodní atmosféra byla nažhavena do krajnosti a každým okamžikem mohla vypuknout třetí světová válka. Blok západních velmocí, který zaostával ve kvantitativních ukazatelích svých armád, dosud stále vedl v oblasti termojaderné zbraně. Komunistická Čína – poslední úspěch nebožtíka – byla ještě příliš daleka toho, aby ji museli brát na zřetel jako významnou vojenskou velmoc; a bylo vůbec možné se na její nejvyšší představitele vždy a ve všem spolehnout? Všude byly ztuha zavázány takové uzly mezinárodní politiky, o nichž se zdálo, že je možné je pouze rozseknout mečem. Existence dvou antagonistických německých států; dvou antagonistických Vietnamů a dokonce dvou Čín. Polsko, jež ztratilo svá východní území, která byla připojena k Sovětskému svazu, a jako kompenzaci obdrželo území německá, jichž se většina Němců nechtěla zříci. Korea, která se po třech letech bratrovražedné války vrátila k výchozímu stavu – k rozdělení na dvě nesmiřitelné, zneprátelené poloviny. Sud prachu v podobě arabských států, jejichž revolucionizace se již začala, z nichž však nemohly západní velmoci odejít jinak než v důsledku světového požáru... A k dovršení všeho válečná mašinérie, s níž se zemřelý vůdce vrhal do nebezpečných avantýr a dokonce se i chystal vrhnout se do víru třetí světové války, nedosáhla zatím ve skutečnosti té mohutnosti, při níž by byl výsledek této války předurčen ve prospěch Sovětského svazu. Ničivá síla nových druhů termojaderných zbraní přitom v obou koaliciích s každým novým rokem narůstala jakousi hrůznou geometrickou řadou. Začínalo být zcela jasné, že i kdyby sovětská strana v nastávajícím válečném střetnutí triumfovala, byl by to triumf nad zeměmi proměněnými v radioaktivní poušť.

Stalin zanechal hrůzné dědictví.

Bohužel však „stále ještě nechápali, co se s nimi stalo“. Zdroj chyb a neštěstí byl definován jako „kult osobnosti“, nebyli však schopni pochopit, že tento zdroj není náhodný, že Rusko prožívá něco podobného již potřetí a že oni sami budou v důsledku osudové historické – a metahistorické – logiky nuceni rozehrávat svérázným způsobem politické role, které již před třemi a půl stoletími rozehráli Fjodor Ivanovič, Godunov a Šujskij a před sto padesáti lety – Alexandr II., Alexandr III. a Mikuláš II. Opět bude třeba sedět na dvou židlích, jednou přiznat omyly a dokonce i zločiny zemřelého tyrana – zříci se jich, a hned zase přiznat svou politickou kontinuitu s ním. Opět bude třeba sáhnout k drobným milodarům pro reptající národ a za jeden či dva roky zatroubit na ústup, jelikož do pootevřeného kohoutku se nahrne pára takového rozhořčení, hněvu a nenávisť, jež povedou ke skutečným nepokojům a dokonce i k povstáním a budou hrozit záhubou pro celý systém. Bude třeba pokusit se usmířit nespokojené rolnictvo,

ovšem kořen zla – kolchozní princip – bude potřeba nechat nedotčen, jelikož zřeknutí se jej by vyvolalo takové ekonomické i ideologické otřesy, že si je nelze vůbec představit. Bude třeba uznat chybným, že se za Stalina vyčleňovalo příliš málo prostředků na rozvoj lehkého průmyslu a výrobu spotřebních předmětů – toto přiznání vyvolá u obyvatelstva ten nejvřelejší ohlas – a za rok či dva se vrátit k předešlé tezi, jelikož ústup od ní vyvolává zaostávání v závodech ve zbrojení. Bude třeba zasadit se o zmírnění mezinárodní situace a postarat se o oddálení třetí světové války – kvůli tomu je třeba jít na nevelké, leč efektivní ústupky a podporovat všeobecný boj za mír; k vážné změně kursu však přistoupit nelze, jelikož toho Amerika pochopitelně neopomene využít. Krátce řečeno, bude třeba se kroutit jako na žhavé pánvi, jednou si spálit jeden bok o nebezpečí světové války, podruhé druhý bok – o nebezpečí vnitřního převratu.

Došli jsme až k metahistorii současnosti. Současnost se však od minulosti liší právě tím, že o ní nemáme nikdy k dispozici tu sumu faktů, kterou disponujeme v poměru i k těm nejtemnějším epochám minulosti. Tím více se to týká zemí s takovým režimem, který se bojí „glasnosti“ a nepublikuje téměř žádné statistické údaje (utahuje se téměř všechno, počínaje výdaji na zbrojení a konče počtem zločinů či obětí dopravních nehod). Neméně hustým příkrovem tajemství jsou zahaleny i ty páky, díky nimž mizí z řídicích postů jedny osoby a objevují se na nich osoby jiné. Občané jsou svědky jakési podivné pantomimy: jakési tajemné postavy, oslavované všemi agitacími a propagandistickými prostředky, ale o jejich rodinných poměrech, zvycích, vkusu a charakteru se zachovává hrobové mlčení – tyto figury, povznesené do nedostižných výšin, jakoby do stratosféry společnosti a zřejmě celé zeměkoule, dělají pohyby rukama, hlavou, celým tělem kvůli tomu, aby náhle zmizely neznámo kam a neznámo proč a byly nahrazeny jinými postavami, na něž bude žít lidstvo, trýzněné nepostižitelným smyslem a cílem tohoto záhadného baletu.

Metahistorické poznání současnosti je zbaveno možnosti opírat se o poznání nezbytného množství historických faktů. Někdy se mu těmi či oněmi metodami podaří zaplnit tato bílá místa a pochopit síly, jež hýbou lidskými nástroji našich dní. Nezaplněných bílých míst však zůstává čím dál víc a celkový obraz nemůže v žádném případě aspirovat na tu úplnost, která je vlastní metahistorickým obrazům některých minulých epoch.

Lidé, kteří se po Stalinově smrti ocitli u moci, byli jakožto státní činitelé bytostmi dvojaké, či dokonce trojaké povahy. Všichni byli tak či onak hvězdami jeho plejády. Všichni se dostali nahoru za něho a díky němu, všichni byli vychováni v jeho politické škole. Je ovšem pravda, že se za něho třáslí o svou existenci a v hloubi duše byli rozhořčeni mnohými z jeho činů. Přesto Doktrína, která byla pro něj jen maskou a zčásti návodem k praktickému jednání, byla pro ně nejvyšší pravdou, jejich upřímným přesvědčením, jejich niterným krédem. Nelze očekávat od obyčejného člověka, jehož činnost během celého života probíhala například v lůně pravoslavné církve, aby v sobě k stáru našel tolik rozumové svěžesti, pružnosti a šíře, jež jsou nezbytné pro reinterpetaci vlastní činnosti a veškerého

svého světového názoru. Takováto reinterpretace by pro něj byla katastrofou, tvůrčím a životním bankrotem, po němž už by samozřejmě nebyl schopen žádné aktivní společenské činnosti. Stejně tak nemohla podobná zásadní reinterpretace Doktríny neotrást rozumovou sférou těchto lidí, kteří po celý život přemýšleli, cítili a jednali podle jejích direktiv.

Na druhou stranu lidé v této skupině státních činitelů byli těžce traumatizováni zvůlí zesnulého despoty. Když pozorovali obraz vnitřního hnutí společnosti – výsledek této tyranie – a vzpomínali na situaci věčného strachu a nejistoty o vlastní život, začínali se bát především recidiv minulosti, čili toho, aby se mezi nimi znovu neobjevil nějaký nový Stalin, který by znovu všem zakroutil krkem a definitivně by strhl zemi do propasti. Proto se snažili přijmout opatření k tomu, aby se truchlivá minulost neopakovala. A místo ideje o plnosti kolektivního rozumu, která nalezla své konkrétní ztělesnění v rozumu geniálního vůdce, byla vzkříšena a hlasitě provolána idea kolegiality – idea všelidového rozumu, který je ztělesněn v kolektivu ÚV a jeho předsednictva.

Někteří z této skupiny však měli ještě i třetí stránku, kterou pochopitelně před ostatními pečlivě skrývali. Byla to tajná naděje na to, že postupně se z tohoto kolektivu opět pozdvihne jediný vůdce s absolutní mocí a že tímto vůdcem budou právě oni. Nelze pochopitelně uhodnout, kolik lidí z tohoto konkláve v sobě tajilo onu naději, v každém případě byli alespoň tři.

Není však třeba podezírat z těchto záměrů všechny tři členy toho prvního triumvirátu, který vznikl jako názorný důkaz vítězství ideje kolektivního vedení ihned po despotově smrti. S přesvědčením lze říci, že o samovládě snil pouze jeden z nich – ten, jenž stál patnáct let u kormidla orgánů státní bezpečnosti. Pouze Stalinova smrt jej zachránila před strašlivou odplatou. V očích ostatních však již byl odhalen jako masový kat, jako viník záhuby milionů nevinných. Nemohl doufat v to, že jej budou dlouho trpět mezi sebou. Proto mu nezbývalo nic jiného než zoufalý pokus o převrat a uchvácení nejvyšší moci. Kdyby se tento plán uskutečnil, znamenalo by to návrat ke stalinskému režimu a kurs na světovou válku. Pokus byl naštěstí včas zmařen, viník popraven a v prvním období se na něj pokoušeli svalit odpovědnost za masové deformace socialistické zákonitosti. Prohlásili o něm, že byl jaksi samozvancem, který neměl ani to nejmenší právo na trůn a těmi nejhnusnějšími machinacemi téměř dosáhl takového postavení, v němž by mohl rozvíjet nejhorší tendence toho, za jehož přímého pokračovatele se považoval: nikoli otce tělesného, jako v případě Lžidimitrije, ale pochopitelně otce duchovního, svého učitele a pěstouna. Došlo i na odhalení pravdivých či vymyšlených faktů o spojení viníka se zahraničním nepřítelem, kuřícím pikle proti moskevskému státu: pochopitelně že tentokrát nikoli s Polskem, jehož velmocenský význam odešel dávno do oblastí legend, nýbrž s Anglií.

Pád tohoto samozvance byl v pracovních táborech uvítán jako příznak toho, že stalinský režim se musí od základů změnit. Vězeňský režim byl vskutku zmírněn. To však bylo již málo: očekávali a žádali přezkoumání obvinění a osvobození. Trpělivost byla u konce a ti nejzoufalejší či nejodvážnější pozdvihli v táborech

svůj hlas. Hlasy splynuly v jeden a takové citadely bezpečnosti jako znamenitá Vorkuta, vězeňské tábory Norilsk, Karagandy, Kolymy se otráslly stávkami a povstáními. Nepokoje byly tak či onak potlačeny, zároveň však začalo obrození zákonné metody procesuální praxe. Nebylo však možné osvobodit najednou takové množství lidí, vrátit je domů a zajistit jim práci; nikdo netušil, co jej očekává, a celkové napětí nesláblo.

Trhlinu, která vznikla v triumvirátu, zaplnila mezitím nová figura, která předtím kontrolovala veškerý aparát vládnoucí strany. Uběhl rok, rok a půl – a z triumvirátu vypadl za zatím dosti nejasných okolností ještě jeden člen a v roce 1957 ještě jeden.²⁶ Namísto triumvirátu se v čele státu a strany ocitl čiperný, chytrý člověk, radující se ze života, jemuž nechyběla dobrosrdečnost, čilý sangvinik, odhodlaný napravit omyly despoty a schopný některých smělych obrátů kursu, který však neměl rozumovou nezávislost a svěžest, potřebnou k přezkoumání základní chyby Doktríny a starého programu její konkrétní realizace.

Je samozřejmé, že byl stejně jako všichni ostatní zcela vzdálen i těch nejmlhavějších dohadů o metahistorickém podkladu věcí. Vskutku, co by tento člověk mohl vědět o zmatku, který zavládl v Drukkargu, o nepřátelství mezi jigvy a rarygy, jež přerostlo v otevřené střetnutí, a o tom, že Gagtungrova podpora, která tolik let kryla ruského wicraora, může být každou chvílí přenesena na jeho smrtelného nepřítele?

Podstatné bylo, že rok 1957 již v mnohých ohledech náležel ke zcela jiné epoše než kupříkladu rok 1952 a vůbec všechna léta Stalinovy vlády. Ve Stalinově epoše ještě mohl velký démonický rozum pohlížet na možnou třetí světovou válku jako na bezpříkladný pramen gawachu; vítězství Žrugra bylo přitom žádoucím – proto také byl podporován, ovšem v případě vítězství amerického wicraora by toto vítězství bylo možné využít pro budoucí sjednocení světa na půdě nového bezduchovního učení, vzniklého z kosmopolitní koncepce. Situace se však změnila, přičemž ve velmi podivném směru. V obou dvou koaliciích vzrostla pohádkovým způsobem síla termojaderných zbraní, což si vynutilo prozkoumat otázku z nového zorného úhlu. Ano, takováto válka by vskutku nabízela Montblanky a Everestu gawachu. Nabízela však i něco jiného: byla připravena nastolit otázku fyzické existence lidstva a v každém případě by vedla ke snížení jeho počtu téměř na čtvrtinu. Vedla by ke zničení řady zemí z tváře Země, ke zničení civilizace možná na celých kontinentech, a tudíž k tomu, že by lidstvo bylo vrženo (v rozumovém, technickém a ekonomickém smyslu) o mnohá staletí zpátky. Stěží by se mohlo hovořit o jakémkoli sjednocení lidstva v situaci, kdy území, která přežijí fyzicky, budou oddělena zónami radioaktivních pouští, jejich obyvatelstvo bude zasaženo zatím neznámými chorobami na celé generace dopředu a všeobecný krach ekonomiky donutí zbytky národů přejít k nejprimitivnějším způsobům existence. Cíl absolutní celosvětové tyranie by se tudíž odkládal do nesmírných dálav příštích věků. Velký démonický rozum proto odmítl ideu třetí světové války a snažil se působit na Žrugra i na Stebinga i na velké jigvy Drukkargu

a Mudgabru tak, aby paralyzoval jejich válečnický zápal, který právě on předtím tolik let rozehříval.

Vytvářela se situace tak paradoxní, že ji světová metahistorie dosud neznala: všechny hierarchie Světla spolu s nejvyššími hierarchiemi Tmy se snažily odvrátit planetární válečnou katastrofu. Některé z nižších temných hierarchií se jí se zalepující zuřivostí nadále pokoušely dosáhnout. Vysoce inteligentní a méně krvežízniví jigsawové již začínali chápat zhoubnost tohoto směřování k válce, ať to stojí, co to stojí. Jenomže Žrugr, který se rozrostl do fantastických rozměrů, nechtěl se svým omezeným rozumem a fenomenálním temperamentem ani slyšet, že by se měl zříci osudového střetnutí. Čím více se rozrůstal, tím mučivější hlad jej trýznil, emanace národů sovětského státu již nestačily k tomu, aby jej ukojily; bylo třeba donutit pro něj emanovat další a další národy, aby jej ukojily. Ani raruggové nechtěli nic slyšet o tom, že by se měli zříci střetnutí: tyto poživačné, zuřivě vzteklé bytosti, jakými mohou být jen dinosauři, které prožily miliony let v démonických vrstvách a dávno se oděly v karroch, byly připraveny spíše k revoluci v Drukkargu, ke svržení velkých jigsawů a k expanzi „vabank“ do jiných šrástrů než k živoření v dosavadních podmínkách. Jejich intelekt byl příliš slabý na to, aby ovládl tyto válečnické instinkty.

Situaci komplikovalo ještě i to, že člověk, který se upevnil v čele sovětské velmoci, se nevyznačoval ani krvežíznivostí, ani válkychtivostí. V souladu s logikou moci podvědomě plnil vůli Žrugra, jelikož tato vůle byla zaměřena na vnitřní organizaci státu a rozmnožení emanací státního komplexu lidských citů. Jeho charakter, který nebyl od přírody krutý, zanechával v jeho bytosti celou řadu jakoby otvorů, skrze něž mohla do jeho podvědomí pronikat také inspirace světlyých principů. Kdyby nebylo této inspirace, žádné rozumové důvody by nebyly schopny pohnout tohoto člověka k tak závažnému obratu vnitřní politiky, o němž pouhá úvaha vyvolávala u jeho kolegů husí kůži hrůzy – k obratu, který našel vyjádření v odhalení řady Stalinových zločinů a v masovém osvobození vězňů.

Je obtížné postihnout a zhodnotit otřes, který v myšlení vyvolalo jeho vystoupení na XX. sjezdu strany.²⁷ Odhalení, byť pouze částečné, pozdní a s výhradami, dlouhého řetězce fantasticky hrůzných faktů, jejichž viníkem se stával ten, jehož celé generace uctívaly jako největšího z humanistů, zahřmělo jako svého druhu výbuch psychovodíkové bomby a vlna, kterou vyvolalo, dolehla až do nejbližších zemí planety. A v Rusku? V Rusku „necháпали, co se s nimi stalo, cítili však, že v tomto vzduchu nemohou nadále dýchat. Měli vůbec nějaké dějiny, existovaly v těchto dějinách momenty, kdy měli možnost projevit svou samostatnost? – Na nic si nevzpomínali. Vzpomínali si jen, že měli Ivany, Petry, Birony, Arakčejevy, Mikuláše a k dovršení hanby tohoto odporného, hanebného lumpa! A všechno to rdousilo, hryzalo, drásalo – kvůli čemu? ...“

Není jasné, zda ten, kdo vzal na svá bedra nevděčnou úlohu hlavního usvědčovatele, předvídal, či nepředvídal měřítko této odezvy po celém světě, zřejmě však předpokládal, že drtivý úder, který tím uštedřil prestiži Doktríny, může být

částečně paralyzován argumenty, že kult Stalinovy osobnosti nevyplývá z Doktríny, nýbrž jí naopak protičeří, že to je rakovinový nádor, který je třeba vyope-rovat.

Milióny vězňů, kteří nedoufali v záchranu, zamířily z táborů ke svým domo-vům a všude rozsávaly vyprávění o tom, co se dělo v těchto místech utrpení za tyрана. V mnohých úřadech rychle sundávali ze stěn portréty druhého vůdce, které se všem naráz zhnusily; v řadě měst lid svrhl jeho sochy. V zahraničních komunistických stranách zavládl zmatek, který někde přešel do skutečného rozko-lu. Na vysokých školách Sovětského svazu se uvolnění projevilo organizováním studentských diskusních klubů, skupinovými protesty proti vyučujícím a progra-mům, vydáváním pololegálních či nelegálních časopisů, dokonce i opravdovými studentskými stávkami. V literárních a uměleckých kruzích se hovořilo o zmír-nění povinných ideologických usnesení. Všechno to ukazovalo, že si vedoucí činitel státu hraje zřejmě s ohněm. Vhodnější bylo udělat krok zpět a pokusit se neobratně vysvětlit, že zemřelý despota byl sice despota, zároveň však byl kupo-divu příkladný komunist a že není správné obracet v prach a popel všechno, co vytvořil. Literatuře, umění, lidskému myšlení, jež se začalo sotva projevovat, by-lo starostlivě vykázano dřívější místo. A někteří lidé, kteří se s rozpaky ohlíželi, začali být přesvědčeni o tom, že je něco společného mezi kursem třetího vůdce a dávnými epochami Borise Godunova a Alexandra II.: dva kroky vpřed – jeden a půl kroku zpět. A vpředu se již v souladu se smutným zákonem ruských dějin mi-hotal přízrak reakce neboli obratu zpět, jak k tomu již kdysi došlo na konci pa-nování Borisova a za Šujského, později pak – za Alexandra III. a Mikuláše II.

A přece jen bylo při srovnání nového režimu s režimem Stalinovým každému tepleji u srdce. Třetí vůdce byl prostým člověkem, který měl rád život a upřímně si přál, aby se dobře žilo nejenom jemu, nýbrž i všem ostatním. Ušlechtilá přání však bohužel nestačí k tomu, aby na Zemi zavládl mír a v lidech dobrá vůle. Kdy-by na naší planetě existovaly pouze státy socialistického tábora, bylo by možné skoncovat s vlastní válečnou mašinerií a získané prostředky použít ke zlepšení života mas. Jelikož ale „zrušit“ Ameriku se nepovedlo dokonce ani Stalinovi, bylo třeba jednou rukou urychlovat zkoušky nových a nových prostředků hromad-ného ničení a povzbuzovat osvobozené hnutí v kapitalistických zemích a dru-hou rukou vypouštět bílé holubičky míru a radovat se, jak krouží na pozadí hrozivých mračen. Sám by se rád proměnil v takového holoubka a s palmovou ratolestí v zobáčku přelétával z jedné země do druhé – do Jugoslávie, do Indie, do Barmy, do států islámského Východu, dokonce i do tvrdohlavé a nedůvěřivé Anglie. Holoubek však létal ve stejnou dobu, kdy se hlubinné vrstvy rozechvíva-ly otřesy z výbuchů dalších a dalších pokusných bomb, všeobecný ráj zůstával pouze v oblasti snění a neměl žádný vliv na tragickou skutečnost.

Neštěstí tkvělo právě v tom, že vedení se nijak nemohlo rozhodnout ustou-pit v tom nejzákladnějším: vždyt' jediným vážným ústupkem, který by nepříte-le dokázal přesvědčit o upřímnosti ruské mírové touhy, bylo zřeknout se kursu revolucionizace všech zemí, přestat podporovat odpovídající hnutí v Evropě, na

Blízkém východě, v Africe, v Latinské Americe. Nehledě na skrytý charakter této podpory, přece jen sem tam vyšla najevo prozrazující fakta a znehodnocovala všechny tirády o mírové koexistenci, vyvolávala ve velkých kapitalistických velmocích výbuchy rozhořčení a zloby. Zruřil zvláště Stebing, který omotal chapadly svých monopolů a obchodních firem téměř polovinu Enrófu. Ekonomického zotročení a vysávání mu však bylo málo, to byl pouze první stupeň. Jelikož tyto země zůstávaly z politického hlediska nezávislé, nemohla se v nich ve větším měřítku rodit emanace státních citů vůči Spojeným státům, která by sloužila za potravu pro Stebinga a veškeré obyvatelstvo amerického šrástru. Proto se Stebing nemohl spokojit pouze s ekonomickým vlivem v těchto zemích – potřeboval si je podřídit politicky, což by bylo spojeno s jejich začleněním do státní, administrativně-policejní, ideologické a výchovné soustavy Spojených států, vyvolávající bouřlivou emanaci státních citů. Místo toho dostával Stebing jeden kopanec za druhým. V Koreji a Vietnamu skončil zápas po vzájemných modřinách a kousancích remízou, ovšem v Číně mu jeho chapadla usekli tím nejdrsnějším způsobem a hrozilo nebezpečí, že ho totéž potká i v arabských zemích. Proto byl každý případ, kdy se Doktrína diskreditovala, využíván a rozvířován k tomu, aby bylo vyvoláno všeobecné rozhořčení nad lživostí a pokrytectvím jejích vůdců, ať to byl vůdce první, druhý nebo třetí.

První závažnou ranou, kterou třetí vůdce uštědřil mezinárodní prestiži Doktríny, bylo odhalení zločinů jeho předchůdce. Druhou ranou byl vojenský zásah do vnitřních věcí Maďarska, zachváceného antisovětským povstáním.²⁸ Copak však mohl jednat jinak? Copak Žrugr někdy připustil, aby mu z chapadel vyrvali chutné sousto? Copak byl někdy nějaký wicraor schopen pokojně hledět na to, jak se u jeho boku objevuje místo věrného satelitu po zuby ozbrojený nepřítel? Ať byly osobní kvality třetího vůdce jakékoli, ať pocítoval k válce sebevětší odpor, logika velmocenské státnosti se často stávala silnější, než byly osobní vlastnosti jeho charakteru.

A přece právě jeho osobní kvality Žrugrovi vadily. Nedovolovaly změnit tohoto člověka v absolutně poslušný nástroj.

Činily politický kurs kolísavým, dvojakým, nespolehlivým. Nikdy nebylo možné dopředu zaručit, že vůdce bude postupovat tak, jak to wicraor potřebuje. A pohled démona velmocenské státnosti se upřel na jinou bytost, vhodnější. Tato bytost také patřila k sovětské elitě, nebyl to ale žádný civilní „slaboch“, nýbrž významný vojevůdce Vlastenecké války, který měl obrovské válečné zásluhy, autoritu v očích národa a zvláště armády, člověk žhavé touhy po uznání a bolestně zraněné samolibosti, který byl příliš dlouho a trýznivě nucen uvádět svůj bonapartistický mrav do jistých mezí. Žrugr nemohl nalézt lepšího kandidáta pro úlohu vůdce v podmínkách třetí světové války. Ten se nebude rozpakovat svrhnout na potencionálního nepřítele bez výstrahy pořádnou sérii vodíkových bomb; nesloží v zoufalství ruce do klína, když na ruská města svrhnou stejné bomby; nebude se stydět rozsévat Doktrínu v celosvětovém měřítku, až bude třetina planetárního povrchu obrácena v popel!

A wicraor učinil maršála svým nástrojem.

Bylo však už, jak se zdá, pozdě. V Drukkargu už nebylo dávno ani stopy po bývalé jednotě a šrástr vřel jako kotel. Raruggové se rvali v boji a na ně se Žrugr mohl pevně spolehnout, jigvové však s každým rokem, s každým měsícem stále úporněji vzdorovali možností velké války. A k dovršení všeho byl Drukkarg na počátku října roku 1957 otrěsen nebývalou událostí: Velký Jigva odpadl od démonického tábora. Byla v tom jistá poslušnost, pro obyvatelstvo Drukkargu však k tomu došlo neočekávaně, dokonce nenadále. V minulosti se zřídka stávaly případy, že někteří z velkých jigvů prozírali do velmi vysokých světů Světla, zůstávali však na svém. Nyní se stalo něco jiného. Velký Jigva, který vládl více než čtyřicet let, opravdový sloup a opora Drukkargu, začal přecházet z některých stavů jako chochcha do stavů takového pozdvižení, že spatřil Krista, a to dokonce ani ne v zatómisu Ruska, nýbrž v mnohem vyšším světě, kde Spasitel neměl lidskou podobu. S Velkým Jigvou se to stalo u hlavního démonoslužebného chrámu, za přítomnosti mnoha raruggů a jigvů. Nebeské setkání přerostlo v takové působení Planetárního Logu na duchovidce, že jeho karroch začalo prudce nahrazovat tělo ze siajry. K této proměně docházelo před očima všech. Mnozí byli ohromeni a uvěřili. Jiní se ocitli v krajním zmatku, raruggové pak přešli ve zběsilý hněv. Za několik dní odpadlíka roztrhali, jeho prach raruggové a, dá se říct, ortodoxní jigvové sebrali a dematerializovali, což zatím není dosažitelné pro lidskou vědu.

Tehdy vypukla vzpoura velkých zajatců Drukkargu. Nebudu vypočítávat jména těch, kteří se odvážili k ní připojit; ruský šrástr v každém případě nespátřil ještě takovou podívanou. Giganti zlomili své okovy, zdvihali ze země skály velikosti mrakodrapu a vrhali je na nenáviděnou citadelu. Citadela byla silně poškozena. Tato vzpoura donutila jigvy a raruggy, aby se znovu sjednotili. Žrugr přispěchal na pomoc, vtáhl vzbouřence do sebe a svrhl je, jak bylo jeho dobrým zvykem, na Dno Šádánakáru. Tentokráte však zásah Synklétu Světla brzy přerušil jejich pobyt tam a všichni hrdinové byli nakonec pozdviženi do Olirny. Zajatci Drukkargu zůstali pouze ti, kdo se k povstání neodvážili připojit.

Události v Drukkargu se rozvíjely, lze-li tohoto výrazu zde použít, s kinematografickou rychlostí. Třetí wicraor znenadání pocítil, že přišel o podporu Gagtungra, a to z toho důvodu, že ve své snaze rozpoutat světovou válku ve šrástrech i v Enrófu porušil zákaz nejvyššího démonického rozumu. Wicraor se začal zmítat po Drukkargu, se zuřivým řevem začal kolem sebe sbírat raruggy a požadovat svržení vlády jigvů, kteří mu přestali dodávat výživnou rudou rosou. Zuřivost raruggů nezaostávala za zuřivostí jejich pána. Jejich oči velikosti středně velkého domu, umístěné po obou stranách hlavy, podobné buď velmi deformované hlavě koňské, nebo hlavě druhohorních ještěřů, byly podlity temně rudou karrochiální krví. Křídla, přímá a tvrdá jako křídla letadla, šlehala po stěnách a střeších jigvů. Uprostřed tohoto řádění byl obklíčen hlavní démonoslužebný chrám a jigvové tam nemohli proniknout, aby se za pomoci své magické satanoslužby spojili s Gagtungrem. Znamení socha zakladatele Drukkargu, zobrazující jigvu jedoucího na raruggovi, byla svržena a poškozena jako emblém nenáviděného podřízení

bývalých dinosaurů vyššímu intelektu jigvů. Zároveň se raruggové pokusili spěšně obnovit alespoň jakous takous disciplínu, aby se všichni mohli vrhnout na dobytí jiných šrástrů. Bylo zřejmé, že válka bez pomoci jigvů Drukkargu může vést pouze ke strašlivému masakru: nešťastné hlavy raruggů nebyly ještě přizpůsobeny k tomu, aby ovládly dokonalou vojenskou techniku. Mezi nimi byly tak říkajíc jednotlivé talenty, nebylo však dost potřebných kádrů. Rozumovou nedostatečnost nahrazovala taková tělesná síla, tak nepopsatelné nažhavení smyslů, taková zuřivost, že věřili ve svůj konečný úspěch navzdory všemu. A i kdyby jim nezůstala žádná šance na celosvětové vítězství, byli schopní dokonce i masové sebevraždy – a to jedině z přebytku zloby.

Místo zabitého Velkého Jigvy zaujal nový. Nebyl dosud připraven, nebyl dostatečně zkušený, neměl ani žádoucí autoritu; a kdyby se trůn neuvolnil předčasně, musel by tento jigva ještě mnoho let studovat svéráznou vysokou školu. Nikdo lepší však nebyl a jigvové, zvyklí na disciplínu, se mu podřídili, jelikož nebylo jiného východiska.

Do rozbourěného Drukkargu nakonec vpadly démonické pluky Gaššarvy. V souladu s Gagtungrovou vůlí se na wicraora ze všech stran vrátili andělé tmy a ryfty. Žrugr se zoufale bránil, raruggové se neúspěšně pokoušeli odrazit nápor sil, cizích nejen ve vztahu k nám, nýbrž i z hlediska Drukkargu. Všechny tisícovky wicraorových chapadel byly omotány volnými spirálami. Nebylo jej však možné zničit, neboli svrhnout do Uppumu – ještě se mohl hodit a kromě toho by hierarchie Světla ani jeho záhubu nepřipustily, jelikož bez něj by wicraoři Západu během několika dní zničili tělesnou substanci ruské metakultury. A tak ho těžce oddechujícího nechali ležet v jedné z kotlin Drukkargu. A zvláštní podívanou představovali andělé tmy, kteří se svými rubínovými křídly usedli jako gigantické vážky na volní spirály, obepínající ze všech stran wicraorovo tělo.

Wicraorův lidský nástroj – maršál – se zřejmě pokusil jednat v zájmu svého inspirátora.²⁹ Později snad budou dějiny vyprávět našim dětem a možná že i nám, jakým způsobem se třetímu vůdci podařilo tyto pokusy paralyzovat a svého protivníka zneškodnit. Ať to bylo tak či onak, z této události se bylo možné pouze radovat, tak jako ze všeho, co oddalovalo celosvětovou krvavou řež.

Raruggové byli pod tlakem nejvyšších temných principů donuceni vytvořit s jigvy jistý nový modus vivendi. Dosáhli toho, že jigvové opět začali dodávat zajatému Žrugrovi rudou rosu, ovšem v mnohem menším množství. Byla také přijata opatření k tomu, aby z nejspolehlivějších raruggů bylo zformováno cosi jako vojenské velitelství, které časem mělo částečně nahradit příliš mírumilovné jigvy.

Podpora Gagtungra se nyní přenesla na Mudgabr. Ale i tam probíhalo něco podobného: jigvům se stěží dařilo zadržovat bojový zápal raruggů, kteří žíznil po nové válce. Velký Jigva byl usilovně involtován z Digmatu, raruggové jej však drželi jakoby v polovičním zajetí; proto se duchovně-démonické síly, které dostával, nedařilo transformovat pro Enróf, čímž stěží mohl působit na vědomí těch lidí, kteří pracovali na posílení válečné síly Spojených států. Důsledkem bylo zastávání Ameriky v oblasti zbrojení i takové, jak by se zdálo, čistě pozemské jevy

jako opoždění vyslání umělých satelitů Země nebo konstrukce mezikontinentálních raket. Některé činy raruggů, jež byly diktovány jejich omezeným rozumem, se tak obracely proti nim.

Urparp usiloval o takový běh věcí, při němž by dovedl sílu vojenských koalic až po samý okraj války, donutil by vylekané národy Východní koalice – a samozřejmě i obyvatelstvo Drukkargu – vyvinout zoufalé úsilí k ústupu, aby se zabránilo válečnému střetnutí. Tím by se Stebingovi podařilo vyvinout takovou sílu ve svých nespočetných chapadlech, jež by mu dovolila rozvrátit všechny pevnosti v Drukkargu, aniž by se musel uchýlit ke vpádu západních jigvů a raruggů do tohoto šrástru, a v Enrófu pak rozvrátit socialistickou koalici bez jakékoli třetí světové války. Tehdy by bylo možné nastolit otázku celosvětového panství kosmopolitické koncepce a dlouho očekávané sjednocení planety pod erbem Stebingovým.

Na černém Horizontu Enrófu představovaly jedinou světlou oblast národy Indie a indomalajské kultury. Indický demiurg byl, pravda, také donucen učinit onen pro všechny demiurgy osudový krok, který vede ke zrození wicraora. Tento wicraor – jeho jméno je Avardal – byl od samého začátku involtován z velmi vysokých světů Světla a takovou silou, že se dokonce rýsovala jistá naděje na neobyčejnou událost, a sice na to, že v budoucnu odpadne od démonického tábora. Něco podobného se odehrávalo též s Ukurmijou – mladým wicraorem Západního Německa. Světlé síly nad Indií však byly starší a neporovnatelně silnější. Činnost Avardala kontrolovali demiurg a Pospolitá Duše Indie a tato země, jež pomalu odstraňovala těžké dědictví cizího zotročení a vlastního feudalismu, jevila obraz neobyčejného státu, který se pozvedá k rozkvětu, aniž by porušoval principy vysoké etiky. Ostatním národům, které si pro sebe nedokázaly zabezpečit takovouto cestu a blížily se k osudové hranici úplného vzájemného zničení, nezbývalo než pohlížet na tuto zemi se smíšenými pocity úchvatného nadšení a hořké závisti.

A situace třetího vůdce se stávala stále zoufalejší. Kdyby byl obyčejným lidským nástrojem inferiálních sil, neprožíval by morální tragédii člověka, který na sebe vzal nezměrnou odpovědnost a nyní vidí, že žádné lidské síly nestačí k tomu, aby odvrátily válku, pokud není tomuto cíli ochoten obětovat politickou moc své strany i samotnou Doktrínu i všechno to, co se mu zdá být neoddelitelné od blaha lidstva. Pouze nástroj wicraorův, který nic lidského neuvádí do rozpaků, by mohl s klidem jít skrze válku, měsíční krajinou na místě Evropy, Asie a Ameriky, aby poté, co se fyzicky zachránil v nějaké noře, vylezl na světlo jako vládce zbytků lidstva. A vůdce občas podléhal Žrugrovým sugescím. Křeče této podzemní hory masa, která se pokoušela oslabit pouta, otráslaly všemi okolními vrstvami. Již se mu podařilo vyprostit několik chapadel, a jelikož jeho lidský nástroj, maršál, odešel z politické arény, veškerá síla jeho involtace se nyní zaměřila na třetího vůdce, když neměl nikoho lepšího. Jakmile se začala zostřovat mezinárodní politická situace, počal vůdce projevovat tak zvýšenou energii a takovou bojovnost, že to vůbec nebylo v souladu ani s jeho věkem, ani s charakterem, ani s touhou po míru.

S téměř nadpřirozenou rychlostí se přenášel ze země do země, zasílal přátelům i nepřátelům nespočetné nóty, radil se se všemi spojenci a zároveň vynalézal a realizoval nová opatření, aby upevnil situaci uvnitř země. Zvyšoval hlas na celou zeměkouli, varoval i přemlouval, zaklínal, požadoval, bušil pěstí, vyhrožoval. Přece však zůstával člověkem a morální tragédie vtiskla svou pečeť i do rysů jeho tváře. Kdyby tak mohl vládnout v jiné době, kdyby tak mohl hospodařit v nějaké tiché zemi, v poklidné, mírové epoše...!

I pro mne by bylo lepší, kdybych mohl tuto knihu psát nikoli na pokraji války, nikoli tehdy, kdy každý den bubnuje na mozek jedna hrozivá zvěst za druhou! Kdybych mohl mít jistotu alespoň v tom, že město, ve kterém žiji, i stovky dalších měst ve všech zemích nebudou zítra přivedena vniveč. Bylo by dobře mít jistotu, že knihu, která je plodem celého mého života, přečtou jednou pozorné oči a čísi duše se obohatí duchovní zkušeností, jež je v ní vyložena. Mít nakonec i jistotu, že se tato kniha přidá jako jeden z kamenů do základu příštího všelidského Bratrství. Takovou jistotu však nemám a ani mít nemohu. Neochvějným základem všech nadějí však zůstává jiná jistota: totiž že podaří-li se světu odvrátit největší ze všech válek, *Růžce Světa* vznikne nevyhnutelně a neodvratně, nejdříve v jedné demokratické zemi, poté v dalších, a zazáří postupně nad všemi zeměmi světa. Pokud se však nižším temným principům povede rozpoutat válku navzdory snahám všech nejvyšších hierarchií světla i tmy, pak *Růžce Světa* vznikne dokonce i na spáleništi. Je možné, že tehdy nerozprostře nad všemi zeměmi stín svých kvetoucích větví, nezmění pozemskou krajinu na luka zlatého věku. Spojí však do svazku tisíce lidí vysokého ducha ze všech konců Země a stane se ještě jednou překážkou na cestě toho, koho již velký démon pozvedl ze Dna a pěstuje jej v Gaššarvě jako uskutečnitel neomezené tyranie na celé zeměkouli, jako knížete světa.

5. července roku 1958

- 1 Jedná se o Ústavodárné shromáždění, do něhož proběhly volby na přelomu listopadu a prosince roku 1917; aktivně se jich účastnili i bolševici, ale získali menšinu (120 ze 750 křesel). V noci 6. (19.) ledna 1918 bylo Ústavodárné shromáždění rozehnáno a následující den byl vydán dekret o jeho rozpuštění.
- 2 Náboženské a filosofické učení ve starém Řecku v 6. – 4. století př. n. l.; pojmenované podle filosofa Pythagora, který měl být jeho zakladatelem.
- 3 Jeden ze směrů buddhismu, který se vytvořil v 7. – 14. století v Tibetu.
- 4 Vyznavači školy jógy, kteří za hlavní úkol člověka považují snažit se zbavit tíže hmoty a tohoto cíle dosahují psychickým a fyzickým cvičením.
- 5 Majakovského podpis je mezi jinými pod manifestem futuristů *Facka společenskému vkusu* (prosinec 1912), ve kterém se hlásalo: „Vyhodit Puškina, Dostojevského, Tolstého a jiné a jiné z Parníku současnosti.“ Později, v básni *Jubilejní* (1924), se Majakovskij obrátil na Puškina slovy „Miluji vás...“.
- 6 Je zde míněn Sergij (Ivan Nikolajevič Starogorodskij, 1867–1944), nástupce patriarchy Tichona, od roku 1925 zástupce patriarchy a od roku 1943 patriarcha. V roce 1927 z jeho iniciativy vyzval Posvátný synod církev k loajalitě vůči sovětské moci, což bylo učiněno pod tlakem úřadů, které duchovenstvo velmi krutě pronásledovaly.
- 7 V originále archaický výraz повапить – oblíit, narážka na evangelijní spojení „гробы повапленные“ – „oblíené hroby“ – rozuměj pouze na povrchu.
- 8 Z Lermontovovy básně *Předpověď* (1830).
- 9 *Historie jednoho města* byla napsána v letech 1869–1870.
- 10 Kritiky skutečně srovnávaly Ugrjum-Burčejeva s A. A. Arakčejevem, zároveň však existovaly názory, že satirický portrét se shoduje s charakterem Mikuláše I.
- 11 V rukopisných poznámkách D. L. Andrejeva je následující Stalinova charakteristika: „S(talin) nebyl zasažen mystic(kou) slepotou. Materialismus byl jen maskou. Byl moment (<19>51), kdy se modlil ve veliké hrůze: odhalila se mu nadcházející perspektiva až k osudu Antik(rista). Ale zatvrzelost a šílená a neomezená žízeň po moci převážily. Doufal, že mu věda dokáže dát fyzic(kou) nesmrtnost. Tuto touhu měl od dětství. – Padl už do Šim-bigu v chuchvalcovitém těle, ale vyrval se pomocí and(ělů) temnoty. Byl ještě velmi silný a strašný (říjen 53). V boji s ním byli zajati tři bratři Synklétu a do nich ne (...) nacházejí se v zadním vězení Drukkargu (včetně Jakuboviče-Meřšina).“
- 12 Hovoří se zde o tzv. leninském „Dopisu sjezdu“, adresovaném XII. sjezdu RKS(b) v dubnu 1923.
- 13 Tradice hovoří o soše, práci sochaře Zenodora, která byla vysoká 39 metrů a vztyčena roku 58. Ke Koloseu ji nechal přenést Hadrianus, ještě před ním ji nechal Vespasianus předělat do podoby boha Helia.
- 14 Bronzová socha boha Helia, ochránce ostrova Rhodos. Vysoká byla 37 m a byla vztyčena v roce 304 př. n. l. sochařem Charetem z Lindu na paměť neúspěšného obléhání. Socha byla považována za jeden ze sedmi divů světa.
- 15 Jedná se o knihu *Josif Vissarionovič Stalin: Stručný životopis*, kterou sestavili F. G. Aleksandrov, M. R. Galaktionov, V. S. Kružkov, V. D. Molčanov a V. D. Pospelov; vyšla v Moskvě ve Státním nakladatelství politické literatury v roce 1947 a mnohokrát byla vydána znovu.
- 16 Ramesses II. vládl asi 66 let a válka s Chetity, kterou vedl dlouhá léta až k uzavření míru v 21. roce své vlády, byla v oficiální kronice, v dílech dvorských básníků a na chrámových zobrazeních představena jako řada zázračných hrdinských činů faraona.

- 17 Viz životopis Gaia Caliguly od Suetonia: „V chrámu nechal postavit vlastní sochu v životní velikosti a oblékl ji do vlastních šatů...“
- 18 Je zde míněn hladomor v roce 1933, který vypukl v Povolží, na Kubáni, dolním Donu a na Ukrajině; fakta o počtu mrtvých byla v sovětských dobách utajena; dnešní hodnocení zahraničních i ruských historiků se liší – od 2–3 milionů do 8 a více milionů.
- 19 Je zde míněn L. P. Berija.
- 20 Krátký kurs – je zde míněn *Krátký kurs historie Věsňazové komunistické strany (bolševiků)*, který byl vydán v září 1938 pod redakcí komise ÚV VKS(b) a, jak tvrdila propaganda, „při bezprostřední osobní účasti soudruha Stalina“.
- 21 Spiritualismus – světonázor, který považuje ducha za prvotní princip světa, nezávislý na hmotě; ze spiritualismu vychází řada škol ve francouzské a italské filosofii 19. – 20. století.
- 22 Zkouška provedená 16. července 1945 v Alamogordo ve státě Nové Mexiko.
- 23 Hovoří se zde o tzv. leningradském případu – série případů, zfabrikovaných na konci čtyřicátých a na počátku padesátých let, v nichž byla obviněna řada stranických a sovětských představitelů (šest bylo odsouzeno k trestu smrti zastřelením, ostatní, asi dva tisíce lidí, dostali dlouholeté tresty). Do podrobností o tomto případu mohl básníka zasvětit jeho spoluvězeň L. L. Rakov.
- 24 Toto svědectví částečně vychází ze Suetonia, který tvrdí, že Caligula rozkázal, aby „se nížiny násypy zvýšily na úroveň hor a hory byly překopány a srovnány se zemí“, ale má se za to, že se jedná pouze o rétorické figury, které demonstrovaly mocichtivost a touhu po rozkoši.
- 25 Boji s „architektonickými zbytečnostmi“ bylo věnováno usnesení ÚV KSSS a Rady ministrů SSSR ze 4. listopadu 1955 „O odstranění zbytečností v projektování a stavebnictví“ podepsané N. S. Chruščovem a N. A. Bulganinem, ve kterém se mimo jiné říkalo, že „v práci mnohých architektů a projektových organizací se velmi rozšířila vnějšková strana architektury, projevující se mnohými zbytečnostmi, což neodpovídá linii strany a státu v architektonicko-stavební oblasti“.
- 26 Pod triumvirátem D. L. Andrejev zřejmě myslí N. S. Chruščova, G. M. Malenkova a N. A. Bulganina, který byl od roku 1955 předsedou Rady ministrů SSSR a na plénu ÚV KSSS 22. – 29. června 1957 byl odsouzen v rámci „protistranické skupiny“. V rukopisných poznámkách k *Růžič Světa* (RAL) je následující zápis, který se vztahuje k událostem padesátých let: „22/X (1957?) Rarugové se zcela rozběsnili. Divočí. Obklopili obětiště a nedovolují vstup jivům. Svrhli sochu. Jivové nechtějí válčit sami – (...) jiní chápou nesmyslnost. Rarugové jsou schopni masové sebevraždy v případě, že nebude šance na mírové vítězství. Chruščov mnoho dní nevycházel z domu; strach. Ale musel být brzy na zasedání prezidia ÚV. Bude tam bouře, neznámo kdy skončí. Opozice (...) Mikojan, (...), (...), Pervuchin, Bulganin váhá. 15 členů prezidia ÚV v říjnu 1957: Chruščov, Mikojan, Žukov, Brežněv, Suslov, Furcevová, Kozlov, Bulganin, Vorošilov, Aristov, Beljajev, Kuusinen, Švernik (...) Pervuchin byl kandidátem na členství v prezidiu.“
- 27 Je zde míně referát N. S. Chruščova z 25. února 1956 na uzavřeném zasedání XX. sjezdu KSSS věnovanému odhalení tzv. kultu osobnosti J. V. Stalina.
- 28 Maďarské povstání, které probíhalo od 23. října do 4. listopadu 1956, bylo krutě potlačeno sovětskými vojsky.
- 29 Je zde zřejmě míněn maršál G. K. Žukov, který podpořil N. S. Chruščova na plénu ÚV KSSS 22. – 29. června 1957, kdy byla odsouzena tzv. protistranická skupina.

KNIHA XII.

MOŽNOSTI

VÝCHOVA ČLOVĚKA K UŠLECHTILOSTI

Budoucnost v celé své úplnosti a ve vši určitosti je známá jen Nejvyššímu. Nám se jeví jako řetězec stále se rozčleňujících dilemat. Každý článek tohoto řetězce je dvojaký: tvoří dvojici navzájem se vylučujících možností.

Nikdy nesmíme s absolutní jistotou tvrdit, že s nástupem určitého článku si lidstvo zvolí právě tuto možnost, a nikoli jinou. Nemohu například říci, že se *Růžce Světa* dostane k moci právě tehdy a právě takto. Nemohu dokonce říci, zdali vůbec přijde k moci. Jestli se však stane, že v jistý historický okamžik lidstvo ze dvou jistých možností zvolí tu, která přivolá *Růžci Světa* k moci, pak s neodvratnou důsledností přijde nutnost nové volby z následných dvou možností. Bude-li zvolen tento směr, objeví se brzy obrysy další, třetí dvojice možností. Pokud se zvolí směr jiný – vyvstane před lidstvem opět další, leč jiná dvojice možností.

Čím je ostřejší metahistorické vidění, tím delší řetěz rozvětvlujících se dilemat rozlišuje v mlhavém budoucnu.

Historie zná takové události, dokonce i takové osobnosti, které byly natolik důsledně a dopředu připravovány mocnými silami, světlými nebo temnými, že vzhledem k tak významným přípravám a vynaloženému úsilí se staly fakticky nevyhnutelnými. Nejen lidem, ale ani rozumu vysokých hierarchií však nebylo dáno předurčit, jak konkrétně se tyto události odehrají v dějinách, zda se dovrší, či budou přerušeny, zda budou dokončeny v souladu s vytouženým ideálem, nebo zkomoleny, a budou-li zkomoleny, pak do jaké míry. Není totiž možné patřit k jednomu ze světových táborů a předvídat poměr bojujících sil v osudové chvíli rozhodující bitvy.

Tak například už na přelomu dvacátého století se ukázala nevyhnutelnost světové války. Bude-li tato válka jediná a poslední, nebo jich lze očekávat celou řadu, kdo zvítězí v první válce a jaké bude složení obou koalic, to věděl jen Bůh. Lidský pohled pak mohl rozpoznat jen nevyhnutelnost světové války a spolu s ní začátek éry velkých mezinárodních otřesů. Nejvíce, čeho byl tento pohled schopen, bylo zjistit, jaká nová dvojice možností se vynoří před tvářmi dějin v případě,

že zvítězí jedna strana; a jaká, zvítězí-li strana druhá. Jedině pohled nejasnozřivější mohl tehdy a může i nyní vystopovat následující řetězec dilemat do čtvrtého nebo pátého článku.

Tak některé klíčové události velkých procesů setrvávají v budoucnosti jako jakési nezvratně předurčené body. Je jich však neobyčejně málo a navíc – realizovány v dějinách – mohou nabýt různých podob, různých stupňů žádoucí úplnosti. Zrození Planetárního Logu bylo lidstvu předurčeno o tisíc let dříve, než se tak stalo v Palestině. V jakém národě a v jakém století se tak stane, to se začalo krystalizovat nesrovnatelně později. Otázka, zda toto zrození skončí jeho vítězstvím, úplným dovršením jeho poslání, nebo jen částečným, zůstala nepředurčená a nepředurčitelná do té doby, dokud boj neskončil Jidášovou zradou. A nikdo kromě Vševědoucího, dokonce ani sám Ježíš, nemohl předem znát míru vítězství nebo porážky.

Mystický rozum a mystická intuice prožívají někdy prozření i poněkud zvláštního rázu. Někdy před očima toho, který prozřel, vyvstávají události vzdálené budoucnosti nikoli jako články budoucího řetězce dilemat, ale v podobě více či méně izolovaných obrazů, nezvratně přesvědčivých svou výrazností a odůvodněností. Přitom celá řada článků vyplňujících mezery mezi nimi a naší dobou a mnohá dilemata bližší budoucnosti zůstávají nevysvětlené, nepochopené, nebo pochopené jen zčásti. Tyto obrazy odrážejí klíčové okamžiky budoucnosti, které byly dávno předurčeny a jsou nezvratné, neboť se projevují jako předzvěst *jedné* z možností historické skutečnosti, nejpravděpodobnější, nikoli však absolutně nevyhnutelné a v každém případě nikoli absolutně přesně vnímané.

Zrození Zventy-Sventány v jednom ze zatómisů je zcela předurčeno. Tedy předurčeno je i zrození *Růžže Světa* v lidstvu. Ale kdy, jak a do jaké míry se tato historická událost naplní, to přesně předpovědět je nad naše síly. Časově nejbližší velké dilema, které nad námi visí jako Damoklův meč, je volba mezi třetí světovou válkou a všeobecným mírovým soužitím. Bude-li válka rozpoutána, bude lidstvo vrženo daleko zpět a démonické hordy budou působením přemíry gawachu tak posíleny, že časem dojde možná dokonce ke čtvrté světové válce a fyzické sebevraždě lidstva, nebo k nekonečnému řetězu lokálnějších válek a převratů, či nakonec ke sjednocení světa pod vlajkou amerického nebo nějakého jiného wicraora. V časovém mezidobí pak se v lidstvu sice zrodí *Růžže Světa*, pravděpodobně však jen jako spodní proud, jako stěží trpěná (a později vůbec netrpěná) organizace, jako mdlé světlo v kryptě katakomb. Na její příchod prostřednictvím celosvětového referenda k etické kontrole nad univerzálním státem se asi už pak nedá pomýšlet. Univerzální stát nastoupí cestu k univerzální tyranii. Časové údobí mezi dneškem a příchodem Antikrista se mnohonásobně zkrátí a mnohonásobně se zvýší i počet jeho fyzických a zejména duchovních obětí.

Bude-li ale nyní zvolena cesta míru – na což je bohužel málo vyhlídek –, pak *Růžže Světa* získá možnost projevit se ve své úplnosti – zatím jen možnost. Sám její vznik bude obklopen zcela jinou atmosférou: objeví se v podmínkách demokratického zřízení mnoha zemí a postupně se bude šířit všude a vtahovat do svých

řad nejlepší představitele lidstva. Pak nastane další dilema: lidé budou postaveni před nutnost volby mezi sjednocením země pod etickým vedením *Růžže Světa*, nebo sjednocením na nějakém jiném základě, snad na základě kosmopolitní koncepce Ameriky, v každém případě na základě méně duchovním, nereligiózním a morálně škodlivém. Padne-li volba na první možnost – *Růžže Světa* se ujme moci a před ní se otevře cesta k uskutečnění všech jejích úkolů. V opačném případě se dostane do stejné situace jako stěžející organizace, téměř bez vlivu, do situace, v jaké by se ocitla po třetí světové válce, pouze s tím rozdílem, že za období od prvního do druhého dilematu se stačí bohatě rozvětvit, vytvoří velmi početné kádry, prosadí mnoho významných činitelů, ovlivní všeobecný rozvoj kultury a zaseje semena po celé Zemi.

Při pohledu na nejrůznější možnosti budoucnosti se soustředím jen na některé z nich, abych se neztratil v nekonečnu. Budu mluvit o tom, jak se mi jeví činnost *Růžže Světa* v případě, poskytne-li jí příznivé vyřešení nejbližších dilemat možnost vznést lidstvu otázku jejího příchodu k univerzální moci. Abych zůžil tento obrovský problém a neodpoutával se od něj, nebudu se od této chvíle zabývat negativními možnostmi, to jest takovými, které mohou v budoucnu nahromadit před *Růžží Světa* nepřekonatelné překážky na cestě k uskutečnění jejích úkolů v celosvětovém měřítku. Zatím však mluvmě jen o šťastné budoucnosti! Srdce je utýráno hrůzami minulosti a současnosti. Nechme tedy ozářit naši duši úvahami o nejkrásnější ze všech možností budoucnosti!

Snížit počet obětí temna je jejím hlavním úkolem. To znamená vytvořit v lidstvu takové duchovní ovzduší, v němž prosvětlení duše prožijí nikoli stovky a tisíce, jako je tomu nyní, ale miliony. Tímto úkolem je odvrátit od milionů, dokonce i miliard lidských duší nebezpečí, že budou zotročeny přicházejícím antikristem, to jest zabránit zhojnému poškození jejich bytostí a po smrti dlouhé cestě vykupitelského strádání.

Klademe-li si takový cíl, nutně z něj vyplyne i určitý program. Ten sestává z řady úkolů plněných postupně nebo souběžně. Proto připomínám ještě jednou hlavní úkoly *Růžže Světa*: výchova člověka k ušlechtilosti, nastolení všeobecného hmotného blahobytu, rozvíjení vyšších schopností a kladných tvůrčích principů v lidstvu, konsolidace úsilí všech učení kladné orientace, přeměna planety v kvetoucí sad a Světové federace států v Bratrství.

Mezi těmito úkoly je jeden, k jehož plnění může *Růžže Světa* přikročit již dávno předtím, než se ujme univerzální moci: výchova člověka k ušlechtilosti. Protože k tomu, aby byly položeny základy této nové, nejušlechtlejší pedagogiky, nebude ještě nutná celosvětová kontrola všech škol na zeměkouli. Nová pedagogika se bude moci utvářet v několika jednotlivých školách, které bude mít *Růžže Světa* k dispozici. A takovými školami bude moci disponovat dokonce ještě na úrovni nábožensko-dobročinné organizace v podmínkách svobod, jež jsou normální pro každou skutečně demokratickou zemi. Zkušenosti nahromaděné v tomto přípravném období budou moci být později přeneseny do všeobecně výchovného a vzdělávacího systému.

Když jsem měl příležitost mluvit o systému výchovy komunistické, připomínal jsem už některé z jejích nejpodstatnějších vymožeností, i když tyto vymoženosti byly okleštěny a znehodnoceny četnými výchovně ideologickými náhražkami. K nim patřila výchova vůle a pevnosti, pravdivosti a smyslu pro přátelství, odvahy a vytrvalosti, optimismu a ideovosti. Ovšem i ušlechtilý člověk bude odvážný a volní. Odvaha a vůle v něm však nebudou zaměřeny na boj jakéhokoli kolektivu za hegemonii nad ostatními, ale na činnost sladující zdokonalení nejprve sebe samého, pak podmínek, v nichž se utváří jiná osobnost, a nakonec nikoli násilné, ale láskyplné zdokonalování ostatních. Tato činnost bude zaměřena na pokojné sjednocení lidstva, na zmenšení utrpení všech živých bytostí, na zvyšování celkového množství lásky a štěstí mezi lidmi a k dovedení Enrófu naší planety do možného stavu harmonie se vším živým, co ji obývá.

Takový člověk musí ovšem být hluboce pravdivý a mít smysl pro přátelství. Lež může být omluvitelná jen tehdy, jestliže jejím prostřednictvím přenáší utrpení jiného člověka na sebe nebo od někoho odvrací nebezpečí. Ale prozrazení cizího tajemství, zrada na příteli nebo jeho udání, ať by se halilo do sebeušlechtilějšího hávu, zůstanou v očích takového člověka nejhanebnějšími ze všech zrad.

Takové duši nemůže být cizí ani radost ze života. Tato radost však nedegeneruje v předstíraný optimismus, vyhýbající se všemu, co připomíná stinné stránky života, smutek a chmurnost některých jiných světů nebo nebezpečí budoucnosti. Vztah k životním a kulturním událostem se nebude určovat podle toho, zda vedou k optimistickým, či pesimistickým závěrům, ale podle toho, zda zužují, nebo rozšiřují rozpětí osobnosti, zvyšují, nebo snižují duchovní úroveň, zda nakonec napomáhají svobodě a lásce, nebo nenávisti a porobě. Taková povaha je dosti statečná, aby se mohla dívat různým kreaturám do očí, a duchovně dosti vyspělá, aby milovala život nejen takový, jaký je nyní a zde, ale i takový, jaký tuší ve světech vzestupné řady nebo v budoucím šťastném Enrófu.

Výchova ke schopnosti vkládat do každé činnosti tvůrčí prvek zůstane jedním z úhelných kamenů pedagogiky. Nestane-li se potřeba tvůrčí práce nedílnou vlastností osobnosti, pak v podmínkách všeobecné hojnosti a postupného zkracování pracovní doby hrozí člověku přesycení, devastace a ochromení ducha. Je však třeba být připraven na to, že představa užitečnosti a odůvodněnosti toho kterého druhu práce a jejího místa v hierarchii tvůrčí činnosti prodělá podstatné změny. Práce, byť i tvůrčí, zaměřená na znásobení útrap živých bytostí – ať to je vynález smrtících prostředků nebo vydávání demoralizujících knih či zabíjení zvířat pro zábavu, pro ukojení vášně nebo pro takzvané vědecké účely – každá taková činnost bude považována za atavismus, za něco nemorálního a hanebného. A naopak – mnohé formy vnitřní činnosti, dříve přirovnávané k zahálce, dojdou svého správného ohodnocení. Rozjímání, úvahy, náboženská činnost ve všech podobách, kontakty s přírodou, rozvoj těla mnohem mnohostrannější, než je dnešní sport, výpravy nebo poutě k velkým ohniskům a pamětihodnostem kultury, zájem o literaturu a umění, byť i skromný, tvůrčí láska ženy a muže, kontakty s přáteli přinášející duchovní obohacení – v tom všem lze vidět prvek skutečné

vnitřní činnosti, nezbytné a požehnané. Místo ubohých drobků volného času se této činnosti budou věnovat významné a plnohodnotné hodiny. Protože napomáhá-li tato činnost prohloubení, rozšíření, povznesení nebo zdokonalení jedince, napomáhá tím také zdokonalení a zušlechtění světa. Stane-li se v tomto případě hlavní snahou hledat osobní rozkoš, musí být ihned hegemonii této snahy vyhlášena nesmiřitelná duchovní válka. Protože nezvratným axiomem je, že člověk žijící jen pro sebe není dokonce ani nula, ale záporná veličina v lidstvu.

Zdá se být dostatečně jasné, a není pro to třeba zvláštních vysvětlení, že touha po znalostech je stimul všestranně a pečlivě rozvíjený. Tato touha však není omezena na oblast vědomostí získávaných ve vědě a umění, ale zahrnuje i poznatky metahistorické, transfyzičké a náboženské. Rozvíjí se tedy nejen hlad po poznání, ale i duchovní hlad vůbec.

Komunistická pedagogika, jíž jsem se zde zběžně dotkl, měla na mysli rozvoj dalších tří vlastností přírody, tří velmi důležitých specifíků: podřízení osobního společnému, duch internacionalismu a zaměření na budoucnost.

Ponechme stranou, do jaké míry se dařilo pracovníkům tohoto systému dosahovat při výchově budoucích generací růstu těchto vlastností. V každém případě systém usiloval o to, aby primát společného nad osobním pevně zakotvil ve vědomí vychovávaného jedince. Bohužel přitom docházelo ke dvěma ideovým záměnám. Pojmem „společné“ nebylo míněno lidstvo a ani všechno obyvatelstvo jedné nebo několika zemí, ale jen část lidstva spojená společnou, přísně vymezenou ideologií. Všichni, kteří se ocitli mimo tyto hranice, byli považováni buď za nepřátele a nebylo s nimi slitování, nebo za dnešní spojence, přičemž budoucnost měla rozhodnout, zda se tito spojenci stanou zcela „našimi“, zda se zapojí do rozšiřujícího se militantního kolektivu, nebo se z nich stanou nepřátelé a budou zlikvidováni. To byla první záměna – záměna obecného skupinovým. Druhá záměna pak spočívala v tom, že se ztrácela představa o proporcích: malá, nicotná výhoda, kterou mohl získat kolektiv tím, že se zřekl jedince, byla považována za víc než zájem tohoto jedince jako takového, dokonce někdy za více než život. Drobné porušení práva bylo považováno za zločin proti státu a přirozená neochota člověka odtrhnout se od své rodiny kvůli dlouholeté práci na nepřístupně vzdálené periferii narážela na celé barikády, nahromaděné státem, stranou a veřejností.

Nový poměr mezi osobním a obecným musí být od těchto záměn oproštěn. Nikoli skupinový zájem, nikoli zájem daného státu nebo daného společenského hnutí má právo převládat nad osobním – takoví skupinový tyrani jsou upíří, idoly a molochové¹ –, ale blaho všeho lidstva. „Lidstvo není jednotné,“ namítnou mnozí, „je rozděleno na antagonistické třídy, skupiny atd.“ Ano, je rozděleno. A právě v tom spočívá všeobecné blaho, aby už rozděleno nebylo. A aby se tak nestalo násilným oddělením jedněch částí a jejich násilným připojením k druhým, ale rozvíjením dostředivých sil v lidstvu a vymycováním sil odstředivých. Aby za tuto jednotu znovu nezaplátilo lidstvo stamiliony násilných smrtí, ještě větším počtem osobních tragédií a přeměnou části lidstva ve vězňe. Zda je zde tato

připomínka namísto nebo nikoli, nevím, ale naše generace příliš mnoho doplatila na tyto záměny a lži. A jsem ochoten to připomínat stále a znovu, jen aby můj varovný hlas pronikl alespoň do několika myslí a srdcí, jež ještě budou tvořit a žít, a snad i těch, kteří se teprve narodí. Jedině tak chápané obecné má dostatečnou váhu, aby si mohlo činit nárok na primát nad osobním elementem. Ale ani tento primát nemá právo být absolutním. Správný poměr spočívá v tom, aby velké oběti přinášené jedincem byly přinášeny v zájmu skutečně velkých výsledků, zatímco pro malé a dílčí výsledky stačí i malé oběti.

Teze internacionalismu – to je obrovská síla a jejím základem je absolutní pravda. Lež si však pospíšila vkrást se i tam: myšlenka, že všechny národy svou povahou, svým nadáním a svým historickým postavením jsou si rovny – je pustá demagogie. Samozřejmě, jeden nebo několik národů, zvláště preferovaných božstvem před ostatními, jimž je proto dovoleno více než ostatním, nejsou. Každý národ je však prozřetelností předurčen – nebo chcete-li, vyvolen –, aby plnil některé zvláštní historické nebo kulturní úkoly. A tyto mise jsou neopakovatelně svérázné. Některé národy – obvykle to bývají početně velké – jsou předurčené k obrovským rolím planetárního významu, jiné k úkolům spíše dílčím, užším. Komu je však více dáno, od toho se více požaduje. Jak pro jedince, tak i pro národ nadměrné nadání a rozsah jsou důvodem nikoli k větším požadavkům na jiné, ale jen na sebe sama. Talent a jeho rozsah *zavazují* k větší činnosti a vůbec neopravňují k tomu, nač ostatní smrtelníci právo nemají. Výlučnost nedává absolutně žádná dodatečná práva; vyplývají z ní jen další povinnosti. Právě takové pojetí vyvrací všechny rasistické nebo nacionalistické teorie. Když se nás někdo pokouší ujist'ovat, že malý, zaostalý národ, který ničím nepřispěl do společné pokladnice, se vyrovná národu čínskému, anglickému, německému nebo indickému – je to nepřesvědčivé a nesmyslné, protože takovou tezi nelze ničím zaštitit proti jasným a nezvratným faktům. Skutečné odmítání rasismu a jakýchkoli supermanuských nároků – ať už národa nebo jednotlivce – tkví jen v zachování zásady noblesse oblige – ušlechtilost zavazuje.² Cožpak může někdo kromě lidí, kteří jsou v etnickém smyslu na úrovni divochů, ospravedlňovat vykořisťování chudých bohatými nebo slabých silnými? A jen morální divoši se mohou domnívat, že větší národní nadání a moc dávají takovému národu právo na vykořisťování menších národů. Bohužel pokrytecké žvanění o smutně proslulém „břemenu bělochů“³ stačilo zprofanovat i tento názor. Existuje-li na světě břemeno lidí bílé barvy pleti, pak to není břemeno kolonizátora, ale břemeno vysoce inteligentních bytostí, které jsou povinny přinášet osvětu negramotným, živit hladové, poskytovat radost smutným, léčit nemocné, povznášet zaostalé, prosvětlovat, zkrášlovat a zpřijemňovat jim život. To je pravé břemeno velkých národů!

Je jasné, že žádný nacionalistický fanatismus se nemůže ani pokoušet zapustit kořeny na duchovní půdě, zvelebené blankytnými okvětními lístky *Růžce Světa*.

Zůstává ještě třetí rys staré pedagogiky – zaměření na budoucnost. To je vskutku významný rys, dokonale a hrdě odlišující lidi vychované tímto systémem. Takový člověk má perspektivní myšlení. Věří ve slunce budoucnosti a prahne po

něm, je inspirován štěstím budoucích generací, je mu cizí sebeláska a izolovanost v ní. Toto zaměření na budoucnost je obrovským krokem vpřed, ale ještě nebylo uskutečněno. Doktrína dala této představě o budoucnosti určitý obsah, okleštěný a zjednodušený. Prakticky se tato představa zformovala ze dvou veličin: materiální hojnosti a podmanění přírody. Taková představa je rovná jako pravítko. Postrádá duchovno jako beton a je materialisticky naivní jako výroky žáka sedmé třídy u pionýrského táboráku. Ano, panorama budoucnosti předpokládá ovšem i materiální dostatek a později dokonce hojnost. Všeobecného dostatku však lze dosáhnout poměrně brzo, to je teprve první etapa, jedině nezbytná podmínka pro rozkvět rozumu a ducha. V 21. století člověka stejně málo nadchne tento dostatek nebo tato hojnost, bude tomu věnovat stejně málo pozornosti a duševních prožitků, jako dnešní obyvatel New Yorku nebo Moskvy neprojevuje zájem ani nadšení, protože má kanalizaci nebo autobusovou dopravu. Člověk dalšího století bude používat hmotného dostatku a později hojnosti – a to je všechno. Pokud ale jde o podmanění přírody, o pojem, který má agresivní, imperialistický, div ne kolonialistický nádech vztahu člověka k přírodě, pak se jako jeho protiváha prosazuje myšlenka harmonizace vzájemných svazků mezi přírodou a člověkem. Až si člověk dokonale uvědomí dvojí povahu přírody, její osudem předurčené démonické zásady, zasáhne do života přírody tak, aby bojoval s démonismem v ní a s její kladnou stránkou, aby navázal nejtěsnější vzájemné prolínání. Bude se starat nejen o to, aby z ní vytěžil nové a další energetické zdroje, ale i o to, aby přispěl k duchovnímu rozvoji živočišné říše, harmonizoval vztahy mezi druhy, zdokonaloval rostlinnou říši a celou přírodu a s užitečnými živly navázal vztahy lásky a přátelství.

Skutečným patosem těchto epoch bude narůstání ducha lásky, to zaprvé, zadruhé to bude tvorba, či přesněji božská tvůrčí činnost v mnoha druzích a formách, zatřetí prosvětlení přírody, začtvrté odstranění bariér mezi fyzickým světem a dalšími světy, zapáté radost ze života, kypící v Enrófu i v mnohých dalších světech, a zašesté vyšší formy znalostí o Bohu. Zaměření k takové budoucnosti – to odliší zdokonaleného člověka od člověka předchozích kulturních stupňů.

Čím tedy lze charakterizovat rozumový potenciál takového Člověka?

Nepřetržitě vzrůstající touhou po znalostech, živěnou nepřetržitě se prohlubující erudicí; návyky samostatného myšlení a intelektuální nezávislosti; svobodným a šťastným pocitem úcty k jevům *Hloubky* a k jevům *Velikosti*.

Co charakterizuje jeho estetickou úroveň?

Rozvoj neodlučitelné potřeby uměleckých dojmů; vysoce vytríbený vkus; znalost a pochopení umění minulosti a jeho pamětihodností; organická potřeba umělecké tvorby, byť i malého rozsahu; svobodný a šťastný pocit z nadšení *Krásnem*.

Co charakterizuje jeho morální úroveň?

Činorodá dobrota vůči okolí; schopnost hluboce spoluprožívat smutek i radost; pocit jednoty všelidské, pocit jednoty kosmické; svobodný a šťastný pocit pokory před *Vznešeností*.

Co ale charakterizuje jeho náboženskou úroveň?

Živé prožívání naší materiální vrstvy jako jedné z vrstev Šádánakáru; vnitřní práce na rozvoji orgánů duchovního vnímání; každodenní chápání života jako mystéria; znalost náboženských forem minulosti a současnosti; umění spoluvěřit všem náboženstvím, to jest chápat zkušenosti a učení každého z nich jako odraz *jedné z řady* duchovních realit; imperativní potřeba vlastní účasti na náboženském životě a tvůrčí činnosti lidstva; schopnost pocít'ovat neskonalou radost z účasti na něm.

Čím konečně lze charakterizovat vnější, tělesný vzhled člověka?

Zdá se mi, že jeho tělesná konstituce bude urostlá, pohyby plastické, chůze svižná, svaly harmonické a tvář otevřená, vysoce inteligentní, naplněná přívětivostí a jakousi vnitřní září. Protože základem fyzického vývoje je princip přátelství s kladnými živly: od dětství jím prolíná sport, tanec a hra. A také proto, že si jasně uvědomuje dvojakost přírody a nedovoluje, aby do jeho bytosti pronikly involtace temných sil. Jako dítě Slunce prochází svými ranými léty a skutečně připomíná mladého boha, když vstupuje do jinošských let. Kráčí v lehkém oděvu po rozkvetlé zemi, její syn, její přítel a její přetvořitel, starší přítel ptáků a zvířat, společník andělů, budovatel překrásných měst, zušlecht'ovatel hor, lesů a pouští, pán kvetoucí planety.

Tak se jeví vnitřnímu zraku budoucí zdokonalený člověk.

Z této charakteristiky jasně vyplývá, na rozvoj jakých předpokladů přírody bude v podstatě zaměřeno výchovné a vzdělávací úsilí.

Održene od přírody by rozvoj těchto vlastností byl velice ztížen. Proto jako hlavní typ všeobecně vzdělávací střední školy se mi jeví vyšší internátní škola, umístěná buď za městem, nebo na jeho okraji. Školy, kde se budou učit děti bydlící doma ve městech, musí pro ně zajistit alespoň v létě pobyty mimo město. A potrvá-li výuka nikoli osm nebo devět měsíců v roce, ale jen sedm, a jestliže doba strávená v základní a střední škole nepotrvá deset, ale dvanáct nebo třináct let – na tom není nic hrozného. Vždyť na mládež nebude čekat žádný chomout prezenční vojenské služby, žádné závody ve zbrojení nebo soupeření dvou politicko-ekonomických systémů nebudou pohánět životní tempo, a bude-li člověk končit své vysokoškolské studium dokonce ve třiceti letech, bude to znamenat jen to, že nevstupuje do života jako úzký specialista, ale jako člověk v plném smyslu tohoto slova.

Nemělo by odrazovat ani slovo „internát“. Žádnou izolaci žáků od života takový internát nepředpokládá. Žáky budou se společností spojovat různorodé vztahy: spolupráce se zemědělskými hospodářstvími, umělecká zájmová činnost, styk s kluby a s dalšími školami otevřeného typu; budou trávit volné dny s rodinou, sportovní svátky s mládežnickými organizacemi, exkurze je seznámí s muzei, závody, vědeckými institucemi, cestování s různými kulturními a společenskými vrstvami vlastní země i zemí jiných. Označovat takovou školu za uzavřenou lze jen spekulativně. Cíl, pro který dětem stojí za to trávit většinu času v internátu, nespočívá ovšem v jejich odtrženosti od života nebo od rodiny, ale v něčem

docela jiném. Takový režim zajišťuje nejučelnější využití času, umožňuje všestranněji působit na žáka a přispívá k rozvíjení smyslu pro kolektiv.

Na pedagogických takových škol se požaduje ovšem zvláště pečlivá příprava, výtříbený pedagogický takt a hluboké pochopení uloženého úkolu. Je třeba, aby se internát stal něčím mezi společenstvím a rodinou. Nic, co zavání úředním suchopárem, oficialitou, nadřazeností, vrchnostenským chladem nebo drilem, se nesmí přiblížit k budově internátu ani na dostřel. Vždyť zde formovaná osobnost musí být schopna žít ve společnosti založené na dobrovolnosti, a nikoli na donucování. Ovšem systém zákazů, trestů a povzbuzení tu do jisté míry zůstane, alespoň zpočátku. Bude však mít jen pomocnou úlohu a bude redukován na minimum. Není třeba vštěpovat strach z trestu, ale rozvíjet vlastnosti, které znemožňují dělat něco nepatřičného. Nebude to strach a ješitnost, které budou bránit chovancům lhát, ubližovat slabším, pohrdat učením, jednat protispolečensky a nepřátelsky nebo projevovat krutost ke zvířatům. To se bude pro ně postupně stávat nemožným proto, že jim bude umožněno zamilovat si dobrosrdečnost, pravdivost, statečnost a soucit. Odmalíčka jim bude vštípena *chut'* k práci, *chut'* k tvůrčí činnosti a *vkus* ve vnitřní a vnější kulturnosti. Jedině z toho může vzejít organický a přirozený odpor k nevzdělanosti, odpor ke krutosti, necitlivosti a sebelásce. Nejsm pedagog, a ani by tu nebylo na místě předkládat podrobné metodologické návrhy. Zde je možné hovořit jen o úkolech pedagogického systému *Růžže Světa* a o jeho hlavních principech.

Nábožensko-etická a nábožensko-umělecká výchova zřejmě přihlédně ke smutným zkušenostem takových archaických disciplín, jako je například nechvalně proslulý „katechismus“. Nesmí být uzavřena do strnulých krystalů dogmatismu a vtlačena do jedné úzké disciplíny, nesmiřitelně odporující všem ostatním, nýbrž musí být skutečně výchovou, která vše prostupuje a osvěžuje. Sport, koupání, vycházky, zahrádkářství, péče o zvířata, hra – to vše se prolíná s veselými, poetickými a radostnými činy směřujícími ke kultu stichiálií. Učení, umělecká činnost, četba, zpěv, návštěva muzeí a chrámů, besedy na téma kultury, dějin a meta-historie se spojí s procítěnými a slavnostními obřady uvádějícími do kultu synklétů. Plně prožitý činorodý den, který obohatil rozum a srdce, by bylo dobré zakončit četbou náboženských knih – maximálně jedné kapitoly každý večer; a při čtení nahlas by se měli střídát chlapi a děvčata. Bylo by velkým neštěstím, kdyby tato metoda degenerovala vinou nepřipravenosti učitelů na řetěz nudných závazných povinností. Úkolem je odhalit každému dítěti vnitřní poezii, krásu, hloubku a velebnost těchto náboženských úkonů. Bude-li to vše pochopeno a procítěno – vznikne *potřeba* těchto úkonů a nebude zapotřebí žádné nucení.

Avšak vyhnout se při tvorbě výukového programu nějakého učebního předmětu, věnovaného zvláště světu náboženských idejí, se ani tak nepodaří. Vedle rozvíjení vlastního náboženského světa citů v žákově duši je rovněž třeba, aby tento žák měl systematicky získávané náboženské znalosti. Domnívám se, že takové znalosti by mohl žák čerpat ze zvláštní disciplíny – všeobecných dějin náboženství, vysvětlujících s veškerou objektivitou, jaká je jen možná, duchovní

evoluci lidstva. Tato disciplína bude muset být spojena s výukou politických dějin, která opět musí být velmi rozšířena a plasticky oživena včleněním materiálů o dějinách umění, vědy, filosofie a materiální kultury. A pochopitelně budou tyto disciplíny obohaceny – pokud to dovolí čas a prostředky – promítáním filmů a sledováním televizních pořadů, výstavami, činnostmi v kroužcích, návštěvou kostelů a svatyní nejruznějších konfesí a středisek lidového náboženského života.

Vůbec se pečlivě pěstuje a všemožně povzbuzuje tvůrčí prvek. Podchycují se sebemenší projevy hudební, slovesné, scénické, architektonické, malířské, filosofické a náboženské tvorby. Kultivuje se, jak už bylo řečeno, tvůrčí postoj ke každé práci, odpor k násilí, k destrukci, k potlačení cizí vůle.

O takových zábavách, jako jsou rybaření, lov zvířete nebo pořizování entomologických sbírek, se nedá vůbec ani uvažovat. Kdepak lov! To by byli pěkní pedagogové, kdyby slovně pečovali o rozvíjení dobra a lásky, a zároveň klidně přihlíželi k tomu, jak se jejich svěřenci baví týráním zvířat! Zřejmě bude třeba začít kategorickým zákazem podobné zábavy, a pak bude odpor k týrání živých tvorů organicky vyplývat z lásky k nim a láska se rozvine péčí o ochočená zvířata. Postupně začne pocit blízkosti stichálií prostupovat každodenní život; pečlivě se bude podporovat stav *přípravenosti ke tomuto vnímání*. Organismus se zoceluje fyzickým cvičením, oděv se stává lehčím, tělo se nabízí dotekům živlů, pokud to dovoluje klima; obuv se odkládá s výjimkou hodin strávených za mrazivého počasí pod širým nebem.

V této souvislosti se musím zmínit o jedné skupině metod, spíše dílčí, pomocné, ale podle mého názoru prakticky důležité.

Zřejmě už není daleko doba, kdy zvláštní druh záření zemského povrchu, objevený přírodními vědami, donutí nás změnit mnohé názory. Experimentální průzkum stanoví, že různým krajinám jsou vlastní různé druhy a stupně tohoto záření a že toto záření, které do nás proniká dotykem, to jest chodidly nohou a při koupání celým povrchem těla (v nejslabším stupni prostřednictvím vzduchu), nepřetržitě a silně působí na člověka – ani ne tolik na jeho celý organismus jako spíše na jeho nervový systém a psychiku. Ale se zářením, které vychází z rozžhaveného lůna zeměkoule, nemají tyto emanace horní vrstvy zemské kůry nic společného. Vyjde rovněž najevo, že materiální prostředí obydlených míst, zejména jejich půda a v menší míře zdi budov, vylučují emanaci jiného typu, která má na nás poněkud jiný, ale stejně blahodárný účinek. Později bude zjištěno, že půda je jakýmsi rezervoárem, v němž se hromadí, uchovává a vylučuje energie záření za dlouhá časová údobí, zatímco samy zdroje záření jsou ve světech jiné hmotnosti, i když se jejich pohyb v prostoru *tam* projevuje na stavu živlů a celé krajiny zde. Nejsm fyzik a není mým úkolem zabývat se prognózami budoucího vývoje přírodních věd. Budu klidně čekat, až se fyzika přiblíží ke dveřím, za nimiž se rozprostírá transfyzičká hloubka a dálka, až určí s důkladností vlastní exaktním vědám, že jedna z těchto dvou tříd emanací náleží vrstvám některých *stichálií přírody*, zatímco druhá *některým sticháliím obydlených míst a hlavně arungviltě-práně lidstva*.

To, že koupání, vzduch a slunce jsou užitečné, vědí všichni už dávno. Nyní se zjistí, že tato užitečnost je mnohonásobně hlubší a všestrannější, než se myslelo, a že ještě užitečnější je sama půda. Ukáže se, že to nejužitečnější spočívá v tom, čemu dříve nebyla věnována pozornost, a že obuv je nejen ochranou zhýčkaných nohou před zraněním, ale i hlavní bariérou mezi našim organismem a vyzařováním země. Přitom se potvrdí, že chodit bos je užitečné nejen v přírodě, kde půda vydává záření stichiálií, ale i v obydlených místech, kde se úbytek tohoto záření nahrazuje emanací životních sil lidstva. Tento objev obrátí naruby systém tělesné výchovy, významně změní sport a rychle se projeví i na oděvu. Nová móda zvrátí archaické normy slušnosti a potlačí výkřiky udivených snobů bezstarostným dusotem bosých nohou; stane se obvyklou u mládeže, potom i všeobecnou zvyklostí a zeměpisné a sezónní meze jí stanoví jen mrazy severských zim. To jsou ostatně jen detaily a o této změně zvyklostí by nebylo třeba se ani zmiňovat, kdyby byla podstata otázky jejím ozdravujícím významem vyčerpána. Ve skutečnosti je však tato otázka hlubší, než by se na první pohled zdálo.

Mezi pěti vnějšími lidskými smysly je jeden dosud téměř nevysvětlený, dokonce stíhaný jakýmsi podivným pohrdáním. Naše jazyky vytvořily dvojici sloves: poslouchat – slyšet. Vymyslely i jinou: dívat se – vidět. Ve vysvětlení dalšího smyslu, hmatu a toho, co můžeme jeho prostřednictvím vnímat, nastalo jakési zdržení, nepoměrné opoždění. Obvykle „cítíme hmatem“ ve smyslu mechanického získání hmatových dojmů, vůbec však nevnímáme hmatem ve smyslu *uvědomění si těchto dojmů*. Jako bychom se „dívali“, ale „neviděli“, „poslouchali“, ale „neslyšeli“. Kdo a kdy pocítuje alespoň kapku radosti a alespoň sekundu se zamýšlí nad tím, co cítí, když se dotýká předmětů každodenního života, stěn a podlah bytu, rostlin, vody, země? Přinejmenším polovina lidstva, to jest více než miliarda lidí, chodí bosá. Pochopitelně to je zdravé, užitečné a pohodlné. Jedni však přitom nepocítí ují vůbec nic patrného, jiní prožívají tělesné uspokojení, protože krok neobutého člověka, navíc tomu navyklého, je bezesporu lehčí a uvolněnější. Jestliže vím, že každý můj krok je dotykem rodné Země, že sebemenší nerovnosti půdy, změny její vlhkosti a sucha, chladu a tepla, drsnosti a hladkosti, měkkosti a tvrdosti, hutnosti a sypkosti nejsou nic jiného než její promluva ke mně, nic jiného než dotek této všeobecné Matky, milující mne jako své dítě a navíc jakousi nepostižitelně vřelou, nadlidskou láskou – pak prožívám, kromě tělesné blaženosti, nedefinovatelný pocit podobný něžné lásce a vroucí, nekonečnou radost.

Mnoho lidí na jihu chodí bosky i ve městech. Většina z nich, jak se zdá, přitom ze zvyku nic necítí. Kdyby se však tito lidé zaposlouchali do hloubky vlastního prožitku hmatem! Kdyby si uvědomili, že zde žily, dýchaly, chodily, pracovaly a milovaly tisíce a miliony – právě to lidstvo, k němuž patří i oni! Kdyby si uvědomili, jak z tohoto nevzhledného asfaltu pronikají jejich bytostí proudy, horké nikoli vlivem fyzického, ale jakéhosi jiného tepla! Kdyby to vše pochopili, uvědomili by si také, že stoupající po těchto kamenech bosými chodidly, pocítí ují kromě fyzického blaha zvláštní příliv sil, radostných a vřelých, a prožívají povzbuzující pocit naplnění života, pocit soudržnosti s ostatními.

K tomu, aby se v nitru rozvinula schopnost neustálé fixace nutných vjemů a jejich hlubokého pochopení, nejsou zapotřebí únavné meditace ani strohá rozumová gymnastika. Nehodlám nikomu vnucovat tuto metodiku, nepovažuji však za nutné zatajovat způsoby, které mi umožňovaly pronikat do přírody hlouběji, než je obvyklé, a radost z kontaktu s ní a s životní silou lidstva mnohonásobně zvyšovaly. K tomu je třeba rozvíjet v sobě schopnost „vedlejšího vnímání hmatem“. Je třeba soustředit vědomí na čemkoli a zároveň vnímat hmatem nejružnější předměty, jichž se dotýkám, fixovat je určitým koutkem vědomí, čas od času na ně zaměřovat myšlenkový pohled a zdůvodňovat je. To zaprvé. Zadruhé je třeba spojit „vedlejší vnímání hmatem“ s celkovým vztahem k fyzické vrstvě, který bych nazval *připravenost k vnímání jejího průniku*. Svět pak promluví na nás tisíci hlasy a každý bude plný osobitosti, výraznosti a nečekaně hlubokého smyslu. Vítr přestane být mechanickým nápirem množství mrtvých molekul vzduchu na naši tvář a tělo. Bude nám připadat buď jako laskání neviditelných bytostí, nebo jako zběsilá hra jiné, drsnější vrstvy. Země, po níž jsme až dosud lhostejně kráčeli a tupě reagovali jen na extrémní horko nebo zimu, nás nyní osloví živým jazykem. Osloví nás skrze naše radostí se smějící chodidla – rozesmátá rozverným voláním potoků a kaluží nebo pichlavým smíchem roští a jehličnanů v lese či vzrušeným recitativem suché cesty. Bude nás laskat vlhkou hlínou lesních stezek, dojemnou něhou trávy, drsnou moudrostí kamene a hebkými koberci prachu z cest. – „A lhostejná příroda věčnou krásou zazáří...“ Ubohý Alexandr Sergejevič! Měl tu smůlu, že se narodil v době, kdy pánům šlechticům bylo nedostupné toto bosé štěstí! Teď by mu příroda už nepřipadala lhostejná: pocítil by s nezvratnou hodnověrností, že ji nejen miluje, ale *že je jí milován*.

Prohloubení a zdůvodnění pocitu hmatu a neustálé, každodenní používání hmatu, to je, podle mého názoru, jedna z podstatných linií ve výchovném systému, který má za cíl rozvoj schopností transfyzického poznání: jako bychom dříve pozorovali lupou kousek organické tkáně, rozlišovali její strukturu a zkracování jejích vláken, která nic nevyjadřovala – nyní pak jsme na ni pohlédli prostým jasným okem a pojednou se uvědomili, že máme před sebou tělesnou tkáň přenádherné tváře, žijící hluboce promyšleným výrazným životem. Nesmyslná hora mrtvé hmoty – dříve; oslnivě krásná, plná života, moudře a s láskou pohlížející na nás a na myriády bytostí Tvář Světa – nyní.

Je samozřejmé, že se i profil budoucí vyšší školy změní ve srovnání s nynější střední školou;⁴ prohloubí se a rozšíří humanitní cyklus. Rozšíření výuky dějepisu a zavedení výuky dějin náboženství v širokém aspektu tohoto pojmu si vyžádá velký počet hodin navíc. Tyto hodiny budou získány prodloužením doby výuky. Možná že ve vyšších třídách bude třeba uchýlit se k systému tří zaměření: humanitního, přírodovědného a technického. A nezávisle na tom, zda absolvent hodlá dál pokračovat ve studiu na vysoké škole nebo se připravovat na praktickou práci, musí mu být povinně poskytnuto roční stipendium na cestování, kolektivní nebo individuální, do kterékoli země nebo řady zemí, které ho zajímají, aby si rozšířil obzor a obeznámil se s přírodou a kulturou a také navázal styky. Sít'

speciálních mládežnických turistických středisek ve všech zemích a práce vysoce kvalifikovaných pedagogů v nich uchrání většinu stipendistů před mařením vzácného času na malichernosti a pomůže jim vyhnout se náhodným a neplodným zájmům.

Snadno se nabízí otázka, čím lze ospravedlnit takové rozšíření humanitního cyklu. Vždyť v první éře *Růžže Světa* bude zapotřebí obrovský počet dalších pracovníků zabývajících se exaktními vědami, inženýry všech oborů. Cožpak zajištění všeobecného hmotného dostatku nepředpokládá především využívání energetických zdrojů přírody, už nalezených nebo čekajících na své nalezení?

Ano. Vedle těchto pracovníků však bude zapotřebí i množství pracovníků zajišťujících provedení všestranných společenských reforem. Navíc přírodovědci a techničtí pracovníci nové formace se budou lišit od svých předchůdců právě tím, že místo úzkého specialisty tu bude člověk zušlechtěný. A konečně – v průběhu let se vybudováním materiální základny potřeba technické inteligence začne zmenšovat, zatímco potřeba humanitních pracovníků se bude zvyšovat.

U nás se vůbec nezřídka zapomíná na to, že potřeby celé společnosti i každého jednotlivce teprve teď představují známý a pro nás přesvědčivý obraz. Podíváme-li se však zpětně například na středověk nebo na společnost rodového zřízení, jsme ochotni si namlouvat, že šamani, léčitelé, mniši a astrologové nejsou v podstatě nic jiného než paraziti. Tento názor ovšem nesvědčí o ničem jiném než o omezenosti. Všechny ty společenské skupiny, takřkajíc profese, mohly existovat a existovaly právě proto a jedině proto, že odpovídaly určitým potřebám společnosti, potřebám, které nyní téměř neexistují. Na druhé straně neměli lidé těchto vzdálených epoch ani ponětí o množství potřeb, které vznikly u jejich potomků a určily celý náš život. Fyzik dvacátého století ve své pracovně a jeho laboranti, filmový režisér ve svém ateliéru a kameramani a herci, kteří ho obklopují, návštěvníci muzeí a kustodí, turisté a průvodci, tělovýchovní instruktoři a sportovci, telefonistky a traktoristé, šachisté a fotografové – miliony lidí nejrůznějších profesí, ti všichni by připadali typickému středověkému člověku jako kouzelníci nebo podivíni, a jen v nejlepším případě jako pouzí zahaleči a parazité.

Stejně podivnými, nesmyslnými a škodlivými nebo nepochopitelnými by se mnohým z nás zdály některé druhy činnosti, které si vyžádají potřeby příštích epoch. Některé z potřeb, které nyní zůstávají údělem jednotlivců, se za několik desetiletí stanou hromadnými. Pravděpodobně velmi rychle vzrostou potřeby estetického druhu, zatímco potřeby náboženské změní svou povahu, stanou se mnohem mnohotvárnějšími a budou těsněji spojeny s přírodou a kulturou. Přírodně proto, že se primát humanitního cyklu věd projeví nejen na profilu středních škol, ale i na typech vysokých škol, na jejich programech a na jejich, takřkajíc specifické povaze. Neboť jakmile *Růžže Světa* bude moci přikročit k univerzálním reformám, od tohoto okamžiku potřeba pedagogů a právníků nového typu, sociologů, historiků, převychovatelů zločinců, literárních vědců, psychologů, filosofů – těch všech vyzbrojených novou metodikou a inspirovaných novými cíli – udělá obrovský skok.

Nevyhnutelný je i vznik nových vědeckých disciplín: zoogogiky, metapsychologie a metafyzologie. Metapsychologie a metafyzologie, každá za sebe, zaměří své úsilí na zkoumání orgánů duchovního vnímání, které dosud čekají, až je evropská věda objeví. Na základě zkušeností těchto disciplín se později definitivně zformuje nový pedagogický systém, který si bude klást za cíl účinně pomoci odhalit tyto orgány, které jsou uloženy v každém člověku. Avšak sotva lze očekávat prosperitu této pedagogiky dokonce i za těch nejpríznivějších okolností dříve než za několik desítek let, kdy metapsychologie a metafyzologie nahromadí dostatečný materiál a shrnou ho do propracované teorie.

Šíře a hloubka reforem vyvolají nutnost přestavby i dalších vysokých škol, včetně přírodovědných.

Už několikrát jsem se zmiňoval o nadcházející době, kdy se pod vedením *Růžky Světa* a úsilím několika generací změní povrch naší planety v kvetoucí sad. Ať tato představa neuvede do rozpaků stoupence nedotčené přírody. Po tisíciletí a miliony let byl nedotčen celý povrch zeměkoule. V 19. století byla nedotčená příroda už jen na polovině tohoto povrchu. A nyní... Je to možná smutné, ale jiná cesta vývoje není a být nemůže. Růst populace, technický pokrok a objevení gigantických zdrojů energie předurčily budoucnost „divoké přírody“ naprosto jasně. Dilema nespočívá ve volbě mezi divokou přírodou a přírodou v podobě rozkvetlého sadu, ale ve volbě mezi přírodou v podobě zahrady a antipřírodou.

Pod pojmem antipříroda chápu přeměnu velkých oblastí a potom celého povrchu pevniny v urbanizovaný komplex, do něhož by byly zapojeny zmrzačené zbytky přírody, aby poskytovaly hygienický užitek a fyziologické potěšení.

Příroda jako zahrada zahrnuje přeměnu velkých oblastí a potom celého povrchu pevniny ve střídání parků horských, lesoparků, polí obdělávaných nejdokonalějšími stroji, rezervací panenské přírody, rezervací pro zvířata, měst, zahrad a vesnic. Zahrad proto, aby nejen život lidstva, ale i život živočišné říše, rostlinné říše a žilů byl povznesen na nejvyšší možnou harmonii a světová krajina uvedena na vysokou uměleckou úroveň.

Úsilí mnohých věd a mnohých umění v této práci pocítí nábožensko-etický vliv učení o stichiáliích. Nová měřítko, nové požadavky, nové technické a dekorativní metody změní staré zahrádkářské umění v něco zásadně nového, nejenom rozsahem, ale i kvalitou. Spojí se s monumentální architekturou a sochařstvím. Podřídí si lesní hospodářství i pěstování květin, agrotechniku i selekci, dekorativní malířství i zoogogiku, melioraci i zalesnění pouští a mnoho jiného. Toto umění sjednotí úsilí nejrůznějších profesí a kvalifikací, a možná dokonce se v určitých historických obdobích stane vedoucím, masovým a nejoblíbenějším z umění.

Pochopitelně se vzhledem k těmto úkolům změní i práce příslušných vědeckých institucí – škol a vědeckovýzkumných ústavů.

Ale ani tím není ještě vyčerpána přestavba vysokých škol a celého vědeckého a výzkumného komplexu. Vzniká účinná soustava náboženských kulturních škol nového typu – od vyšších škol až po akademii.

Humanitní internátní vyšší škola pro žáky od dvanácti do dvaceti let se mi jeví jako nejpravděpodobnější první stupeň takové soustavy. Do takových škol budou vybírány děti, které mají vlohy pro umění nebo humanitní vědy a zároveň vysokou morálku. Druhým stupněm bude nábožensko-filosofická univerzita. Rada jejích fakult bude připravovat kromě duchovních představitelů všech pěti kultur *Růžže Světa* také nové sociology, vedoucí náboženských a v nejširším slova smyslu filantropických organizací, filosofy, psychology, publicisty, redaktory, komentátory, režiséry mysteriálů a mnoho dalších. Copak lze zapomínat na to, že nás čeká titánská práce stamilionů lidí, kteří si kladou za cíl prorazit brnění pseudovědecké nevzdělanosti a protináboženských předsudků, do nichž uvrhla nesčetné národy první polovina našeho století? Stačí si vzpomenout na to, že během dvou nebo tří generací byly rozlehlé země úplně zbaveny i té každodenní, elementárně nezbytné náboženské literatury, například Bible a Koránu, nemluvě už o různých závažných dílech nebo o popularizaci náboženských skvostů minulosti. V milionových nákladech budou vydány kanonické texty křesťanství a dalších náboženství, vybavené vědeckým aparátem, který by odpovídal požadavkům soudobého čtenáře; nesčetné série bibliofilských vydání a učebních pomůcek reprodukujících památky světové náboženské kultury; vědeckovýzkumná díla, schopná uspokojit stupňující se zájem o duchovní dějiny lidstva; speciální a populární edice seznamující veřejnost s planým pluralismem nebo lhostejností, se vznešeným učením o duchu – od Védánty⁵ až po Schopenhauera, od gnosticizmu po antroposofii a existencialismus.⁶ Takové pracovníky budou připravovat nábožensko-filosofické univerzity. A konečně, soustava školských a vědeckých zařízení bude zakončena Světovou nábožensko-filosofickou akademií, koordinující a usměrňující ideologickou ptáci uvnitř *Růžže Světa*. Podobné akademie v národním měřítku vzniknou, samozřejmě v každé zemi.

Budou však ještě i jiné oblasti činností, které si vyžádají takové množství pracovníků humanitního cyklu, jaké nelze charakterovat jiným epitetem než „grandiózní“.

Přetvoření celosvětového státu v bratrství není možné pouze vnějšími prostředky. O některých vnějších prostředcích jako prvních předpokladech tohoto přetvoření bude řeč v následující kapitole. Zde pak je na místě upozornit na to, jakým způsobem umožní výchova zdokonalené generace přejít k procesu této přeměny samé.

Podobně jako generace Izraelitů, která po odchodu z Egypta s Mojžíšem musela uvolnit místo jiným generacím dříve, než kmen vstoupil do země zaslíbené, tak také generaci poloviny dvacátého století, otrávené vzduchem epochy světových válek, je souzeno odejít ze scény, aby byl nastolen dlouho očekávaný řád svítající nám řadou tří postupně se prosvětlujících období. Protože tento řád není zřízení vnější, vymezí se a stane se přirozeně nezbytným jedině tehdy, až morální úroveň nových generací znemožní zneužívání svobody a její proměnu v anarchii. Žádná převýchovná opatření nestačí k tomu, aby se od základů změnila

psychika dvou miliard lidí, která se už zformovala v jiné atmosféře naplněné krví a zrůdnostmi. Ovšem miliony nejlepších z těch, kteří žijí nyní, by odpovídaly nejvyšším požadavkům oné vzdálené epochy. Je však zapotřebí, aby jim odpovídali nikoli nejlepší, ale převážná většina, aby celé generace byly vychovány *Růží Světa* jako zdokonalení lidé.

Co to vlastně je přeměna podstaty státu? Odzbrojení všech, skutečná demokracie, zmírnění zákonů a trestů? Samozřejmě, ale to vše je málo. Podstatou státu je bezduchý automatismus. Stát se řídí materiálními zájmy větších nebo menších lidských masivů chápaných jako celek. K zájmům jednotlivce jako takového je lhostejný. Duchovnost pak nezná vůbec, právě tak jako jí neznají egregory a wicraoři, a o duchovním blahu jak jednotlivce, tak i lidu nemůže mít ani nejmenší potuchy.

Smysl první etapy vlády *Růžie Světa* spočívá v dosažení všeobecného hmotného dostatku a ve vytvoření předpokladů pro přeměnu Federace členských států ve všelidský monolit. Je samozřejmě, že se za toto období stanou nejdemokratičtější sociálně-politické instituce majetkem všech zemí. Obrovská společenství znalců zákonů, pedagogů, psychologů, právníků a náboženských činitelů zrevidují všechny kodexy, zreformují systém právních norem, procesních norem, zmírní stupnice trestů a sama zásada trestu začne uvolňovat místo principu léčení zločince. Během stejného období se vyškolí pracovníci nového typu, nezbytní pro uskutečnění univerzálních reforem, které znamenají další, druhou etapu: etapu přeměny všelidského, už zmírněného státu v Bratrství.

Dá se předpokládat, že se začátek druhé etapy bude časově shodovat s dobou všeobecné soudní reformy.

Přece jen porota, alespoň některé varianty tohoto druhu soudu, je zřejmě nepokrokovější z dnes existujících forem soudu. Není to však vrchol rozvoje. Na velmi vážné nedostatky této formy se upozorňovalo nesčíslněkrát, a přitom na ně upozorňovali lidé zastávající nejrůznější stanoviska. Upozorňovalo se na to, že princip svobodného najímání profesionálního obhájce je nedokonalý, neboť napomáhá přerodu advokáta v jakéhosi virtuosa, který výmluvností nahrazuje skutečnou, lidsky vřelou účast s osudem svého mandanta. Sotva by někdo popíral, že princip profesionální prokuratury je nedokonalý tím, že neuchrání prokurátora, aby degradoval na úředníka, který v každém obžalovaném vidí bezpodmínečně zločince a zajímá se jen o tu stránku jeho osobnosti, která podle prokurátorova názoru podminila spáchání zločinu. Pokud jde o princip porotců, pak ten je nedokonalý proto, že z psychologického hlediska složité záležitosti, vyžadující nejen dokonalé studium, ale i vysokou kulturnost, prozíravost a spravedlnost soudících, posuzují osoby nahodilé, nekvalifikované, často dokonce málo vzdělané. Je směšné si myslet, že několik hodin pomoci, kterou jim poskytnou odborníci, může nahradit jejich nedostatečnou kvalifikaci.

V současné době však zřejmě není možné nahradit podobnou formu soudu něčím lepším. Teprve několik desetiletí trvající vedení *Růžie Světa* zajistí vzdělání soudních činitelů nového typu.

Aby mohl vykonávat činnost tohoto druhu, musí se mladý člověk připravovat už ve vyšší škole a ze tří směrů si zvolit humanitní. Systém výchovy a vzdělávání, naznačený na začátku této kapitoly, zaznamená na vysoké právnické škole další zvláštnosti s cílem formování budoucích soudců. Mimořádná pozornost bude pravděpodobně věnována rozvíjení takových stránek povahy, které silněji než ostatní chrání před byrokratickým, formálním a zejména ziskovým vztahem k lidem. Zároveň studium umění a filosofie, dějin kultury, dějin etiky, dějin soudních předpisů, psychologie, psychopatologie a psychiatrie rozvine vrozenou prozíravost, chápání neduhů lidské duše a správné pochopení způsobů jejich odstraňování. Představa o hodnotě lidské osobnosti a o povinnosti soudce-léčitele, která přímo vejde do jejich krve, podnítl velmi pozorný, citlivý a vřelý přístup k obžalovanému. Protože se na něho bude pohlížet jako na nemocného, kterého je možno léčit: nikoli nutně nemocného v nynějším psychiatrickém smyslu, ale nemocného ve smyslu poškození etické struktury duše. Úlohu takových soudních činitelů nelze dost ocenit. Jsou to zachránci lidských duší a lidstvo je potřebuje právě tak jako lékaře, pedagogy a kněze. Někdo by mohl namítnout, že takové ideální osoby se vyskytují jen ojediněle, výjimečně. Což se ale dokonce i nyní, ve zcela jiném, deprimujícím a otráveném ovzduší tak vzácně neformují někteří pedagogové a lékaři, vznešené a čistě etické duše? Co opravňuje k předpokladu, že pedagogický systém, zvláště na to zaměřený, sledující právě tento cíl a působící přitom v nejpriznivější společenské atmosféře, nedokáže vybrat z miliardy mladých lidí několik milionů takových, kteří po několika letech přípravy budou moci důstojně nést břemeno souzení zločince a jeho – nikoli převýchovy, ale správněji: léčení?

Domnívám se, i když to ve skutečnosti může dopadnout jinak, že takoví pracovníci vytvoří několik skupin: vyšetřovatelé, soudci a převychovatelé v pravém slova smyslu. Dnes není včasné a na místě šířit se o podrobnostech této reformy, natož, abych to dělal já, který nemám ani profesionální právnické vzdělání, ani zkušenosti. Dovolím si vyslovit jen jeden názor, a to, že místo institucí žalobce, obhájce a poroty se časem vytvoří něco zcela jiného. Konfrontace stran bude jako dnes, ale nebude to už zápas dvou krasomluv, soupeření herců, z nichž jeden ze služební povinnosti očerňuje obžalovaného, kdežto ten druhý se snaží ho očistit. Budou to střídavé projevy nikoli dvou, ale tří osob. Všechny se dají označit za vykladače. Dva z nich na základě materiálů vyšetřování a výsledků osobních rozhovorů s obžalovaným předkládají dva různé výklady projednávaného případu. Třetí se pak snaží oba výklady sblížit, pokud možno je smířit nebo odhalit kladné stránky obou. Takové sladění hledisek bude zřídka kdy uskutečnitelné v prvním kole. Některé kroky ke sblížení však učiněny byly. Pak následuje druhé a třetí kolo. Soudcové, kteří se konfrontací neúčastní, ale jsou jim přítomni, tak získávají o případu hlubší a objektivnější představu, představu o podstatě věci. Právo na vyjádření má pochopitelně nadále i obžalovaný. Soudcové však nejsou nahodilí a nepřipravení, naopak jsou to pečlivě připravení odborníci nové formace. Je zbytečné se divit, že příprava takových soudců zabere nikoli pět let jako nyní, ale třeba deset. K tomu, aby se „trestní systém“ (jak odporný je už sám o sobě

tento termín!) změnil v systém vyléčení, morálního a společenského vzkříšení člověka, není třeba litovat žádná léta.

Věznice jako forma trestu se ovšem stanou navždy minulostí. Slovo „tábor“ je nyní také velmi zkompromitované. Vyvolává v paměti obrazy všelijakých Potěm, Buchenwaldů a Norilsků. Já je zde však musím použít spekulativně, protože nic lepšího není. Teď se činí pokusy převychovávat někde prací. Není ovšem nic divného na tom, že výsledky jsou tak chabé. Většina zločinců má velmi nízkou všeobecnou kulturní úroveň. Jsou to lidé, kteří se dostali na šikmou dráhu už jako dorostenci a mají nepřekonatelný odpor k práci. Bylo by naivní očekávat, že v táboře nebo ve vězení změní svůj postoj k ní jen proto, že se jim do rukou vloží ševcovské kladívko nebo hoblík. Nejdůležitější je zvýšit jejich všeobecně kulturní úroveň, pak teprve pocítí radost z práce, nezáleží na tom, zda řemeslnické nebo tovární, nebo i duševní. Zvýšením všeobecné kulturní úrovně nemám na mysli studium nějakého technického oboru, ale všeobecnou, tedy duševní, etickou, estetickou, společenskou a duchovní kulturnost. Něco už v tom smyslu dělají, zdá se, některé náboženské a dobročinné organizace v zahraničí, zejména katolické a metodistické. Měly by být soustavně zapojovány do této práce, měly by se studovat jejich zkušenosti a některé z jejich metod používat. V každém případě neochotu zatěžovat si rozum, omezenost, lenost i lajdáctví takových zločinců je třeba nejprve oslabit situací, kdy jejich trest nebude znamenat tupě neměnný počet let (při krátkém trestu čeká odsouzenec lehkomyšlně na vytožený den svobody, kdežto při dlouhé výměře trestu „kašle“ na všechno na světě), ale stane se *funkcí nápravy zločince*. Čím úspěšněji zvládne cyklus všeobecného humanitního vzdělání plus speciální výuku nějaké společensky prospěšné profese a čím dříve ho kolektiv jeho převychovatelů uzná za připraveného k životu na svobodě, tím rychleji opustí zdi tábora.

Sotva lze pochybovat o tom, že spojením vysoké úrovně všeobecného blahobytu s nevyhnutelnými výsledky všeobecného výchovného systému a s obecným psychologickým klimatem druhé etapy se bude rok od roku počet trestných činů snižovat. Uvažíme-li, že v některých skandinávských zemích dokonce na začátku našeho století počet zločinců klesl na několik desítek ročně, pak se nebude zdát utopickým přesvědčení, že za uvedených podmínek klesne jejich počet na celém světě postupně na několik tisíc ročně a bude neochvějně klesat i nadále.

Některé zásady tohoto výchovně vzdělávacího systému, v němž budou připravováni pracovníci vyšetřovacích, soudních a převýchovných orgánů, budou také základem práce dalších školních zařízení, z nichž vycházejí ekonomové, národohospodáři, inženýři, technici a úředníci. Mám na mysli ony zásady, jejichž cílem je vychovat v každém z těchto pracovníků člověka v nejvyšším smyslu tohoto slova. Změní se funkce dokonce i takové instituce, která nyní nese zdiskreditovaný název policie. Ve druhé etapě vlády *Růžže Světa* bude tato instituce ještě plnit mezi jinými i funkci vyšetřovatelů. S každým desetiletím však bude tento sektor uvnitř policie hrát stále menší roli. Postupně se policie změní *ve službu veřejnosti*,

v kolektivní a individuální všeobecný servis, a práce tam bude stejně významná a všemi vážená jako každá jiná.

Stát tvoří lidé. Lidé, kteří ztělesňují státní moc na všech jejích úrovních, jsou většinou formální, neosobní, suší a chladní. Vyhladit byrokratismus nelze ani administrativními opatřeními, ani dovoláváním se svědomí a smyslu pro povinnost, jestliže tento smysl pro povinnost a profesionální svědomí nevěšly do krve těchto lidí už od dětských let. Systém *Ružže Světa* bude vychovávat pracovníky celosvětového státu tak, aby negativní vlastnosti nahradil jejich opakem. Aby každý, kdo o něco požádá představitele moci nebo vejde do úřadu, setkal se tam nikoli s byrokraty s otupělou schopností soucitu a účasti v důsledku profesionálně monotónní služby, ani s jednostrannými fanatiky pečujícími o zachování pouze státních zájmů, ale s bratry.

Z těch specifických rysů, jimiž se celosvětové Bratrství bude lišit od státu a zdokonalený člověk od předchozích psychologických formací, jsem se tu zmínil jen o některých, které není těžké rozpoznat dokonce z našeho časového odstupu. Časem se projeví i mnohé další rysy, které je těžké si teď představit nebo odhadnout a které budou jasné až zrakům a myšlení budoucích oduševnělých generací.

VNĚJŠÍ OPATŘENÍ

V úvahách o výchově ušlechtilého člověka a s tím spojených problémech přetvoření státu na Bratrství a planety na zahradu jsem dočasně pustil ze zřetele druhý ohromný tematický okruh. Je to problematika těch vnějších sociálně-politických, ekonomických i kulturních opatření, která budou působit ke vzniku všeobecného materiálního blahobytu a harmonizaci lidské společnosti.

Domnívám se, že celé období mezi vznikem *Růžže Světa* a jejím příchodem k etické kontrole nad státní mocí je třeba chápat jako přípravné. V této době se vytvoří struktury *Růžže Světa* a zformují se a rozšíří její organizace – náboženské, politické i kulturní. Všestranně se rozpracuje její učení a její konkrétní historický program a rozvine se i rozsáhlá písemná i verbální propaganda ve všech demokratických zemích i ve všech jazycích. Kádry *Růžže Světa*, které se v počátku omezovaly na několik desítek či stovek lidí, se změní v mnohamilionové světové společenství. V každé zemi, kde v tomto období může být existence *Růžže Světa* přípustná podle ústavy, je přípustná i účast jejích politických organizací v celonárodních volbách společně s jinými stranami. Rozumí se samo sebou, že z úst ani jednoho z jejích agitátorů či kandidátů nesmí v průběhu předvolební kampaně (ale samozřejmě ani v jiné době) zaznít ani jedno lživé či pomlouvačné slovo, lehkomyšlné sliby, seberekлама, diskreditace protivníků a ani neprověřená tvrzení. Měli by si vést tak, aby v očích národů nebyla na *Růžži Světa* jediná skvrna. *Růžže Světa* by neměla získávat politická vítězství bez ohledu na své etické zásady, ale díky nim.

Pravděpodobně se *Růžže Světa* dostane ke kontrole státní moci v různých zemích v různém čase. A je možné; že se několik takových zemí bude moci sjednotit do konfederace podstatně dříve, než se realitou stane sjednocení všeobecné. Ale sociální i politická situace může být v tomto přípravném období natolik nepřehledná a nepředvídatelná, že nelze předvídat ani všechny možné cesty, kterými *Růžže Světa* jako rozvětvená všesvětová organizace získá kontrolu moci v celém světě. S ohledem na to, že podobný krok bude možný pouze při respektování všech normálních demokratických procedur a při dosažení většiny hlasů ve

všech zemích, bude rozhodující akt mít formu podobnou jakémusi referendu či plebiscitu. Je zřejmé, že tímto referendem *Růžže Světa* zvítězí ve většině zemí, ale ne ve všech. Čas ale bude pracovat v její prospěch, její ideály a metody budou přitažlivé pro tak ohromné masy, že po několika letech se druhým referendem zařadí do Všesvětové federace poslední z odporujících států. První etapa její etické kontroly nad všesvětovou státní mocí začne, až národní shromáždění *Růžže Světa* převezmou kontrolu nad národními vládami.

Nebude-li do této doby dosaženo úplného odzbrojení, pak se asi zákon o všeobecném absolutním odzbrojení stane tím, co vyznačí příchod *Růžže Světa* k etické kontrole. Pokud se týká vlastní techniky odzbrojení, není nutné ji předjímat: určí ji samotná generace, která bude odzbrojení realizovat. Lze např. vytvořit Ministerstvo odzbrojení ve vládě Federace a příslušná ministerstva ve vládách všech členských zemí. Vezmeme-li do úvahy závažnost ekonomických problémů spojených s demilitarizací, s přechodem vojenských podniků na mírovou výrobu i s pracovním začleněním několika desítek milionů bývalých vojáků, je přirozené, že proces všeobecného odzbrojení bude trvat nejméně pět až sedm let.

Již dlouho se počítá, jaké prostředky by se mohly všeobecnou demilitarizací uvolnit. Nevíme, kdy a v jaké situaci k ní dojde, a proto jsou přesné výpočty v této oblasti stavbou na písku. Vypadá to ale, že celková suma se bude blížit trilionu dolarů – tak či onak bude nepředstavitelně veliká. Zejména tyto prostředky umožní provést velké reformy.

V prvním období vlády *Růžže Světa* se národní a místní odlišnosti politických pravidel a tradičních společenských institucí různých zemí udrží, protože k jejich změnám dojde postupně a zevnitř, dokud univerzální stát neztratí specifický rys byrokratismu. Obecně příchod *Růžže Světa* nepředpokládá okamžitou změnu ústav členských zemí kromě bodu, kterým se uzná *Růžže Světa* jako instance omezující státní suverenitu. Dále budou možné a dokonce nezbytné změny v mnohých člancích, ale mám za to, že ze začátku se budou odlišovat spíše technicky než obsahově. V každém případě obyvatelstvo každé země určí samo svobodným projevem své vůle, zda se má jeho politické uspořádání ihned a od základu změnit, nebo zda zůstane v principu zachováno. Mohou se například najít i země, kde bude trvalý a pevný příklon k tradiční monarchii. Cožpak je těžké si představit, že tento svérázný konzervativismus se projeví v Anglii nebo v Japonsku? Je samozřejmé, že v podobných případech musí být princip monarchie zachován. Teprve až současné chápání státu začne přezívat a měnit se na pojetí hospodářsko-plánovacího mechanismu, zůstane nositel koruny duchovní hlavou nebo živým ztělesněním slavné minulosti svého národa a jeho tradic.

Totéž se vztahuje i k sociálně-ekonomické struktuře jednotlivých zemí. Až když všeobecné zespolečenštění zahrne všechny národy a úroveň materiálního rozvoje jednotlivých zemí se začne vyrovnávat, začnou se sblížovat i jejich sociálně-ekonomické struktury. V té době už bude většina průmyslových, zemědělských i obchodních podniků předána do rukou společenských asociací, přičemž každá z nich se stane autonomním kolektivem, právníkou osobou, která bude

používat všechny důchody ze svého podnikání s výjimkou odvodů státu. Stát bude financovat vznik nových asociací podle materiálních potřeb společnosti a zabezpečovat je na základě dlouhodobých úvěrů nezbytným zařízením. Reorganizace soukromých podniků na tyto asociace bude stimulována. Odvod prostředků obyvatelstva bude mít pravděpodobně dokonalejší podobu dnešní daně z příjmu. Ale do doby, než se princip asociací stane pevným základem finančního systému univerzálního státu, uplyne samozřejmě ještě mnoho času.

Politické strany budou fungovat stejně jako dříve. Překážkou jejich existence může být jen jedno: agresivně nacionalistický, agresivně třídní nebo agresivně náboženský charakter. Kvalifikovat tu či onu stranu jako agresivní mají právo jen instance samotné *Růžže Světa*. Úplný zákaz jejich činnosti nebude ale možný ani v první poměrně tvrdé etapě – budou pouze zbaveny práva na slovní a písemnou propagandu svých názorů. Je příliš hrozné, co by jejich moc přinesla lidstvu, ale ani to jejich příznivci nebudou plně chápat. Nakonec v rámci uskutečnění maximální svobody budou kontroly a zákazu zbaveni i ony. Ale to bude podle mého názoru možné nejdříve ve druhé etapě, kdy už úroveň všeobecného rozvoje bude sama zárukou proti šíření agresivních či separatistických myšlenek.

V první etapě musí být dosažen všeobecný materiální dostatek. V činnosti *Růžže Světa* bude dokonce něco shodného s komunistickými sny. Každý z občanů nezávisle na jeho národnosti, bydlišti, zaměstnání musí být zabezpečen tak, aby byly plně uspokojeny jeho základní potřeby: potravin, oblečení, bydlení, práce přiměřené jeho charakteru a návykům, odpočinku, volného času, léčení, bytových služeb, zvyšování kvalifikace, kontaktu s uměním a vědou, náboženské činnosti. Gigantické sumy, které se i v současné době vkládají do neomezeného rozšiřování výroby, jejichž výsledkem je pak nadvýroba, nezaměstnanost a krize, se budou vkládat do neziskových aktivit, které tak nebudou zakládat žádnou ekonomickou řetězovou reakci. Mám na mysli stavební a kulturní opatření všesvětového dosahu. Kádry světové pracovní síly bude třeba přerozdělovat tak, aby se na jedné straně skončilo s nezaměstnaností a aby na druhé straně bylo možné přistoupit k progresivnímu zkracování pracovního dne. Další růst úrovně techniky a výrobních sil povede ke zkrácení pracovního dne na několik hodin. Orgány zdravotnictví a sociálního zabezpečení rozšíří síť svých léčebných a ozdravných zařízení až do nejvzdálenějších koutů zeměkoule a zahrnou všechny vrstvy obyvatelstva včetně rolnictva, které dosud tato práva prakticky nemohlo využívat. Má zde vůbec smysl hovořit o dílčích úspěších v této oblasti, jako např. o tom, že všesvětový rozvoj sanitárně-hygienických zařízení dovolí odstranit škůdce a parazity? Nebo o tom, že úspěchy medicíny téměř odstraní mnohé z nemocí, které lidstvo sužují v naší době?

Není mou úlohou řešit čistě ekonomický aspekt těchto opatření. Dokonce bych řekl, že to není úlohou mé generace bez ohledů na ekonomickou předvídatelnost některých jejích představitelů. Určovat takové jednotlivosti na desetiletí dopředu by znamenalo pouštět se do nepotřebného až dokonce škodlivého projektanství. Až přijde čas, autoritativní instance rozpracuje a s obecným souhlasem i prakticky začne všesvětovou ekonomickou rekonstrukci.

Nakonec není těžké si některé jednotlivosti představit. Například že v prvních létech všude vznikne silný průmysl stavebních hmot jako základna světové výstavby. Později se tato výstavba, a to především bytová, rozvine do plné šíře. Zahrne všechny země, aby se v dalších nejbližších desetiletích staly smutnou minulostí chýše zaostalých národů a čtvrti chatrčí ve městech. Postoupí místo obydlení různého typu v závislosti na podnebí, potřebách a vkusu podle tradice, národních stylů – počínaje chatami a bungalovy a konče mrakodrapy – všechna tato obydlení budou v různé míře odpovídat potřebám bydlících.

Perspektivní myšlení vede k závěru, že přebudování planety na zahradu je rozumné začít od dosud neobydlených oblastí. To se spojuje s naplněním prádných snů o osvojení velkých pouští – Sahary, Gobi, Kalahari, vnitřních oblastí Arábie a Austrálie. Jejich zavodnění a osázení zelení se stane první zkušeností komplexního přetváření obrovských ploch zemského povrchu v umělecky upravenou krajinu. Začnou práce na oteplení polárních oblastí a zón věčného ledu – zvládnutí atomové energie k tomu vytváří technické předpoklady. V tropickém pásmu se zešíroka rozvinou práce na vyčištění lesů Konga, Nigeru, Amazonky, Orinoka a jejich přetvoření na vysocekulturní oblasti. Ze zemí strádajících předlidněností se zorganizuje emigrace pracujícího obyvatelstva do oblastí odpovídajících jeho klimatickým a kulturním návykům. Dobrovolní přesídlenci s rozvinutou technikou a zabezpečení všemi nezbytnými životními potřebami začnou přestavbu těchto oblastí na vysoce produktivní zemědělské plochy. Pro ulehčení ekonomických styků a vtažení zaostalých částí do světového trhu a kulturní výměny budou vloženy stovky miliard do rozvoje mezinárodní dopravy a spojů. V té době se již mnohem více projeví přednosti osobní letecké dopravy před pozemními prostředky. Ale kolejová doprava s ohledem na její odlišnost zůstane ještě dlouhou dobu nejrozšířenějším demokratickým prostředkem spojení a bude převažovat její využití pro nákladní dopravu na dlouhé vzdálenosti. Transkontinentální magistrály propojí kontinenty podél i napříč, stejně jako v obchodech převažují zákazníci balíček s nákupem. Dobře chápu, že směr těchto linek se včas určí na základě rozvoje těch kulturně ekonomických styků, které je teď možné předvídat jen s chybami a s velkými mezerami. Nevím proč, ale doteď prožívám dětské nadšení, když uvažuji nad mapou světa o možném směru těchto tras. Líbí se mi např. představa, že se zrealizuje trasa Kapské město – Káhira, navržená ještě v minulém století, a nakonec bude dostavěna přes Kavkaz do Petěrburgu, nebo další trasa z téhož Kapského města přetne Západní Afriku a dvěma podmořskými tunely – pod Gibraltarem a pod La Manchem – dosáhne do Londýna. Má představivost jása při myšlence na magistrálu Etiopie – jezero Čad – Senegambie a největší afro-asijskou železnici ze Saigonu přes Kalkatu, Bagdád a Káhiru do Casablanky. Mám za to, že již dávno vzniká idea a koneckonců bude realizována i transeurasijská magistrála, která spojí země jižní Evropy se Střední Asíí a v Alma-Atě se spojí s tratí, která půjde přes Ťan Šan a Sing-Tiang do Pekingu. Je mi smutno při myšlence, že se nedožijí výstavby velké cesty z Moskvy přes Taškent a Kábul do blahoslaveného Dillí a že jen mí pravnuci nebo praprawnuci

se projedou expresem Madrás – Lhasa – Irkutsk – Norilsk. Utěšuji se tím, že rychleji bude postavena polární magistrála ze Sibíře spojující Vorkutu se střední Evropou a napojující se tunelem pod Beringovou úžinou na železniční síť Ameriky. Ztratil jsem půl stránky chlapeckými sny. A tak zábavu stranou.

V určitém historickém období před *Rúžjí Světa* a celým lidstvem vyvstane dilema: buď bude i nadále existovat Všesvětová federace jako taková, nebo vznikne univerzální stát, který se přetvoří na Bratrství, jež musí na začátku být kosmopolitním monolitem v tom smyslu, že etnografické a kulturní zvláštnosti národů se sice budou ctít a chránit, ale protiklady mezi nimi zeslábnou už natolik, že administrativně-politické uspořádání všech států bude možné učinit shodným pouze s místními odlišnostmi. Soubor zastánců obou cest rozvoje už samozřejmě nebude ničím připomínat sociálně-politické konflikty minulosti – bude to soubor myšlenek na vysoké mravní úrovni a bojující budou mít jen jednu zbraň: slovo. Po dlouhé všelidové diskusi nové hlasování problém vyřeší, a pokud se Federace začne měnit na monolit, pak nejvyšší představitel *Rúžje Světa* jako hlava přívrženců Federace dobrovolně ustoupí svému ideovému protivníkovi.

Je známa logika technického rozvoje, logika civilizace. Člověk má své přesvědčení a své ideály, ale ten, kdo je schopen perspektivního myšlení, nemůže ve svých úvahách o budoucnosti opomenout ani problémy zúrodnění Sahary nebo Arktidy, ani problém všesvětové bytové výstavby, ani orientační body směrů budoucích velkých magistrál.

To je ta strana představ o budoucnosti, v níž se východiska *Rúžje Světa* v některých detailech shodují s panoramatem snu o komunismu.

V komunistickém snu jde pouze o jakési body, které zvěstují brzký předěl – dál jde pouze sen o kosmických lodích –, zatímco pro *Rúžjí Světa* totéž znamená pouze některé z okrajových opatření v první etapě její vlády.

Protože je s ohledem na potřebu likvidace nadvýroby a ekonomických krizí nutné vkládat obrovské sumy do výstavby, která nepřináší zisky, do neziskových podniků a zařízení, velikost prostředků, které bude možné a potřebné vložit na úkoly *nábožensko-kulturní* výstavby, bude v následujícím století fakticky nevyčerpatelnou.

Tato výstavba bude mít samozřejmě mnoho dnes ještě nepředstavitelných forem a bude se rozvíjet různými souběžnými cestami. Chtěl bych se zastavit u jedné z forem, kterou je vytvoření velkých ohnisek nové náboženské kultury, protože architektonické soubory zahrnující a zobrazující tato ohniska vidím s naléhavostí nevyhnutelného a s detailností na vlastní oči viděného téměř celý svůj vědomý život. Nebylo mi ještě 15 let, když se přede mnou tyto obrazy začaly poprvé objevovat, a rok poté jsem se už snažil zachytit je tužkou. Nestal jsem se ani malířem, ani architektem. Ale obrazy těchto souborů, jejich exteriéry i interiéry, které byly tak monumentální, že se mi zdály přirovnatelné k řetězům hor z bílého a růžového mramoru ověncených korunami ze zlatých hřebenů a utápějících svá úpatí v kvetoucích sadech a lesích, se stávaly s přibývajícím desetiletím mého života stále zřetelnějšími. Ať už *Rúžje Světa* podobné soubory uskuteční nebo nikoliv,

mám za to, že této knize neuškodí, když na jejích stránkách vznikne fata morgána na budoucích věků. Vždyť prvky této faty morgány zcela určitě existují, i když daleko, a sama fata morgána je pouze přibližuje k cestovateli, který bloudí pískem pouště.

Tato velká centra náboženské kultury spolu se sítí mnoha filiálek budou postupně přitahovat stále větší okruh lidí do širokého proudu vytváření št'astného, slunečného náboženství, do proudu osobního i sociálního zdokonalování, do proudu dokonalejšího poznání Boha a přiblížení se jiným světům láskou, přírodou, tvorbou a svatými činy.

Nábožensko-kulturní výstavba neskončí, dokud lidstvo povede *Růžce Světa* a dokud v lidské duši bude existovat duchovní žízeň. K těm formám, které vzniknou na počátku, se budou přidávat stále nové a nové. Nelze ale předem uhodnout ani charakter mnohých ze stavebních prvků, neuvěřitelných svou grandiózností, které budou vymezovat třetí období vlády *Růžce Světa*, ba dokonce ani jejich smysl. Chtěl bych zaznamenat jen několik základních typů těch prvků, které podle mého názoru budou vznikat v prvním a druhém období. Vyčerpat všechny možné tvary není možné už ani pro ty blízké časy, které jsou ještě dostupné naší předvídatosti.

Vidím, jak v největších městech světa a pak vůbec ve všech městech vznikají střediska a zdroje nové náboženské kultury: od mládí jsem si zvykl je nazývat *věrgrady* – města víry: pojmenování ne zcela vhodné, podmíněné, ale nevím, jak se budou nazývat ve skutečnosti. Jsou to architektonické soubory: osou každého je chrám Slunce Světa obklopený věncem menších svatyní. Vytvářejí jednotný celek se systémem parků, vodojemů, ulic, lesíků a náměstí. Neoddělitelnými částmi každého věrgradu se zejména ve velkých městech stanou mysteriály, meditória, divadla, muzea, nábožensko-filosofické akademie a univerzity, galerie, filosofiáty, chrámy Synklétů, chrámy stichiálií a stadiony. Věrgrady budou zahrnovat i obytné domy. Podobný komplex se stane srdcem duchovního a kulturního života města a regionu, centrem lidových svátků, oslav, masových bohoslužeb, procesí, sportovních soutěží osvobozených od jejich minulé bezduchosti a spojených nyní s kultem světlých stichiálií. Věrgrady se stanou centry nábožensko-osvětové, nábožensko-umělecké a nábožensko-vědecké práce, stanou se zdroji solidarity, radosti a zdokonalování.

Aby nebylo třeba od základů měnit centra měst, budou věrgrady pravděpodobně vznikat ve velkých oblastech na okrajích obytného masivu. Do hloubky tohoto masivu půjde od věrgradu několik širokých zelených pásů neboli paprsků. I když není dobré nechat se při líčení budoucnosti unášet detaily, které téměř vždy budou v realitě jiné, nemohu odolat pokušení vyprávět o tom jednou podrobněji, než je nezbytné. Přitom podtrhuji, že některé názvy jsem si sám zcela vymyslel, abych mohl odlišit jeden objekt od druhého. Takové jsou např. názvy zelených pásů, spojujících věrgrad s městským masivem a určených pro oslavy, oddech a procházky, pro slavnostní průvody a procesí: Zlatá cesta, Triumfální sady, a třetí – park, který má zvláštní umělecko-historický význam. Všechny tyto tři parky jsou výtvořeny naprosto speciálního určení a charakteru.

Jsou to soubory vytvořené v nejvyšší umělecké kvalitě a zahrnující bohaté stromové s mohutnými sochařskými výtvy: sloupy a památníky, schodiště a fontány a hlavně s monumentálními skupinami dosud neexistujících žánrů. Pro všechny je úpatím moře květů s vodotrysky a bazény. Tyto parky se vytvářejí proto, aby se vysokým estetickým výrazem rozvíjel cit stylu a uměleckého vkusu, historické a metahistorické citění, citění kulturní univerzality a všelidskosti.

Jedním z takových parků jsou podle mne Triumfální sady, které spojují věrgrad s historicky vzniklým centrem města: jsou zasvěceny historickým vzpomínkám daného národa. Představit si Moskvu bez Triumfálních sadů bude pro naše potomky stejně těžké, jako pro nás představit si Moskvu bez Kremlu. Použít pro tyto sady staré pojmenování park (a tím spíše prospekt nebo bulvár) by bylo nemožné. Široké zelené prostranství s monumentálními stromy, jejich shluky a lesíky orámované po okrajích ulicemi s vzorovanou dlažbou z různobarevného kamene, probíhá od předměstských kopců nad řekou, kde se nachází chrám Slunce Světa (ve Filích nebo ve více Kolomenské), ke Kremlu. Ulice ho oddělují od fasád budov, které se na rozích křížovatek zvedají až do úrovně mrakodrapů a jinde zase klesají na několik podlaží: jsou to kulturní zařízení, hotely, obytné domy, které se sem tam ztrácejí, a na jejich místě je náměstí nebo parter. Sám masiv zeleně je po své délce rozdělen cestou pro pěší, ze které vpravo i vlevo vybíhají klikaté cestičky, vytvářejí se paloučky a záhony, a uprostřed skupin mohutných stromů se tu a tam objevují sochařské výtvy nového typu. Ty budou až nekoněčně různorodé. Představuji si například následující podivný výjev. Na otevřené hranaté podezdívce, ke které vedou ze tří stran nízké povlovné schody, se zvedá stěna obložená mramorem: rudým nebo zeleným, šedým nebo růžovým. Její povrch tvoří pouze pozadí. Částečně v její rovině, částečně jako basrelief a částečně i před ní stojí kompozičně propojené skupiny postav: někdy bronzové, někdy mramorové, ale barva mramorových figur se neshoduje s barvou mramorového pozadí, ale naopak s ním výrazně kontrastuje. Tak se do kamene a kovu ukládají velké události dávno minulých časů národní historie: přijetí křesťanství, bitva na Kulikově poli, založení Moskvy, dramatické kolize Smuty a velkolepá činnost Petra – vše až do doby světových válek a Velké revoluce. Nelze uhádnout, kolik takových kompozic zkrášlí tento umělecký park: Dvacet? Třicet? Ale každá z nich je pouze ideovou osou jednotlivého sochařského systému: každou kompozici doplňují volně stojící památníky činitelů minulých dob nebo se do systému včleňuje monumentální sloup a občas ze zeleně prosvítá strohá a skromná kapele. A na křížovatkách Triumfálních sadů s městskými magistrálami se zvedají svérázná architektonická díla – nevím teď, jak je nazvat – na památku takových historických událostí, jejichž charakter lépe vyjádří prostředky architektury než sochařství. Z této umělecké epopoje nesmí být vyloučeny ani momenty velkých národních běd: tatarského jha, opřičniny, truchlivých dní bezvládní a mnohé další. Svůj výraz naleznou v prostých nezdobených smutečních památnících. Druhý zelený masiv, který jde od věrgradu ke Kremlu jakoby půlkruhem, postrádá slavnostní přímost Triumfálních sadů: je zasvěcen činitelům ruské kultury. Je

rozplánován volněji a vytváří intimnější krajinu, do které snadno zapadají i jednotlivé památníky. Jejich individualizace, bezprostřednost, různorodost jejich uměleckých řešení a těsné propojení s rostlinným okolím odstraní nebezpečí otupení vnímavosti návštěvníka přebytkem památníků a monotónností sochařských motivů. Spolu s tím tento typ parku povede k ozvláštňení nálady, v níž se kombinuje slavnostnost se srdečností a blahovolnost s něžností. Sochařům, zahradníkům a architektům budoucnosti připadne obrovská práce nad těmito problémy. Budou si muset vzít na pomoc nové stavební a obkládací materiály, nové pojetí parkového prostoru i masivu městských čtvrtí, které toto prostranství uzavírají zčásti jako rámec a zčásti jako pozadí. Obohatí své kompozice prvky tekoucí, tryskající, nehybně zrcadlící nebo tiše plynoucí vody, svítilnami pod otevřeným nebem, sloupovými ochozy pro procházky a terasami pro náboženské úkony a mnohým dalším, co ještě vyplyne z potřeb doby.

Ale uvažovat o velkých městech budoucnosti pouze v rámci své národní kultury znamená konstruovat budoucnost podle modelů minulosti. Ve vědomí lidí 21. století se bude s každým desetiletím stále více stírat ponětí o rozdílech mezi kulturami a národy. Moskvu té doby si například nelze představit bez památníků Platónovi a Koperníkovi, Shakespearovi a Raffaelovi, Wagnerovi a Mahátmovi Gándhímu stejně jako Moskvu našich dní si nelze představit bez památníků Mininovi a Požarskému. Je možné, že se vzpomínkou na génie jiných kultur bude spojen třetí zelený pás věrgradu.

Čtvrtým pásem se mi jeví Zlatá cesta, prospekt-park naprosto zvláštního významu. Začíná několik kilometrů od věrgradu a směřuje k chrámu Synklétu Světa. Na svých kříženích s městskými magistrálami musí být označen zvláštními architektonickými výtvoři. Každý z nich musí vyjadřovat jednu z velkých metakultur lidstva s jejím Synklétem. V době příslušných svátků budou po Zlaté cestě procházet velké průvody a před architektonickými symboly Eanny, Sukhavátí, Olympu, Meru, Monsalvatu, Nebeského Kremlu a Arimóji kněží i lidé budou provádět hluboký mysteriální obřad spojující srdce současníků s celým osvíceným lidstvem.

Tak se mi jeví přístupy k věrgradu. Sám věrgrad se skládá ze tří architektonických komplexů: chrámového, kulturního a obytného. O chrámovém bude vhodnější mluvit v následující kapitole ve spojení s kultem *Růžce Světa*, a tak se nyní věnujme některým zařízením spojeným s kulturním komplexem.

Jednou z hlavních budov věrgradu je *mysteriál*, divadlo mystérií. Ve velkých věrgradech budou pravděpodobně dva: dramatický a hudební.

Vývojově pochází idea mystéria z dávné minulosti: vzpomeňme eleusinská mystéria,⁷ středověké katolické rituály⁸ a jako jejich zbytek se zachovala do našich dob mystéria Velikonoc v bavorském městečku Oberammergau.⁹ Jiné mysteriální tradice jsou dodnes živé v Indii, Indonésii a zemích indo-malajské metakultury. Ideové bohatství a hloubka nového náboženského vědomí nesrovnatelné s náboženským primitivismem středověku vyvolá k životu takové scénické úkony, které se od starých mystérií liší tak jako naše představy o kosmu od systému

Ptolemaiova.¹⁰ Vybavení mechanismy, o kterých se ani začátkem našeho století nikomu nesnilo, umožní vytvářet literární i hudební texty mnohoúrovňového obsahu, materiálně vyjadřovat události, které se staly nebo probíhají v jiných světech Šádánakáru. Program mystérií se zformuje postupně, až žánr mystérií nového typu vyvolá vznik monumentálních dramatických epepejí tohoto druhu. A ze zdrojů světové poezie a hudebního dramatu by bylo už dnes možno použít v mystériích nemálo prvotřídních děl. Aischylovy tragédie,¹¹ *Faust*, *Orfeus*,¹² dramata Kalidásy¹³ a Thákura,¹⁴ *Peer Gynt*, *Lobengrin*, *Parsifal*,¹⁵ *Pověst o bradu Kítěž*¹⁶ – všechna tato díla mohou a musí být filosoficky i scénicky vyložena jako mystéria. Už dnes by byla divadelní technika schopna zaměnit naivní pohádkovost starých představení precizním a mysticky přesvědčivým obrazem mnohvrstevnaté reality světa. Ukazují se perspektivy takové technické mohutnosti, kdy hierarchie mohou být scénicky zobrazeny nezploštěně, ale v gigantických tvarech, mlžných nebo světélkujících, vanoucích jako vítr nebo zvedajících se jako ohnivá smršť. Obohacení technického vybavení prostředky kinematografie rozšíří prostor scény a umožní rozčlenit ho na libovolný počet úrovní a v nich ukázat souběh událostí a procesů. To vše umožní vytvoření takových inscenací, jejichž uměleckou velkolepost a filosofickou hloubku si dnes ještě nelze představit.

Ale k divadelním představením nelze provedení podobných mystérií přirovnat: mystérium stojí na půl cesty mezi divadlem a kultem a mnohé jeho stránky se blíží bohoslužbě. Proto vytvoření kolektivu tvůrců mystéria nelze v žádném případě srovnávat s vytvořením divadelní skupiny. Etické normy, jimž kolektiv mystéria podléhá, v něm panující atmosféra a zvyky, náboženské zanícení, bez něhož ztrácí svůj smysl – to všechno nelze vztahovat k umělcům divadelním. Umělci mystéria vytvářejí kolektiv, jehož atributy se neshodují s divadelní skupinou, ale s jejím protikladem: s klášteřem. Soužití podle mystéria, podřízenost každodenního života smyslu mystérií, vnitřní práce na sobě, vyloučení všech příznaků nepřátelství, závisti, soupeření atp. z osobních vztahů – mohou takové požadavky u divadelních umělců vzbudit něco jiného než naprostý odpor proti uvedení těchto požadavků do života? Je ale zbytečné hledat mezi kolektivem mystéria a klášteřem příliš mnoho společných rysů: „jednotku“ takového kolektivu tvoří ne osamělý řeholník bez rodiny, ale zejména *rodina* každého člena – nikomu samozřejmě nelze vnucovat povinnost, aby sňatek neuzavřel. Není potřebná, ba dokonce není vhodná taková izolovanost od světa, kterou se odlišuje klášter: umělec mystéria se neodděluje od života, zůstává současně v běžném životě i nad ním – úkolem bude nalezení takových vnějších forem existence, které by vyjádřily tento vnitřní stav a napomáhaly mu.

Jednomu ze základních druhů vnitřní práce – rozjímání – slouží zvláštní budovy, které jsou v celém věrgradu jako jeho nezbytná složka: *meditória*. Meditórium je okrouhlá několikapatrová budova ve tvaru věže, která je rozdělena na nevelké zvukově izolované místnosti a je obklopena tichým liduprázdným sadem. Kolem šachty se schodištěm a výtahem jsou v kruzích rozmístěny stejné, velmi prostě vybavené místnosti: příjemné křeslo, stolička, nevelký stůl a za okny stromy

v zahradě. Návštěvník dostává na několik hodin možnost využít úplné ticho a klid – má k dispozici předměty potřebné k meditacím různého druhu: květy, zrní, kameny, různé sochy a obrazy, ikony. V prvním poschodí může být vybavena nábožensko-filosofická knihovna.

Domy tvorby, které jsou buď uvnitř věrgradu, nebo častěji za městem, by ve skutečnosti neznamenaly nic nového. Nemá ani smysl zabývat se zde takovými institucemi, jako jsou muzea, vědecká a školní zařízení, kluby a nevelké, uprostřed zeleně ukryté kláštery. Není podle mne zbytečné poukázat na *filosofiát*, tj. zvláštní kulturně-osvětové a nábožensko- vzdělávací zařízení. Toto zařízení by mělo znaky příbuzné s Domy kultury naší doby. Filosofiát by organizoval a poskytoval místo pro výstavy, přednášky, práci kroužků, besedy, konference – jeho pracovníci by vedli práci mezi obyvatelstvem. Přitom by se velká pozornost věnovala zejména zapojení dětí a mládeže do proudu nábožensko-vědecké a nábožensko-umělecké tvorby. Náboženský prvek se totiž v žádném případě nedá vykládat a přednášet v podobě nezáživného mentorování a suchých schématami vkládat do vědomí v podobě hotových a nedotknutelných morálních norem. Působí v nitru, vytváří v člověku cit pro krásu, cit pro věci hluboké a vysoké, cit pro metahistorii a kosmos, lásku k přírodě i ke kultuře, lásku k člověku a ke všemu živému, chápání světa jako řady navzájem se pronikajících vrstev. A z tohoto formujícího se vztahu ke světu organicky vznikají a určují se etické a náboženské nároky vůči sobě samému. Výchova *Růže Světa* nespoutává člověka sítí norem vytvořených bez jeho účasti a nepočítajících s jeho individualitou. Naopak, vzbuzuje v samotném člověku vnitřní pramen nábožensko-mravní aktivity, podporuje jeho projevení a pomáhá krystalizaci duchovních proudů, plynoucích z hloubky, do tvůrčích podob, do uvědomělých příkazů morálky, do principů sebevýchovy.

S růstem nábožensko-kulturní výstavby budou věrgrady vznikat ve stále větším počtu měst a ve velkých městech i po několika, dokud jimi nebudou nasycena všechna města zeměkoule. Jednotlivé složky věrgradu (zejména chrám Slunce Světa, chrámy Stichiálíí a filosofiát) mohou být stavěny i nezávisle na umístění ostatních složek.

Tak se věrgrady propojí s masivy měst, propojí se s obytnými čtvrtěmi, stanou se součástí životních zájmů a každodenního života nejširších lidových mas. Vedle nich nebo i uvnitř nich se mohou stavět i chrámy dalších vyznání. Srdcem věrgradu jsou chrámy Slunce Světa, Synklétů a Stichiálíí. Končím-li úsek o nadcházejících univerzálních změnách, považuji za nezbytné alespoň zběžně objasnit jejich smysl, jejich organizaci a od nich neoddělitelný rozmanitý kult.

Kapitola 3

KULT

Síly Prozřetelnosti jsou na stráží vždy. Vždy jsou připraveny přijít na pomoc každému z nás. Stále pracují na každém z nás – na jeho duši i na jeho osudu. Každá duše je kolbištěm jejich boje s démonickým principem a celý život duše je nepřetržitým řetězem voleb zesilujících nebo paralyzujících pomoc ze strany světlých principů.

Duše je podobna poutníkovi jdoucímu přes vratký most. Z druhého břehu se k němu vztahuje pomocná ruka, ale aby poutník mohl pomoc přijmout, musí ruku natáhnout také sám. Takovou rukou podávanou vstříc silám Světla je každá správná volba, každý dobrý skutek a každé dobré hnutí duše včetně modlitby. V tom je i jádro odpovědi na otázku: Proč modlitba? A proč bohoslužba?

Slovo „modlitba“ zde používám ve velmi širokém smyslu. Je to беседа osamělé duše s Bohem nebo s jemu pomáhajícími silami Světla, je to i stav milosti, blaženosti a duševního nadšení, zachvacujícího srdce při vnímání Krásna, všeho Vysokého nebo Velikého. To je ta katarze, kterou pozvedávají duši člověka inspiroující umělecká díla, je to i účast duše v očišťujících a povznášejících činnostech chrámu.

Modlit se dá o samotě nebo společně, v chrámu, kde se píseň beze slov vlévá do slavnostního toku bohoslužby. Obě tyto činnosti jsou stejně nezbytné. Osamocená modlitba je vypětí duše, která třeba vzdálena duchovnímu Středobodu světa, ale spojená s ním jedinečnou a neopakovatelnou strunou, nutí znít tuto strunu vysokým tónem, jenž odhání stín noci. Společná chrámová modlitba je souhlasné vypětí tisíce takových strun, je to sborová píseň naplňující každou jednotlivou duši předzvěstí všeobecné harmonie; bohoslužba totiž není nějaká libovolná činnost vymyšlená lidmi, ale činnost mysteriální, tj. taková, která odráží harmonickou skutečnost vyšších sfér a přivádí její síly do našeho srdce. Z toho plyne nejhlubší odůvodnění toho, co nazýváme kultem. A z toho dál plyne, že vypjatý modlitební život je tvůrčím a mystickým životem chrámů *Růžice světa*.

Co je to obřad? Je to posvátná činnost, vzniklá na základě vnitřní zkušenosti života člověka k získání pomoci transcendentních světlých sil, nebo k odvrácení nepřátelských vlivů transcendentních temných sil.

Co je to svaté tajemství? Je to taková posvátná činnost, během níž nadvědomé kořeny lidské vůle přijímají božskou milost, tj. naplňují se silou pro pohyb k harmonii mezi osobností a vesmírem, duchem a hmotou, člověkem a Božstvem.

Proto neúčast vědomí nebo nedostatek víry ze strany toho, komu se svátost udílí, nezbavují svátost jejího účinku. Proto je svátost možná i u nevěřících, těžce nemocných a dětí. Ale účast rozumu a osobní víry ulehčuje a urychluje tok blaha od nadvědomých kořenů vůle do sféry denního vědomí.

Transracionální a nadosobní podstata svátostí podmiňuje jejich účinnost při nedostatku nebo absenci víry a mystického soustředění i ze strany svátost přijímajícího. Z toho plyne nezávislost účinku svátosti na osobních vlastnostech a na duševním stavu kněze. Ale jeho soustředění, víra a chápání smyslu prováděného ulehčuje tomu, komu se svátost udílí, přijetí toku blaženosti.

Svátost může udílet každý. Ale větší účinnost bude mít tehdy, když ji budou udělovat lidé, kteří prodělali jistou zkoušku, duchovní i kulturní přípravu, ukončenou *posvěcením*, které je samo o sobě jednou ze svátostí. Tvrdá mnohaletá zkouška podobná zkoušce kněží zabezpečí uvědomělý přístup k prováděným činnostem, soustředění vůle i víry v okamžiku svátosti, a tím i její nejvyšší účinnost.

Podstata svátostí ale neobsahuje nic, co by mohlo při jejich udílení věřící osobou (i nevysvěcenou) duševně poškodit tuto osobu ani přijímajícího svátost. Proto nelze udílení svátostí světskými osobami zakázat – v případě neodkladné potřeby svátosti a při nepřítomnosti kněze je třeba takovou činnost dokonce uvítat. Svátost nelze udílet pouze v tom případě, kdy k tomu jeden ze zúčastněných – svátost udílející nebo přijímající – přistupuje se zjištěným cílem.

I když uznáváme mystickou účinnost svátostí vzniklých za raného křesťanství a prováděných kněžími křesťanských církví, nelze neuvést, že vzhledem k vývoji světového náboženského vědomí v posledních stoletích se naše měnící se chápání snaží vložit do některých svátostí jako např. do eucharistie od základu nový smysl. Hlavní je, že nové náboženské vědomí zesiluje duchovní potřebu takových svátostí, o kterých se nemohlo ani zdát otcům velkých křesťanských církví ani tvůrcům jiných než křesťanských kultů. A nejen svátost: tato potřeba se rozšiřuje na celou oblast posvátných činností. Touží po společných modlitbách, směřujících k takovým instancím neviditelného světa, které nemohli znát tvůrci dávných náboženských forem. Žádá si obřady, které by posvětily a požehaly celé živobyty: nejen vertikální pohyb lidské duše vzhůru, tj. duševní povznesení, ale i horizontální pohyb člověka, tj. rozšíření obsahu lidské duše. Tato dávno vzniklá a nikdy plně neuhaslá touha dosáhla svého vrcholu v době světových válek. Dosáhla již té síly, že výzva vyslaná k duchovnímu nebi nemůže nenalézt odpověď.

Duch vane, kudy chce.¹⁷ Přesvědčení o tom, že zjevení poapoštolského období bylo vlastní jen otcům církve a krystalizovalo se na církevních sněmech, patří pouze

tomu typu vědomí, které nachází adekvátní formy ve starých křesťanských vyznáních. Vědomí nového typu slyší hlasy zjevení i v hymnech Véd¹⁸ a u Achnatona,¹⁹ ve vysoké duchovnosti Upanišád²⁰ i v prohlédnutích Gautámy Buddha a Ramanudži, Valentina a Maimonida, v Goethově *Faustovi*, ve Wagnerových hudebních dramatech i v mnoha verších velkých básníků – slyší ho ne méně zjevně než v písních Jana Damašského a v liturgii Basila Velikého. Dokonce ho slyší i v hloubce vlastního nitra a touží po jeho realizaci v dokonalých formách.

Příliš dlouho čekalo lidstvo, že nový hlas zazní z kazatelen chrámů. Všechna existující vyznání dokázala pouze uchránit starý obsah i staré formy. Hlas zní odtud, odkud ho nikdo nečekal: z hloubky všednosti, z neznámých bytů v houštích velkých měst, z věžeňských cel, z osamělých půlnočních pokojů, z lesní samoty. Jeho mluvčí nejsou kněží Západu ani Východu. To, co hlásají, nebylo uznáno ani pravoslavnými patriarchy, ani římským papežem, ani protestantskými teology. Ale přijde den, kdy se to, co oni zvěštovali, stane středem, u kterého se sejdou i teologové, i patriarchové, i velekněží všech náboženství a nehledě na dřívější rozpory řeknou: Ano.

Dá se třeba jen vzdálený odlesk dojmů z bohoslužby v chrámu předávat bez pomoci rozsáhlých výtahů z poetických a hudebních textů těchto bohoslužeb? Jenže objasnění bohoslužebných textů jde daleko za hranice mé knihy. Už vanou a znějí v hlubině duše a každý, kdo je tuší, se snaží připravit se i k jejich slovesnému a hudebnímu zobrazení. Jsou už zřetelné jednotlivé výroky, jednotlivé úryvky sborů a svátostí, jasně jsou občas patrné záblesky těchto posvátných činností, plné nevýslovné krásy. Není mi souzeno dožít se let, kdy se tato tajemství projeví ne v tvůrčí představivosti, ale viditelně a zjevně, v chrámech postavených na náměstích věrgradů a plných zpívajících a klanících se lidí. Prosím Boha, aby prodloužil můj život aspoň natolik, abych se mohl po ukončení vši práce zaposlouchat a ve slovech zachytit bohoslužby *Růžce Světa* – poslední z mých knih.

Co vlastně mohu – teď a tady? Jen několika suchými a bezbarvými slovy říci několik vět o vnitřním prostoru takových svatyní a o určení některých z nich.

Centrem věrgradu, jeho srdcem a současně i vrcholem, je chrám Slunce Světa. Bez mnohých jiných staveb si lze věrgrady v nevelkých městech představit, ale bez chrámu Slunce Světa ne.

Téměř od dětských let mám před svým duševním zrakem obraz tohoto chrámu. Vidím ho v příliš obecných rysech, než abych byl schopen ho zobrazit v náčrtech a obrazech. Ale vždy, když se mi tento obraz zjeví, mám pocit s ničím nesrovnatelné velkoleposti. Obložený čímsi jakoby bílým mramorem, tyčí se tento chrám na hřebenu vrchů nad záhybem řeky a vedou k němu prostorná četná schodiště. Každé z těchto schodišť se k chrámu zvedá z jedné ze čtyř světových stran a každé z nich jakoby prořezává pás monumentálních kolonád, které stojí na mohutné podezdívce. Každé schodiště končí ve vysoké bílé stěně se třemi půlkruhovými bránami a se zlatým emblémem nahoře: okřídlené srdce uvnitř okřídleného slunce. Nad kolonádami a nad prostřední stěnou se zvedají střechy, které vytvářejí složitý systém velkých zlatých schodů a slouží jako jakýsi piedestal pro pět bílých

věží, které se směrem k vrcholu mírně zužují. Prostřední věž je větší než ostatní, ale všech pět věží je ozdobeno úzkými svislými sloupky a ukončeno zlatými kupolemi – zdá se, jako by se mraky zachytávaly za jejich zvláštní kříže.

V podstatě každá věž korunuje jednotlivou kapli pod ní; odstupňované krovky pod ústřední věží jsou mohutnější a vnitřní prostor svatyně rozložený pod nimi je širší a kolosálnější – zvedá se do výšky a přímo přechází do vnitřního prostoru hlavní věže. Tam, v závratné výši samotné kupole, skrz pomalu se přelévající modravý opar poklidně září emblém plápolajícího Slunce, vepsaného do rovno-ramenného kříže se čtyřmi zašpicatělými paprsky.

Zdá se mi, že loď ústřední svatyně je lemována řadami sloupů nesoucích chóry a je obrácena k široké kazatelně – ta je zase arkádou oddělena od hlavního oltáře. Jsou sváteční bohoslužby, kdy se obrazová vitráž za oltářem zvedá a otvírá tak vysoký průhled do vnějšího prostoru. Pak je vidět severovýchodní část obzoru a jítří disk letního slunce, které se zvedá nad městskými střechami, aby začalo svou každodenní pout' po nebeském oblouku nejdelšího dne v roce. Otvorem, který vznikl za oltářem, vycházejí přítomní na otevřenou terasu nad městem, která je obrácena na severovýchod. A zde, viděný všemi, kteří se sešli na náměstí i kteří se modlí v chrámu, vede nejvyšší duchovní učitel slavnostní službu Slunci ve třech jeho významech: jako ztělesnění velkého ducha tvořícího život, jako mateřskému lůnu, z něhož vzešla tělesná existence celé Země a všeho pozemského, i jako obrazu-podobě Nejvyššího.

Chrám vybavený vyspělou technikou by měl prostředky k odstranění jakýchkoliv vnějších nepříjemností či překážek pro shromáždění a k technickému zabezpečení nejsložitějších a nejvelkolepějších činností. Řídící pult mechanické části by měl být vnesen pod klenbu – tam by měly být i varhany, místa pro orchestry a zpěváky.

Vpravo i vlevo od hlavního oltáře, v němž probíhají také obřady k První Hypostázi, mají své místo i oddíly Věčné Panny-Matky a Boha-Syna – ty jsou spojeny s ústřední lodí dvěma vysokými oblouky, jejichž průhledy jsou ve všedních dnech zakryty těžkými závěsy. Když se otočíš zpět, pak na stranách hlavního vchodu zahlédneš další dva podobné oblouky, za kterými jsou oddíly Synklétu Ruska a Synklétu Světa.

Ve věrgradech menších měst nebudou potřebné další chrámy zasvěcené jedné z hypostází Trojice ani chrámy Synklétu. Potřeby těchto kultů mohou uspokojit obřady v příslušných částech chrámu Slunce Světa. Ale ve velkých městech určitě vzniknou zvláštní chrámy zejména pro tyto účely.

Kult Jediného, kult Slunce Světa nemůže vyčerpat náboženský smysl, který dodá *Růžce Světa* událostem historie, kultury i běžného lidského života. Tajemství zrození, obřady zasvěcené různým věkovým obdobím dětí a jejich dospívání, tajemství sňatku a tajemství rozchodu, tajemství bratrství – svatý obřad, žehnající vznešenému spojení dvou duší v přátelství, žehnání tvořivosti umělecké, výchovné, léčitelské, společenské, tvorby v lásce, v rodině, tvorby prosvětlování zvířat, vytváření dosud neznámých druhů a forem – to všechno se stane součástí rituálu *Růžce Světa*. Jednou se bude apelovat na instance křesťanského transmýtu

a jindy zase k Synklétům metakultur a k Synklétu lidstva, k Velkým Stichiálím i k Matce-Zemi a nakonec k Tě, Jejíž příchod k nám tolik očekáváme.

Kult Věčné Panny-Matky a Jejího projevu na zemi Zventy-Sventány bude krásný jako jarní nebe a také stejně neposkvrněně čistý. Mužské kněze by tento kult neměl mít. Tento kult by měl daleko pečlivěji a opatrněji než jiné chránit svou neposkvrněnost. Garantovat jeho čistotu by bylo nemožné, kdyby se rituálních obřadů účastnili duchovní osoby obou pohlaví nebo dokonce pouze muži. Jen výjimečná jasnost vědomí a čistota duše by mohla být zárukou, že kněz nikdy do obřadu nevnese vědomě či nevědomě ani kapku duševního jedu, neporuší čistotu uctívání pramenem duchovní zamilovanosti ani nějaké emotivně-poetické exaltace. Proto musí být přístup k oltářům Věčné Panny a Zventy-Sventány mužskému duchovenstvu zakázán kromě dvou až tří zvláštních svátků v roce, kdy jeden z veleknězů slouží spolu s kněžkami. I proto je chrám Věčné Panny spojen se svérázným ženským kláštelem – nejde ale o klášter starých časů, který lámal osudy „neúnosnými břemeny“, ale o mnišství tvrdých obětí na taktéž tvrdou lhůtu nejvýše deseti let. Nikdo se tomu neprotiví – naopak: církev požehná kněžce, která po uplynutí své lhůty odloží tíhu mnišství a vrátí do světa ke splnění své všelidské povinnosti: lásky, mateřství a výchovy.

Ale mezi touto druhou modrou hierarchií bude pravděpodobně existovat i jiná kategorie duchovních osob: ženy, které odejdou do chrámového života na sklonku svého života, kdy už vše osobní v duši odeznělo. Jen vysoký věk jim dovolí s úspěchem působit v těch oblastech, které jsou kromě kultu doménou modrého duchovenstva: v oblasti výchovy, péče o nemocné a snad i etické léčby zločinců.

Existuje nedohledně obrovská oblast lidského života, s níž je dodnes přímo spojeno pouze jedno z tajemství křesťanského kultu: je to oblast vztahů mezi mužem a ženou a s tím spojené tajemství sňatku. V kapitole o Ženství jsem už ukazoval, že velká asketická éra, která se tak tvrdě odrazila v historickém křesťanství, vedla k tomu, že sňatek a rození dětí bylo sice posvěcené, ale mnišství se stále považovalo za vyšší stav. Je správnější říci, že sňatek a rození dětí se pouze trpělo. Je do jisté míry protimluvem, který si zdaleka ne všichni uvědomují, že požehnání sňatku se vlastně vyprošuje u instancí duchovního světa, které za správnou cestu k sobě považují osamění a nikoliv život v rodině. A právě takové jsou instance křesťanského mýtu. Je na místě chtít požehnání sňatku po Ježíši Kristu, u něhož by bylo rouháním jen pomyslení na to, že by mohl vstoupit do lidského sňatku? Nebo u velkých svatých, kteří své svatosti dosáhli právě díky svému životu mimo manželství? Nebo u přsvaté Panny Marie? Mluví se o zázraku v Káni Galilejské. Ale je vůbec myslitelné postavit tuto svého druhu jedinečnou epizodu evangelijní historie proti velitelskému duchu všech jeho ostatních kapitol, proti všem výrokům všech evangelistů, apoštolů a samotného Krista, které prohlašují zamítnutí všeho pozemského za nejvyšší ideál? Je velmi pravděpodobné, že kdyby nebyla Kristova mise v Enrófu přerušena, stal by se zázrak v Káni Galilejské pouze začátkem řetězce takových Jeho počinů, které by konec konců vedly k plné přeměně fyzické stránky sňatku a lásky. Ale to se nestalo. A není

divné, že tajemství sňatku bylo oděno slovesným textem, nezraveným namyšleností a suchopárností. Je cítit, že „Izajáš, raduj se!“²¹ se vytvářelo podle příkazů vyšších hierarchií. Zposvátnit hlubokým a smysluplným obrádem takový rozhodující moment, jako je zrození člověka, zřejmě v křesťanství nikoho ani nenapadlo. A rozvod se stal bohoslovesky i fakticky téměř nemožným: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“

Ale vždyť když se vůle Boží projevila ve spojení dvou milujících se, neprojevila se hromy a blesky ani v záračném vniknutí hierarchií do našeho viditelného světa, ale v hlasu lásky, který promluvil ve dvou srdcích, a v jejich vlastní vůli k tomuto spojení. Tento hlas lásky byl jistě hlasem Božím: tajemství sňatku je mysteriální aktivita, jejímž cílem je uvést do vůle obou milujících se vyšší duchovní síly, které jim pomohou uskutečnit tuto lásku ve společném manželském životě bez zničení a oslabování lásky. A když v srdcích promluvila vůle rozejít se? Když jeden ze dvou zjistil, že pramen lásky vyprahl a místo toho zase vznikla láska nová ke třetí osobě? A vznikla přitom ne jako momentální vzplanutí, ale jako hluboký neporazitelný cit? Kdo řekl, nebo odkud je známo, že lásku může každý člověk potkat jen jednou za život a nikdy ne vícekrát? Která puritánská neznalost lidských duší může všem podkládat tuto cestu jednotek? A i když nová láska nevznikla a pouze oba zjistili, že pokračování společného života je jen nikomu nepotřebnou mukou, a oba čekají vysvobození – copak žízeň po svobodě není projevem těžce Boží vůle? Výrok Kristův „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj“²² není právní normou, ale mravním odkazem, duchovním varováním. Znamená to, že když Bůh, to jest hlas vzájemné lásky, vyslyšený oběma srdci, spojil oba jejich životy, nechť se každý z nich střeží rozbít tento svazek pro běžné lidské pudy či vlastnosti – ze svého egoismu, lenosti, z podlehnutí svým zaujetím a zájmům, z netrpělivosti. Proč svátostí sňatku vytváříme pouta na celý život? Jako by nebylo možno svátostí poskytovat duchovní pomoc takovému úsilí, jehož cílem je manželství na dlouhou dobu, ale ne na věčnost! Proč posvěcujeme svátostí spojení milujících, ale nechceme už posvětit jinou svátostí bolest jejich rozchodu? Copak by nemohla existovat taková mysteriální aktivita, jejímž cílem bylo posílení duchovních sil obou rozcházejících se, které by jim pomohlo očistit srdce od vzájemného nepřátelství, závisti, sebelásky, urážek, dovést vnitřní akt rozchodu na vyšší úroveň a při rozchodu manželů si i nadále jeden druhého vážit a přát si vše dobré?

Přitom dokonce i samotný sňatek může mít řadu různých forem a druhů. Mám za to, že když se před oltář postaví mladý chlapec a dívka, není třeba je zatěžovat manželským slibem na dobu delší než několik let. Taky pomoc by měli žádat ne u instancí křesťanského transmýtu, ale u Matky-Země nebo u Všelidová Afrodity lidstva. Až po více letech, kdy se prokáže pevnost svazku a láska mezi nimi nezmizí, by mohli jinou svátostí pouze Matky-Země a Slunce získat pomoc k další etapě – k dlouhé etapě, ale zase ne na věčnost. A až po uplynutí této lhůty, když láska mezi manželé zůstane pevnou a vydrží všechny zkoušky života, a když oba manželé pocítí potřebu posvětit svou lásku jako *lásku věčnou* – tehdy by měla

kněžka Věčné Panny-Matky spojit jejich duchovní osudy svatým tajemstvím *věčné-bo sňatku*, věčného souputnictví obou ve všech světech.

Co se týká architektonického vzhledu a uměleckého stylu chrámů zasvěcených Věčné Panně-Matce, jeví se mi jako varianty chrámů Slunce Světa. Lze lehko uhádnout, že v jejich interiérech budou převažovat barvy modrých odstínů a ve vnějších výzdobách budov buď stříbřitě-modravé, nebo kombinace zlaté, modré a bílé.

Je přirozené předpokládat, že vedle chrámů Věčné Panny budou mít své místo chrámy Boha-Syna v zásadě zasvěcené Ježíši Kristu. Nemyslím, že by se tento kult výrazně odlišoval od kultů starého křesťanství – odlišnosti ale nelze vyloučit. Prastaré bohoslužebné texty jsou zatíženy těžkým dědictvím Starého zákona a starozákonnost je prvkem, který bude v křesťanství třeba zrevidovat především. A v bohoslužbách ne všechno z toho, co je prodchnuto tím prastarým judaistickým duchem, může být považováno za nedotknutelné. Na druhé straně není v křesťanském kultu ani zmínka o tom, co bylo podstatou vzestupné cesty, činnosti a tvorby Ježíše Krista po té proměně, která je v Evangelium označována jako nanebevstoupení. A mezitím od toho dne uplynulo devatenáct století. Spasitel a Jeho velcí přátelé v neustálém boji se silami Antiboaha přetvořili celé systémy světů ve všech metakulturách z kruhů věčného trápení na očištcu. Největší z osvěcených, kteří patří do Elity Šádánakáru, vytvářeli a vytvářejí další obdivuhodné světy. Připomínám, že základy Usnormu, vrstvy věčné bohoslužby všech lidstev Šádánakáru, byly vytvořeny tím velkým duchem, který naposledy prošel po zemi v podobě apoštola Jana. Nelze také zapomenout, že plány takových světů jako Nebeské Rusko, římskokatolický Edem, byzantský Ráj, Monsalvat byly vytvořeny velkými duchy, které známe pod jmény apoštolů Ondřeje a Petra, Jana Křtitele a legendárního Titurela, zvěčněného pouze v ezoterických pověstech. Dokdy však má trvat hrobové mlčení o tom nepřetržitěm mnohostranném boji, který vedou síly Krista proti tisícovým zástupům Antiboaha a proti jeho proměnlivým světovládným úmyslům? Dokdy a proč předstírat, že nic nevíme o perspektívách našeho světa – o příchodu antikrista, jeho říši i záhubě, o tom, co bylo zašifrováno před dvěma tisíci let v prococtví o Druhém příchodu a o Posledním soudu? Kdo nám dal právo držet pod sedmi pečeti radost z vědomí nevyhnutelnosti „tisícileté říše“, v níž miliony osvěcených čeká vzestup do zatómisů metakultur a následné znovuzrození na proměněné Zemi? To začnou ta tisíciletí, jejichž smyslem bude spása všech upadlých do nižších vrstev Šádánakáru, sjednocení se s nimi, boj za obrácení démonických sil na vzestupnou dráhu, osvěcení všech vrstev bramfatury a vykoupení samého Antiboaha? Všechno to a mnohé jiné nemůže dále zůstat bez odrazu v kultu Spasitele Krista, nelze o tom více mlčet v bohoslužbách Logu.

S tímto kultem bude spojena třetí z hierarchií duchovenstva *Ríše Světa*. Pokud první z nich – hierarchie Trojjediného Boha, uctívaného pod symbolem Slunce Světa a Jeho první hypostáze Bůh Otec – může mít zlatou barvu a druhá hierarchie modrou či světlemodrou, pak podle mystické tradice duchovenstvo Boha-Syna, Planetárního Logu, Ježíše Krista bude zákonitě mít hávy bílé.

Všechny tři tyto hierarchie, všechny tři kultury, mají univerzální kosmický smysl – ze své podstaty mohou a musí být jednotné pro celý svět. Ale nadto učení *Růžže Světa* má i takové aspekty, z nichž každým se obrací k jednomu z nadnárodů, k lidem jedné kultury. Metahistorické sjednocení lidstva je obrovským procesem, který může probíhat jen postupně. Pokud existují metakultury v celé sveráznosti svých historických podob, jednotné učení se bude lámat skrze různá kulturní prizmata a v těchto lomech se projeví odlišnosti historických osudů, fondu znalostí, nahromaděné moudrosti a historické nutnosti *Růžže Světa*; jednotné ve svých vyšších podobách, vytvoří si v každé z těchto kultur jakýsi základ etického a metahistorického učení s doprovodným kultem, obracející se k danému nadnárodu nebo národu. Takové učení bude mluvit o vrstvách dané metakultury, o jejím synklétu a jejím zatómisu, o jejích šrástrech a jejím antilidstvu, o osudech a obrazech jejích velkých prapředků, géniů a hrdinů – o všem tom, co bezprostředně a velmi živě zajímá jen ty, kteří k dané kultuře náleží. Povede k pochopení smyslu její minulosti i současnosti, objasní úkoly stojící před daným nadnárodem – úkoly neopakovatelně individuální, historicky odlišné od úkolů stojících před národy jiných metakultur. Ve výchově pokolení toto učení soustředí pozornost na pěstování těch stránek osobnosti, které se mají nejaktivněji projevit v tvůrčím boji za uskutečnění historických úkolů dané kultury.

Takovým aspektem jednotného učení, obráceným např. k japonskému národu, by mohl být ztransformovaný šintoismus.

Aspektem obráceným k národu židovskému by se mohl stát přetvořený judaismus.

Aspekt obrácený k národu německému by měl být poprvé vytvořen na základě metahistorického zjevení, sestupujícího do kultury Německa, a mohl by se podmíněně nazývat Deutschentum.

V aspektu obráceném k indickému národu (správně bychom ho měli nazývat *bharattva*)²³ byla by zobecněna metahistorická zkušenost právě tohoto národa.

Aspektem všelidského náboženství, který je obrácen k ruskému národu a pouze k němu, je rossijánství. Učí o naší metakultuře, o našem Synklétu, o historických a nadpozemských činech ruských hrdinů, géniů a svatých. Učí o světlých a temných hierarchiích, jejichž vůle se projevovala v naší kultuře a historii, o náboženské, kulturní a sociální realitě našeho nadnároda, o ruské mravnosti osobní i sociální. Připravuje Rusy k všelidské službě. Připravuje kult rossijánství.

Z toho plyne nezbytnost čtvrtého kultu a čtvrté hierarchie *Růžže Světa*. Bude jí náležet zřejmě purpurová barva. Pro národy Ruska bude tento kult rossijánským a tato hierarchie hierarchií rossijánskou. Ale i v Rusku i v dalších zemích vznikne to, co jsem si zvykl nazývat s ohledem na absenci vhodného výrazu panteonu: chrám Synklétu dané země.

Představuji si velký oválný sál s vchodem na jednom z jeho úzkých konců a s oltářním stupněm na straně druhé. Na velkém oltářním obraze v ruském chrámu mlhavě prosvítají symboly: mnohokřídlý demiurg Jarosvět a na trůně sedící Návna s kojencem-dívčenkou Zventou-Sventánou na klíně. Nikoliv stěny, ale pouze

kolonády oddělují tento sál od kruhové kaple okolo: tam v polotemnu vysokých výklenků, zvednutých řadou schodů nad podlahu, mlhavě prosvítají úzké, vysoké metapodoby rodomyslů, géniů, zvěstovatelů a spravedlivců naší země. Před každým z nich se v příslušný den rozzáří ohně, probíhají obřady, v nichž se možná dají najít rysy shodné s pravoslavnými akathisty. Podél venkovní chrámové zdi se v příslušných výklencích bělají skulpturní podobizny v obvyklém slova smyslu, čili podoby těchto lidí, jak vypadali za života. Neboť metaportréty, před nimiž mohou probíhat obřady, představují jen podmíněná zobrazení osvěcených, tak jak vypadají za svého pobytu v zatómisu. Nemožnost přesného vyjádření čtyřrozměrné podoby na dvourozměrné ploše a devítibarevného spektrálního rozsahu oněch světů sedmibarevnými prostředky Enrófu vede k jisté relativitě těchto metaportrétů. Ale i když jsou tyto podoby podmíněné, mohou jedině ony přijímat modlitby, protože vnitřní právo a smysl má pouze ta modlitba, která se obrací ne k lidským existencím, kterými byly tyto duše na zemi před desetiletími či stoletími, ale k jejich osvěcené, druhé existenci, přebývající nyní v Rusku Nebeském.

Společně s panteony jednotlivých nadnárodů a národů budou samozřejmě postaveny i panteony lidstva – Synklétu Světa a Elity Šádánakáru. Mám za to, že časem se ani jedno město bez takového panteonu neobejde, protože velcí duchové, kteří dosáhli nejvyšších světů, jsou přáteli a spolutvůrci lidstva.

Ve věgradech však bude ještě jeden druh svatyní, které dosud neexistovaly a dokonce ani existovat nemohly. Mají své místo vedle vodojemů – řek, jezer nebo potoků s tekoucí vodou. Jsou to chrámy stichiálií.

Ráže Světa ukáže cestu k tomu, aby se blaho ze styku s podstatou přírody stálo stále širším, naše štěstí z komunikace s jejími duchy stále hlubší a naše radost ze splnění povinnosti vůči přírodě stále čistší a pravdivější. Do těchto časů se zřejmě pouze indická náboženství s jejich odkazem „ahímasy“, tj. zákazem poškozování jakéhokoliv živého tvora, přiblížila ke skutečné nábožensko-etické lásce k přírodě. Ale ahimsa obsahuje především vztah lidí a živočichů: stichiálie zůstávají mimo meze odkazu, pokud nepočítáme duše některých řek. Mezitím už je dávno načase pochopit, že škodíme, když mýtíme lesy, bezbožně znásilňujeme toky řek kvůli získání energie, louky a pole zaměňujeme krajinou ubohých předměstí a sídlišť. A prosím, abyste tato slova nebrali jako tradiční vzdechy prázdných poeticky založených povah: škoda, kterou si sami přinášíme, je naprosto konkrétní. Takto se projevuje ta duševní vada, vzduchoprázdno v duši lidstva, které vzniká spolu se záměnou přírody za antipřírodu. Ta vada spočívá v hypertrofii dvou sfér lidské existence – úsudku a primitivní smyslůvnosti – a v odumírání všech ostatních vloh. Tato vada se zvětšuje zároveň se škodou, kterou přinášíme světům Liurny a Arašamfu, Darainny a Murohammy, Faltory i Země Elfů. Naopak, vysazováním stromů, péčí o lesy, rozšiřováním sadů a přírodních rezervací a zazeleňováním měst děláme dobro nejen sobě, ale i jim. Ale to je málo. Tady nás taky vede utilitární zájem, očekávání materiální výhody, proto nás to všechno obohacuje pouze materiálně. Pouze tehdy, až toto začneme dělat ne pro sebe, ale kvůli

prosvělení přírody, kvůli rozšíření oblastí oživaných světlými stichiáliemi a vyhnání stichiálií démonických, pak začneme doopravdy uskutečňovat naši nádhernou povinnost vůči přírodě. Nic tak nepřitahuje světlé stichiálie jako zahradnictví a výsadba stromů. Kult stichiálií je nemyslitelný bez zahradnictví, soustředěného vedle svatyní a rozšířeného po celé zemi. Je také přirozené, že tento kult posvětil a oduševnil svými veselými a čistými svatými obřady etapy každoročních polních prací a mnohé obřady budou tak prosté a poetické, že se stanou součástí stylu života, protože je bude moci provádět každý, dokonce i dítě.

Stálým citem přátelství se světlými stichiáliemi je nutné oduševnit i sport. Proč průměrný sportovec naší doby zaráží primitivností své psychologie? Proč je jeho mysl zahlcena pouze otázkami sportovní techniky a nad jeho city vládne instinkt soupeření, čertisko ješitnosti a ohromný svalnatý běs samolibosti? Příčin tohoto jevu je mnoho, ale hlavně je ta, že sportovec je uzavřen do své utilitárně-fyziologické lásky k přírodě. Nemá ani potuchy o možnosti *vědomého spojení* se stichiáliemi, v jejichž vlivu přebývá tak často a tak dlouho. Zůstává na sto honů od myšlenky, že když se jeho tělo ponoří do vody a pohybuje se k nadšení diváků velkolepým stylem, pak nehledě na jakékoli soustředění na správnost svých pohybů alespoň jedna částice vědomí má nepřetržitě a toužebně sledovat, procit'ovat a vnímat proudy a výstřiky vody – to jsou křídla a ruce bytostí Liurny, které nadšeně objímají jeho tělo. Jede-li sportovec na lyžích s kopce, alespoň jediná částice jeho vědomí (nezávislé na pozornosti jiných částic) má vnímat přítomnost líbajících ho na líce stichiálií Nivenny a Akaši, přilákaných jeho odvahou, hbitostí a rychlostí. Klouzání po pápeří sněhu a pлавné linie zemského povrchu je třeba vnímat podobně tomu, jak vnímá člověk křivky tělesných tvarů ženy, kterou miluje.

Protože Země není jen naše matka, ale v jakémisi hlubším smyslu, který dosud nelze objasnit, je i naší milovanou. Vzpomeňme odkazu Dostojevského, abychom líbali zemi, a rozšířme tento odkaz tím, že dáme našim nohám možnost líbat zemi na každém kroku. Tato dvojitá radost z doteku živlů a ze skrývajících se za nimi světlých stichiálií prodchne hry, tance, koupání, sport, polní práce, květinářství a zahradnictví, výchovu živočichů, turistiku, celou tělesnou kulturu. Právě toto bude kult stichiálií, mírný a veselý kult, plný štěstí. Bude spojen s výsadbou stromů a květin, s prosekáváním křovin, s bohoslužbami Slunci a Zemi, s lidovými slavnostmi, zasvěcenými stichiáliím.

Vliv lidstva na stichiálie je obrovský, i když jsme si ho ještě sami zcela neuvědomili. Současná bezduchá civilizace na ně působí hrozně. Pokud např. systém zdymadel a přehrad, který ničí Volhu, bude fungovat sto let, Volha se stane mrtvou stejně jako řeky Marsu²⁴ – planety, kde jsou řeky, ale stichiálie už ne a rostlinstvo existuje pouze ze setrvačnosti, prostě podle zákonů hmoty, produkujících pohyb atmosféry a vyvolávajících spad zbytků. Neznamená to, že je nepřipustná jakákoliv regulace, žádná výstavba vodních elektráren. Znamená to jenom, že zelená hierarchie *Růžce Světa*, hierarchie stichiálií, musí vzít podobné práce pod svou kontrolu a vnést do nich ducha nezištnosti, přátelství, víru a oduševnělost.

Nedávno byla poblíž města Majsúr v jižní Indii postavena velká přehrada. Byla postavena na téže řece Kaveri, kterou podle víry Indů plní životadárnou vodou bohyně Kaveri, narozená v horách Západní Gáty. Sovětský novinář, kterému se poštěstilo tam být, píše:

„Pohádkově vypadala i samotná přehrada, s ohromným jezerem uprostřed holých, sluncem spálených kopců. Pohádkově krásný byl i sad s fontánami, založený poblíž přehrady... Chytré a šikovné ruce vypěstovaly sad neobvyklé krásy, před kterou bledne sama příroda... Podle rovných kanálů a kruhových bazénů s fontánami jsme prošli celý sad a po schodišti, v jehož středu téměř bezhlučně padal vodopád, jsme vystoupili k pavilonu bohyně Kaveri. Jemně zářící pozlacená bohyně držela na své hrudi džbán, přes jehož okraje pleskala voda. Naši hostitelé, když před ni došli, zvedli ruce k tváři v modlitebním gestu, znamení pozdravu i díkůvzdání, před Kaveri se zastavili a zvedli ruce k modlitbě i všichni kolem procházející Indové. Děkovali bohyni za to, že jim dává vodu a chrání velkou přehrada.“²⁵

To má hluboký smysl. Představuje právě to živé duševní spojení lidu se světly stichiáliemi, o nichž mluvím. A je přirozené, že se s tím setkáváme u národa indického, který je z hlediska náboženství ze všech nejgeniálnější.

Vyzařování světlé duchovnosti lidí působí na temné stichiálie velmi silně: ustupují a částečně se mění. Proto je tak patrný rozdíl mezi řekami, které sice všechny tečou v tropickém pásmu, ale jedny se vinou neprůchodnými a prakticky neobydlenými pralesy jako Amazonka či Orinoko, zatímco jiné zavlažují země s vysokou duchovní, především duchovní a nikoliv technickou, kulturou: mám na mysli Gangu, Nerbaddu, Iravadi, Mekong. Podstata velkých řek Jižní Ameriky, podél nichž žijí převážně primitivní kmeny, které dosud téměř postrádají duchovno, je demonizována zcela: je těžké si představit dravější faunu, strašidelnější flóru, než je flóra a fauna těchto oblastí. Reky Indie a Indomalajsie jsou blahodárnými životelkami tamních zemí a je nutné vidět je na vlastní oči, abyste pocítili emanci nevýslovného klidu, přátelství, jakéhosi nezdejšího čerstvého vánku a tepla nad jejich vodami. Je to následek námi nepozorovaných účinků působení očištěných a zjemněných lidských duší směřujících ke světlu, vyzařování národů, které staletí a tisíciletí sídlily na jejich březích se vším svým rostoucím a vrstvicím se duchovnem. Totéž se dělo i v údolí Nilu a v menší míře i na řekách Evropy a Ruska. A kdyby podobná ohniska duchovna vznikla na březích Orinoka a Amazonky, během několika století by dravé a strašidelné stichiálie Gannixu ustoupily a světlé stichiálie by sem připluly a změnily by tuto podstatu.

Ještě silněji budou působit jasná, hluboce promyšlená a s duchovní účelovostí přijímaná opatření, kterými *Růže Světa* bude měnit tvář Země.

Zdá se mi, že kupodivu hlavními součástmi chrámů stichiálií budou vodojem a stadion, rozkládající se vedle sebe. Každý z nich bude lemován z jedné strany jakýmsi otevřeným amfiteátre bez střechy. Mezi vodojemem a stadionem se tyčí budova ústřední svatyně, jejíž otevřené terasy se noří do vodojemu a stadionu.

Terasou je i plochá střecha svatyně s nevelkou věží uprostřed. Kolem této věže se vine schodiště k malé plošince na vrcholu. Zde se provádějí obřady slunečním a měsíčním božstvům, velkým stichiálníím vzduchu a vod světa. Vnitřní místnost může být určena k bohoslužbám v zimním období a pro posvátné obřady osobního významu spojené s narozením dětí, jejich učením a dospíváním, s prvním a s druhým sňatkem. Stadiony a vodojemy jsou určeny pro společné úkony, v nichž se do mysteriálního celku spojují prvky tance, sportu, her a oslav. Tyto úkony připravují duši i tělo vnímat stichiálie, jejich blízkost a působení. To ony naplňují tělesnou radost duchovností a vnímání blízkosti světlých světů ztvárňují do čistého a radostného pocitu, plného mladého veselí. Kněžstvo stichiálií je pátou a poslední hierarchií *Růžže Světa*, zelenou. Od ostatních hierarchií se odlišuje řadou zvláštností, neopakovatelných a svérázných rysů. Každá hierarchie bude zřejmě mít svůj řád, bude mít na své členy zvláštní nároky. Vstup do hierarchie Slunce Světa, do kněžstva Boha-Syna a do kněžstva Synklétů předpokládá rozsáhlé vzdělání, všeobecné i odborné, dlouhou přípravu a velice tvrdou zkoušku. Je velmi dobře známo, že se k libovolnému hnutí v lidstvu – náboženskému, společenskému nebo politickému – s růstem jeho úspěšnosti přimyká stále více lidí, kterým jde jen o osobní zájmy a výhody. Je lehké si představit, kolik lidí, kteří nemají s ideály *Růžže Světa* nic společného, si pospíší přimknout se k ní a začít ji měnit na kolbiště prospěchářství a ziskuchtivosti. Do jisté míry je to nevyhnutelné. Ale toto neštěstí se musí zmírnit. S růstem obecného významu a postavení nového duchovenstva bude třeba zvyšovat tu hráz, která ho uchrání od pronikání lidí bez myšlenek a náhodně příšlých. Je možné, že nakonec se určí velice tvrdé zkušební normy až po závazné, dobrovolné, dvou- až tříleté odloučení v podmínkách na rozmezí poustevnictví, pracovní a vězeňské samoty. Zkoušený asi bude mít i možnost opustit v libovolný okamžik místo své zkoušky, ale tím ztratí právo na vysvěcení. Mimoto objem znalostí, které jsou potřebné pro úspěšné zvládnutí úkolů každé osoby duchovního stavu, je natolik velký, odpovědnost tak ohromná a rozmezí jeho praktické činnosti natolik široké, že nabytí těchto znalostí a návyků vyžaduje velmi dlouhého školení. Proto do zlaté, bílé a purpurové hierarchie nebudou muži přijímáni dříve než v 35 letech. Funkce modré hierarchie jsou daleko užší – proto může činnost kněží začít dříve a končit kolem třicátého roku věku anebo se dále měnit tak, že potřebných znalostí a zkušeností budou nabývat již v průběhu vlastní činnosti.

Na zelené duchovenstvo připadají kromě záležitostí kultu dva úkoly. První je ta stránka výchovy dorůstajících pokolení, která, obohacena o duchovnost stichiálií, zamění zploštělou a otupující tělesnou výchovu našich dní. S tím souvisí i vůdčí role v přeměně organizací mládeže a účast v organizacích přírodovědných, agronomických a zoologických.

Činnost tohoto druhu bude vyžadovat nejen hluboké a univerzální znalosti nebo životní zkušenost, ale i energii mládí, sílu, tělesnou harmonii a krásu, nadšení a nevyčerpatelný životní optimismus. Jasně vidím ty veselé, zanícené mládence a dívky ve smaragdově zeleném oděvu, se zeleným přehozem v chladnějším počasí,

vždy a všude bosé, pečující o záhony, skákající o tyči, pocit'ující v rituálním tanci blízkost světlých stichiálií, nebo obětující květy a plody Luně a Slunci za sborového zpěvu mladých hlasů! Představuji si, jak jsou obklopeni školáky nebo přednášejí mládeží, jak se procházejí po rušných ulicích nebo se bezstarostně povalují na louce a s rukama za hlavou hledí do nebe. Šťastlivci! Jak překrásné bude jejich mládí, jak harmonický život, jak plná láska, jak nádherné budou jejich děti!

Ale před zeleným duchovenstvem stojí ještě další úloha: vedení všeho, co se týká přeměny a prosvětlení přírody. Na to už nebude stačit jen mládí, síla a čistota, k tomu bude třeba zkušenosti a vědomostí. Zkušenosti životní i duchovní, znalosti vědecké i transfyziké. Zdá se mi, že všechno to se dá získat s léty, společně s prací v chrámech stichiálií a ve školách – a jestli někdy bude třeba etapa osamění, pak to musí být osamění uprostřed přírody, například ve chráněných rezervacích.

Blíží se konec výkladu koncepce. Plně uznávám její mimořádnou složitost i to, jak málo bude lidí, jejichž duchovní potřeba bude natolik silná, aby překonala obtížnost této knihy. Časem počet takovýchto lidí poroste, objeví se vykladači a popularizátoři. Ale na druhé straně vědci budou čerpat stále více a více duchovních zkušeností od jiných, takže v době vlády *Růžě Světa* bude učení již tak složité, že je pouze někteří jedinci dokáží pochopit ve všech jeho detailech. Nevadí! Je dobře, že si učení zachová ezoterickou hloubku: ne vždy a ne vše je nutné roznášet po náměstích, byt' by se jednalo o náměstí věrgradu.

A přesto mám obzvláštní radost ve chvílích, kdy se mi podaří (někdy se to stává samo sebou) zachytit odlesky té velké slavnostní bohoslužby, která se koná před tváří mnoha desetitisíců lidí a již se jednou za rok účastní všech pět kruhů duchovenstva *Růžě Světa*. Do mého srdce pronikají zvuky zlatých trubek z vysokého ochozu pod samotnou kupolí hlavní věže velkého chrámu. Město je ještě v mlze, ale kupole a tyto trubky již planou ve sluneční záři: začíná den letního slunovratu. Slyším melodii, vidím, jak se v chrámu otvírá průhled za oltářem, a rudý disk, ještě přet'atý zubatou čarou horizontu města, se objevuje před lidem. Kolem stolce v oltáři vidím představitele všech kněžstev a mezi nimi kněžku kultu Věčné Panny i kněžku Velkých Stichiálií. Vidím, jak všichni, kteří stojí v popředí – je jich sedm – natahují pravou ruku nad stolec. Nejsm schopen rozeznat, jaký obřad vlastně provádějí, ale vidím harmonii jejich pomalých pohybů a slyším, jak se ke Slunci obrací nejstarší z nich, nejvyšší duchovní učitel lidstva:

„Sláva tobě, vycházející Slunce!“

Hromové sbory opakují tato slova a znova troubí zlaté trubky z vrcholu chrámu, zpod kupole.

Sláva tobě, vzhůru letící srdce! – ozývá se podruhé nejvyšší učitel, a vidím, jak on v doprovodu všeho vyššího kněžstva vychází otevřeným otvorem na východní terasu. A když ztichne burácení sboru a trubky potřetí zopakují svůj motiv,

KNIHA XII.

vidím, jak se nejvyšší učitel přibližuje k zábradlí nad náměstím, zvedá na pozadí
rudého disku okřídlené srdce svítící zevnitř a provolává:

Blahoslaveno buď setkání v zenitu!

KNÍŽE TMY

Mnohé vnímám rozličnými druhy vnitřního zraku: očima fantazie, zrakem umělecké tvorby, duchovní předtuchou. Něco vidím i oním zrakem, jímž se předvídá to, co má být. Avšak vše to, co vpředu vidím, je to, co si přeji. Často se možná pak dopouštím nepostřehnutelné pro mne záměny, když beru to, co si přeji, za to, co je objektivně předurčeno k existenci.

K této záměně již však nemůže dojít, když se zrak zaměří na vzdálenější temnoty věků a rozeznává tam nikoliv to, co by bylo žádoucí a přinášelo radost, nýbrž to, co nenávidím a co ve mně budí hrůzu.

Není to podivné, že *Růžce Světa*, jež bude po dlouhý čas vládnout lidstvu, nedokáže přece jen odvrátit příchod knížete tmy? Ne, nedokáže. Je to velice smutné, ale nedokáže. Nedokáže, byť se i bude všemi silami snažit oddálit jeho příchod, aby pro boj s ním zakalila co největší počet lidských hlav a srdcí.

Za podmínek příznivého řešení řady historických dilemat zavede *Růžce Světa* na zemi vskutku podmínky „zlatého věku“. Odstraní státní a společenské násilí. Odstraní jakékoli vykořisťování. Oslabí dravčí princip v člověku. Obměkkčí mravy národů na takový stupeň, jaký nám naznačují prorocké sny světlých snů minulosti. Odhalí před lidmi propasti poznání jiných světů a cest vzestupu Enrófu. Pozvedne některé druhy zvířat k ovládnutí řeči a k rozumně tvůrčímu bytí. Neustálým varováním před příštím knížetem tmy vytrhne závčas z jeho duchovní moci miriády těch, které by bez této výstrahy mohl obelstít a vtáhnout do kola přehořkého vykoupění. Její grandiózní Synklét Arimója přetvoří některé z očišťů ve světy duchovního léčení. Zůstane však několik rozporů, jež nemůže vyřešit ani ona: ty vůbec není možné vyřešit do té doby, dokud se lidstvo nezmění fyzicky, jak o tom hovořil Dostojevskij.

Tyto rozpory lze zmírnit, uhladit, dočasně utlumit, není však možné odstranit jejich kořen, neboť jejich kořen je v tom ejcechóre, jež je od časů pádu Lilith vlastní všem živým bytostem Enrófu kromě těch, které ho dokázaly překonat a obrátit v popel v průběhu svého prosvětlení. Nejdůležitější z těchto rozporů

se v člověku psychologicky projevuje přítomností impulsu touhy po moci a složitě, dvojaké a rozporné struktury jeho sexuální sféry.

At' tyto impulsy působí spolu nebo jednotlivě, vytvářejí skoro každému člověku vlastní tíhnutí ke zlu a schopnost poddávat se okouzlení zlem v jeho rozmanitých formách, a někdy dokonce i čistému zlu beze všech přísad, již nemaskovanému žádnými maskami blaha.

Je třeba si jen představit tu atmosféru harmonického klidu, která na zemi zavládne v epoše sedmého či osmého pontifikátu *Růžže Světa*. Tyto generace se budou o despotismu států, o válkách, revolucích, hladu, bídě, epidemiích dozvídat pouze z knih a uměleckých památek. Jejich síly nebude odvádět sociální zápas; bude je možné věnovat duchovnímu a fyzickému zdokonalování, ukojení touhy po poznání a tvůrčí činnosti, osobnímu životu, jenž bude nesrovnatelně bohatší, složitější a širší.

Pokud jsem to schopen rozeznat, a ač mne to i udivuje, svět nebude mít žádné stálé hlavní město, v němž by byla rezidence nejvyšších duchovních vůdců a v němž by se nalézala Nejvyšší Rada *Růžže Světa*. Zdá se, že za každého nového pontifikátu se bude hlavní město světa přenášet do hlavního města té země, z níž bude pocházet daný nejvyšší vůdce. Dillí a Moskva budou v každém případě hlavními městy podvkrát. Poslední legální rezidenci nejvyšších duchovních vůdců, kdy se faktickým vládcem světa stane antikrist a jednotná Církev lidstva začne odcházet do katakomb, bude, pokud tomu správně rozumím, Tokio.

I když všeobecný blahobyt podetne kořeny závisti hmotné, zůstanou nedotčeny kořeny závisti duchovní, jelikož různý stupeň a rozličné druhy nadání budou jedny vyzdvihovat k řídicím rolím, jiné pak k rolím podřízeným. S plynutím epoch se obrysy inteligence ztotožní s obrysy lidstva. Inteligence však nebude jednotná a výrobci hmotných statků se přestanou pokládat za sůl země. Problémy hmotného blahobytu a komfortu, problémy technické a hospodářské ztratí svůj převládající charakter. Tlumená nespokojenost začne hrýzt ty, kteří se pokládají za výrobce materiálních hodnot, jejichž duševní a rozumové předpoklady je nutí tíhnout k práci v oblasti průmyslové techniky, hospodářství, agronomie, exaktních věd, vynálezectví. Technickou inteligenci nebude uspokojovat ona podřízená úloha, kterou bude muset hrát za pátého, šestého, sedmého pontifikátu, neboť tehdy budou hrát prvořadou roli kruhy, jež budou pracovat na problémech etických, estetických, transfyzičických, metahistorických, zoovýchovných, náboženských. Právě tato tlumená nespokojenost a závist k postavení humanitní inteligence se stane jedním ze společensko-psychologických předpokladů hnutí, které využije antibůh, jenž se zjeví v lidské podobě.

Dostane-li se *Růžže Světa* ke kontrole celosvětové státní moci, pak mezi tímto momentem a střídáním eónů má uplynout, pokud se nemýlím, asi dvacet šest nejvyšších pontifikátů. Z tohoto počtu bude na dobu panství *Růžže Světa* připadat, jak se zdá, sedm osm, ne víc než deset pontifikátů. Další budou probíhat v období vlády antikrista a v následném období posledních historických kataklyzmat. Několik nejposlednějších pontifikátů bude velmi krátkých a konce těchto

nejvyšších duchovních vůdců budou mučednické, neboť vládce světa nalezne způsob, jak předčasně zkrátit jejich životní pout. Mezi nejvyššími duchovními vůdci, kteří takto postupně odejdou ze života jeden po druhém, budou Rusové i Indové, Číňané i rodáci z rozličných zemí Ameriky, bude mezi nimi Němec i Etiop, Španěl i Žid, Japonec i Malajec, Angličan i Arab. Ani jeden z nich se však nedopustí zrady Boží věci. Poslední z nejvyšších duchovních vůdců, ten, za něhož dojde ke střídání eónů, vyjde z maličkého, chudého severoasijského národa, který se v současnosti stěží přibližuje k civilizaci. V této galerii vůdců světa rozlišují více či méně zřetelně dva. Jak se zdá, jednomu z nich je souzeno stát se nejvyšším duchovním vůdcem ihned po onom referendu, které předurčí přeměnu Celosvětové federace v monolit. Předě mnou se rýsuje osobnost titánského duchovního vzrůstu. Moudrost a klid ne z tohoto světa, jež vanou od tohoto člověka, navozují myšlenku, že kdybychom si představili korunovaného Gautámu Buddhu, spojivšího důstojnost Nirvány s nejvyšší mocí nad lidstvem, mohli bychom se přiblížit představě o zářivé velikosti tohoto osudu a této duše. Jeho podoba mne nutí předpokládat, že tento člověk vyjde z nitra Číny.

Jedním z jeho nejbližších následníků bude jiný duchovní velikán, v jehož řadě předešlých životů se vyčleňuje časově vzdálený článek, kdy chodil po zemi v podobě jednoho velmi známého panovníka císařství Hohenštaufů. I tentokrát přijme inkarnaci v tomtéž národě, v Německu. Za něho se dovrší úplné znovusjednocení křesťanských církví a spojení všech náboženství pravé ruky do svobodné unie.

Již mnohokrát jsem poukazoval na to, jak se nedokončenost Kristova poslání projevila poškozením středověkého křesťanství a jak z psychologického klimatu, které se na Západě vytvořilo v důsledku tohoto poškození církve, vzniklo kontrahnuté: renesance, reformace, revoluce, nenáboženská věda a demonizující technika – strhující rozlet Rudého jezdce Apokalypsy. Za Bílého jezdce bude učiněno všechno možné, aby byly věda a technika vysvobozeny z vlády demonizujících principů.²⁶ Vědu a techniku se pokusí spojit s transfyzičným věděním a etikou, donutit je pracovat jedine pro cíle všeobecného blahobytu, aby harmonizovaly, pokud je to možné, vzájemné vztahy mezi civilizací a přírodou. Specifikum techniky, její racionalita, účelovost a bezduchost se však nepřekonají jen tím, že před technikou budou postaveny vznešenější úkoly a jejím metodám bude vnucena etická kontrola. Tato vnitřní bezduchost a utilitárnost se uchová do té doby, než přijdou tyto vlastnosti techniky vhod vtělenému antiohu. Technický pokrok, vyvolaný nenáboženskou érou, zůstane v podstatě nevyřešeným problémem a jako vřed, který roste na organismu lidstva, se provalí na pomezí antikristova království.

Touha po moci a touha po krvi se tajně chvěje na dně mnohých duší. Ne-naleznou-li uspokojení v podmínkách sociální harmonie, dají popud k vytvoření doktrín, hájících takové sociální a kulturní přeměny, které by v budoucnu slibovaly ukojení těchto nepřekonaných vášní. A jiné bude trápit nuda. Přestane být hostem a stane se hospodářem v příbytku jejich duší, a kolizí zbavené společenské bytí se bude zdát fádním. Se smutkem, rozčilením a závistí se budou tyto

avanturistické povahy dozvídat z knih o životě jiných epoch, nasyceném dobrodružstvími, střety, zločiny a vášněmi. Zároveň s těmito individualitami se v lidstvu objeví ještě jedna vrstva: čím bude existence těchto lidí sytější, blahobytnější, tím trýznivěji je začne zraňovat sešněrovanost sexuálních projevů člověka pouty morálky, náboženství, tradice, společenské slušnosti, archaického studu.

Od doby rodového zřízení drží instinkt společensko-morální sebezáchovy nezávislý sexuální živel přísně na uzdě. Tato uzda by však stěží dlouho vydržela, kdyby se vyjadřovala pouze ve vnitřním sebezpřekonání člověka; kdyby jí nepřicházelo na pomoc společenské přinucení v podobě sociálních a státních zákonů norem. Zdravý pud sebezáchovy říká, že uvolnění zákazů ze všech projevů sexuálního živilu bez rozdílu hrozí zničením rodiny, rozvojem pohlavních zvráceností, oslabením vůle, mravním rozkladem generací a koneckonců i všeobecnou degenerací – tělesnou a duchovní. Instinkt společensko-morální sebezáchovy je silný, ne však natolik, aby uchránil společnost před tímto nebezpečím bez pomoci státních zákonů, právních norem a obecně uznávané slušnosti. Zdravý instinkt je silný; když je však z instinktu sexuální svobody stržena vnější uzda, tento instinkt se často ukazuje být silnějším. Není třeba se bát pravdy: je třeba přiznat, že tento odstředivý instinkt je v té či oné míře potenciálně vlastní většině lidí. Potlačují ho vnitřní protiváhy i vnější přinucení, je utlačen, dřímá, ale je. Ó, sexuální sféra člověka v sobě tají výbušný materiál nepředstavitelné síly! Odstředivý instinkt společensko-morální sebezáchovy má vzájemně přitažlivý účinek, spojuje prvky osobního života každého z nás: díky němu je osobní život průměrného člověka určitou soustavou, jistou elementární uspořádaností, jež se podobá tomu, jak nukleony vytvářejí v mikrosvětě pevně spojené atomové jádro. Když se však najde přesvědčivé a okouzující učení, které by ukolébalo lidský strach z uvolnění instinktu absolutní sexuální svobody, dojde k morální katastrofě, kterou si ani neumíme představit. Uvolnění odstředivé energie, která je založena v tomto instinktu, by mohlo při přechodu v řetězovou reakci vyvolat tak drtivý společensko-psychologický převrat, že ho lze srovnat pouze s uvolněním nukleární energie v oblasti techniky.

Obávám se, že to, co teď říkám, zůstává pro mnohé nepochopitelné a nepřátelské. V naší společnosti příliš pevně zakořenilo podcenění významu sexuální sféry. A už zcela nepřijatelnou se zdá být myšlenka, že by právě tato sféra v sobě tajila takové ničivé možnosti. Lehce si dovedu představit, jak tato prognóza rozhořčí příznivě nakloněného čtenáře, který ji velmi rychle označí za naprostý výmysl, jenž vznikl z toho, že ona sféra je zkalena nikoli u lidstva jako celku, nýbrž právě a jedině u autora samotného. Ach, kdyby tomu bylo vskutku tak! Není pochyby, že pokušení Dugguru zůstávají v psychice většiny z nás zatím mimo okruh uvědomovaného. Menšina, která nemá žádné podezření na jejich trans-fyzický zdroj a bojí se tato pokušení přiznat dokonce i sobě samému o samotě, si je přece jenom matně uvědomuje. Počítat, že lidé budou v těchto věcech upřímní ve vztahu k těm, kteří je obklopují, by bylo příliš naivní. Jen nepatrné množství lidí si tato pokušení uvědomuje zcela zřetelně, je připraveno neskrývat je v tajných

zákoutích duše, ale dát jim naopak při první vhodné příležitosti naprostou volnost. Většina, která je z tohoto hlediska nesmělá, se však stane nesrovnatelně odvážnější, když instance s nejvyšší autoritou – instance vědecké, společenské a nábožensko-státní – začnou proklamovat, že úplná sexuální svoboda je zcela nezbytná, že je neodejmutelným právem každého člověka, když jí začnou soustavou nejrozmanitějších opatření napomáhat, podporovat ji a chránit.

Toužit po moci budou stovky a tisíce. Toužit po sexuální svobodě budou mnohamilionové masy.

Vysvobození z pout Dobra – taková bude nálada mnohých a mnohých ke konci „zlatého věku“, a bude se zpočátku projevat skrytě, později zcela zjevně a naléhavě. Lidstvo unaví duchovní světlo. Vyčerpají ho poryvy výš a výš. Zprotiví se mu ctnost. Přesytí se pokojné sociální svobody – svobody ve všem, kromě dvou oblastí: oblasti sexuální a oblasti násilí ve vztahu k jiným. Zapadající slunce se ještě bude růžově lesknout na mysteriálech a chrámech Slunce Světa, na kopulích panteonů, na svatyních stichiálií s jejich výstupy vodojemů a teras. Ocelový soumrak demoralizace a šedavé mlhy nudy se však již začne rozlévat v nížinách. Nuda a touha po temných vášních zachvátí polovinu lidstva v tomto pokojném bezvládí. A lidstvu se zasteskne po velkém člověku, který by věděl a dokázal více než všichni ostatní, který by vyžadoval poslušnost ve všem za bezmeznou svobodu v jednom: v libovolných normách a podobách smyslné rozkoše.

Vždyť ani *Růžce Světa* nebude sestávat pouze ze světců, ale i z lidí nejrůznějších stupňů mravního rozvoje. Úkoly celoplanetární církve získají od samého začátku obrysy tak ohromné, že prakticky nebude vůbec možné, aby se počet aktivních členů *Růžce Světa* omezil pouze na lidi vysoce ideové a mravně bezúhonné. Tvrdost zkoušek je opatření pochopitelně nezbytné, není to ale všelék. Jako je tomu v každém společenství lidí, dokonce i v tom, jež je založeno na těch nejvznešenějších ideálech, proniknou i do *Růžce Světa* lidé, kteří se nedokáží zbavit ješitnosti, touhy poroučet a slasti rozkazovat, závislosti na komfortu, netolerance a krutosti ve vztahu k jiným. I kolem *Růžce Světa* se vytvoří mlhavý egregor, jako se vytvářel kolem církví minulosti. Hloubka mystického vědomí jejího vedení bude bránit tomu, aby se tento egregor rozrostl do hutného klubka, jež by zaclonilo Arimóju. Úplné jeho zničení je však samozřejmě neuskutečnitelné. A je proto přirozené, že dokonce i v prostředí Nejvyšší Rady se najdou jednotlivci, kteří nedokáží odolat pokušením knížete tmy, a na nižších stupních svěcení se pak takových lidí najde časem značný počet.

V podmínkách široké ideové svobody ožije zpočátku tajné a později pak i zcela zjevné náboženství levé ruky. Vyroste jako jedovatý kvítek z masové touhy po temném vykupiteli z pout Dobra a jeho obsahem se stane uctívání Gagtungra jakožto jakéhosi Prométhea, věčného rebela, bojovníka za pravou svobodu pro všechny. Cílem tohoto kvazináboženství bude příprava lidí k uznání příštího anti-Logu.

Samozřejmě, lidstvo nebude trpět nedostatkem varování. Copak nevarovaly před ním již v daleké minulosti Evangelium, dokonce i Korán i Máhábhárata?²⁷ Copak bylo na Západě i Východě málo vizionářů, kteří hovořili o nevyhnutelnosti

příštího antikrista? Všechny pontifikáty *Růžže Světa*, počínaje sjednocením náboženství a konče okamžikem, kdy se ta zrůdná bytost objeví na historické scéně, budou koncentrovat své úsilí na tuto výstražnou práci. V podmínkách té nejvyšší ideové a kulturní svobody však nebudou mít v rukou žádnou jinou zbraň kromě slova. Pod tlakem krajně levicových kruhů společnosti budou nakonec nepozorovaně snaty poslední zákazy, které svobodu slova ještě omezovaly: zákaz porušení norem společenského studu a zákaz rouhání. Právě to otevře široký přístup předchůdcům velkého zplozence tmy k lidským srdcím.

Takových předchůdců se najde nemálo, zdá se však, že největší z nich se rýsuje jako tvůrce takové historicko-kulturní a sociálně-mravní doktríny, která zkoncentruje pozornost právě na onen fakt, že i když má lidstvo mnoho svobod, zůstává stále jakoby otrokem sexuálních omezení, otrokem lživého studu, předsudků a staromódních norem – norem, které podporuje i *Růžže Světa* a celé zastaralé společenské zřízení. Zdá se mi, že kniha tohoto myslitele bude právě tou knihou *Otevřená cesta*, o níž Vladimír Solovjov přepokládal, že vyjde z pera samotného antikrista.²⁸ Nikoli, právě tento předchůdce, nejskvělejší, okouzlující, nejtípnější z Francouzů se stane vládcem myšlení celé generace. Tento nositel temného poslání si bude stěžet jasně uvědomovat, komu slouží a koho předchází. Při vši genialitě jeho umu bude jeho mystický rozum téměř zcela uzavřen. A když se vytoužený vykupitel zjeví, bude francouzský myslitel natolik ohromen jeho nadlidskou velkolepostí, že s jáсотem a nadšením zvolá: „To je ten, jehož očekává celý svět a o němž jsem mluvil!“ – A až mnohem později, kdy příchozí dosáhne úplné moci a odhalí svou pravou tvář, uzavře jeho předchůdce sám svůj účet se životem. Ano, bude geniálním myslitelem, ano, ano. Ale před tím, komu připraví cestu, se ukáže být trpaslíkem. Trpaslíky se ukáží být všichni, kteří žili v Enrófu v jakékoli zemi a v jakémkoli století, kromě jediného – Ježíše.

Bude to člověk? – Ano i ne.²⁹

Již jsem několikrát hovořil o tom, jak se během staletí a životů odívala do rouch z démonické hmoty – do temného šeltu, astrálu a éteru – monáda jednoho z římských císařů, kterou Gagtungr uloupil ze samotného Irolnu. Tato roucha byla utkána právě z démonické hmoty, z aggy, a nikoli ze sijry, jako je tomu u všech obyvatel Enrófu a u všech bytostí ve světech vzestupné řady. Dosti jsem hovořil o jeho poslední inkarnaci v Rusku a o tom, že v důsledku odporu sil Prozřetelnosti se tehdy Urparpovi nepodařilo učinit z něj temného univerzálního génia. *Podvkráte* však nelze odvrátit, aby do této bytosti byly vloženy dary temné geniality: nyní již Urparp ví, jak má svého zplozence ochránit před těmito nepřátelskými transfyzickými operacemi. Do Enrófu jej více nevpustí do té doby, dokud mu nezajistí možnost plně disponovat všemi dary, které jsou nezbytné k úspěšnému naplnění historické úlohy antikrista. Geniální Stalinovo nadání v oblasti tyranie a jeho schopnost hypnotického zotročení lidských vůlí náležely mezi viditelné projevy těch úspěchů, jež lemovaly předchozí etapu práce v Gaššarvě na této bytosti, práce přerušené silami Světla. Poté co Stalin v Enrófu zemřel a byl znovu uveden do Gaššarvy, byla práce obnovena ve zrychleném tempu. Nebývalá

bytost projde v Digmatu poslední přípravné etapy a v epoše sedmého či osmého pontifikátu se těsně přiblíží svému poslednímu, osudovému zrození.

Zdá se, že místem jeho zrození bude jedna ze zemí Latinské Ameriky, jeho zrození však samo o sobě slibuje stát se zcela zvláštním. Lilith bude přinucena vzít na sebe lidskou podobu, aby se stala jeho matkou, přičemž podle vůle Urparpa přijme tuto podobu bez jakéhokoli zrození: nebude potřebovat ani otce, ani matku, ani dětství; zjeví se přímo cestou černého zázraku v podobě ženy. Její krátkodobý život obestrou zjevná porušení přírodních zákonů, nadpřirozená pouta se strašlivými bytostmi jiných světů, kouzelnické příběhy a legendy. Tělo příštího anti-Logu počne nikoli z lidského semene, nýbrž ze sil samotného Gagtungra, krátce po narození dítěte zmizí z Enrófu, jelikož její poslání již bude splněno. Lilith se sice v lidstvu zjeví ještě jednou, tehdy však budou její poslání i ženská lidská podoba jiné; odlišně bude i samotné zjevení, byť by bylo stejně tak nepostižitelné, jako tomu bylo v předchozím případě.

Fyzické tělo anti-Logu bude jako u všech lidí ze siajry.

Bude nejchytřejší ze všech, kteří kdy žili, genialitou bude nesrovnatelně převyšovat všechny génie lidstva, ještě před svými třiatřiceti lety se stane obecně uznávanou hlavou světové vědy. Myšlenkou dokáže bleskově postihnout i ty nejsložitější vědecké a transfyzičké problémy, dokáže okamžitě proniknout do hloubi nejrůznějších disciplín, přírodovědných a humanitárních, bude mít nadlidskou pracovní výkonnost, bezpříkladnou rozmanitost nadání, včetně geniality poetické a sochařské. Řada fundamentálních objevů, kterými se závratnou rychlostí obohatí lidstvo, a okázalá добрota k lidem mu právem získá v očích většiny obyvatelstva zeměkoule tu nejvyšší autoritu. V některých vědeckých disciplínách uskuteční převrat, rehabilituje některé z principů magie, prohloubí a doplní je věděním, které bude plynout do okruhu jeho myšlení z jeho vyššího, nevyčerpatelného, samotným d'áblem obohacovaného rozumu.

Bude ohromovat nádhernou, leč strašlivou krásou. Podle rysů obličeje bude dost těžko vymezit příslušnost tohoto člověka k nějakému národu, dokonce ani k určité rase; bude se zdát syntetickým ztělesněním lidstva v jedné tváři.

Ve věku kolem třiceti let přijme duchovní hodnost a brzy se stane jakoby druhým člověkem v lidstvu, který se zjevnou pokorou očekává hodinu, kdy smrt nejvyššího duchovního vůdce mu dá právo, aby pomocí celosvětového referenda se korunoval tíarou sám.

A přijde čas, kdy dosáhne věku třiceti tří let – věku, v němž zakončil svou pozemskou pout' Ježíš, věku, který nese pečeť smrti a vzkříšení Planetárního Logu. U lidí, kteří mají výjimečné mystické nadání, bývá tento věk nezdědka hranicí, kdy se vytváří nezníčitelné pouto jejich bdělého vědomí s monádou. Právě v tomto věku vykoná tento člověk svůj první ohromující zázrak – akt vskutku bezprecedentní: své fyzické tělo, které až dosud sestávalo ze siajry, přemění v tělo sestávající z aggy. Za celou dobu existence Enrófu se na Zemi poprvé objeví bytost oděná nikoli ve fyzické tělo, nýbrž v karroch. Minuta této proměny bude pro něj minutou oslepující radosti, neboť to vskutku bude ten největší z triumfů,

jenž od něj do nedozírné dále odsune nebezpečí tělesné smrti. Lidé pochopitelně proměnu ihned zaznamenají, nikomu se však nepodaří postihnout ani její smysl, ani její mechanismus. Vnější lidská podoba proměněného zůstane téměř stejná, začne však vyzařovat nevýslovnou hrůzu všem, kdo jej spatří, byť i na velkou vzdálenost. Člověk, který se dotkne karrochu, bude jakoby zasažen elektrickým proudem. Je ovšem pravda, že triumfující hypnotická síla k němu přitáhne mnoho žen, přičemž množství těch, jež tato bytost bude mít, když poněkud zmírní ubíjející síly svého doteku, bude vskutku nespočetné. Později se však přestane omezovat a každá jeho souložnice zaplatí životem za několik vteřin rozkoše. Karrochu nemůže ublížit ani dýka, ani jed, ani střelný prach, ani dynamit. Zahubit by jej mohla pouze termojaderná zbraň; později se také najdou zoufalci, kteří se o něco takového pokusí. Všechny záměry tohoto druhu však budou odhaleny dlouho před jejich uskutečněním. Vzrušení, které vyvolá proměna anti-Logu v *Růžích Světa* a mezi vším obyvatelstvem, bude nesmírné. Nejvyšší duchovní vůdce bude zavražděn. Když divotvůrce skutečně zfalšované referendum, vloží na sebe tiáru a prohlásí se za zvěstovatele Světového Ženství, zdůrazní nesmírnou sílu své kouzelnické moci tím, že vyvolá novou, všem viditelnou inkarnaci Lilith, kterou bude vydávat za vtělení Zventy-Sventány. V až dosud monolitním společenském uspořádání světa dojde k neodvratnému rozkolu. Polovina lidstva, zvláště pak národy Asie, odmítne uzнат uzurpátora a zvolí si jiného nejvyššího duchovního vůdce. Druhá polovina se však před uchvatitelem skloní jako před absolutním vládcem, odpadne od *Růžích Světa* a obnoví instituce politického a společenského násilí. Je samozřejmé, že objektem násilí se stanou ti, kteří odmítnou podřídit se vůli antikrista.

Temné zázraky se budou množit a budou ohromovat vědomí lidí až do samotných základů. Vyprávění o zázracích Kristových se budou zdát nicotnými. Pozvedne se a po tváři země se začne šířit vlna šíleného entuziasmu.

Od *Růžích Světa* postupně odpadnou všechny země – některé dobrovolně, jiné v důsledku násilí či klamu. Anti-Logos ve svých rukou soustředí veškerou moc nad celou planetou.

Uzurpátorovi se však nepodřídí pravý nejvyšší duchovní vůdce. Nepodřídí se mu taky miliony, dokonce stovky milionů lidí v různých zemích světa. Nastane epocha pronásledování, které bude rok od roku narůstat svými měřítky, metodami i svou krutostí. Gagtungrova vychytralost přitom dokáže obrátit ve svůj prospěch dokonce i heroický protest širokých mas. Onen neúspěšný kandidát na antikrista, který byl poražen předchozím vtělením knížete tmy a spáchal sebevraždu ve finále druhé světové války, se nyní zjeví jako samozvaný vůdce, který za sebou povede do boje s vládcem světa davy nespokojených. Přitom bude zuřivě obviňovat *Růžích Světa* ze slabosti, z neodporování a bude tvrdit, že v zápase se zplozencem tmy jsou dobré všechny prostředky bez výjimky. Toto hnutí odtrhne od *Růžích Světa* ty, které nedokázal odtrhnout antikrist, a bude samo temné skrz naskrz, zatáhne mnohá srdce do víru zuřivé zloby, krutosti a pustošivé nenávisti.

Stoupenci *Růžích Světa* půjdou na mučednickou smrt, aniž by pozdvihli zbraň. Nakonec bude *Růžích Světa* zakázána. Zdá se, že poněkud déle bude trpěn kult

stichiálií, který bude postupně znetvořen ve smyslu uctívání Lilith a démonek Dugguru. Objektem pronásledování se poté stanou jakékoli stichiálie Světla a jednotná všelidská Církev odejde do katakomb. Tehdy právě začne ona řada tragických pontifikátů, jež se pokaždé skončí záhubou nejvyššího duchovního vůdce, řada, která se bude jako zlatá girlanda táhnout skrze jeden a půl či dvě století a dosáhne dne a hodiny druhého příchodu Kristova.

Anti-Logos však dosti dlouhou dobu nebude popírat ani Ježíšův život v Palestině jako historický fakt, a dokonce ani onen mystický fakt, že se do Ježíše vtělila Bohem zrozená monáda, která je vyjádřením Boha-Syna. Učení anti-Logu se však bude dynamicky rozvíjet a od etapy k etapě měnit, projde celou řadou metahistorických a bohosloveckých falzifikací, jež budou postupně Kristův význam stále snižovat, přejdou v jeho naprosté vyvrácení, až se nakonec nade vším, co je spjato s jeho jménem, spustí opona hrobového mlčení. Projde i tou etapou, kdy se anti-Logos prohlásí za vtělení Boha-Otce a ženu, jejíž podobu na sebe vzala za pomoci ďábelského kouzla Lilith, prohlásí za vtělení Věčného Ženství. Temných zázraků, které to budou potvrzovat, bude příliš mnoho a budou příliš ohromující, než aby se většina lidstva odvážila mít pochyby o pravdivosti tvrzení těchto dvou nadlidských bytostí. Antikrist vytvoří kolem sebe a vtělené Lilith rouhavý kult světového souložení a před tváří všech se budou odehrávat mezi nimi mrzké děje, zahalené do pohádkových efektů a omamující velkoleposti, které budou jakoby odrazem kosmického sňatku dvou hypostází Trojice v našem světě.

Hnus a nadpozemská hrůza zachvátí mnoho lidí. Dokonce i miliony těch, kdož byli dříve vzdáleni otázkám náboženství, kdo byli ponořeni do starosti svého maličkého světa či do umělecké tvorby a vědeckých výzkumů, pocítí, že před nimi stojí jakási volba, jediná a natolik hrozná, že ve srovnání s ní jsou i mučení a popravy nepatrnou maličkovostí. Tehdy se právě projeví plody duchovní práce osmi pontifikátů *Růže Světa*. Tehdy se právě od zplouzence tmy odvrátí nesčetné davy těch, kteří by bez této výstražné, vyjasňující, výchovné práce nevydrželi tváří v tvář proudu temných zázraků a okouzlení nadčlověkem, spojujícím nekonečnou sílu rozumu s cynicky odvážnou zlobou činů. Téměř třetina obyvatelstva Země bude zachvácená entuziasmem mučednictví. Nelze vyčíslit, jakými zástupy heroických duší se tehdy naplní Arimója. Avšak ještě většími zástupy těch, kdo se dopustili odpadlictví od Boha a dovolili Gagtungrovu zplouzenci, aby rozložil jejich duše, se naplní vrstvy odplaty.

Nepřetržitý, tisíce forem nabývající, vyhrocený zápas světlých a démonických sil se začne přibližovat ke svému vyvrcholení. Tento zápas, který zuří v desítkách vrstev Šádánakáru, vstoupí do etapy nepřetržitých bitev synklétů, daimónů, andělů – všech sil Prozřetelnosti s neviditelnými netvory, zplouzenci a spojenci Gagtungrovými a Vogléjínými. Tito zplouzenci budou mohutní a nebudou se moci vtělit v nižších světech. Jejich činnost v pěti- a šestirozměrných světech se však bude promítat i do Enrófu, bude se vyjadřovat v rozpoutání sexuálního živlu, v narůstání žízně po krvi, v duši ubíjejícím technickém pokroku, v systematickém ničení všech, kteří se duchovně pozvedli nad celkovou úroveň démonizovaného

lidstva, i v mnohém jiném, co si dnes nedokážeme ani představit, ani pochopit. Je jasné, že voje Synklétů budou poskytovat všemožnou pomoc těm lidem, kteří budou zde v Enrófu odporovat antikristovi. Jejich inspirace pomůže, mimochodem, nalézt způsob, jak oslabit trýzeň mučení a poprav. Tyto způsoby budou zčásti spjaty s metodikou vnitřní práce, s rozvojem některých v člověku založených vlastností, které dosud dřímou, zčásti pak s objevem neviditelných prostředků odstraňujících bolest: objevem, který vnuknou bratři Synklétů.

Po určité době, kdy antikrist pocítí, že se jeho moc definitivně upevnila, za pomoci šikovných filosofických triků podrobí přezkoumání vlastní variantu výkladu své osoby jakožto vtěleného Boha-Otce. Odhodí poslední masku, jelikož ji už nebude potřebovat, a ideální soustava násilí odvrátí možnost jakýchkoli protestů, snad kromě několika jednotlivců. Předchozí ideologická etapa upadne do zapomnutí. Namísto Boha-Otce bude veřejně provoláno jméno Velkého Trýznitele a namísto Ženství – Velké Nevěstky. Za Ženství se vydávající vtělená Lilith začne střídat nestydaté počínání s anti-Logem s orgiemi mystérií, které budou zpočátku přístupny stům, později v podstatě všem. Vtělená Lilith bude vyzařovat světlo nevyjádřitelné krásy, připomínající měsíční svit. Dotyk jejího těla vyvolá nikoliv nějakou obdobu úderu elektrickým proudem, nýbrž naopak nevýslovnou rozkoš pro každého člověka, v jehož paměti zcela uhasnou poslední záblesky čehosi vyššího. A jelikož již pohled na anti-Loga a Lilith bude působit čarovnou silou, budou tyto orgie a děje přenášeny do všech koutů Země za pomoci technických vymožeností, jež budou připomínat televizi našich dnů, zanechají však samozřejmě vynálezy 20. století daleko za sebou.

Jiné vynálezy, které lze přirozeně očekávat od techniky 22. či 23. století, umožní vládě uskutečňovat dokonalou kontrolu psychiky každého z obyvatel zeměkoule. Čtení myšlenek na velké vzdálenosti přestane být děsící utopií: stane se naopak všední vědecko-technickou realitou. Synkléty chránění činitelé *Růžže Světa* se budou bránit ve svých katakombách a rozpracovávat soustavu psychické a trans-fyzické ochrany. Tato ochranná soustava, kterou si nyní nemůžeme samozřejmě ještě představit, však bude velmi obtížná a osvojit si ji budou moci jen nemnozí. V té či oné míře ji budou ovládat všichni nejvyšší duchovní vůdcové, nepřítel se ale naučí vyhledávat sebemenší trhliny v této soustavě a stavět proti obraně Světa svou zbraň. Proto jako oběti anti-Logu zahynou dříve či později téměř všichni, kteří se před ním neskloní. K okamžiku střídání eónů bude počet těch, co vydrželi, čítat stěží stovku lidí na několik miliard d'áblolidstva.

K polovině tohoto panování bude dovršena práce na fantastické, neslýchané falzifikaci dějin. Za padesát či sedmdesát let budou postupně zničeny všechny knihy a památky svědčící o tom, že lidstvo kdysi mělo světlé kulty, vysoká filosofická učení, krásné umění, vznešenou literaturu, hrdiny, světce, génie – všechno to, co pochází od Boha. Všechny chrámy, které se uchovaly z minulých dob, budou smeteny z tváře Země, nebo přeměněny v démonoslužebné chrámy Gisturgovy, Urparpovy a Velké Nevěstky, přičemž k nepoznání změní i svou architektonickou podobu. Mnohé z nich se změní na komolé kužele či čtyřrstěny, komolé

jehlany a budou připomínat palácové démonoslužebné chrámy Drukkargu, které však svou velkolepostí zdaleka předčí. Přijdou generace, které ani nebudou tušit, že kdysi v minulosti existovali Kristus a křesťanství. Všechny představy těchto generací o minulých stoletích nebudou jen zkomoleny, ale budou téměř zcela lživé, jelikož k tomu povede výchova v teoriích vymyšlených anti-Logem a představujících historickou perspektivu tak, jak mu to vyhovuje.

Je zajímavé, jakému výkladu budou tehdy podrobeny osobnost a historická úloha předposledního antikristova vtělení. Vládce světa bude v hloubi duše prožívat pocit vzdáleně podobný studu, když bude vzpomínat na vlastní omezenost, slepotu a předlouhý řetězec hrubých chyb, kterých se dopustil za předchozího vtělení. Postará se o to, aby lidem neproblesklo ani mlhavé podezření, že druhým vůdcem světového revolučního hnutí byl kdysi právě on. Ovšem odsouzení tohoto vůdce či ironický postoj k němu budou pro každého neopatrného revizionistu znamenat okamžitou smrt, neboť pýcha vládce mu nedovolí, aby strpěl jakýkoli výsměch, ani svým starým chybám, kterých se dopustil v minulých staletích. A tak se Stalinův obraz opět ocitne na piedestalu; zesnulý vůdce bude prohlášen za největšího z činitelů minulosti, který ovšem ještě nemohl být z pochopitelných důvodů absolutně dokonalý, nemohl všechno postihnout a obsáhnout.

Ustavením povinného kultu Gisturga a Fokerry propukne úplný a všeobecný čarodějnický rej. Věda, filosofie, umění, společenské instituce, zákony – všechno bude zaměřeno na to, aby rozlítlo sexuální živel. Všeomožné zvrácenosti budou kázány všemi způsoby a oslavovány jako projevy pout zbaveného ducha. Čím veřejněji budou ukájeny, tím více chvály a nadšení se bude dostávat hrdinům. Medicína zvítězí v této době již téměř nad všemi nemocemi, paraziti a škodliví mikrobi budou zničeni, hygiena se dostane na takovou úroveň, že z obydlených center zcela zmizí prach a špína. Tyto sterilní ulice a tato čistotou zářící náměstí měst se změní v arénu nejrůznějších druhů a forem masové nestoudnosti. Pracovní den bude omezen na minimum, volný čas bude téměř neomezený; ty zájmy, jejichž uspokojení vyplňovalo volný čas lidí v epoše *Růžve Světa*, odumřou a budou povětšinou nahrazeny zájmy sexuálními, jež budou tak rozmanité, tak rafinované a vypjaté, že si to ve 20. století ani nedokážeme představit. Lidská města se změní na obdobu měst Dugguru, ovšem s tím rozdílem, že zde bude uráženo samo Slunce.

A přece jen ještě nebude dosaženo absolutní sexuální svobody pro všechny. Pro všechny občany, kromě, samo sebou se rozumí, antikrista a jeho elity, zůstanou uchovány zákazy takových projevů, nebo lépe řečeno zvráceností, jež jsou spojeny s trýzněním. Slasti tohoto druhu budou povoleny pouze těm, kdo těsně spojí svoji činnost s policejní soustavou a se službou státní bezpečnosti. Není obtížné si představit mravní podobu bytostí, které budou vytvářet kádry těchto profesionálních sadistů.

A nakonec si pouze pro sebe kníže tmy vymění právo na tu rozkoš, kterou mu poskytuje lidojedství, nikoli v přeneseném, nýbrž v přímém smyslu. Je pravděpodobné, že slastný pocit, který bude v oněch hodinách pociťovat, spočívá

nejen v ukojení pohlavního, byť i zcela zvráceného instinktu, nýbrž se s ním pojí i ona satanská chlípnost, kterou ďábel prožívá v okamžiku, kdy hází výzvu těm nejzákladnějším božským i lidským zákonům, kdy popírá duchovní kořeny svědomí, morálního strachu a studu.

Rozkoš zesílí i vědomí beztrestnosti.

Netvor se bude opájet tím, že si může dovolit absolutně všechno a přitom nejen donutit lidstvo hledět na tyto hanebnosti, ale i vyvolávat v jeho mravně rozvrácené většině smíšené pocity nadšení, závisti, hrůzy a úcty. Je zřejmé, že něco podobného nutilo ve své době takové despoty, jako byli Caligula či Nero, k takovým skutkům, v nichž se sadismus spojoval s veřejnou demonstrací vlastní duchovní nestoudnosti. Nemohli však mít vědomí naprosté beztrestnosti: jedni se třáslí o svůj život, jiní – před obrazy pekelných muk. Pouze kníže tmy bude zcela osvobozen od obou těchto druhů strachu, který jim otravoval hodiny rozkoše.

Dokonalou bezstarostnost si může dovolit pouze ten, jehož fyzické tělo je nezranitelné a má takové vlastnosti a schopnosti, které o mnoho převyšují fyzické vlastnosti lidí. Tyto schopnosti antibožského karrochu budou růst z desetiletí na desetiletí a dosáhnou nakonec takové síly, že anti-Logos bude ohromovat a děsit lidi tím, že se zjeví současně ve třech čtyřech bodech zeměkoule. Mnozí si ze začátku budou myslet, že se zde jedná o nějaké jeho dvojníky, avšak kníže tmy rozbije tuto dětskou hypotézu tím, že se počne zjevovat lidu najednou ve všech svých podobách na jednom místě, přičemž nejdříve spojí tyto podoby před očima všech v jednu a pak tuto podobu rozmnoží.

Tyto zvláštnosti jejího karrochu onu bytost zcela osvobodí od jakéhokoli strachu z násilného přerušení její fyzické existence. Co se přirozené smrti týče, pak úspěchy démonizované vědy povedou k tomu, že zcela reálně vyvstane otázka prodloužení života na neomezeně dlouhou dobu, v každém případě alespoň pro toho, kdo má karroch. Při vši mohutnosti a jasnosti jeho rozumu, při vši ostrosti jeho transfyzičského zraku bude Antikristovi vlastní tatáž aberace, jež je vlastní všem démonickým bytostem: víra v konečné vítězství. Bude přesvědčen, že není podroben fyzické smrti, a tudíž ani záhrobní odplatě, že je dostatečně silný, aby dosáhl tělesné nesmrtelnosti, že postupně rozšíří svou moc na mnohé jiné vrstvy Šádánakáru a dokonce i na planety jiných hvězdných soustav a že bude časem schopen libovolně měnit svá těla, bleskově přecházet z vrstvy do vrstvy, ze světa do světa cestou samočinné transformace. Je sice pravda, že takovéto sny zůstanou pouhými sny, ovšem anti-Logos vskutku dosáhne samočinného přechodu do šrástrů a zpět, a prodloužení jeho života v porovnání s obvyklou lidskou hranicí se stane reálným historickým faktem; proto bude jeho panování trvat více než sto let a možná i déle.

Bude připravena soustava mimořádně složitých a svým vědecko-technickým rozmachem bezprecedentních opatření, jež budou mít na zřeteli přizpůsobení povrchu Marsu a Venuše k tomu, aby je mohly obývat přebytky lidstva. Bude také vysláno několik expedic na planety jiných hvězdných soustav, na Zemi se však tyto expedice nevrátí. Co se týká Venuše a Marsu, vládci světa se nepodaří dovést

tyto záměry do konce a okamžik střídání eónů na zemi zastihne povrch sousedních planet téměř stejně tak neobývaný lidmi, jako je tomu i dnes.

Absolutně svoboden od strachu, bude stejně tak svoboden i od touhy po lásce – potřeby, která mu byla známa ještě v dobách předchozí inkarnace. Stalin ještě chtěl, aby se ho nejenom báli, ale aby jej i zbožňovali. Antikrist už potřebuje jenom jedno: aby byli všichni bez výjimky přesvědčeni o jeho nezměrné převaze a projevovali mu absolutní poslušnost.

Všeobecný blahobyt bude mezitím stále vzrůstat a reglementovaný pracovní den bude zredukován na minimální časový interval. Technická inteligence, o níž se opíral anti-Logos, když dělal své první kroky, získá privilegované postavení a lidstvo opět vstoupí do období závratného technického pokroku, byť se i představí o uspořádání světa, metody výzkumu a formy techniky budou velice lišit od současných. Z klasického materialismu nezůstane již ke konci 20. století kámen na kamení, obraz světa se ukáže být nezměrně složitějším, ve 23. se pak jedinou ideologií, povinnou pro všechny, stane ta, kterou vytvoří antikrist. Při vši své bezduchovnosti byla materialistická doktrína přece jen méně škodlivá než tento skrz naskrz demonizovaný světový názor budoucnosti. Je eticky zdravější a není náhodou, že jí vytvořené a jí prosáklé společenské zřízení drží odstředivý sexuální instinkt na strohé uzdě, a dokonce se i někdy dostává, jak tomu bylo na počátku Velké revoluce v Rusku, až ke svéráznému asketismu. Kvazináboženství, jež lidstvu vnutí antikrist, nebude vůbec prosté duchovnosti v širokém smyslu toho slova. Zápas s duchovností je nezbytný pouze v určité etapě, aby vyčistil místo pro rozšíření a zahlcení lidského rozumu a vůle duchovností démonickou, jejíž filosofické a náboženské formy si lze zatím představit velmi obtížně. Může-li bezduchovnost zavinit v každém případě pouze to, že v posmrtném životě je duše svržena do očišťů – Skrivnu, Agru a Dromnu –, pak démonická duchovnost bude vtahovat duši do transfyzičických vírů mnohem strašlivějších a hlubších. Jednou z nich bude vrstva, která se nyní zatím pouze připravuje – Cebrumr, kde bude nad demonizovanými šelty a astrály lidí panovat egregor celosvětové antikristovy anticírkve. Další víry budou vtahovat do světů magmatu a jádra, třetí – do Dugguru a do měsíčního pekla, jež vytváří Vogléa. Bude existovat i takový vír, skrze nějž se budou vyvolenci zla pozvedat ve svém posmrtném životě do temných výšin, do Digmatu, kde budou odsouzeni k tomu, aby po nedozírná tisíciletí otročili Gagtungrovi.

Elementy černé magie – nikoli té, kterou známe z dějin starověku a středověku, nýbrž mnohem účinnější, rozpracovanější a hlubší – se slíjí do jednoho celku s vědou, skrz naskrz ji prosáknou a zdémonizují a vládce bude toto satanské vědění používat k tomu, aby zaprvé rozšířil své panství, a zadruhé aby pro lidstvo vytvořil podmínky takové rozkoše, která bude vyvolávat to, že se lidé budou stále více a více podrobovat zájmům uspokojení smyslnosti, vytríbené až do nesku-tečných forem. Ti, u nichž bude ještě uchována schopnost usilovat o něco obecnějšího, budou zapojeni do uskutečnění grandiózních technických opatření, která budou jakoby užitečná pro celý svět. Vskutku užitečné bude přitom omezeno na

nulu jinými opatřeními nebo svými vzdálenými důsledky. Budou dokonce zavrženy některé projekty *Růžže Světa*: oteplení polárních oblastí, nebo kupříkladu úplné přetvoření lesních houštin tropů a pustin. To vše bude však dosaženo takovými technickými prostředky, jež vyvolají katastrofické vyčerpání a paralýzu všech temných i světlých stichiálií přírody. Když se útok stroje civilizace na přírodu začne uskutečňovat ve všeobecných měřítcích, veškerá krajina zemského povrchu se promění na dovršený obraz antipřírody, ve střídání urbanizovaných polozahrad a mrakodrapů. Stichiálie budou v Enrófu odtrženy od svého prostředí. Řeky a jezera, louky a pole Země se stanou duchovně prázdnými, mrtvými jako řeky a stepi Marsu, vykleštěné pozůstatky rostlinstva pak budou udržovat pouze všude rozlitá arungvila-prána a mechanicky setrvačně působící klimatické a horotvorné procesy.³⁰ Tato vnitřně zpustošená a na pohled zmrzačená příroda nedokáže v žádném případě vyvolat ani estetické, ani panteistické city, a láska předešlých pokolení k přírodě se stane psychologicky nepochopitelnou.

Na počátku svého panování pozdvihne vládce uprostřed Alp hlavní město světa. Tam bude jeho hlavní sídlo. A na konci jeho panování se bude toto město pyšnit ohromující velkolepostí, jeho obyvatelstvo pak dosáhne cifry několika desítek milionů lidí.

Je samozřejmé, že i v dobách neomezené tyranovy moci se najde nemálo lidí, jejichž vnitřní podstata se bude bouřit proti tomu, v co Antikrist proměňuje lidský život. Kontrola psychiky však umožní vyjevit takovéto zaměření mysli v samotném zárodku a jen nemnohým jedincům se podaří ovládnout soustavu duchovní ochrany dříve, než budou fyzicky likvidováni. Nezměrně větší počet těch, u nichž se zachová jiskra lidskosti a záblesk svědomí, upadne v zoufalství. Počet sebevražd dosáhne neuvěřitelné výše. V tom případě však budou karmické důsledky sebevraždy jiné, než je tomu dnes: z hlediska posmrtného života duše se dokonce i samovolný odchod ze života stane menším zlem než pokora vůči antikristovi a ztráta lidského jména.

At' však bude počet sebevrahů sebevětší, zůstanou přece jenom v menšině. S každým novým pokolením se z vědomí miliard budou stále více stírat odlesky vlivu *Růžže Světa*. Poslední živí svědkové jejího soumraku brzy odejdou ze života; budou je následovat i ti, kteří si ještě uchovali zrníčka vědění historické pravdy, jež získali od předešlých generací. Všechna písemná či jiná svědectví, nebezpečná pro antikrista, budou zničena; za přechovávání takových materiálů bude stanovena mučivá smrt. Stejná smrt postihne i ty, v nichž pochopení pravdy vznikne nezávisle na jakýchkoli knihách, zcela mimovolně, a kteří se pokusí podělit se s kýmkoliv o tuto duchovní zkušenost. Není si tak už těžké představit duchovní portrét těch pokolení, která se na rozmezí 23. a 24. století stanou téměř jedinými obyvateli Země. S očima, které si od dětských let zvykly každodenní podívané na ty nejrafinovanější mravní zvrhlosti, s rozumem, který je zaměřen pouze na hledání nových a nových druhů smyslné rozkoše či na definitivní zpustošení přírody, se svědomím, které bylo zardoušeno stoletým hlásáním amoralismu, s výhonky vyšších hnutí duše, které byly až do kořene zadupány společenským výsměchem,

s vědomím, z něhož byly vykleštěny ty nejmenší dohady o jiných hodnotách a epochách ozářených jinými ideály, budou tito nešťastníci již v létech své mladosti představovat nikoli lidi, nýbrž jejich ubohé a hrozné karikatury. Mladí se pro ně stane tou věkovou hranicí, kdy je už vyzkoušeno všechno možné, kdy je tělo již vyžilé a duše již smrtelně přesyčena a existence se prodlužuje pouze setrvačností.

„Století horší předešlých
Vám i mně bude skutkem
Nebe zacloní hnusný hřích
Na tvářích lidí zmrzne smích
Nebytí smutkem.“³¹

Tak bude po smrti na Zemi odcházet pokolení za pokolením do světů Odplaty a tyto světy podobny kuchyním pekelným budou jako nikdy předtím vířit hustými, mastnými, nikdy nevysychajícími klubky gawachu. Žádné světové války, revoluce a represe, žádná masová krveprolití by nemohly zrodit gawach v takovém množství a nakrmit jím démonické pluky, aby se tak nepředstavitelně rozrostly.

Kníže tmy začne nedlouho před koncem svého panství hledat cesty k takovému potrestání nepokořených, jež by zpochybnilo i případné příští vítězství Světla v pozemském Enrófu. Velmi dobře ví, že i jakkoli trýznivá fyzická likvidace jeho nepřátel vysvobozuje jejich šelt, že astrál pozvedá duše do Synklétu Arimóji a rozmnožuje tím mohutné voje Světla. Začíná proto pracovat na tom, aby našel způsob zničení samotného šeltu nepokořených; kdyby se to podařilo, rozrůstání světlého tábora by zcela ustalo a monády, jejichž šelt by byl zničen, by musely začínat utváření celého svého řetězce znovu.

A vůbec, lidstvo ani ve svém demonizovaném aspektu antikrista neuspokojuje. Ano, bude mu ještě zapotřebí jako zdroj gawachu. Ovšem jako živí obyvatelé Enrófu, uskutečňující jeho plán, nemohou vyhovět jeho požadavkům. Na lidi se prostě nedá spolehnout: v zářivém Irolnu bude přece jen nad každým z nich bdít jeho nejvyšší „Já“ a dokonce i v rozložené duši bude dřímat potlačovaná, avšak neuhasitelná jiskra svědomí. Dokonce i samotné zoufalství, prostrace a odpor k životu, jež mnohé nakonec zachvátí, budou pro antikrista nesnesitelné. K čemu je mu intelektuální paralýza, jež přichází po přesyčení a zoufalství? Takovoto bytosti nejsou schopny dále rozvíjet demonizovanou vědu a techniku, ovládnout vesmír a přetvořit jej podle ďáblova obrazu. Bude zcela nezbytné, aby byly do Enrófu uvedeny ony vysoce inteligentní démonické bytosti, které to očekávají a o to usilují ve svých infrafyzických zemích na rubu světa. A kníže tmy provede ještě jeden zázrak – nikoli menší, než byla přeměna jeho fyzického těla v karoch: za pomoci vtělené Lilith zrodí smečku pololidí-polojigvů; ti se budou od lidí málo lišit svou podobou, budou mít týž šelt, který měli ve svých předpeklích – šrástrech; jejich fyzické tělo bude taktéž, pokud lze použít toto slovo, karrochizováno. Budou se velmi rychle rozmnožovat jako ryby, během dvou tří generací

dosáhnou počtu téměř milionu jedinců a vezmou na sebe řízení lidstva s příslibem úplného zmizení člověka ve vlastním smyslu z tváře Země. Vzájemné míšení lidí a polojigvů bude naprosto vyloučeno: pro lidi bude trýznivé, a bude zcela neplodné.

Antilidstvo zaplaví tvář Země. Rozmnožující se polojigvové budou potřebovat prostor. Aby byl uvolněn, vládce světa obrátí svůj zhoubný pohled především na svět zvířat. Nevím, jaké motivy použije, aby zdůvodnil naprosté vyhubení zvířecích druhů, mezi nimi i těch, které byly již dávno pozvednuty úsilím *Růžce Světa* k rozumnému a tvořivému bytí. Je docela možné, že žádné motivy ani potřebovat nebude, neboť si jej nikdo nedovolí volat k zodpovědnosti. Zvířecí svět bude v každém případě vyhuben a bývalé přírodní rezervace a zóny zvířat se začnou připravovat na přijetí a nakrmení miliard polojigvů. S tímž cílí se začne uskutečňovat i projekt přizpůsobení povrchu sousedních planet možnostem organického života.

Katastrofa nastane pro knížete tmy zcela neočekávaně a navzdory jeho absolutní víře ve vlastní nekonečná vítězství a beztrestnost.

Bude způsobena tím, že monáda imperátora, kterou pro něj kdysi unesl Gagtungr a bez níž není možné jeho přebývání jako živé bytosti v Enrófu, bude nakonec vysvobozena. Sám Spasitel Kristus se pro ni zjeví v Digmatu, fialový oceán se před ním rozestoupí, Gagtungr se v nepopsatelné hrůze vrhne do Šogu a nešťastná monáda bude pozdvížena do nedostižných pro něj výšin. Její pouto s původním majitelem, vězněným v Gaššarvě, bude obnoveno a vazby s hmotnými rouchy antikristovými přetřaty. Podstata katastrofy bude spočívat v tom, že kníže tmy začne pojednou padat, přesněji řečeno – propadat se skrze všechny vrstvy předpekli, protne jako blesk světy Odplaty, Magmatu, Jádra a skrze Dno Šádánakáru vypadne z bramfatury na času zcela zbavené Dno Galaxie.

Katastrofa vypukne v našem světě před očima mnohých živých lidí a polojigvů, v okamžiku jedné z nejtriumfálnějších apoteóz anti-Logu. Ohromeným davům se bude tato událost jevit tak, jako by karroch této bytosti, který všem vnukal chvění mystické hrůzy a byl až do tohoto okamžiku zcela nezranitelný, začal pojednou ztrácet svou zřejmou hutnost a pomalu se proměňoval v mlhu. Vládce světa začne pojednou chápat, co se děje, a bude se chovat tak, jak ho ještě nikdo nikde neviděl: za zoufalého řevu se začne chytat všeho, co mu přijde pod ruku, bude výt jako zvíře a tak postupně během hodiny zmizí z očí lidí.

Naopak katastrofa, kterou se dovrší pozemský život posledního vtělení Lilith, nebude mít ani jednoho diváka. Okamžitě po záhubě antikristově zmizí neznámo jak a kam. Ve skutečnosti se její tělesná podoba rozpadne beze stop na výchozí komponenty. To nikdo nebude vědět a budou ji dlouho hledat. Objeví se dokonce i samozvané nástupkyně, ale, samozřejmě, žádná z nich nedokáže do konce vydržet takovouto nelidskou úlohu. A nemálo lidí skoncuje se životem steskem po té, jež nenávratně zmizela.

STŘÍDÁNÍ EÓNŮ

Zánik toho, kdo neomezeně vládl lidstvu po dobu více než sta let, vyvolá vlnu neobvyklého vzrušení a bezprecedentních zmatků mezi obyvatelstvem zeměkoule pro svou neuvěřitelnost a nepochopitelnost. Tento nadlidsky mozek, jedinečný svého druhu, který za všechny uvažoval, za všechny rozhodoval a plánoval život, zmizí z Enrófu v jednom okamžiku. To smete všechny vžité představy a plány a zviklá celou předtím vypracovanou ideologii. Čím větší moc shromáždí ve svých rukou antikrist, tím více se bude po jeho zániku lidstvo podobat kolu bez spojovací osy, kdy se špice rozsypou na různé strany a loukot' se bezcílně a neřízeně kutálí kamsi dál.

Rozsypávající se špice bude představovat elita antikrista, která se skládala převážně z polojigvů a byla tlumočnickem jeho vůle národním masám. Zpočátku moc automaticky přebere ona. Místo jednoty však v ní začne krutá prance, jak to vždy bývá mezi démonickými bytostmi, které přestane spojoval princip tyranického násilí. Vzájemné požírání ve společenské špičce budou provázet chaotické výbuchy nevázaných vášní v masách a kvas nikým neřízených rozumů.

Nenávist ke zmizelému vladaři, která se dříve jen mlhavě rodila v duších, propukne a živelně se projeví zvláště poté, co lidstvo pocítí nebezpečí, že bude vytlačeno polojigvy. Mnohé bude přehodnoceno: temná kouzla, která budou nyní pokládána za podvod, i zničení živočišné říše, ve které lidstvo nyní uvidí předeheru ke svému vlastnímu plánovanému zničení, i hekatombly lidských obětí, i zrození zrůdných nelítostných polojigvů, a hlavně největší křivda antikrista, který sliboval všem absolutní sexuální svobodu, ale pouze svým nejbližším pomocníkům povolil mít požitky z mučení a trýznění a pouze sám se zabýval lidožroutstvím.

Brzy takové výbuchy vášní přerostou do potyček různých seskupení a polobanditských spolků, jež okamžitě hojně všude vzniknou, ale i prostě rozběsněného davu. Některé skupiny z elity antikrista se pokusí zřít se jeho jména a dokonce ostře odsoudí předcházející historické období. Jenže vzhledem k těsnému spojení jejich vlastní minulé činnosti s činností vladaře nikoho nepřesvědčí

podobná pozdní změna pozic. Vše spojené se jménem zemřelého zasáhne zběsilý výsměch a touha po ničení ze strany právě té lůzy, kterou se on snažil morálně rozkládat po celý svůj život, dokonce po dva životy. V tom všeobecném zmatku se z katakomb vynoří zbylí stoupenci *Růžce Světa*, jenže v atmosféře otrávené tak dlouhou nadvládou Zla se nenajde skoro nikdo, kdo by byl ještě schopen vnímat jakékoliv prohlášení světlé duchovnosti. Proto všechna kázání v tomto směru zůstanou lidským vědomím nepochopena, jako kdyby byla v cizím jazyce. Počet nově přesvědčených se omezí na jednotlivce a zbytky *Růžce Světa* se brzy stanou terčem nové vlny pronásledování.

Zato však bude dosaženo naprosté sexuální svobody. Rozpoutá se to, co za vladaře zůstávalo zakázaným ovocem pro masu: sadismus a sexuální lidožroutství. Zrychlí se proces rozpadu univerzálního státu, přičemž anarchie uvnitř každé jeho části se dá v některých místech jakž takž zvládnout za pomoci drakonických akcí.

Obzvláště drastické formy bude mít vzájemná zášť lidí a polojigvů. Větrelci budou silně pohrdat lidstvem jako nižší a k ničemu neschopnou rasou, a lidé budou nenávidět ty pouze racionální bytosti jako sprosté uchvatitele jejich základních práv, jako oživlé podoby mechanických robotů, kterým není dáno pochopení lidských vášní a kteří plní zákeřný plán úplného zničení lidstva. Z této vzájemné nenávisti brzy vyroste poslední světová válka. Polojigvové se udrží v bývalé metropoli světa a odtud povedou útok všemi směry s cílem jednoznačně ovládnout povrch země a ukončit chaos. Jelikož se za antikrista nevěnovala pozornost vývoji vojenské techniky,³² ukáže se, že obě strany mají příliš málo prostředků k ozbrojenému boji. Ty prostředky se budou vynalézat a zdokonalovat během války, která se tím prodlouží. Je dokonce možné, že válečné nástroje budou primitivnější než ve druhé polovině 20. století. Žádná ze zúčastněných stran nebude jednotná. Zbytky bývalé elity, které přežijí vzájemné roztržky a nestanou se obětmi rozvášněného davu, se mezi sebou nedokážou definitivně domluvit. Tím spíše bude nesourodá koalice státních útvarů lidí, ale lidé začnou tlačit na nepřítele svým počtem. Během války bude obsazena slavná metropole a vztek mas se projeví ve zběsilém drancování tohoto města se vším jeho přepychem. Část obyvatelstva bude nelítostně, přesněji řečeno sadisticky vyhubena, druhá v panice opustí město, které se za několik dní stane hromadou smrdutých rozvalin. A pouze zobrazení ďábelských orgií a zvěřských úkonů na zdech budou svědky ohně požárů a hnusu zpusťování.

Ve víru celosvětové krvavé bakchanálie se objeví i hnutí světlého zaměření, budou však v pozici pronásledovaných, izolovaných a skoro nikomu nepochopitelných. V jisté míře se takoví jedinci objeví dokonce mezi polojigvy – vzdálený článek těch potencií, které se již v naší době projevily faktem obrácení Velkého Jigvy Drukkargu a jeho nemnohých následovníků. Mezi polojigvy však takových bude mizivá menšina.

Nevím, kolik let bude trvat období od zániku knížete tmy do směny eónů, v každém případě nebude dlouhé a ke konci se společnost na povrchu Země

ponoří do všeobecného chaosu. Některé oblasti se vskutku stanou tím, čemu se nyní říká měsíční krajina. Jiné se zalknou návaly anarchie, boje všech proti všem. V dalších se vynoří místní tyrani a uchopí některé technické vynálezy, umožňující kontrolovat chování mas; někteří z tyranů získají podporu různých vrstev obyvatelstva jakožto jediná síla, která alespoň nějak stmeluje společnost. Budou i takové oblasti, kde nastane úplný ekonomický krach a prudký technický regres. Izolovaná lidská seskupení se vrátí k primitivním způsobům získávání existenčních prostředků. Celkové panorama se nezměrně zhoršuje tím, že morální úroveň této epochy bude tak nízká jako nikdy předtím, ani v dobách prehistorických.

Nikoliv za antikrista, ale dvě až tři desetiletí po něm dosáhne řádění Zla na zemském povrchu svého vrcholu. Neboť „strhla se bitva na nebi: Michal a jeho anděl se utkali s drakem. Drak i jeho anděl bojovali, ale nezmohli, a nebylo již pro ně místa v nebi. A veliký drak, ten dávný had zvaný ďábel a satan, který sváděl celý svět, byl svržen na zem a s ním i jeho anděl. A slyšel jsem mocný hlas v nebi: Nyní přišlo spasení, moc a království našeho Boha i vláda jeho Mesiáše... Běda však zemi i moři, neboť sestoupil k vám Ďábel, plný zlosti, protože ví, jak málo času mu zbývá.“ (Zj 12,7–12)

V přírodě se začnou dít nevysvětlitelné jevy, které budou děsivé jako předzvěst jakési kosmické katastrofy, zatím nebývalé a možná poslední. Pouze nepatrná hrstka těch, kteří přežijí a budou roztroušeni po všech koutech země, pochopí smysl těchto jevů. Pochopí, že to konečně po více než dvou tisíciletích po Golgotě Planetární Logos získal svou plnou sílu, postačující k tomu, aby byla uskutečněna proměna Země.

„A ukázalo se veliké znamení na nebi: Žena oděná sluncem... Ta žena byla těhotná a křičela v bolestech, neboť přišla její hodina... A drak se postavil před ženu, aby pohltil její dítě, jakmile se narodí. Ona porodila dítě, syna... ale dítě bylo přeneseno k Bohu a jeho trůnu... A té ženě byla dána dvě mocná orlí křídla, aby mohla uletět na poušť do svého útočiště, kde ukryta před hadem byla zachována při životě rok a dva roky a polovinu roku. A had za ní vychrtil ze chrtánu proud vody jako řeku, aby ji smetl. Ale země přispěla ženě na pomoc, otevřela ústa a pohltila tu řeku, kterou drak vychrtil. Drak v hněvu vůči té ženě rozpoutal válku proti ostatnímu jejímu potomstvu, proti těm, kdo zachovávají příkázání Boží a drží se svědectví Ježíšova.“ (Zj 12,1–2, 4–5, 14–17.)

Co znamená „Žena oděná sluncem“? To je Zventa-Sventána v objetí Planetárního Logu rodící Velikého Ducha druhého eónu. Ve světové historii se to projeví skrze *Růžičku Světa*, která za velkého utrpení připravuje lidstvo v době před antikristem, za něho a po něm a představuje jakousi nádobu pro přijetí tohoto rodícího se Ducha.

Konečně bude jedno ze znamení pochopeno jako znak toho, že ve vyšších světech metahistorie je vše připraveno a nastávají poslední dny starého eónu.

Několik desítek lidí – vše, co zbyde z *Růžičky Světa* –, naváže spojení s tím málem z lidí a polojigvů, kteří nezávisle na Jednotné Církvi, a dokonce aniž by o ní

věděli, provedli vnitřní volbu světlého zaměření. Bude dáno znamení, že přichází čas sjednocení všech bratrů Světa v jednom bodě zemského povrchu. Přes všechny překážky se sejde dohromady sto nebo dvě stě věrných, a poslední z vrchních učitelů se postaví do jejich čela. Ve Zjevení Janově je toto místo hebrejsky pojmenováno „Harmageddon“.³³ Nevím, co znamená toto slovo. Zdá se mi, že tato velká událost se uskuteční na Sibiři, ale proč pro místo posledního setkání bude zvolena tato země, mi není známo.

V tuto chvíli se zachvěje odshora dolů celý Šádánakár.

Ve světech andělů, daimónů a stichiálií, ve všech světech vzestupné řady se zjeví Ten, jenž krácel cestami pozemské Galileje před tolika staletími. Nepředstavitelný jásot zachvátí tyto světy, a jejich obyvatelé projdou ještě jednou světlejší transformací.

On se zjeví ve všech zatómisech lidstva a všechny synkléty budou následovat jeho sestup do Enrófu.

Kníže tmy děsil lidi, když se zjevoval ve třech nebo čtyřech fyzických podobách současně. Kristus se zjeví v tolika podobách, kolik jen bude v tu dobu v Enrófu vnímajících vědomí, každému z nich se ukáže a ke každému promluví.

Tyto podoby v nepostižitelném sjednocení budou spojené v té jedné, nejvyšší, vlající v oblacích v celé své nesdělitelné slávě.

A nezůstane v Enrófu žádná bytost, která by neviděla Boha Syna a neslyšela Jeho slova.

A stane se to, o čem v Písmu vypráví alegorické prorocktví o Posledním Soudu.

Prostranství Enrófu se prozatím nezmění, ale materiálnost člověka bude změněna.

Ten, koho tato hodina zastane v Enrófu, projde nikoliv smrtí, ale jednou ze dvou protikladných transformací.

Ti nemnozí z lidí, kteří zůstanou věrní, promění se fyzicky, jejich materiální vrstvy budou vmžiku prosvětleny. Ti zůstanou v Enrófu.

Většinu však, ze které se bude skládat ďáblolidstvo, čeká opačná proměna: aniž by zemřeli fyzicky, promění se tělesně tak, že se ocitnou ve světech Odplaty. Nejdříve ve vrchních očisticích, pak budou klesat dolů, každý v souladu se svou karmou.

Nepatrné množství jigvů zůstane v Enrófu a stane se jakousi zvláštní rasou, řízenou prosvětleným boholidstvem. Ostatní klesnou ke Dnu Šádánakáru a později se pozvednou do vrstvy sjednocených šrástrů.

Vyšší živočichové, kteří se zachránějí před antikristovým vražděním a budou se nacházet v Enrófu v době střídání eónů, budou odměněni za své utrpení: prožijí stejnou proměnu jako lidská menšina a doplní tak počet obyvatel země ve druhém eónu.

Spasitel dosáhne božské moci a sestoupí i do jiných vrstev. Ve všech šrástrech zmatení a šokování jigvové spatří na vlastní oči Toho, jenž vyzářuje vlny lásky a světla. Zjevení Planetárního Logu, kterého jejich zvrácený rozum pokládal za rebela a strašného tyrana, vyvolá změnu v zaměření jejich vůlí nehledě

na stejný stav karrochů a přivodí jejich zapojení do pomalého procesu prosvětlování antilidstva a rubu světa. Cośi podobného čeká i raruggy. A velmocenských démonů v okamžiku změny eónů již nebude: všichni, až na jednoho, se dostanou ještě předtím do Uppumu, a jejich záchrana se stane jedním z úkolů druhého eónu.

Pouta trpících v očistcích a magmatech budou překonána, jejich materiálnost se odlehčí, probudí se schopností duchovního vnímání a zajatci začnou vzestup po stupních světů vzestupné řady.

Strašidelné démonické bytosti se vrhnou dolů, neboť Digmat bude již zničen v tom metahistorickém okamžiku, o kterém Apokalypsa vypráví jako o jejich porážce v nebeské válce a o jejich pádu na zem. Budou se bránit v Gaššarvě, Cebrumru a v měsíčním pekle.

Ale Spasitel sestoupí ještě níž, do vrstvy, kam se předtím nemohl dostat nikdo, kromě panujícího v ní Gagtungra. Otevřou se brány Sufethu, hřbitova Šádánakáru, jež byly od věků uzavřeny, a proudy božského světla naplní celou tu pustinu, osvětlenou do té doby pouze fialovým sluncem antikosmu. Umírající skořápky opuštěné monádami se pozvednou vstříc životodárným paprskům. Oživující dech Logu dá nový život těmto položivým zbytkům duší, odsouzeným k druhé smrti, které však ještě neprošly definitivním rozpadem svých šeltů. Hřbitov Šádánakáru zmizí navždy.

Všech čtyřiatřicet synklétů lidstva a všechny myriády prosvětlených duší – jak ty, které vybudovaly základy svého vzestupu ještě v prastarých civilizacích Atlantidy, Gondwany či Egypta, tak i ty, které nastoupily tuto cestu až v pozdějších staletích a dosáhly zářivé Arimóji skrze mučednictví v posledních staletích historie – všechny budou následovat Spasitele Krista v sestupu do Enrófu, nezrodí se, leč se zjeví a zabydlí zemi.

„A slyšel jsem zpěv jakoby ohromného zástupu, jako hukot množství vod a jako dunění hromu: Haleluja, ujal se vlády Pán Bůh náš všemohoucí. Radujme se a jásejme a vzdejme mu chválu; přišel den svatby Beránkovy, jeho choť se připravila a byl jí dán zářivě čistý kment, aby se jím oděla. Tím kmentem jsou spravedlivé skutky svatých. Tehdy mi řekl (Anděl): „Piš: Blaze těm, kdo jsou pozváni na svatbu Beránkovu.“ A řekl mi: „Toto jsou pravá slova Boží.““ (Zj 19, 6–9.)

Tím se dovrší mystérium prvního eónu, zápasu mezi Tmou a Světletem o vládu na Zemi a porážkou Tmy.

Potom začne svatební hostina. Logos Planety a její Církev se spojí v nevýslovné lásce v nitru Světové Salvaterry, v bezmezných výšinách.

Tak začne druhý eón, o němž mluví prorocství jako o tisíciletém království spravedlivých. Cílem tohoto eónu je proměna celého Šádánakáru a spása všech, kteří se zřítíli, zůstali pozadu, propadli do hlubin světů Odplaty.

Neboť síly Gagtungrovy, vyhozené z Enrófu, udrží zatím moc v některých jiných světech částečně proto, že v očistcích a místech utrpení zůstane ještě mnoho těch, kteří udělali osudovou chybu v posledních historických epochách. Vystane tedy úkol dovršit proměnu temných světů, počatou Kristem ještě během tří velkých

dnů mezi Golgotou a Vzkříšením. Proměnu míst nekonečného utrpení v dočasnou očištku a očištku ve světy duchovního zotavení, pozvedávání všech trpících skrze tyto vrstvy do světa Prosvětlování.

Na Zemi neohrožené boholidstvo, vedené a usměrňované Kristem a Zven-tou-Sventánou, začne proměňovat a produchovňovat vše, co zůstalo od jeho předchůdců v Enrófu: zničenou přírodu, města a civilizace.

Druhý eón nepozná lidské zrození, ani nemoci a smrt, ani utrpení duše, ani nepřátelství a boje; pouze lásku a tvořivost pro záchranu ztracených a prosvětlení všech vrstev hmoty. Neboť proto existují všechna lidstva a všechna sdružení: jak naše, tak i andělské i daimónské i říše zvířat i stichiálie a všechny hierarchie Světa. Kvůli tomu se právě vtělujeme tady, v hutné, zatím neprozářené materialitě.

Přijde i ta vzdálená doba, kdy se stane úkolem prosvětlování těch nejhutnějších a nejtěžších vrstev, těch nejnižších. Kdo jiný než dobrovolní mučedníci budou řešit tento úkol? Neboť po odchodu z Enrófu se budou nořit do takové tmy, kde každá strávená chvíle je velkým utrpením.

Mezi lidstvem zla již nebude, avšak v démonických světech temné síly budou ještě klást odpor. Nikdo kromě Vševědoucího netuší, kolik tisíciletí potrvá království spravedlivých na Zemi. Čas se totiž stane jiným než nyní, promění se ve zlatou symfonii souběžně proudících časů, a dovrší se to, co my nazýváme historií. Obsahem času nebude historie, ale vzrůst světové harmonie.

V rozkvětu druhého eónu se vyprázdní všechny vrstvy Odplaty. Příbytek démonů již nebudou napájet vyzařování utrpení, vyzařování zloby a vyzařování chťiče, proto bohoborecké bytosti jedna za druhou ztratí svou démonickou přirozenost. Ke konci druhého eónu se vyprázdní a promění i sama Gaššarva, zmizí Dno, a pouze Gagtungr v nepřístupném Šogu bude opakovat své „Ne“, čerpaje síly z antikosmu Galaxie.

Jenže pokud planetární démon, opuštěný pomocníky, setrvává ve zlu tváří v tvář zdrojům Světa uprostřed proměněné bramfatury, žádné síly Luciferovy mu nejsou schopny pomoci pokračovat v zápase se silami Prozřetelnosti.

Pokořený pak opouští bramfaturu úplně a hledá nové příbytky a nové cesty ke svému tyranskému snu v jiných končinách Vesmíru.

Jestliže Gagtungr, osamocený v proměněném a jásajícím Šádánakáru, řekne konečně Kristu a Bohu „Ano!“ – vstoupí Šádánakár do třetího eónu. Pak zmizí z kosmického Enrófu, jako kdysi zmizela planeta Daija, aby ve vyšších, nepředstavitelných formách bytí se řešil úkol třetího eónu: vykoupení Gagtungra. To příchod třetího eónu prorokuje veliký anděl Apokalypsy, když sděluje, že již nebude času.

Tak ve svém vzestupu od jednoho světa k světu dalšímu,
od slávy ke slávě,
budeme my všichni, bydlící na Zemi dnes, ti, kteří žili a ti, kteří se objeví
pro život příští,
blížít se k nevýslovnému Slunci Světa,

MOŽNOSTI

abychom dříve či později splynuli s Ním a ponořili se do Něj
pro společnou radost s Ním a společnou práci s Ním
při tvorbě vesmírů a vesmírů.

Daniil Andrejev 24. prosince 1950 – 12. října 1958

- 1 Moloch (fénic.) – v Bibli jsou takto označeny obřady, při nichž jsou přinášeny lidské oběti; starokanaanské božstvo, symbol síly vyžadující lidské oběti.
- 2 Výrok francouzského spisovatele vévody de Levi (*Výroky a myšlenky*).
- 3 Výrok vycházející z názvu básně R. Kiplinga *Břímě bílého člověka* (1899).
- 4 V poznámkových sešitech D. L. Andrejeva je mezi zápisky na pedagogická témata i nárys programu přednášek na takových školách: Oddělení: 1. Literární. 2. Hudební. 3. Výtvarného umění. 4. Divadelní. 5. Politicko-ekonomické. 6. Historické. 7. Nábožensko-filosofické.

36 hodin

Matematika	3
Fyzika	2
Chemie	2
Přírodověda	3
Zeměpis	2
Angličtina	3
Němčina	3

Nižší třídy

Všeobecná historie	6
Ruská historie	3
Ruská literatura	3
Světová literatura	2
Semináře	3
Jazykověda	1

Vyšší třídy

Zeměpis a geologie	3	Dějiny náboženství	3
Fyziologie	2	Politická ekonomie	2
Angličtina	2	Právo	2
Němčina	2	Filosofie	3
Všeobecná historie	6	Semináře	4
Ruská historie	3		
Ruská literatura	3		
Světová literatura	2		

(Od páté třídy místo práva astronomie).

- 5 Nejznámější indický filosoficko-náboženský směr, podle kterého je nejvyšší příčinou a skutečností všeho existujícího věčné, nestvořené Brahma (absolutno) a cílem bytí je dosažení splynutí individuálního duchovního principu (átman) a Brahmy.
- 6 Existencialismus – filosofický směr, který vznikl na počátku 20. století, snažící se bytí postihnout jako nedělitelnou celistvost, vydělující subjekt prožívající své „bytí-ve-světě“.
- 7 V Eleusině, starořeckém městě poblíž Athén, se nacházela svatyně mystického kultu Démétér a Persefoné. Mystéria (řec. μυστήριον – tajemství) jim zasvěcená probíhala jako náboženské, celostátní slavnosti v únoru (malá mysteria) a v září (velká mysteria) a byla doprovázena tajnými obřady zasvěcení.
- 8 Náboženská dramatická představení vznikla ve 13. století a během 14. a 15. století se rozšířila po katolické Evropě, zvláště ve Francii. Představení na biblické a evangelijní syžety tvořila někdy celé cykly s mnoha tisíci verši a stovkami postav a trvala i celé týdny; v 16. století byla tato představení papežem zakázána.
- 9 Jedná se o drama *Utrpení Páně*, které bylo hráno každých deset let na památku vysvození od moru v roce 1601 (1634) v údolí u vesnici Oberammergau v horním Bavorsku. V představení trvajícím jeden den vystupovalo 700 lidí.
- 10 Geocentrický model světa vytvořený C. Ptolemaiem.
- 11 Do naší doby se dochovalo sedm Aischylových tragedií: *Prosebnice*, *Peršané*, *Sedm proti Thébám*, *Spoutaný Prometheus* a trilogie *Oresteia*.
- 12 Zřejmě se jedná o dílo K. W. Glucka *Orfeus a Euridika* (1762).

- 13 Kalidásova dramata – *Malávika a Agnimitra*, *Vikrama a Urvaši*, *Poznávací znamení Šakuntali*.
- 14 Jedná se o některá Thákurova dramata jako *Génius Válmíkibo* (1881), *Obět'* (1890), *Volný tok* (1922).
- 15 *Lohengrin* (1850) a dramatické mystérium *Parsifal* (1882) – opery R. Wagnera.
- 16 Opera-legenda N. A. Rinského-Korsakova *Pověst o neviditelném městě Kitěž a panně Fevronii* (1904).
- 17 J 3, 8.
- 18 Hymny Rigvédy – nejstarší sbírka indických náboženských hymnů.
- 19 *Hymny bobu Atonovi*.
- 20 Nábožensko-filosofické komentáře k *Védám*.
- 21 Liturgický text: „Izajáš raduj se, panna počala...“
- 22 Srov. Mt 19, 6.
- 23 Zřejmě od Bháratta – jméno mýtického zakladatele rodu Bháratta, který dal jméno celé zemi: Indie – Bhrattašarva – Země Bhárattů.
- 24 Po přistání kosmických stanic (od roku 1964) na Marsu bylo zjištěna existence kanálů s bočními rameny, které připomínají vyschlá koryta řek.
- 25 KRAMINOV D., *Po Indii*, Moskva 1956.
- 26 Viz Zj 6, 2-4; 9, 17-20; 19, 11-5.
- 27 Sanskr. *Vyprávění o velikých Bháratech* – indický národní epos v sanskrtu, který byl vytvořen v polovině prvního tisíciletí př. n. l.
- 28 O díle *Otevřená cesta k všeobecnému míru a blahobytu* se hovoří v poslední knize V. S. Solovjova *Tři rozhovory o válce, pokroku a konci světových dějin*.
- 29 Dále následovala vyškrtnutá pasáž, která částečně opakuje text ze začátku čtvrté hlavy: „Nepředstavitelně hrůzostrašnou podobu Gagtungra spatřil duchovní zrak mnohých lidí, kteří pronikli do temných výšin Digmatu. Jeho černá křídla se prostírají od obzoru k obzoru, sám jakoby leží nad zuřícím světle fialovým oceánem a pozvedá svou temně šedou tvář k zenitu, kde nepopsatelnou barvou, vzdáleně připomínající fialovou, pulsuje oblouk klenoucí se od obzoru k obzoru – antikosmos Galaxie, v němž jsou soustředěny síly samotného Lucifera. Běda tomu, na koho zamíří Gagtungr svůj pohled a kdo se s tímto pohledem setká s otevřenými očima. Ze všech nositelů temného poslání mezi lidmi, kteří byli později zavlečeni do Digmatu, myslím, jediný Torquemada našel v sobě sílu vzpomenout v tento okamžik Jméno Boží. Ostatní monády se staly otroky ďablovými na bezpočet věků.
- Oblouk se někdy prohýbá dovnitř a síly Luciferovy se vlévají do Digmatu. Gagtungr je vstřebává a pozvedá svá křídla k černému nebi. – A mnoho takových emanací by bylo potřeba pro to, aby se planetární démon stal dostatečně silným a mohl stvořit anti-Logos v pozemském Enrófu.“
- 30 V originále „орологические процессии“ – horologie (řec. *ορος* – hora) – zkoumání změn geologických hornin; tento termín zavedl nebo jako jeden z prvních užil V. I. Roborovskij, badatel ve Střední Asii, jehož práce byly D. L. Andrejevovi známy (viz МАТВЕЕВ С. Н., *Замечательные исследователи горной Средней Азии*, Moskva 1946).
- 31 Z básně A. A. Bloka *Hlas z chóru*.
- 32 Dále následoval později vyškrtnutý text: „(pozornost byla zaměřena na kontrolu nad psychikou, na duchovní vyplnění přírody a na přizpůsobení okolních planet organickému životu)“.
- 33 Harmageddon (planina Megiddo) se symbolicky připomíná ve Zjevení (16, 16) jako místo poslední bitvy sil zla a nebeského vojska – takto bylo pojmenováno město u úpatí hory Karmel, kde probíhaly krvavé bitvy (Sd 5, 19); Megiddo nebo Megiddon znamená „místo Boží“, ale také pluky, oddíly.

STRUČNÝ SLOVNÍK

jmen, pojmů a názvů, které se nejčastěji vyskytují v textu

AGGA – všechny druhy materiálností naší bramfatury (viz *bramfatura*), stvořené nebo tvořící se démonickými silami. Liší se strukturálně od fyzických materiálností a vůbec od *siájry* (viz *siájra*) tím, že počet prvotních prvků aggy je velmi omezený a že žádná z jejích elementárních částic nemá ani svobodnou vůli, ani oduševnělost.

AITHOS – výron lidské žádostivosti.

ANTIKOSMOS – souhrnný název pro všechny světy vytvářené démonickými živly pro předpokládané nahrazování Božského kosmu. Do antikosmu naší bramfatury v současnosti patří vrstvy: *Šog, Digm, Gašarva, Sufeth a Dno*.

ARIMÓJA – v přítomnosti vytvářený *zatómis* (viz *zatómisy*) obecné kultury lidstva.

ARUNGVILTA-PRÁNA – neosobní, nevědomá, jemnohmotná substance, rozptýlená v *enrófu* (viz *Enróf*), přelévající se z jednoho těla do druhého a zajišťující možnost individuálních organických existencí. Pociťování přítomnosti arungvilty-prány bylo osou duševního života pramystického lidstva a bylo nejspíše prazjevením.

ASTRÁL – zde druhá jemnohmotná vrstva *monády* (viz *monáda*). První jemnohmotnou vrstvou, kterou utváří *monáda* sama, je *šelt* (viz *šelt*), zatímco na utváření *astrálu* se podílí velká *stichiálie* (viz *stichiálie*) Matka Země. Ta se podílí na utváření individuálních *astrálů* všech bytostí *Šádánakáru* (viz *Šádánakár*) – lidí, andělů, *daimónů* (viz *daimónové*), zvířat, *stichiálií*, démonů a dokonce i Velkých Hierarchií, když ty sestupují do vrstev, kde jsou zapotřebí. *Astrál* je nejvyšším nástrojem *šeltu*. Jsou v něm soustředěny schopnosti duchovního vidění, slyšení a čichu, hlubinné paměti, dále schopnost létat, schopnost komunikovat s bytostmi jiných vrstev, schopnost nazírání kosmických dálek a perspektiv.

BRAMFATURA – skoro každé nebeské těleso má řadu různých hmotných vrstev, tvořících propojený a navzájem podmíněný systém. Bramfaturami se těž

nazývají systémy spojené společnými procesy probíhajícími v jejich vrstvách. Hlavním procesem, který spojuje vrstvy většiny bramfatur naší Galaxie, je zápas sil Prozřetelnosti se silami démonickými. Jsou ovšem i takové bramfatury, které plně upadly do moci démonické, i takové, které se od ní již naprosto osvobodily.

DAIMÓNOVÉ – nejvyšší lidstvo Šádánakáru, obyvatelé sakuály (viz *sakuála*) světa s čtyřmi prostorovými souřadnicemi a různým počtem souřadnic časových. Daimónové procházejí procesem utváření podobným našemu, ale nastoupili jej dříve a uskutečňují jej s větším úspěchem. S naším lidstvem jsou spojeni nejrůznějšími nitkami (některé z nich vyjasní celkový výklad).

DIGM – příbytek Gagtungra, jeden ze světů s pěti prostorovými a množstvím časových souřadnic.

DINGRA – karossa (viz *karossa*) Ruska.

DRUKKARG – šrástr (viz *šrástr*) ruské metakultury (viz *metakultura*).

DUGGUR — jedna z vrstev démonických stichiálií, mající pro lidstvo zvláštní význam. Bytosti procházející inkarnacemi v Dugguru doplňují úbytek svých životních sil aithosem (viz *aithos*) – výrony žádostivosti lidstva.

EGREGORY – zde útvary odlišné materiality, vznikající z určitých psychických výronů velkých lidských společenství: plemen, států, některých stran a náboženských společností. Tyto útvary nemají monády, ale mají dočasně zkoncentrovaný náboj vůle a ekvivalent uvědomění.

EJCECHÓRE – zde démonická složka každé bytosti, jejíž materiální vtělení probíhalo za účasti *Lilith*, tj. je vlastní nejen lidem, ale též *Titánům*, *jigvům* a *rarruggům* i *wicraorům*.

ENRÓF – název naší fyzikální vrstvy – pojem srovnatelný s pojmem současného astronomického vesmíru. Je charakterizován trojrozměrným prostorem a jednosměrným časem.

EÓNY – zde světové periody charakterizované různým stavem Enrófu v nějaké bramfatuře. Rozdíl těchto stavů se určuje podle stupně projevu duchovních potencií v materiálnosti Enrófu. Přitom se hodnotí celkový převládající stav a ne jednotlivé odchylky od normy. Tak se v období vstupu Enrófu Šádánakáru do druhého eónu uskuteční transformace organické hmoty a při vstupu do třetího eónu i transformace hmoty neorganické. Tím se Šádánakár dostane za hranice světového Enrófu.

ÉTERICKÉ TĚLO – třetí z jemnohmotných vrstev vtělující se monády. Bez něho není možný žádný organický život v troj- a čtyřrozměrných světech.

GAGTUNGR – jméno planetárního démona naší bramfatury. Má tři osoby, stejně jako některé jiné z nejvyšších hierarchií. První hypostázi (osobou) Gagtungra je Velký Trýznitel *Gisturg*, druhou Velká Nevěstka *Fokerma*, třetí Velký Uskutečňovatel démonického plánu *Urparp*, nazývaný též Principem formy.

GAWACH – jemnohmotné vyzařování lidského utrpení, které naše bytost vylučuje jak během života, tak i během posmrtného sestupu. Gawach doplňuje úbytek životních sil celé řady démonických bytostí i samého Gagtungra.

GAŠŠARVA – jedna ze základních vrstev démonického antikosmu v Šádánakáru; svět dvou prostorových koordinát, sídlo různých a mocných démonických sil.

HIERARCHIE – v této knize se používá ve dvou významech:

1. hierarchie jako stupnice podřízených hodností církevních, vojenských či administrativních;
2. hierarchie (i v množném čísle) jako různé kategorie bytostí odlišné přirozenosti a odlišné materiálnosti – duchovních bytostí (např. hierarchie andělů, démonů, stichiálií, daimónů a mnohé další).

IROLN – jeden ze světů pěti prostorových souřadnic, sídlo monád lidstva.

JAROSVĚT – Bohem stvořená monáda, jeden z velkých demiurgů lidstva, vůdce národů ruské metakultury. Jméno smyšlené.

JIGVOVÉ – hlavní z ras antilidstva. Vysoce intelektuální démonické bytosti, obyvatelé „rubu světa“ – *šrástru*.

KAROSSY – lokální projevy veliké stichiálie lidstva Lilith (viz *Lilith*), spojené s jednotlivými národnostmi nebo nadnárody (viz *nadnárody*). Karossy nemají monádu, ale mají ekvivalenty vědomí a vůle.

KARROCH – pevné organické tělo některých druhů démonických bytostí (např. jigvů a raruggů – viz *raruggové*), analogické s fyzickým a vytvořené nikoli ze síajry, ale z *aggy*.

KRAGR – vrstva, v níž probíhají zápasy wicraorů (viz *wicraorí*).

LILITH – velká stichiálie lidstva, kdysi manželka prvního anděla, později modelovala fyzickou tělesnost lidského rodu a některých jiných bytostí. Dlouho před jejím vstupem do Enrófu současného lidstva byla její vlastní bytost demonizována Gagtungrem.

METAHISTORIE – 1. Souhrn procesů, probíhajících ve vrstvách bytí odlišné materiálnosti s jinými typy prostoru a času, které prosvítají občas skrze proces vnímaný námi jako historie. Nyní leží mimo pozornost vědy a její metodologie. 2. Náboženské učení o těchto procesech.

METAKULTURA – vnitřní sakuály Šádánakáru, představující jakési segmenty jeho nižších vrstev. Metakultury sestávají z různého počtu vrstev, avšak každá má nutně tyto tři: vrstvu *fyzickou* – místo přebývání příslušného nadnároda (viz *nadnárod*), tvořícího svou kulturu v Enrófu; dále *zatómis* – nebeskou zemi prosvětlených duší tohoto národa; a konečně *šrástr* – démonické podsvětí, protiklad zatómisu. Všechny metakultury mají kromě toho určitý různý počet vrstev Prosvětlení a vrstev Odplaty. Povaha těchto světů se v každé metakultuře mění v souladu s průběhem metahistorických procesů.

MONÁDA – zde prvotní nedělitelná nesmrtelná duchovní jednotka zrozená nebo stvořená Bohem. Vesmír představuje nesčetné množství monád a jimi vytvářené rozmanité druhy materiálnosti.

MONSALVAT – zatómis severozápadní metakultury.

MUDGABR – šrástr severozápadní metakultury.

NADNÁROD – skupina národností spojená obecnou, společně vytvářenou kulturou.

- NÁVNA** – Bohem zrozená monáda, jedna z Velkých Sester, ideální Pospolitá Duše ruské metakultury. Jméno smyšlené.
- NEBESKÉ RUSKO** (*Svatá Rus*) – zatómis ruské metakultury, sídlo jejího Synklétu.
- NÉRTIS** – jeden ze světů Prosvětlení, země zářivého odpočinku a blaženého pokoje.
- OLIRNA** – první ze světů vzestupné řady, země zemřelých, společná pro celé lidstvo, i když má v každé metakultuře své zvláštnosti.
- PLANETÁRNÍ LOGOS** – Velká, Bohem zrozená monáda, vyjádření Boha-Syna, božský rozum naší bramfatury, nejstarší, vlastně první monáda naší bramfatury, jejímž výrazem v lidstvu je Ježíš Kristus, stojící v čele přípravy našeho světa na střídání eónů. Planetární Logos je vůdcem všech sil Světa v Šádánakáru.
- RARUGGOVÉ** – druhá z ras antilidstva, představující bytosti, které vznikly vývojem velkých dravců dávných geologických epoch po nekonečné řadě vtělení ve vrstvách démonické materiálnosti.
- RODOMYSLOVÉ** – historičtí činitelé, mocně a blahodárně působící na osudy národa či státu, vedení ve své činnosti inspirujícím vlivem vyšších hierarchií národního vůdcovství.
- RŮŽE SVĚTA** – příští všekřesťanská církev posledních staletí, sjednocující v sobě církev minulosti a spojující se na základě svobodné unie se všemi náboženstvími světlé orientace. V tomto smyslu je *Růže Světa* interreligiózní nebo panreligiózní. Její hlavní úlohou je záchrana co největšího počtu lidských duší a odstranění nebezpečí duchovního zotročení příštím antibohem. Vznik *Růže Světa* v lidském společenství bude odrazem éterického zrození Zventy-Sventány v jednom ze zatómisů.
- SAKUÁLA** – zde systém dvou nebo několika vrstev různé materiálnosti, těsně mezi sebou propojených strukturálně a metahistoricky.
- SKRIVNUS** – horní z očistců křesťanských metakultur, který má svou analogii i v jiných metakulturách lidstva. To je nevyhnutelná posmrtná etapa pro všechny duše, kromě těch, jež po fyzické smrti vstupují přímo do Olirny a dále po stupních světů Prosvětlení.
- SVĚTOVÁ SALVATERRA** – konvenční název vrcholu a srdce Šádánakáru, jeho nejvyšší sakuála, složená ze tří světů: sídla Planetárního Logu, sídla Bohorodičky a sídla Zventy-Sventány.
- STICHIÁLIE** – kategorie Bohem stvořených monád, jejichž rozvoj probíhá v Šádánakáru převážně v říši přírody, avšak ve většině případů není spojen s fyzickým vtělením. Vzhledem k tomu, že lidstvo má též aspekt svérázné přírodní říše, existují různé druhy stichiálií, spojené nikoliv s přírodními živly v širokém smyslu slova, ale s přírodním, živelným aspektem lidstva.
- SYNKLÉTY** – houfy prosvětlených lidských duší přebývajících v zatómisech metakultur.

- ŠAWA** – jemnohmotné vyzářování některých stavů lidské psychiky, spojené s pocity „státnického komplexu“. Šawa doplňuje úbytek životních sil wicraorů, jǐgvů a raruggů.
- ŠADÁNAKÁR** – vlastní jméno bramfatury naší planety. Skládá se z velkého počtu (více než 240) vrstev různé materiálnosti, odlišného prostoru a času.
- ŠELT** – první z materiálních vrstev monády. Z materiálnosti pětirozměrných světů monáda utváří šelt, který slouží jako příbytek pro ni i její božské vlastnosti a jako pohotová zbraň. Nikoli sama monáda, jež zůstává v Irolnu, ale právě šelt je oním „já“, které putuje nižšími vrstvami kvůli jejich prosvětlení.
- ŠRÁSTRY** – materiální vrstvy jiných prostorových souřadnic, spojené s některými zónami fyzikálního těla planety Země, zejména s „kompenzačními výběžky“ pevnin, špičkami obrácených k zemskému středu. Jsou příbytkem antilidstva, které se skládá ze dvou společně žijících ras – *jǐgvů* a *raruggů*. Ve šrástrech jsou zvláštní velká města a vysoce rozvinutá démonická technika.
- UPPUM** – jedna z vrstev Odplaty, „Děšť Věčného Stesku“, peklo wicraorů.
- VOGLÉA** – jméno velkého démona ženské povahy, původce katastrofy, která kdysi postihla lidstvo Měsíční bramfatury. Po dlouhém stavu částečné izolace a boje jak se silami Prozřetelnosti, tak zčásti i s Gagtungrem nyní Vogléa spojuje své úsilí s úsilím planetárního démona.
- WICRAOŘI** – mocné, rozumné a velmi dravé bytosti, sídlící ve vrstvách souseďících se šrástry. Z lidského hlediska jsou to démoni imperiální, velmocenské státnosti. Je jich málo. V metahistorii hrají wicraoři významnou úlohu, protikladnou a dvojakou.
- ZATÓMISY** – nejvyšší vrstvy ve všech metakulturách lidstva, představující jejich nebeské světy; lůno vedoucích sil národů, sídlo synklétů. Celkový počet zatómisů včetně Arimóji, vytvářejícího se zatómisu *Růžje Světa*, dosáhl třiceti čtyř.
- ZVENTA-SVENTÁNA** – velká Bohem zrozená monáda, vyjadřující Věčné Ženství. Je to nevěsta Planetárního Logu, která sestoupila z duchovních kosmických výšin do vyšších vrstev Šádánakáru někdy před půl druhým stoletím a která musí projít prosvětleným vtělením (nikoli však fyzickým) v jednom ze zatómisů lidstva. Tuto metahistorickou událost odrazí v pozemském Enrófu vznik *Růžje Světa*.
- ŽRUGR** – wicraor Ruska.

REJSTŘÍK POJMŮ

A

Ae 162
agga 262–263, 576–577, 597, 599
Agr/Agra 164, 180–182, 206, 449, 503, 583
Ahriman (wicraor) 196
Achaš 216–217, 237
Achnos 160
Aithos 207, 301, 597, 598
Ajreng-Dalang (zatómis) 141
Allfokk (šrástr) 194
Alikanda 158
Amiuc 185
antibüh 26, 48, 53, 192, 262, 284–285, 288, 355, 433, 563, 572–573, 600
antidaimón 506
antikosmos 105, 117, 136, 170, 173–175, 186, 191, 261, 315, 328, 332, 591–592, 595, 597, 599
antilidstvo 143, 153–154, 170, 182, 189–190, 192, 196, 199, 208, 306, 382, 402, 463, 465, 475, 509, 564, 586, 591, 599, 600, 601
anti-Logos 574, 577–583, 586, 595
Aolínor 243
Arašamf 90, 213–214, 237, 565
Aréja 160
Arimója (zatómis) 142, 144, 146, 554, 571, 575, 579, 585, 591, 597, 601
Aru (šrástr) 194

Arungvilta-prána 60–61, 86, 112, 204, 251, 322, 536, 584, 597
Arvantakernis 242
Ásgard (zatómis) 148, 165
Astr 245
Ástrafairos 157–158, 160, 250
astrál 133, 157, 192, 225, 262, 282, 307, 345, 393, 415, 486, 576, 583, 585, 597
astrální tělo 111–112, 144, 159, 190, 219, 225, 262, 285, 415, 496
Atcheam 135
Avardal (wicraor) 197, 521
Azur 162

B

Babylon (šrástr) 119–120, 135–136, 190, 194–196, 217, 219, 242, 252, 254, 258, 281, 287, 289
Bartrad (wicraor) 197
Bajúšmi 246, 274
Biask 185, 198
Bílý jezdec 274, 510, 573
Bílý palác 146, 329
Bon (zatómis) 148
bramfatura 32, 98–100, 102–103, 111, 143, 157, 159–161, 170, 173–174, 178, 204, 206, 208, 242–244, 246, 249, 262, 268, 274, 282, 407, 563, 586, 592, 597–598, 600, 601

- Bubgišč (šrástr) 193
 Bustvič 181–182, 206–208
- C**
 Cebrumr (egregory) 64, 152, 417, 583, 591
 Celiror 243
 Cen-Tin (zatómis) 147
- Č**
 Čarmič (wicraor) 197
- D**
 Dabb (šrástr) 193
 Daffam 150
 daimóni 111, 132, 142–144, 152–159, 164, 177, 193, 204, 218–219, 246, 250–252, 286, 292, 301, 310, 342, 383, 390–391, 393, 409, 413–416, 419, 423, 437, 442, 472, 510, 579, 590, 592, 597, 598, 599
 Dajja 178
 Darainna 214, 237, 565
 Dejtrast 159
 Demiurgové 13, 58, 108, 119, 138, 142–144, 146–147, 174, 184, 193, 195–198, 219, 221, 243–246, 249, 253, 274, 279–283, 288–292, 296, 298–299, 301, 305–306, 308–310, 315–318, 323–324, 329, 331, 337–338, 342–343, 349–350, 352, 354, 356–357, 363, 365–366, 371, 374, 378, 382–383, 393, 397, 401–403, 406, 410, 416–417, 426, 432, 457–460, 462, 466, 484, 500, 506, 510, 511, 521, 564, 599
 Derajn 160
 Devan (šrástr) 194
 Devenga 243
 Digm/Digmat 170–171, 190–191, 207, 486, 490, 506, 520, 577, 583, 586, 591, 595, 597, 598
 Dingra 198, 218, 284–285, 288–289, 291, 296–297, 305–306, 315, 323–324, 342, 598
 Dirami 217
- Dno 173–174, 183, 186, 192, 194, 322, 334, 506, 509–510, 586, 592, 597
 Dno Šádánakáru 173–174, 186, 198, 321, 407, 504, 519, 586
 Doktrína 469–470, 473–475, 477, 484–486, 490, 492, 495–496, 498–501, 507–509, 513–518, 521, 533
 Dromn 183, 583
 Drukkarg (šrástr) 154, 182, 192, 194, 197–199, 208, 306, 309, 321–322, 325, 345, 367, 383, 403, 416, 426, 459–460, 462–465, 475, 500, 506–510, 515–516, 519–521, 523, 581, 588, 598
 Duggur 64, 154–155, 161, 206–210, 216, 218–219, 284, 345, 364, 396, 403, 416, 419, 442, 574, 579, 581, 583, 598
 Džannet (zatómis) 115, 140, 302
- E**
 Ea, viz Vlalor
 Eanna (zatómis) 115, 119, 136, 189, 554
 Edem (zatómis) 139–140, 242, 247, 302, 397, 563
 egregory 8, 139, 151–152, 165, 195, 280, 283, 285, 287–288, 290, 306, 327, 329–330, 332, 334, 542, 575, 583, 598
 Efror (wicraor) 196
 ejcechoré 218–219, 250, 284, 289, 305, 308, 316, 324, 394, 571, 598
 Enróf 97–99, 103–104, 111–113, 115, 117–118, 123–134, 136–140, 143–144, 147–162, 171–198, 204–228, 242–258, 262–264, 273–275, 280–283, 288–292, 295, 302–308, 319, 321, 345, 391, 407, 413, 427, 429, 433, 441, 443, 447, 450, 459, 462–466, 482, 487, 496–497, 500, 505–509, 518–521, 530, 533, 561, 565, 571, 576–580, 584–587, 590–592, 595, 597–599, 601
 eóny 8, 152, 156, 160, 164, 185, 197, 205, 217, 219, 228, 258, 264, 268–271, 276, 284, 413–414, 421, 448, 473, 572–573, 580, 583, 587–593, 598, 600
 Eramo 159
 ermastig 224–225
 Eroia 162

Estira 218
 éterické tělo 40, 76–77, 111–112, 124–126,
 128, 144, 156, 178–183, 187, 190, 192,
 195, 208, 214–215, 219, 225, 244–246,
 256, 264, 285, 288, 308, 393, 413, 503,
 509, 598

F

Fairos 127, 209, 229, 256
 Faltora 90, 215, 237, 565
 Faolemmis 246
 Fianna 159
 Flermos 160
 Flauros 159, 209, 213
 Fokerma 169, 581, 598
 Fongaranda 155–156
 Forajgor 243
 Foraun (egregory) 152
 Forsuf (wicraor) 196, 258–259
 Fošc (wicraor) 196
 Fukabirn 183–185
 Fur-Čžu (šrástr) 194

G

Gagtungr 103–106, 136–138, 147, 152,
 159, 161, 169–178, 184, 186, 189–197,
 207–208, 217–218, 223–224, 228, 231,
 249–252, 255–263, 274, 283, 288–289,
 299, 307, 315, 322, 329, 357, 382, 395,
 402, 448, 461, 463–464, 466, 486,
 490–491, 501, 506–507, 515, 519–520,
 575–579, 583, 586, 591–592, 595, 598,
 599, 601
 Ganga 120, 137, 219, 243, 567
 Gannix 205, 567
 Gauripur (zatómis) 148
 Gaššarva 143, 154, 171–174, 185–186, 192,
 194, 219, 262–263, 288, 290, 308, 322,
 325, 350, 397–398, 415–417, 464, 486,
 490–491, 496, 506–509, 520, 522, 576,
 586, 591–592, 597, 599
 gawach 103–105, 172–173, 185, 269, 301,
 309, 397, 463, 490–491, 507, 515, 528,
 585, 598
 Gebn 160
 Ghótimna 129–130, 132, 143, 256

Gímnos 160
 Gisturg 169–170, 580–581, 598
 Grezuar 160
 Gridruttva 146, 158, 329
 Gvegr 184

H

Hierarchie 47, 54, 59, 62, 78–79, 103, 105,
 110–111, 117, 131, 133, 138, 142–144,
 147, 157, 162–164, 182, 189–190, 208,
 215, 219, 221, 226, 242–246, 249–252,
 268–269, 279, 280–289, 291–292,
 295–296, 301–302, 308, 310, 317–318,
 321, 331, 334, 378, 408, 421, 426,
 436–437, 460–461, 505, 516, 520, 522,
 527, 530, 555, 562–568, 592, 597, 598,
 599, 600

CH

Changvilla 158, 224–225, 383
 Charada (wicraor) 196
 chochcha 486–487, 500, 504–507, 519
 Chranga 243

I

Ialu (zatómis) 135
 infrakosmos 480, 508
 infrafyzika 7, 167, 186, 290, 322, 411
 infrafyzický 8, 48, 73–74, 184, 189–191,
 193, 204–205, 283–285, 288, 307,
 309–310, 315, 319, 321, 323, 327–328,
 331, 411, 418, 446, 585
 interreligie 29, 31–32, 34
 Intil (zatómis) 149, 357
 involtace 137–138, 143, 159–160, 165, 170,
 194, 250, 283, 299, 315–316, 323, 337,
 342–344, 350, 365–366, 374, 403, 408,
 419, 426, 459, 465, 475, 497, 501, 507,
 521, 534
 Iora 160
 Iordis 160
 Iroln 11–112, 159, 249, 262, 282, 485–486,
 576, 585, 599, 601
 Irudrána 216
 Isong 224
 Istarra (wicraor) 197

Ivarójnís 242

J

Jaroslavět 142–144, 245, 279–289, 298, 305, 308, 318, 324–325, 338, 343–344, 352, 366, 372, 374, 382–383, 410, 426, 428, 432, 459, 462–463, 508, 564, 599

jigvové 170, 190–200, 218, 250, 262, 289, 302, 309, 367, 382, 426, 459–465, 475, 491, 500–501, 506, 509–510, 515–516, 519–521, 524, 588, 590, 598, 599, 601

Jíru (zatómis) 149

Jumarója 159

Junkif (zatómis) 149

Junukamn (šrástr) 194, 198, 419, 506

K

Kaermis 159, 222, 224

Kálí-Durgí 162, 425

karossy 195, 197–198, 218–219, 284, 288–289, 296, 305–307, 322, 324, 337, 342, 419, 598, 599

karech 190, 208, 218, 224, 516, 519, 577–578, 582, 585–586, 591, 599

Kartiála153–155, 158

Kattarama 209–210, 214

Kertu 149

Klingsor (zatómis) 115–117, 194, 262, 359, 500

Kragr 323, 599

L

Laal 161

Ladref 178–180, 184

Laj-Čžou (wicraor) 197

Lea (zatómis) 150

Liedárnis 242

Liga 27–31

Ligea 159

Lichanga 243

Lilith 111, 155, 190, 195, 215–219, 250, 284, 289, 306, 432, 571, 575–580, 585–589, 598, 599

Limuarna 246

Linat (zatómis) 134–135

Liurna 90, 92, 215–216, 237, 565–566

Ljuvárn 160

Logos 58, 100, 104, 115, 138, 144, 146, 186, 244, 246, 249–256, 261, 264, 268, 274, 280, 295–296, 302–303, 431, 519, 528, 563, 577, 589–591, 600, 601

Logos Šádánakáru 7, 218, 249, 301

M

Magirn 155, 159, 413

Magraléjnos 242

Maif (zatómis) 134

makrobramfatura 99–103, 170, 246, 299

Maniku 209–210

Maléin 160

meditorium 552, 555

Meru 115, 120, 137, 554

metabramfatura 158, 174, 208, 302

metahistorie 15–16, 70–71, 79–81, 100, 105, 117, 136, 151, 194–195, 198, 243, 256, 261, 277, 284, 303, 313, 317, 319, 344, 347, 349–355, 357, 363, 367, 387, 404, 422, 455, 457–458, 460, 468, 511, 513, 516, 535, 556, 589, 599, 601

metahistorický 7, 8, 13, 22, 26, 33, 43, 67, 69–85, 96, 98–101, 112–117, 139–141, 148, 155–157, 165, 194, 209, 218, 226, 242–245, 253–254, 257, 260, 263–264, 274–275, 279–280, 282–292, 295–296, 301–302, 305, 308–310, 315, 317–323, 328–334, 338, 342, 350–358, 365–370, 379–380, 383, 391, 397–407, 416–420, 427, 431, 436, 447–448, 457, 460, 462, 464–468, 472, 481, 484–485, 496, 500, 512–514, 527, 531, 553, 564, 572, 579, 591, 601

metakultura 7, 55, 62, 77, 104, 112–117, 123–125, 128, 130–150, 157, 162–163, 174, 177–178, 183, 185–186, 189–197, 241–247, 256, 263–264, 274, 279–292, 300–302, 306–310, 318, 322, 329, 341, 357, 382, 389, 392–393, 397–398, 407, 410, 418, 423, 437, 460, 466, 468, 471–472, 475, 506–507, 510, 520, 554, 561, 563–564, 598, 599, 600, 601

metapsychologie 540

metafyziologie 540

- metaéterický 244–245, 281–282, 288
mikrobramfatura 100, 108, 262
mikroego 320–322
Mladší Sestry 243–245
monáda 12, 44, 47, 51, 58, 64, 80, 87, 96,
99–112, 127, 131–133, 140, 145–146,
151, 156, 158–159, 169–171, 181, 186,
190, 200, 204, 208–209, 213, 218–219,
222–225, 243–245, 249–250, 254,
261–263, 266, 271, 274, 282, 284–285,
305, 324, 355, 382, 393, 407, 415, 431,
485–486, 576–579, 585–586, 591, 595,
597, 598, 599, 600, 601
Monsalvat (zatómis) 115–117, 139–140,
142, 157, 189, 194, 242, 280, 302, 397,
554, 563, 599
Moród 178–180, 503
Mudgabr 194, 198, 244, 419, 475, 506, 516,
520, 599
Murochamma 214–215, 237
- N**
Nadúrody 49, 112–117, 131, 136, 138–139,
142, 147, 149, 193, 195, 219, 243–245,
249, 253–254, 279, 281, 283–292,
296–310, 315, 318–324, 328–329, 335,
337–339, 343, 351–360, 363, 383, 393,
400–402, 405, 407, 426, 437, 484,
564–565, 599
Nambata (zatómis) 147
Nammarájnos 242
Naolítis 246
Natólis 159
Návna 143, 150, 197–198, 245, 279–282,
284, 286, 288–289, 291–292, 298–299,
306, 323–324, 334, 345, 352, 374, 382,
403–405, 420–421, 426–428, 432, 437,
440–441, 464, 564, 600
Nebeská Indie 129, 137
Nebeské Rusko/Nebeská Rus 75, 128,
137, 142–146, 181, 189, 197, 208, 215,
245, 280–284, 287, 292, 381–382, 417,
423, 432, 563, 565, 600
Nebeský Jeruzalém 139, 143–144, 146,
163, 282, 295, 299, 302
- Nebeský Kreml 75, 142, 144, 154, 309,
382, 450, 554
Nebeský Nil 135, 137
Nergal (šrástr) 194
Nértis 128–129, 256, 600
Niatos 159
Nibruskové 209–210, 216
Nigojda/Nigojja 224, 228, 238
Nigvéja 160
Nichórd (zatómis) 138–139
Nikisaka (zatómis) 141, 150
Nirvána 141, 162, 247, 302, 573
Nirúddcha 162
Nissuš (wicraor) 197
Nivenna 216, 237, 566
Nugurt 205, 216
- O**
Oamma 245
Odgjána 159
Okrus 183–184
Olrna 64, 103, 124–127, 132, 157–158,
203, 209–210, 250, 254, 256, 509, 519,
600
Olymp (zatómis) 115, 138, 153–154, 189,
554
Orion (soustava bramfatur) 99, 102, 127,
149, 159
Orliontána 203
- P**
Planetární Logos viz Logos
Plejragor 243
Pleróma 248, 267, 276
polojigvové 192, 585–589
Pospolitá Duše 135, 138, 143–146, 197,
243–244, 250, 253–254, 280–281, 285,
290–291, 306, 308, 324, 337, 393, 401,
405, 437, 440, 521
Povurn 217
Před 148
Propulk 182–186, 198, 357
- R**
Rafag 181–182, 208
racht 509

- Ráj 139, 157, 189, 563
 Ramn 159
 Ramnagor 243
 Rangarajdr/Rangaraidra 245, 279–281, 324
 Ranmatírnis 242
 Raóris 246, 274, 431
 raruggové 190, 192–198, 208, 218, 224, 306, 309, 345, 465, 501, 516, 519–521, 524, 591, 598, 599, 600, 601
 rodomyslové 8, 131–132, 135, 282, 292, 301, 308, 310, 316, 318, 320, 324–325, 341, 343–344, 349, 370–371, 406, 565, 600
 Ró 158
 Ron 209–210, 214
 Růže Světa 7, 9, 11–20, 31–37, 39–49, 52–53, 62–63, 69, 73, 86–87, 97–98, 107–109, 117, 142, 150, 152, 163–164, 234–235, 237–238, 267, 271, 274–275, 300, 356, 365, 385, 401–403, 405, 410, 418, 433, 435, 448, 450, 522, 527–529, 532, 535, 539–545, 547–560, 563–569, 571–572, 575–581, 584, 586, 588–589, 600, 601
 ryfry 172
- S**
- sakuály 7, 95, 98–99, 112, 117, 119, 123, 129–131, 140, 147, 150–163, 171–172, 177, 183, 185, 189, 191, 194, 203–204, 210, 217, 223–224, 241–252, 256, 274, 280, 290, 413–414, 598, 599, 600
 Saóra 246
 Serbarájnís 242
 Seth 193
 siajra 262, 519, 576–577, 597, 599
 Siánna 217
 Sibrána 159
 Siringa 243
 Skrivnus 178–179, 184, 321, 503, 583, 600
 Soldbis (zatómis) 161
 stichiálie 7, 41, 48, 59, 86–93, 108, 111, 128, 131, 133, 135, 138, 142–143, 149, 151, 154–159, 175, 201, 203–206, 209–211, 213–223, 237–238, 241, 245–246, 250–253, 280–282, 286, 289, 297, 302, 306, 393, 403, 417, 420, 432, 442, 470, 535–537, 540, 552, 556, 561, 565–569, 575, 579, 584, 590, 592, 597, 598, 599, 600
 Stranganor 243
 Stebing (wicraor) 197, 501, 506–507, 515, 518, 521
 Sufeth 186, 208, 246, 256, 398, 591, 597
 Sukhavátí (zatómis) 141, 247, 276, 554
 Sumera (zatómis) viz Meru
 Světová Salvaterra 7, 144, 161, 241, 246–247, 252, 256, 282, 296, 299, 302, 309, 329, 591, 600
 světy Odplaty 7, 153, 171, 177, 250, 256, 286, 579, 585–586, 590–592, 599, 601
 světy Prosvětlení 112, 131, 146, 382, 509, 599, 600
 Svix 205
 synkléty 75, 77–78, 111, 115, 117, 131–158, 162–163, 177, 181–182, 186, 189, 193, 195, 199, 214, 241–242, 246–247, 251–252, 256, 258, 264, 274, 279, 288, 290, 295, 306, 308, 318, 324, 329, 344–345, 382–383, 392–393, 397–398, 400, 410, 412, 414, 419, 423, 434, 449, 462, 466, 500, 503, 506, 509–511, 519, 523, 535, 552, 554, 556, 560–561, 564–565, 568, 571, 579–580, 585, 590–591, 600, 601
- Š**
- šawa 259, 601
 Šádánakár 7, 32–33, 43–45, 48, 58–59, 62–63, 78, 81, 83, 87, 98–105, 111–114, 117, 121, 123, 125–127, 132, 137, 143–147, 151–157, 159–163, 167, 169–186, 189, 192, 194, 198, 201, 203–204, 207–209, 213, 218–219, 222, 224–225, 239, 241–247, 249–256, 261–262, 274, 279–285, 299–302, 306–307, 321, 324, 329, 354, 398–399, 405, 407, 413–414, 419, 422–423, 430–432, 437, 442, 463, 472, 481, 499, 504, 507, 510, 519, 534, 555, 563, 565,

- 579, 582, 586, 590–592, 597, 598, 599,
600, 601
- Šalem 209–211, 253
- Šan-ti (zatómis) 115, 136, 141
- Šartamachum 204–205
- Šátrittva 162
- šelt 111–112, 132, 153, 156, 159, 171, 173,
179, 183, 186, 192, 198, 204, 208, 213,
222–225, 228, 250, 262–263, 310,
322–323, 332, 345, 393–394, 471,
485–486, 509, 576, 583, 585, 591, 597,
601
- šeoly 177–179
- špitály 133
- Šim-big 182–183, 205, 523
- Šog 170–171, 586, 592, 597
- Šostr 197
- šrástry 7, 115, 119, 136, 143, 147, 152–154,
177, 182, 189–199, 203–206, 224, 253,
256, 258, 289, 306, 322, 397, 463, 466,
474, 500–501, 506–510, 516, 518–521,
564, 582, 585, 590, 598, 599, 601
- T**
- Taltnom (zatómis) 149
- Tanit 161, 207
- Tartar (šrástr) 194
- Tovija 158
- Tokka (zatómis) 148
- Tramnos 160
- Trimóija 160
- transformace 25–26, 36, 40, 86, 97,
103–104, 126, 144, 214, 254, 582, 590,
598
- transfyzický/transfyzika 7, 43, 53–54,
59–61, 67, 69–70, 76–81, 83, 87, 93, 96,
98–99, 112–114, 117, 130, 136, 140,
148–149, 151, 153–156, 177, 183–186,
195, 197, 203, 214, 216, 225–228, 251,
262, 270, 288, 308–309, 322, 328,
330–333, 351, 369, 378–379, 391–392,
397, 401, 408, 418, 441–442, 447, 449,
470, 500, 531, 536, 538, 569, 572–577,
580, 582–583
- transmýtus 112–117, 133, 137–143, 158,
162–163, 216, 241, 253, 261, 282, 285,
287, 290, 292, 296, 298–303, 305, 364,
382, 400, 417, 560, 562
- Tugibd (šrástr) 194
- U**
- Udgrogr (egregory) 152
- Ukarvair 184, 357
- Ukurmija (wicraor) 197, 521
- Unidr (wicraor) 196
- Uppum („Děšť Věčného Stesku“) 197,
323, 520, 591, 601
- Urparp 169–170, 173, 419, 427, 462,
485–487, 490, 495–499, 506–509, 521,
576–577, 580, 598
- Urm 153–155
- Usnorm 157–158, 209–210, 214, 224, 256,
563
- Ústr 197, 501
- V**
- Vaggag (wicraori) 197
- Vajita 215
- Vajúmn 217, 237
- Veatnór 159
- Velga 285, 288, 308, 320, 322, 325, 337,
464, 484
- Velké Hierarchie viz Hierarchie
- Velké Sestry 243–246, 249, 274, 279, 405,
437, 600
- věgrgrad 552–556, 559–560, 565, 569
- Viruána 160
- Vlanmím 215–216
- Vlarol 217
- Vogléa 150, 160–161, 206–207, 579, 583,
601
- volgry 180–181
- Vuálra 159
- W**
- wicraori 7, 8, 74–75, 119, 136, 138–139,
141, 143, 147, 149, 153, 177, 189,
191–199, 219, 244, 250, 253, 258–259,
305–310, 315–325, 328, 331, 337–338,
343–344, 349–354, 358, 360–361,
363–369, 373–374, 379, 382–383, 391,
397, 402, 426–427, 457–465, 485, 491,

496–497, 500–501, 506–508, 515,
518–521, 528, 542, 548, 599, 601

Y

Yrl 185–186

Ytreč 185, 205

Z

Zaolita 159

Zaránda 218

Zativ (egregory) 152

zatómisy 7, 112, 115, 117, 128–153,
156–161, 189, 193, 200, 213–215, 224,
245, 256, 274–275, 280–282, 287, 295,
301–302, 329, 357, 418, 423, 506, 509,
519, 528, 563–565, 590, 597, 599, 600,
601

Zerván (zatómis) 137, 164

Zing (šrástr) 194

zoogogika 234, 540

Zunguf 216

Zventa-Sventána 144, 249, 274–275, 280,
324, 382, 401, 403, 405, 427, 431–433,
436, 447–448, 528, 561, 564, 578, 589,
592, 600, 601

zvěstovatel 8, 37, 46, 57, 62, 144, 251,
260–261, 389–399, 403–406, 409–411,
414–416, 421–423, 435, 466, 565, 578
zvěstovatelství 8, 389–393, 398, 411, 427

Ž

Žag (egregory) 152

Žeram 153–155, 252, 413

Žimejra 224

Žrugr (wicraoň) 8, 197–198, 292, 305–308,
316, 318, 320, 323–325, 330–331, 338,
343, 345, 358, 366, 374, 378–379, 383,
426, 428, 457, 459–466, 475, 484, 491,
500–501, 506–510, 515–521, 601

žrugřici 198, 323, 459–465, 500

Žuršč 185, 255

Žunfleja (zatómis) 140, 147, 157

JMENNÝ REJSTŘÍK

A

- Abakumov, Viktor Semjonovič (1894–1954), ministr státní bezpečnosti SSSR (1946–1951), později zatčen a popraven 491, 503
- Abbásovci, dynastie arabských chalífů (750–1258), pocházející od strýce proroka Mohameda Abbáse 398
- Abrahám, starozákonní patriarcha, praotec izraelského národa 138
- Adam, ve Starém zákoně jméno prvního člověka 250
- Afanasij Irkutský, biskup 382
- Afrodité, řecká bohyně lásky a krásy, od Platóna (*Hostina*) vychází protiklad Afrodity Pandémos (Všelidové, též Všeobecné) a Afrodity Úranie (Nebeské) 162, 195, 218, 219, 270, 284, 425, 432, 452, 562
- Achaimenovci, staroperská dynastie (558–330 př. n. l.) 253
- Aischylos (asi 525–456 př. n. l.), starořecký dramatik 104, 555, 594
- Aksakovci, rodina 146
- Aksakov, Sergej Timofejevič (1791–1859), spisovatel 451
- Alexandr I. (1777–1825), ruský imperátor (od r. 1801) 198, 353, 366, 369–375, 377–381, 382, 383, 384, 385, 426, 433, 510
- Alexandr II. (1818–1881), ruský imperátor (od r. 1855) 146, 365, 457, 458, 459, 512, 517
- Alexandr III. (1845–1894), ruský imperátor (od r. 1881) 371, 459, 460, 512, 517
- Alexandr Jaroslavovič Něvský (1219–1263), novgorodský kníže (1236–1251), veliký kníže vladimirský (od r. 1252) 146, 198, 242, 292, 308, 318, 327, 382
- Alexej Michajlovič (1629–1676), moskevský car (od r. 1645) 165, 336
- Alexej Nikolajevič (1904–1918), velkokníže, carevič 146
- Alexej Petrovič (1690–1718), carevič, nejstarší syn Petra I. 366
- Aljochin, Alexandr Alexandrovič (1892–1946), ruský šachista 467
- Ala ad-Dín Džachan-Suz Husein (vládl 1149–1161), vládce dynastie Ghuridů 273, 504
- Alba, Alvares de Toledo Fernandes (1507–1582), vévoda, španělský vojevodce a politický činitel 273
- Alžběta (Jelizaveta) Alexejevna (roz. Luisa Maria Augusta, princezna bádenská, 1779–1826), carevna, manželka Alexandra I. 377, 380

- Alžběta Petrovna (1709–1761/1762), ruská imperátorka (od r. 1741) 352
- Amenhotep IV. Achnaton (vládl asi 1359–1342/1352–1336 př. n. l.), egyptský faraon, náboženský reformátor 135, 164, 253, 276, 559
- Amaterasu, japonská bohyně slunce 150
- Amitábha, jeden z významných buddhů mahájánového a vadžrajánového buddhismu 141, 276
- Amor, římský bůh lásky 426
- Anastasija Romanovna (?–1560), moskevská carevna, první žena Ivana Hrozného 310
- Amvrosij Optinský (vl. jm. Alexandr Michajlovič Grenkov, 1812–1891), hieromonach, starc Optinské poustevny 146, 242, 389
- Andersen, Hans Christian (1805–1875), dánský spisovatel 217
- Andrejev, Leonid Nikolajevič (1871–1919), ruský prozaik, dramatik, publicista 398, 399
- Andromaché, hrdinka řeckého eposu 425
- Anna Ivanovna (1693–1740), ruská imperátorka (od r. 1730) 352, 366
- Anna Leopoldovna (1718–1746), regentka za vlády Ivana VI. (1740–1741) 365
- Antigona, hrdinka řeckého eposu 425
- Antonij Pečerský (983–1073), zakladatel Kyjevsko-pečerské lávry (1051) 146, 242, 283
- Apollón, v řecké mytologii bůh léčitelství, proroctví a ochránce umění 138, 153, 489
- Arakčejev, Alexej Andrejevič (1769–1834), hrabě, vojenský a politický činitel 198, 373, 374, 482, 483, 484, 516, 523
- Aristotelés (384–322 př. n. l.), starořecký filosof 37, 246
- Arnold, Edwin (1832–1904), anglický básník, překladatel a novinář 95
- Áron, ve Starém zákoně bratr Mojžíše, první izraelský velekněz 426
- Artemis, řecká panenská bohyně, ochránkyně lovu 425
- Assarhadon (Aššur-achché-iddina, 681–669 př. n. l.), asyrský velkokrál 273
- Ašóka, staroindický vládce, vládl v letech 268–232 př. n. l. 246, 380, 385
- Aštarta, fénická bohyně plodnosti, mateřství a lásky 136
- Atahualpa (asi 1502–1533), vládce Inků 357
- Athéna Pallas, jedna z hlavních řeckých bohyň, patronka válečného vítězství, moudrosti, věd, umění a řemesel 138, 425
- Augustus, Gaius Julius Caesar Octavianus (63–14 př. n. l.), římský imperátor (od r. 27 př. n. l.) 399
- Augustinus, Aurelius (354–430), jeden ze čtyř západních církevních otců, teolog a filosof, kartaginský biskup 246
- Aurangzeb (1618–1707), poslední vládce mongolského panství (1658–1707) 315
- Avalókitéšvara, jeden z hlavních bódhisatvů v mytologii mahájánového a vadžrajánového buddhismu 163
- Avvakum Petrovič (1620/1621–1682), protopop, významná postava ruského staroobřadnictví, spisovatel 331, 351

B

- Bacon, Francis (1561–1626), anglický filosof a politický činitel 395, 450
- Bach, Johann Sebastian (1685–1750), německý skladatel a varhaník 394
- Bakunin, Michail Alexandrovič (1814–1876), revolucionář, jeden ze zakladatelů anarchismu 80
- Balzac, Honoré, de (1799–1850), francouzský spisovatel 393, 398, 421
- Basil Veliký (asi 330–379), církevní otec, teolog, biskup v Caesarii Kappadocké 242, 559
- Baudelaire, Charles (1821–1867), francouzský básník 394
- Baženov, Vasilij Ivanovič (1737/1738–1799), architekt 144
- Beatrice Portinari (vdaná dei Bardi, 1266–1290) 273

- Bědnjy, Děmjan (vl. jm. Jefim Alexejevič Pridvorov, 1883–1945), sovětský básník 185
- Beecher-Stowe, Harriet (1811–1896), americká spisovatelka 142
- Beethoven, Ludwig van (1770–1827), německý skladatel 104, 414
- Bělinskij, Vissarion Grigorjevič (1811–1848), literární kritik a publicista 333, 452
- Běljy, Andrej (vl. jm. Boris Nikolajevič Bugajev, 1880–1934), ruský prozaik, básník, teoretik symbolismu 399, 437, 438, 450, 452
- Berija, Lavrentij Pavlovič (1899–1953), od r. 1938 lidový komisař vnitra SSSR, v letech 1941–1946 náměstek předsedy Rady lidových komisařů SSSR, od r. 1946 první náměstek předsedy Rady ministrů SSSR, od března do července 1953 ministr vnitra SSSR, poté zatčen a popraven 185, 273, 503, 524
- Biron, Ernst Johann (1690–1772), hrabě, politický činitel, favorit carevny Anny Ivanovny, kuronský hrabě (od r. 1737) 353, 484, 516
- Blok, Alexandr Alexandrovič (1880–1821), ruský básník 146, 153, 208, 209, 237, 332, 390, 394, 396, 398, 399, 407, 426, 430, 432, 433, 435–439, 442–449, 450, 452, 453, 480, 595
- Bonaparti, dynastie založená Napoleonem I. Bonapartem (1804–1814, 1815, 1852–1870) 372
- Boris Fjodorovič Godunov (1552–1605), moskevský car (od r. 1598) 166, 316, 317, 512, 517
- Borodin, Alexandr Porfirjevič (1833–1887), ruský hudební skladatel 426
- Böhme, Jacob (1575–1624), německý filosof a mystik 430
- Braunová, Eva (1912–1945), milenka a od 28. 4. 1945 žena Adolfa Hitlera 498
- Brjusov, Valerij Jakovlevič (1873–1924), ruský básník, prozaik, kritik a literární vědec 392, 450
- Brodskij, Isaak Izraeljevič (1883–1951), malíř a grafik 488
- Brunhilda, hrdinka starogermánského eposu 425
- Buddha (dosl. Probuzený), přijaté jméno zakladatele buddhismu Sidhárty Gautámy (623–544 př. n. l.) 44, 79, 95, 119, 141, 162, 246, 247, 251, 252, 276, 302, 559, 573
- Bucharin, Nikolaj Ivanovič (1888–1938), funkcionář komunistické strany SSSR, ekonom a sociolog, zatčen a popraven 485
- Bulgakov, Sergej Nikolajevič (1871–1944), ruský filosof a teolog 64, 70, 80, 146, 332, 432, 437
- Byron, Georg Noel Gordon, lord (1788–1824), anglický básník a dramatik 120, 407–409, 450, 451

C

- Caesar, Gaius Julius (102/100–44 př. n. l.), římský diktátor, vojevůdce a spisovatel 155
- Calderón, de la Barca (1600–1681), španělský dramatik 397
- Caligula, Gaius Julius Caesar (12–41), římský imperátor (od r. 37) 258, 315, 490, 504, 523, 524, 582
- Cervantes Saavedra, Miguel, de (1547–1616), španělský spisovatel 394, 397, 414
- Cinger, Ja. A., autor učebnice 231
- Coleridge, Samuel Taylor (1772–1834), anglický básník 119, 397
- Comte, Auguste (1798–1857), francouzský filosof a sociolog 80, 395, 450
- Curie-Joliot, Irène (1897–1956), francouzská fyzička 472

Č

- Čaadajev, Petr, Jakovlevič (1794–1856), ruský myslitel a publicista 332
- Čajkovskij, Petr Iljič (1840–1893), ruský hudební skladatel, dirigent a pedagog 390, 394, 414, 450

- Čandragupta, Maurja, vládce staroindického státu Magadha (317–293 př. n. l.), zakladatel maurijské dynastie 246, 380
- Čechov, Anton Pavlovič (1860–1904), ruský spisovatel 364, 384, 390, 394, 414, 415, 426, 427, 430
- Čemesov, Jefgraf Petrovič (1737–1765), ruský rytec a kreslíř 146
- Černyševskij, Nikolaj Gavrilovič (1828–1889), ruský spisovatel, publicista, kritik a veřejný činitel 390, 452
- Čingischán (vl. jm. Temüžin, asi 1155–1227), mongolský vojevůdce a zakladatel mongolské říše 273, 290, 315, 484, 490
- Čiurlionis, Mikalojus Konstantinas (1875–1911), litevský malíř a hudební skladatel 154
- D**
- Daniel, starozákonní prorok 242
- Daniil Alexandrovič (1261–1303), moskevský kníže, syn Alexandra Něvského 157
- Dante, Alighieri (1265–1321), italský básník 77, 104, 186, 246, 273, 394, 397, 414, 416, 467
- d'Antes-Heeckeren, Georges Charles de (1812–1895), baron, vrah A. S. Puškina 173, 407
- Dargomyžskij, Alexandr Sergejevič (1813–1869), ruský hudební skladatel 393
- Darwin, Charles Robert (1809–1882), anglický přírodovědec, tvůrce evoluční teorie 395, 467
- Démétér, řecká bohyně plodnosti 425, 594
- Descartes, René (1596–1650), francouzský filosof, matematik, fyzik a fyziolog 419
- Děržavin, Gavril Romanovič (1743–1816), ruský básník 144, 398, 404, 450
- Dickens, Charles (1812–1870), anglický spisovatel 90, 120, 415
- Diokletianus (243–316), římský imperátor (284–305) 380
- Dmitrij Ioannovič Donský (1363–1389), moskevský kníže a velký kníže vládírský 292, 308
- Dmitrij Jurjevič Šemjaka (1420–1453), haličský kníže 317
- Dolgorukij, Jurij Vladimirovič (asi 1090–1157), suzdalský kníže a velký kníže kyjevský, zakladatel Moskvy 327
- Domitianus, Titus Flavius (51–96), římský imperátor (od r. 81) 186, 259, 276, 315, 504
- Dostojevskij, Fjodor Michajlovič (1821–1881), ruský spisovatel 37, 80, 144, 146, 155, 166, 187, 224, 237, 238, 263, 270, 276, 283, 311, 332, 333, 351, 390, 394, 396, 398, 399, 406, 407, 410, 415–418, 423, 427, 434, 450, 451, 486, 523, 566, 571
- Dürer, Albrecht (1471–1528) 116
- E**
- Eckhart, Johann (asi 1260–1327/1328), německý filosof a mystik 430
- Eddington, Arthur Stanley (1882–1944), anglický astronom 41
- Edison, Thomas Alva (1847–1931), americký vynálezce 467
- Einstein, Albert (1879–1955), fyzik 37, 472
- Erckmann-Chatrian, literární jméno spoluautorů Émila Erckmanna (1822–1899) a Alexandra Chatriana (1826–1890) 90
- Ereškigal, v sumersko-akkadské mytologii vládkyně podsvětí 136
- Ester, hrdinka stejnojmenné starozákonní knihy 116, 120
- Eva, starozákonní pramáti lidstva 250
- Ezechiel (6. stol. př. n. l.), starozákonní prorok 242
- F**
- Faidra, v řecké mytologii dcera krétského krále Mínoa 425
- Falconet, Étienne Maurice (1716–1791), francouzský sochař 345

- Feodosij Pečerský (asi 1036–1074 nebo 1091), igumen Kyjevsko-pečerské lávry (od r. 1062), církevní spisovatel a politický činitel 146, 242, 283
- Feofan Zátvorník (vl. jm. Georgij Vasiljevič Govorov, 1815–1894), biskup tambovský (od r. 1859), suzdalský a vladimirský (od r. 1863), od roku 1866 pobýval ve Vyšenské poustevně, od roku 1872 poustevník, teolog, církevní spisovatel, překladatel 389
- Fet, Afanasij Afanasjevič (1820–1892), ruský básník 146, 446
- Fevronija Muromská (vl. jm. Jevfrosinija, † 1228), kněžna, ruská svěřice, manželka muromského knížete Davida Jurjeviče (mnišským jménem Petr) 334, 426, 430
- Fichte, Johann Gottlieb (1762–1814), německý filosof 116
- Filaret (vl. jm. Fjodor Nikitič Romanov, asi 1554/1555–1633), moskevský patriarcha (od r. 1619), otec prvního cara z dynastie Romanovců 366
- Filip II. (1527–1598), španělský král (od r. 1556) 306
- Firdausí, Abú-l-Kásim (asi 940–1020/1030), perský a tádžický básník 397
- Fjodor II. Borisovič Godunov (1589–1605), moskevský car od 13. dubna do 1. června 1605, zavražděn 198, 316–318
- Fjodor Ivanovič (1557–1598), syn Ivana Hrozného, moskevský car (od r. 1584) 198, 316, 512
- Flaubert, Gustav (1821–1880), francouzský spisovatel 393, 398
- Florenskij, Pavel Alexandrovič (1882–1937), ruský filosof, teolog, vědec a inženýr 146, 432, 503
- France, Anatole (vl. jm. Jacques Anatole François Thibault, 1844–1924) 346
- František z Assisi (vl. jm. Giovanni Bernardone, 1181/1182–1226), italský světec, mystik, básník, zakladatel řádu františkánů 44, 222, 246
- Freja, skandinávská bohyně plodnosti, lásky a krásy 425
- Frigg/Frigga/Frija, skandinávská bohyně manželství, lásky, žena hlavního boha Ódina 425
- Fourier, François Marie Charles (1772–1837), francouzský utopický socialista 117

G

- Galilei, Galileo (1564–1642), italský fyzik, mechanik, astronom, básník, filolog a kritik 419
- Gándhí, Móhandás Karamčand (1869–1948), vůdce indického národně-osvobozeneckého hnutí, odmítající násilí 27, 28, 35, 64, 227, 423, 467, 554
- Garšin, Vsevolod Michajlovič (1855–1888), ruský spisovatel 398
- Gercen, Alexandr Ivanovič (1812–1879), spisovatel, publicista, filosof a veřejný činitel 165, 390, 398
- Germogen (asi 1530–1612), moskevský patriarcha (od r. 1606) 308, 324, 349
- Glinka, Michail Ivanovič (1804–1857), ruský hudební skladatel 144, 394, 414, 426
- Gluck, Christofer Willibald (1714–1787), rakouský hudební skladatel 394, 594
- Godunovová, Xenija (Aksiňja, mnišské jméno Olga, ?–1622), dcera Borise Godunova 319
- Goethe, Johann Wolfgang (1749–1832), německý prozaik a básník 80, 85, 104, 116, 155, 273, 394, 408, 410, 414, 431, 451, 495, 559
- Gogol, Nikolaj Vasiljevič (1809–1852), ruský spisovatel 80, 144, 146, 153, 155, 156, 332, 394, 396, 398, 399, 410–412, 414, 422, 423, 427, 428, 429, 451
- Gončarov, Ivan Alexandrovič (1812–1891), ruský spisovatel 426
- Gorkij, Maxim (vl. jm. Alexej Maximovič Peškov, 1868–1936), ruský spisovatel a publicista 390, 391, 393, 426, 495
- Göring, Hermann (1893–1946), jeden z představitelů NSDAP a Třetí říše, ministr letectva a pruský ministerský předseda, od r. 1935 velitel válečného letectva 497

Gribojedov, Alexandr Sergejevič (1795–1829), ruský dramatik, básník, diplomat 353, 398, 427
 Guiccioli, Teresa (roz. Gamba, 1800–1873), hraběnka, Byronova milenka, autorka vzpomínek na básníka 408
 Gudrun, hrdinka skandinávského eposu, vystupuje jako mstitelka 425
 Gumiljov, Nikolaj Stepanovič (1886–1921), ruský básník 146, 399

H

Hadrianus, Publius Aelius (76–138), římský imperátor (117–138) 138, 523
 Hamsun, Knut (vl. jm. Knud Pedersen, 1859–1952), norský spisovatel 229, 230
 Hauptmann, Gerhard (1862–1946), německý spisovatel 116, 120
 Hegel, Georg Vilhelm Friedrich (1778–1831), německý filosof 80, 116, 467
 Helena, v řecké mytologii spartská královna, nejkrásnější z žen 425
 Heliogabalus (Caesar Marcus Aurelius Antonius Augustus, 204–222), římský císař (od r. 218) 504
 Himmler, Heinrich (1900–1945), představitel NSDAP a Třetí říše, od r. 1929 vůdce SS, od r. 1936 velitele gestapa, od r. 1943 ministr vnitra 273
 Hitler, Adolf (1889–1945), vůdce NSDAP a Třetí říše 290, 315, 398, 495, 497, 504, 507
 Hohenštaufové, německá dynastie (1138–1254) 573
 Horatius, Quintus Flaccus (65–8 př. n. l.), římský básník 392
 Hugo, Victor Marie (1802–1885), francouzský spisovatel 398

CH

Chateaubriand, François René de (1768–1848), francouzský spisovatel a myslitel 398
 Chlebnikov, Velemír (Viktor) Vladimirovič (1855–1922), ruský básník 399

Chomjakov, Alexej Stepanovič (1804–1860), ruský básník, teolog, filosof a publicista 80
 Chruščov, Nikita Sergejevič (1894–1971), sovětský státní a stranický funkcionář, od r. 1953 první sekretář ÚV KSSS, v letech 1958–1964 předseda Rady ministrů SSSR 16, 491, 503, 504, 524

I

Ibsen, Henrik (1828–1906), norský dramatik 104, 120
 Ikaros, ve starořecké mytologii syn Daidala, který se pokusil doletět ke slunci 399
 Indra, staroindické božstvo hromu a blesku 216
 Innokentij Kamčatský (vl. jm. Ivan Jevsejevič Veniaminov, 1797–1879), biskup 382
 Ivan I. Danilovič Kalita (1304–1340), moskevský kníže, veliký kníže vladimirský 157, 327
 Ivan III. Vasiljevič (1440–1505), veliký kníže moskevský (od r. 1462) 198, 308
 Ivan IV. Vasiljevič Hrozný (1530–1584), moskevský car (od r. 1547) 154, 185, 198, 273, 308, 310, 315–320, 321, 322, 327–328, 331, 336, 345, 346, 352, 356, 383, 390, 407, 457, 484, 490, 504
 Ivan V. Alexejevič (1666–1696), moskevský car (1682–1689), za něhož fakticky vládla jeho sestra Sofja Alexejevna 316
 Ivan VI. Antonovič (1740–1764), nominální ruský imperátor (od října 1740 do listopadu 1741) 146, 198, 365
 Ivan Ivanovič (1554–1581), syn Ivana IV. 344
 Ivanov, Alexandr Alexandrovič (1806–1858), výtvarník 427
 Ivanov Vjačeslav Ivanovič (1866–1949), básník, myslitel, filolog, překladatel 398
 Izák Syrský (7. stol.), křesťanský asketa a duchovní autor 237, 471
 Izjaslav I. Jaroslavič (1024–1078), turowský kníže, od r. 1054 kyjevský kníže 285

- J**
- Jagoda, Genrich Grigorjevič (1891–1938), od r. 1920 velitel Čeky, místopředseda OGPU, v letech 1934–1936 lidový komisař vnitra, zatčen a popraven 491
- Jákob, starozákonní patriarcha, praotec „dvanácti izraelských kmenů“ 247
- Jáma, v staroindické mytologii vládce podsvětí 217
- James, Williams (1842–1910), americký filosof a psycholog 93
- Jan, apoštol a evangelista 158, 251, 256, 563
- Jan Damašský (asi 675–753), církevní otec, byzantský teolog, filosof a básník 559
- Jan Kronštadský (vl. jm. Ioann Iljič Sergejev, 1829–1908/1909), představený Andrejevského kláštera v Kronštadu, náboženský činitel a spisovatel 146
- Jan Křtitel (Předchůdce), novozákonní prorok 139, 563
- Jan Zlatoústý (344/354–407), církevní otec, biskup 237, 246
- Jana z Arku (asi 1412–1431), francouzská národní hrdinka, stála v čele boje proti Angličanům za stoleté války, upálena po obvinění z hereze, v roce 1920 kanonizovaná 80, 186, 246, 398, 450
- Jarilo, slovanská mytologická postava 281, 425
- Jaroslav Moudrý (asi 978–1054), kyjevský kníže (od r. 1019) 242, 283, 284, 308
- Jaroslavskij, Jemeljan Michajlovič (vl. jm. Minej Izraelevič Gubelman, 1878–1943), sovětský stranický funkcionář, publicista 185
- Jesenin, Sergej Alexandrovič (1895–1925), ruský básník 393
- Ježíš Sírachovec, autor jedné ze starozákonních knih 253
- Ježíš Kristus 13, 57–58, 126, 138, 139, 144, 152, 177, 183, 194, 252, 254–257, 259, 263, 264, 265–266, 283, 399, 429, 506, 528, 561, 563, 576, 577, 579, 589, 600
- Ježov, Nikolaj Ivanovič (1895–1940), lidový komisař vnitra (1936–1938), člen politbyra ÚV VKS(b) 185, 491, 503
- Jidáš Iškariotský, apoštol 126, 185, 255, 258, 528
- Job, starozákonní postava 253
- Josef z Arimatie, člen židovské velerady, tajný příznivec Ježíše Nazaretského 115
- Josif Volocký (vl. jm. Ivan Sanin, 1439/1440–1515), igumen Volockého kláštera, církevní činitel a spisovatel 330, 346
- Jindřich VII. (1491–1547), anglický král (od r. 1509) 317
- Justinus (2. stol.), otec a učitel církve 380
- K**
- Kain, starozákonní postava 407
- Káli-Durgí, v hinduistické mytologii jedna z hrozivých hypostází Šivovy ženy, která vystupuje pod jménem Káli („černá“), ztělesněním zničující božské síly 162, 425
- Kalidása, staroindický básník a dramatik 467, 555, 595
- Kalinin, Michail Ivanovič (1875–1946), stranický funkcionář SSSR, od r. 1922 předseda Centrálního výkonného komitétu SSSR, 1938–1946 předseda prezidia Nejvyššího sovětu SSSR 495
- Kalvín (Calvin), Jean (1509–1564), představitel reformace ve Švýcarsku 56
- Kaniška, vládce Kušánského království 246
- Kant, Immanuel (1724–1804), německý filosof 52, 119
- Karamzin, Nikolaj Michajlovič (1766–1826), básník, prozaik, historik 371, 404, 405, 450
- Karel V. (1500–1558), císař Svaté říše římské v letech 1519–1556, španělský král v letech 1516–1556 z dynastie Habsburků 198, 377, 380
- Kateřina II. (1729–1796), ruská imperátorka (od r. 1762) 352, 366
- Kaveri, bohyně řeky Kaveri v jižní Indii 567
- Kazakov, Matvej Fjodorovič (1738–1812), architekt 144

- Keats, John (1795–1821), anglický básník 397
- Kešab Čandra-Sen (1838–1884), hlava indického náboženského hnutí Brahma Samadhi 58, 65
- Kipling, Joseph Rudyard (1865–1936), anglický spisovatel 230, 594
- Kírov (vl. jm. Kostrikov), Sergej Mironovič (1886–1934), stranický a státní funkcionář SSSR, zavražděn 503
- Kljujev, Nikolaj Alexejevič (1884–1937), ruský básník 503
- Ključevskij, Vasilij Osipovič (1841–1911), ruský historik 146, 310
- Klyčkov (vl. jm. Lešenkov), Sergej Antonovič (1889–1937), básník, prozaik, překladatel 503
- Knjažnin, Jakov Borisovič (1740/1742–1791), básník, dramatik 406
- Konfucius (551–479 př. n. l.), čínský filosof 164, 299
- Koperník, Mikuláš (1473–1543), polský astronom, tvůrce heliocentrické teorie 419, 554
- Korolenko, Vladimir Galaktionovič (1853–1921), spisovatel a publicista 390, 393
- Kossior, Stanislav Vikent'jevič (1889–1939), sovětský státní a stranický funkcionář, zatčen a popraven 503
- Kraminov, Daniil Fjodorovič (1910–1994), novinář 595
- Kriemhilda, hrdinka staroněmeckého eposu *Píseň o Niebelunzích* 116, 425
- Krüdiner (Krujdiner, roz. von Wittinghof nebo Vittinghof), Varvara Julijanovna (1764–1824), baronka, ruská mystická kazatelka, spisovatelka 373
- Kujbyšev, Valerian Vladimirovič (1888–1935), sovětský stranický a státní funkcionář 503
- Kuprin, Alexandr Ivanovič (1870–1938), ruský spisovatel 426
- Kurbský, Andrej Michajlovič (1528–1583), politický a vojenský činitel, spisovatel-
publicista, v roce 1564 uprchl na Litvu 327, 346
- Kutuzov, Michail Illarionovič (1745–1813), vojevůdce, polní maršál, vrchní velitel ruské protinapoleonské armády 146, 372

L

- Lada, domnělá slovanská bohyně plodnosti, jara a léta 281
- La Harpe, Frédéric-César de (1754–1838), švýcarský politický představitel, v letech 1784–1795 vychovatel Alexandra I. 372
- Lakšmí, Šrí (Překrásná), v hinduismu bohyně krásy, lásky, štěstí a bohatství, manželka Višnu 425
- Lao-c' (6.–5. stol. př. n. l.), autor staročínského taoistického traktátu *Tao te t'ing* 246, 251, 252, 276
- Lemaître, Georges Eduard (1894–1966), belgický fyzik, kosmolog a teolog 41
- Lenin (vl. jm. Uljanov), Vladimir Iljič (1870–1924), politický činitel, hlava bolševické frakce ruské soc. demokracie, první vůdce sovětského státu 119, 332, 485, 487–490, 493, 509
- Leonardo da Vinci (1452–1519), italský malíř, sochař, architekt, vědec a konstruktér 104, 154, 246, 394, 414, 419
- Leont'jev, Konstantič Nikolajevič (1831–1891), ruský filosof, spisovatel a publicista 80
- Lermontov, Michail Jurjevič (1814–1841), ruský básník a prozaik 85, 104, 144, 146, 332, 394, 396, 398, 406–411, 414, 423, 427, 434, 439, 443, 450, 451, 459, 479, 480, 523
- Leskov, Nikolaj Semjonovič (1831–1895), ruský spisovatel 146, 390, 398, 430
- Levitan, Isaak Iljič (1860–1900), ruský malíř 396
- Lewetzov, Ulrika von (1804–1899), německo-česká šlechtična, poslední láska J. W. Goetha 273

- Lincoln, Abraham (1809–1865), prezident USA (od r. 1860) 510
- Liszt, Ferenc (1811–1886), maďarsko-slovenský hudební skladatel, dirigent a klavírista 394
- Ljadov, Anatolij Konstantinovič (1855–1914), ruský hudební skladatel, dirigent a pedagog 393
- Lomonosov, Michail Vasil'jevič (1711–1765), ruský přírodovědec, básník, výtvarník, historik 146, 242, 352, 384, 404
- London, Jack (vl. jm. John Griffith Chaney, 1876–1916), americký spisovatel 230
- Loyola, Ignác (1490–1556), zakladatel jezuitského řádu 80, 198
- Lucifer (dosl. nositel světla), padlý anděl, ďábel 100, 101, 103, 105, 106, 169, 170, 249, 407, 592, 595
- Ludendorffová, Mathilde Friederike Karoline (1877–1966), neuropsychiatřička a religionistka, manželka generála Ericha Ludendorffa 498
- Ludvík IX. Svatý (1214–1270), francouzský král (od r. 1226) z kapetovské dynastie 398
- Ludvík XI. (1423–1483), francouzský král (od r. 1461) z dynastie Valois 315, 504
- Ludvík XIV. (1683–1715), francouzský král (od r. 1643) z bourbonské dynastie 119, 317, 487
- Lukáš, evangelista 265
- Lunačarskij, Anatolij Vasil'jevič (1875–1933), sovětský státní funkcionář, spisovatel a kritik 495
- Luther, Martin (1483–1546), německý náboženský reformátor, zakladatel luterství 56, 64, 419
- Lžidimitrij I. (?–1606), samozvanec na ruském carském trůnu, podle oficiální verze zběhlý mnich z Čudovského kláštera Grigorij Bogdanovič Otrepjev, vydávající se za ruského careviče Dmitrije Ivanoviče, carem v letech 1605–1606 319, 320–322, 328, 514
- M**
- Magellan, Ferdinand (Fernão de Magalhães, šp. Fernando Magallanes, asi 1480–1522), portugalský mořeplavec 44
- Magnickij, Michail Leont'jevič (1778–1844), státní činitel, v letech 1810–1811 spolupracovník M. M. Speranského 374
- Mahávíra („velký hrdina“), v džinismu mytologizovaná postava zakladatele učení (6. stol. př. n. l.) 162, 246, 251, 252
- Maimonides (vl. jm. Moše ben Majmon, 1135–1204), židovský filosof 559
- Majakovskij, Vladimir Vladimirovič (1893–1930), ruský básník 391, 393, 450, 474, 523
- Makarij Optinský (vl. jm. Michail Nikolajevič Ivanov, 1788–1860), starec Optinské poustevny 389
- Malenkov, Georgij Maximilianovič (1901–1988), stranický a státní funkcionář SSSR, v letech 1955–1957 místopředseda Rady ministrů SSSR, v letech 1938–1958 člen předsednictva Nejvyššího sovětu SSSR 503, 524
- Malinovskij, Rodion Jakovlevič (1898–1967), sovětský vojevůdce, maršál SSSR 493
- Mallarmé, Stéphane (1842–1898), francouzský básník 398
- Mandelštam, Osip Emiljevič (1891–1939), ruský básník 503
- Marfa Posadnice/Marfa Borecká (15. století), hlava novgorodské opozice vůči Ivanu III. 428
- Maria/Věčná Panna/Bohorodička/Matka Boží 144, 146, 162, 246, 254, 256, 265, 267, 268, 269, 274, 285, 295, 296, 425, 560, 561, 563, 569
- Marie Magdaléna 246
- Martynov, Nikolaj Solomonovič (1816–1876), vrah M. Ju. Lermontova 407
- Marx, Karel (1818–1883), německý filosof a ekonom 395

- Matouš, apoštol a evangelista 265
- Maupassant, Hénry René Albert Guy de (1850–1893), francouzský spisovatel 393, 398
- Mejerchold, Vsevolod Emiljevič (1874–1940), herec a divadelní režisér 474, 503
- Mělnikov-Pečerskij, Pavel Ivanovič (1818–1883), ruský spisovatel 426, 451
- Mendělejevová, Ljubov Dmitrijevna (1881–1939), manželka A. A. Bloka, dcera D. I. Mendělejeva, dramatická umělkyně 437
- Menšikov, Alexandr Danilovič (1673–1729), ruský politický a vojenský činitel, spolupracovník Petra I. 352
- Merežkovskij, Dmitrij Sergejevič (1866–1941), spisovatel, publicista, filosof 332, 384, 408, 411, 428, 430, 438, 451, 452
- Merovejci, první franská královská dynastie (od 5. stol.–751) 114
- Metternich, Klemens (1773–1859), kníže, rakouský diplomat a státník, ministr zahraničí, faktická hlava státu (1809–1821), kancléř (1821–1848) 372, 374, 384
- Michajlovskij, Nikolaj Konstantinovič (1842–1904), sociolog a publicista, literární kritik a ideolog narodnictví 390
- Michelangelo, Buonarrotti (1475–1564), italský sochař, malíř, architekt, básník 104, 394, 414
- Mikuláš I. (1796–1855), ruský imperátor (od r. 1825) 366, 380, 381, 383, 385, 457, 459, 483, 484, 511, 523
- Mikuláš II. (1868–1918), ruský imperátor (1894–1917) 198, 353, 366, 512, 517
- Milaräpa (1040–1123), tibetský čaroděj, poustevník a básník 44
- Milne, Edward Arthur (1896–1950), anglický astrofyzik 41
- Milton, John (1608–1674), anglický básník a politický činitel 397
- Minin (Zacharjev-Suchoruk) Kozma (?–1616), nižegorodský měšťan, jeden z organizátorů a vůdců protipolské a protišvédské fronty v době smuty (začátek 17. století) 308, 324, 554
- Mitra, staroárijský bůh slunce a smluv 253
- Mniszková, Marina (asi 1588–1614), dcera polského vojvody Jerzyho Mniszka, manželka Lžidimitrije I. 320
- Mohamed (asi 570–632), zakladatel islámu 55, 56, 57, 79, 242, 260, 261, 268, 276
- Mojžíš, starozákonní vůdce Izraelitů 246, 251, 541
- Molotov (vl. jm. Skrjabin), Vjačeslav Michajlovič (1890–1986), státní a stranický funkcionář SSSR, 1930–1941 předseda Rady lidových komisářů SSSR, od r. 1939 lidový komisář zahraničí, 1941–1957 první místopředseda Rady ministrů SSSR, ministr zahraničí SSSR (1941–1949, 1953–1957) 503
- Monferran, Auguste Ricard de (1786–1858), francouzský architekt působící v Petrohradě 393
- Morozovová, Feodosija Prokofjevna (roz. Sokovninová, 1632–1675), představitelka ruského náboženského rozkolu 154, 428
- Mozart, Wolfgang Amadeus (1756–1791), rakouský hudební skladatel 394, 414
- Musorgskij, Modest Petrovič (1839–1881), ruský hudební skladatel 144, 333, 390, 394, 414, 426, 427, 451
- Mussolini, Benito (1883–1945), hlava italské fašistické strany a italského fašistického státu v letech 1922–1943 a tzv. republiky Saló (1943–1945) 35, 504

N

- Nagaradžuna (2./3. stol.), indický myslitel 246
- Napoleon I. Bonaparte (1769–1821), francouzský císař (1804–1814, březen–červen 1815) 198, 273, 290, 354, 370, 371, 373, 397, 398, 484, 487

- Nefertiti (14. stol. př. n. l.), egyptská královna – manželka faraona Achnatona 253
- Někrasov, Nikolaj Alexejevič (1821–1877/1878), ruský básník a prozaik 390, 398, 426, 451
- Neptun, římský bůh moří 217
- Nergal, sumersko-akkadský bůh prvotního počátku, božstvo nebe a Slunce, později bůh podsvětního království a rovněž bůh války 190, 194
- Nero, Claudius Caesar (37–68), římský císař 259, 273, 315, 489, 504, 582
- Nestor (11./12. stol.), ruský letopisec, mnich Kyjevsko-pečerské lávry 146, 242, 283
- Newton, Isaak (1643–1727), anglický matematik, astronom, fyzik, tvůrce klasické mechaniky 225, 317, 351
- Nietzsche, Friedrich (1844–1900), německý filosof 65, 395
- Nikon (vl. jm. Nikita Minov, 1605–1681), moskevský patriarcha (1652–1658) 165, 330–331
- Nil Sorský (vl. jm. Nikolaj Majkov, asi 1433–1508), teolog, vůdce něst'jažatělského hnutí 146, 242, 301, 327, 330, 346
- Nizámí, Gandžaví ad-Dín Abú Muhammad Iljás ibn Jusúf ibn Zakí ibn Mu'ajjid (asi 1141–1209), ázerbájdžánský básník a myslitel 397
- Novalis (vl. jm. Georg Friedrich Philip von Hardenberg, 1772–1801) 431
- O**
- Oidipus, v řecké mytologii král Théb 415
- Olga (křtěná Helena, asi 890–969), kyjevská kněžna 428
- Ondřej, apoštol (Prvozvaný) 280, 563
- Ordžonikidze, Sergo Konstantinovič (1886–1937), sovětský státní a stranický funkcionář 503
- Orfeus, v řecké mytologii zázračný trácký pěvec, syn múzy Kalliope 555, 594
- Ostrovskij, Alexandr Nikolajevič (1823–1886), ruský dramatik 426, 451
- Ozeáš, starozákonní prorok (asi 8. stol. př. n. l.) 246, 251
- Ozerov, Vladislav Alexandrovič (1769–1816), ruský dramatik 406
- P**
- Pavel, apoštol 14, 246, 259
- Pavel I. (1754–1800), ruský imperátor (od r. 1796) 182, 198, 369, 372, 504
- Pavlov, Ivan Petrovič (1849–1936), fyziolog 41, 146
- Pavlovová, Anna Pavlovna (Matvejevová, 1881–1931), baletní umělkyně 146
- Palen, Petr Alexejevič, von der (1745–1826), hrabě, generál jezdeckva, jeden z organizátorů spiknutí proti Pavlovi I. a jeho zavraždění 369
- Parny, Évariste Desiré Forgy de (1753–1814), francouzský básník 395
- Pátandžálí (2. stol. př. n. l.), staroindický filosof a filolog 246, 430
- Penelopé, hrdinka starořeckého eposu, manželka Odyssea 425
- Peresvět, Alexandr († 1380), mnich Trojicko-sergijevského kláštera, zahájil bitvu na Kulíkově poli soubojem s murzou Temirem Čelibegem 292
- Periklés (asi 490–429 př. n. l.), athénský stratég a státník 311
- Perun, slovanský bůh hromu a bouře 216, 281, 425
- Petr, apoštol 139, 397, 563
- Petr I. Veliký (1672–1725), moskevský car (od r. 1682) a ruský imperátor (od r. 1721) 208, 328, 331, 332, 338, 341–346, 350–353, 363, 366, 370, 383, 384, 441, 487, 553
- Petr III. Fjodorovič, Karl Petr Ulrich (1728–1762), ruský imperátor (1761–1762) 365, 370, 371
- Petrarca, Francesco (1304–1374), italský básník 397
- Pilatus Pontius, římský správce Judeje (26–36) 51, 64

- Pilňák (vl. jm. Vogau), Boris Andrejevič (1894–1937), ruský spisovatel 503
- Pisarev, Dmitrij Ivanovič (1840–1868), literární kritik a publicista 390, 428, 451, 452
- Pizarro, Francesco Gonzáles (1470/1475–1541), španělský conquistador 273
- Planck, Max Karl Ernst Ludwig (1858–1947), německý teoretický fyzik 41, 472
- Platón (428/427–347 př. n. l.), starořecký filosof 164, 246, 351, 452, 554
- Plechanov, Georgij Valentinovič (1856–1918), filosof, publicista, představitel ruské sociální demokracie 332
- Pluto, římský bůh podsvětí 102, 217
- Poseidon, řecký bůh moře 164, 217
- Postyšev, Pavel Petrovič (1887–1939), sovětský státní a stranický funkcionář 503
- Potěmkin, Grigorij Alexandrovič (1739–1791), diplomat, ruský státní činitel, polní maršál 352, 353
- Požarskij, Dmitrij Michajlovič (1578–1642), vojevůdce a státník, vůdce protipolského odboje v době smuty 308, 325, 554
- Prém Čand (vl. jm. Dhanpat Rai Šrívastav, 1880–1936), indický spisovatel a publicista 469
- Prišvin, Michail Michajlovič (1873–1954), spisovatel 230
- Prokrustés, obr z řecké mytologie, který mučil své hosty 70
- Prométheus, mytologická postava titánského původu v starořecké mytologii, ukradl bohům pro lidi oheň 415, 575
- Psýché, v řecké mytologii zosobnění duše 426
- Ptolemaios, Claudius (asi 90–160), starořecký učenec, tvůrce geocentrické koncepce 555, 594
- Pugačev, Jemeljan Ivanovič (1740/1742–1775), donský kozák, vůdce rolnického povstání v letech 1773–1775 410, 459
- Puškin, Alexandr Sergejevič (1799–1837), ruský básník a prozaik 85, 144, 146, 155, 166, 301, 317, 332, 345, 346, 373, 383, 384, 394, 396, 398, 399, 404–407, 410, 422, 427, 434, 450, 451, 452, 459, 474, 523

R

- Radiščev, Alexandr Nikolajevič (1749–1802), ruský spisovatel a publicista 398
- Raffael, Santi (1483–1520), italský malíř a architekt 414, 419, 554
- Rachmaninov, Sergej Vasil'jevič (1873–1943), ruský hudební skladatel, klavírista a dirigent 146
- Rais, Gilles de Montmorency-Laval (1404–1440), baron, francouzský vojevůdce, masový vrah 186
- Rámádžuna/Rámánudža (1017–?), indický náboženský myslitel, zakladatel višišťádvaity 44
- Rámakrišna (vl. jm. Gadádhar Čattópádhjáj, 1836–1886), indický filosof a mystik, náboženský reformátor 242, 430, 467
- Ramesse II. (královské jméno User-maat-Ra-sotep-en-Ra), egyptský faraon (1279–1213 př. n. l.) 489, 523
- Rasputin, Grigorij Jefimovič (1872–1916), oblíbenec Mikuláše II. a jeho ženy Alexandry Fjodorovny, zavražděn monarchisty 349
- Razin, Stěpan Timofejevič (asi 1630–1671), donský kozák, vůdce rolnického povstání v letech 1670–1671 459
- Rembrandt, Harmenszoon van Rijn (1606–1669), holandský malíř a grafik 116, 120
- Repin, Ilja Jefimovič (1844–1930), ruský malíř 154, 166, 393, 411, 412, 451
- Rerich, Nikolaj Konstantinovič (1874–1947), ruský malíř a archeolog 154, 164
- Rimskij-Korsakov, Nikolaj Andrejevič (1844–1908), ruský hudební skladatel a dirigent 146

- Robespierre, Maximilian (1758–1794), jeden z vůdců francouzské revoluce, hlava jakobínské strany 185, 273, 420
- Rokossovskij, Konstantin Konstantinovič (1896–1968), sovětský vojévůdce, maršál SSSR
- Rolland, Romain (1866–1944), francouzský spisovatel 493
- Romanov, Konstantin Konstantinovič (1858–1915), velkokníže, básník, překladatel, prezident Imperátorské akademie věd (od r. 1889) 146
- Romanovci, ruská dynastie (1613–1917) carů (1613–1721) a imperátorů (1721–1917) 349, 366
- Ronsard, Pierre de (1524–1585), francouzský básník 85
- Rousseau, Jean Jacques (1712–1778), francouzský filosof a spisovatel 85, 119
- Rubens, Peter Paul (1577–1640), vlámský malíř 393
- Rubljov, Andrej (asi 1360/1370–1427/1430), ruský ikonopisec 144, 242, 327, 352, 396
- Rudzutak, Jan Ernestovič (1887–1938), sovětský státní a stranický funkcionář 503
- Ruisdael, Jacob Isaakszoon van (1628–1682), holandský malíř 116
- Rúmí, Džaláleddín Balchí (1207–1273), perský básník 397
- Rurikovci, staroruská dynastie, potomci kyjevského knížete Igora (Ingvara) 316
- Rylejev, Kondratij Fjodorovič (1795–1826), básník, děkabrista 383, 398
- Ř**
- Řehoř VII. Hildebrand (1015/1020–1085), římský papež (od r. 1073) 198
- S**
- Saádí (1203/1210–1292), perský básník a myslitel 397
- Sadovnikov, Dmitrij Nikolajevič (1847–1883), folklorista, etnograf a básník 229
- Saint-Just, Luis Antoine (1767–1794), francouzský revolucionář, jakobín, příznivec M. Robespiera 185
- Saint-Simon, Claude Henri de Rouvroy (1760–1825), hrabě, francouzský myslitel, sociolog, utopický socialista 117
- Salieri, Antonio (1750–1825), italský hudební skladatel a dirigent 405
- Saltykov-Ščedrin, Michail Jevgrafovič (1826–1889), spisovatel, satirik a publicista 495
- Samudragupta, panovník indické guptovské dynastie (335–380) 246
- Sarasvátí, indická řeka a její bohyně 425
- Serafim Sarovský (vl. jm. Prochor Sidorovič Mošnin, 1759/1760–1833), ruský světec 74, 75, 146, 222, 242, 301, 380, 381, 389
- Sergij, družiník 146
- Sergij Radoněžský (vl. jm. Varfoloměj Kirillovič, 1321–1391), ruský světec, církevní a politický činitel, zakladatel a igumen Trojicko-sergijevského kláštera 80, 146, 242
- Severjanin, Igor (vl. jm. Igor Vasiľjevič Lotarev, 1887–1941), ruský básník 392, 450
- Shakespeare, William (1564–1616), anglický dramatik a básník 155, 397, 554
- Shelley, Percy Bysshe (1792–1822), anglický básník 397
- Schiller, Johann Friedrich (1759–1805), německý básník, dramatik a teoretik umění 414
- Schopenhauer, Arthur (1788–1860), německý filosof 541
- Silvestr († asi 1566), kněz, autor mnoha listů, známý svojí redakcí *Domostroje* 299, 311
- Simeon Bekbulatovič (do křtu Sajn-Bulat, † 1616), kasimovský chán, potomek chánů Zlaté Hordy 317
- Skopin-Šujskij, Michail Vasiljevič (1586–1610), státník a vojévůdce 318, 323

- Skrjabin, Alexandr Nikolajevič (1871/1872–1915), ruský hudební skladatel a pianista 395
- Skuratov Maljuta (Grigorij Lukjanovič Belskij, ?–1573), spolupracovník Ivana Hrozného, jeden z organizátorů opričninského teroru 185, 327, 490, 508
- Sofie (Žofie) Alexejevna (1657–1704), vládkyně Ruska v letech 1682–1689 342
- Sókratés (asi 470–399 př. n. l.), starořecký filosof 153
- Solovjov, Vladimír Sergejevič (1853–1900), ruský filosof, básník a publicista 80, 146, 274, 276, 332, 398, 427, 430–434, 435, 447, 452, 576, 595
- Solovjov, Sergej Michajlovič (1820–1879), ruský historik 437
- Spengler, Oswald (1880–1936), německý historik a filosof 408
- Speranskij, Michail Michajlovič (1771/1772–1839), hrabě, politický činitel, blízký spolupracovník Alexandra I. (1808–1812), generální gubernátor Sibíře (1819–1821) 371, 384
- Stalin (vl. jm. Džugašvili), Josif Vissarionovič (1878/1879–1953), jeden z vůdců komunistické strany sovětského Ruska a SSSR (generální sekretář ÚV od r. 1922) 9, 16, 17, 35, 146, 317, 467, 484, 490, 491, 493–501, 504–508, 511–517, 523, 524, 576, 581, 583
- Stendhal (vl. jm. Marie Henri Beyle, 1783–1842), francouzský spisovatel 90
- Stribog, slovanské pohanské božstvo 281
- Sulla (138–78 př. n. l.), římský vojevůdce a diktátor (82–79 př. n. l.) 380
- Sung, čínská dynastie 290
- Surikov, Vasilij Ivanovič (1848–1916), ruský malíř 144, 154, 165, 333, 390, 396
- Suvorov, Alexandr Vasiljevič (1729/1730–1800), ruský vojevůdce a generalissimus (1799) 352
- Svjatopolk I. (asi 980–1019), turovský kníže (od r. 988) a kyjevský kníže (od r. 1015), zabil své tři bratry 284, 327
- Swedenborg, Emanuel (1688–1772), švédský vědec a teosof-mystik 430
- Swift, Jonathan (1667–1745), anglický spisovatel 90

Š

- Šalamoun, izraelský král (asi 965–926 př. n. l.) 253
- Šaljapin, Fjodor Ivanovič (1873–1938), ruský operní pěvec 146, 155, 166
- Šankara (asi 788–820), indický filosof, básník, reformátor hinduismu a tvůrce advaita-védánty 246
- Ševčenko, Taras Grigorjevič (1814–1861), ukrajinský básník a výtvarník 146
- Štěpán Permský (asi 1345–1396), ruský misionář 327
- Šujskij, Dmitrij Ivanovič (?–1613), bojar, bratr V. I. Šujského 318, 320, 322, 323, 512, 517

T

- Tantalos, v řecké mytologii lýdijský nebo frýžský král, který z hostiny bohů ukradl nektar a byl za to odsouzen k věčným mukám žízní a hladem 98
- Thákur, Rabíndranáth (1861–1941), indický spisovatel 90, 93, 119, 394, 397, 469, 555, 595
- Theodorich Veliký (asi 454–526), ostrogótský král 37
- Tchang, čínská dynastie 290
- Tiberius, Claudius Nero (42 př. n. l. – 37 n. l.), římský imperátor (od r. 14) 273, 399, 504
- Tichon (vl. jm. Vasilij Ivanovič Bělavin, 1865–1925), moskevský patriarcha (od r. 1917) 146, 476, 523
- Timirjazev, Kliment Arkaďjevič (1843–1920), přírodovědec-darwinista 395
- Tamerlán (Timur Lenk, 1336–1405), středoasijský vládce a vojevůdce 173, 273, 290, 306, 317, 490
- Tizian, Vecelli (asi 1488/1490–1576), italský malíř 393, 419

- Tolstá Taťjana Lvovna (vdaná Suchotinová, 1864–1950), dcera L. N. Tolstého, spisovatelka 413
- Tolstoj, Alexej Konstantinovič (1817–1875), hrabě, ruský básník, prozaik a dramatik 146, 390, 391, 398, 430, 450
- Tolstoj, Lev Nikolajevič (1828–1910), hrabě, ruský spisovatel 104, 144, 146, 155, 166, 390, 394, 396, 398, 399, 410, 413, 414, 417, 421–423, 427, 428, 429, 434, 451, 523
- Tolstoj, Sergej Lvovič (1863–1947), syn L. N. Tolstého 413
- Ton, Konstantin Andrejevič (1794–1881), architekt 393
- Tór, skandinávský bůh hromu, bouře a plodnosti 216
- Torquemada, Tomas, de (asi 1420–1498), dominikánský mnich, hlava španělské inkvizice (v 80. letech 15. stol.) 85, 170, 198, 273, 486, 595
- Trockij (vl. jm. Bronštejn), Lev Davidovič (1879–1940), jeden z vůdců bolševické revoluce, sovětský stranický a státní funkcionář, v roce 1929 vysídlen ze SSSR, zavražděn 485
- Trubecká, Jekatěrina Ivanovna (roz. Lavalová, 1800–1854), hraběnka, manželka děkabristy S. P. Trubeckého 426, 451
- Trubeckoj, Sergej Nikolajevič (1862–1905), kníže, ruský filosof a publicista 432
- Tuchačevskij, Michail Nikolajevič (1893–1937), sovětský vojevůdce, maršál SSSR, zatčen a popraven 492, 503
- Tulsidas (asi 1532–1624), indický básník 394
- Turgeněv, Ivan Sergejevič (1818–1883), ruský spisovatel 90, 229, 427–430, 451, 452
- Tutanchamon (královské jméno Nebcheperure), egyptský faraon z období Nové říše (asi 1333–1323 př. n. l.) 37, 276, 290
- Ťutčev, Fjodor Ivanovič (1803–1873), ruský básník, publicista, politický myslitel a diplomat 80, 119, 390, 398, 430, 439, 450
- U**
- Uspenskij, Gleb Ivanovič (1843–1902), ruský spisovatel 390
- V**
- Valentinus († 160), filosof, gnostik 431, 452, 559
- valkýry, ve skandinávské mytologii panny-válečnice, darující vítězství podle vůle boha Ódina 425
- Vasilij II. Vasiljevič Temný (1415–1462), velký kníže moskevský (od r. 1425) 327
- Vasilij IV. Ivanovič Šujskij (1552–1612), moskevský car (1606–1610) 318, 322, 323
- Vasilij Blažený, jurodivý 156, 297, 298, 396
- Vavilov, Nikolaj Ivanovič (1887–1943), genetik, botanik, geolog 503
- Venecijanov, Alexej Gavrilovič (1780–1847), malíř 393
- Venuše, římská bohyně lásky a krásy 99, 154
- Vergilius, Publius Maro (70–19 př. n. l.), římský básník 416, 418
- Verlaine, Paul (1844–1896), francouzský básník 394
- Vesjolyj Art'om (vl. jm. Nikolaj Ivanovič Kočkurov, 1899–1939), spisovatel 503
- Villon, François (vl. jm. François Montcorbier, 1431–1463?), francouzský básník 394
- Višnu, jeden z hlavních hinduistických bohů, spolu s Bráhmou a Šivou tvoří božskou triádu 56, 247, 252
- Vítberg, Alexandr Lavrent'jevič (1787–1855), architekt 146, 165, 375
- Vladimír I. Svjatoslavič (Svatý, ?–1015), kyjevský kníže 146, 157, 198, 242, 283, 308, 329
- Vladimír II. Vsevolodovič Monomach (1053–1125), kyjevský kníže (1113–1125) 198, 308

- Vozněsenskij, Nikolaj Alexejevič (1903–1950), sovětský státní a stranický funkcionář, od r. 1938 předseda Státní plánovací komise SSSR, náměstek předsedy Rady lidových komisařů SSSR, od r. 1941 první náměstek předsedy Rady ministrů SSSR 503
- Vološin, Maximilian Alexandrovič (1877–1932), ruský básník, kritik a malíř 146, 399, 427, 450, 451
- Volochovová (rozená Anciferovová), Natalija Nikolajevna (1878–1966), dramatická umělkyně, je jí věnována kniha A. A. Bloka *Sněžná maska* a řada básní 444, 445
- Voltaire (vl. jm. François Marie Arouet, 1694–1778), francouzský básník, prozaik, dramatik, publicista a filosof 394, 450
- Vrubel, Michail Alexandrovič (1856–1910), malíř 154, 166, 171, 332, 390
- Zola, Émile (1840–1902), francouzský spisovatel 90, 421
- Ž**
- Ždanov, Andrej Alexandrovič (1896–1948), funkcionář komunistické strany SSSR 503
- Žukov, Georgij Konstantinovič (1896–1974), sovětský vojevůdce, maršál SSSR 493, 499, 524
- Žukovskij, Vasilij Andrejevič (1783–1852), básník a překladatel 406, 431
- W**
- Wagner, Richard (1813–1883), německý hudební skladatel, spisovatel, publicista 104, 115, 120, 194, 214, 394, 554, 559, 595
- Watteau, Antoine (1684–1721), francouzský malíř 85
- Wells, Herbert George (1866–1946), anglický spisovatel 160, 393
- Wolfram von Eschenbach (asi 1170–1220), německý básník-minnesänger 115
- Z**
- Zarathuštra, prorok a reformátor staroíránského náboženství (zoroastrismu) 142, 246, 251, 253
- Zikmund III. Vasa (1566–1632), polský král a velký kníže litevský (od r. 1587), král švédský (1592–1599) 323
- Zinovjev, Grigorij Jefimovič (1883–1936), stranický a státní funkcionář SSSR, zatčen a popraven 485

K PRVNÍMU VYDÁNÍ KNIHY

Kontext a příběh prvního vydání díla Daniila Andrejeva *Růžička Světa* v češtině v roce 1996 může pomoci lépe pochopit tu dobu, a proto se o něj s vámi podělím.

Když na podzim r. 1989 došlo v tehdejší Československu ke změně politických poměrů, všichni aktéři následujícího příběhu se tohoto procesu radostně účastnili. Najednou jako by někdo otevřel okna a dveře ve vydýchaném obydlí, silové ochranné pole materialistického světonázoru dostalo trhlinu, a najednou ze všech stran se začaly hrnout cenzurou dosud zakázané přednášky, hudba a literatura.

Po ulicích se proháněly skupinky oranžově oděných zpívajících stoupců hnutí Hare Kršna, na náměstí Jiřího z Poděbrad v přeplněném kostele Nejsvětějšího srdce Páně zazněla Jazzová mše J. Hniličky, uskutečnila se řada výstav samizdatové literatury, včetně té od legendárního D. Ž. Bora, na které mne Mistr osobně seznámil s Marinou L. Náhodou jí právě poslali z Ruska novou knihu Daniila Andrejeva, kterou tam nedávno vydala vdova po tomto veřejnosti neznámém autorovi. Úryvky z rukopisu se sice ještě v 60. letech dostaly do zahraničí (Ameriky a Anglie), ale jako celek uchovávala rukopis Alla Alexandrovna Andrejevová od smrti manžela v roce 1958 až do roku 1991, kdy se uskutečnilo první vydání knihy v Rusku.

Tenkrát, před 18 lety, se mi *Růžička Světa* zalíbila svou poetikou, nádherným jazykem, originalitou filosofického pohledu na svět, ale hlavně mne dojala tragickým příběhem autora a neuvěřitelnými okolnostmi svého vzniku během jeho desetiletého věznění. Jak dokázal ten člověk neztratit rozum a důstojnost na samotce ve Vladimírské věznici a tajně psát tak rozsáhlé dílo? Plakala jsem, když nám Alla Alexandrovna poprvé vyprávěla, bez zloby či sentimentu, jak byli Daniil, ona a řada příbuzných a známých v roce 1947 zatčeni a jak byli po dlouhém vyšetřování podle § 58 (antisovětská propaganda a příprava atentátu na Stalina – což bylo přirozeně vykonstruované obvinění) všichni odsouzeni: Daniil Andrejev dostal 25 let vězení a jeho žena 25 let koncentračního tábora. Všechna díla,

rukopisy, deníky a dopisy D. Andrejeva byly spáleny, včetně románu *Poutníci noci*, který se stal zřejmě hlavní příčinou zatčení. Alla Alexandrovna vyprávěla, že Daniil prokazoval od dětství nekonečnou básnickou fantazii a velký literární talent po otci, ale také neoblomnou víru v Boha a lásku k Rusku.

Teď, s odstupem času, vnímám všechno klidněji, ale v roce 1993, když k nám Andrejevová přijela na návštěvu, marně jsem se pokoušela vyvolat zájem médií o ni a Andrejevovo dílo. Pozvali ji sice na besedu do Rádia Svobodná Evropa, na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy se uskutečnilo setkání se studenty rusistiky, proběhla také beseda se členy literárního klubu ruského kulturního centra v Praze. V Lidových novinách vyšlo celostránkové interview, ale to všechno bylo jaksi málo.

Všem obtížím se Alla Alexandrovna jen smála a vyprávěla historky o životě v ženském lágru v 50. letech, kam se dostala jako žena „vlastizrádce“. Ani jednou jsme od ní neslyšeli slovo stížnosti na surovosti dozorců, nedostatek jídla nebo teplého oblečení, ačkoli to vše tvořilo běžný kolorit života těch dnů. Vyprávěla o té době klidně, s humorem, trpělivě a důstojně. Vyprávěla, jak jim v lágru pomohlo zachovat si lidskou důstojnost a optimismus čtení básní, organizování kulturních večerů, pokusů o divadelní inscenace apod.

Vidím ji jako dnes, jak sedí v našem zasněženém vesnickém domě v křesle u železných kamen, ukovaných místním kovářem, háčkuje naší dceři ze zbytků textilních proužků „lágerní“ bačkory tak, jak se to naučila ve stalinských lágrech, a vypráví o setkáních s úžasnými lidmi z řad ruské inteligence první poloviny 20. století, s přáteli svého manžela Daniila, s budoucími génii i zrádci. Alla Alexandrovna Andrejevová, která u nás pobývala téměř měsíc v prosinci roku 1993, vnesla do našeho života svéráznou eleganci a praktickou útulnost.

Tato bezmála sedmdesátiletá žena dokázala z paměti hodiny a hodiny recitovat. Přednášela v elegantních šatech, ozdobená stříbrnými ametystovými šperky, jako zjevení z jiného století. Před recitací se pokřičovala na ikony. Její oduševnělou tvář, vysokou elegantní postavu, oči barvy Šádánakáru, oddanost Daniilově tvorbě a hlubokou zbožnost si navždy zapamatujeme.

Díky překládání *Růžje Světa* do češtiny jsem mohla poznat tuto vzácnou ženu, s níž jsem si poté dopisovala, než úplně oslepla.

Ale zpět k začátku. Na vlně všeobecného nadšení 90. let každý chtěl udělat něco užitečného, přispět nějak k procesu duchovního probuzení, a mně se tenkrát zdálo přirozené pokusit se přiblížit svým tehdejším českým přátelům právě vydanou *Růžjí Světa*, napsanou ve stalinském vězení. Žádnou zkušenost s podobnou prací jsem neměla, ale věci se daly do pohybu intenzivně a skoro samy. Ve vhodnou chvíli se objevil i hlavní budoucí překladatel knihy F. Neužil, který byl ochoten pracovat za symbolický honorář, postačující na papír, „inkoust“ a občasnou cestu do Prahy; ostatní překladatelé pracovali bez nároku na odměnu, stejně jako všichni další zúčastnění nadšenci a odborníci.

Obrovskou trpělivost s námi měla naše korektorka, paní V. Šuraňová, protože překlad se měnil pod rukama pokaždé, když jsme přišli na *ještě vhodnější* českou

podobu některého bizarního Andrejevova výrazu nebo když jsme se v polovině knihy rozhodli změnit styl překladu na modernější a dynamičtější a přepisovali již přeložené části po několika korekturách. S uspokojením konstatovala, že jí také připadá každá nová verze lepší!

První vydání knihy v češtině doprovází grafické listy, uvozující 12 knih díla. Vytvořil je originální český malíř Alexandr Heil, kterému jsem vyprávěla o osudu ruského spisovatele a jeho literárního dědictví. A. Heil se tehdy věnoval tvorbě obřích grafických kompozic kombinovanou technikou, a ukázky jeho grafiky jsem občas zahlédla v časopise české společnosti *Universalia*. Grafický cyklus o *Růžích Světa*, který doprovází první české vydání knihy, představuje výtvarníkovu vlastní interpretaci mnohovrstevnaté poetiky D. Andrejeva.

Básník a rusista M. Laštovička, můj známý a tehdejší gymnazijní učitel českého jazyka a historie, věnoval mnoho minuciózní práce překladu jednotlivých úryvků z veršů ruských básníků, použitých v knize. Probírali jsme spolu různé varianty překladů ve snaze zachovat co nejadekvátnější rytmus a poetiku.

Mezitím se neustále hledalo nakladatelství. Začátkem devadesátých let nebylo lehké najít vydavatele pro takové rozsáhlé dílo neznámého ruského spisovatele, každé vydavatelství se snažilo nabídnout čtenářům spíše dosud nedostupné knihy západních autorů.

Po nekonečných setkáních s nakladateli se mi konečně poštěstilo přesvědčit Vimperské vydavatelství J. Steinbrenera, aby to s námi zkusili. Podmínkou bylo, že dodáme i po typografické stránce kompletní podklady. Také na tuto práci se našla dobrá duše, geniální M. Novák, který popsal více než 800 stran rukopisu svými odbornými značkami, navrhl nejvhodnější typ písma a celkovou grafickou úpravu knihy, a navíc vytvořil krásné exlibris z počátečních písmen jména Daniila Andrejeva.

Práce kolem vydání *Růžích Světa* svedla dohromady celou řadu mimořádných osobností a konečná podoba prvního vydání knihy představuje nejen ukázkou jejich vysoké profesionální kvality, ale rovněž jejich empatie s osudem spisovatele Daniila Andrejeva a dalších obětí stalinského teroru.

Irina Zálíšová, v Praze, květen 2010

EDIČNÍ POZNÁMKA

Druhé české vydání *Růžičky světa* Daniila Leonidoviče Andrejeva plně vychází z prvního (Vimperk 1996, vydavatelství J. Steinbrenera), na jehož překladu se podílel kolektiv autorů. Pro přítomné vydání byl text překladu upraven a doplněn. Došlo k řadě jazykových a stylistických úprav a byly opraveny některé překladatelské omyly z prvního vydání. V některých případech došlo ke změně v pravopisu u používaných termínů (např. *Olirna* místo *Olirna*, *wicraor* místo *quicraor* aj.). Grafická podoba textu (kurzíva, proložení písma atd.) byla upravena podle ruského vydání díla АНДРЕЕВ Д. Л., *Собрание сочинений в четырех томах. Том третий: Роза Мира*, Москва 2006. Z tohoto vydání byly rovněž převzaty a doplněny vysvětlující poznámky k textu, jež jsou umístěny na konci každé knihy. Poznámky autora se nachází přímo v textu. Nově je kniha obohacena o slovník v textu hojně užívaných jmen, termínů a názvů, rejstřík pojmů, jmenný rejstřík a vzpomínku na prvnímu vydání knihy (I. Zálišová).

Biblické citáty uvádíme podle ekumenického překladu ČBK (Praha 1995). Citáty z Koránu přebíráme z překladu Ivana Hrbka (Praha 1972).

Zkratky překladatelů poezie: M. L. – Michal Laštovička, V. J. – Vojtěch Jes-třáb, P. K. – Petr Kříčka, V. D. – Václav Daněk.

Svazek 1

Daniil Andrejev
RŮŽE SVĚTA

Z ruského originálu *Роза Мира*
vydaného v Moskvě v roce 1991
přeložili František Neužil, Marzia Ferrari-Paton,
Xenie Mrňková, Jaroslav Havelka a Irina Zálišová.
Překlad přehlédl a upravil Michal Téra.
Odpovědní redaktoři Michal Téra a Michal Řoutil.
Jazyková korektura Lenka Chytilová.
Sazba Rudolf Rousek a Jana Nováková.
Grafické zpracování obálky Miloslav Žáček.
Vydalo nakladatelství Pavel Mervart,
P. O. Box 5, 549 41 Červený Kostelec,
v roce 2011.
Tisk PBtisk, s. r. o., Příbram.

Vydání druhé, v nakladatelství Pavel Mervart první.

www.pavelmervart.cz

ISBN 978-80-87378-06-9
ISBN 978-80-87378-07-6 (celek)

EDICE DÍLO DANIILA ANDREJEVA

Dílo Daniila Leonidoviče Andrejeva (1906–1959) představuje unikátní zjev v dějinách myšlení 20. století. Přestože vznikalo v období jedné z největších totalitních tyranií, jaké lidstvo poznalo, oslovuje a inspiruje dodnes statisíce čtenářů po celém světě.

Ucelená filosoficko-náboženská koncepce, obsažená zejména v monumentální syntéze *Růžce Světa*, ale i v prózách, korespondenci a ve verších, v sobě sjednocuje a nově promýšlí řadu teoretických myšlenkových i religiózních východisek, která byla v průběhu dějin vyslovena. Zároveň také klade nejvyšší důraz na každodenní uskutečňování mravního a etického ideálu člověka, na nepřetržitý vnitřní duchovní zápas, na proměnu člověka a uvědomování si skutečného poslání jeho bytí.

Edice si klade za cíl:

- zpřístupnit dílo Daniila Andrejeva českým čtenářům
- v maximální možné šíři publikovat ohlasy na jeho tvorbu
- podnítit diskusi nad myšlenkovým dědictvím jeho spisů
- podporovat individuální bádání a iniciovat vznik originálních prací, které budou rozpracovávat hlavní témata jeho díla

Z připravovaných titulů:

DANIIL ANDREJEV – *Korespondence a prózy*. Vybrané spisy II.

DANIIL ANDREJEV – *Básnické dílo*. Vybrané spisy III.

OLEG LUKJANOV – *Mýtus planetárního kosmu. Růže Světa* Daniila Andrejeva

DANIIL ANDREJEV: *Pro et contra – osobnost a dílo D. L. Andrejeva*.

Sborník studií a statí I.

DANIIL ANDREJEV: *Pro et contra – osobnost a dílo D. L. Andrejeva*

Sborník studií a statí II.

ALEXEJ KOLCOV – *Dynamická metafyzika bytí*

Více informací již brzy na www.rodon.cz.

